CHARLOTTE BRONTË

Shirley

Editura Univers

CHARLOTTE BRONTË

SHIRLEY

În româneşte de D. MAZILU

Bucureşti 1974
Editura Univers

SHIRLEY by CHARLOTTE BRONTE

London and Glasgow
Collins Clead-Type Presa
f. a.

C U P R I N S

Capitolul I - Levitic 6
Capitolul II - Furgoanele 23
Capitolul III - Domnul Yorke 42
Capitolul IV - Domnul Yorke (urmare) 53
Capitolul V - Hollow's Cottage 67
Capitolul VI - Coriolan 88
Capitolul VII - Diaconii iau ceaiul 114
Capitolul VIII - Noah şi Moses 148
Capitolul IX - Briarmains 168
Capitolul X - Fete bătrâne 198
Capitolul XI - Fieldhead 220
Capitolul XII - Shirley şi Caroline 242
Capitolul XIII - Alte chestiuni de afaceri 269
Capitolul XIV - Shirley îşi caută mântuirea în opere de binefacere 302
Capitolul XV - Exodul domnului Donne 319
Capitolul XVI - Rusaliile 337
Capitolul XVII - Serbarea şcolară 351
Capitolul XVIII - Pe care cititorul simandicos e sfătuit să-l sară, întrucât în el sunt înfăţişate persoane vulgare. 371
Capitolul XIX - O noapte de vară 385
Capitolul XX - A doua zi 406
Capitolul XXI - Doamna Pryor 422
Capitolul XXII - Două vieţi 444
Capitolul XXIII - O seară de vizite 458
Capitolul XXIV - Valea umbrelor morţii 483
Capitolul XXV - Bate vântul dinspre apus 509
Capitolul XXVI - Caiete vechi 518
Capitolul XXVII - Cel dintâi dintre pedanţi 541
Capitolul XXVIII - Phoebe 572
Capitolul XXIX - Louis Moore 598
Capitolul XXX - Rushedge, loc de mărturisiri 609

Capitolul XXXI - Unchi şi nepoată 628
Capitolul XXXII - Şcolarul şi nimfa pădurii 648
Capitolul XXXIII - Tactica lui Martin 663
Capitolul XXXIV - Un caz de persecuţie familială - ales exemplu de pioasa stăruinţă în împlinirea îndatoririlor religioase 677
Capitolul XXXV - În care lucrurile înaintează dar Dar nu prea mult 686
Capitolul XXXVI - Scris în camera de studiu 704
Capitolul XXXVII - Deznodământul 733

CAPITOLUL I

Levitic

În anii din urmă, o ploaie deasă de diaconi s-a abătut asupra părţilor de nord ale Angliei: îi găseşti puzderie pe dealuri; fiecare parohie are parte de unul sau mal mulţi; sunt destul de tineri ca să poată fi foarte activi, şi s-ar cuveni să facă tare mult bine. Dar nu despre anii din urmă are să fie vorba. Ne vom întoarce la începutul acestui secol: anii din urmă – anii de-acum – sunt prăfuiţi, arşi de soare, încinşi, arizi. Vom ocoli amiaza – o vom uita la vremea siestei, vom petrece miezul zilei dormind – şi vom visa despre zori.

Dacă îţi închipui, din acest preludiu, cititorule, că ţi se pregăteşte ceva în chip de povestire romanţioasă, niciodată n-ai săvârşit o mai mare greşeală. Te aştepţi cumva la sentimentalism, poezie şi visare? Prevezi pasiune, impulsuri şi melodramă? Domoleşte-ţi nădejdile; redu-le la o treaptă mai joasă. Dinainte ţi se vor înfăţişa fapte reale reci şi concrete; ceva neromantic precum dimineaţa de luni, când toţi cei ce sunt nevoiţi să trudească se trezesc cu conştiinţa că trebuie să se scoale şi să se îndrepte spre munca lor. Nu e o afirmaţie categorică precum că nu vei gusta lucruri pasionante – poate către mijlocul şi sfârşitul ospăţului – dar s-a hotărât ca primul fel ce va fi pus pe masă să se numere printre cele pe care un catolic – ba, ce să mai vorbim, chiar un anglo-catolic - le poate mânca în Vinerea Mare din Săptămâna Patimilor: linte rece cu oţet, fără untdelemn; pâine nedospită, cu buruieni amare, iar despre friptură de miel, nici vorbă.

În anii din urmă, zic, prin părţile de nord ale Angliei a plouat cu diaconi; dar în una mie opt sute unsprezece-doisprezece un asemenea potop încă nu se abătuse pe acolo. Diaconii erau rari pe atunci: nu fiinţa niciun Ajutor pastoral, nicio Asociaţie a diaconilor care să întindă o mână de sprijin bătrânilor parohi şi

protoerei şi să le ofere mijloace pentru a plăti un coleg tânăr şi viguros, ieşit de la Oxford sau Cambridge. Urmaşii de azi ai apostolilor, ucenici ai doctorului Pusey[1] şi unelte ale Propagandei[2], pe vremea aceea abia se cloceau sub păturile molcuţe ale leagănelor, sau erau supuşi purificării prin botez în ligheanul lavoarului. Uitându-te la oricare dintre aceşti prunci nu puteai bănui că dublele volănaşe plisate ale bonetei încingeau fruntea unui dinainte hărăzit, anume blagoslovit ca urmaş al sfinţilor Pavel, Petru şi Ioan*;* nici nu puteai prevedea în faldurile lungii cămăşuţe de noapte stiharul alb în care avea să muştruluiască mai târziu, cu toată severitatea, sufletele enoriaşilor săi, şi să-l uluiască în chip straniu pe preotul de modă veche, când avea să-şi fâlfâie de la înălţimea amvonului veşmântul ca o cămeşoaie ce nu fluturase până atunci mai sus decât pupitrul.

Totuşi, chiar şi în vremurile acelea de lipsă, se, mai întâlneau diaconi: planta preţioasă era rară, dar se putea găsi. Un anume district favorizat din West Riding[3], Yorkshire, se putea lăuda cu trei toiege ale lui Aron ce propăşeau pe o rază de douăzeci de mile. Ai să-i vezi, cititorule. Păşeşte în această plăcută casă-grădină aflată la marginea comunei Whinbury, intră în micul salon – şi acolo îi vei găsi aşezaţi la masa de prânz. Îngăduie-mi să ţi-i prezint: domnul Donne, diaconul din Whinbury; domnul Malone, diaconul din Briarfield, domnul Sweeting, diaconul din Nunnely. Casa este locuinţa domnului Donne, proprietate a unui anume John Gale, mic postăvar. Domnul Donne avusese bunătatea de a-şi invita confraţii să ospăteze cu dânsul. Noi doi, dumneata, cititorule, şi cu mine, ne vom alătura comesenilor, vom vedea ce este de văzut şi vom auzi ce este de auzit. Deocamdată, însă, dumnealor nu fac altceva decât să mănânce, iar în timp ce ei mănâncă, noi vom rămâne deoparte, să stăm de vorbă.

Domnii aceştia sunt în floarea tinereţii: dispun de întreaga putere de muncă a acestei vârste interesante – o putere de

---

[1] Edward Bouverie Pusey (1800—1882), teolog englez, creatorul mişcării ritualiste, care a dus o fracţiune a bisericii anglicane spre catolicism.

[2] Congregaţie întemeiată şi organizată de papa Grigore al XV-lea (1622), pentru propagarea catolicismului în ţările păgâne.

[3] Una dintre cele trei unităţi administrative ale comitatului Yorkshire, cu capitala la Wakefield.

muncă pe care sleiţii lor parohi vârstnici tare ar vrea s-o aducă pe făgaşul îndatoririlor pastorale, exprimându-şi adesea dorinţa de a o vedea cheltuită în supravegherea harnică a şcolilor şi în vizitarea cât mai frecventă a bolnavilor din parohiile respective. Dar junii leviţi[1] socotesc asta o îndeletnicire anostă; ei preferă să-şi reverse energia în ocupaţii care, deşi în ochii altora se înfăţişează mai încărcate de plictiseală, mai îmbâcsite de monotonie decât munca ţesătorului la război, par să le ofere o nesecată sursă de preocupare şi satisfacţie.

Mă refer la un du-te-vino între dumnealor, de la şi spre locuinţele respective: nu un cerc, ci un triunghi de vizite pe care şi le fac reciproc în tot cursul anului, şi iarna, şi primăvara, şi vara, şi toamna. Anotimpul şi starea vremii n-au importanţă; cu un zel de neînţeles înfruntă ninsoarea şi grindina, viforniţa şi ploaia, noroiul şi praful, pentru a se duce să prânzească, să ia ceaiul sau să cineze împreună. Ce anume îi atrage ar fi greu de spus. Nu prietenia, fiindcă ori de câte ori se întâlnesc, se ceartă. Nu religia; cuvântul ăsta nu este niciodată pomenit între dânşii. Teologie poate că mai discută ei din când în când, dar despre cucernicie – niciodată. Nici slăbiciunea pentru mâncare şi băutură; fiecare dintr-înşii s-ar putea desfăta la el acasă cu o friptură de vacă la tavă şi un *pudding* la fel de bune, cu ceai la fel de tare şi pâine prăjită la fel de gustoasă ca şi cele ce i se servesc la confratele său. Doamna Cale, doamna Hogg şi doamna Whipp – respectivele lor gazde – afirmă că „ăsta-i numai ca să dea oamenilor bătaie de cap“. Când zic „oameni“, aceste cucoane cumsecade se referă, bineînţeles, la dumnealor însele; fiindcă într-adevăr tare le mai dă de furcă sistemul ăsta de neîncetate invazii reciproce.

După cum am spus, domnul Donne şi oaspeţii săi sunt aşezaţi la masa de prânz, iar doamna Gale îi serveşte, dar păstrează în ochi o scânteie din aprigul foc de la bucătărie. Dânsa socoteşte că privilegiul de a invita din când în când câte un prieten la masă, fără nicio plată suplimentară (privilegiu inclus în condiţiile de închiriere), a fost folosit cu prisosinţă în ultima vreme. Astăzi e abia joi, iar luni domnul Malone, diaconul din Briarfield, a venit la micul dejun şi a stat şi la masa de prânz; marţi, domnul Malone şi domnul Sweeting, din Nunnely, au venit la ceai, au

[1] Ajutori de preot. De la *Leviticul,* una dintre cărţile *Vechiului Testament* privitoare la regulile de cult şi la îndatoririle diaconilor.

rămas la cină, au ocupat patul de rezervă, şi au onorat-o cu prezenţa dumnealor la micul dejun de miercuri dimineaţă; acum, joi, iată-i din nou aici la prânz, şi doamna Gale e aproape sigură că au să rămână toată noaptea. *C'en est trop*[1] ar spune dânsa dacă ar şti franţuzeşte.

Domnul Sweeting îşi taie în bucăţi felia de friptură de vacă din farfurie şi se plânge că e tare; domnul Donne zice că berea e răsuflată. Ei nu, dar e culmea culmilor! Dacă ar fi măcar politicoşi, doamna Gale nu le-ar pune chiar atâta la inimă; dacă s-ar arăta măcar mulţumiţi cu ce li se dă, nu i-ar păsa, dar „diaconii ăştia tineri e aşa de înfumuraţi şi de zeflemitori, că nu le ajunge nimeni cu prăjina la nas; nu se poartă faţă de dânsa cu bună-cuviinţa şi respectul «ce i s-ar cuveni», şi asta mimai fiindcă nu ţine slujnică, ci face singură toată treaba gospodăriei, ca şi mama dumneaei, Dumnezeu s-o ierte! Pe-urmă vorbesc întruna urât despre obiceiurile din
Yorkshire şi despre oamenii din Yorkshire", semn pentru doamna Gale că niciunul dintre ei nu e gentleman adevărat, şi nici de neam bun. „Preoţii bătrâni face cât toată liota asta de tinerei de-a învăţat la colegiu; ei ştie ce e buna-cuviinţă şi se poartă frumos şi cu cei mari şi cu cei mici."

— Pâine! strigă domnul Malone pe un ton care, deşi tărăgănat pentru a rosti numai două silabe, îl dezvăluie de îndată a fi de baştină din ţara trifoiului şi a cartofilor[2].

Doamna Gale îl duşmăneşte pe domnul Malone mai mult decât pe fiecare dintre ceilalţi doi; dar îi este şi teamă de el, fiindcă e un personaj înalt, solid, cu picioare şi braţe adevărat irlandeze şi o faţă tot atât de autentic naţională: o faţă nu milesiană[3] – nu gen Daniel O'Connell[4], ci un chip cu trăsături proeminente de indian nord-american, specific pentru o anumită clasă de boiernaşi irlandezi, cu o expresie pietrificată şi mândră, mai potrivită unui proprietar de moşie cu sclavi decât unui moşier cu ţărani liberi pe pământul lui. Tatăl domnului Malone îşi zicea gentilom; era sărac, înglodat în datorii şi de o aroganţă prostească; iar fiu-său îi semăna leit.

---

[1] Depăşeşte măsura.

[2] Irlanda.

[3] Adică asemenea celor din neamul Milesius, legendar rege al Spaniei ai cărui fii au cucerit Irlanda.

[4] Om politic şi orator irlandez (1775—1347), luptător pentru cauza libertăţii Irlandei.

Doamna Gale îi aduse pâinea întreagă.

— Taie-o, femeie! spuse oaspetele.

Şi „femeia“ o tăie, aşa după cum suna porunca. Dacă ar fi dat ascultare îndemnurilor din inima ei, l-ar fi tăiat şi pe domnul Malone în felii; sufletul ei de yorkshireză se răzvrătea cumplit în faţa unui asemenea sistem de a porunci.

Preoţii aveau o poftă de mâncare zdravănă, şi cu toate că friptura de vacă era „tare” au înfulecat până ce n-a mai încăput în ei. Au dat pe gât, de asemenea, o cantitate respectabilă de „bere răsuflată“, iar un platou cu *Yorkshire puddmg* şi două castroane de legume au dispărut precum frunzele după ce trec lăcustele. Brânza, la fel, s-a bucurat de o deosebită preţuire din partea dumnealor; iar o „turtă cu mirodenii”, servită în chip de desert, a pierit ca o nălucă şi nici că s-a mai aflat vreo urmă din ea. Prohodul i l-a cântat în bucătărie Abraham, fiu şi moştenitor al doamnei Gale, un tânăr în vârstă de şase primăveri; trăsese nădejde că acea turtă înturnase-va nevătămată, iar când mama sa aduse tablaua goală, el cu glas mare a strigat şi amarnic s-a jeluit.

În vremea aceasta diaconii şedeau şi îşi sorbeau vinul, o licoare dintr-o recoltă fără pretenţii, degustată fără prea multă desfătare. Domnul Malone, într-adevăr, ar fi preferat cu necuprinsă bucurie un whisky; însă domnul Donne, englez fiind, nu ţinea în casă asemenea băutură. În timp ce-şi sorbeau vinul, se ciocneau în păreri; nu despre politică, nici despre filosofie, nici despre literatură - aceste subiecte erau acum ca întotdeauna cu totul lipsite de interes pentru dânşii – nici măcar despre teologie, practică sau doctrinară, ci despre mărunte chestiuni de disciplină ecleziastică, nimicuri ce păreau tuturor, în afară de ei, goale ca nişte baloane de săpun. Domnul Malone, care izbuti să-şi agonisească două pahare de vin, pe câtă vreme confraţii săi se mulţumiră cu unul singur, se bine dispuse treptat, în felul dumisale; adică, devenise puţin cam prea îndrăzneţ, debita necuviinţe pe un ton arogant şi râdea zgomotos, încântat de propria-i deşteptăciune.

Fiecare dintre comeseni ajunse pe rând calul său de bătaie. Malone avea la îndemână un stoc de glume, pe care obişnuia să le servească fără greş, cu prilejul agapelor de felul celei de faţă. Rareori îşi împrospăta glumele, lucru care de altfel nici nu era necesar, deoarece el însuşi nu se socotea niciodată plicticos, şi

puţin îi păsa de ce gândesc alţii. Pe domnul Donne îl onoră cu aluzii la fizicul său extrem de firav, împunsături la adresa nasului său cârn, ironii muşcătoare în legătură cu un anume pardesiu jerpelit de culoarea ciocolatei, pe care acel domn îl arbora ori de câte ori ploua sau se arăta a ploaie „şi critici referitoare la o colecţie aleasă de expresii *cockney* şi un fel de a pronunţa de aceeaşi speţă, proprietate personală a domnului Donne, care meritau a fi luate în seamă pentru eleganţa şi preţiozitatea cu care îi împodobeau stilul.

Domnul Sweeting a fost luat peste picior cu privire la statura sa – era un bărbat puţintel, cât un băieţel ca înălţime şi lăţime, în comparaţie cu atleticul Malone - ironizat în legătură cu înzestrările lui muzicale - cânta la flaut şi intona imnuri ca un serafim (aşa li se părea câtorva cuconiţe tinerele din parohie), şfichiuit ca „favorit al cucoanelor”, înţepat în legătură cu mama şi sora sa, pentru care bietul domn Sweeting nutrea sentimente adânc înrădăcinate în suflet şi despre care avea din când în când nesocotinţa să vorbească de faţă cu hirotonisitul irlandez din alcătuirea căruia măruntaiele afecţiunii fireşti fuseseră, nu se ştie cum, omise.

Victimele întâmpinau aceste atacuri fiecare în felul său; domnul Donne cu o mulţumire de sine pompoasă şi cu o nepăsare uşor încruntată, singurele proptele ale demnităţii sale de altfel firave; domnul Sweeting cu indiferenţa născută dintr-o stare de spirit plină de îngăduinţă şi blândeţe, care nu pretindea să aibă vreo demnitate de apărat.

Când bătaia de joc a lui Malone ajunse prea supărătoare, ceea ce se întâmplă foarte curând, ceilalţi doi se uniră să-i dea riposta, întrebându-l câţi băieţi strigaseră după el pe drum în ziua aceea „Peter irlandezul!“ (pe Malone îl chema Peter – reverendul Peter Augustus Malone); rugându-l să le spună şi lor dacă în Irlanda se obişnuia ca în cursul vizitelor pastorale feţele bisericeşti să poarte în buzunare pistoale încărcate şi toroipan în mână; interesându-se de înţelesul anumitor cuvinte englezeşti (pe care domnul Malone le stâlcea cu accentul său irlandez), şi folosind alte asemenea metode de răzbunare pe măsura rafinamentului înnăscut al spiritului fiecăruia.

În felul acesta, bineînţeles, nu-i puteau veni de hac. Nefiind o fire nici blândă, nici flegmatică, Malone ajunse repede în culmea furiei. Vocifera, gesticula; Donne şi Sweeting râdeau. Pe tonul

cel mai ridicat şi mai ascuţit al vocii sale celtice îi batjocori ca fiind saxoni şi snobi; la rândul lor, ceilalţi îl tachinară, spunându-i că este băştinaş al unui pământ cucerit. În numele ţării sale, Malone ameninţă cu răscoala şi îşi declară ura amară împotriva stăpânirii engleze; ceilalţi doi pomeniră despre zdrenţe, cerşetorie şi jeg. Salonaşul răsuna de vociferări; ai fi zis că după asemenea insulte grave trebuie neapărat să urmeze un duel; era de mirare că domnul şi doamna Gale nu se alarmau de zarva aceea şi nu trimiteau după un vardist să impună linişte. Dar dânşii erau obişnuiţi cu asemenea întâmplări; ştiau prea bine că diaconii nu luau niciodată împreună masa ori ceaiul, fără un pic de exerciţiu de acest soi, şi nu-şi făceau griji în privinţa urmărilor, ştiind că certurile clericale sunt pe cât de zgomotoase pe atât de nevătămătoare; că nu duceau la nimic şi că, indiferent în ce termeni s-ar fi despărţit tinerii preoţi într-o anume seară, aveau să se întâlnească negreşit a doua zi de dimineaţă ca fiind cei mai buni prieteni din lume.

În timp ce vrednica pereche stătea în jurul vetrei din bucătărie, ascultând ciocnirea sonoră şi repetată dintre pumnul lui Malone şi planşa de mahon a mesei din salon, ca şi tresăririle şi clinchetul carafelor şi paharelor după fiecare bufnitură, râsul batjocoritor al beligeranţilor englezi confederaţi şi peroraţiile bâlbâite ale izolatului hibernian[1] – în timp ce stătea deci aşa, se auziră paşi afară şi ciocănelul de pe uşă bătu insistent.

Domnul Gale se duse şi deschise.

— Pe cine aveţi sus în salon? întrebă un glas – un glas destul de impresionant, nazal ca ton, repezit ca rostire.

— A! Domnul Helstone, dumneavoastră sunteţi? Nici nu vă vedeam pe întuneric; acuma se întunecă repede. Poftiţi înăuntru, sir.

— Mai întâi vreau să ştiu dacă merită osteneala să poftesc înăuntru. Cine e sus?

— Diaconii, sir.

— Ce! Toţi?

— Da, sir.

— Au mâncat aici?

— Da, sir.

— Mulţumesc.

După aceste cuvinte în casă intră un ins – un bărbat de vârstă

[1] De la Hibernia, denumirea latină a Irlandei.

mijlocie, îmbrăcat în negru. Străbătu bucătăria spre o uşă ce da înăuntrul locuinţei, o deschise, îşi propti capul într-o parte şi rămase în ascultare. Avea ce asculta, căci larma de sus ajunsese chiar atunci mai asurzitoare decât oricând.

— Ha! exclamă el doar pentru sine; apoi, întorcându-se către domnul Gale: Aveţi deseori parte de asemenea soi de distracţii?

Domnul Gale fusese epitrop, şi deci era indulgent cu preoţimea.

— Sunt tineri, ştiţi dumneavoastră, sir – sunt tineri, spuse el cu înţelegere.

— Tineri! Merită o bătaie zdravănă cu varga. Soi rău – soi rău. Şi chiar dacă ai fi un disident[1], John Gale, şi nu un fiu credincios ai bisericii adevărate, tot aşa ar proceda – la fel şi-ar da în petic; dar am să…

În chip de încheiere a acestei fraze, trecu pragul uşii ce ducea în casă, o închise în urma lui şi porni în sus pe scară. Iarăşi ciuli urechile când ajunse în dreptul odăii de deasupra. Făcându-şi intrarea fără să se anunţe, se propti în faţa diaconilor.

Iar convivii amuţiră; rămaseră ca împietriţi; năvălitorul aşijderea. Noul-venit – un om mic de stat, dar cu o ţinută demnă, şi purtând pe umerii săi laţi cap, cioc şi ochi de uliu, apoi deasupra tuturor acestora un Rehoboam, adică o pălărie cu boruri late şi îndoite în sus pe margini, pălărie pe care pare-se că nu socotea necesar s-o ridice sau s-o scoată în faţa celor prezenţi – îşi încrucişă braţele pe piept şi-i măsură de sus până jos pe tinerii săi prieteni – dacă prieteni se puteau numi - cum îi veni mai bine la îndemână.

— Aşa! începu el, rostindu-şi cuvintele cu o voce care nu mai era nazală, ci adâncă – mai mult decât adâncă - o voce făcută înadins să răsune dogit şi cavernos. Aşa! S-a reînnoit minunea Sfintelor Rusalii? Au pogorât din nou pe pământ limbile despicate? Unde sunt? Chiar adineauri glasul lor umplea casa întreagă. Am auzit cele şaptesprezece limbi în plină înverşunare: parţii, mezii şi elamiţii, pământenii din Mesopotamia, cei din Iudeea, Capadochia, din Pont şi din Asia, din Frigia şi Pamfilia, din Eghipet şi din acele părţi ale Libiei dimprejurul Cirenei, străini din Roma, evrei şi prozeliţi, cretani şi arabi - acum două minute fiecare dintre ei trebuie să-şi fi avut trimisul în această odaie.

[1] Adept al unor secte care nu recunoşteau autoritatea Bisericii anglicane

— Vă cer iertare, domnule Helstone, începu domnul Donne. Luaţi loc, vă rog, sir. Doriţi un pahar de vin?

Politeţurile nu primiră niciun răspuns. Hultanul în redingotă neagră urmă:

— Dar ce vorbesc eu despre harul limbilor? Halal har! Am greşit capitolul şi cartea şi *Testamentul: Evanghelia* în loc de *Lege, Faptele Apostolilor* în locul *Facerii,* cetatea Ierusalimului în locul câmpiei Şinar. Nu harul limbilor, ci încurcătura limbilor m-a asurzit cu huietul ei. *Voi,* apostoli? Aud? Voi trei? Hotărât – nu. Trei înfumuraţi zidari de la Turnul Babilonului – nici mai mult, nici mai puţin!

— Vă încredinţez, sir, că stăteam şi noi puţin de vorbă la un pahar de vin, după o masă ca între prieteni: îi puneam la punct pe disidenţi.

— Aha! îi puneaţi la punct pe disidenţi, asta făceaţi domniile-voastre! Malone îi punea la punct pe disidenţi? Mie-mi suna în ureche altfel, că-i punea la punct pe confraţii dumisale întru apostolat. Vă certaţi între voi şi făceaţi aproape tot atâta tărăboi – numai voi trei – cât face Moise Barraclough, croitorul predicator, cu toţi ascultătorii săi la un loc în capela metodistă de jos din vale, când sunt în toiul redeşteptării la dreapta credinţă. Ştiu eu cine e tartorul – dumneata, Malone.

— Eu, sir?

— Dumneata, sir. Donne şi Sweeting stăteau liniştiţi până ce-ai venit dumneata, şi ar sta iar liniştiţi dacă ai pleca. Păcat că nu ţi-ai lăsat pe malul celălalt năravurile irlandeze, când ai trecut canalul ca să vii încoace. *Apucăturile* studenţilor din Dublin n-au ce căuta aici la noi; fapte care ar putea trece neobservate într-o mlaştină sau în vreun fund de munte din Connaught ar aduce, într-o parohie englezească aşezată, oprobriu asupra celor ce se îndeletnicesc cu ele şi, ceea ce e cu mult mai rău, asupra instituţiei ale cărei umile mădulare sunt, şi-atât.

Exista o oarecare demnitate în modul cum acest vârstnic şi mărunt gentleman îi dojenea pe tineri, deşi poate că nu era chiar demnitatea cea mai potrivită cu respectiva împrejurare. Domnul Helstone, stând drept ca un băţ, arătând ca un uliu la pândă, avea, în ciuda pălăriei sale preoţeşti, a redingotei negre şi a ghetrelor, mai mult aerul unui ofiţer veteran care-şi muştruluieşte subalternii, decât al unui preot venerabil care-şi povăţuieşte fiii întru credinţă. Blândeţea evanghelică, dulceaţa

apostolică păreau să nu fi suflat cu duhul lor asupra feţei aceleia oacheşe şi aspre, ci hotărârea îi împietrise trăsăturile şi ascuţimea înţelepciunii îi săpase brazde adânci pe chip. Şi cucernica faţă bisericească urmă:

— M-am întâlnit cu Supplehough, care bălăcărea prin noroi în noaptea asta ploioasă. Se ducea să predice la taraba concurenţei, în Milldean. După cum v-am spus, l-am auzit pe Barraclough mugind în mijlocul unei adunături ca un taur apucat de alte alea; dar pe *domniile voastre,* domnilor, vă aflu zăbovind la un pahar de vin de Porto tulbure şi ciorovăindu-vă ca nişte babe arţăgoase. Nu-i de mirare că Supplehough a convertit, dând cu capul la fund în cristelniţă şaisprezece oameni în toată firea pe zi, şi asta zi de zi, de două săptămâni încoace; nu-i de mirare că Barraclough, secătură şi făţarnic cum e, le ademeneşte pe toate ţesătoarele astea tinere, înzorzonate în floricele şi în panglicuţe, să vadă că pumnul lui e mult mai tare decât marginea de lemn a putinei în care face el baie; şi nu-i deloc de mirare că *domniile-voastre,* când sunteţi lăsaţi să vă descurcaţi singuri, fără parohii dumneavoastră – adică eu, Hall şi Boultby – care să vă stăm proptele, prea adesea aţi ţine sfânta liturghie adresându-vă doar pereţilor goi ai bisericii noastre, iar crâmpeiul de predică seacă a domniilor-voastre l-aţi citi numai pentru ajutoarele voastre, pentru organist şi paracliser. Dar destul asupra acestui subiect. Am venit să stau de vorbă cu Malone. Am să-ţi încredinţez o treabă grea. O, viteze căpitan!

— Ce fel de treabă? întrebă Malone îmbufnat. Doar nu poate fi nicio înmormântare la ceasul ăsta din zi.

— Ai cu ce te apăra?

— Cu ce mă apăra? Oho! Am şi braţe şi picioare - şi îşi arătă braţele şi picioarele vânjoase.

— Ei, asta-i! Vreau să zic, ai arme?

— Am pistoalele pe care mi le-aţi dat chiar dumneavoastră; de ele nu mă despart; le aşez gata încărcate pe scaun, la căpătâiul meu, în fiecare seară. Am şi toiagul de corn.

— Prea bine. Vrei să te duci până la Hollow’s Mill?

— Dar ce păcatele se întâmplă la Hollow’s Mill?

— Nimic deocamdată, şi poate că nici n-o să se întâmple; dar Moore e singur acolo; i-am trimis la Stilbro’ pe toţi lucrătorii în care se poate încrede; la faţa locului au mai rămas doar două femei. Pentru cei care-i doresc binele ar fi un prilej fericit să-i

facă o vizită, dac-ar ştii ce frumos li s-a netezit calea.

— Eu nu mă număr printre cei care-i doresc binele; puţin îmi pasă de el.

— Ţţţ! Malone, măi, ţie ţi-e frică.

— Aşa mă cunoaşteţi dumneavoastră pe mine? Dacă aş şti că iese cu păruială, m-aş duce; dar Moore e un om ciudat, închis, pe care nici măcar nu mă laud că-l înţeleg; şi de dragul tovărăşiei lui plăcute, n-aş face un pas.

— Dar *este* prilej de păruială; şi dacă nu iese o încăierare în toată legea – căci, într-adevăr, nu prea se arată semne – nu e totuşi de crezut ca noaptea să treacă în deplină linişte. Ştii că Moore s-a hotărât să instaleze maşinile cele noi, şi aşteaptă astă-seară două vagoane de rame şi cuţite de la Stilbro'. Scott, maistrul, şi câţiva oameni aleşi pe sprânceană s-au dus să le aducă.

— Lăsaţi că le aduc cu bine şi în deplină linişte.

— Aşa zice Moore, şi susţine că nu are nevoie de nimeni; cu toate acestea, trebuie să aibă pe cineva acolo, măcar ca să depună mărturie dacă se întâmplă ceva. Părerea mea e că omul ăsta e foarte nesocotit. Stă în biroul lui cu obloanele neferecate, iese pe întuneric şi umblă brambura pe vale, pe uliţa Fieldhead, printre lanuri, ca şi când ar fi odrasla preaiubită a vecinilor sau – fiindu-le zişilor vecini ca sarea-n ochi – parcă s-ar fi născut „vrăjit", cum se spune în cărţile de basme. Nu-i este învăţătură de minte soarta lui Pearson, nici soarta lui Armitage – împuşcaţi unul în casa lui şi celălalt afară, în bălţi.

— S-ar cuveni să-i fie învăţătură de minte şi să se păzească, se amestecă domnul Sweeting. Şi nu cred că s-ar păzi. Dacă i-ar fi dat să audă ce-am auzit eu deunăzi.

— Ce-ai auzit, Davy?

— Îl cunoaşteţi pe Mike Hartley, sir?

— Ţesătorul acela antinomian[1]? îl cunosc.

— După ce a băut câteva săptămâni la rând, Mike sfârşeşte cu o vizită la parohia din Nunnely, ca să-i spună domnului Hall ce părere are dânsul despre predicile sale, să veştejească tendinţa îngrozitoare a ceea ce propovăduieşte despre fabrici, şi să-l prevină că pastorul şi toţi ascultătorii săi se află în bezna

[1] Membru al unei secte religioase după a cărei doctrină, în conformitate cu poruncile Evangheliei, pentru mântuire nu este nevoie de respectarea unor comandamente morale, ci doar de credinţă

cea necuprinsă.

— Da, dar asta nu are nimic de-a face cu Moore.

— Pe lângă faptul că este antinomian, mai este şi un aprig iacobin şi un nivelator[1], sir.

— Ştiu. Dacă e băut zdravăn, nu se mai gândeşte decât la uciderea de regi. Mike nu cunoaşte bine istoria, şi ţi-e mai mare dragul să-l auzi înşirând pomelnicul tiranilor asupra cărora, după cum spune el, „răzbunarea sângelui a cucerit izbânda“. Omul ăsta găseşte o bucurie ciudată în uciderea capetelor încoronate, sau a oricăror altor capete, din motive politice. Mi-a ajuns la ureche că are el un of ciudat în ce-l priveşte pe Moore: la asta făceai aluzie, Sweeting?

— Aţi folosit tocmai cuvântul potrivit. Domnul Hall crede că Mike nu-i poartă lui Moore niciun fel de ură personală; zice că chiar îi place să alerge după el şi să stea de vorbă, dar are *ofu*l ăsta, să se dea o pildă cu Moore. Deunăzi i-l ridica în slăvi domnului Hall ca pe proprietarul de fabrică dăruit cu cel mai luminat cap din Yorkshire, şi din acest motiv afirmă că Moore trebuie ales ca jertfă, ca o ofrandă de cel mai mare preţ. Dumneavoastră ce credeţi, Mike Hartley ăsta e în toate minţile, sir? întrebă brusc Sweeting.

— Nu-mi dau seama, Davy. Poate că e scrântit, sau poate că e numai viclean – ori, mai ştii, o fi şi una şi alta.

— Zice că are vedenii, sir.

— Aşa! E un adevărat Ezechiel sau Daniel când e vorba de vedenii. Vinerea trecută, seara târziu, tocmai mă culcam, a venit să-mi povestească despre o viziune care i s-a dezvăluit în parcul Nunnely chiar în după-amiaza aceea.

— Povestiţi-ne şi nouă, sir – cum a fost? îl rugă Sweeting.

— Davy, tu ai în craniul tău o despărţitură enormă care se cheamă Curiozitate; Malone, vezi, nu are aşa ceva; nici uciderile şi nici vedeniile nu-l interesează. Uită-te la el cum seamănă în clipa asta cu un Saf voinic şi cu minţile duse aiurea.

— Saf! Cine a fost Saf, sir?

— M-am gândit eu că nu ştii: poţi să cauţi; e un personaj biblic. Nu ştiu mai multe despre el decât numele şi seminţia; dar de când am fost mic şi până azi i-am atribuit lui Saf o puternică personalitate. Te-ncredinţez că era cinstit, greoi şi lipsit de

[1] La origine, un adept al direcţiilor radicale în perioada Revoluţiei burgheze din Anglia, în secolul al XVII-lea.

noroc; şi-a aflat sfârşitul la Gob, de mâna lui Sibecai.

— Dar cu vedenia cum a fost, sir?

— Davy, auzi-vei. Donne îşi roade unghiile şi Malone o ţine într-un căscat; drept aceea numai ţie va să ţi-o spun. Mike e fără lucru, ca mulţi alţii, din păcate; domnul Grame, administratorul lui Sir Philip Nunnely, i a dat o slujbă la stăreţie. După câte zicea, Mike, îşi petrecuse toată după-amiaza să tundă gardul viu, până spre seară, dar înainte de a se lăsa întunericul, iată că auzi ceea ce i se păru lui ca o fanfară în depărtare – trompete, surle şi sunetul unei goarne; venea dinspre pădure, şi se minuna el ce-o fi căutând o muzică acolo. Îşi ridică ochii: printre mulţimea de copaci văzu mişcându-se lucruri, roşii ca macii sau albe ca floarea de mai; pădurea era plină de ele, se revărsau şi umpleau tot parcul. Băgă de seamă apoi că erau ostaşi – cu miile şi cu zecile de mii; dar nu făceau mai mult zgomot decât un roi de musculiţe într-o seară de vară. Se alcătuiau rânduri-rânduri, susţinea el, şi mărşăluiau, regiment după regiment, prin parc; i-a urmărit până au ajuns la Nunnely Common[1]; muzica încă mai cânta încet şi îndepărtat. Pe izlaz i-a văzut făcând un număr de exerciţii – un bărbat îmbrăcat în tunică stacojie stătea în mijloc şi-i îndruma; se întindeau, zicea el, pe cincizeci de pogoane; i-a avut înaintea ochilor vreme de o jumătate de ceas; pe urmă au plecat în deplină tăcere; tot timpul n-a auzit niciun glas de om, nici tropăit de picioare – nimic altceva decât muzica aceea stinsă care cânta un marş solemn.

— Şi-ncotro s-au îndreptat, sir?

— Spre Briarfield. Mike i-a urmărit; păreau să treacă pe la Fieldhead, când un nor de fum, revărsat parcă din gurile unei baterii de tunuri, se răspândi fără zgomot peste câmp, peste drum, peste izlaz, şi se rostogoli, zicea el, albastru şi pâclos, până la picioarele lui. După ce fumul se risipi, Mike se uită iar să-i vadă pe ostaşi, dar aceştia pieriseră; şi nu i-a mai văzut. Mike, asemeni unui înţelept Daniel ce se află, nu numai că a povestit vedenia, dar a şi tălmăcit-o: vrea să însemne, dă el de înţeles, vărsare de sânge şi război civil.

— Dumneavoastră îl credeţi, sir? întrebă Sweeting.

— Dar tu, Davy? Ei, hai, Malone, de ce n-ai plecat încă?

— Mă cam miră, sir, că n-aţi stat cu Moore chiar dumneavoastră, căci vă plac lucruri de soiul ăsta.

---

[1] În traducere: Izlazul de la Nunnely.

— De stat aş fi stat, dacă din păcate nu l-aş fi poftit pe Boultby să ia cina la mine când se întoarce acasă de la întrunirea Societăţii Biblice din Nunnely. Am făgăduit să te trimit pe dumneata ca înlocuitor al meu, lucru pentru care, în treacăt fie zis, Moore nu mi-a mulţumit: ar fi vrut mai degrabă să fi stat eu cu el, nu tu, Peter. De se va întâmplă să fie cu adevărat nevoie de ajutor, voi veni şi eu; clopotul fabricii va da alarma. Până una alta, du-te, afară doar dacă (şi se răsuci deodată spre domnii Sweeting şi Donne) – afară doar dacă nu preferi să meargă Davy Sweeting sau Joseph Donne. Ce spuneţi, domnilor? Este o misiune de înaltă cinste, condimentată, pe deasupra, de o mică primejdie reală; căci oamenii sunt într-o stare de spirit neobişnuită, după cum ştiţi cu toţii, iar Moore cu fabrica şi eu maşinile sale a adunat împotriva lui destulă ură. Nu mă îndoiesc nicio clipă că sub vestele astea ale domniilor-voastre există sentimente cavalereşti, zvâcneşte curajul. Poate că sunt prea părtinitor faţă de favoritul meu, Peter; micul David are să fie eroul, sau neprihănitul Iosif. Malone, dumneata la urma urmei eşti un mare Saul, greoi şi-mpiedicat, bun numai să-ţi împrumuţi armura: scoate armele de foc, adu-ţi ciomagul: e acolo – în colţ.

Cu un fel de rânjet semnificativ, Malone scoase la iveală pistoalele, oferind câte unul fiecăruia dintre cei doi confraţi ai săi. Dar n-au fost înşfăcate cu grabă; dovedind o sfială plină de eleganţă, cei doi domni se dădură cu câte un pas înapoi din faţa armelor ce le erau întinse.

— Eu. Nu mă ating niciodată de ele; de când sunt nu m-am atins de aşa ceva, spuse domnul Donne.

— Eu sunt aproape un străin pentru domnul Moore, murmură Sweeting.

— Dacă nu te-ai atins niciodată de un pistol, încearcă acum să-l simţi în mână, tu, mare satrap al Eghipetului. Cât despre micul menestrel, el preferă probabil să-i înfrunte pe filisteni fără de nicio altă armă decât fluierul său. Dă-le pălăriile, Peter; au să meargă amândoi.

— Nu, sir; nu, domnule Helstone: mamei nu i-ar plăcea asemenea fapte, stărui Sweeting.

— Iar eu mi-am făcut un principiu din a nu mă amesteca în treburi de soiul ăsta, declară Donne.

Helstone zâmbi ironic Malone râse cu un râs care semăna a nechezat. Apoi puse armele la loc, îşi luă pălăria şi ciomagul,

apoi spunând că „nu s-a simţit de când e mai în formă pentru bătaie şi că bine i-ar părea ca vreo douăzeci de ţesători soioşi să calce casa lui Moore în noaptea aceea, ieşi din odaie, coborând scările din doi paşi făcând să se cutremure casa când trânti uşa din faţă în urma sa.

CAPITOLUL II

Furgoanele

Afară era întuneric-beznă: lună şi stele se topiseră în norii de ploaie cenuşii – cenuşii ar fi fost ziua, acum, noaptea, arătau ca de smoală. Malone nu era un om aplecat spre cercetarea amănunţită a naturii; schimbările ei treceau, în cea mai mare parte, neobservate de el: putea umbla mile întregi în cea mai schimbăcioasă zi de april, fără să vadă minunata joacă a cerului şi a pământului; fără să observe când o rază de soare săruta coama dealurilor, făcându-le să surâdă senin în lumina verde, sau când ploaia plângea deasupra lor, ascunzându-le crestele cu un nor ce lăsa să-i atârne pletele desfăcute. Nu se osteni, deci, să compare prin contrast cerul aşa cum se înfăţişa acum - o boltă împâclită, aburindă, toată neagră, în afară de crâmpeiul unde, spre răsărit, furnalele forjelor de la Stilbro' aruncau un licăr tremurat şi parcă sinistru asupra orizontului – cu acelaşi cer într-o noapte senină şi geroasă. Nu-şi dădu osteneala să se întrebe unde pieriseră constelaţiile şi planetele, sau să regrete seninul „negru-albastru" al oceanului de eter ghintuit cu acele insuliţe albe, şi sub care se rostogolea acum un alt ocean plăsmuit dintr-un element mai greu şi mai dens, ascunzându-l cu totul. Îşi vedea doar de drum cu îndârjire, puţin aplecat înainte în timp ce mergea şi cu pălăria dată pe spate, după obiceiul său irlandez. „Boc, boc", tropăia el pe şoseaua pietruită, acolo unde drumul se putea lăuda cu o amenajare de acest fel; „fleoşc, fleoşc", prin făgaşurile pline de glod, în locurile unde caldarâmul era înlocuit de noroi moale. Căuta însă cu ochii anumite puncte de reper: turla ascuţită a bisericii din Briarfield; mai departe, luminile de la Casa roşie. Acosta era un han, şi

când ajunse la el, licărul focului din vatră, zărit printr-o fereastră cu perdeaua puţin dată la o parte, priveliştea paharelor de pe o masă rotundă şi a chefliilor aşezaţi pe o banchetă de stejar mai-mai să-l abată pe preot din drumul său. Se gândea cu jind la un pahar de whisky îndoit cu apă; dacă s-ar fi aflat prin alte părţi, şi-ar fi împlinit pe loc visul, dar muşterii adunaţi în hanul acela erau toţi enoriaşi ai domnului Helstone; toţi îl cunoşteau. Scoase un oftat şi trecu mai departe.

Trebuia să lase acum şoseaua, fiindcă distanţa ce-i mai rămânea până la Hollow's Mill putea fi simţitor redusă dacă tăiai peste câmpuri. Câmpul ce se aşternea înaintea lui era plat şi monoton; Malone o luă de-a dreptul, sărind peste hăţişuri şi peste gardurile de piatră. Trecu doar pe lângă o clădire, ce părea mare şi semăna cu un conac, deşi era asimetric ca formă: vedeai un fronton înalt, apoi o faţadă prelungă, apoi un fronton scund, apoi un mănunchi de hornuri dese şi înalte; înapoia clădirii se înălţau câţiva copaci. Era cufundată în întuneric; nicio lumânare nu licărea la nicio fereastră; nu se simţea nici cea mai mică mişcare: ploaia care curgea din streşini şi şuierul sălbatic dar înăbuşit al vântului, printre hornuri şi printre crengi, erau singurele zgomote din jur.

De la această clădire încolo, câmpul, care până aici fusese plat, se povârnea dintr-o dată; de bună seamă mai jos se întindea o vale prin care se auzea apa curgând. În adâncul zării pâlpâi o lumină. Înspre acel semnal coti Malone.

Ajunse la o căsuţă albă – vedeai că e albă chiar şi prin bezna aceea grea – şi bătu la uşă. Îi deschise o slujnicuţă cu o faţă vioaie. La lumina lumânării pe care o ţinea în mână se zărea un coridor strâmt ce se termina cu o scară îngustă. Două uşi, acoperite cu draperii de postav roşu, un preş tot roşu pe scară, contrastând cu pereţii de culoare deschisă şi cu duşumeaua albă, făceau ca micul interior să arate curat şi proaspăt.

— Domnul Moore este acasă, vă rog?

— Da, domnule, dar nu înăuntru.

— Nu înăuntru! Atunci unde este?

— La fabrică, în birou.

În clipa aceea una din uşile roşii se deschise.

— Sarah, au sosit furgoanele? întrebă o voce, şi totodată se ivi şi un cap de femeie.

Poate că nu era un cap de zeiţa – pe drept cuvânt: câte un

bigudiu de hârtie la fiecare tâmplă înlătura o asemenea presupunere – dar nici a gorgonă nu arăta; cu toate acestea Malone înclina parcă spre cea de a doua părere. Cât era el de voinic, la vederea ei se dădu înapoi sfios, până ce ajunse iar afară în ploaie, şi vădit înfricoşat zise: „Mă duc până la dânsul“, luând-o la goană pe un drumeag scurt, de-a curmezişul unei curţi întunecate, spre fabrica cea mare şi neagră.

Ziua de muncă se terminase, muncitorii plecaseră, maşinile se odihneau, fabrica era închisă. Malone îi dădu ocol. Undeva, în hardughia aceea alcătuită din ziduri murdare de funingine, zări o altă crăpătură de lumină. Ciocăni iar la o uşă, folosind în acest scop capătul gros al ciomagului său, cu care bătu stăruitor şi din ce în ce mai tare. O cheie se răsuci în broască; uşa se deschise.

— Joe Scott, tu eşti? Ce se aude cu furgoanele, Joe?

— Nu e Joe – eu sunt. M-a trimis domnul Helstone.

— A! domnul Malone. Rostind acest nume, vocea avu o aproape imperceptibilă inflexiune de dezamăgire. După o tăcere de o clipă, continuă politicos, dar puţin formal: Vă rog să intraţi, domnule Malone. Regret nespus că domnul Helstone a socotit necesar să vă pună pe drumuri, cale atât de lungă: nu era nevoie câtuşi de puţin – i-am şi spus – şi încă pe o asemenea noapte. Dar poftiţi înăuntru.

Urmându-l pe interlocutorul său, Malone trecu prin nişte încăperi întunecoase, în care nu putu desluşi nimic, şi pătrunse într-o cameră luminată şi strălucitoare - părea foarte iluminată şi foarte strălucitoare unor ochi care, vreme de o oră, se chinuiseră să pătrundă îndoitul întuneric al nopţii şi al ceţii; dar în afara unui foc minunat, a unei lămpi de un model elegant şi a unui candelabru strălucitor ce ardea pe masă, era o încăpere foarte simplă. Duşumeaua nu era acoperită cu covor; cele trei sau patru scaune cu spătar tare, vopsite în verde, păreau să fi mobilat cândva bucătăria unei case de gospodari de ţară; un birou solid, de proporţii mari, masa mai suspomenită, şi pe pereţii de culoarea pietrei, câteva planşe înrămate, reprezentând proiecte de clădiri, planuri de grădini şi schiţe de maşini etc., completau mobilierul încăperii.

Oricât de simplă era, păru să-l mulţumească pe domnul Malone care, după ce îşi scoase şi îşi atârnă în cuier redingota şi pălăria ude, trase în dreptul căminului unul din scaunele acelea cu aspect reumatic şi aproape că îşi vârî genunchii printre

barele de fier din faţa focului.

— Plăcut birou aveţi aici, domnule Moore, atât de confortabil, şi numai al dumneavoastră.

— E drept; dar sora mea s-ar bucura să vă vadă, dacă aţi prefera să treceţi în casă.

— O, nu; doamnele se simt cel mai bine singure. Eu nu prea sunt agreat de doamne. Doar nu mă confundaţi cu prietenul meu Sweeting, domnule Moore?

— Sweeting? Care dintre ei este – domnul cu pardesiul ca şocolata, sau domnul cel mărunt?

— Cel mărunt – dânsul e din Nunnely, cavalerul domnişoarelor Sykes, de toate şase e îndrăgostit. Ha! Ha!

— Mai bine să fi îndrăgostit de toate cu toptanul decât de una singură cu de-amănuntul, zic eu în privinţa aceasta.

— Dar este îndrăgostit de una dintre ele chiar cu de-amănuntul, fiindcă atunci când eu şi Donne l-am pus să aleagă pe una din drăgălaşul cârd, a ales-o pe – pe cine credeţi?

Cu un zâmbet liniştit, ciudat, domnul Moore răspunse:

— Pe Dora, bineînţeles, sau pe Harriet.

— Ha! Ha! Ştiu că vă pricepeţi la ghicit! Dar ce v-a făcut să vă opriţi tocmai la ele două?

— Pentru că sunt cele mai înalte, cele mai arătoase, şi Dora, cel puţin, este cea mai voinică; şi cum prietenul dumneavoastră, domnul Sweeting, este doar o mână de om, am tras concluzia că, potrivit unei reguli obişnuite în asemenea împrejurări, preferă tocmai opusul lui.

— Aveţi dreptate: într-adevăr de Dora e vorba. Dar Sweeting nu are nicio şansă, nu-i aşa, Moore?

— În afară de faptul că e diacon, ce alt avut mai are domnul Sweeting?

Întrebarea păru să-l amuze nespus pe Malone. Râse trei minute bune înainte de a răspunde la ea.

— Ce alt avut mai are Sweeting? Vai de mine, David îşi are harfa lui, sau fluierul, ceea ce e cam totuna. Mai are şi un fel de ceas de tinichea; idem, un inel*;* idem, un monoclu – asta-i tot ce are.

— Şi cum se gândeşte să-i plătească domnişoarei Sykes toaletele, ca să nu mai vorbim despre altele?

— Ha! Ha! Straşnic! Am să-l întreb asta cu primul prilej? Am să-l perpelesc la foc mărunt pentru pretenţiile lui înfumurate.

Dumnealui s-o fi aşteptând, fără-ndoială, ca bătrânul Christopher Sykes să facă un gest nobil. Doar e bogat, nu? Ţin casă mare.

— Sykes este în fruntea unei mari întreprinderi.

— Prin urmare trebuie să fie bogat, aşa-i?

— Prin urmare o fi având el ce face cu averea, şi pe vremuri ca astea îi arde să-şi ciuntească din capital ca să-şi înzestreze fetele, cum îmi arde mie să dărâm vilişoara de colo şi să clădesc pe ruinele ei o casă cât Fieldhead de mare.

— Moore, ştiţi ce-am auzit eu deunăzi?

— Nu; aţi fi auzit că sunt chiar pe cale să fac o asemenea schimbare. Bârfa de la voi din Briarfield e în stare să născocească una ca asta, sau alte parascovenii şi mai şi - cică vreţi să închiriaţi Fieldhead – urâcioasă hardughie mi s-a părut când m-am aflat astă-seară prin apropierea ei, asta-n treacăt fie zis – şi că aveţi de gând s-o instalaţi pe una dintre domnişoarele Sykes acolo ca stăpână – într-un cuvânt, că vreţi să vă însuraţi. Ha! Ha! Ia spuneţi, care dintre ele este? Dora, sunt sigur; doar aţi spus că e cea mai arătoasă.

— Mă minunez de câte ori mi-au ieşit vorbe că urmează să mă însor, de când am venit la Briarfield! M-au căpătuit pe rând cu toate femeile nemăritate şi bune de măritat din partea locului. Când erau cele două domnişoare Wynnes – întâi cea brunetă, apoi cea blondă; când roşcata domnişoară Armitage, când Ann Pearson cea coaptă; acum îmi puneţi în cârcă tot tribul de domnişoare Sykes. De unde s-o mai fi stârnit şi bârfa asta, numai bunul Dumnezeu o ştie. De vizitat nu vizitez pe nimeni; caut societatea cucoanelor cu tot atâta stăruinţă ca şi dumneavoastră, domnule Malone. Dacă se întâmplă să mă duc la Whinbury, mă duc doar să le fac o vizită lui Sykes sau lui Pearson, la ei la birou, şi conversaţia noastră are alt subiect decât căsătoria, iar preocupările noastre sunt cu totul altele, nu să facem curte, să ne clădim reşedinţe şi să vorbim despre zestre: postavul pe care nu-l putem vinde, muncitorii cărora nu le putem da de lucru, fabricile care se duc de râpă, în general mersul anapoda al lucrurilor pe care noi nu-l putem schimba, acestea, zic eu, sunt lucrurile care ne umplu gândurile cu prisosinţă în clipa de faţă, în asemenea măsură încât nu mai rămâne loc şi pentru mărunţişuri ca dragostea şi aşa mai departe.

— Sunt întru totul de aceeaşi părere, Moore. Dacă există o idee pe care o detest mai mult decât oricare alta, este ideea căsătoriei – mă refer la căsătorie în sensul mărunt, vulgar al cuvântului, ca o simplă chestiune de sentiment: doi proşti nepricopsiţi se învoiesc să-şi unească sărăcia printr-o năstruşnică legătură de simţiri. Mofturi! Dar o unire avantajoasă, ca aceea ce se poate realiza prin armonizarea unor concepţii demne şi a unor interese solide şi permanente, asta nu-i rău, aşa-i?

— Aşa-i, răspunse Moore, absent.

Subiectul părea să nu prezinte interes pentru el; nici nu-l urmărea. Şedea de câtăva vreme şi se uita la foc cu un aer preocupat, când deodată întoarse capul.

— Ascultaţi! zise Moore. Aţi auzit zgomot de roţi?

Ridicându-se, se duse la fereastră, o deschise şi trase cu urechea. După puţin timp o închise la loc.

— Nu-i decât vuietul vântului care se înteţeşte, observă Moore, şi pârâiaşul niţeluş umflat care se rostogoleşte jos în vâlcea. Aşteptam furgoanele acelea la ora şase; acum e aproape nouă.

— Serios vorbind, credeţi că din pricina instalării maşinilor ăstora noi vă paşte vreun pericol? Întrebă Malone. Helstone crede că da – se pare.

— Doresc doar ca maşinile – războaiele astea – să ajungă aici cu bine şi să le văd adăpostite între zidurile fabricii. Odată instalate, îi desfid pe cei ce distrug maşinile. N-au decât să-mi facă o vizită şi să suporte consecinţele; fabrica mea e cetatea mea.

— Asemenea secături de ultimă speţă nu merită decât dispreţ, observă Malone, într-o dispoziţie de adâncă reflecţie. Aproape că doresc să ne calce o şleahtă în noaptea asta; dar drumul părea extrem de liniştit când am venit eu încoace; n-am văzut mişcând nimic.

— Aţi trecut pe lângă Casa roşie?

— Da.

— Dintr-acolo nu poate să vină nimic; primejdia pândeşte dinspre Stilbro'.

— Şi chiar credeţi că există o primejdie

— Ce-au făcut oamenii ăştia altora îmi pot face şi mie. Cu o singură deosebire: cei mai mulţi dintre patroni parcă paralizează

când sunt atacaţi. Sykes, de pildă, când i-au dat foc postăvăriei, de-a ars până-n temelii, când i-au smuls postavul din rame şi l-au împrăştiat numai zdrenţe pe câmp, n-a luat nicio măsură ca să-i descopere sau să-i pedepsească pe ticăloşi; s-a lăsat în voia lor, ca mielul blând sub cuţit. Dar vedeţi că eu, după câte mă cunosc, aş lupta cu dinţii pentru meseria mea, fabrica mea şi maşinile mele.

— Helstone zice că aceştia trei sunt zeii dumneavoastră; că „Ordinele ministeriale" nu sunt pentru dumneavoastră decât altă denumire a celor şapte păcate; că primul ministru Castlereagh[1] este Anticrist, şi partidul războinic, legiunile sale.

— Da; urăsc toate aceste lucruri pentru că mă ruinează; îmi stau în cale; nu pot progresa; nu-mi pot aduce la îndeplinire planurile din cauza lor; mă văd contracarat la fiecare pas de efectele lor potrivnice.

— Dar sunteţi bogat, Moore, şi afacerile vă merg bine, nu-i aşa?

— Sunt foarte bogat în postav pe care nu pot să-l vând: numai intră în magazia de acolo, şi-o să vedeţi că-i plină până-n tavan de baloturi. Roakes şi Pearson sunt în aceeaşi situaţie. Înainte aveau ca piaţă de desfacere America, dar „Ordinele ministeriale" le-au tăiat legăturile.

Malone nu părea pregătit să poarte, pe nepusă masă, o discuţie de acest fel; începu să-şi bată călcâiele şi să caşte.

— Şi când te gândeşti – continuă domnul Moore, care se lăsase prea mult luat de curentul propriilor sale gânduri ca să observe simptomele de *ennui*[2] ale oaspetelui – când te gândeşti că bârfitorii ăştia caraghioşi din Whinbury şi Briarfield îi dau zor cu însurătoarea! Ca şi când n-ai mai avea altă menire în viaţă decât „să înconjuri cu atenţiile tale" cum vine vorba, o tânără domniţă, şi după aceea s-o duci la altar, şi după aceea să pleci în călătorie de nuntă, şi după aceea să faci o seamă de vizite, şi după aceea, presupun, „să-ţi creşti copiii". - *Oh, que le diable emporte!*[3] – întrerupse din imprecaţia pe care o rostise cu deosebită înfierbântare şi adăugă mai potolit: Convingerea mea este că femeile nu vorbesc şi nu se gândesc decât la astfel de

[1] Henry Robert Stewart Castlereagh (1769—1822), om politic englez, sufletul coaliţiei împotriva lui Napoleon I.
[2] Plictiseală (fr.).
[3] Ducă-se dracului! (fr.).

lucruri şi, fireşte, îşi închipuie că şi bărbaţii nu mai au altceva în minte.

— Bineînţeles, bineînţeles, aprobă Malone. Dar nu vă mai sinchisiţi de ele.

Începu să fluiere şi privi nervos în jur, de parcă ar fi avut mare nevoie de ceva. De data asta Moore îl surprinse şi, pare-se, înţelese natura manifestărilor sale.

— Domnule Malone, spuse el, desigur că aveţi nevoie de un întăritor după plimbarea asta prin ploaie; am uitat de ospitalitate.

— Nu, vai de mine! replică Malone.

Dar se vedea pe faţa lui că Moore pusese degetul pe rană. Gazda se ridică şi deschise un dulap.

— Am şi eu tabieturile mele, spuse el. Îmi place să am totul la îndemână şi să nu depind de partea femeiască din vilişoara de colo pentru fiecare îmbucătură pe care o bag în gură şi fiecare strop pe care îl dau pe gât. Deseori îmi petrec serile şi iau cina aici de unul singur, şi dorm împreună cu Joe Scott în fabrică. Uneori sunt propriul meu paznic; nu simt nevoie de prea mult somn, şi-mi face plăcere, când e câte o noapte frumoasă, să colind un ceas sau două, cu puşca în mână, prin vâlcea. Domnule Malone, vă pricepeţi să pregătiţi cotlete de berbec?

— N-aştept decât să fiu pus la încercare: am făcut treaba asta de sute de ori când eram la colegiu.

— Atunci, uitaţi acolo o farfurie plină cu cotlete, şi uitaţi şi grătarul. Întoarceţi-le repede: cunoaşteţi secretul de a păstra sosul în ele?

— Nicio grijă – veţi vedea. Daţi-mi, vă rog, un cuţit şi o furculiţă.

Diaconul îşi suflecă manşetele şi se apucă de gătit, cu toată râvna. Fabricantul aşează pe masă farfurii, o pâine, o sticlă neagră şi două pahare. Apoi scoase un ibric de aramă – tot din aceeaşi tainiţă bine aprovizionată, dulapul său – îl umplu cu apă dintr-un vas mare de piatră ce se afla într-un colţ. Îl puse pe foc lângă grătarul care sfârâia, aduse lămâi, zahăr şi un mic bol din porţelan pentru punci; dar în timp ce pregătea punciul, o bătaie în uşă îl întrerupse. Se duse să răspundă.

— Tu eşti, Sarah?

— Da, conaşule. Vreţi să veniţi la cină, conaşule, vă rog?

— Nu; astă-seară nu vin acasă. Dorm în fabrică. Aşa că încuie

uşile şi spune-i stăpânei tale să se culce.

Se întoarse.

— V-aţi chivernisit bine gospodăria, observă Malone aprobator, în timp ce, cu obrazul său prelung, la fel de aprins ca şi tăciunii asupra cărora se apleca şi întorcea de zor cotletele de berbec. Nu sunteţi sub papuc, ca bietul Sweeting; un om – hait! - ce mai stropeşte grăsimea asta, m-a ars pe mână – sortit să fie condus de femei. Dumneavoastră şi cu mine, Moore – luaţi-o pe asta, că-i rumenită şi mustoasă – dumneavoastră şi cu mine n-o să lăsăm să cânte găina în casă, când ne-om însura.

— Ştiu şi eu – nu m-am gândit niciodată la asta, dacă găina e frumoasă şi te-nţelegi cu ea, de ce nu?

— Cotletele sunt numai bune de mâncat; punciul e gata?

— Uitaţi un pahar, gustaţi. Când s-o întoarce Joe Scott cu flăcăii lui, le facem şi lor parte din punci, dacă aduc războaiele nevătămate.

Malone deveni foarte exuberant în timpul cinei; râdea cu poftă de orice fleac, făcea glume proaste şi după aceea se aplauda singur, într-un cuvânt era gălăgios fără nicio noimă. Domnul Moore, dimpotrivă, rămase la fel de tăcut ca şi înainte. Este timpul, cititorule, să ai cât de cât o idee despre înfăţişarea acestui om; mă voi strădui să o schiţez în timp ce stă la masă.

Este ceea ce ai numi probabil, la prima vedere, un ins cu o înfăţişare ciudată, căci arată slab, oacheş, gălbejit la faţă, cu un aer de străin, cu părul de culoare închisă, căzut în şuviţe neglijente peste frunte; pare să-şi piardă puţin timp cu toaleta, căci altfel şi l-ar potrivi cu mai mult gust. Nu-şi dă seama, s-ar zice, că are trăsături fine, limpezi, dăltuite simetric şi regulat, ca de meridional; nici cel care îl priveşte nu observă acest lucru decât după o cercetare amănunţită, căci, o nelinişte întipărită pe faţă şi obrajii supţi fac ca frumuseţea să fie adumbrită de o expresie de îngrijorare. Ochii sunt mari, gravi şi cenuşii; expresia lor este concentrată şi meditativă, mai mult iscoditoare decât blândă, mai mult gânditoare decât senină. Când buzele i se întredeschid într-un zâmbet, chipul său e plăcut – nu că ar fi deschis sau voios nici chiar atunci, dar simţi influenţa unui anumit farmec liniştit, care sugerează, fie cu temei, fie înşelător, o fire grijulie, poate chiar duioasă; sugerează simţăminte menite a crea o plăcută viaţă de familie: răbdare, îngăduinţă, poate devotament. Este încă tânăr – nu are mai mult de treizeci de

ani; e înalt de stat şi zvelt. Felul său de a vorbi supară; are un accent străin care, în ciuda unei neglijenţe studiate în pronunţie şi dicţiune, zgârie urechea unui britanic, şi mai cu seamă a unui om din Yorkshire.

Într-adevăr, domnul Moore nu era decât pe jumătate britanic, şi nici măcar atât. Dinspre partea mamei, se trăgea din strămoşi străini şi fusese el însuşi născut şi în parte crescut pe pământ străin. O corcitură de felul său are, probabil, în multe privinţe şi sentimentele amestecate şi nelămurite – patriotismul, de pildă; fără îndoială că era incapabil să se ataşeze de partide, de secte, chiar şi de climate şi obiceiuri. Nu este exclus să fi avut tendinţa de a-şi izola persoana de orice comunitate în mijlocul căreia soarta îl aruncase vremelnic şi să fi simţit că cea mai mare înţelepciune din partea sa este să slujească interesele lui Robert Gérard Moore şi să facă abstracţie de consideraţiuni de ordin filantropic pentru binele obştesc, de care îl socotea pe numitul Gérard Moore în mare măsură detaşat. Comerţul era chemarea ereditară a domnului Moore – familia Gérard din Anvers se ocupa de două secole încoace cu negustoria. Fuseseră pe vremuri negustori bogaţi, dar se abătuseră şi asupra lor nesiguranţa şi încurcăturile băneşti; nişte speculaţii dezastruoase şubreziseră pe încetul temeliile creditului de care se bucurau şi timp de doisprezece ani casa se clătinase din încheieturi; iar în cele din urmă, sub izbitura Revoluţiei Franceze, se prăbuşise în totală ruină. În cădere trăsese după sine şi firma Moore din Anglia şi Yorkshire, strâns legată de casa din Anvers; iar Robert Moore, un membru al firmei engleze, care locuia în Anvers, se căsătorise cu Hortense Gérard, în nădejdea că tânăra sa soţie avea să moştenească partea din negoţ pe care o deţinea tatăl ei, Constantine Gérard. Moştenise, după cum am văzut, doar partea sa din datoriile firmei; şi acest pasiv, deşi reglementat printr-o înţelegere cu creditorii, fusese primit, la rândul său – (spuneau unii) – drept moştenire de către fiul ei Robert, care năzuia ca într-o bună zi să-şi onoreze în întregime creanţele şi să reclădească ruinata casă Gérard Moore, cel puţin pe măsura măreţiei din trecut. Se bănuia chiar că Robert îşi pusese mult la inimă cele întâmplate cândva, şi dacă o copilărie petrecută alături de o mamă ursuză, sub spectrul năpastei ce stătea la pândă, şi o tinereţe înecată şi pălită de revărsarea nemiloasă a furtunii se poate întipări dureros în

minte, în mintea *lui* se întipărise probabil nu cu litere de aur.

Oricât de măreţe ar fi fost planurile de refacere pe care le nutrea, nu-i stătea în putere să folosească mijloace importante pentru înfăptuirea lor; era nevoit să se mulţumească doar cu izbânzi mărunte. Când veni în Yorkshire, el – ai cărui strămoşi fuseseră proprietari de antrepozite în porturi şi de fabrici în oraşele din inima ţării, avuseseră reşedinţă în oraş şi conac la ţară – nu văzu altă cale deschisă înainte-i decât să închirieze o fabrică de postav într-un colţ uitat de Dumnezeu dintr-un uitat de Dumnezeu colţ de ţară; să-şi ia ca locuinţă o vilişoară alăturată şi să adauge la proprietatea sa, ca păşune pentru cal şi spaţiu pentru ramele de uscat postavul, câteva pogoane din pământul povârnit şi gloduros ce mărginea vâlceaua pe unde susura firul de apă, folosit de fabrica lui. Toate acestea le obţinuse cu o chirie destul de ridicată (căci erau vremuri grele de război şi toate se scumpiseră) de la curatorii domeniului Fieldhead, pe atunci proprietatea unui minor.

La vremea când încep cele istorisite aici, Robert Moore trăia de doi ani în acest ţinut, timp în care se dovedise înzestrat cel puţin cu darul hărniciei. Căscioara prăpădită o prefăcuse într-o vilişoară curată şi aranjată cu mult gust. Pe un petic din pământul acela accidentat amenajase o grădină pe care o cultiva cu neobişnuită, chiar flamandă grijă şi meticulozitate. Cât despre fabrică, o clădire veche şi înzestrată cu maşini vechi, demodate şi fără randament, Moore îşi manifestase cel mai profund dispreţ faţă de organizarea şi utilarea ei; scopul său fusese să întreprindă o reformă radicală, pe care o şi înfăptuise pe cât i-a îngăduit modestul capital de care dispunea; iar acest capital firav şi ce piedică însemna el pentru mersul său înainte îi otrăvea cumplit sufletul. Moore voia să meargă tot înainte: „înainte!“ era deviza săpată în sufletul său; dar sărăcia îl ţinea în frâu; uneori (ca să vorbim la figurat) făcea spume la gură când dârlogii se strângeau prea tare.

În această stare de spirit fiind, nu te puteai aştepta din partea lui să stea să judece dacă mersul său înainte era sau nu dăunător altora. Nefiind de prin partea locului, şi nici stabilit de multă vreme aici, nu s-a sinchisit în destulă măsură. Când noile invenţii i-au aruncat pe drumuri pe bătrânii muncitori, nu s-a întrebat niciodată de unde îşi agoniseau pâinea cea de toate zilele cei cărora nu le mai plătea leafă săptămânal, şi în această

nepăsare semăna cu mii de oameni faţă de care înfometaţii din Yorkshire păreau să aibă pretenţii mai dârze.

Perioada despre care scriu era o perioadă întunecată din istoria britanică, mai cu seamă din istoria provinciilor de miazănoapte. Războiul era atunci în toi. Europa întreagă se afla angajată în luptă. Anglia, dacă nu istovită, era uzată după ce rezistase îndelung - da, şi jumătate dintre oameni erau şi ei istoviţi şi cereau cu glas tare pace în orice condiţii. Onoarea naţională ajunsese doar o vorbă goală, fără niciun preţ în ochii multora, căci ochii le erau împăienjeniţi de foame; şi pentru o fărâmă de pâine şi-ar fi vândut şi dreptul la viaţă.

„Ordinele ministeriale", provocate de decretele din Milano şi Berlin ale lui Napoleon şi interzicând puterilor neutre să aibă legături comerciale cu Franţa, lovind direct America, lipsiseră comerţul de lână al Yorkshire-ului de principala sa piaţă de desfacere şi aduseseră această provincie în pragul ruinei. Măruntele pieţe străine, ca Brazilia, Portugalia, Sicilia, erau suprasaturate şi refuzau să mai primească altă marfă, având stocuri excedentare care acopereau consumul pe doi ani. În toiul acestei crize, în manufacturile producătoare de textile din nord se introduseseră anumite invenţii în materie de maşini, care, reducând mult numărul muncitorilor, aruncaseră mii de oameni pe drumuri şi-i lăsaseră fără mijloace statornice de trai. La toate acestea se mai adăugase şi o recoltă proastă. Deznădejdea ajunsese la culme. Puterea de rezistenţă, prea greu încercată, întindea o mână frăţească răzvrătirii. Un fel de cutremur moral se simţea mocnind sub colinele comitatelor din miazănoapte. Dar, aşa cum se întâmplă de obicei în asemenea cazuri, nimeni nu dădea prea mare atenţie. Când într-un oraş industrial a izbucnit o revoltă din pricina lipsei de alimente, când o fabrică de postav a fost incendiată şi a ars până în temelii, sau când casa unui manufacturier a fost atacată, mobila i-a fost aruncată în stradă şi familia silită să fugă pentru a scăpa cu viaţă, autorităţile locale au luat sau n-au luat oarecari măsuri restrânse: câte o căpetenie de ceată cădea în mâna poterelor, sau de cele mai multe ori era lăsată să scape; ziarele înserau câte o notiţă despre asemenea întâmplări, şi cu asta incidentul se încheia. Cât priveşte pe cei care aveau de suferit, a căror singură moştenire era munca şi care pierduseră această moştenire – oamenii ce nu puteau găsi de lucru, şi prin urmare,

nu puteau căpăta leafă, şi prin urmare nu-şi puteau agonisi pâinea – aceştia erau lăsaţi să sufere mai departe, lăsaţi astfel poate pentru totdeauna: nu era cazul să opreşti mersul înainte al invenţiilor, să dăunezi ştiinţei, împiedicându-i progresul. Războiul nu putea fi încheiat, nu se putea ivi de nicăieri vreo cale de îndreptare a lucrurilor şi deci nu exista nicio speranţă – aşa că cei fără de lucru îşi trăiau destinul: mâncau pâinea şi beau apa amarului.

Mizeria zămisleşte ură. Oamenii aceştia chinuiţi urau maşinile, încredinţaţi fiind că ele le iau pâinea de la gură; urau clădirile ce adăposteau acele maşini; îi urau pe manufacturieri, proprietarii acelor clădiri. În parohia Briarfield, de care ne ocupăm acum, Hollow's Mill[1] era lăcaşul cel mai detestat; Gérard Moore, în dubla sa calitate de semivenetic şi promotor fără rezerve al progresului tehnic, omul cel mai detestat. Şi poate că a fi îndeobşte urât de oameni se potrivea mai bine cu temperamentul lui Moore decât altminterea, mai ales când avea credinţa că pricina pentru care îl urau era un lucru drept şi folositor, şi acest sentiment de avânt bătăios îl însufleţea în noaptea de care vorbim, aşa cum şedea în biroul său aşteptând sosirea furgoanelor încărcate cu războaie. Vizita lui Malone şi tovărăşia lui îi veniseră probabil foarte peste mână: ar fi preferat să stea singur, căci îi plăcea singurătatea tăcută, mohorâtă, nesigură. Puşca lui de paznic i-ar fi ajuns ca tovarăş; torentul, de jos din vâlcea, cu apele lui învolburate, ar fi revărsat vorbele cele mai plăcute auzului său.

De vreo zece minute fabricantul îl urmărea cu privirea cea mai ciudată din lume pe tânărul preot irlandez care se servea din punci ca la el acasă, când deodată căutătura neclintită a ochilor acelora cenuşii se schimbă, ca şi cum o altă vedenie se arătase între ei şi Malone. Moore ridică o mână.

— *Chut!* zise el după moda lui franţuzească, atunci când Malone făcu zgomot cu paharul.

Trase o clipă cu urechea, apoi se ridică, îşi puse pălăria şi ieşi pe uşă.

Noaptea era liniştită şi întunecată, părând ca încremenită; apele însă curgeau bogat, bolborosind; revărsarea lor suna ca un potop în tăcerea aceea deplină, însă auzul lui Moore prinse alt zgomot – foarte îndepărtat, dar totuşi deosebit – frânt şi dur –

[1] În traducere: Fabrica de pe vâlcea.

pe scurt, sunetul unor roţi grele hurducându-se pe un drum pietruit. Se întoarse în birou şi aprinse un felinar, cu care străbătu curtea fabricii şi începu să deschidă porţile. Veneau furgoanele cele mari; se auzeau potcoavele greoaie ale cailor pleoscăind prin noroi şi prin apă. Moore strigă spre ei:

— Hei, Joe Scott! Toate bune?

Joe Scott era probabil prea departe ca să audă întrebarea; nu dădu niciun răspuns.

— Toate bune? Răspunde! strigă Moore din nou, când botul ca de elefant al calului înaintaş aproape că se atinse de nasul lui.

Cineva sări jos din primul furgon; o voce strigă tare:

— Da, da, diavole, toate-s bune! Le-am sfărâmat.

Şi se auzi zgomot de paşi ce fugeau. Furgoanele rămaseră pe loc; erau acum părăsite.

— Joe Scott!

Niciun Joe Scott nu răspunse.

— Murgatroyd! Pighills! Sykes!

Nimic! Domnul Moore ridică felinarul şi se uită în căruţe. Nu se aflau în ele nici oameni, nici maşini; erau goale şi părăsite.

Adevărul e că domnul Moore îşi iubea maşinile; riscase ultimul său capital ca să cumpere ramele şi cuţitele pe care le aşteptase în noaptea asta; speculaţii extrem de importante pentru interesele sale depindeau de rezultatele pe care aveau să le aducă noile maşini. Unde erau?

Cuvintele „Le-am sfărâmat!“ îi răsunau încă în urechi. În ce fel îi afecta catastrofa? La lumina felinarului pe care-l ţinea în mână i se vedeau bine trăsăturile, destinse acum într-un zâmbet bizar – zâmbetul omului cu tărie de caracter ajuns în viaţă la o răscruce unde această tărie se cere pusă la încercare, când trebuie făcut marele efort sub care calităţile lui vor rezista sau se vor frânge. Rămase însă mut, şi chiar nemişcat, fiindcă, în clipa aceea, nu ştia nici ce să spună, nici ce să facă. Aşeză felinarul pe pământ şi stătu cu braţele încrucişate pe piept, privind în jos şi cugetând.

Un cal bătu din copită a nerăbdare şi Moore îşi ridică deodată privirile: în clipa aceea zări ceva ca o pată albă pe unul din hamuri. Cercetată la lumina felinarului, se dovedi a fi o hârtie împăturită – un răvaş. Pe deasupra nu avea nicio adresă: dar înăuntru purta titlul:

„Devolui de la Hollow’s Miln“.

Nu vom reproduce ortografia textului, care era foarte ciudată, ci îl vom traduce pe înţelesul cititorilor. Scria aşa:

„Maşinile tale blestemate sunt făcute ţăndări pe Stilbro' Moor[1], şi oamenii tăi zac legaţi de mâini şi de picioare în şanţul de lângă drum. Primeşte asta ca un avertisment din partea unor oameni flămânzi şi care se întorc la nevestele şi la copiii lor flămânzi după ce au săvârşit această faptă. Dacă îţi iei alte maşini sau dacă faci şi mai departe ce ai făcut până acum, vei mai auzi de noi. Ia seama!"

„Voi mai auzi de voi? Da; voi mai auzi de voi, şi voi o să mai auziţi de mine. Stau eu de vorbă imediat; veţi auzi de mine chiar acum pe Stilbro' Moor."

După ce duse furgoanele în curte, se îndreptă în graba mare spre vilişoară. Deschizând uşa, adresă câteva cuvinte, repede, dar calm, celor două femei care îi ieşiseră în întâmpinare pe coridor. Linişti îngrijorarea vădită a uneia dintre ele, printr-o relatare succintă şi atenuantă a celor întâmplate; celeilalte îi spuse:

— Du-te în fabrică, Sarah – poftim cheia – şi trage clopotul cât poţi de tare; după aceea ai să faci rost de încă un felinar şi-ai să mă ajuţi să iluminez faţada.

Întorcându-se la cai, îi deshămă, le dădu tainul şi îi băgă în grajd pe cât de grăbit pe atât de grijuliu, oprindu-se din vreme în vreme să audă când va începe să bată clopotul. Acesta se porni îndată, cu o bătaie neregulată, dar iscând o larmă asurzitoare, ce îţi dădea fiori; dangătul grăbit, neliniştit suna mai înfricoşător decât dacă alarma ar fi fost dată de o mână pricepută. În noaptea aceea liniştită, la ceasul acela neobişnuit, răzbătea până-n depărtări. Muşteriii din hanul Casa roşie tresăriră auzind dangătul; şi declarând că „nu-i de-a bună la Hollow's Miln", cerură felinare şi porniră cu grăbire într-acolo, toţi grămadă. Dar nici n-apucară să se îmbulzească în curte purtând în mâini felinarele lor aprinse, când se auzi tropot de cai şi un omuleţ cu pălărie preoţească, şezând drept în spinarea unui căluţ miţos, înaintă domol, urmat de un aghiotant călare pe un cal mai voinic.

Între timp, domnul Moore, după ce îşi adăpostise în grajd caii de la furgoane, îşi însăilase calul de călărie şi ajutat de Sarah, slujnica, aprinsese lămpile în fabrică, a cărei faţadă prelungă şi

[1] In traducere : Mlaştinile de la Stilbro'

lată strălucea în acel timp ca la mare sărbătoare, aruncând în curte destulă lumină pentru a înlătura orice teamă de vreo confuzie ce s-ar fi putut isca din pricina întunericului. Începuse să se audă un murmur adânc de voci. Domnul Malone ieşise în cele din urmă din birou, după ce luase în prealabil precauţia de a-şi cufunda capul în vasul de piatră plin cu apă; şi această precauţiune, împreună cu spaima neaşteptată, aproape că îl readuseră în posesia acelor facultăţi pe care, în parte, punciul le risipise. Stătea cu pălăria pe ceafă şi cu ciomagul strâns zdravăn în pumnul mâinii drepte, răspunzând cam aiurea întrebărilor venite din partea grupului proaspăt sosit de la Casa roşie. În clipa aceasta apăru domnul Moore şi dădu îndată cu ochii de pălăria preoţească şi de căluţul miţos.

— Ei, Moore, ce treabă ai să ne dai? M-am gândit că poate ai nevoie de noi în noaptea asta, de mine şi de hatmanul de-aici (bătând căluţul pe grumaz), şi de Tom cu bidiviul lui. Când ţi-am auzit clopotul, n-am mai putut sta locului; l-am lăsat pe Boultby să-şi termine cina singur; dar unde-i vrăjmaşul? Nu văd nici o mască şi nicio faţă smolită pe-aici; şi nici geamuri sparte n-ai. Ai fost atacat sau te aştepţi să fii?

— Câtuşi de puţin! Nici n-am fost, nici nu mă aştept să fiu, răspunse Moore cu răceală. Am poruncit să se tragă clopotul fiindcă vreau ca doi-trei vecini să stea aici, în Hollow, în timp ce eu cu o mână de oameni o să ne ducem la Stilbro’ Moor.

—La Stilbro’ Moor! Pentru ce! Ca să ieşi în întâmpinarea furgoanelor?

— Furgoanele au sosit acasă acum un ceas.

— Atunci toate-s bune. Ce mai vrei?

— Au venit goale, iar Joe Scott şi ai lui au fost lăsaţi în câmp, împreună cu maşinile. Citeşte zmângâlitura asta.

Domnul Helstone luă şi parcurse biletul al cărui conţinut a fost reprodus mai sus.

— Hm! Te-au tratarisit cum îi tratarisesc şi pe alţii. Dar nefericiţii aceia din şanţ aşteaptă ajutor cu oarecare nerăbdare, cred: e o noapte cam umedă pentru asemenea culcuş. Eu şi Tom te însoţim; Malone poate să stea locului şi să aibă grijă de fabrică: dar ce-i cu el? Parcă-i cu ochii ieşiţi din cap.

— A mâncat un cotlet de berbec.

— Aşa! Peter Augustus, fii cu luare-aminte. În noaptea asta să nu mai mănânci cotlete de berbec. Eşti lăsat aici comandant

peste toate – o misiune de mare cinste.

— Mai rămâne cineva cu mine?

— Oricine pofteşte din adunarea aci de faţă. Flăcăi, câţi dintre voi vreţi să rămâneţi aici şi câţi vreţi să mergeţi o bucată de drum cu mine şi cu domnul Moore spre Stilbro', ca să venim în ajutor câtorva oameni care au fost pândiţi şi atacaţi de cei ce distrug războaiele de ţesut?

Numai trei se oferiră să meargă, ceilalţi preferând să stea locului. Când domnul Moore încăleca, parohul îi întrebă în şoaptă dacă a încuiat cotletele de berbec, ca să nu le găsească Augustus. Patronul dădu din cap încredinţându-l că da, şi grupul salvator se puse în mişcare.

CAPITOLUL III

Domnul Yorke

— După cât se pare, buna dispoziţie depinde în tot atâta măsură de starea de lucruri dinăuntru cât şi de starea de lucruri din afara şi din jurul nostru. Fac această remarcă banală, întrucât ştiu din întâmplare că domnii Helstone şi Moore au ieşit pe poarta fabricii, în fruntea acelui grup atât de puţin numeros, aflându-se în cea mai bună dispoziţie cu putinţă. Când razele unui felinar (cei trei pedeştrii purtau fiecare câte unul) se abătură peste faţa domnului Moore, se zări o flăcăruie neobişnuită, pentru că era zglobie, jucându-i în ochi şi o vioiciune nou-întâlnită răspândindu-se pe chipu-i sumbru; iar când razele felinarelor luminară faţa parohului, trăsăturile sale aspre se dezvăluiră într-un zâmbet larg, iradiind bună dispoziţie. Totuşi, veţi socoti că o noapte cu burniţă, o expediţie întrucâtva plină de primejdii nu erau împrejurări menite să-i însufleţească pe cei expuşi umezelii şi porniţi într-o asemenea aventură. Dacă vreunul sau mai mulţi inşi din ceata celor care făcuseră isprava de la Stilbro' Moor ar fi zărit acest grup, nu mică le-ar fi fost plăcerea de a-l împuşca dindărătul unui zid pe oricare dintre conducătorii lui; şi aceştia o ştiau bine; iar adevărul este că fiind amândoi bărbaţi cu nervi de oţel şi inimi neînfricate, se simţeau

măguliţi de un astfel de gând.

Îmi dau seama, cititorule, şi nu e nevoie să-mi reaminteşti, că e lucru îngrozitor ca un preot să se arate pornit pe război; îmi dau seama că s-ar cuveni să fie un om al păcii. Mi-am făurit o oarecare idee, oricât de vagă, despre menirea ce-i revine în lume unei feţe bisericeşti şi îmi amintesc limpede al cui slujitor este, al cui cuvânt îl propovăduieşte, a cui pildă s-ar cădea s-o urmeze; totuşi, oricum ar fi, dacă eşti unul dintre aceia care-i urăşte pe popi, nu te-aştepta din parte-mi să te însoţesc pas cu pas pe drumul tău povârnit, întunecat, necreştinesc; să nu te aştepţi din parte-mi să mă alătur anatemelor tale cumplite, atât de înguste şi totodată atât de cuprinzătoare – adică să mă alătur pizmei tale înveninate, atât de pornite şi atât de nesocotite, împotriva „sutanei“; să-mi înalţ ochii şi mâinile asemenea unui Supplehough, sau să-mi umflu plămânii alături de un Barraclough, ca să-mi arăt ura şi dispreţul faţă de diabolicul paroh din Briarfield.

Nu era nici pe departe diabolic. Pur şi simplu îşi greşise cariera – atâta tot: ar fi trebuit să ajungă soldat, dar împrejurările îl făcuseră preot. În rest, era un omuleţ conştiincios, cu minte robustă, cu mână neîndurătoare, viteaz, sever, implacabil, cucernic; un om aproape lipsit de milă şi de duioşie, plin de prejudecăţi şi rigid; dar un om credincios principiilor sale – cinstit, înţelept şi sincer. Mi se pare mie, cititorule, că nu poţi croi totdeauna oamenii pe măsura profesiunii lor şi deci nu se cade să-i afuriseşti pentru că acea profesiune atârnă câteodată pe ei în chip dizgraţios; nici eu nu-l voi afurisi pe Helstone, cât era el de soldăţoi în haine preoţeşti. Cu toate acestea mulţi dintre enoriaşi îl blestemau, după cum alţii îl adorau, aşa cum se întâmplă adesea cu oamenii care arată părtinire în prietenie şi venin în duşmănie; care sunt deopotrivă ataşaţi principiilor şi credincioşi prejudecăţilor.

Fiind amândoi într-o excelentă bună dispoziţie şi uniţi deocamdată întru îndeplinirea unei misiuni comune, te-ai fi aşteptat să-i auzi pe Helstone şi Moore discutând prieteneşte în vreme ce călăreau unul lângă altul. Nici pomeneală! Aceşti doi bărbaţi, amândoi cu firi tare irascibile, rareori veneau în contact fără să se înţepe unul pe altul. Între ei mărul discordiei era deseori războiul. Helstone rămânea un *tory*[1] cu principii

[1] Denumire folosită pentru conservatori.

statornice (existau şi *tories* în zilele acelea), iar Moore era un *whig*[1] înverşunat – *whig* cel puţin în ce priveşte opoziţia faţă de partidul războinic, întrucât chestiunea războiului afecta propriile sale interese; şi numai în privinţa aceasta îşi exprima el cât de cât o părere asupra politicii britanice, îi plăcea să-l scoată din sărite pe Helstone mărturisindu-şi credinţa în invincibilitatea lui Bonaparte, luând peste picior Anglia şi Europa în legătură cu neputinţa eforturilor de a-i rezista acestuia şi exprimându-şi cu sânge rece părerea că era preferabil să i se cedeze mai curând decât prea târziu, de vreme ce până la urmă tot avea să zdrobească orice adversar şi să ajungă singurul stăpânitor.

Helstone nu putea să suporte asemenea păreri; numai din considerentul că Moore era un fel de proscris şi de venetic şi că nu avea decât pe jumătate sânge britanic care să îndulcească veninul străin ce-i rodea măruntaiele, se îndupleca să-l asculte fără să simtă dorinţa de a-i bate cu vergile. Şi mai era un lucru care-i atenua întrucâtva dezgustul: anume, un sentiment de comuniune faţă de tonul îndârjit cu care erau susţinute aceste idei, şi de respect faţă de tenacitatea înverşunării lui Moore.

Când ceata coti pe şoseaua dinspre Stilbro', dădu piept cu un vânt destul de puternic; ploaia îi biciuia în obraji. Moore îşi stârnise însoţitorul şi mai înainte, iar acum, înviorat de vântul aspru şi poate iritat de burniţa pişcătoare, începu să-l necăjească.

— Te mai bucură veştile din Peninsulă[2]? întrebă el.

— Ce vrei să spui? i-o întoarse morocănos parohul.

— Mai ai încredere în acel Baal care este Lordul Wellington?

— Cum adică?

— Tot mai crezi că acel idol cu chip de lemn şi inimă de piatră al Angliei are puterea să reverse din ceruri foc menit să mistuie bogata jertfă de neam franţuz pe care vreţi să i-o aduceţi?

— Cred că Wellington are să-i azvârle pe mareşalii lui Bonaparte în mare, în ziua când va catadicsi să ridice braţul.

— Dar, stimate domn, nu se poate să vorbeşti serios. Mareşalii lui Bonaparte sunt oameni mari, care acţionează sub îndrumarea unei minţi superioare, atotputernice; Wellington al dumitale este cel mai tipicar dintre câţi tamburi-majori anosti

---

[1] Simpatizant sau membru al partidului liberal.

[2] Adică din Peninsula Iberica (Portugalia şi Spania) unde Wellington lupta împotriva trupelor invadatoare napoleoniene

există pe lumea asta, şi mişcările lui lente de manechin sunt şi mai împiedicate din pricina unui guvern de ignoranţi.

— Wellington este sufletul Angliei. Wellington este apărătorul potrivit al unei cauze bune; vrednicul reprezentant al unei naţiuni puternice, hotărâte, cinstite şi cu scaun la cap.

— Cauza dumitale bună, pe cât înţeleg eu, este pur şi simplu readucerea nevolnicului şi scârbosului aceluia de Ferdinand pe un tron pe care l-a făcut de ruşine; vrednicul dumitale reprezentant al unui popor cinstit este un geambaş tâmp la minte, care acţionează pentru un fermier încă şi mai cretin; iar împotriva acestora stau aliniate supremaţia victorioasă şi geniul invincibil.

— Împotriva legitimităţii stă aliniată uzurparea; împotriva modestei, simplei, dreptei şi vitezei rezistenţe faţă de asuprirea brutală stă aliniată ambiţia de a poseda, lăudăroasă, cu limbă înfurcată, egoistă şi trădătoare. Dumnezeu să-i apere pe cei drepţi!

— Dumnezeu îi apără adeseori pe cei puternici.

— Cum! Oare acea mână de nefericiţi care ajunseseră fără să se ude la picioare pe malul asiatic al Mării Roşii erau mai puternici decât oastea vrăjmaşilor înşirată pe malul african? Erau mai mulţi la număr? Erau mai bine înarmaţi? într-un cuvânt, erau mai de temut? Să nu vorbeşti, Moore, că ai să spui o minciună; ştii bine că ai să spui o minciună. Erau o biată adunătură de robi sleiţi de puteri. Îi asupriseră tiranii vreme de patru sute de ani; o firavă amestecătură de femei şi copii alcătuiau, la drept vorbind, rândurile lor rare; stăpâni, care răgeau că-i vor urmări peste marea despicată, erau o şleahtă de necredincioşi îmbuibaţi, la fel de puternici şi de sângeroşi ca leii deşerturilor. Erau înarmaţi, încălăraţi, şi aveau şi care de luptă; bieţii urmăriţi umblau pe jos; prea puţini dintre ei, fără doar şi poate, aveau arme mai bune decât cârjele de păstori sau sculele de zidari; însuşi blândul şi puternicul lor conducător nu avea decât un toiag. Dar ia aminte, Robert Moore, dreptatea era de partea lor; Dumnezeul bătăliilor era de partea lor. Crima şi arhanghelul căzut erau generalii ostaşilor împăratului, şi care dintre ei a izbândit? Ştim prea bine: „Domnul a mântuit în ziua aceea poporul său din mâna vrăjmaşilor şi dreptcredincioşii i-au văzut pe păgâni morţi la ţărmul mării”; da, da: „Talazurile i-au acoperit, au căzut la fund ca un bolovan”. Mâna dreaptă a

Domnului s-a arătat strălucită prin putere; mâna dreaptă a Domnului l-a sfărâmat pe vrăjmaş în bucăţi!

— Ai dreptate, numai că nu ţii seama de paralela adevărată. Franţa este ceata robilor sloboziţi, şi Napoleon este blândul şi puternicul conducător. Europa, cu bătrânele şi îmbuibatele ei imperii, cu putredele ei dinastii, este asupritorul cel corupt: viteaza Franţă întruchipează cele Douăsprezece Triburi, iar proaspătul şi vigurosul Uzurpator, Păstorul din Horeb.

— Mi-e şi silă să-ţi răspund.

În consecinţă Moore îşi răspunse singur – mai binezis adăugă la ceea ce tocmai spusese o observaţie suplimentară, cu voce puţin mai scăzută:

— O, în Italia a fost la fel de mare ca un profet. Era tocmai ce trebuia acolo – vrednic să iniţieze şi să organizeze măsuri pentru regenerarea naţiilor. Şi astăzi stau şi nu mă dumiresc cum a putut învingătorul de la Lodi să se coboare până la a deveni împărat – impostor vulgar şi imbecil! — şi mai rău decât asta, cum a putut un popor care s-a numit odată republican să decadă iar la treapta de simpli robi. Dispreţuiesc Franţa! Dacă Anglia ar fi înaintat cât Franţa pe drumul civilizaţiei, nu ar fi dat înapoi în chip atât de neruşinat.

— Doar nu vrei să spui că imbecila Franţă imperială e mai rea decât sângeroasa Franţă republicană? întrebă aprig Helstone.

— Nu vreau să spun nimic: dar pot gândi ce poftesc, ştii, domnule Helstone, atât despre Franţa cât şi despre Anglia; şi despre revoluţii şi regicide şi restaurări în general; şi despre dreptul divin al regilor, pe care îl susţii adesea în predicile dumitale, şi despre îndatorirea de a nu te împotrivi, şi caracterul binefăcător al războiului, şi...

Fraza domnului Moore fu aici scurt întreruptă de huruitul zorit al unei gabriolete şi de oprirea ei bruscă în mijlocul drumului. Atât el cât şi parohul fuseseră prea adânciţi în discuţie ca să bage de seamă că se apropie, până ce nu ajunse chiar lângă ei.

— Ei, patroane, au ajuns acasă furgoanele? întrebă o voce din vehicul.

— N-o fi Joe Scott?

— Ba el îi! răspunse altă voce; căci în gabrioletă se aflau două persoane, după cum se vedea în licărul felinarului acesteia. Oamenii cu felinarele rămăseseră în urmă sau mai bine-zis, cei doi călăreţi o luaseră înaintea pedestraşilor. Da, domnule Moore,

Joe Scott e. Ţi-l aduc înapoi într-un hal fără hal. L-am găsit printre mlaştinile de colo, pe el şi încă trei. Ce-mi dai pentru că îl aduc înapoi?

— Cum ce? Mulţumirile mele, cred: căci un era mai de ispravă ca el n-aş fi putut pierde. Dumneata; eşti, nu-i aşa. Domnule Yorke, după glas?

— Da, băiete, eu sunt. Veneam spre casă de la târg din Stilbro' şi când ajung în mijlocul câmpului, dând bice şi gonind ca vântul (căci, cum se zice, trăim vremuri de primejdie datorită unei cârmuiri proaste), aud un geamăt. Mă opresc în loc; alţii ar fi dat bice şi mai cu nădejde, numai că eu n-am de ce mă teme, după câte ştiu. Nu cred să fie om prin părţile astea care să vrea să-mi facă vreun rău – sau dacă ar încerca, i-aş plăti cu vârf şi îndesat. Zic: „S-a întâmplat ceva rău carecuiva?“ – „S-a întâmplat“, răspunde unul, vorbind parcă din măruntaiele pământului. — „Ce anume? Zii mai repede!“ îi poruncesc eu. — „Nimic alta decât că zăcem patru inşi aici în şanţ“, zice Joe liniştit cum nu se mai află. Le-o-ntorc eu: „Ruşine să le fie!” şi-i poftesc să se scoale şi să se mişte de-acolo, că de nu, îi mângâi cu câteva bice; fiindcă gândeam că sunt toţi beţi. — „Ne-am fi sculat noi încă de acum un ceas, dar ne-au legat cu funia“, zice Joe. Repede m-am dat jos şi le-am tăiat legăturile cu briceagul. Scott s-a suit cu mine în gabrioletă să-mi povestească cum s-a întâmplat, iar ceilalţi vin în urmă pe cât îi ţin picioarele.

— Îţi sunt mult îndatorat, domnule Yorke.

— Ce spui, băiete?! Ştii bine că nu-mi eşti. Oricum, iată-i şi pe ceilalţi că se apropie. Ei, Doamne, uite încă o ceată cu lumini în ulcioare, ca armata lui Ghedeon[1], şi cum îl avem şi pe preot cu noi – seara bună, părinte Helstone! — stăm destul de bine.

Părintele Helstone întoarse foarte, foarte ţeapăn bineţea celui din gabrioletă. Şi acela continuă:

— Suntem unsprezece bărbaţi zdraveni, şi avem şi călărime şi care de luptă cu noi. Numai să dăm piept cu câţiva dintre derbedeii ăştia nemâncaţi de sfarmă maşinile, că am câştiga o victorie de pomină; fiecare dintre noi ar putea fi un Wellington – asta ca să-ţi fac plăcere dumitale, părinte Helstone! Şi ce de-a baliverne ar mai apărea în jurnale! Briarfield ar ajunge de pomină. Dar eu zic că măcar în *Stilbro' Courier* tot publicăm o coloană şi jumătate despre treaba asta – la mai puţin nici nu mă

[1] Erou din *Vechiul Testament*.

gândesc.

— Îţi făgăduiesc că mai puţin nici nu va fi, domnule Yorke, căci articolul îi voi scrie eu însumi, replică parohul.

— Foarte bine! Negreşit! Şi ai grijă să ceri cu străşnicie ca cei care au sfărâmat războaiele şi l-au legat pe Joe Scott să fie spânzuraţi – fără preot. Asta-i treabă de spânzurătoare, sau ar trebui să fie; nu încape îndoială.

— Dacă ar fi să-i judec eu, le-aş face scurtă spovedania! strigă Moore. Dar de rândul acesta am de gând să-i las în pace; n-au decât să-ntindă coarda cât mai mult, sigur fiind că până la urmă au să se spânzure cu ea.

— Îi laşi în pace, nu, Moore? Făgăduieşti?

— Să făgăduiesc! Nu. Tot ce vreau să spun e că n-am să-mi dau prea multă osteneală să-i prind; dar dacă îmi pică vreunul în mână…

— Ai să pui mâna pe el, fără-ndoială; dar ai prefera ca ăştia să facă ceva mai rău decât să oprească un furgon – şi-abia după aceea să te răfuieşti cu ei. Ei, dar să nu mai vorbim despre asta deocamdată. Am ajuns la uşa mea, domnilor, şi sper că domniile-voastre şi restul oamenilor îmi veţi trece pragul; n-o să strice nimănui o mică gustare.

Moore şi Helstone se opuseră acestei propuneri ca nefiind trebuitoare; dar cu atâta curtenie urmară insistenţele, şi, pe deasupra noaptea era atât de neprietenoasă, iar licărul ferestrelor acoperite cu perdele de muselină de la locuinţa în faţa căreia poposiseră era atât de îmbietor, încât până la urmă se învoiră. Domnul Yorke, după ce coborî din gabrioletă, pe care o lăsă în seama unui om ce apăru dintre acareturi la sosirea sa, îi întovărăşi spre casă.

Aţi putut băga de seamă că domnul Yorke îşi schimba întrucâtva felul său de a se exprima; vorbea când cu accent din Yorkshire get-beget, când într-o englezească foarte pură. Şi felul său de a se purta era supus unor alternări asemănătoare; putea fi politicos şi afabil, şi putea fi repezit şi grosolan. Condiţia sa socială, deci, nu aţi putea-o determina uşor după vorbire şi purtare; poate că înfăţişarea locuinţei sale va hotărî aprecierea.

Pe oameni îi sfătui s-o apuce spre bucătărie, spunându-le că „se va îngriji să li se servească de îndată ceva de gustare”. Domnii fură poftiţi să intre în casă prin uşa din faţă. Se văzură într-un hol strâmt, căptuşit aproape până în tavan cu tablouri;

de aici fură conduşi într-un salon încăpător, cu un foc măreţ arzând în cămin; părea să fie cea mai îmbietoare dintre încăperi, şi dacă stăteai s-o cercetezi cu de-amănuntul, efectul înviorător nu scădea. Nu se putea vorbi de splendoare, dar vedeai gust pretutindeni – un gust neobişnuit – gustul, ai zice, al unui om umblat, al unui cărturar şi al unui gentleman. O seamă de privelişti italiene împodobeau pereţii; fiecare dintre acestea era un exemplar de adevărată artă; un cunoscător le alesese; erau autentice şi de valoare. Chiar şi la lumina lumânărilor, cerul senin, depărtările estompate, cu văzduhul albastru tremurând între ochi şi coline, culorile proaspete şi alăturările fericite de umbre şi lumini încântau privirea. Subiectele erau toate pastorale, scenele însorite. Pe o canapea se afla o ghitară şi câteva partituri; mai vedeai camee, splendide miniaturi; un grup de vase, greceşti la înfăţişare, pe consolă; cărţi frumos rânduite în două dulapuri elegante.

Domnul Yorke îşi pofti oaspeţii să se aşeze; apoi sună să se aducă vinul; servitorului care-l aduse îi dădu, ca gazdă grijulie, ordine să se ocupe de ospătarea oamenilor din bucătărie. Parohul rămase în picioare; pare-se că nu-i plăceau cele văzute în jur; şi refuză să guste vinul pe care i-l oferi amfitrionul.

— Cum ţi-i voia, remarcă domnul Yorke. Socot că te gândeşti la obiceiurile orientalilor, părinte Helstone, şi nu vrei să bei şi să mănânci sub acoperişul meu, de teamă să nu fii silit să ne împrietenim; dar eu nu sunt aşa de tipicar şi de superstiţios. Poţi să dai de duşcă tot clondirul ăsta, după cum şi dumneata poţi să-mi oferi o sticlă din cel mai bun vin pe care-l ţii în pivniţa dumitale, iar eu tot am să mă socotesc liber să-ţi stau împotrivă de câte ori am prilejul – la fiecare adunare parohială şi la fiecare întrunire judecătorească la care ne vom întâlni.

— Este tocmai ce-aş dori din partea dumitale, domnule Yorke.

— Şi-acum, spune-mi, părinte Helstone, frumos îţi şade să alergi călare după zurbagii pe o noapte ploioasă, la vârsta dumitale?

— Frumos îmi şade totdeauna să-mi fac datoria; iar în împrejurarea de faţă datoria este o plăcere deplină. Să vânezi putregaiul este o ocupaţie nobilă – vrednică până şi de un arhiepiscop.

— Vrednică de dumneata, orişicum; dar unde-i diaconul? S-o fi dus să viziteze vreun biet bolnav, sau poate că vânează şi el

putregaiul într-altă parte.

— Face de pază la Hollow's Mill.

— Sper că i-ai lăsat un strop de vin, Rob, zise el, întorcându-se spre domnul Moore, ca să-şi învârtoşeze curajul? Nu aşteptă răspuns, ci continuă repede, adresându-se tot lui Moore, care se trântise într-un fotoliu de modă veche, aşezat lângă foc: Mişcă-te, Robert! Hai, scoal-te, băiete! Acela-i locul meu. Ia canapeaua sau alte trei jilţuri, dacă vrei, dar nu pe ăsta; e al meu şi al nimănui altul.

— De ce ţii aşa de mult la jilţul ăsta, domnule Yorke? întrebă Moore, supunându-se ordinului şi eliberând alene locul.

— Fiindcă înaintea mea a fost al tatălui meu, şi ăsta-i singurul răspuns pe care ţi-l dau; iar explicaţia este la fel de bună ca şi cele pe care le dă părintele Helstone îndeobşte pentru ideile sale.

— Moore, eşti gata de plecare? întrebă parohul.

— Aş! Robert nu-i gata; sau mai bine-zis eu nu sunt gata să mă despart de el; nu-i cuminte şi trebuie să se îndrepte.

— De ce, domnule? Ce-am făcut?

— Ţi-ai făcut duşmani peste tot.

— Şi ce-mi pasă mie? Ce-mi pasă mie dacă mitocanii voştri din Yorkshire mă urăsc sau mă simpatizează.

— Vezi, asta e! Dumnealui e os de venetic printre noi: taică-său n-ar fi vorbit niciodată aşa. Du-te înapoi la Anvers, unde te-ai născut şi-ai crescut, *mauvaise tête!*

— Mauvaise tête vous-méme; je ne fais que mon devoir: quant à vos lourdauds de paysans, je m'en moque!

— En revanche, mon garçon, nos lourdauds de paysans se moqueront de toi; sois en certain, răspunse Yorke, vorbind cu un accent franţuzesc aproape tot atât de pur ca al lui Gérard Moore.

— C'est bon! C'est bon! Et puisque cela m'est égal, *que mes arnis ne s'en inquiètent pas*.

— Tes amis! Où sont-ils, les amis?

— Je fais écho, où sont-ils? et je suit fort aise que l'écho seul y répond. Au diable les amis! Je me souviens encore du moment où mon père et mes oncles Gérard appellèrent autour d'eux leurs amis, et Dieu sait si les amis se sont empressés d'accourir à leur secours! Tenez, Monsieur Yorke, ce mot, ami, m'irrite trop; ne m'en parlez plus.

— Comme tu voudras.[1]

Şi cu aceasta domnul Yorke tăcu; şi în timp ce şedea răsturnat pe spate în jilţul său triunghiular din stejar sculptat, am să profit de ocazie ca să vă schiţez portretul acestui gentleman, din Yorkshire, care ştia să vorbească limba franceză.

CAPITOLUL IV

Domnul Yorke (urmare)

În toate privinţele era, prin excelenţă, un gentleman din Yorkshire. Avea cam cincizeci şi cinci de ani, însă din pricina părului alb-argintiu, la prima vedere părea şi mai bătrân. Fruntea îi era largă, nu înaltă; obrazul proaspăt şi plin de sănătate; asprimea nordului i se citea pe trăsături la fel de limpede cum îi răsuna în glas; fiece amănunt era pe deplin englezesc, fără nicio urmă de tip normand, în nicio privinţă; avea un chip neelegant, neclasic, nearistocratic. Oamenii subţiri ar fi spus despre chipul lui că e vulgar; oamenii cu scaun la cap l-ar fi calificat drept caracteristic; oamenii cu spirit pătrunzător s-ar fi desfătat observându-i vigoarea, vioiciunea, inteligenţa – originalitatea aspră dar incontestabilă întipărită în fiecare trăsătură, ascunsă în fiece cută. Totuşi faţa aceasta rămânea răzvrătită, dispreţuitoare şi ironică, faţa unui om greu de condus

[1] … încăpăţânatule!

— Dumneata eşti încăpăţânat! Eu doar îmi fac datoria: cât despre neajutoraţii dumitale de ţărani, puţin îmi pasă!

— În schimb, băiete, neajutoraţilor noştri de ţărani puţin o să le pese de tine; de asta să fi încredinţat…

— Bine! Bine! Şi cum mie mi-e totuna, prietenii mei n-au de ce se nelinişti.

— Prietenii tăi! Şi unde ţi-s prietenii ăştia?

— Uite că îţi răspund ca un ecou: unde sunt? Şi-s foarte mulţumit că numai ecoul răspunde. Ducă-se dracului prietenii! Până astăzi mi-aduc aminte de vremea când tata şi unchii mei Gérard şi-au chemat prietenii în sprijin, şi Dumnezeu ştie dacă prietenii s-or fi grăbit să le sară într-ajutor! Şi află, domnule Yorke, că pe mine vorba asta prieten teribil mă mai scoate din sărite; să n-o mai pomeneşti.

— Cum ţi-i voia. (fr.)

şi cu neputinţă de subjugat. De statură mai degrabă înaltă, vânjos şi bine făcut, avea în purtări o maiestuoasă probitate; în întreaga sa înfăţişare nu s-ar fi putut găsi nici măcar o umbră de clovnerie.

Nu-mi vine deloc uşor să schiţez înfăţişarea domnului Yorke, dar e încă şi mai greu să-i arăţi firea. Dacă te aştepţi cumva, cititorule, să ţi se ofere aici Perfecţiunea, ori fie şi numai un bătrân gentleman binevoitor şi milos – te înşeli. Domnului Moore îi vorbise cu oarecare rost şi cu oarecare căldură; de aici însă nu trebuie să tragi concluzia că întotdeauna ceea ce vorbea şi gândea era îndreptăţit şi amabil.

Înainte de toate, domnul Yorke era lipsit de facultatea Veneraţiei – lipsă foarte însemnată şi care îl azvârle pe om în mari necazuri în orice loc şi în orice împrejurări unde este nevoie de supunere neşovăielnică şi ascultare oarbă. În al doilea rând, domnului Yorke îi lipsea facultatea de a-i înţelege pe oameni, cusur care îl văduveşte pe om de compasiune; şi, în al treilea rând, era prea puţin înzestrat cu facultăţile îngăduinţei şi Idealismului, ceea ce alunga din firea lui seninătatea şi blândeţea, iar pentru sine însuşi împuţina aceste daruri divine, oriunde le-ar fi căutat pe faţa pământului.

Lipsa de veneraţie îl făcea să fie neîndurător faţă de cei mai mari decât el: regi, nobili şi prelaţi, dinastii şi parlamente, instituţii dimpreună cu toate activităţile lor, cele mai multe dintre asemenea fapte, forme, drepturi sau pretenţii i se păreau o adevărată ruşine – toate nişte prostii; nu le găsea niciun fel de rost şi nu-i procurau nicio satisfacţie, socotind că ar fi un câştig evident şi nicio pierdere pentru omenire dacă înaltele locuri ocupate ar fi definitiv rase de pe faţa pământului şi ocupanţii lor striviţi sub dărâmături. Lipsa veneraţiei îi mai făcea şi inima nesimţitoare faţă de palpitanta desfătare oferită de admirarea lucrurilor demne de admiraţie; seca mii de izvoare limpezi ale bucuriei; făcea să pălească mii de plăceri adânci. Nu era un necredincios, deşi nu aparţinea nici unei secte; dar credinţa lui nu putea fi aceea a cuiva care se pricepe să venereze. Credea şi în Dumnezeu şi în rai; însă Dumnezeul şi raiul lui rămâneau acelea ale unui om lipsit de temeri, imaginaţie şi gingăşie.

Slăbiciunea posibilităţilor sale de înţelegere a oamenilor îl ducea la inconsecvenţă; în vreme ce propovăduia câteva idei minunate cu privire la îngăduinţa reciprocă şi la răbdare, nutrea

faţă de anumite categorii o antipatie intolerantă: vorbea despre „popi“ şi tot ce era în legătură cu preoţii, despre „stăpâni” şi toate apanajele stăpânilor, cu o asprime, şi uneori chiar cu o impertinenţă pe cât de nedrepte pe atât de insuportabile. Nu era în stare să se pună pe sine însuşi în locul celor pe care îi ponegrea; nu era în stare să facă legătura între greşelile acestora şi tentaţiile ce le aveau de înfruntat; între slăbiciunile şi greutăţile lor; nu era în stare să înţeleagă efectul pe care l-ar fi avut asupra lui însuşi, pus în situaţia respectivă, cutare ori cutare circumstanţă, şi deseori dădea glas în chipul cel mai crud şi mai tiranic unor dorinţe ale sale cu privire la cei ce se purtaseră, după câte credea el, cu tiranie şi cruzime. Dacă ar fi fost după ameninţările proferate de el, însemna că ar fi folosit mijloace arbitrare, nemiloase chiar, pentru a face să prospere cauza libertăţii şi egalităţii. Egalitate – da, domnul Yorke vorbea despre egalitate, însă în sufletul său era un om foarte mândru: deosebit de prietenos cu muncitorii lui, nespus de binevoitor cu cei aflaţi mai prejos de el şi care se supuneau ascultători acestei situaţii, dar trufaş ca un Belzebut faţă de cei socotiţi de lume (căci el nu socotea pe nimeni astfel) a fi mai-mari ai săi. Răzvrătirea îi stătea în sânge: i-ar fi fost cu neputinţă să rabde a fi controlat, nici taică-său, nici bunică-său, înaintea lui, nu răbdaseră, iar feciorii care urmau să vină după el n-aveau să îndure niciodată.

Lipsa de îngăduinţă, în general, îl făcea să fie necruţător cu prostia şi cu orice alte greşeli ar fi venit să irite firea sa vajnică şi pătrunzătoare; înlătura orice oprelişte din calea ironiei lui usturătoare. Necunoscând mila, era uneori în stare să rănească iar şi iar, fără să-l intereseze câtă durere pricinuia, sau cât de adânc împlânta pumnalul.

În ce priveşte puţinătatea spiritualităţii din cugetul său, ea ar putea doar cu greu fi denumită cusur; o ureche muzicală fină, un ochi plin de discernământ, în privinţa culorilor şi formelor, îl înzestrau cu exigenţă şi gust; iar pe imaginaţie – cine dă doi bani? Unde se află acela care să n-o considere drept însuşire mai degrabă primejdioasă şi fără rost – rudă apropiată cu slăbiciunea

— Poate chiar o componentă a alienării mintale – mai curând o boală decât un dar al minţii?

Este probabil că toţi o socotesc astfel, cu singura excepţie a

celor care dispun – sau îşi închipuie că dispun – de ea. Dacă i-ai asculta pe aceştia din urmă, ai putea să-ţi închipui că inima le-ar îngheţa de n-ar fi scăldată într-un asemenea elixir; că ochii li s-ar înceţoşa dacă flacăra aceasta n-ar veni să le lumineze vederea; că s-ar simţi sihăstriţi dacă acest tovarăş i-ar părăsi vreodată. Ai bănui că ea îi face părtaşii unei speranţe ce întâmpină primăvara, unui farmec ce învăluie vara, unei bucurii senine aduse de toamnă, unei consolări în faţa iernii, care ţie îţi rămân necunoscute toate. Bineînţeles, e vorba de o iluzie; însă fanaticii se agaţă de visurile lor şi n-ar renunţa la ele nici măcar pentru aur.

Şi cum domnul Yorke nu dispunea de imaginaţie poetică, o socotea o înzestrare cât se poate de inutilă atunci când o afla la alţii. Pe pictori şi pe muzicanţi putea să-i suporte, sau chiar să-i încurajeze, fiindcă era capabil să guste roadele artei lor; era în stare să sesizeze farmecul unui tablou şi să trăiască desfătarea muzicii bune; dar un timid poet – oricâtă forţă i-ar fi clocotit şi oricât de arzător foc i-ar fi sălăşluit în piept – dacă n-ar fi putut ţine şi loc de contabil şi dacă n-ar fi putut s-o facă şi pe negustorul – din partea domnului Hiram Yorke ar fi putut foarte bine să trăiască neluat în seamă şi să moară dispreţuit.

Iar cum pe lume sunt mulţi de-alde Hiram Yorke, este foarte bine că adevăratul poet, oricât de modestă i-ar fi aparenţa, deseori ascunde sub aspectul blajin un spirit necruţător, o neiertătoare ascuţime de minte sub sfiiciune, şi este capabil să măsoare dimensiunile adevărate ale celor care îl privesc de sus, să stabilească exact importanţa şi valoarea acelor căi pentru a căror respingere este adânc dispreţuit. Este o fericire că el se poate bucura de propria-i veselie, de propria-i întovărăşire cu marele lui prieten şi darnica lui zeiţă, Natura, cu totul independent de cei cărora prezenţa sa nu prea le face plăcere, şi în prezenţa cărora el nu poate afla nici umbră de bucurie. Este drept că în vreme ce lumea întreagă şi împrejurările întorc înspre el o faţă întunecoasă şi îngheţată – şi pe bună dreptate, desigur, de vreme ce el cel dintâi le întoarce o faţă întunecoasă, îngheţată şi indiferentă – poetul să aibă putinţa de a-şi păstra în suflet o lumină sărbătorească şi scumpă, în stare să îmbrace în cinstea lui în strălucire şi bucurie tot ce îi stă în preajmă; iar în acest timp ceilalţi văd în existenţa sa, probabil, doar o adâncă noapte polară niciodată înveselită de lumina soarelui.

Adevăratul poet nu are nevoie de niciun strop de compătimire: el este în stare să râdă pe furiş ori de câte ori un suflet înţelegător şi dezorientat îl plânge. Chiar şi atunci când pragmaticii stau să-l judece şi proclamă că el şi arta lui ar fi lipsite de orice sens, poetul ascultă sentinţa cu o atât de usturătoare batjocură, cu un atât de larg, adânc, cuprinzător şi caustic dispreţ faţă de nevrednicii farisei care au rostit-o, încât este mai degrabă demn de dojană decât de compătimire. Totuşi, cele de mai sus nu sunt gândurile domnului Yorke; iar în clipa de faţă noi cu domnul Yorke avem de-a face.

Cititorule, ţi-am vorbit despre câteva dintre cusururile lui; cât despre merite, era unul dintre cei mai destoinici şi demni de preţuire oameni din Yorkshire: până şi cei cărora nu le era simpatic se vedeau nevoiţi să-l respecte. Săracii îl iubeau cu înflăcărare fiindcă se purta foarte grijuliu şi într-adevăr părinteşte faţă de ei. Cu cei care munceau pentru el era prevenitor şi afectuos: daca terminau o anumită treabă, încerca din toate puterile să le găsească alta; sau, dacă nu izbutea, îi ajuta să se mute împreună cu familiile într-o regiune unde se putea găsi de lucru. Trebuie de asemenea arătat că, în cazul când vreunul dintre „oamenii lui“, cum se mai întâmplă uneori, dădea semne de neascultare, Yorke – care, la fel cu mulţi dintre cei ce nu suporta controlul, se pricepea de minune să controleze foarte meticulos – deţinea secretul zdrobirii revoltei încă din faşă, al smulgerii ei din rădăcini, aşa cum proceda cu orice buruiană dăunătoare, astfel încât niciodată nu s-a întins şi nu a crescut în sfera autorităţii sale. Aceasta fiind fericita stare a treburilor proprii, se considera întru totul liber să vorbească plin de aspră severitate despre cei ce nu se bucurau de aceeaşi situaţie şi să pună tot ce era neplăcut în această împrejurare pe seama greşelilor săvârşite, să se desolidarizeze de patroni şi să susţină deschis cauza lucrătorilor.

Familia domnului Yorke era prima şi cea mai veche din ţinut; iar el însuşi, chiar fără să fie cel mai bogat, rămânea unul dintre bărbaţii cei mai influenţi. Primise o educaţie aleasă; în tinereţe, înainte de Revoluţia Franceză, călătorise pe continent: se descurca bine în limbile franceză şi italiană. În răstimpul unei şederi de doi ani în Italia, strânsese multe tablouri bune şi rarităţi pline de gust, cu care acum îi era împodobită reşedinţa. Atunci când o dorea, putea să aibă manierele celui mai stilat

gentleman de şcoală veche; dacă era dispus să se arate plăcut, conversaţia lui putea să fie deosebit de interesantă şi originală; iar dacă de obicei se exprima în dialectul din Yorkshire, o făcea doar fiindcă aşa dorea, preferând vorbirea străveche a băştinaşilor în locul unui vocabular mai rafinat. „Pronunţia eliptică din Yorkshire – obişnuia ei să spună – e mai frumoasă decât stâlcirea mahalagească în aceeaşi măsură în care mugetul taurului este mai plăcut decât chiţăitul şobolanilor.”

Cale de mile întregi de jur împrejur, domnul Yorke era cunoscut şi cunoştea pe toată lumea; totuşi, relaţiile lui apropiate rămâneau foarte puţine. Fiind el însuşi profund original, nu gusta deloc lucrurile de duzină: un personaj din topor, dar vioi la minte, de viţă aleasă ori modestă, se putea oricând înţelege cu domnul Yorke; un personaj rafinat dar insipid, oricât de înaltă i-ar fi fost poziţia, era tot ce putea fi mai aprig detestat de acest om. Cu dragă inimă ar fi petrecut un ceas discutând ca de la om la om cu unul dintre muncitorii săi deştepţi, sau cu vreo bătrână ciudată şi isteaţă dintre cele ce trebăluiau prin curte, pe câtă vreme ar fi stat în cumpănă dacă să acorde vreun minut unui gentleman distins şi nesărat, ori celei mai la modă şi mai elegante, chiar şi frivolă, dintre cucoane. Preferinţele de genul ăsta le împingea dincolo de margini, uitând că se pot foarte bine afla caractere plăcute, ba chiar admirabile, printre oameni ce nu aveau putinţa să fie originali. Făcea totuşi şi excepţie de la propria-i regulă: exista o anumită structură mintală deschisă, sinceră, nepăsătoare faţă de rafinamente, aproape complet lipsită de calităţi intelectuale. Şi cu totul incapabilă să aprecieze intelectualitatea lui – dar care, în acelaşi timp, niciodată nu se arăta scârbită de grosolănia sa, nu putea fi uşor rănită de sarcasm, nu-i cerceta cu luare-aminte spusele, faptele ori părerile – iar cu acest soi de oameni se simţea pe deplin în largul său şi, prin urmare, pe acesta îl prefera înaintea tuturor. În contact cu asemenea inşi se simţea pe deplin stăpân. Deşi se supuneau în mod implicit influenţei lui, ei nu-i recunoşteau niciodată superioritatea; fiindcă nici prin minte nu le-ar fi trecut să se gândească la o asemenea treabă; deveneau astfel cu desăvârşire supuşi, fără să-i ameninţe nici cea mai mică primejdie de a deveni servili; iar insensibilitatea lor negândită, firească, lipsită de orice artificiu, era pentru domnul Yorke la fel de binevenită, fiind la fel de

comodă, ca şi fotoliul în care obişnuia să se aşeze sau podelele pe care obişnuia să se plimbe de colo-colo.

Se va fi băgat de seamă că faţă de domnul Moore nu se purtase chiar fără bunăvoinţă; avea două sau trei motive de a arăta o vagă slăbiciune pentru acest gentleman. S-ar putea să pară ciudat, dar primul dintre ele era faptul că Moore vorbea englezeşte cu accent străin şi franţuzeşte cu un accent impecabil; şi că faţa lui negricioasă, delicată, liniile ei fine, deşi cam veştejite, îi dădeau o expresie cât se poate de antibritanică şi antiyorkshireză. Asemenea lucruri par uşuratice şi fără şanse de a-l influenţa pe un om ca Yorke; dar adevărul este că ele îi trezeau vechi şi probabil plăcute asociaţii: îi readuceau în minte călătoriile, vremurile tinereţii. Prin oraşe şi alte locuri din Italia văzuse chipuri ca al lui Moore; prin cafenelele şi teatrele pariziene auzise glasuri ca al său; fusese tânăr pe atunci, iar când îl vedea şi îl auzea pe acest străin, i se părea că e tânăr din nou.

În al doilea rând, îl cunoscuse pe tatăl lui Moore şi făcuse afaceri cu el: o legătură ceva mai substanţială, dar în niciun caz mai plăcută: căci, firma lui având legături de afaceri cu firma lui Moore, fusese de asemenea amestecată într-o anumită măsură şi în pierderi.

În al treilea, descoperise în Robert însuşi un foarte abil om de afaceri. Găsea motive să prevadă că până la urmă, într-un fel sau altul, avea să se îmbogăţească: îl respecta atât pentru hotărârea cât şi pentru perspicacitatea lui; poate că şi pentru asprime. O a patra împrejurare care îi apropia era faptul că, fiind unul dintre curatorii proprietarului minor pe pământul unde se afla Hollow’s Mill, domnul Yorke avusese dese ocazii să se consulte cu el, în legătură cu modificările şi îmbunătăţirile făcute acolo de Moore.

În ceea ce-l priveşte pe celălalt oaspete aflat acum în salonul domnului Yorke, domnul Helstone, între acesta din urmă şi gazdă exista o dublă antipatie: una izvorâtă din firea fiecăruia şi a doua din împrejurări. Omul cu mintea, deschisă îl ura pe formalist; iubitorul de libertate îl detesta pe robul disciplinei: în afară de cele spuse mai sus, mergea vorba că în anii de odinioară, fuseseră amândoi curtezanii aceleiaşi doamne.

Ca regulă generală, în vremea tinereţii domnul Yorke se remarcase ca având slăbiciune pentru femeile sprinţare şi

îndrăzneţe: o siluetă şi un aer sănătos, o minte ageră, o limbă ascuţită păreau să-l atragă înainte de orice. Şi cu toate astea niciodată nu ceruse în căsătorie pe vreuna dintre strălucitoarele frumoase a căror societate o căuta; şi cu totul pe neaşteptate se îndrăgosti serios şi peţi numaidecât o fată ce reprezenta antipodul acelora care până atunci îi reţinuseră atenţia: o fată cu chip de Madonă; o fată de marmură însufleţită; liniştea întruchipată. N-avea importanţă că atunci când vorbea cu ea nu-i răspundea decât în monosilabe; n-avea importanţă că suspinele lui rămâneau neauzite, că privirilor lui nu le răspundea nicio privire, că niciodată nu era sensibilă la părerile lui, rareori zâmbea la glumele sale, nu-i arăta niciun fel de respect şi nicio atenţie; n-avea importanţă că părea să fie opusul oricărei trăsături de feminitate dintre acelea pe care, după cum ştia o lume întreagă, le admirase toată viaţa: pentru el Mary Cave era fără cusur, fiindcă cine ştie cum, pentru un motiv oarecare – şi fără îndoială că avea un motiv – o iubea.

Pe vremea aceea, domnul Helstone, diacon la Briarfield, o iubea şi el pe Mary; sau, în orice caz, îi era dragă. Mulţi alţii o admirau, căci era frumoasă ca un înger sculptat; preotul, era însă preferat datorită funcţiei sale: această profesie îl învestea probabil cu vreuna dintre iluziile trebuitoare pentru a ispiti întru împlinirea căsătoriei; şi pe care domnişoara Cave nu le găsea la niciunul dintre tinerii negustori de lână, ceilalţi adoratori ai săi. Domnul Helstone nici nu nutrea şi nici nu mărturisea c-ar fi nutrit pasiunea arzătoare a domnului Yorke pentru tânăra domnişoară: nu arăta nimic din smerita adoraţie ce părea să-i copleşească pe cei mai mulţi dintre pretendenţi; el vedea ce este fiinţa asta într-adevăr, mai limpede decât vedeau ceilalţi; şi de aceea era în mai mare măsură stăpân atât pe ea cât şi pe sine însuşi. Prin urmare fata acceptă de la prima vorbă, şi se căsătoriră.

Natura n-avusese niciodată de gând să facă din domnul Helstone un foarte bun soţ, mai ales pentru o nevastă liniştită. După părerea lui, atâta vreme cât o femeie tăcea, însemna că n-o doare nimic şi nu doreşte nimic. Dacă nu se plângea de singurătate, de o singurătate aproape continuă, însemna că starea asta nu o nemulţumeşte câtuşi de puţin. Dacă nu vorbea şi nu-şi impunea prezenţa, nu-şi arăta preferinţa pentru cutare lucru şi sila faţă de cutare altul, însemna că nu are nici

preferinţe şi nici antipatii, şi deci n-avea rost să te interesezi de gusturile ei. Nici n-avea pretenţia să le înţeleagă pe femei sau să le compare cu bărbaţii; ele reprezentau o categorie aparte, probabil o categorie absolut inferioară în cadrul existenţei; o nevastă nu poate să fie tovarăşul bărbatului, cu atât mai puţin confidentul, şi încă mai puţin sprijinul său. După un an sau doi, nevasta *lui* nu mai prezenta pentru el mare importanţă, în nicio privinţă; iar când, într-o bună zi, pe neaşteptate, după părerea lui - căci nu observase cum se ofilea – dar treptat-treptat, după cum credeau alţii, îşi luă rămas bun de la el şi de la viaţă, în patul conjugal nemairămânând decât un frumos tipar de argilă, alb şi rece, îşi dădu seama de pierderea suferită, dar cine ar putea să spună în ce măsură? Totuşi, e probabil că mai mult decât s-ar fi părut; căci nu era el omul din care suferinţa să stoarcă uşor lacrimi.

Doliul fără lacrimi şi purtat cu demnitate scandaliză pe bătrâna menajeră, ca şi pe servitoarea, care străjuiseră la căpătâiul doamnei Helstone în timpul bolii, şi care, poate, avuseseră prilejul să afle despre firea răposatei doamne, despre bogăţia ei de simţăminte, mai multe decât ştiuse bărbatul ei. Au bârfit împreună deasupra coşciugului, au născocit poveşti, înflorindu-le, despre stingerea treptată şi adevărata ori presupusa ei pricină; pe scurt, s-au aţâţat una pe cealaltă în indignarea împotriva asprului omuleţ, care şedea într-o odaie alăturată şi cerceta nişte hârtii, neştiutor de oprobriul al cărui obiect ajunsese.

Abia fusese îngropată doamna Helstone, când prin împrejurimi începură să se răspândească zvonuri că murise de inimă rea; acestea crescură iute devenind povestiri despre oboseală peste puteri şi, în cele din urmă, fel de fel de amănunte despre purtarea, nemiloasă a bărbatului: poveşti cu totul neadevărate, dar nu mai puţin trecute cu înfrigurare pe seama presupusului vinovat. Domnul Yorke le auzise şi în parte chiar le crezuse. Bineînţeles, nici înainte nu nutrise simţăminte prieteneşti faţă de rivalul său mai norocos; deşi acum era şi el om însurat şi unit cu o femeie ce părea în toate privinţele o fire diametral opusă bietei Mary Cave, nu putea să uite marea dezamăgire a vieţii lui; iar când auzi că ceea ce ar fi putut să fie ceva atât de scump inimii lui fusese neglijat, poate chiar maltratat de altcineva, început să nutrească împotriva acelui

altcineva o adâncă şi înverşunată ostilitate.

Domnul Helstone nu cunoştea decât pe jumătate natura şi forţa acestei ostilităţi: nu ştia cât de mult o iubise Yorke pe Mary Cave, ce simţise atunci când o pierduse, nici calomniile privitoare la modul cum îşi tratase nevasta, foarte familiare tuturor urechilor din împrejurimi, în afară de ale sale. Credea că numai deosebirile de ordin politic şi religios se ridicau între el şi domnul Yorke; dacă ar fi ştiut cum anume stăteau lucrurile, este foarte greu de presupus că ar fi putut fi vreodată convins să calce pragul fostului său rival.

Domnul Yorke nu-şi reluă cuvântarea ţinută în faţa lui Robert Moore; în scurtă vreme conversaţia reîncepu într-o formă mai generală, deşi tot pe un ton oarecum de ceartă. Starea de nesiguranţă din ţară, feluritele jafuri comise în ultima vreme asupra fabricilor din ţinut furnizau material bogat pentru neînţelegeri; cu atât mai mult cu cât fiecare dintre cei trei gentlemani prezenţi aveau păreri mai mult sau mai puţin deosebite în chestiunile discutate. Domnul Helstone îi socotea pe patroni nedreptăţiţi şi pe muncitori oameni cu care nu se poate sta de vorbă: condamna delaolaltă larga răspândire a spiritului de nelealitate faţă de autorităţile constituite, mereu crescândul refuz de a suporta cu răbdare nişte rele socotite de ei inevitabile; soluţiile preconizate de paroh erau o intervenţie guvernamentală hotărâtă, o vigilenţă strictă a magistraţilor; iar dacă devenea indispensabilă, o promptă constrângere cu ajutorul armatei.

Domnul Yorke ar fi dorit să afle dacă intervenţia, vigilenţa şi constrângerea pomenite aveau să-i hrănească pe cei flămânzi, să ofere de lucru celor care doreau să muncească şi pe care nimeni nu se arăta dispus să-i angajeze. Cercetă ideea acelor rele inevitabile; spuse că răbdarea oamenilor era o cămilă pe a cărei spinare până şi ultimul atom ce mai putea fi suportat fusese de mai înainte pus, şi că în momentul de faţă opunerea devenise o datorie; în spiritul de nelealitate faţă de autorităţile constituite el vedea cel mai promiţător semn al vremurilor; patronii, recunoştea, fuseseră într-adevăr nedreptăţiţi, dar necazurile cele mai importante fuseseră îngrămădite pe capul lor de către un guvern „corupt, josnic şi setos de sânge” (acestea erau epitetele folosite de domnul Yorke). Nebuni de

teapa lui Pitt, diavoli de teapa lui Castlereagh, idioţi răuvoitori ca Percival erau tiranii, blestemele abătute pe capul ţării, nimicitorii negoţului, îndărătnicia lor înfumurată în purtarea unui război nejustificat, a unui război ruinător şi fără speranţă, adusese naţiunea în impasul de acum. Sistemul lor de impozite monstruos de sufocant, mârşavele „Ordine ministeriale” - ai căror iniţiatori meritau să fie judecaţi pentru înaltă trădare şi trimişi la ştreang, dacă vreun om politic meritase vreodată asemenea măsură – ei erau cei care legaseră piatra de moară de gâtul Angliei.

— Dar ce rost mai are să vorbeşti? întrebă domnul Yorke. Ce sorţi de a fi auzită mai are raţiunea într-o ţară asuprită de regi, asuprită de popi, asuprită de nobili - unde un nebun e monarh cu numele şi un depravat necinstit adevăratul conducător; unde a mai fost tolerată o asemenea insultă la adresa bunului-simţ cum este caracterul ereditar al calităţii de legiuitor; unde o asemenea şarlatanie ca o bancă întreagă din Parlament să fie ocupată de episcopi, o asemenea neruşinată sfidare ca această biserică ghiftuită şi oficializată, unde a mai fost oare suportată şi venerată, unde mai era întreţinută o armată pe picior de război, în vreme ce o şleahtă de popi puturoşi şi familiile lor sărăntoace zăceau întreţinuţi de osânza pământului?

Ridicându-şi şi aşezându-şi la loc pălăria cu boruri întoarse, domnul Helstone dădu replica.

În cursul vieţii sale se mai întâlnise în două sau trei rânduri cu asemenea prilejuri când simţăminte de acest fel fuseseră cu multă vitejie susţinute atâta vreme cât sănătatea, puterea şi bunăstarea lumească rămăseseră aliaţii celui ce le profesa; dar a venit o vreme – urmă parohul – când pentru toată lumea „păzitorii casei tremura-vor; când teme-se-vor de ceea ce este înalt şi spaima va stăpâni pretutindeni”, iar vremea aceea avea să fie vreme de cumpănă pentru susţinătorii anarhiei şi răzvrătirii, pentru duşmanii bisericii şi ai bunei rânduieli. Cu puţină vreme în urmă – afirmă el – fusese chemat să citească acele rugăciuni statornicite de Biserica anglicană întru binele celor bolnavi, să le citească la jalnicul pat de moarte al unuia dintre duşmanii cei mai înrăiţi; mai văzuse pe unul ca domnul Yorke căzut pradă remuşcărilor, dornic să afle un loc pentru pocăinţă, şi neînstare să afle vreunul, deşi îl căuta cu înfrigurare şi cu lacrimi. Trebuie să-l prevină pe domnul Yorke asupra

adevărului că blasfemia împotriva lui Dumnezeu şi a regelui era păcat de moarte şi că totuşi există ceva ce se cheamă „Judecata-de-apoi”.

Domnul Yorke era pe deplin încredinţat că există ceva ce se cheamă Judecata-de-apoi. Dacă n-ar fi aşa, ar fi foarte greu să-ţi închipui în ce fel toţi ticăloşii care par să triumfe pe lumea asta, care fără niciun fel de pedeapsă sfărâmă inimi nevinovate, abuzează de privilegii nemeritate, sfidează principiile onoarei, iau pâinea de la gura săracilor, îi terorizează pe cei umili, îi linguşesc josnic pe cei bogaţi şi falnici – unde au să fie aceştia răsplătiţi după cum se cuvine, cu acea monedă pe care cu prisosinţă o merită? Dar, adăugă el, ori de câte ori astfel de lucruri izbuteau să-l deprime prin înşelătoarele lor izbânzi obţinute pe acest pumn de bălegar care e planeta noastră, nu făcea decât să întindă mâna către acea bătrână carte (şi arătă înspre o *Biblie* masivă din bibliotecă), s-o deschidă ca la întâmplare şi era sigur că are să dea peste vreun verset ce răspândea fum de pucioasă ca să îndrepte toate lucrurile. Ştia el, continuă iarăşi, către ce soartă se îndreaptă anumiţi oameni, întocmai ca şi cum un înger cu aripi mari şi albe i s-ar fi arătat în prag şi i-ar fi spus-o.

— Sir, interveni domnul Helstone adunându-şi întreaga demnitate, sir, marea cunoaştere a omului este să se cunoască pe sine însuşi şi locul până la care poate să i se întindă pasul.

— Aşa! Aşa! Dar o să-ţi aduci aminte, domnule Helstone, că Neştiinţa a fost alungată chiar de la porţile raiului, purtată prin văzduh şi azvârlită la o uşă de pe marginea colinei, ce duce de-a dreptul la iad.

— Domnule Yorke, n-am uitat nici că înfumurarea, nevăzând calea ce-i stătea în faţă, a căzut într-o groapă adâncă, dinadins săpată acolo de prinţul pământurilor, ca să-i prindă în ea pe proştii înfumuraţi, care cădeau în adânc şi fărâme se făceau.

— Ascultaţi, interveni domnul Moore, care până atunci asistase ca spectator tăcut dar amuzat la această luptă cu vorbe şi a cărui indiferenţă faţă de politica zilei ca şi faţă de bârfele ce circulau printre vecini îi dădea putinţa să fie judecător imparţial, dacă nu chiar apatic, al meritelor fiecărui combatant, v-aţi împroşcat destul cu noroi unul pe celălalt, aţi arătat cât de amarnic vă detestaţi şi cât de răi vă credeţi unul pe celălalt. În ce mă priveşte, ura mi se revarsă încă într-un şuvoi atât de

puternic împotriva indivizilor care mi-au fărâmat ramele. Încât nu mi-a mai rămas niciun strop pentru cunoştinţele mele particulare şi încă chiar şi mai puţin pentru lucruri aşa de vagi cum ar fi o sectă sau un guvern. Dar vă rog să mă credeţi, domnilor, amândoi păreţi nişte oameni foarte răi, după cum v-aţi arătat; mai răi decât v-aş fi putut eu bănui vreodată. Nu mai am curaj să rămân toată noaptea alături de un răzvrătit şi un blasfemator ca dumneata, Yorke; şi mai că n-aş îndrăzni să mă întorc spre casă cu o faţă bisericească atât de crudă şi tiranică, după cum s-a arătat domnul Helstone.

— Eu totuşi plec, domnule Moore, spuse parohul aspru; hai cu mine sau nu, după cum vrei.

— Nu, nu-i rămâne de ales – are să *plece* cu dumneata, răspunse Yorke. E miezul nopţii, ba chiar trecut; şi nu mai îngădui pe nimeni care să stea în picioare în casă la mine. Trebuie să plecaţi cu toţii. Scutură clopoţelul. Deb, îi spuse slujnicei care răspunsese la chemare, scoate-i pe ăia din bucătărie, încuie uşile şi du-te la culcare. Pe-aici vi-e calea, domnilor, continuă adresându-se oaspeţilor, şi luminând coridorul îi dădu pur şi simplu pe uşă afară.

Îşi întâlniră tovarăşii care veneau grăbiţi şi în neorânduială dinspre spatele casei; caii erau la poartă; încălecară şi porniră, Moore râzând de brusca lor expediere, Helstone adânc indignat din aceeaşi pricină.

CAPITOLUL V

Hollow’s Cottage[1]

A doua zi, când se sculă dimineaţa, Moore era încă bine dispus. Şi el şi Joe Scott petrecuseră noaptea în fabrică, folosindu-se amândoi de unele locuri amenajate pentru dormit şi în aripa din faţă şi în cea din spate a birourilor; patronul se scula totdeauna foarte de dimineaţă, dar acum o făcuse chiar mai devreme decât de obicei; îl trezi pe Scott cântând un cântec

[1] În traducere: „Casa de pe vâlcea“. Denumirea de *cottage* este dată caselor modeste de la ţară sau din cartierele suburbane.

franţuzesc în vreme ce se spăla.

— Va să zică nu suntem la pământ, aşa-i, patroane? strigă Joe.

— Nici de doi bani, *mon garçon* – adică băiatule - hai, scoală-te şi să dăm o raită prin fabrică până nu vin lucrătorii, că vreau să-ţi arăt ce plănuiesc pentru viitor. Totuşi o s-avem maşinile, Joseph; ai auzit vreodată de Bruce[1]?

— Şi de păianjen? Da, cum să nu: am citit şi eu istoria Scoţiei şi se-ntâmplă să ştiu în privinţa asta cât şi dumneavoastră; şi după câte pricep vreţi să spuneţi că n-o să vă daţi bătut.

— Aşa e.

— Aveţi cumva bani lăsaţi acolo, în ţara dumneavoastră? întrebă Joe în vreme ce îşi strângea lucrurile cu care-şi improvizase culcuşul şi le punea la locul lor.

— În ţara mea! Care-i ţara mea?

— Cum care? Franţa – nu?

— Nu Franţa, asta în niciun caz. Întâmplarea că francezii au cucerit Anversul, unde m-am născut eu, nu mă face deloc franţuz.

— Atunci Olanda?

— Nu sunt nici olandez: acuma confunzi Anversul cu Amsterdamul.

— Flandra cumva?

— Mi-e silă de ce vrei tu să laşi să se-nţeleagă, Joe! Eu – şi flamand! Am eu mutră de flamand? — nasul butucănos şi proeminent, fruntea îngustă şi teşită, ochii albaştri spălăciţi, *„à fleur de tête“*[2]? Sunt cumva numai trup şi picioare deloc, aşa cum arată un flamand? Dar tu nici nu ştii cum arată – neerlandezii ăştia. Joe, eu sunt din Anvers: maică-mea a fost de-acolo, deşi se trăgea dintr-un neam franţuzesc, pricină pentru care vorbesc eu franţuzeşte.

— Dar tatăl dumneavoastră a fost din Yorkshire, de unde iese că şi dumneavoastră sunteţi puţintel de pe-aici; şi oricine poate să vadă că sunteţi din sângele nostru, dornic să faceţi bani şi să mergeţi mereu înainte cum sunteţi.

— Joe, eşti cam porc-de-câine; dar eu am fost dintotdeauna deprins, încă din tinereţe, cu obrăznicia asta ţărănească: *la*

---

[1] Robert Bruce (1274—1329), rege al Scoţiei, care l-a învins în 1314 pe Eduard al II-lea al Angliei.

[2] Bulbucaţi (fr.).

classe ouvrière – aşa se spune în Belgia muncitorilor – se poartă brutal cu patronii lor; şi prin *brutal,* Joe, vreau să spun *brutalement,* ceea ce, probabil, tradus exact ar suna *grosolan.*

— În ţara asta noi spunem deschis ce avem pe suflet; iar preoţii ăştia tineri şi domnii cei mari de la Londra e miraţi că suntem *necioplţi,* da' nouă ne merge la inimă să le dăm pricină de mirare şi ne veselim de-a mai mare hazul când îi vedem cum holbează ochii cât cepele şi-şi întind mânuşiţele, de parcă le-ai azvârli cu gunoi în faţă, şi pe urmă să-i auzim cum zic muşcându-şi vorbele alea scurte: „Vai! Vai! Ce sălbatici! Ce blestemaţi!"

— Şi *sunteţi* sălbatici, Joe; doar n-oţi fi crezând că sunteţi civilizaţi, nu-i aşa?

— Ei, aşa şi-aşa, aşa şi-aşa, patroane. Eu zic că noi ăştia, lucrătorii de prin fabrici de-aici din nord suntem mult mai deştepţi şi ştim mult mai multe decât ştie fermierii ăia din sud. Negoţul ne ascute mintea; iar cei de e mecanici, ca mine, e siliţi să gândească. Ştiţi dumneavoastră? Tot scotocind eu la maşinării şi altele dintr-astea, am ajuns să mă deprind ca atuncea când văd ceva să caut şi care-i pricina, şi deseori zăbovesc multă vreme la asemenea treburi; ba a mai început să-mi placă să şi citesc şi-s dornic să aflu ce-or fi având de gând ăia de zice că ne guvernează să facă pentru noi şi cu noi: şi e alţii încă mai deştepţi ca mine; mulţi sunt printre flăcăii noştri unsuroşi de miroase a păcură, şi dintre vopsitorii cu pielea ba albastră, ba neagră e mulţi de au capul cât baniţa şi sunt în stare să-ţi lămurească ce zice într-o afurisită de aia de lege, la fel de bine ca şi dumneavoastră sau bătrânul de Yorke, da' mai e şi unii de nu prea ne au la inimă, cum e Christopher Sykes de la Whinbury şi scandalagiii cu gură mare ca diaconul ăsta al lui Helstone, Peter Irlandezul.

— Ştiu, Scott, tu te crezi băiat deştept.

— Ei, mă mai descurc şi eu; mă pricep să spun care-i brânză şi care-i cretă, şi înţeleg destul de limpede că m-am folosit de prilejurile ce mi-au ieşit în cale, mult mai bine decât socotesc unii de primprejurul meu; numa' că în Yorkshire e acuma mii de oameni la fel de buni ca şi mine, şi vreo doi-trei încă şi mai de nădejde.

— Eşti un om tare de ispravă – un flăcău minunat; dar ţi s-a cam suit la cap, începi să semeni cu un nătărău înfumurat cu

toate balivernele astea ale tale, Joe! Nu trebuie să crezi că dacă ai ajuns să ciuguleşti câteva cunoştinţe de matematici practice, şi ai aflat despre unele fleacuri din elementele chimiei, uitându-te în fundul căzilor de vopsit, acuma eşti un savant neluat în seamă; şi nu este cazul să presupui că dacă afacerile nu merg totdeauna ca pe roate, iar tu, şi alţii de-o seamă cu tine, mai rămâneţi câteodată şi fără lucru şi fără pâine, din pricina asta categoria voastră e o clasă de martiri şi întreaga formă de guvernământ sub care trăiţi e bună de aruncat la gunoi. Ba mai mult decât atâta, nu este cazul să laşi nicio clipă să se înţeleagă precum că toate virtuţile s-au refugiat în colibe şi au părăsit pentru totdeauna casele cu acoperiş de ardezie. Să afli de la mine că urăsc din toată inima soiul ăsta de prostii, fiindcă ştiu foarte bine că omul este om oriunde s-ar afla, fie sub acoperiş de ţiglă, fie sub acoperiş de paie, şi că în orice făptură omenească, atâta vreme cât mai răsuflă, viciul şi virtutea se găsesc întotdeauna amestecate, în proporţii mai mari sau mai mici, iar proporţiile astea nu sunt hotărâte de ranguri. Am întâlnit nemernici care erau bogaţi şi am întâlnit nemernici care erau săraci, după cum am întâlnit şi nemernici care nu erau nici bogaţi şi nici săraci, dar împliniseră dorinţa Agarei[1] şi trăiau într-o bunăstare modestă şi voioasă. Uite că ceasul se pregăteşte să sune de şase: dă-i drumul Joe, şi trage clopotul.

Era pe la jumătatea lunii februarie; de aceea, zorile abia se pregăteau să se furişeze pe urmele nopţii, să se strecoare cu o strălucire pală prin întunecimile cafenii şi să împrumute umbrelor o transparenţă neguroasă. În acea dimineaţă strălucirea se arăta mai pală decât de obicei; zarea dinspre răsărit rămânea fără culoare şi nicio lumină nu venea s-o învioreze. Dacă vedeai cu câtă încetineală îşi ridica ziua pleoapele îngreuiate, cât de spălăcită îi era privirea aruncată peste coline, ai fi zis că văpăile soarelui se înecaseră cu totul în ultimele talazuri ale nopţii. Răsuflarea acelei dimineţi îi era la fel de rece ca şi înfăţişarea; un vânt aspru scutura nămeţii norilor de noapte care lăsau la vedere, pe măsură ce se ridicau domol – împrăştiind în urmă, de jur împrejurul zărilor, un cerc decolorat cu sclipiri de argint – nu albăstrime de cer, ci un strat de aburi

[1] Personaj biblic, sclava lui Abraham şi mama lui Ismael. Izgonită împreună cu fiul ei în pustie, s-a rugat atât până când un înger le-a arătat un izvor şi astfel l-a putut scăpa de la moarte pe Ismael.

încă şi mai palizi. De plouat nu mai ploua, dar pământul era îmbibat de apă, pârâiaşele şi bălţile se umpluseră dând peste margini.

La ferestrele fabricii se vedea lumină, clopotul încă bătea cu putere, şi-atunci copiii micuţi dădură buzna înăuntru, cu prea mare îmbulzeală, şi să sperăm că din pricina asta nu simţeau prea adânc ascuţimea frigului; şi, într-adevăr, prin comparaţie, poate că dimineaţa de-acum li se părea mai curând blândă decât aspră; căci deseori în iarna aceea veniseră la muncă prin viscol, prin potopuri de ploaie, prin ger cumplit.

Domnul Moore stătea la intrare şi le supraveghea trecerea: îi număra în vreme ce pătrundeau pe uşă; celor care cam întârziară le spunea câte o vorbă de dojană, repetată apoi ceva mai tăios de către Joe Scott, în clipa când întârziaţii ajungeau la locurile de muncă. Nici patronul şi nici supraveghetorul nu le vorbeau cu răutate; nu erau oameni răi, niciunul dintre ei, deşi amândoi păreau să fie aspri, fiindcă îi supuneau la amenzi pe delincvenţii sosiţi mult prea târziu: domnul Moore îi punea să plătească un peni de îndată ce intrau, şi le atrăgea atenţia că prima repetare a acestei abateri avea să-i coste doi peni.

Regulile de disciplină sunt în asemenea împrejurări necesare, fără îndoială, iar patronii cruzi şi neomenoşi stabileau reguli crude şi neomenoase pe care, cel puţin în vremea ce ne interesează pe noi, obişnuiau să le înăsprească în mod tiranic; dar, cu toate că descriu personaje imperfecte (se va vedea că fiece personaj din cartea de faţă este mai mult sau mai puţin imperfect, pana mea refuzând să schiţeze ceva în stil exemplar), nu mi-am asumat sarcina de a înfăţişa pe vreunele depravate sau de-a dreptul mârşave. Pe chinuitorii de copii, pe stăpânii şi vătafii de sclavi, îi las în seama temnicerului; romancierul poate fi iertat pentru vina de a refuza să-şi murdărească paginile cu relatarea unor astfel de isprăvi.

În loc de asta, prin urmare, în loc de a chinui sufletul cititorului şi a-i aţâţa simţământul Mirării cu descrieri amănunţite de biciuiri şi bătăi, sunt fericită să-l pot informa că nici domnul Moore şi nici supraveghetorul aflat în slujba lui n-au lovit vreodată vreun copil la ei în fabrică. Ce-i drept, Joe îi trăsese o dată o chelfăneală zdravănă unui fecior de-al lui fiindcă îl minţise şi stăruia în minciună; dar la fel ca şi patronul său, avea prea mult sânge rece, era prea calm şi, de asemenea,

înzestrat cu prea mult simţ de răspundere, pentru a face din pedepsele corporale altceva decât o întâmplare cu totul excepţională în purtarea faţă de tineri.

Domnul Moore dădu ocol fabricii sale, trecând prin hala de filatură, prin hala vopsitoriei, prin ţesătorie, până ce zorii gălbejiţi se întremară prefăcându-se în zi. Până la urmă se înălţă şi soarele – sau cel puţin un disc alb, limpede, decolorat şi aproape la fel de rece ca un bloc de gheaţă – mijindu-se peste creasta întunecată a colinei, prefăcându-se în argint pe marginea lividă a norului de deasupra lui, şi privind apoi în jos, cu măreţie, către întreaga întindere a vizuinii sau vâlcelei înguste între ale cărei hotare ne aflăm împrejmuiţi. Se făcuseră ceasurile opt; în fabrică luminile erau toate stinse; se dădea semnalul pentru gustarea de dimineaţă: copiii, eliberaţi de la muncă pentru o jumătate de ceas, se ocupau acum de micile căni de tablă unde se afla cafeaua şi de măruntele săculeţe în care îşi aveau porţia de pâine. Să tragem nădejde că aveau mâncare destulă; ar fi păcat să nu fie aşa.

Abia acum, în sfârşit, domnul Moore părăsi curtea fabricii şi îşi îndreptă paşii spre locuinţă. De la fabrică şi până acolo era drum scurt, dar gardul viu şi talazurile înălţate pe amândouă laturile cărării dintre ele păreau să inspire ceva asemănător unei senzaţii de izolare. Era o casă mică, spoită cu var, şi cu o marchiză verde deasupra uşii; tulpini subţiratice şi cafenii se înălţau din pământul grădinii, pe lângă marchiza cea verde, de asemenea şi sub ferestre alte tulpine, văduvite acum de boboci şi de flori, prevesteau înmugurirea şi înflorirea plantelor căţărătoare ce-aveau să vină în zilele de vară. Dinaintea casei se afla o brazdă de iarbă cu margini frumos conturate; marginile nu erau încă decât nişte grămăjoare de pământ negru şi numai ici şi colo, prin unghere adăpostite, se iţeau abia ieşite din pământ primele firişoare firave de ghiocei şi şofran, verzi ca smaraldul. Primăvara întârzia; fusese o iarnă grea şi nesfârşită; ultimii nămeţi de zăpadă abia dispăruseră dinaintea ploilor din ajun; ce-i drept, pe coline rămăşiţele albe mai sclipeau încă, pătau văile şi încoronau piscurile; pajiştea nu se înverzise, dar se luminase ca şi iarba de pe taluz şi din josul gardului viu de pe marginea drumeagului. Trei copaci aşezaţi unul aproape de altul alcătuiau un grup elegant împrejurul casei; nu se înălţau semeţi, dar nefiind alţii prin apropiere păreau frumoşi şi impunători

acolo unde creşteau. Aşa arăta locuinţa domnului Moore; un cuib tihnit, prielnic pentru mulţumire şi meditaţie, dar un cuib înăuntrul căruia aripile acţiunii şi ambiţiei nu puteau rămâne niciodată multă vreme adunate pe lângă trup.

Aerul ei de confort modest nu părea să prezinte vreo atracţie specială pentru stăpân; în loc să intre numaidecât înăuntru, el luă dintr-un mic şopron un hârleţ şi se apucă să lucreze prin grădină. Cam vreun sfert de ceas săpă fără întrerupere.; în cele din urmă, totuşi, se deschise o fereastră şi un glas de femeie îi strigă:

— Eh, bien! Tu ne déjeunes pas ce matin? [1]

Răspunsul, ca şi restul discuţiei, urmară în franţuzeşte; dar cum cartea de faţă este o carte englezească, am să le traduc în englezeşte:

— Masa e gata, Hortense?

— Sigur că da; e gata de o jumătate de ceas.

— Atunci sunt şi eu gata; mi-e o foame de lup.

Aruncă hârleţul şi intră în casă; coridorul îngust îl conduse către un mic salon, unde o gustare alcătuită din cafea şi pâine cu unt, cu un supliment, cam neenglezesc, de compot de pere, stătea întinsă pe masă. Peste aceste bunătăţi trona doamna care vorbise de la fereastră. Înainte de a face vreun pas mai departe, se cuvine s-o descriu.

Părea puţin mai în vârstă decât domnul Moore, să fi avut cam treizeci şi cinci de ani, era înaltă şi deşi voinică, avea proporţii armonioase; părul foarte negru, era în momentul de faţă pus pe bigudiuri de hârtie; culori aprinse în obraji, nas mic, ochi mici şi negri. Partea de jos a feţei părea mare în comparaţie cu cea de sus; fruntea îi era mică şi destul de zbârcită; purta pe chip o expresie de iritare, lipsită însă de răutate; în întreaga ei înfăţişare exista un aer pe care te-ai fi simţit înclinat să-l socoţi pe jumătate provocator şi pe jumătate amuzant. Lucrul cel mai ciudat era îmbrăcămintea: jupă de stofă şi un camizol de bumbac în dungi. Jupa era scurtă şi permitea să se vadă picioarele şi gleznele care, în ce priveşte simetria, lăsau mult de dorit.

Îţi vei fi închipuind, cititorule, că am descris o femeie deosebit de şleampătă; nici pe departe. Hortense Moore (sora domnului Moore) era o persoană foarte ordonată şi foarte chibzuită; jupa,

[1] Ei, ce faci? În dimineaţa asta nu mai mănânci? (fr.)

camizolul şi bigudiurile alcătuiau îmbrăcămintea ei de dimineaţă şi cu care fusese obişnuită dintotdeauna, în ţara de baştină, să-şi „vadă de treburile gospodăreşti”. Nu se hotărâse să adopte obiceiurile englezeşti fiindcă era obligată să trăiască în Anglia; rămânea la vechea ei modă belgiană, pe deplin mulţumită că faptul acesta reprezenta un merit.

Mademoiselle avea o excelentă părere despre sine, opinie nu cu totul neîndreptăţită, fiindcă era înzestrată cu unele calităţi autentice; numai că le cam supraestima fondul şi intensitatea şi lăsa cu totul deoparte feluritele mici cusururi care le întovărăşeau. Niciodată n-ai fi putut-o convinge că este o persoană plină de prejudecăţi şi cu vederi înguste, că se dovedea prea sensibilă în ce priveşte propria-i demnitate şi importanţă şi prea înclinată să găsească jigniri în tot soiul de fleacuri; nu era însă decât purul adevăr. În ciuda acestor lucruri, atunci când pretenţiile ei de distincţie nu întâmpinau piedici, iar prejudecăţile nu-i erau jignite, putea să fie destul de drăguţă şi prietenoasă. Faţă de cei doi fraţi (căci mai exista şi un Gérard Moore, în afară de Robert) dovedea un ataşament fără limite. Fiind singurii reprezentanţi în viaţă ai familiei lor scăpătate, deveniseră pentru ea nişte fiinţe aproape sacre: despre Louis, totuşi, ştia mai puţine lucruri decât despre Robert; fusese trimis în Anglia când era băiat nevârstnic şi îşi făcuse educaţia într-o şcoală englezească. Educaţia asta nefiind de natură să-l pregătească pentru negoţ – după cum, de asemenea, se poate ca înclinaţiile lui fireşti să nu-l fi împins către preocupări mercantile – atunci când năruirea perspectivelor de moştenire îi arătase că este nevoie să-şi croiască singur un drum în viaţă, alesese foarte trudnica şi foarte modesta carieră de profesor; fusese pedagog într-o şcoală, şi se spunea că pe urmă trecuse preceptor într-o familie. De câte ori vorbea despre Louis, Hortense afirma că are ceea ce ea numea *des moyens*[1], dar că este prea retras şi prea sfios. Aprecierile ei despre Robert erau făcute pe alt ton şi erau mai puţin moderate; cu Robert se mândrea foarte tare; pentru ea era cel mai mare om din Europa; în ochii surorii toate vorbele şi faptele lui apăreau remarcabile şi ea se aştepta ca şi lumea cealaltă să-l socotească la fel; nimic n-ar fi putut fi mai iraţional, mai monstruos şi mai infam decât dezacordul în orice privinţă cu părerile lui Robert – cu excepţia

[1] Posibilităţi intelectuale (fr.).

dezacordului faţă de părerile ei.

Prin urmare, de îndată ce mai sus-pomenitul Robert se aşează la masă şi ea îi servi o porţie de compot de pere, tăindu-i apoi o tartină zdravănă, de modă belgiană, dădu drumul unui potop de mirări şi nedumeriri în legătură cu isprava din noaptea trecută, adică distrugerea ramelor.

— *Quelle idée!* să le sfărâmi. *Quelle action honteuse! On voyait bien que les ouvriers de ce pays étaient à la fois bêtes et méchants. C'etait absolument comme les domestiques Anglais, les servantes sourtout, rien d'insupportable comme cette Sarah, par exemple!*[1]

— Pare curată şi harnică, observă domnul Moore.

— Pare! Eu nu ştiu ce fel pare; şi nici un spun ca ar fi cu totul murdară şi leneşă*: mais elle est d'une insolence!*[2] Ieri s-a certat cu mine un sfert de oră despre felul cum trebuie gătită carnea de vacă; spunea că am fiert-o până am făcut-o numai zdrenţe şi că englezii n-ar fi niciodată în stare să înghită o asemenea mâncare cum este gustosul nostru *bouilli*[3]*,* şi că *le bouillon*[4] nu ar fi nimic altceva decât apă caldă şi grasă, iar cât despre *choucroute*[5] zice că nici nu s-ar atinge! Despre putina pe care o avem în pivniţă – excelent pregătită cu mâinile mele – a zis că e un hârdău de lături, adică de mâncare pentru porci. Îmi scoate sufletul fata asta şi nu mă pot totuşi lipsi de ea, fiindcă ar însemna să luăm alta şi mai îngrozitoare. La fel păţeşti şi tu cu muncitorii - *pauvre cher frère!*[6]

— Mi-e teamă că nu te simţi prea fericită în Anglia, Hortense.

— Frate dragă, e de datoria mea să mă simt fericită acolo unde te afli tu; altminteri însă, există o mie de lucruri care mă fac să duc dorul oraşului nostru de baştină. Aici toată lumea pare prost crescută *(mal-elevé).* Văd că obiceiurile mele sunt socotite ridicole: dacă se întâmplă ca vreo fată din fabrică să intre în bucătărie şi să mă găsească îmbrăcată în jupă şi camizol

---

[1] — Ce idee!... Ce treabă ruşinoasă! Se vede limpede muncitorii din ţara asta sunt în acelaşi timp şi proşti şi răi. Absolut la fel ea şi personalul de serviciu englez, mai ales slujnicele; nimic nu poate fi mai greu de suportat decât această Sarah, de pildă! (fr.).

[2] Dar e de o obrăznicie! (fr.).

[3] Rasol (fr.).

[4] Supa (fr.).

[5] Varză murată (fr.).

[6] Sărmanul meu frate drag! (fr.).

pregătind de mâncare (fiindcă după cum ştii în Sarah nu mă pot bizui să gătească nici măcar un singur fel), rânjeşte ironic. Dacă accept cumva vreo invitaţie la ceai, ceea ce am făcut o dată sau de două ori, atunci bag de seamă că sunt lăsată cu totul la o parte; nu mi se dă atenţia care bineînţeles că mi se cuvine. Şi din ce familie cu totul aleasă fac parte Gerarzii, după cum prea bine ştim, la fel ca şi Moorii! Au tot dreptul să pretindă un anumit respect, şi să se simtă, jigniţi atunci când nu le este arătat. La Anvers am fost totdeauna tratată cu deosebită consideraţie; aici s-ar zice că, de câte ori deschid gura în societate vorbesc englezeşte cu un accent ridicol, deşi eu sunt întru totul convinsă că am o pronunţie impecabilă.

— Hortense, la Anvers eram cunoscuţi ca oameni bogaţi; în Anglia nu. Ne-a ştiut nimeni decât de săraci.

— Exact; şi cât de interesaţi sunt oamenii. Uite, încă o dată, dragă frate, duminica, trecută, dacă-ţi aduci aminte, era o vreme foarte umedă; prin urmare m-am dus la biserică încălţată cu saboţii mei cei negri şi frumoşi, încălţări pe care, într-adevăr, nimeni nu le-ar purta într-un oraş distins, dar pe care în ţară am fost dintotdeauna obişnuită să-i pun când trebuie să merg pe drumuri noroioase. Te rog să mă crezi că de îndată ce am păşit pe culoarul dintre bănci, calmă şi liniştită, cum sunt eu întotdeauna, patru doamne şi tot atâţia domni au început să râdă şi şi-au ascuns faţa în cartea de rugăciuni.

— Bine, bine! Altă dată să nu-ţi mai pui saboţii. Ţi-am mai spus şi înainte că nu sunt chiar potriviţi pentru ţara asta.

— Cum, frate dragă, doar nu sunt saboţi, obişnuiţi, dintr-aceia din care poartă ţăranii. Ascultă-mă pe mine, sunt *sabots noirs, très propres, très convenables.*[1] La Mons şi la Leuze – oraşe nu prea depărtate de o capitală atât de elegantă cum este Bruxelles-ul – foarte rar se întâmplă ca persoanele respectabile să încalţe altceva când trebuie să umble pe vreme de iarnă. Să încerce cineva să se bălăcească pe vreo *chaussée* flamandă cu o pereche luată de la Paris *de brodequins, on m'em dirait des nouvelles!*[2]

— Lasă încolo Mons şi Leuze şi acele *chaussées* flamande; când eşti la Roma poartă-te cum se poartă romanii; dealtminteri eu nu sunt chiar atât de sigur nici în privinţa jupei şi camizolului

[1] Saboţi negri, foarte curaţi şi foarte decenţi (fr.).
[2] Ghete, ar avea ce să-mi audă urechile! (fr.)

tău. Nu văd niciodată vreo lady englezoaică îmbrăcată în lucruri dintr-astea. Întreab-o pe Caroline Helstone.

— Caroline! *Eu* s-o întreb pe Caroline? *Eu* să-i cer ei sfaturi în privinţa felului cum trebuie să mă îmbrac? *Ea* trebuie să mă consulte *pe mine* în toate privinţele; e un copil.

— Are optsprezece sau cel puţin şaptesprezece ani; e destul de mare ca să ştie tot ce trebuie despre rochii, jupe şi *chaussures*[1].

— N-o răsfăţa pe Caroline, te implor, dragă frate; nu-i da mai multă importanţă decât i se cuvine. În clipa de faţă e modestă şi fără fumuri: hai s-o păstrăm aşa.

— Din toată inima. Vine azi-dimineaţă pe-aici?

— Vine ca de obicei, la zece, pentru lecţia de franceză.

— Despre ea n-ai impresia că te ia peste picior, nu-i aşa?

— Nici vorbă, mă apreciază mai mult decât toată cealaltă lume de pe-aici; să nu uităm că ea are cele mai multe posibilităţi de a mă cunoaşte îndeaproape: e convinsă că sunt o persoană educată, inteligentă, manierată şi cu principii; pe scurt, toate calităţile unui om de familie bună şi binecrescut.

— O iubeşti cât de cât?

— Că o iubesc – n-aş putea spune: eu nu sunt o fiinţă înclinată către pasiuni violente şi, prin urmare, la mine prietenia rămâne lucrul pe care te poţi bizui cu cea mai mare nădejde. Îi arăt solicitudine ca unei rude; şi situaţia ei trezeşte interes, iar până acum, felul cum se poartă ca elevă a avut darul mai degrabă de a spori decât de a micşora simpatia izvorâtă din alte pricini.

— La lecţii se comportă destul de bine?

— Faţă de *mine* se comportă ireproşabil; dar îţi dai seama, dragul meu frate, că folosesc o metodă bine calculată pentru a împiedica excese de familiaritate, a câştiga stimă şi a impune respect. Totuşi, fiind înzestrată cu un spirit pătrunzător, îmi dau limpede seama că fata asta nu e scutită de defecte; că în unele privinţe lasă încă mult de dorit.

— Mai dă-mi o ultimă ceaşcă de cafea, şi cât o beau fii bună şi distrează-mă cu o relatare a defectelor ei.

— Dragă frate, sunt fericită să văd că mănânci liniştit după o noapte atât de obositoare cum a fost noaptea trecută. Caroline, după cum îţi spuneam, are defecte; dar cu dibăcia mea de pedagog şi cu grija aproape maternă pe care i-o port, ar putea

[1] Încălţăminte (fr.).

să se mai îndrepte. Are fata asta din când în când ceva – un fel de reţinere, cred - care mie nu prea îmi place fiindcă nu e destul de copilăroasă şi de supusă; şi mai există în firea ei unele scânteieri de grabă necumpănită, care pe mine m-au tulburat. Şi cu toate astea, de obicei, e cât se poate de liniştită, uneori chiar prea abătută şi gânditoare. Dar, cu timpul, sunt sigură c-am s-o fac să fie mereu la fel de liniştită şi cuviincioasă, fără să se mai lase pradă gândurilor în chip inexplicabil. Niciodată nu sunt de acord cu ce nu poate fi înţeles.

— Nu pricep deloc relatarea asta a ta; ce vrei să spui, de pildă, prin „grabă necumpănită”?

— Poate că un exemplu ar fi explicaţia cea mai potrivită. După cum ştii, din când în când o pun să citească versuri franţuzeşti, ca să facă astfel exerciţii de pronunţie, în decursul lecţiilor a citit foarte mult din Corneille şi din Racine într-un mod serios, sobru – aşa cum îmi place mie. Din când în când însă, lăsa să se vadă un soi de lâncezeală în lectura acestor mari scriitori, însă o lâncezeală ce venea mai mult din apatie decât din sobrietate, iar apatia este tocmai ce nu pot eu îngădui la cei care au norocul de a se bucura de îndrumările mele; în afară de asta, nu este îngăduit să fii apatic atunci când studiezi opere exemplare. Ieri însă i-am pus în mână un volum cu bucăţi scurte şi uşurele. Am trimis-o lângă fereastră ca să înveţe pe dinafară una dintre ele, şi când m-am uitat la ea am văzut-o cum întoarce grăbită pagină după pagină şi îşi strânge buzele. În chip evident cu dispreţ, parcurgând superficial micile poeme. Am certat-o. *„Ma cousine*, mi-a spus, *tout cela m’ennuie à la mort.“*[1] I-am atras atenţia că ăsta e un limbaj cu totul nepotrivit. *„Dieu!* a exclamat atunci. *Il n’y a donc pas deux lignes de poésie dans toute la littérature française?*[2] Am întrebat-o ce anume vrea să spună. Mi-a cerut frumos iertare, cu o supunere foarte la locul ei. După aceea a fost cuminte; am văzut-o cum se uită la paginile cărţii şi zâmbeşte doar pentru sine; şi s-a pornit să înveţe cu râvnă. Peste o jumătate de oră a venit şi s-a oprit în faţa mea, mi-a înapoiat cartea, şi-a încrucişat braţele, aşa cum îi cer totdeauna să facă, şi a început să recite bucata aceea scurtă a lui Chénier, *La Jeune Captive.* Dacă ai fi auzit cum a reprodus poezia aceasta

[1] Dragă verişoară… toate astea mă plictisesc de moarte.

[2] Doamne!… Să nu existe oare nici măcar două rânduri de poezie în toată literatura franceză?

şi cum a rostit câteva comentarii incoerente, după ce a terminat recitarea, atunci ai fi înţeles ce am vrut să spun prin „grabă necumpănită”. Ai fi putut crede că Chénier este mai emoţionant decât întregul Corneille şi întregul Racine. Tu, dragul meu frate, care dispui de o inteligenţă atât de vie, ai să-ţi dai seama că această preferinţă cu totul exagerată dovedeşte o minte necumpănită; dar are noroc de o anumită educatoare. Am s-o fac să-şi însuşească un sistem, o metodă de gândire, o stringenţă a opiniilor; am s-o fac să capete un desăvârşit control şi putere de îndrumare a simţămintelor.

— Fără-ndoială, Hortense: uite-o c-a sosit. Cred că umbra ei a trecut prin dreptul ferestrei.

— A! Într-adevăr. A venit prea devreme – cu o jumătate de oră înainte de timpul stabilit. Fetiţo, ce te-aduce aici înainte de a fi terminat eu cu masa?

Întrebarea era adresată unei persoane care tocmai intra în cameră, o fată foarte tânără, îmbrăcată într-o pelerină de iarnă ale cărei falduri stăteau strânse cu oarecare graţie în jurul unei siluete aparent subţiratice.

— Hortense, m-am grăbit să vin mai repede ca să văd ce faci şi ce face Robert. Eram convinsă că amândoi o să fiţi necăjiţi din pricina celor întâmplate azi-noapte. Până acum dimineaţă n-am auzit nimic; unchiu-meu mi-a spus la masă.

— Oho! dar e nemaiauzit. Tu eşti de partea noastră? Unchiul tău e de partea noastră?

— Unchiul e tare furios; dar mi se pare c-a fost cu Robert: n-a fost? N-a fost cu dumneata până la Stilbro’ Moor?

— Da: am pornit într-un chip foarte războinic, Caroline; dar prizonierii pe care ne duceam să-i eliberăm ne-au ieşit înainte la jumătatea drumului.

— N-a fost nimeni rănit, nu-i aşa?

— Ei, nu; doar Joe Scott s-a ros puţin la încheieturi, fiindcă i-au legat prea strâns mâinile la spate.

— Dar n-ai fost de faţă? Nu erai împreună cu furgoanele când le-au atacat?

— Nu; omului îi e dat rareori norocul de a se afla de faţă când se întâmplă ceva la care ar dori în mod special să ia parte.

— Unde vrei să te duci acum dimineaţa? L-am văzut pe Murgatroyd cum îşi înşeua calul în curte.

— La Whinbury: e zi de târg.

— Se duce şi domnul Yorke; l-am văzut în gabrioletă. Întoarce-te împreună cu el.

— De ce?

— E mai bine să fiţi doi decât unul singur, şi pe domnul Yorke nu-l duşmăneşte nimeni; sau cel puţin oamenii săraci nu-l duşmănesc.

— Va să zică ar trebui să fie un fel de protector pentru mine, care sunt duşmănit?

— Care eşti *neînţeles:* ăsta ar fi, probabil, cuvântul. Ai să te întorci târziu?

— Are să se întoarcă târziu, verişoară Hortense?

— E mai mult decât probabil: de cele mai multe ori are nenumărate afaceri de încheiat la Whinbury. Ţi-ai adus, fetiţo, caietul?

— Da. Pe la ce oră ai să te întorci, Robert?

— De obicei mă întorc pe la şapte. Vrei să fiu acasă ceva mai devreme?

— Tare bine ar fi să te întorci pe la şase – ia încearcă; acuma pe la şase nu e chiar întuneric de tot, dar la şapte s-a terminat de mult cu lumina zilei.

— Şi de ce fel de primejdie ţi-e teamă, Caroline, după ce lumina zilei s-a stins? Care anume primejdie crezi că se iveşte pentru mine dimpreună cu întunericul?

— Nu prea ştiu dacă aş putea să spun exact despre ce mi-e frică, dar în vremurile astea ne gândim cu toţii plini de teamă la prietenii noştri. Unchiu-meu zice că sunt nişte vremuri pline de primejdii; şi tot el spune că proprietarii de fabrici nu prea sunt iubiţi.

— Şi eu, unul dintre cei mai puţin? Nu-i ăsta adevărul? Te sfieşti să vorbeşti deschis, dar în sufletul tău eşti convinsă că mă poate aştepta soarta lui Pearson, împotriva căruia au tras – da, e drept, nu din spatele unui gard viu, ci în propria lui casă, pe fereastra de pe scări, când se ducea să se culce.

— Ann Pearson mi-a arătat glonţul înfipt în uşa camerei, spuse Caroline foarte serioasă, în timp ce-şi împăturea pelerina şi o aşeza dimpreună cu fularul pe o măsuţă de lângă perete, după care continuă: Ştii, pe toată întinderea drumului de aici şi până la Whinbury e un gard viu şi trebuie să mai treci şi pe lângă livada abia plantată de la Fieldhead; dar o să fii îndărăt la şase – ori mai devreme?

— Sigur că o să fie, declară Hortense. Şi acum, fetiţo, pregăteşte-ţi lecţiile pentru repetiţie, câtă vreme pun eu la fiert mazărea pentru prânz.

Şi după ce dădu indicaţiile cuvenite, ieşi din încăpere.

— Prin urmare crezi că am mulţi duşmani, Caroline, spuse domnul Moore; şi, bineînţeles, ştii că nu mai am niciun fel de prieteni?

— Nu că nu ai mai avea prieteni, Robert. Mai sunt încă sora dumitale, fratele dumitale Louis – pe care nu l-am văzut niciodată – mai este domnul Yorke, şi mai este unchiu-meu; în afară, bineînţeles, de mulţi alţii.

Robert zâmbi.

— Ai fi pusă în mare încurcătură dacă ar trebui să-i numeşti pe cei „mulţi alţii“. Fii bună şi arată-mi caietul tău. Cât de cumplit te chinuieşti cu scrisul ăsta! După câte pot eu bănui, soră-mea ştie una şi bună: vrea neapărat să te formeze după modelul unei şcolăriţe flamande. Şi cărui fel de viaţă îi eşti tu hărăzită, Caroline? Ce-ai să faci cu franţuzeasca, desenul, şi alte isprăvi după ce ai să le înveţi cum trebuie?

— Pe bună dreptate poţi să spui „cum trebuie“; fiindcă, după cum ştii, până când a început Hortense să se ocupe de mine, nu învăţasem mai nimic. Cât despre viaţa căreia îi sunt hărăzită, n-aş avea ce să zic: mă gândesc să rămân în casa unchiului meu până… şi aici şovăi.

— Până când? — până ce moare?

— Nu. Cum poţi spune una ca asta! La moartea lui nu m-am gândit niciodată – n-are decât cincizeci şi cinci de ani. Dar până când – să zicem, până ce întâmplarea mi-o oferi altă ocupaţie.

— Nişte perspective destul de incerte! Eşti mulţumită cu ele?

— Mai înainte eram. Ştii, copiii nu prea stau să se gândească, sau dacă se gândesc, gândurile astea seamănă mai mult cu nişte visuri. *Acum* se întâmplă uneori să nu fiu chiar mulţumită.

— De ce?

— Nu scot niciun ban – nu câştig nimic.

— Ai pus degetul pe rană, Lina. Şi tu, prin urmare, vrei să câştigi bani?

— Da. Mi-ar plăcea să am o ocupaţie; iar dacă aş fi băiat, nu mi-ar veni chiar atât de greu să găsesc. Am în minte un mijloc tare plăcut şi lesnicios de a învăţa o meserie şi de a-mi croi un drum în viaţă.

— Spune mai departe: hai s-auzim ce mijloc.

— Aş putea să învăţ meseria dumitale – fabricarea şi negustoria cu stofe: aş putea s-o învăţ de la dumneata, de vreme ce suntem rude îndepărtate. Aş putea să fac muncă de birou, să ţin registrele, să scriu scrisorile, câtă vreme dumneata te duci pe la târguri. Ştiu că doreşti cu aprindere să fi bogat ca să poţi plăti datoriile rămase de la tatăl dumitale; poate aş fi în stare să-ţi dau o mână de ajutor ca să te îmbogăţeşti.

— Să mă ajuţi pe *mine?* La tine ar trebui să te gândeşti.

— Mă gândesc şi la mine; dar omul trebuie oare să se gândească totdeauna numai la el însuşi?

— La cine altul să mă gândesc? La cine altul aş *îndrăzni* să mă gândesc? Săracii nu pot nutri multă slăbiciune pentru alţii; datoria lor e să fie cât mai zgârciţi.

— Nu, Robert...

— Ba da, Caroline. Sărăcia este de nevoie egoistă, închisă în sine, slugarnică, îngrijorată. Din când în când, inima unui om sărac, dacă se întâmplă să fie cine ştie cum mângâiată de raze şi de rouă, poate creşte ca vegetaţia asta minunată din grădina pe care o vezi acolo într-o asemenea zi de primăvară, se poate simţi gata să-şi desfacă mugurii sau chiar să îmbobocească; dar ea nu trebuie să dea frâu liber înclinărilor plăcute; este nevoită să invoce prudenţa ca să se controleze în faţa suflării ei îngheţate, care-i la fel de neiertătoare ca şi orice vânt dinspre miazănoapte.

— În cazul ăsta nicio colibă n-ar putea să cunoască fericirea.

— Când vorbesc despre sărăcie nu mă gândesc atât la sărăcia firească, obişnuită, a omului muncitor, cât la lipsurile chinuitoare ale omului încărcat de datorii; ceea ce mă roade pe mine necontenit sunt necazurile unui om de afaceri sărac, încordat, ros de griji.

— Înfrăţeşte-te cu speranţa, nu cu grijile. Sunt unele idei care au prins rădăcini prea adânci în mintea dumitale. Poate că e un act de îngâmfare s-o spun, dar am impresia că există ceva greşit în părerile dumitale cu privire la căile cele mai nimerite pentru a atinge fericirea. La fel ca şi în...

Urmă o a doua şovăire.

— Spune, Caroline, sunt numai urechi.

— În – (da! trebuie să am curaj şi să spun adevărul) – în purtările – te rog ia seama, spun numai purtările – faţă de

muncitorii ăştia din Yorkshire.

— De multe ori ai vrut să-mi spui treaba asta, nu-i aşa?

— Da; de multe – de foarte multe ori.

— Şi părţile rele din purtarea mea sunt numai de natură negativă, după câte îmi închipui. Nu sunt mândru: cu ce ar putea să se mândrească un om aflat în situaţia mea? Nu sunt decât taciturn, nepăsător şi veşnic morocănos.

— Te porţi ca şi cum fiinţele acestea vii care sunt muncitorii n-ar fi decât nişte maşini, la fel cu ramele şi cuţitele dumitale: uite, acasă eşti cu totul altfel.

— Pentru cei de acasă nu sunt un străin, cum sunt pentru ţopârlanii ăştia englezi. Trebuie să mă prefac şi să mă arăt bun faţă de ei, dar prefăcătoria nu este însuşirea mea de căpetenie. După câte cred eu sunt nişte oameni lipsiţi de raţiune, pervertiţi; fac tot ce le stă în putinţă ca să mă tragă îndărăt, când eu ard de nerăbdare să merg cât mai repede înainte. Dacă îi tratez cu dreptate, îmi fac pe deplin datoria faţă de ei.

— Bineînţeles: doar nu te-i fi aşteptând să te iubească?

— Şi nici nu doresc.

— Aha! exclamă sfătuitoarea clătinând capul şi suspinând din adânc.

Şi cu această exclamaţie, menită să arate că vedea pe undeva o rotiţă stricată, dar nu-i stătea în putere s-o repare, se aplecă asupra cărţii de gramatică şi căută regula şi exerciţiul stabilite pentru ziua aceea.

— După câte bănuiesc, nu sunt un suflet prea afectuos, Caroline; simpatia unui foarte mic număr de oameni îmi este de ajuns.

— Te rog frumos, Robert, înainte de a pleca nu vrei să-mi ascuţi şi mie o pană?

— Înainte de asta, lasă-mă să-ţi controlez caietul, că totdeauna faci tu ce faci şi tragi liniile strâmbe… Uite aşa trebuie… Şi-acuma, penele: vrei una cu vârf foarte subţire, nu?

— Aşa cum le faci de obicei pentru Hortense şi pentru mine; nu boante, ca ale dumitale.

— Dacă aş avea firea lui Louis, ar trebui să rămân acasă şi să-mi consacru dimineaţa doar ţie şi lecţiilor tale; aşa însă, trebuie s-o petrec în magazia de lână a lui Sykes.

— De-acolo ai să câştigi bani.

— E mai probabil că o să pierd.

Tocmai când termina de ascuţit penele, cineva îi aduse la portiţa grădinii calul cu şaua şi frâul puse după cum se cerea.

— Uite, mă aşteaptă Fred; trebuie să plec. Înainte de toate am să mă uit să văd ce-a mai făcut primăvara prin partea dinspre miazăzi.

Părăsi camera şi străbătu grădina din spatele fabricii. Un strat gingaş de verdeaţă şi flori îmbobocite – ghiocei, şofran şi chiar ciuboţica cucului – surâdeau în soare lângă zidul cald al fabricii. Moore culese de ici şi de colo câte o floricică ori o frunză până când strânse un bucheţel; apoi se întoarse în salon, fură un fir de mătase din coşuleţul de lucru al surorii sale, legă florile şi le puse pe masa Carolinei.

— Şi-acuma: la revedere.

— Mulţumesc, Robert: tare-s frumoase; aşa cum stau aici parcă ar fi scântei de soare şi cer albastru; la revedere.

Robert se duse până la uşă, se opri, deschise buzele pregătindu-se să vorbească, nu spuse nimic şi porni mai departe. Ieşi pe portiţă şi încalecă: peste o clipă sări jos din şa, dădu dârlogii lui Murgatroyd şi se întoarse în casă.

— Mi-am uitat mănuşile, spuse prefăcându-se că ia ceva de pe o măsuţă de lângă perete; pe urmă, ca şi cum chiar atunci i-ar fi trecut prin minte, adăugă: Cred că n-ai nicio treabă anume acasă, nu, Caroline?

— N-am niciodată o treabă anume: câteva perechi de ciorapi pentru copii, pe care mi-a spus doamna Ramsden să le împletesc fiindcă îi trebuie la coşul milosteniei; dar ăştia pot să mai aştepte.

— Fir-ar să fie… vândut, coşul ăsta al milosteniei! Niciodată n-a avut vreo unealtă nume mai potrivit. Mai mare milostenie decât asta – şi cu ce cuprinde, şi cu preţurile – nici nu se poate închipui; dar văd ceva la tine, o foarte mică încreţitură la colţurile buzelor, care îmi spune că îi cunoşti meritele tot la fel de bine cum le cunosc şi eu. Atunci dă uitării coşul milosteniei şi în schimb petrece-ţi ziua aici. Unchiului tău n-are să i se rupă inima dacă n-o să fii acasă?

Caroline zâmbi.

— Nu.

— Soldăţoiul naibii! Aş îndrăzni şi eu să spun că nu, mormăi Robert. Atunci rămâi să mănânci la prânz cu Hortense; o să se bucure că-i ţii tovărăşie; şi eu mă întorc la vreme. Seara o să

citim ceva: luna răsare la opt şi jumătate, iar la nouă am să merg cu tine până la casa parohială. Vrei?

Fata încuviinţă dând din cap; şi ochii i se aprinseră.

Moore mai zăbovi acolo două minute; se aplecă peste masa unde şedea Caroline şi-şi aruncă privirile pe cartea ei de gramatică, pipăi vârful penei, luă în mână buchetul şi se uită la el; calul bătea nerăbdător din copite; Fred Murgatroyd îşi dregea glasul şi tuşea la portiţă ca şi cum s-ar fi minunat ce Dumnezeu putea să facă stăpânu-său.

— La revedere, spuse din nou Moore şi în cele din urmă plecă.

Peste zece minute, când reveni în cameră, Hortense văzu cu multă mirare că eleva ei încă nici nu-şi începuse exerciţiul.

CAPITOLUL VI

Coriolan

În dimineaţa aceea Mademoiselle Moore a avut parte de o elevă cam distrată. Caroline uita mereu explicaţiile date de educatoare, suporta fără nicio umbră de supărare mustrările ce se revărsau asupra ei pentru lipsa de atenţie. Cum stătea în bătaia soarelui, lângă fereastră, s-ar fi zis că odată cu blânda lui căldură primea şi o mângâiere care o făcea în acelaşi timp şi fericită şi ascultătoare. În dispoziţia asta sufletească arăta ea sub cea mai plăcută înfăţişare, iar această cea mai plăcută înfăţişare merita să fie privită.

Nu-i fusese refuzat harul frumuseţii. Nu era neapărat nevoie s-o cunoşti bine ca să-ţi placă; era îndeajuns de atrăgătoare ca să-ţi placă chiar şi de la prima vedere, înfăţişarea îi era potrivită cu vârsta: copilărească, zveltă, suplă; fiece rotunjime era armonioasă, toate părţile trupului bine proporţionale; avea chipul expresiv şi blând, ochi frumoşi şi dăruiţi uneori cu priviri cuceritoare, ce mergeau drept la inimă vorbind deschis şi duios simţămintelor. Gura era într-adevăr minunată, iar pielea fină; avea o podoabă de păr castaniu pe care se pricepea să-l aranjeze cu gust; buclele îi stăteau bine şi cu bucle fusese dăruită din belşug. Felul cum se îmbrăca dovedea fineţe: croiala

deloc ţipătoare, materialele departe de a fi scumpe, dar în culori potrivite să contrasteze plăcut cu tenul ei alb şi cusute astfel încât să-i împodobească silueta graţioasă. Rochia de iarnă de acum era din lână de aceeaşi nuanţă blândă ca şi părul castaniu; gulerul micuţ din jurul gâtului era pus peste o panglică roşie şi prins cu o fundă tot roşie; alte podoabe nu mai avea.

Atât despre înfăţişarea Carolinei Helstone: cât despre firea şi mintea ei, dacă le avea cumva, ele au să se arate singure, la vremea potrivită.

Legăturile ei de rudenie vor fi îndată lămurite. Era copilul unor părinţi care se despărţiseră curând după naşterea ei, din pricină că nu se potriveau ca fire. Maică-sa era soră vitregă cu tatăl domnului Moore; astfel, fără să existe între ei nicio legătură de sânge, putea să se socotească, oarecum mai de departe, vară cu Robert, Louis şi Hortense. Tatăl fusese frate cu domnul Helstone - un om despre a cărui fire prietenii nu erau bucuroşi să-şi aducă aminte după ce moartea îi încheiase toate socotelile pământeşti. Pe nevastă-sa o făcuse nefericită: cele ce se spuneau despre el şi despre care se ştia că sunt adevărate creaseră o impresie de probabilitate pentru cele răspândite fără temei în legătură cu fratele său mult mai cumsecade. Caroline nu o cunoscuse niciodată pe maică-sa, fiindcă fusese despărţită de ea din fragedă copilărie şi nu o mai întâlnise după aceea; taică-său murise destul de tânăr, iar unchiul ei, parohul, fusese singurul care vreme de câţiva ani îi purtase de grijă. După cum ştim, nu era nici prin fire şi nici prin obiceiuri un om tocmai potrivit pentru creşterea unei fete: cu educaţia ei nu-şi prea bătuse capul; poate că nu s-ar fi preocupat câtuşi de puţin de asta, dacă bietul copil nu şi-ar fi dat singur seama că e neglijat şi n-ar fi cerut din când în când să i se acorde puţină atenţie şi posibilitatea de a obţine măcar o seamă de cunoştinţe fără de care nu s-ar fi putut descurca. Cu toate acestea avea încă simţământul că este mai prejos decât s-ar fi cuvenit şi cunoştinţele ei mult mai puţine decât ale altor fete de aceeaşi vârstă şi cu situaţii asemănătoare; iată de ce răspunsese cu multă bucurie binevoitoarei propuneri făcute de verişoara ei Hortense de a o învăţa franţuzeşte şi broderie fină, la scurtă vreme după ce aceasta din urmă sosise la Hollow’s Mill. La rândul său, Mademoiselle Moore era încântată de îndatorirea asta, fiindcă îi dădea putinţa să se socotească personaj

important; îi făcea mare plăcere să fie mai-marea unei eleve ascultătoare şi totodată isteţe. O luase pe Caroline chiar aşa cum se considera ea însăşi, ca o fată ce nu învăţase după niciun sistem anume, ba chiar de-a dreptul ignorantă; iar atunci când îşi dăduse seama că făcea progrese rapide şi spectaculoase, nu le pusese pe seama talentului sau uşurinţei la învăţătură ale elevei, ci numai şi numai pe seama superiorităţii metodei sale de predare; când văzu că, deşi nepriceputâ în chestiunile de rutină, Caroline avea totuşi unele cunoştinţe – nesistematizate dar foarte diverse – descoperirea nu-i produse nicio mirare, deoarece continua să-şi închipuie că numai din conversaţiile cu ea izbutise fata, pe nesimţite, să ajungă la asemenea comori. La aceeaşi părere rămânea şi dacă era silită să observe că eleva ştie multe despre lucruri cu privire la care ea ştia foarte puţin; părerea asta n-avea niciun fel de logică, însă Hortense rămânea neclintită în credinţa ei.

Mademoiselle, care se fălea că este înzestrată cu *„un esprit positif”*[1] şi că punea în practică o preferinţă hotărâtă faţă de studiul teoretic, îşi silea pe cât îi stătea în putinţă verişoara să adopte aceeaşi atitudine. O chinuia fără încetare cu gramatica limbii franceze şi, considerând asta drept cel mai folositor exerciţiu, o punea să facă interminabile *„analyses logiques“.* Asemenea *„analyses”* erau departe de a fi un deosebit izvor de plăcere pentru Caroline; credea că ar fi putut învăţa franţuzeşte la fel de bine şi fără ele şi drămuia în chip excesiv timpul consacrat luptei cu *„propositions, principales, et incidentes“; c*u deosebirile dintre „i*ncidente determinative“ ş*i *„incidente applicative“;* cu rezolvarea problemei dacă o propoziţiune era *„pleine“, „elliptique“* sau *„implicite”.* Uneori se rătăcea prin asemenea labirint, şi dacă se rătăcea, obişnuia din când în când (în vreme ce Hortense se afla la etaj unde îşi scotocea sertarele – o inexplicabilă ocupaţie care îi răpea mult timp în fiecare zi aranjând, deranjând, rearanjând şi contraaranjând) să-şi ia cartea şi să se ducă în clădirea birourilor, la Robert, şi cu ajutorul lui să descâlcească pasajele prea încâlcite. Domnul Moore avea o minte limpede, bine echilibrată; aproape de îndată ce-şi arunca ochii pe micile încurcături ale Carolinei, ele păreau să se dizolve sub privirile lui: În numai două minute îi lămurea totul – în două vorbe îi dădea cheia enigmei. Şi se

[1] Un spirit realist (fr.).

gândea atunci cât de incomparabil mai repede ar fi putut să înveţe dacă Hortense i-ar fi explicat la fel ca Robert! Răsplătindu-l cu un zâmbet plin de admiraţie şi recunoştinţă, mai degrabă aşternut la picioare decât ridicat înspre ochii lui, părăsea cu părere de rău fabrica, întorcându-se în casă, iar apoi, după ce termina exerciţiul sau încheia cu bine adunarea (căci Mademoiselle Moore îi dădea şi lecţii de aritmetică), ar fi dorit ca natura s-o fi făcut băiat şi nu fată, să-i fi putut propune lui Robert s-o ia ca secretar şi să fi stat cu el în clădirea birourilor, în loc să stea cu Hortense în salon.

Câteodată – dar asta se întâmplă foarte rar – petrecea noaptea la Hollow's Cottage. Uneori în timpul acestor vizite Moore era plecat, dus după treburi de negoţ; alteori se întâmplă să fie oaspete al domnului Yorke; adesea avea câte un vizitator cu care purta discuţii în altă cameră; dar se mai întâmplă, de asemenea, să fie şi acasă, să n-aibă treabă, şi să poată sta în voie de vorbă cu Caroline. Când se întâmplă aşa, ceasurile serii parcă plecau în zbor: treceau înainte de a putea fi numărate. Când toţi trei verii se aflau laolaltă, nu exista în toată Anglia o încăpere mai plăcută decât acel mic salon. Când nu preda, nu bătea pe nimeni la cap sau nu gătea, Hortense era departe de a fi posomorâtă; se obişnuise ca seara să se destindă şi să fie drăguţă cu ruda ei de neam englezesc. Exista de asemenea un mijloc de a o face să fie încântătoare, convingând-o să-şi ia ghitara şi să cânte acompaniindu-se cu ea; atunci devenea într-adevăr un om cu adevărat agreabil; cum se pricepea bine să cânte la ghitară şi avea şi o voce caldă, nu era neplăcut să stai şi s-o asculţi; şi ar fi fost cât se poate de plăcut, dacă firea ei formalistă şi înclinaţia de a-şi da importanţă nu i-ar fi influenţat strădaniile, aşa cum îi stăpâneau gesturile şi îi modelau înfăţişarea.

Eliberat de sub jugul treburilor, domnul Moore era dacă nu vioi el însuşi, cel puţin un spectator plin de bunăvoinţă la vioiciunea Carolinei, un ascultător plin de răbdare al vorbelor ei şi gata să-i răspundă la orice întrebări. Era o persoană lângă care îţi făcea plăcere să stai, împrejurul căreia era agreabil să te învârteşti adresându-i-te sau chiar privindu-l. Uneori chiar mai mult decât atât – era însufleţit, plin de bunăvoinţă şi prietenos.

Un singur necaz: puteai fi sigur că a doua zi de dimineaţă avea să fie din nou îngheţat; şi oricât de mult s-ar fi părut că se

bucură, în felul său reţinut, de asemenea reuniuni, rareori contribuia la repetarea lor. Împrejurarea aceasta nedumerea profund mintea lipsită de experienţă a verişoarei. „Dacă aş avea la dispoziţie, se gândea, mijlocul de a produce fericire, l-aş folosi cât mai des; i-aş menţine strălucirea prin folosinţă, şi nu l-aş lăsa săptămâni la şir aruncat cine ştie unde, ca să ruginească."

Avea totuşi grijă să nu-şi pună în practică teoria. Oricât de mult îi plăceau vizitele de seară la vilă, niciodată nu venea fără să fie chemată. Ba deseori se întâmplă ca atunci când Hortense stăruia cu invitaţia, ea să refuze, fiindcă Robert nu-i urma pilda sau i-o urma cu prea puţină tragere de inimă. În dimineaţa de atunci era prima oară când o invitase el însuşi, din proprie iniţiativă; şi, în afară de asta, îi vorbise cu atâta gingăşie, încât auzindu-l simţise un fior de bucurie destul de puternic pentru a-şi păstra veselia tot restul zilei.

Dimineaţa se scurse ca de obicei. Mademoiselle, totdeauna cu sufletul la gură din pricina treburilor, şi-o petrecu alergând de la bucătărie în salon – ba certând-o pe Sarah, ba controlând exerciţiile Carolinei sau ascultând-o la lecţia dată pentru repetiţie. Oricât de fără greşeală ar fi fost îndeplinite aceste îndatoriri, educatoarea nu rostea cuvinte de laudă: era un principiu al ei acela că laudele nu se pot împăca în niciun fel cu demnitatea unui profesor, pe câtă vreme reproşurile, mai mult sau mai puţin justificate, rămâneau totdeauna indispensabile. Era convinsă că cearta necontenită, mai aspră sau mai blândă, ar fi absolut necesară pentru menţinerea autorităţii; şi dacă era cu neputinţă de găsit vreo greşeală în legătură cu lecţiile, atunci purtarea, aerul, îmbrăcămintea sau mâna elevei trebuiau neapărat corectate.

Scandalul obişnuit se producea cam pe la vremea prânzului, când Sarah aducea totuşi până la urmă bucatele în cameră şi aproape că le azvârlea pe masă, cu o privire care spunea foarte limpede: „De când sunt n-am mai gătit până acum asemenea porcărie; nici de dat la câini nu-i bună". În ciuda dispreţului arătat de Sarah, mâncarea era destul de gustoasă. Supa era un fel de piure de mazăre uscată, pregătit de Mademoiselle în timp ce rostea amare jeluiri cu privire la faptul că în nefericita asta de ţară a Angliei nu era cu putinţă să găseşti nişte fasole. Urma apoi o mâncare cu carne – gătită într-un mod necunoscut, dar presupusă a fi un mişmaş – împănată ciudat cu bucăţele de

pâine, condimentată cam curios, dar nu neplăcut, şi coaptă într-o formă, un fel de mâncare cam bizar, dar nici pe departe lipsit de savoare. Verdeţuri combinate ciudat alcătuiau garnitura de legume; pe urmă o plăcintă de fructe, zaharisite după o reţetă născocită de *„grand'mere"*[1] a doamnei Gérard Moore, şi după al cărui gust s-ar fi părut că zahărul fusese înlocuit cu *„melassé",* încheia masa.

Caroline nu avea nimic împotriva acestei bucătării belgiene: într-adevăr, variaţia îi făcea chiar plăcere, şi proceda foarte judicios, fiindcă de-ar fi manifestat vreo nemulţumire în privinţa asta, ar fi pierdut pentru totdeauna favorurile ce-i erau acordate de Mademoiselle; o crimă veritabilă ar fi putut fi cu mai multă uşurinţă iertată decât vreun semn de nemulţumire faţa de mâncărurile străine.

Curând după masă, Caroline o înduplecă pe vara-educatoare să meargă sus ca să se îmbrace; manevra asta cerea îndemânare. A lăsa să se înţeleagă că jupa, camizolul şi bigudiurile de hârtie erau nişte obiecte odioase, sau orice altceva în afară de articole cu deosebite calităţi, ar fi fost o crimă. Prin urmare orice încercare prematură de a le grăbi dispariţia ar fi fost neînţeleaptă şi ar fi avut probabil drept urmare păstrarea aceleiaşi îmbrăcăminţi pentru tot restul zilei. Evitând cu grijă orice stânci şi nisipuri mişcătoare, eleva reuşi totuşi, sub pretextul că ar simţi nevoia unei schimbări de decor, să-şi ducă profesoara până la etaj şi, odată ajunse în dormitor, s-o convingă de lipsa de rost a unei reveniri în acelaşi loc, spunându-i că ar putea foarte bine să-şi facă toaleta chiar atunci; iar în vreme ce Mademoiselle ţinea o predică solemnă asupra meritelor ei gigantice câştigate prin dispreţul faţă de toate frivolităţile modei, Caroline o dezbrăcă de bluză, o înveşmântă într-o rochie modestă, îi aranjă gulerul, părul etc. şi o făcu să arate foarte prezentabil. Dar ultimele amănunte Hortense ţinea să le desăvârşească ea însăşi, iar aceste ultime amănunte constară dintr-un batic gros legat în jurul gâtului şi un şorţ mare şi negru, ca de servitoare, care strica totul. Pentru nimic în lume n-ar fi apărut Mademoiselle în propria-i casă fără baticul cel gros şi fără şorţul cel uriaş: primul constituia un incontestabil element de moralitate – era cu totul nepotrivit să nu porţi un *fichu;* al doilea era emblema unei bune gospodine –

[1] Bunica.

s-ar fi zis că, după părerea ei, în felul acesta realiza o importantă economie în bugetul fratelui. Cu propriile ei mâini confecţionase şi prezentase Carolinei asemenea articole de îmbrăcăminte; şi unica neînţelegere mai serioasă ce avusese loc între ele, şi care încă mai lăsase urme de amărăciune în sufletul verişoarei mai vârstnice, pornise din refuzul celei mai tinere de a accepta şi folosi vreunul dintre aceste elegante cadouri.

— Eu port rochii închise la gât şi cu guler, spusese Caroline, şi dacă aş mai pune şi baticul, aş simţi că mă înăbuş; pe urmă, şorţurile mele scurte sunt la fel de bune ca şi ăsta foarte lung: prefer să nu le schimb.

Totuşi, datorită perseverenţei, Hortense ar fi izbutit probabil s-o silească la pomenita schimbare, dacă nu s-ar fi întâmplat ca domnul Moore să audă o discuţie pe această temă şi să decidă că şorţurile micuţe ale Carolinei sunt destul de bune şi că, după câte socoate el, fiind încă doar un copil, pentru moment se putea lipsi şi de *fichu,* mai ales că buclele îi erau lungi şi îi ajungeau aproape până la umeri.

Împotriva părerilor lui Robert nu exista apel, aşa că sora se văzu nevoită să cedeze; dar rămânea hotărât împotriva graţiei nostime a îmbrăcămintei purtate de Caroline şi a farmecului înfăţişării ei distinse; ceva mai trainic şi mai casnic considera ea că ar fi fost *„beaucoup plus convenable“*[1].

După-amiaza fu consacrată cusutului. Ca mai toate doamnele belgiene, Mademoiselle mânuia acul cu deosebită îndemânare. Nici prin minte nu-i trecea că ar fi o risipă de vreme să dedice nenumărate ceasuri broderiei fine, lucrului la dantele, atât de distrugător pentru ochi, unor minunate împletituri şi, înainte de toate, celui mai atent ţesut de ciorapi. Era oricând gata să-şi piardă o zi întreagă cu ţesutul a două găuri de ciorap şi să considere că şi-a îndeplinit cu nobleţe „misiunea” după ce a terminat. Încă unul dintre necazurile Carolinei consta în faptul că era condamnată să înveţe acest sistem străin de reparare, care era executat fir cu fir, aşa fel ca să imite desăvârşit însăşi ţesătura ciorapului – îndeletnicire teribil de obositoare, dar socotită de Hortense Gérard şi de nenumărate generaţii ale străbunelor ei drept una dintre cele dintâi „îndatoriri ale femeii”. Ei însăşi i se puseseră în mână ac, bumbac şi un ciorap îngrozitor de prăpădit, încă în vremea când pe căpşorul negru

[1] Mult mai potrivit (fr.).

purta bonetă de copil; ceea ce fusese considerat drept *„hauts faits“*[1] în privinţa priceperii sale la ţesut fusese expus în faţa cunoştinţelor înainte ca ea să fi împlinit şase ani, iar când descoperise prima oară că verişoara Caroline era profund ignorantă în aceste cunoştinţe de cea mai mare însemnătate posibilă, aproape plânsese de mila tinereţii ei neglijate în asemenea hal.

Fără să piardă o clipă, făcu rost de o pereche de ciorapi lungi prăpădiţi, din călcâiele cărora nu mai rămăsese nici urmă, şi o puse pe ignoranta englezoaică să-i repare; corvoada fusese începută cu doi ani în urmă, dar Caroline mai avea şi acum în coşul ei de lucru ciorapii aceia. În fiecare zi înfigea de câteva ori acul, ca un mijloc de pocăinţă intru iertarea păcatelor. Deveniseră pentru ea o grea povară; mare plăcere i-ar mai fi făcut să-i arunce în foc; ba într-un rând, văzând-o stând cu ei în poală şi oftând din greu, domnul Moore propusese o incinerare în cadru intim la el în birou, însă Caroline ştia că n-ar fi fost înţelept să accepte propunerea – singurul rezultat posibil fiind o nouă pereche de ciorapi, probabil într-o stare încă şi mai jalnică: şi a rămas, de aceea, la relele cu care se obişnuise.

Toată după-amiaza cele două doamne au stat şi au cusut, până ce ochii şi degetele, ba chiar şi mintea uneia dintre ele au obosit. După prânz cerul prinsese a se întuneca; începuse din nou să plouă, o ploaie zdravănă; temeri tainice începură să se strecoare în sufletul Carolinei: te pomeneşti că domnul Sykes ori domnul Yorke au să-l convingă pe Robert să rămână la Whinbury până se mai limpezea vremea, iar în privinţa asta nu se arăta până acum niciun semn. Sunase ceasul cinci şi timpul se scurgea întruna; norii continuau să se reverse. Vaierul vântului începuse să freamăte peste acoperişul casei. Ziua părea aproape de sfârşit; focul din salon răspândea în căminul deschis o dogoare roşie, ca lumina apusului de soare.

— Până nu răsare luna n-are să se însenineze, spuse Mademoiselle Moore; prin urmare, nu încape îndoială că până atunci frate-meu n-are să se înapoieze; şi chiar că mi-ar părea rău s-o facă. Noi o să bem cafeaua; degeaba l-am aşteptat pe Robert.

— Am obosit. Pot să las acum lucrul, verişoară?

— Poţi, de vreme ce s-a făcut prea întuneric şi nu mai vezi să

[1] Isprăvi deosebite (fr.).

ţeşi cum se cuvine. Strânge-l; aşază-l frumos în coş; pe urmă du-te la bucătărie şi pofteşte-o pe Sarah să aducă *le goûter,* sau ceaiul, cum îi spuneţi voi.

— Dar încă n-a bătut şase: ar mai putea să vină.

— Nu vine, îţi spun eu. Pot să-i calculez fiece mişcare. Doar îl cunosc pe frate-meu.

Nesiguranţa e supărătoare, dezamăgirea amară. Cu un prilej sau altul, asta a simţit-o oricine. Ascultând de porunca Hortensei, Caroline se duse în bucătărie. Sarah stătea la masă şi îşi cosea o rochie.

— Eşti aşteptată să aduci cafeaua, spuse fata pe un ton lipsit de vlagă; apoi îşi rezemă braţul şi capul de poliţa de deasupra vetrei şi rămase ca pierdută acolo, lângă foc.

— Ce sfârşită arătaţi, domnişoară! Şi asta numai din pricină că verişoara dumneavoastră vă pune să munciţi atâta vreme. E o ruşine!

— Nici vorbă de aşa ceva, Sarah, veni scurt răspunsul.

— Ehei! Lăsaţi că ştiu eu. Uite, sunteţi gata să vă porniţi pe plâns şi nu de alta, numai pentru că toată ziua aţi stat pironită pe scaun. Până şi unui pisoi i-ar veni lehamite, dacă ar sta aşa, toată ziua ca închis în colivie.

— Sarah, stăpânul tău are obicei să se întoarcă devreme acasă de la târg, dacă e vreme ploioasă?

— Aproape niciodată; doar astăzi numai, el ştie de ce, a făcut altfel.

— Cum adică?

— S-a întors; sunt sigură că l-am văzut pe Murgatroyd trecând cu calul prin curte, pe drumul din spate, şi asta chiar acum cinci minute, când m-am dus la pompă să iau nişte apă. Cred că era cu Joe Scott la birouri.

— Ţi s-a părut ţie.

— Cum adică să mi se pară mie? Doar îi cunosc bine calul, nu credeţi?

— Dar chiar pe el nu l-ai văzut.

— Nu, da’ i-am auzit glasul. Îi spunea lui Joe Scott ceva despre cum a descurcat toate treburile şi toate necazurile şi că n-o să treacă o săptămână până ce au să sosească la fabrică un rând de rame noi; şi că de data asta are să angajeze patru soldaţi din cazarma de la Stilbro’ ca să păzească furgonul.

— Ce faci, Sarah, îţi coşi o rochie?

— Da; vi se pare că-i drăguţă?

— Foarte frumoasă! Pregăteşte cafeaua. Uite, îţi termin eu de croit mâneca asta, şi-am să-ţi dau şi ceva să-ţi faci o garnitură. Am nişte panglică de saten îngustă de-o culoare numai potrivită cu materialul.

— Sunteţi foarte drăguţă, domnişoară.

— Dă-i zor, ca o fată bună ce eşti; dar mai înainte pune ghetele domnului lângă foc: când o veni să-şi scoată cizmele. Îl aud – uite-l că vine.

— Ce faceţi, domnişoară? Nu tăiaţi bine stofa!

— Ai dreptate, dar n-am tăiat decât un pic: aşa că nu-i nicio pagubă.

Uşa bucătăriei se deschise şi domnul Moore intră ud leoarcă şi înfrigurat. Fără să părăsească masa de croit, Caroline se întoarse pe jumătate, dar numaidecât îşi reluă ocupaţia, ca şi cum pentru o pricină anume ar fi vrut să mai câştige un minut. Cum stătea aplecată asupra lucrului, faţa îi era ascunsă; încerca să-şi stăpânească trăsăturile şi să le ascundă expresia, dar nu izbuti: când în cele din urmă se întoarse către domnul Moore, întreaga-i înfăţişare strălucea.

— Renunţasem să te mai aşteptăm, îi spuse; ziceau că n-o să mai vii.

— Doar am promis că mă întorc devreme; *tu* mă aşteptai, nu-i aşa?

— Nu, Robert: nu mai îndrăzneam, când vedeam cum plouă afară. Eşti ud şi te-a pătruns frigul – schimbă totul de pe dumneata: dacă o să răceşti, am să mă – o să ne socotim şi noi vinovate într-o oarecare măsură.

— Nu-s chiar atât de ud: mantaua de călărie e impermeabilă. N-am nevoie decât de încălţăminte uscată. Aşa… ce bine e lângă foc, după ce ai înfruntat vântul şi ploaia cale de câteva mile.

Rămăsese în picioare, lângă vatra din bucătărie; Caroline stătea lângă el. Bucurându-se de strălucirea molcomă a focului, domnul Moore îşi ţinea privirile aţintite la alămurile lucitoare de pe poliţa de deasupra. Când se întâmplă să-şi coboare pentru o clipă privirea, aceasta i se opri pe un chip ridicat spre el, un chip îmbujorat, zâmbitor, fericit, umbrit de bucle mătăsoase şi luminat de nişte ochi minunaţi. Sarah plecase spre salon, cu o tavă; o mustrare venită din partea stăpânei o reţinea acolo.

Moore îşi lăsă o clipă mâna pe umărul tinerei verişoare, se aplecă, şi îi mângâie fruntea cu un sărut.

— Vai! spuse fata ca şi când gestul acela i-ar fi desferecat buzele. Eram atât de nefericită când mă gândeam că n-ai să vii; acum aproape că sunt prea fericită. Dumneata eşti fericit, Robert? Te bucuri. Când te întorci acasă?

— Cred că da; în seara asta, cel puţin.

— Eşti sigur că nu te mai chinuie gândurile despre ramele acelea, despre afacerile dumitale, despre război?

— De data asta, nu.

— Eşti convins că Hollow's Cottage nu e prea mică pentru dumneata, şi prea strâmtă şi posomorâtă?

— În clipa de faţă, nu.

— Poţi să afirmi că nu ai nicio amărăciune în suflet fiindcă cei bogaţi şi sus-puşi te dau uitării?

— Gata cu întrebările. Te înşeli dacă îţi închipui că ard de nerăbdare să obţin favorurile celor bogaţi şi sus-puşi. Nu-mi doresc decât bani – o situaţie – o carieră.

— Pe care talentul şi bunătatea dumitale au să ţi le aducă. Eşti croit ca să fi un om de seamă – *ai să fi* un om mare.

— Acum stau şi mă întreb dacă spui într-adevăr cinstit ce simţi, cam ce reţetă mi-ai da ca să ajung la situaţia aceea despre care vorbeşti; dar o ştiu eu – mai bine decât o ştii tu însăţi. Ar da vreun rezultat? — ar putea fi eficientă? Da – sărăcie, suferinţă, faliment. Ehei! viaţa nu e ceea ce îţi închipui tu, Lina!

— Dar dumneata eşti ce îmi închipui eu.

— Nu sunt.

— Atunci – eşti încă şi mai bun?

— Mult mai rău.

— Nu; mult mai bun. Ştiu eu că eşti bun.

— De unde ştii?

— Aşa arăţi; iar eu simt că aşa *eşti.*

— Cum simţi asta?

— În inimă.

— Aha, va să zică mă judeci cu inima, Lina; cu mintea ar trebui să mă judeci.

— O fac; şi atunci sunt cât se poate de mândră de dumneata. Robert, n-ai cum şti tot ce gândesc eu despre dumneata.

Chipul întunecat al domnului Moore prinse culoare; buzele îi

zâmbiră şi totuşi rămaseră strânse; ochii îi râdeau, dar el îşi încruntă cu hotărâre sprâncenele.

— Judecă-mă cu mai multe rezerve, Lina, rosti domnul Moore. Bărbaţii, în general, sunt nişte lepădături, mult deosebiţi de tot ce poţi tu să-ţi închipui; n-am deloc pretenţia că aş fi mai bun decât semenii mei.

— Dacă ai avea-o, nu te-aş mai preţui atât de mult; tocmai fiindcă eşti modest am atâta încredere în calităţile dumitale.

— Încerci cumva să mă linguşeşti? întrebă întorcându-se brusc spre ea şi cercetându-i faţa cu priviri adânc pătrunzătoare.

— Nu, răspunse blând Caroline şi începu să râdă din pricina mişcării lui precipitate.

Părea că nu socoteşte de trebuinţă niciun fel de negare viguroasă a învinuirii.

— Nu te interesează dacă eu cred sau nu că încerci să mă linguşeşti?

— Nu.

— Eşti atât de sigură de propriile tale intenţii?

— Cred că da.

— Şi care-s anume, Caroline?

— Numai aceea de a-mi uşura sufletul spunând şi eu o dată ceva din ceea ce gândesc; şi pe urmă să te fac să fi mai mulţumit de dumneata însuţi.

— Asigurându-mă că ruda mea îmi este prieten sincer?

— Exact; sunt prietenul dumitale sincer, Robert.

— Iar eu sunt – ce-au putut să facă din mine schimbările şi întâmplarea, Lina.

— În orice caz, nu un duşman al meu?

Răspunsul fu brusc împiedicat de Sarah şi de stăpâna ei care intrară împreună în bucătărie, oarecum tulburate. Răstimpul cât avusese loc dialogul dintre domnul Moore şi domnişoara Helstone îl folosiseră într-o scurtă ceartă cu privire la *„cafe au l'ait"*[1], despre care Sarah spunea că este cea mai ciudată amestecătură văzută de ea vreodată, o irosire a bunătăţilor dăruite de Dumnezeu, de vreme ce „aşa e făcută cafeaua, să fie fiartă în apă", iar Mademoiselle susţinea sus şi tare că e *„un breuvage royal"*[2] de o mie de ori prea bună pentru o fiinţă de

[1] Cafea cu lapte (fr.).

[2] O băutură demnă de regi (fr.).

nimic, care nu-i în stare s-o aprecieze.

Cei care stătuseră până atunci în bucătărie trecură în salon. Înainte ca Hortense să-i ajungă din urmă, Caroline abia avu timp să mai întrebe odată: „Nu duşmanul meu, Robert?“ Iar Moore, împrumutând obiceiurile quakerilor[1] îi răspunse printr-o altă întrebare: „As putea să fiu?” după aceea se aşează la masă, ajutându-i şi Carolinei să se aşeze lângă el.

Fata aproape că nici un auzi explozia de mânie aruncată de Mademoiselle de îndată ce ajunse în salon; lunga peroraţie despre *„la conduite indigne de cette méchante creature*[2]*”* îi ajungea în urechi la fel de lipsită de înţeles ca şi zdrăngănitul nervos al ceştilor de porţelan. Robert râse puţin, într-un fel foarte reţinut, apoi, îndemnând-o politicos şi calm pe soră-sa să se liniştească, îi dădu toate asigurările că în cazul când asta i-ar face plăcere, îşi poate alege drept ajutoare orice fată din fabrică; numai că, personal, avea mari îndoieli în privinţa felului cum ar fi răspuns acelea cerinţelor, întrucât, după câte fusese informat, cele mai multe dintre ele erau cu totul nepricepute la treburi casnice; pe de altă parte, aşa obraznică şi încăpăţânată cum se arăta Sarah, poate că nu era mai rea decât majoritatea femeilor de categoria ei.

Mademoiselle se declară de acord cu realitatea acestei situaţii; după câte credea dânsa, *„ces paysannes Anglaises étaient tout insupportables“*[3]*.* Ce n-ar fi dat ea pentru vreo *„bonne cuisinière Anversoise*“[4], cu bonetă înaltă fustă scurtă şi saboţi modeşti potriviţi cu situaţia de slujnică: ar fi ceva mult mai bun, fără îndoială, decât o cochetă neobrăzată cu rochie largă şi cu capul în întregime descoperit (căci, după câte se părea, Sarah nu împărtăşea defel opinia sfântului apostol Pavel, conform căreia: „e ruşinos ca o femeie să umble cu capul descoperit”; ba, îmbrăţişând o doctrină cu totul opusă, refuza cu îndârjire să-şi întemniţeze în pânză ori muselină pletele bogate ale părului ei gălbui pe care se mândrea să-l strângă elegant la ceafă cu un pieptene, iar duminica să-l poarte cu cârlionţi traşi spre frunte).

— Vrei să încerc să-ţi aduc o fată de la Anvers? întrebă

---

[1] Membrii ai unei secte religioase înfiinţate la jumătatea secolului al XVII-lea.
[2] Purtarea nedemnă a acestei creaturi pline de răutate (fr.)
[3] Tărăncile astea engleze erau cu totul de nesuportat (fr.).
[4] Pricepută bucătăreasă din Anvers (fr.).

domnul Moore care, deşi foarte serios în public, era în general amabil între ai lui.

— *Merci du cadeau!*[1] veni răspunsul. O fată de la Anvers n-ar sta la noi nici măcar zece zile, luată mereu peste picior de către aceste *coquines*[2] din fabrică de la tine; apoi, îmblânzindu-se puţin: Eşti foarte bun, dragul meu frate. Iartă-mi enervarea, dar să ştii că treburile mele casnice sunt grozav de obositoare – ce să-i faci însă, probabil că asta mi-a hărăzit soarta; îmi aduc aminte că venerabila noastră mamă a avut de îndurat aceleaşi suferinţe, cu toate că avea posibilitatea să aleagă dintre cele mai îndemânatice slujnice din Anvers; în toate ţările personalul de serviciu alcătuieşte o categorie de oameni răsfăţaţi şi greu de mânuit.

Domnul Moore îşi mai aducea şi el aminte câte ceva despre suferinţele maică-si. Pentru el fusese o mamă foarte iubitoare şi îi cinstea sincer amintirea, dar vedea parcă aievea cum în bucătărie păstra permanent o atmosferă încordată, la fel cum făcea în zilele de acum devotata lui soră, aici în Anglia. Aşa că lăsă chestiunea baltă, iar după ce serviciul de cafea fu strâns de pe masă, încercă s-o consoleze pe Hortense aducându-i ghitara şi partiturile; şi după ce îi trecu pe după gât panglica instrumentului, cu o duioşie frăţească despre care ştia că este atotputernică în potolirea celor mai rebele accese de enervare ale surorii, o rugă să-l desfete cu vreo câteva dintre cântecele favorite ale mamei lor.

Nimic nu e mai alinător decât afecţiunea. Certurile în familie sunt înjositoare; comuniunea familială înalţă sufleteşte. Încântată de fratele ei şi plină de recunoştinţă faţă de el, Hortense deveni aproape graţioasă, aproape frumoasă, de îndată ce atinse ghitara; înfăţişarea agitată de fiecare zi îi dispăru pentru un moment, în locul ei ivindu-se *„un sourire plein de bonté*[3]*”.* Cântă melodiile cerute de Robert, şi le cântă cu simţire; îi aminteau de o rudă pe care o iubise cu adevărat; îi aduceau aminte de zilele tinereţii. Observă cum, la rândul ei, şi Caroline asculta cu interes copilăros; asta îi spori buna dispoziţie; iar exclamaţia izbucnită la încheierea cântecului: „Tare mult aş vrea să pot şi eu cânta la ghitară şi să am glasul

[1] Mulţumesc pentru dar! (fr.)
[2] Netrebnice (fr.).
[3] Un zâmbet plin de bunătate (fr.).

Hortensei!“ puse capăt întregului episod şi o făcu pe domnişoara Moore să fie încântătoare în tot restul serii.

Ce-i drept, urmă şi o mică prelegere a Hortensei despre deşertăciunea *dorinţei* şi datoria de a *încerca.* Se insinua că: „Aşa precum Roma nu a fost clădită într-o singură zi, nici educaţia de care se bucură Mademoiselle Gérard Moore nu fusese dobândită într-o singură săptămână, sau numai prin *dorinţa* de a avea o minte pătrunzătoare. Numai străduania putuse îndeplini o asemenea operă de seamă; dintotdeauna fusese remarcată pentru perseverenţă şi hărnicie; toţi profesorii ei făcuseră observaţia că e tot pe atât de încântător pe cât de puţin obişnuit să întâlneşti un asemenea talent îmbinat cu o asemenea seriozitate”, şi tot aşa înainte. O dată ajunsă la tema însuşirilor ei, Mademoiselle devenea foarte vorbăreaţă.

În sfârşit, pe deplin învăluită în bucuria admiraţiei de sine, îşi luă lucrul, se aşeză în fotoliu şi se linişti. Perdelele lăsate, focul luminos, gingaşa strălucire a lămpii ofereau acum salonului tot ce putea să aibă mai de preţ – farmecul lui de seară. Este probabil că toţi cei trei aflaţi acolo simţeau acest farmec – toţi arătau fericiţi.

— Ei, şi-acuma ce-o să facem, Caroline? întrebă domnul Moore reinstalându-se în fotoliul său de lângă cel al verişoarei.

— Ce-o să facem, Robert? repetă Caroline parcă în joacă. Dumneata hotărăşti.

— Nu jucăm sah?

— Nu.

— Nici dame, nici table?

— Nu – nu; nici unuia dintre noi nu ne plac jocurile tăcute, care nu îţi ocupă decât mâinile; nu-i aşa?

— Cred că ai dreptate; atuncea – ne apucăm de bârfit?

— Pe cine? Ne interesează pe noi cineva chiar atât de mult încât să ne bucurăm dacă l-am face harcea-parcea?

— Uite, cu întrebarea asta ai pus degetul pe rană. În ce mă priveşte pe mine – oricât de puţin amabil aş părea – trebuie să declar că nu.

— Şi eu la fel. Dar e foarte ciudat – deşi nu simţim nevoia unui al treilea… unui al patrulea, vreau să spun (se corectă ea repede, aruncând spre Hortense o privire încărcată de părere de rău) tovarăş viu printre noi – într-atât de egoişti ne face fericirea – deşi nici nu vrem să ne gândim la lumea ce se află astăzi în

jurul nostru, ar fi plăcut să ne întoarcem în vremuri trecute: să ascultăm oameni care de generaţii întregi dorm în morminte ce nu mai sunt astăzi nici cel puţin morminte, ci grădini şi ogoare, să-i ascultăm cum îşi rostesc în faţa noastră gândurile şi să le împărtăşim ideile.

— Şi cine să fie vorbitorul? Pe ce limbă să ne vorbească? În franţuzeşte?

— Străbunii dumitale francezi nu vorbesc atât de dulce, nici atât de măreţ, nici atât de cutremurător ca strămoşii de spiţă englezească, Robert. În seara asta să fii pe deplin englez: să ne citeşti dintr-o carte englezească.

— O carte englezească veche?

— Da, o carte englezească veche, una dintre acelea care îţi plac dumitale; şi eu am să aleg un fragment care să sune în cât mai desăvârşită armonie cu ceva din sufletul dumitale. Unul care să te învioreze şi să-ţi umple cugetul de muzică încântătoare: să treacă asemeni unei mâini iscusite peste inima dumitale şi să facă să-i răsune coardele. Inima dumitale e o liră, Robert; dar calea ce ţi-a fost menită în viaţă nu este a unui trubadur chemat să-i alinte strunele, şi atunci rămâne adeseori tăcută, îngăduie-i bătrânului William să se apropie şi să-i atingă strunele: atunci ai să vezi cum scoate din tremurul lor toată forţa şi toată melodia englezească.

— Trebuie să citesc din Shakespeare?

— Trebuie să ai în faţă spiritul lui; trebuie să-i asculţi glasul cu urechile minţii; să primeşti în sufletul dumitale o parte dintr-al lui.

— Pentru ca în felul ăsta să mă facă mai bun; să joace rolul unui soi de predică?

— Ba ca să te emoţioneze; să te facă să trăieşti noi senzaţii. Ca să-ţi dea putinţa să-ţi simţi adânc viaţa, nu numai cu părţile ei de virtute, dar şi cu părţile vicioase, cu părţile ei păcătoase.

— *Dieu! que dit-elle?*[1] strigă Hortense, ocupată până atunci cu număratul ochiurilor de pe împletitură, ceea ce o împiedicase să nu urmărească ce se spunea, dar nu şi să-şi apere urechile de înţepătura ultimelor cuvinte răsunătoare.

— Las-o în pace, surioară: las-o să vorbească; în seara asta îngăduie-i să spună tot ce-i trece prin cap. Uneori îi face plăcere să lovească tare în fratele tău: dar pe mine mă distrează, aşa că

[1] Doamne! ce spune? (Fr.)

las-o în pace.

Caroline se urcase pe un scaun şi răscolea prin bibliotecă, iar de acolo se întoarse cu o carte, spunând:

— Uite, aici e Shakespeare, şi am deschis la *Coriolan.* Ia, citeşte, şi prin simţămintele ce ţi le va stârni lectura, descoperă cât de josnic şi totodată cât de măreţ eşti.

— Atunci vino încoace, stai lângă mine şi corectează-mă dacă pronunţ greşit.

— Va să zică să fiu eu profesoara şi dumneata elevul?

— *Ainsi soit-il!*[1]

— Şi Shakespeare e obiectul nostru de studiu, de vreme ce facem lecţii despre el?

— Aşa s-ar zice.

— Şi-acum n-ai să mai fii franţuz, şi sceptic, şi batjocoritor? N-o să mai socoteşti că refuzul de a admira este semn de înţelepciune?

— Nu ştiu.

— Dacă o să faci aşa, Robert, îl iau pe Shakespeare şi plec de aici; mă închid în mine, îmi pun boneta şi pornesc spre casă.

— Stai jos; uite că încep.

— Un moment, dacă nu te superi, dragul meu frate, întrerupse Hortense, când stăpânul unei case citeşte, cucoanele trebuie neapărat să lucreze. Caroline, copilă dragă, ia-ţi broderia; poţi să faci trei rânduri întregi în seara asta.

Caroline privi în jur disperată.

— Nu văd la lumina lămpii; mi-au obosit ochii şi nu pot duce bine la capăt două lucruri deodată. Dacă lucrez, nu pot să ascult; dacă ascult, nu pot să lucrez.

— *Fi donc! Quel enfantillage!*[2] începu Hortense.

Dar, ca totdeauna, domnul Moore interveni cu delicateţe:

— Îngăduie-i să lase deoparte broderia în seara asta. Aş vrea să-şi concentreze toate atenţia asupra accentului meu, iar ca să facă treaba asta trebuie să urmărească şi textul cu ochii; trebuie să se uite în carte.

Puse cartea între ei, îşi aşează braţul pe spătarul scaunului Carolinei şi apoi începu să citească.

Chiar prima scenă din *Coriolan* fu o adevărată delectare pentru gustul lui intelectual, şi pe măsură ce citea se încălzea

---

[1] Facă-se voia ta! (fr.).

[2] Ei, fir-ar! Ce copilărie! (fr.)

tot mai mult. Citi cu avânt îngâmfatul discurs adresat de Caius Marcius cetăţenilor înfometaţi; nu afirma că socoteşte îndreptăţită mândria absurdă a vorbitorului, dar s-ar fi spus că aşa simte. Caroline îşi ridică privirile spre el, cu un zâmbet straniu.

— Uite că am şi ajuns la o chestiune de viciu, îi spuse, fiindcă simpatiile dumitale se îndreaptă către acest patrician înfumurat care nu are niciun fel de milă pentru semenii săi înfometaţi, ba îi mai şi insultă. Bine, citeşte mai departe.

Robert citi mai departe. Pasajele războinice nu-i trezeau atenţia; spuse că toate acestea sunt lucruri depăşite, sau ar trebui să fie; spiritul ce se degaja de aici era un spirit barbar, totuşi simpla înfruntare dintre Marcius şi Tullus Aufidius îi produse o veritabilă încântare. Pe măsură ce înainta, se împuţinau şi observaţiile lui critice; devenea din ce în ce mai limpede că este impresionat de forţa, de adevărul fiecărui pasaj; şi, desprinzându-se treptat de pe calea îngustă a prejudecăţilor personale, începea să vadă largul tablou al sufletului omenesc, să simtă realitatea imprimată fiecăruia dintre personajele ce-i vorbeau de pe pagina deschisă în faţa lui.

Scenele comice nu le citea bine şi atunci Caroline îi lua cartea din mână şi citea în locul lui pasajele respective. Citite de ea, şi fragmentele astea păreau să-i placă, şi într-adevăr le interpreta cu o căldură la care nimeni nu s-ar fi putut aştepta din parte-i, cu o expresivitate viguroasă ce părea să-i fie dăruită acolo, pe loc, şi numai pentru clipa de-atunci. Trebuie să observăm, în treacăt, că întreaga ţinută a conversaţiei sale din seara aceea, fie serioasă, fie glumeaţă, gravă ori veselă, părea să fie ceva neînvăţat, nestudiat, intuitiv, spontan; de îndată ce un anumit moment trecea, nu mai era cu putinţă să fie repetat întocmai aşa cum fusese, ori nu mai mult decât licărirea meteorului, decât nuanţa picăturii de rouă, decât culoarea sau forma norului dincolo de care scapătă soarele, decât undele micuţe alunecânde şi sclipitoare care îmbracă faţa unui pârâiaş.

Coriolan în culmea slavei; Coriolan în adâncul prăpădului; Coriolan surghiunitul treceau unul după altul ca nişte umbre titanice. Ajunsă în faţa imaginii surghiunitului, mintea lui Moore păru că face un popas. Parcă stătea lângă vatra din casa lui Aufidius şi contempla imaginea măreţiei prăbuşite, ce se arăta însă parcă şi mai măreaţă în starea cea mai de jos a decăderii.

Vedea „înfăţişarea neîmblânzită”, chipul întunecat „ce-avea întipărit harul de a porunci”, „corabia cea mândră cu pânze sfâşiate”. Simpatiza întru totul cu răzbunarea lui Caius Marcius; nu era deloc scandalizat din pricina ei; şi din nou Caroline îi şopti:

— Aici zăresc din nou o sclipire a frăţietăţii în greşeală.

Marşul asupra Romei, implorările mamei, rezistenţa îndelungată, supunerea finală a pasiunilor rele în faţa celor bune, lucru ce întotdeauna trebuie să se petreacă într-o fire umană demnă de titlul de „nobilă”, mânia lui Aufidius în faţa a ceea ce el socotea a fi slăbiciunea aliatului său, moartea lui Coriolan, durerea de pe urmă a marelui său vrăjmaş – toate scenele alcătuite din forţă şi din adevăr concentrat veneau una după alta şi luau în scurgerea lor profundă şi iute inima şi cugetul cititorului şi ascultătorului.

— Ia spune, acuma l-ai simţit pe Shakespeare? întrebă Caroline la vreo zece minute după ce vărul ei închisese cartea.

— Cred că da.

— Şi ai observat la Coriolan ceva ce ar semăna cu dumneata?

— Poate că am observat.

— Nu era la fel de supus greşelii pe cât era de măreţ?

Moore încuviinţă dând din cap.

— Şi care-i era greşeala? Ce anume îi făcea pe ceilalţi cetăţeni să-l urască? Ce a pricinuit surghiunirea lui de către concetăţeni?

— Tu oare ce crezi că a fost?

— Întreb din nou:

Whether was it pride,
Which out of daily fortune ever taints
The happy man? whether defect of judgment,
To fail in the disposing of those chances
Which he was lord of? or wheather nature,
Not to be other than one thing: not moving
From the casque to the cushion, but commanding peace
Even with the same austerity and garb
As he controlled the war?[1]

[1] O fi fost oare mândria, / Care întotdeauna în afara sortii zilnice îl molipseşte / Pe omul fericit? ori vreo greşeală în judecată / Ce l-a făcut să dea greş acolo unde toţi sorţii / Se aflau sub porunca lui? sau poate firea, / Să nu fie decât un singur lucru; nu să umble / De la coif la pernă, ci să

— De, răspunde-ţi singur, Sfinxule.

— Era câte puţin din toate: şi dumneata nu trebuie să fii înfumurat faţă de muncitori; nu trebuie să neglijezi posibilităţile de a-i linişti, nu trebuie să fii o fire rigidă şi să rosteşti o cerinţă la fel de autoritar de parca ar fi un ordin.

— Asta e morala pe care o atribui piesei? Cine ţi-a vârât în cap asemenea idei?

— Dorinţa pentru binele dumitale, grija pentru siguranţa dumitale, dragă Robert, şi o teamă, o teamă izvorâtă din multe lucruri auzite de mine în ultima vreme şi după care ţi se pregătesc multe rele.

— Cine îţi spune ţie treburi dintr-astea?

— Îl aud pe unchiu-meu vorbind despre dumneata; îţi laudă curajul neînfricat, felul în care gândeşti, dispreţul faţă de duşmanii josnici, hotărârea ta de a nu „te pleca în faţa gloatei”, cum spune el.

— Şi ai vrea s-ajung să mă plec în faţa lor?

— Nu, nu, pentru nimic în lume: niciodată n-am dorit să te înjoseşti; dar, nu ştiu cum, îmi este cu neputinţă să nu mă gândesc că e nedrept să-i cuprinzi pe toţi muncitorii sub denumirea prea larga şi jignitoare de „gloată”, şi totdeauna să te uiţi la ei şi să-i tratezi cu trufie.

— Eşti o mică democrată, Caroline; ce-ar zice unchiul tău dacă te-ar auzi?

— După cum ştii, rareori discut cu unchiul meu şi niciodată despre asemenea lucruri: el socoteşte că tot ce este dincolo de cusut şi gătit întrece puterea de înţelegere a unei femei şi nu poate face parte din preocupările ei.

— Şi tu îţi închipui că înţelegi lucrurile cu privire la care îmi dai sfaturi?

— În măsura în care te privesc pe dumneata, le înţeleg. Ştiu că ar fi mult mai bine dacă muncitorii dumitale te-ar iubi şi nu te-ar urî, şi sunt absolut convinsă că blândeţea are mult mai mulţi sorţi de izbândă decât aroganţa, dacă e vorba să le câştigi simpatia. Dacă faţă de mine şi de Hortense ai fi rece şi arogant, crezi că te-am iubi? Când eşti rece faţă de mine, aşa cum *eşti* câteodată, cum îţi închipui că aş putea îndrăzni ca în schimb eu

---

stăpânească pacea / Cu aceeaşi cumpătare şi cu acelaşi port / Cu care diriguia războiul?

să fiu duioasă?

— Ei, uite, Lina, eu mi-am făcut lecţiile, atât pe cele de limbă cât şi pe cele de etică, nu fără anume înclinări către politică; acuma e rândul tău. Hortense îmi spune că ai fost foarte emoţionată de o mică poezie învăţată ieri, o bucată a sărmanului André Chénier – *La jeune captive;* ţi-o mai aduci aminte?

Începând cu o voce stinsă, mai cutând tremurată, dar căpătând curaj pe măsură ce înainta, Caroline repetă dulcile versuri ale lui Chenier; ultimele trei strofe le recită bine:

— Mon beau voyage encore est si loin de sa fin!
Je pars, et des ormeaux qui bordent le chemin
J'ai passé les premiers à peine.
Au banquet de la vie à peine commencé,
Un instant seulement mes lèvres ont pressé
La coupe en mes mains encore pleine.

Je ne suis qu'au printemps – je veux voir la moisson;
Et comme le soleil, de saison en saison,
Je veux achever mon année.
Briliante sur ma tige, et l'honneur du jardin
Je n'ai vu luire encore que les feux du matin,
Je veux achever ma journée![1]

Moore ascultă întâi cu ochii plecaţi, dar în cutând îi ridică pe furiş: lăsându-se pe spate în fotoliu, putea să se uite la Caroline fără ca ea să observe unde îi stau aţintite privirile. În seara aceea obrajii ei aveau o culoare, ochii ei o lumină, înfăţişarea ei o expresie ce ar fi putut face uimitoare chiar şi nişte trăsături oarecare; dar în cazul de faţă nu durerosul păcat al unei înfăţişări oarecare se cerea iertat. Strălucirea soarelui nu se revărsa pe pământuri aspre şi sterpe; cădea peste gingaşi boboci de floare. Fiecare linie a feţei vădea graţie; întreaga ei

[1] Frumoasa-mi călătorie e departe de sfârşit! / Plec, iar dintre ulmii ce străjuiesc calea / Numai pe lângă primii am trecut. / La banchetul vieţii abia început, / Doar o singură clipă buzele mi-au atins / Cupa din mâini, încă plină. // Nu sunt decât în primăvară – vreau să văd culesul roadelor; / Şi asemenea soarelui, din anotimp în anotimp, / Să ajung la sfârşitul anului. / Strălucitoare pe tulpina mea şi fală a grădinii / Încă n-am văzut flăcările dimineţii, / Vreau să ajung la sfârşitul zilei!

înfăţişare era încântătoare. În clipa aceea – însufleţită, pasionată, emoţionată – putea fi socotită frumoasă. O astfel de întruchipare era sortită să trezească nu numai seninul sentiment de stimă, sau pe cel detaşat al admiraţiei, ci un simţământ mai tandru, mai gingaş, mai apropiat: prietenie, poate – afecţiune, interes. După ce termină, se întoarse către Moore şi îi întâlni privirile.

— Am recitat destul de bine? întrebă zâmbind ca orice copil fericit şi cuminte,

— Îţi spun cinstit că nu ştiu.

— Cum să nu ştii? N-ai ascultat?

— Ba da – şi am privit. Îţi place mult poezia, Lina?

— Când întâlnesc *adevărată* poezie, nu-mi găsesc astâmpăr până ce n-o învăţ pe dinafară, şi astfel o fac să-mi aparţină şi mie puţin.

După acest răspuns, domnul Moore rămase tăcut câteva minute. Se auzi bătând ceasurile nouă; Sarah intră în salon şi anunţă că slujnica domnului Helstone venise s-o ia pe domnişoara Caroline.

— Va să zică seara a şi trecut, observă tânăra elevă; şi cred c-o să se mai scurgă mult timp până o să mai petrec alta aici.

De câtăva vreme Hortense moţăia asupra lucrului; cum în momentul acela aţipise, nu răspunse nimic la observaţia fetei.

— N-ai avea nimic împotrivă să vii mai des aici să-ţi petreci seara? întrebă Robert în vreme ce îi lua pelerina împăturită de pe măsuţa din margine, unde se afla încă, şi o ajuta grijuliu să se îmbrace.

— Îmi place să vin aici*;* dar nu doresc deloc să mă vâr în sufletul nimănui şi nici nu m-am gândit să provoc o invitaţie: trebuie să înţelegi asta.

— Oho! Te înţeleg, copilaşule. Uneori îmi ţii predici şi mă mustri că vreau să ajung bogat, Lina; dar daca aş fi *bogat*, ai trăi aici toată vremea – în orice caz, ai trăi alături de mine, indiferent unde mi-aş avea locuinţa.

— Ar fi foarte plăcut; şi dacă ai fi sărac – veşnic la fel de sărac – tot plăcut ar fi. Noapte bună, Robert.

— Ţi-am promis că merg cu tine pe jos până la casa parohială.

— Ştiu că mi-ai promis; dar mi-am închipuit că ai uitat şi nu prea îmi dădea prin gând cum să-ţi amintesc, deşi tare aş fi vrut s-o fac. Dar chiar ai chef să mergi? E frig afară, şi cum a venit

Fanny, nu e neapărat nevoie...

— Uite, ia-ţi manşonul – n-o trezi pe Hortense - haide!

Jumătatea de milă până la casa parohială a fost repede străbătută. Se despărţiră în grădină fără să se sărute, doar cu o slabă strângere de mână; totuşi Robert îşi lăsă verişoara să intre în casă emoţionată şi plină de o bucurie tulburătoare. Fusese în ziua aceea neobişnuit de drăguţ cu ea – nu în vorbe, în măguliri, în declaraţii; ci în purtare, în priviri şi în inflexiunile duioase şi prietenoase ale glasului.

În ce îl priveşte pe el, se întoarse acasă grav, aproape morocănos. Pe când şedea sprijinit de poarta curţii pierdut în gânduri sub lumina slabă a lunii, absolut singur - având în faţă clădirea tăcută şi întunecată a fabricii, iar împrejur valea mărginită de coline – exclamă pe neaşteptate:

— Asta nu se poate! Toate astea ascund slăbiciune, ascund ruină. Totuşi, adăugă potolindu-şi glasul, asemenea dezlănţuiri sunt cu totul vremelnice. O ştiu eu foarte bine: am mai avut eu de înfruntat asemenea încercări. Până mâine o să treacă.

CAPITOLUL VII

Diaconii iau ceaiul

Caroline Helstone avea exact optsprezece ani; iar la optsprezece ani adevărata poveste a vieţii abia începe să-şi depene vorbele. Înainte de vârsta asta, şedem şi ascultăm o istorioară, un basm fermecător; vesel câteodată, şi trist alteori; aproape întotdeauna imaginar. Înainte de vârsta asta, lumea noastră este o lume eroică; locuitorii ei pe jumătate zei sau pe jumătate demoni; scenele ei sunt scene de vis; păduri mai întunecate şi coline mai stranii; ceruri mai luminoase, ape mai pline de primejdii; flori mai drăgălaşe, roade mai ispititoare; câmpii mai întinse, pustiuri mai posomorâte, lanuri mai însorite decât se află în sânul firii, risipite pe globul nostru de vrajă. Ce fel arată luna privită înainte de vârsta aceasta! Atunci când o privim, ce zguduitoare mărturie aduce fiorul inimii noastre despre negrăita ei frumuseţe! Iar soarele de pe vremea aceea

este un rai înflăcărat – tărâmul zeilor.

La vremea aceea – la optsprezece ani, când ne apropiem de hotarele viselor goale şi înşelătoare, Ţara zânelor se află în urma noastră, iar în faţă ni se ridică ţărmurile Lealităţii. Ţărmurile acestea sunt încă depărtate: par atât de albastre, prietenoase şi îmbietoare, încât abia aşteptăm să le atingem. În lumina soarelui vedem verdeaţa întinsă sub albastrul cerului ca pe o pajişte primăvăratică; prindem cu privirea sclipiri de dungi argintii, şi vedem în închipuire unduirea apelor vii. De-am putea ajunge pe acele tărâmuri, n-am mai şti ce înseamnă nici foamea şi nici setea; dar până atunci, multe locuri sălbatice, adesea şuvoaiele Morţii, sau râuri de suferinţă, la fel de îngheţate şi aproape la fel de negre ca şi Moartea, mai trebuie străbătute înainte de a ajunge să gustăm adevărata desfătare. Fiecare bucurie oferită de viaţă trebuie cucerită prin luptă înainte de a fi luată în stăpânire; şi cât de crâncenă este lupta o ştiu doar aceia care s-au luat la trântă pentru premiul cel mare. Sângele din inimă trebuie să aşeze diademă de mărgăritare roşii pe fruntea luptătorului, mai înainte ca laurii victoriei să i-o împodobească.

La optsprezece ani nu ştim nimic din toate acestea. Din clipa când ne zâmbeşte şi ne făgăduieşte fericirea chiar pentru a doua zi, Speranţa este întâmpinată cu neclintită încredere; de îndată ce se abate pe la uşa noastră ca un înger rătăcit, Dragostea este numaidecât îmbiată, primită cu urări de bun sosit, îmbrăţişată; tolba nu-i stă la vedere; dacă săgeţile se înfig în noi, rana lor e ca un fior de viaţă nouă; nu se mai află teamă de venin şi nici de vârful ca de undiţă pe care niciun vraci nu-l mai poate extrage afară; acea tulburare sufletească plină de primejdii – adevărată agonie în unele faze, pentru mulţi, agonie de la început şi până la sfârşit – e socotită a fi un dar nepreţuit; pe scurt, la optsprezece ani abia se intră în şcoala Experienţei, iar lecţiile ei umilitoare, strivitoare, măcinătoare şi totuşi purificatoare şi dătătoare de puteri abia de acum încolo încep să fie învăţate.

Vai, Experienţă! Niciun alt dascăl nu are chip atât de răvăşit şi de îngheţat ca al tău; niciunul nu poartă veşminte atât de negre ca ale tale, nuiaua nici unuia nu e atât de usturătoare ca a ta, niciunul nu-şi împinge discipolul cu mâini mai neîndurătoare şi cu mai multă străşnicie către îndatoririle lui şi nu-l sileşte mai

autoritar şi fără putinţă de împotrivire să şi le îndeplinească. Numai şi numai datorită învăţăturilor tale poate izbuti vreodată un bărbat sau o femeie să-şi găsească potecă sigură prin sălbăticiile vieţii; fără ele - vai! - cum se mai împiedică şi cum se mai rătăcesc! Ce groaznice tărâmuri oprite încalcă, în ce râpe spăimântătoare sunt azvârliţi!

După ce fusese condusă acasă de Robert, Caroline nu mai avea chef să-şi petreacă restul serii cu unchiu-său; camera unde stătea parohul de obicei era pentru ea un lăcaş foarte sacru; rareori pătrundea acolo, iar în acea noapte stătu retrasă până ce sună clopoţelul pentru rugăciune. O parte din slujba bisericească de seară era o formă de închinăciune respectată de toţi cei aflaţi în casa domnului Helstone; acesta o intona cu obişnuitul său glas nazal, limpede, puternic şi monoton. Îndată după încheierea ritualului şi după vechiul ei obicei, nepoata se apropie de preot.

— Noapte bună, unchiule.

— Ehei! Astăzi toată ziua mi-ai umblat creanga – ai fost în vizită, ai mâncat în altă parte, şi ce n-ai mai făcut!

— N-am fost decât la vilă.

— Şi ţi-ai învăţat lecţiile?

— Da.

— Ai cusut şi o cămaşă.

— Numai o parte.

— Bine, e destul şi-atâta: ţine-te de cusut – învaţă să coşi cămăşi, să coşi rochii, să rumeneşti o plăcintă şi într-o bună zi ai să fi femeie de ispravă. Acuma du-te la culcare: eu am treabă aici cu o cărticică.

Acum nepoata se afla închisă în iatacul ei; uşa era zăvorâtă, capotul alb gata îmbrăcat, părul lung şi despletit îi cădea bogat, moale şi cârlionţat până la talie; şi pe când se odihnea după truda pieptănatului, cu obrazul sprijinit în palmă şi privirile pironite pe covor, în faţa ochilor i se ridicară şi de jur împrejur prinseră viaţă acele vedenii pe care le avem la optsprezece ani.

Gândurile stăteau de vorbă cu ea; îi spuneau lucruri plăcute, s-ar fi părut, fiindcă zâmbea ascultându-le. Era tare drăguţă aşa, cufundată în visare; însă ceva mult mai strălucitor decât ea se afla în încăpere – duhul Speranţei tinereşti. După câte şoptea acest proroc linguşitor, de-acum încolo n-avea să mai cunoască dezamăgirea, n-avea să mai simtă descurajarea: păşise în zorii

unei zile de vară – nu nişte zori înşelători, ci adevăratul izvor al dimineţii – iar soarele avea să se înalţe cu repeziciune. Acum i-ar fi fost cu neputinţă să bănuiască măcar că e o jucărie în mâinile iluziei: nădejdile îi păreau neîndoielnice, iar temeliile pe care se înălţau, de neclintit.

„Când oamenii se îndrăgostesc, pasul următor este căsătoria, argumenta Caroline. Ei, eu îl iubesc pe Robert şi simt precis că şi el mă iubeşte pe mine; am crezut-o de nenumărate ori şi până acuma, însă astăzi am *simţit-o.* Când mi-am înălţat privirile spre el, după ce recitasem poezia lui Chénier, ochii lui (ce frumoşi ochi mai are!) mi-au trimis adevărul drept în inimă. Câteodată mi-e şi frică să vorbesc cu el, ca un cumva să fiu prea dintr-o bucată, să nu par prea îndrăzneaţă, fiindcă nu numai o singură dată am regretat amarnic vorbe care mi-au scăpat, vorbe inutile, şi-mi era teamă să nu fi spus mai mult decât se aştepta el să spun, iar pe urmă să se supere din pricina a ce ar fi putut socoti ca o indiscreţie din partea mea; acum însă, în seara asta, aş fi putut îndrăzni să rostesc orice mi-ar fi trecut prin cap, atât de îngăduitor a fost. Cât de drăguţ s-a purtat când am venit împreună încoace! Nu caută să te măgulească şi nici nu spune lucruri aiurea; iubirea lui (prietenia, adică: bineînţeles că nu-l consider încă iubitul meu, dar trag nădejde că într-o bună zi are să fie) nu e aşa cum citim prin cărţi e mult mai aleasă – originală, liniştită, bărbătească, sinceră. *Cu adevărat* îmi place! Aş fi o nevastă excepţională pentru el, dacă s-ar însura cu mine; i-aş vorbi despre defectele lui (fiindcă are câteva defecte), dar aş avea grijă să se simtă întotdeauna bine, l-aş dezmierda, şi aş face tot ce-mi stă mie în puteri ca să fie fericit. Ei, şi uite că de data asta sunt sigură: mâine n-are să mai fie distant: simt aproape fără umbră de îndoială că mâine-seară ori vine el aici, ori mă cheamă pe mine acolo.“

Se apucă iarăşi să-şi pieptene părul lung ca de sirenă. Întorcându-şi capul, în vreme ce-şi aranja buclele, îşi văzu în oglindă chipul şi silueta. Pentru făpturile oarecare, astfel de imagini au darul de a readuce la realitate; propriii lor ochi nu sunt încântaţi de ce li se arată; atunci încep să fie convinse că ochii altora nu pot să afle într-o asemenea înfăţişare niciun fel de farmec; dar cele darnic înzestrate de natură trebuie în chip firesc să ajungă la alte încheieri; imaginea este încântătoare, şi deci nu se poate sa nu încânte. Caroline vedea un cap, o siluetă

care, reproduse la dagherotip cu expresia lor din acea clipă, ar fi fost drăguţe; nu-i rămânea de făcut nicio alegere şi din această privelişte nădejdile ei n-ar fi putut ieşi decât confirmate. Prin urmare se duse să se culce purtând în suflet o bucurie întru nimic micşorată.

Şi cu aceeaşi bucurie întru nimic micşorată se sculă şi a doua zi dimineaţa! Când intră în camera unde unchiul ei îşi lua gustarea şi cu o veselie plină de toată gingăşia îi ură bună dimineaţa, până şi acel omuleţ de bronz se gândi, o secundă, că nepoata lui se făcuse „o fată de toată frumuseţea”. De obicei în prezenţa unchiului era timida şi rezervată – foarte ascultătoare, dar nu comunicativă; totuşi, în dimineaţa de atunci găsi foarte multe de spus. Între ei nu puteau fi discutate decât chestiuni minore; căci cu o femeie – cu o fată – domnul Helstone nu ar fi atins niciun alt subiect, Caroline făcuse o plimbare matinală prin grădină, iar acum îi spuse ce flori începeau să răsară pe acolo şi îl întrebă când avea să vină grădinarul să îndrepte marginile straturilor; îl mai încunoştinţă de asemenea că vreo câţiva graur începuseră să-şi clădească grăbiţi cuiburi în turla bisericii (biserica din Briarfield era foarte aproape de casa parohială); se întreba dacă dangătul clopotelor din clopotniţă nu avea cumva să-i sperie.

Domnul Helstone îşi exprimă părerea că şi graurii aceia erau „asemenea altor fiinţe nătânge abia împerecheate: cu totul nepăsătoare – deocamdată – faţă de orice ar fi putut să le stingherească.”

Încurajată, probabil, cam exagerat de buna ei dispoziţie, trecătoare, Caroline îndrăzni să facă o remarcă de un gen pe care niciodată mai înainte nu s-ar fi aventurat să-l folosească în legătură cu opinii exprimate de venerabilul său unchi.

— Unchiule, spuse nepoata, ori de câte ori vorbeşti despre căsătorie, vorbeşti cu dispreţ. Crezi cumva că oamenii n-ar trebui să se mai căsătorească?

— Nu încape îndoială că lucrul cel mai înţelept e să rămâi celibatar, mai ales dacă e vorba de o femeie.

— Toate căsniciile sunt nefericite?

— Milioane de căsnicii sunt nefericite. Dacă fiecare ar spune adevărul, s-ar vedea că toate sunt mai mult sau mai puţin aşa.

— Totdeauna te enervezi când eşti chemat să cununi vreo pereche – de ce?

— Fiindcă nimănui nu poate să-i facă plăcere calitatea de complice la îndeplinirea unui act de curată nebunie.

Domnul Helstone dădea răspunsuri atât de prompte, încât lăsa impresia că îl bucură prilejul oferit de nepoată pentru a-şi exprima unele opinii în această privinţă. Încurajată de îngăduinţa arătată până atunci faţă de întrebările ei, Caroline merse ceva mai departe.

— Dar de ce ar fi curată nebunie? Dacă doi oameni se plac, pentru ce n-ar trăi împreună?

— Se plictisesc unul de celălalt – se plictisesc unul de celălalt într-o lună. Perechea cu care tragi la jug nu-ţi este un tovarăş; fiindcă ori el ori ea devine pereche la suferinţă.

Următoarea remarcă a Carolinei nu era inspirată doar de o simplicitate naivă; izvora dintr-un simţământ da antipatie faţă de astfel de păreri şi de supărare împotriva celui care le susţinea.

— Unchiule, cineva ar putea crede că n-ai fost niciodată însurat – ar putea spune că eşti un bătrân burlac.

— De fapt, asta şi sunt.

— Dar ai fost însurat. Cum s-a putut să fi atât de inconsecvent încât să te însori?

— Orice om îşi pierde minţile o dată sau de două ori în viaţă.

— Va să zică te-ai plictisit de mătuşa mea şi mătuşa mea de dumneata şi aţi fost nefericiţi împreună?

Domnul Helstone îşi împinse în afară buza într-un gest cinic, îşi încreţi fruntea oacheşă şi scoase un mormăit nearticulat.

— Nu te-ai potrivit cu dânsa? Nu era o femeie blândă? Nu te-ai putut obişnui cu ea? Nu ţi-a părut rău când a murit?

— Caroline, spuse domnul Helstone lăsându-şi încet mâna în jos până aproape de tăblia mesei şi apoi trântind-o deodată peste lemnul de mahon, înţelege bine: e vulgar şi pueril să faci confuzie între general şi particular. În orice treburi există reguli şi există excepţii, întrebările tale sunt prosteşti şi copilăroase. Sună din clopoţel, dacă ai isprăvit cu masa.

Gustarea de dimineaţă luase sfârşit, şi după cum obişnuiau unchiul şi nepoata, după ce se încheia masa aceasta, nu se mai vedeau decât la prânz; în ziua aceea însă, în loc să părăsească încăperea, nepoata se aşeză pe fotoliul de lângă fereastră şi rămase acolo. Domnul Helstone privi stingherit în jur, o dată sau de două ori, ca şi cum ar fi dorit s-o vadă mai repede plecată,

dar fata se uita pe fereastră, de parcă ar fi uitat de prezenţa lui; aşa că parohul continuă lectura ziarului de dimineaţă – şi se întâmplă să fie un număr deosebit de interesant, întrucât în Peninsulă avuseseră loc anumite schimbări, iar unele coloane ale ziarului erau pline cu lungi depeşe venite din partea generalului-lord Wellington. În vremea asta nu prea bănuia ce gânduri se zbat în capul nepoatei – gânduri redeşteptate de discuţia purtată cu o jumătate de oră în urmă, dar nu izvorâte din ea. Mai erau şi acum înviforate, zumzăiau ca un roi de albine aţâţate, dar trecuseră ani de când primii lor muguri i se iviseră în minte.

Îi examina firea, starea sufletească şi repeta părerile lui despre căsătorie. De multe ori le mai reexaminase şi înainte şi avusese impresia că aici se află prăpastia dintre felul ei de a gândi şi al lui; apoi, de cealaltă parte a imensului hău, văzuse şi vedea şi acum o altă siluetă stând alături de aceea a unchiului – o arătare ciudată; ceţoasă, sinistră, prea puţin pământeană: imaginea doar pe jumătate păstrată în minte a propriului ei tată, James Helstone, fratele lui Matthewson Helstone.

Doar zvonuri îi ajunseseră la ureche în legătură eu firea acelui tată; slujnice bătrâne scăpaseră câte ceva; ştia, de asemenea, că nu fusese un om bun şi nu se arătase iubitor faţă de ea. Îşi aducea aminte – şi era o amintire înnegurată – de câteva săptămâni petrecute împreună cu el undeva, într-un mare oraş, şi când nu avusese o fată s-o îmbrace şi să-i poarte de grijă; când stătuse încuiată, zi şi noapte, într-o cameră de mansardă, la mare înălţime, iar în cameră nu era covor pe jos, patul nu avea draperii şi alte mobile nu prea se aflau; când el pleca în fiece dimineaţă foarte devreme şi deseori uita să se mai întoarcă şi să-i dea să mănânce în timpul zilei, iar noaptea, când se înapoia, parcă ar fi fost ieşit din minţi, furios, înspăimântător; sau – încă şi mai groaznic – ca un idiot, ca un imbecil, ca un om cu simţurile moarte. Ştia că se îmbolnăvise în camera aceea şi că într-o noapte, când îi era foarte rău, intrase dezlănţuit în încăpere şi îi spusese că are s-o ucidă, fiindcă îl apăsa ca o povară; ţipetele ei aduseseră lume într-ajutor şi de atunci, de când fusese salvată din mâinile lui, nu-l mai revăzuse niciodată altfel decât mort, întins în coşciug.

Asemenea om fusese tatăl ei, dar avusese şi o mamă; deşi domnul Helstone nu-i pomenea niciodată de maică-sa, deşi nu-şi

putea aduce aminte s-o fi văzut vreodată: dar că era încă în viaţă – asta ştia. Maică-sa fusese deci nevasta beţivului: cum arătase oare căsnicia *lor?* Întorcându-şi capul de la zăbrelele printre care urmărise jocul graurilor (fără să-i vadă, însă), cu glas domol, dar cu un ton trist şi amar, rupse astfel tăcerea din cameră:

— Spui despre căsătorie că este o nenorocire fiindcă te iei, cel puţin aşa cred eu, după cele văzute în căsnicia tatii şi mamei. Dacă şi mama a avut de suferit câte am suferit eu când am stat cu tata, trebuie să fi dus o viaţă îngrozitoare.

Auzind-o că i se adresează în felul acesta, domnul Helstone se răsuci în fotoliu şi se uită pe deasupra ochelarilor la nepoată-sa: era uluit.

Taică-său şi maică-sa! Cum de-i venise în minte să pomenească despre taică-său şi maică-sa când în cei doisprezece ani cât stătuseră împreună nu-i vorbise niciodată despre ei? Nici prin gând nu i-ar fi trecut până atunci că judecata fetei se maturizase; că ar fi păstrat vreo amintire sau ar fi putut face vreo presupunere în legătură cu ei.

— Tatăl şi mama ta? Cine ţi-a vorbit ţie despre ei?

— Nimeni; dar îmi aduc aminte câte ceva despre ce fel de om era tata şi o deplâng pe maică-mea. Unde-i ea acuma?

Acest „Unde-i ea acuma?” stătuse pe buzele Carolinei de sute de ori mai înainte; dar până în acea clipă nu-l rostise.

— Nu prea ştiu, răspunse domnul Helstone. Am cunoscut-o foarte puţin. N-am mai auzit despre ea de ani de zile; dar oriunde s-ar afla, numai la tine nu-i e gândul; nu întreabă niciodată de tine; am motive să cred că nu doreşte să te vadă. Haide, a venit timpul lecţiilor; la zece te duci la verişoară-ta, nu? A bătut ceasul.

Probabil că eleva ar mai fi avut şi altele de spus; dar Fanny intră şi-l vesti pe paroh că epitropii vor să discute ceva cu el la biserică. Domnul Helstone se grăbi într-acolo, iar nepoata porni imediat spre vilă.

Drumul dintre casa parohială şi Hollow’s Mill mergea la vale, aşa că eleva îl străbătu aproape numai în fugă. Mişcarea, aerul curat, gândul că-l va vedea pe Robert, sau cel puţin se va afla în locuinţa lui, îi reînviorară iute starea de spirit cam deprimată. Când ajunse să dea cu ochii de clădirea albă a casei, să audă bubuiturile din fabrică şi năvala apei din scoc, tot ce văzu mai

întâi fu domnul Moore la poarta grădinii. Acolo stătea; purta bluza olandeză cu cingătoare, o beretă uşoară pe cap, iar îmbrăcămintea asta modestă îi venea foarte bine: se uita pe pajişte în jos, nu în direcţia de unde venea vară-sa. Fata se opri în dosul unei sălcii, să-şi mai tragă puţin răsuflarea, şi îl cercetă cu privirea.

„E fără pereche, se gândi Caroline; e tot atât de frumos pe cât e de inteligent. Ce ochi pătrunzători are! Ce trăsături limpezi şi pline de duh – distinse şi serioase, dar atrăgătoare! îmi place chipul lui – îmi place cum arată – îmi place atât de mult! Îi întrece pe toţi neisprăviţii aceia de diaconi, de pildă – îi întrece pe toţi bărbaţii din lume: mândreţea de Robert!”

Căută să se afle cât mai repede alături de „mândreţea de Robert“. Cât despre el, când fata îi apăru în faţă, cred că de i-ar fi stat în putere ar fi dispărut dinaintea ochilor ei ca o fantomă; dar fiind un ins înalt de statură şi nu doar o închipuire, se văzu silit să rămână pe loc şi să-şi salute verişoara. Făcu asta cât mai pe scurt: ca un văr, ca un frate, ca un prieten, ca orice, numai ca un iubit nu. Farmecul nespus din noaptea trecută îi pierise din purtări: nu mai era acelaşi om; sau, în orice caz, nu aceeaşi inimă îi mai bătea în piept. Amară dezamăgire! cumplită întristare! La început fetei emoţionate nici nu-i venea să creadă în schimbarea petrecută, deşi o vedea şi o şi simţea, îi venea greu să-şi retragă mâna dintr-a lui, până ce n-a învrednicit-o măcar cu ceva ce s-ar fi putut numi o slabă strânsoare; îi era greu să-şi mute ochii din ochii lui până nu-i vedea în priviri ceva mai mult şi mai duios decât acea îngheţată întâmpinare.

Un bărbat îndrăgostit şi amăgit în felul acesta poate vorbi şi poate pretinde o explicaţie; o femeie îndrăgostită nu poate spune nimic; dacă ar face-o, rezultatul ar fi doar ruşine şi suferinţă, reproşuri mute pentru trădare de sine. Natura ar înfiera o asemenea faptă ca pe o răzvrătire împotriva propriilor instincte şi după aceea ar răsplăti-o răzbunător cu lovitura de trăsnet a dispreţului de sine care izbeşte în taină şi pe neaşteptate. Luaţi lucrurile aşa cum vin; nu puneţi întrebări; nu articulaţi nicio dojană; e atitudinea cea mai înţeleaptă ce vă stă la îndemână. Aţi aşteptat pâine şi aţi căpătat o piatră; rupeţi-vă dinţii în ea şi nu scoateţi ţipete fiindcă nervii vă sunt torturaţi: nu vă îndoiţi că stomacul vostru mental – dacă dispuneţi de o asemenea înzestrare – e tare ca al struţului: piatra o să fie

mistuită. Întindeţi mâna ca să căpătaţi un ou, iar Soarta vă pune în palmă un scorpion. Nu lăsaţi să vi se vadă groaza: strângeţi tare darul între degete; lăsaţi-l să vă înţepe. N-aveţi nicio grijă: cu vremea, după ce mâna şi braţul se vor fi umflat şi vor fi tremurat în chinul durerilor, scorpionul strivit va muri, dar voi veţi fi învăţat marea lecţie care îţi arată cum să înduri fără să crâcneşti. Pentru tot restul zilelor ce le mai aveţi de trăit, dacă supravieţuiţi încercării – fiindcă se spune că unele mai şi mor sub apăsarea ei – veţi fi mai tari, mai înţelepte, mai puţin nesănătos de sensibile. Probabil că de lucrul acesta nu vă daţi seama la timpul potrivit şi deci nu puteţi împrumuta curaj de la speranţa amintită. Totuşi, aşa precum s-a sugerat, Natura este un minunat prieten în asemenea încercări; pecetluieşte buzele, opreşte rostirea cuvintelor, porunceşte o prefăcătorie senină – o prefăcătorie ce împrumută adesea mai întâi o mână liniştită şi veselă, apoi se aşază cu timpul, se transformă în durere şi paloare, iar în cele din urmă dispare lăsând după sine un stoicism binefăcător, cu nimic mai puţin dătător de puteri pentru că este pe jumătate amar.

Pe jumătate amar! Asta e ceva rău? Nu – trebuie să fie amar; amarul înseamnă putere – e un tonic. Tărie gingaşă şi blândă urmând după suferinţă arzătoare nu veţi afla nicăieri; a vorbi despre aşa ceva este o înşelătorie. După supliciu poate urma o epuizare apatică; dacă mai rămâne energie, va fi vorba de o energie mai curând primejdioasă – ucigătoare atunci când se înfruntă cu nedreptatea.

Cine a citit balada *Puir Mary Lee*[1]*?* — acea veche baladă scoţiană scrisă nu ştiu pe vremea cărei generaţii şi nu ştiu de care mână. Mary fusese amăgită – probabil fiind făcută să ia drept adevăr ceva ce era minciună. Nu se jeluieşte, dar şade singură în viscol şi îi auzim gândurile. Nu sunt gândurile unei eroine model ajunse în starea sa, dar sunt gândurile unei adânc simţitoare şi ale unei crunt jignite fete de ţăran. Suferinţele au alungat-o de lângă vatra de acasă tocmai pe alb-înveşmântatele şi îngheţatele coline: ghemuită sub „suflarea gerului”, îşi reaminteşte fiecare imagine de groază – „rugămintea galbenă la faţă“, „păianjenul păros“, „ticălosul închinător la lună“, „strigoiul de la vreme de seară”, „încruntatul taur”, „laptele de pe spinarea…”: pe toate acestea le urăşte dar „cât îl urăşte pe

[1] Sărmana Mary Lee.

Robin-a-Ree!”

Oh! ance I lived happily by yon bonny burn -
The warld was în love wi’me;
But now I maun sit’neath the cauld drift and mourn,
And curse black Robin-a-Ree!

Then whudder awa’, thou bitter biting blast,
And sough through the scrunty tree,
And smoor me up in the snaw fu’ fast,
And ne’er let the san me see!

Oh, never melt awa’, thou wreath o’ snaw,
That’s sae kind în graving me;
But hide me frae the scorn and guffaw
O, villains like Robin-a-Ree![1]

Dar cele spuse în ultima sau în ultimele două pagini nu au legătură apropiată cu simţămintele Carolinei Helstone sau cu starea de lucruri dintre ea şi Robert Moore. Robert nu-i făcuse niciun rău; nu-i spusese nicio minciună; dacă era cineva vinovat, numai ea era; întreaga amărăciune ce-i picura din suflet va curge şi va trebui să curgă doar asupra capului ei. Iubise fără a i se cere să iubească – întâmplare firească, uneori chiar de neînlăturat, dar aducătoare de grele amărăciuni.

Ce-i drept, Robert păruse câteodată să ţină mult la ea – însă din ce pricină? Fiindcă ea se străduise cu atâta râvnă să-i fie pe plac, Robert n-avusese cum să nu-şi arate – în ciuda tuturor eforturilor lui – un simţământ pe care judecata nu-l încuviinţa şi nici voinţa nu-i dădea frâu liber. Tocmai era pe punctul de a se înfrâna cu hotărâre de la orice legături mai strânse cu ea, fiindcă nu era dispus să-şi vadă sentimentele în chip definitiv angajate, nici să fie atras, trecând peste îndemnurile raţiunii, într-o căsătorie pe care el o socotea nechibzuită. Acum – ce-i

[1] O! cândva trăiam fericită pe malul acelui frumos pârâu —/ Lumea era îndrăgostită de mine; / Dar acum trebuie să stau sub nămeţii îngheţaţi şi să jelesc, / Şi să-l blestem pe oacheşul Robin-a-Ree! // Deci vremuieşte-n voie, vântule aprig şi muşcător/ Şi tânguie-te prin copacul schilav, / Şi îngroapă-mă repede în zăpadă / Ca niciodată să nu mă mai vadă soarele! // O, nu te mai topi, tu troian de nea / Care ai fost atât de bun să mă îngropi, / Ci ascunde-mă de dispreţul şi râsul / Ticăloşilor ca Robin-a-Ree!

rămânea de făcut Carolinei? Să-şi lase slobode simţămintele, sau să le înfrângă? Să se ţină pe urmele lui Robert, ori să se retragă în sine? Dacă e slabă din fire, va încerca să meargă pe prima cale – îi va pierde stima şi îi va provoca silă; dacă e destul de înţeleaptă, va deveni propriul ei stăpân şi va hotărî să-şi supună şi să aducă la ascultare tărâmul tulburat al sentimentelor. Va hotărî să privească viaţa în faţa, aşa cum este; să înceapă a-i învăţa în chip serios adevărurile crude, şi să-i cerceteze problemele încâlcite cât mai de aproape, cu cât mai multă răspundere.

S-ar fi părut că are ceva judecată, fiindcă se despărţi de Robert în linişte, fără a se plânge şi fără a pune întrebări – fără zvâcnetul unui singur muşchi şi fără să verse măcar o lacrimă – se consacră ca de obicei lecţiilor făcute cu Hortense, iar la vremea prânzului plecă înspre casă fără să zăbovească.

După ce mâncă şi se trezi singură în salonul casei parohiale, căci îşi lăsase unchiul la cumintele lui pahar de vin, dificultatea care o preocupa şi căreia se văzu nevoită să-i ţină piept era: „Ce-am să fac eu în toată ziua de azi?“

Noaptea trecută sperase că avea s-o petreacă la fel ca pe cea de ieri – că din nou o să-şi împartă seara cu Fericirea şi cu Robert; de dimineaţă îşi aflase greşeala şi totuşi nu se putea linişti, nu se putea convinge că nu se va ivi niciun prilej s-o recheme la Hollow’s Cottage, sau să-l aducă pe Moore iarăşi în tovărăşia ei.

Nu o singură dată venise aici după ceai, ca să petreacă o oră împreună cu unchiu-său: clopoţelul sunase şi îi auzise glasul în coridor tocmai la lăsatul serii, când nu se mai aştepta la o asemenea bucurie; iar în două rânduri asta se întâmplase tocmai după ce purtarea lui fusese deosebit de rezervată; şi-atunci, cu toate că rareori vorbea cu ea în prezenţa unchiului, o privise ca şi cum ar fi vrut să se scuze, stând toată vremea de cealaltă parte a mesei ei de lucru. Puţinele cuvinte pe care i le adresase fuseseră alinătoare, duios felul cum îşi luase rămas bun. Da, s-ar fi putut să vină şi în seara asta, îi spunea Speranţa înşelătoare – aproape îşi dădea seama cine anume îi strecoară şoaptele astea, dar le asculta.

Încercă să citească – gândurile îi zburară aiurea; încercă să coasă – fiece împunsătură de ac o plictisea, treaba asta era insuportabil de neinteresantă; deschise pupitrul şi se apucă să

scrie o compoziţie în franzuzeşte – altceva decât greşeli nu fu în stare să aştearnă pe hârtie.

Şi deodată clopoţelul sună zgomotos. Inima îi tresaltă. Se repezi la uşa salonului, o deschise încet, se uită prin crăpătură. Fanny primea un musafir – un domn, un bărbat înalt – chiar de statura lui Robert. O secundă crezu că e Robert – o secundă fu în culmea fericirii dar glasul care întreba de domnul Helstone o readuse la realitate: glasul acela era un glas irlandez, prin urmare nu al lui Moore ci al diaconului, al lui Malone. Fu condus în sufragerie unde, fără îndoială, numaidecât îl ajută pe paroh să golească sticlele.

Nu se putea să nu sară în ochi faptul că la orice casă din Briarfield, Whinbury sau Nunnely, când unul dintre diaconi pica tocmai la vremea mesei – la prânz sau la ceai, după cum era cazul – repede urma încă unul, adesea doi. Nu că şi-ar fi dat întâlnire, dar toţi plecau pe undeva cam la aceeaşi oră; dacă Donne, să zicem, venea acasă la Malone şi nu-l găsea, întreba încotro o pornise, iar după ce îi afla de la proprietăreasă destinaţia, o lua după el cât îl ţineau picioarele. Aceleaşi acţionau în acelaşi chip dacă era vorba de Sweeting. Aşa se întâmplă că în după-amiaza aceea urechile Carolinei fură de trei ori chinuite de sunetul clopoţelului şi de sosirea unui oaspete nedorit – fiindcă Donne îl urmă pe Malone şi Sweeting pe Donne; şi veni poruncă atunci ca alte sticle cu vin să fie aduse din cămară în sufragerie (fiindcă deşi bătrânul Helstone îşi muştruluia clericii în subordine atunci când îi găsea „benchetuind” cum zicea el, în propriile lor corturi, la masa mai-marelui îi plăcea totdeauna să-i îndulcească oferindu-le să se înfrupte din ce avea mai de soi), iar prin uşile închise Caroline le auzi râsetele ca de băieţandri şi zarva fără înţeles a glasurilor. Teama ei era ca un cumva să rămână şi la ceai; fiindcă nu-i făcea deloc plăcere să pregătească ceaiul pentru acest trio aparte. Cât de părtinitori pot fi oamenii! Cei trei erau bărbaţi – bărbaţi tineri, cu educaţie – ca şi Moore; dar, în ochii ei, ce uriaşă deosebire! Tovărăşia lor o plictisea de moarte – a lui o fermeca.

Şi n-avea să se bucure numai de tovărăşia lor preoţească, deoarece Soarta îi aducea în acel moment alţi patru oaspeţi – oaspeţi feminini, toţi îngrămădiţi într-o caretă trasă de un ponei şi care înainta oarecum cu greu pe drumul dinspre Whinbury. O

doamnă mai în vârstă şi trei dintre durduliile ei fiice veneau să-i facă o „vizită prietenească”, după cum se obişnuia prin partea locului. Da, şi clopoţelul sună pentru a patra oară. Fanny; aduse în salon următoarea veste:

— Doamna Sykes şi cele trei domnişoare Sykes!

Când se pregătea să-şi întâmpine musafirii, Caroline obişnuia să-şi frângă mâinile cu nervozitate, să se îmbujoreze puţin şi să vină spre intrare cu grabă dar şi cu şovăială, dorindu-şi în vremea asta să se afle tocmai sub zidurile Ierihonului. În astfel de împrejurări se dovedea întristător de nedibace în manierele alese, deşi fusese cândva la şcoală un an întreg. Iată de ce, şi cu prilejul de faţă, mâinile-i mici şi albe se torturau una pe cealaltă, în timp ce ea stătea în picioare aşteptând apariţia doamnei Sykes.

Şi doamna pomenită – o cucoană înaltă, arţăgoasă, care obişnuia să facă întinse şi nu întru totul nesincere mărturisiri de cucernicie şi se dovedea nespus de ospitalieră faţă de reprezentanţii clerului, păşi măreaţă înlăuntrul casei; în aceeaşi direcţie navigară cele trei fiice, un trio bătător la ochi, tustrele fiind bine dezvoltate şi mai mult sau mai puţin drăguţe.

În privinţa cucoanelor engleze de provincie trebuie subliniat următorul aspect. Fie tânără sau bătrână, fie drăguţă sau ştearsă, molcomă sau vioaie, toate (sau aproape toate) poartă întipărită pe chip o expresie ce pare să spună: „ştiu – şi nu mă laud cu asta – dar *ştiu* că sunt un îndreptar pentru tot ce poate fi socotit cuviincios; de aceea, orice persoană care se apropie de mine sau de care eu mă apropii trebuie să fie cu ochii în patru, fiindcă ori de câte ori nu vor fi asemenea mie – în îmbrăcăminte, în purtări, în păreri, în principii sau în practică – înseamnă că nu se află pe drumul cel bun“.

Departe de a face excepţie de la regula arătată, doamna şi domnişoarele Sykes erau dovezi vii ale temeiniciei sale. Domnişoara Mary – o fată arătoasă, binevoitoare şi, privită în general, tare de treabă – îşi purta mulţumirea de sine cu oarecare ţinută şi fără ostentaţie; domnişoara Harriet – o frumuseţe de fată – şi-o afişa cu aroganţă; făcea impresia că este înfumurată şi rece; domnişoara Hannah, care era orgolioasă, neînduplecată, agresivă, o arăta pe faţă şi cu bună ştiinţă; mama lăsa numai să se întrevadă acest lucru cu gravitatea potrivită vârstei şi faimei sale de mare cucernică.

Într-un fel sau altul, întâmpinarea luase sfârşit. Caroline fusese „fericită să le vadă” (ceea ce era pură născocire), spera că sunt sănătoase, că tusea doamnei Sykes se mai domolise (doamna Sykes suferea de tuse de vreo douăzeci de ani încoace) şi că domnişoarele Sykes îşi lăsaseră acasă surioara în cea mai netulburată stare sufletească; la care întrebări domnişoarele Sykes, cuibărite în trei fotolii din faţa taburetului de pian pe care Caroline poposise cam întâmplător, după ce ezitase câteva secunde între el şi un masiv fotoliu cu braţe, unde îşi adusese aminte că se cuvine s-o plaseze pe doamna Sykes; şi într-adevăr, doamna o scutise de osteneală fiindcă se aşezase singură comod între braţele lui; domnişoarele Sykes deci, răspunseră Carolinei printr-o plecăciune simultană, foarte maiestuoasă şi profund impresionantă. Urmă o pauză; o astfel de plecăciune nici nu se putea să nu impună cinci minute de tăcere, şi chiar le impuse. După aceea doamna Sykes se interesă de starea domnului Helstone, dacă mai avusese vreo criză de reumatism, dacă două predici în fiecare duminică nu cumva îl oboseau şi dacă în clipa de faţă ar fi avut puterea să ia doar pe seama sa deplinele îndatoriri ale funcţiei; apoi, primind asigurări că toate erau în cea mai desăvârşită ordine, doamna şi fiicele sale, unindu-şi glasurile într-un singur cor, îşi exprimară părerea că parohul „se ţinea extraordinar de bine pentru vârsta sa“.

Pauza a doua.

Trecând la rândul său în rolul principal, domnişoara Mary o întrebă pe Caroline dacă luase parte la adunarea organizată joi seara, la Nunnely, de Societatea Biblică. Răspunsul negativ dat de Caroline din respect pentru adevăr – căci în ultima joi rămăsese acasă şi citise un roman împrumutat de Robert – smulse o simultană exclamaţie de uimire de pe buzele tuturor celor patru doamne.

— Noi am fost cu toatele, spuse domnişoara Mary. Mama şi noi toate; l-am convins până şi pe tata să vină; Hannah a stăruit cel mai mult; dar a adormit în timp ce vorbea domnul Langweilig, preotul acela german din secta Fraţilor moravi: mi-a crăpat obrazul de ruşine, atât de rău moţăia.

— A fost şi doctorul Broadbent, exclamă Hannah, vai! ce frumos vorbeşte! Nici nu te-ai aştepta, fiindcă e un om cu o înfăţişare aproape vulgară.

— Dar e atât de drăguţ, o întrerupse Mary.

— Şi ce om de treabă, ce om săritor, adăugă mama.

— Dar când te uiţi la el ai zice că-i măcelar, interveni frumoasa, trufaşa Harriet. Mi-a fost peste putinţă să-l privesc; l-am ascultat cu ochii închişi.

Domnişoara Helstone era supărată din pricina propriei ignoranţe şi nepriceperi; de vreme ce nu-l văzuse pe doctorul Broadbent, nu putea să aibă nicio părere. Urmă a treia pauză. Iar pe durata ei, Caroline simţi în adâncul inimii ce naivă visătoare era; ce viaţă lipsită de spirit practic ducea; cât de puţin pregătită era pentru relaţiile obişnuite cu lumea obişnuită; îşi dădea seama cât de exclusivist se legase doar de casa aceea albă de pe vâlcea; cum îşi întemniţase întreg universul în existenţa unei singure persoane din acea casă; înţelegea limpede că asta nu poate rămâne aşa, şi că într-o bună zi se va vedea silită să schimbe ceva; nu se putea spune că ar fi dorit să semene întru totul celor patru fiinţe din faţa ei, dar dorea să fie mai presus decât era în prezent, astfel încât să nu se mai simtă aşa de speriată de superioritatea lor.

Pentru înviorarea Conversaţiei care lâncezea atât de jalnic nu găsi alt mijloc decât să le poftească să rămână cu toate la ceai; şi a trebuit să dea o grea luptă ca să poată îndeplini acest mărunt gest de ospitalitate. Doamna Sykes şi începuse a spune: „Îţi mulţumim foarte mult, însă…“, când intră din nou Fanny în încăpere, aducând din partea domnului Helstone mesajul:

— Domnii rămân la noi în seara asta, domnişoară.

— Ce domni aveţi? întrebă atunci doamna Sykes.

Li se rosti numele; mama şi fiicele schimbară priviri; pentru ele diaconii nu reprezentau acelaşi lucru ca şi pentru Caroline.

— Domnul Sweeting era un adevărat favorit al lor; până şi domnul Malone ar fi putut să se considere aproape la fel, întrucât făcea parte din cler.

— Aşa da, de vreme ce tot aveţi musafiri, cred că putem rămâne, observă doamna Sykes. O să fie chiar o mică reuniune foarte plăcută; mie îmi face plăcere întotdeauna să mă întâlnesc cu preoţi.

Acum nu-i mai rămânea Carolinei decât să le invite sus, să le ajute să-şi scoată şalurile, să-şi netezească părul şi să-şi împrospăteze ţinuta; să le conducă îndărăt în salon, să le împartă nişte cărţi cu gravuri sau diverse lucruri ciudate

cumpărate de la coşul milosteniei; era obligată să cumpere, deşi de contribuit la înzestrarea lui contribuia foarte puţin; iar dacă ar fi avut bani mulţi, mai degrabă l-ar fi cumpărat în întregime, chiar în clipa când era adus la casa parohială – cumplită pacoste! - decât să contribuie fie şi numai cu o perniţă de ace.

Poate că ar trebui explicat în fugă, pentru folosul celor care nu sunt *au fait*[1] cu misterele „coşului milosteniei" şi „coşului misionarilor", că asemenea *meubles*[2] sunt un fel de cufere de răchită, cam de mărimea unui încăpător coş de rufe, destinate să poarte de la casă la casă o uriaşă adunătură de perniţe cu ace, săculeţe pentru bolduri, suporturi pentru cărţi de vizită, coşuleţe de lucru, îmbrăcăminte pentru copii mici, etc. etc. etc., făcute de mâinile mai harnice ori mai pregetătoare ale cuvioaselor doamne dintr-o parohie şi vândute mai mult cu sila păgânilor gentlemani tot de pe-acolo, la nişte preţuri neruşinat de piperate. Roadele unor astfel de vânzări impuse sunt folosite pentru convertirea evreilor, pentru căutarea celor zece triburi rătăcite şi pentru regenerarea atât de interesantelor populaţii de culoare de pe glob. Fiecărei doamne participante îi vine câte o dată pe lună rândul să păstreze coşul, să lucreze pentru el, şi să vâre conţinutul lui pe gâtul unei clientele bărbăteşti din ce în ce mai reduse la număr. Lucrurile încep să devină pasionante când soseşte vremea ca şirul să fie luat de la capăt; unor femei cu minte întreprinzătoare, cu spirit negustoresc viu, le face plăcere şi se distrează copios când îi silesc pe cei mai înăcriţi zgârie-brânză de postăvari să scoată banii şi să plătească pe loc sume cam cu patru-cinci sute la sută mai mari decât preţul de cost, pentru obiecte care nu le fac nicio trebuinţă; alte doamne - firi mai slabe – protestează, şi ar fi mai bucuroase să-l vadă dimineaţă după dimineaţă pe însuşi prinţul întunericului în pragul casei, decât acel coş-fantomă dimpreună cu mesajul: „Doamna Rouse vă trimite complimente şi – vă rog, doamnă – zice că a venit rândul dumneavoastră".

După ce îşi împlini îndatoririle de gazdă, mai mult cu încordare decât cu voie bună, domnişoara Helstone trecu în bucătărie ca să ţină cu Fanny şi Eliza un consiliu privat având pe ordinea de zi ceaiul.

— Vai de capul meu, că mulţi mai sunt! strigă Eliza, adică

[1] La curent (fr.).
[2] Mobile (fr.).

bucătăreasa. Şi astăzi n-am băgat nimic la cuptor fiindcă ziceam c-o să ne-ajungă pâinea până mâine dimineaţă; acum n-are cum să ne-ajungă.

— Nişte pesmeţi pentru ceai nu sunt? întrebă tânăra gazdă.

— Numai trei şi o pâine. Eu zic aşa că boierii ăştia mari ar trebui să stea pe la casele lor până nu-i cheamă cineva; şi eu vream să-mi termin de aranjat pălăria (boneta, voia să spună).

— În cazul acesta, propuse Caroline căreia importanţa acestei întâmplări neprevăzute îi insufla o anumită energie, Fanny trebuie să dea fuga până la Briarfield şi să cumpere câţiva cozonăcei, câteva chifle şi nişte biscuiţi; şi nu sta aşa încruntată, Eliza, că altceva n-avem ce face.

— Şi ce serviciu de ceai să luăm?

— Ei, cel mai bun, aşa zic; am să scot eu serviciul de argint.

Se repezi până sus şi aduse din dulapul de tacâmuri ceainicul, castronaşul pentru smântână şi zaharniţa.

— Şi trebuie s-aduc şi ceainicul cel mare?

— Da; şi-acuma puneţi-vă la treabă cât mai cu nădejde; cu cât isprăvim mai repede cu ceaiul, cu-atât mai devreme au să plece – sau cel puţin aşa sper.

„Aoleu! Tare bine ar fi făcut să plece, îşi spuse suspinând când pornea înspre salon. Şi totuşi – se gândi în faţa uşii, înainte de a o deschide – chiar şi acuma dacă ar veni Robert, ce minunat ar fi! Cu cât mai uşor mi-ar fi să le întreţin pe femeile astea, dacă s-ar afla şi el de faţă! Aş fi interesată să-l aud ce spune (deşi nu spune prea multe în prezenţă altora) şi mi-ar plăcea şi mie să vorbesc dacă m-ar auzi şi el; nu mă interesează să le aud pe niciuna dintre ele şi nici să le spun ceva. Ce-au să mai trăncănească după ce au să apară bărbaţii şi cât de greu o să-mi vină să ascult atâta vorbărie! Dar am impresia că sunt proastă şi egoistă; sunt persoane distinse şi respectabile; fără îndoială că ar trebui să fiu mândră de comportarea lor; nu spun că ar fi mai prejos decât mine – departe de asta – dar sunt altfel decât sunt eu.

Intră în salon.

Pe vremea aceea, în Yorkshire, se obişnuia ca la ceai toată lumea să se adune în jurul mesei, foarte aproape de ea şi cu genunchii vârâţi cuminte sub tăblie. Era lucru de primă importanţă să existe cât mai multe farfurii cu pâine şi cu unt, de soiuri variate şi în cantităţi cât mai mari; se socotea de cuviinţă,

totodată, ca pe platoul din mijloc să se afle un castron de sticlă plin cu marmeladă; printre gustări era frumos să se găsească vreo câteva sorturi de plăcinte cu brânză şi tartine; dacă se mai găsea şi un platou cu şuncă roză la culoare, tăiată în felii subţiri şi cu garnitură de pătrunjel, cu atât mai bine.

Din fericire, Eliza, bucătăreasa parohului, îşi cunoştea meseria: la început fusese ea cam scoasă din fire, când năvălitorii sosiră atât de pe neaşteptate şi în asemenea număr; se părea însă că treaba îi readucea voioşia, fiindcă la timpul cuvenit masa aştepta aranjată cu mult gust; iar dintre podoabele ei nu lipseau nici tartinele, nici şunca, nici marmelada.

Poftiţi la o masă atât de îmbelşugată, diaconii se înfăţişară foarte voioşi: dar numaidecât, dând cu ochii de cucoanele a căror prezenţă nu le fusese dinainte anunţată, se opriră şi rămaseră toţi în prag. Malone conducea grupul; se opri brusc şi se lăsă pe spate, gata să-l dea jos pe Donne, aflat în urma lui. Donne se împletici trei paşi îndărăt şi îl trimise pe micul Sweeting în braţele bătrânului Helstone, care încheia convoiul. Izbucniră câteva reproşuri şi câteva râsete înfundate: Malone era sfătuit să bage de seamă ce face şi îndemnat să meargă mai departe; ceea ce până la urmă şi făcu, deşi o roşeaţă vineţie îi năpădi până pe fruntea ascuţită. Helstone păşi înainte, îi dădu deoparte pe tinerii cei sfioşi, ură bun sosit tuturor frumoaselor vizitatoare, le strânse mâinile şi spuse fiecăreia câte o glumă, apoi se aşeză comod între drăguţa Harriet şi neînduplecata Hannah; pe domnişoara Mary o pofti să se mute pe scaunul din faţa lui – cel puţin s-o poată vedea, dacă nu putea s-o aibă aproape. Faţă de cucoanele tinere se arăta întotdeauna, în felul său, atent şi curtenitor; de aceea se şi bucura din partea lor de foarte multă simpatie: totuşi, în adâncul sufletului său nici nu respecta şi nici un agrea tagma femeiască, iar acelea care datorită împrejurărilor îl cunoscuseră mai în intimitate mai mult se temuseră de el decât îl iubiseră.

Tinerii diaconi fură lăsaţi să-şi aleagă singuri locurile, Sweeting, cel mai puţin fâstâcit dintre toţi trei, îşi găsi refugiu lângă doamna Sykes*;* căci doamna, Sweeting ştia bine, ţinea la el aşa cum ar fi ţinut la propriul său fiu. Donne, după ce făcu plecăciunea adresată tuturor, cu o graţie de care numai el era în stare, şi după ce spuse cu glas tare şi ca de serviciu, „Bună

seara, domnişoară Helstone!“, se lăsă să cadă într-un scaun de lângă Caroline, spre deplinul necaz al acesteia, fiindcă nutrea o antipatie specială faţă de Donne din pricina prosteştii şi neclintitei lui îngâmfări şi a nedezminţitei îngustimi de vederi. Purtând pe buze zâmbetul cel mai fad, Malone se aşeză de cealaltă parte a Carolinei, aşa că fata se văzu blagoslovită cu doi sprijinitori; niciunul dintre ei, ştia foarte bine, n-avea să-i poată fi de vreun mare ajutor, indiferent dacă ar fi fost vorba de întreţinerea conversaţiei, de distribuirea ceştilor, de împărţirea cozonăceilor, sau chiar de oferirea unei farfurii. Micuţul Sweeting, mărunţel şi copilăros cum era, făcea cât douăzeci ca ei.

Deşi atunci când se afla doar între bărbaţi nu-i mai tăcea gura, dacă erau şi doamne de faţă lui Malone parcă îi lega cineva limba; avea totuşi trei fraze gata pregătite pe care niciodată nu uita să le rostească.

Prima: „V-aţi plimbat astăzi, domnişoară Helstone?“

A doua: „L-aţi mai văzut în ultima vreme pe vărul dumneavoastră Moore?“

A treia: „Clasa dumneavoastră de la şcoala duminicală are tot atâţia elevi?”

Aceste trei întrebări fiind puse şi primind răspuns, între Caroline şi Malone se înstăpâni tăcerea.

Cu Donne lucrurile stăteau altfel; era enervant, te ducea la disperare. Avea la îndemână o rezervă de flecăreală cum nu se poate mai plicticoasă şi mai înveninată, dar nu greu de bănuit: vorbea de rău oamenii din Briarfield; pe băştinaşii din Yorkshire luaţi cu toptanul; se plângea că-i lipseşte societatea aleasă; de starea înapoiată de civilizaţie din acele locuri; murmura împotriva purtării nerespectuoase a claselor inferioare din nord faţă de cei mai aleşi; lua peste picior în chip prostesc modul de viaţă de prin părţile acelea – lipsa de ţinută, inexistenţa eleganţei, ca şi cum el, Donne, n-ar fi fost obişnuit decât cu fapte într-adevăr mari: o insinuare cu totul nesprijinită nici de înfăţişarea şi nici de manierele sale cam necioplite. S-ar fi părut că, după mintea lui, astfel de injurii înverşunate trebuiau să-l înalţe în ochii domnişoarei Helstone ori în ai oricărei alte doamne l-ar fi auzit; pe câtă vreme, cel puţin în ochii ei, îl prăbuşea într-o situaţie care nu merita nici măcar dispreţ; deşi, ce-i drept, câteodată o înfuriau la culme; căci, fiind ea însăşi de

baştină din Yorkshire, nu putea suferi să audă cum ţinutul ei era batjocorit de un asemenea josnic palavragiu; iar când ajungea la marginile răbdării, se întorcea şi îi spunea anumite lucruri care nici prin conţinutul lor şi nici prin felul cum erau exprimate n-ar fi putut avea darul de a câştiga bunăvoinţa domnului Donne. Îi spunea, de pildă, că a-i învinui mereu pe alţii de vulgaritate nu este deloc o dovadă de rafinament; şi nici a-ţi vorbi veşnic de rău enoriaşii nu poate fi însuşire a unui preot demn de această calitate. Sau îl întreba ce l-a făcut să intre în tagma preoţească, de vreme ce se plânge că nu poate să viziteze decât locuinţe modeste şi nu poate să predice decât în faţa unor sărăntoci? dacă s-a făcut preot numai ca să poarte veşminte alese şi să stea în locuinţe regeşti? Asemenea întrebări erau socotite de toţi diaconii drept cel puţin îndrăzneţe şi blasfematoare.

Ceaiul s-a prelungit peste măsură; toţi musafirii sporovăiau aşa cum se aşteptaseră şi gazdele că au s-o facă. Domnul Helstone aflându-se într-o excelentă dispoziţie - căci, într-adevăr, când oare se înfăţişa dânsul altfel în societate, în societatea unor cucoane drăguţe? – şi păstra numai faţă de unicul membru al familiei sale o muţenie încruntată – întreţinea un strălucit şuvoi de conversaţie spumoasă cu vecina din dreapta şi cea din stânga, ba chiar şi cu cea de *vis-à-vis,* domnişoara Mary: fiindcă deşi Mary era cea mai raţională, cea mai puţin cochetă dintre toate trei, tocmai ei îi acorda vârstnicul văduv mai puţină atenţie. De fapt nu putea să sufere inteligenţa la femei: lui îi plăceau cele cât mai prostuţe, cât mai zăpăcite, cât mai înfumurate şi cât mai lipsite de simţul ridicolului ar fi fost cu putinţă; asta din pricină că numai astfel se dovedeau a fi în realitate aşa cum le considera şi le dorea el, adică inferioare: jucării cu care să te amuzi, cu care să-ţi umpli un ceas liber şi pe urmă să le arunci.

Favorita lui era Hannah. Deşi frumoasă, egoistă şi încrezută, Harriet nu era chiar atât de neînsemnată încât să-i poată fi pe plac: păstra încă o anumită demnitate autentică în miezul muntelui de falsă mândrie, şi dacă nu vorbea ca un oracol, nici nu trăncănea ca un om scrântit la cap; nu îngăduia să fie tratată chiar ca o păpuşă, ca un copil, ca o jucărie: aştepta ca toţi să se închine în faţa ei ca în faţa unei regine.

Dimpotrivă, Hannah nu pretindea niciun fel de respect – numai adulare: era destul ca admiratorii să-i *spună* că e un

înger, pentru a le îngădui s-o *trateze* ca pe o cretină. Atât de credulă şi uşuratică se dovedea; atât de prostănacă devenea când era împresurată cu atenţii, măgulită şi admirată îndeajuns, încât existau momente când Helstone se simţea într-adevăr ispitit să se însoare a doua oară şi să încerce experienţa de a face dintr-însa a doua lui tovarăşă de viaţă; numai că, din fericire, salvatoarea amintire a necazurilor îndurate în căsnicia dintâi, urmele încă existente ale pietrei de moară pe care o purtase cândva legată de gât, neclintirea simţămintelor cu privire la insuportabilele amărăciuni ale vieţii conjugale lucrau ca o stavilă în calea afecţiunii lui, risipeau suspinul ce se pregătea să se înalţe din bătrânii şi viguroşii plămâni şi nu-l lăsau să şoptească propuneri care, auzite de Hannah, i-ar fi prilejuit acesteia haz nespus şi necuprinsă mulţumire.

Probabil s-ar fi măritat cu el, dacă i-ar fi propus; părinţii ar fi încuviinţat din toată inima. În ochii lor cei cincizeci şi cinci de ani, inima ca de piatră n-ar fi însemnat vreo oprelişte; şi, dat fiind că era paroh, ducea o viaţă îmbelşugată, avea o locuinţă frumoasă şi se presupunea că mai are şi avere proprie (deşi în privinţa asta lumea se înşela; ultimul bănuţ din cele cinci mii de lire moştenite de la taică-său fusese închinat clădirii şi înzestrării unei biserici noi în satul lui natal din Lancashire – fiindcă atunci când îi făcea plăcere putea să se arate de o mărinimie princiară, şi mai ales dacă scopul se potrivea cu vederile lui, n-ar fi şovăit nicio clipă să şi-l atingă), părinţii, spun, ar fi încredinţat-o fără niciun scrupul pe Hannah iubitoarei lui gingăşii şi duioasei lui îndurări; iar a doua doamnă Helstone ar fi răsturnat ordinea naturală a evoluţiei insectelor, ar fi zburat ca un fluture zglobiu, strălucitor şi admirat o întreagă lună de miere şi după aceea s-ar fi târât de-a lungul tuturor zilelor ei ca un vierme dezgustător şi călcat în picioare.

Micuţul domn Sweeting, aşezat între doamna Sykes şi domnişoara Mary, care amândouă i se arătau foarte binevoitoare, avea în faţă o farfurie plină cu tartine, iar la îndemână marmeladă şi pesmeţi, şi părea şi se simţea mai încântat decât orice monarh. Toate domnişoarele Sykes îi plăceau: toate îl plăceau pe el. Le socotea nişte fete minunate, fiecare potrivită cu statura lui micuţă. Dacă avea vreo pricină de nemulţumire în aceste clipe atât de fericite, atunci era vorba de lipsa domnişoarei Dora, ea fiind cea căreia nădăjduia în taină să-

i spună cândva doamnă Sweeting şi cu care visa că într-o bună zi avea să se plimbe falnic, călăuzind-o ca pe-o împărătească pe uliţele satului Nunnely: şi împărătească ar fi fost, dacă împărătesele s-ar fi ales după dimensiunile trupului. Era multă, greoaie; văzută din spate, părea o cucoană voinică de patruzeci de ani; dar lăsând astea la o parte, avea un chip plăcut şi o fire nu lipsită de tandreţe.

Până în cele din urma se apropie şi sfârşitul ceaiului s-ar fi încheiat încă de mult, dacă domnul Donne n-ar fi stăruit să rămână cu ceaşca pe jumătate plină de ceai rece dinaintea sa, lung timp după ce restul comesenilor terminaseră şi după ce el însuşi se înfruptase din atâtea bunătăţi câte încăpuseră în el – lung timp, într-adevăr, după ce semne de nerăbdare veniseră de la toţi cei adunaţi împrejurul mesei, până ce scaunele începură a fi date deoparte; până ce conversaţia începu să lâncezească, până ce se aşternu tăcerea. Zadarnic îl tot întrebase Caroline dacă mai vrea o ceaşcă de ceai; dacă n-ar fi bine să-i mai toarne ceai fierbinte fiindcă acela fără îndoială că se răcise, etc.; nici nu-şi bea ceaşca, nici nu renunţa la ea. Părea să-şi închipuie că atitudinea lui foarte singulară îi conferea într-un fel oarecare o anumită importanţă; că este merituos şi impresionant ca el să fie ultimul; că e măreţ să-i lase pe toţi ceilalţi să-i aştepte. Zăbovi atât de mult, că până şi ceainicul cel mare îşi dădu sufletul: încetă să mai fâsâie. Totuşi, în cele din urmă însuşi bătrânul paroh, până atunci prins împreună cu Hannah într-o mult prea pasionantă discuţie ca să-şi mai poată da seama de întârziere, deveni nerăbdător şi întrebă:

— Pe cine mai aşteptăm?

— Pe mine, cred, răspunse Donne încântat; lăsa să se creadă că după părerea lui prestigiul avea să-i fie mult sporit din pricină că o întreagă reuniune era ţinută la cheremul său.

— Aoleu! strigă Helstone. Pe urmă se ridică în picioare şi zise: Aducem mulţumirile noastre, după care cu toţi părăsiră masa.

Cu totul netulburat, Donne mai rămase încă zece minute singur la masă, dar după aceea domnul Helstone sună şi ceru să se strângă tacâmurile; aşa că până la urmă tânărul se văzu silit să-şi golească ceaşca şi să-şi încheie acel *rôle* care, după mintea lui, îi oferise prilejul să se distingă în chip atât de ales şi îi atrăsese măgulitoarea atenţie a tuturor.

Şi-acum, urmând cursul firesc al lucrurilor (ştiind ce avea să

se întâmple, Caroline deschisese pianul şi pregătise partiturile), se ceru muzică. De data asta venise rândul domnului Sweeting să se producă; abia aştepta să înceapă; prin urmare îşi asumă trudnica sarcină de a le convinge pe tinerele domnişoare să delecteze pe cei de faţă cu o melodie – un cântec. *Con amore*[1]*, se* avântă în complicata îndeletnicire de a implora, de a ruga, de a respinge scuzele, de a lămuri şi risipi greutăţile şi în sfârşit el izbuti s-o convingă pe domnişoara Harriet să se lase condusă la pian. Şi numai decât ieşiră la iveală piesele flautului său (totdeauna se aflau în buzunarul lui, la fel de nelipsite ca şi batista). Piesele acelea fură înşurubate şi potrivite; între timp Malone şi Donne se adunaseră laolaltă, se uitau la el şi rânjeau ironic, lucru pe care, atunci când privi peste umăr, micuţul bărbat îl observă, dar fără să-i acorde vreo atenţie; era convins că toată ironia lor izvora din invidie; ceilalţi nu erau în stare să le acompanieze pe domnişoare, aşa cum făcea el; se afla pe punctul de a obţine un adevărat triumf împotriva lor.

Şi triumful începu să se desfăşoare. Când îşi auzi prietenul emiţând acorduri de cea mai înaltă ţinută, Malone, profund îndurerat, se hotărî să-şi câştige şi el, dacă era cu putinţă, o anumită distincţie şi numaidecât adoptă rolul unui amorez (rol pe care şi mai înainte încercase o dată sau de două ori să-l joace, dar fără să poată obţine până atunci, după cum credea el fără vreo umbră de îndoială, succesul ce s-ar fi cuvenit calităţilor desfăşurate); se apropie de sofaua unde se aşezase domnişoara Helstone, îşi instală acolo, lângă ea, masivul trup de irlandez şi îşi puse la încercare talentele (mai cu seamă pe cel al vorbirii) prin câteva discursuri alese, însoţite de rânjete cât se poate de uluitoare şi de neînţeles. În toiul acestor strădanii de a se face plăcut, izbuti să-şi agonisească două perne lungi de divan şi încă una pătrată, cu care, după ce le frământă îndelung cu gesturi ciudate, izbuti să ridice un soi de barieră între el şi obiectul atenţiilor sale. Foarte dornică să scape, Caroline găsi iute o scuză pentru a se duce tocmai în partea opusă a camerei şi a-şi găsi un loc lângă doamna Sykes; pe buna doamnă o rugă să-i dea lămuriri cu privire la un nou model de împletitură decorativă, rugăminte ce-i fu pe loc îndeplinită; şi astfel Peter Augustus fu părăsit.

Mutra i se pleoşti de tot când se văzu astfel respins - lăsat să

[1] Cu pasiune (it.).

se descurce doar cu propriile lui posibilităţi, iar în plus cu povara celor trei perne ce-i stăteau în poală. Adevărul era că o pornire interioară îi dădea ghes să cultive cunoştinţa cu domnişoara Helstone; asta deoarece împărtăşea cu toţi ceilalţi credinţa că unchiul ei e bogat şi trăgea concluzia că, neavând copii, urma probabil să-i lase toţi banii nepoatei. Gérard Moore deţinea informaţii mai precise în această privinţă; chiar văzuse frumoasa biserică ce-şi datora existenţa ardoarei şi banilor parohului, şi nu numai o dată, în adâncul sufletului său, blestemase un capriciu costisitor care înălţase stavile în calea dorinţelor sale.

Pentru o persoană din camera aceea seara părea nesfârşită. Din când în când, Caroline lăsa lucrul să-i cadă în poală şi devenea victima unui fel de letargie mentală – făcând-o să-şi închidă ochii şi să-şi aplece fruntea – pricinuită de ceea ce i se părea ei zumzetul lipsit de înţeles răspândit în jur: dezacordatul, lipsitul de gust clămpănit al clapelor pianului, notele schelăitoare şi gâfâite ale flautului, râsetele şi veselia unchiului împărtăşite de Hannah, şi de Mary de asemenea, fiindcă nu ştia precis din ce şi de unde anume porneau, fiindcă nu prindea în auz nimic caraghios şi nimic nostim în spusele lor; dar pricinuită înainte de toate de şuvoiul neîntrerupt al vorbelor ce i le murmura doamna Sykes la ureche; vorba care dădeau mereu roată în jurul a patru subiecte: sănătatea ei şi a celorlalţi membri ai familiei; coşul milosteniei, coşul misionarilor şi conţinutul lor; ultima adunare de la Nunnely, şi cea care urma să se ţină săptămâna viitoare la Whinbury.

În cele din urmă, obosită de moarte, se folosi de faptul că domnul Sweeting venise lângă doamna Sykes şi că între ei se pornise o discuţie, ca să se furişeze neobservată afară din cameră şi să caute câteva clipe de linişte în singurătate. Se întoarse în sufragerie, unde ultimele pâlpâiri ale flăcărilor încă mai luminau căminul, încăperea asta era goală şi liniştită, paharele şi sticlele fuseseră adunate de pe masă, scaunele reaşezate la locul lor, totul în desăvârşită ordine. Caroline se scufundă în fotoliul cel mare al unchiului şi încercă să se odihnească – să-şi odihnească cel puţin mâinile şi picioarele, simţurile, auzul, văzul – ostenite să nu perceapă nimic şi să privească în gol. Mintea, însă, îi zbură de-a dreptul la Hollow: se opri în pragul salonului de acolo, apoi trecu în clădirea birourilor şi începu să se întrebe ce loc anume o fi fost binecuvântat cu

prezenţa lui Robert. Dar se întâmplă ca niciunul dintre aceste locuri să nu se bucure de asemenea cinstire; fiindcă Robert se găsea la o milă depărtare de amândouă şi mult mai aproape de Caroline decât ar fi putut să bănuiască mintea ei amorţită: în clipa aceea trecea prin curtea bisericii şi mai avea câţiva paşi până la poarta grădinii parohiale: totuşi nu ca să-şi vadă verişoara, ci numai cu scopul de a transmite ceva parohului.

Da, Caroline într-adevăr auzi zbârnâind sârma clopoţelului: din nou sună, pentru a cincea oară în după-amiaza aceea; tresari şi eşti sigură că de data asta trebuie să fie cel la care visezi. De ce eşti atât de sigură n-ai putea să-ţi explici, dar de ştiut ştii. Te apleci înainte şi asculţi cu încordare cum Fanny deschide uşa; ai dreptate! ăsta e *glasul* – domol – cu un uşor accent străin, dar atât de dulce pe cât îţi închipui tu; te ridici pe jumătate: „Fanny are să-i spună că domnul Helstone are oaspeţi şi atunci are să plece”. Vai! dar nu-l poate lăsa să plece. În ciuda ei însăşi, în ciuda propriei raţiuni, străbate jumătate din cameră; stă gata să ţâşnească afară în cazul când paşii s-ar îndepărta; dar el intră în coridor şi spune:

— Dacă părintele e ocupat, fii bună şi du-mă până în sufragerie; dă-mi toc şi cerneală; am să scriu un scurt bilet şi am să ţi-l las pentru dânsul.

Acum, după ce i-au ajuns la urechi vorbele şi îi aude paşii apropiindu-se, dacă ar exista o uşă în mijlocul sufrageriei, Caroline s-ar strecura pe ea şi ar dispărea. Parcă ar fi într-o cuşcă, parcă ar fi înlănţuită; îi e teamă ca prezenţa ei neaşteptată să nu-l stânjenească. Cu o clipă mai înainte ar fi zburat spre el; dar acea clipă odată trecută, ar fi zburat din faţa lui. Dar nu poate; nu există nicio cale de scăpare: sufrageria nu are decât o singură uşă, pe care acum pătrunde vărul ei. Expresia de surpriză stingherită pe care se aşteptase s-o citească pe chipul lui a şi apărut acolo, a făcut-o să se cutremure, şi a dispărut. Abia e capabilă să bâiguie un fel de scuză…

— Am ieşit din salon doar pentru o clipă, ca să găsesc puţină linişte.

În înfăţişare şi în glasul cu care rostise aceste cuvinte se arăta ceva atât de ruşinat şi de abătut, încât oricine ar fi putut înţelege că în sufletul şi în proiectele ei de viitor se produsese de curând o schimbare dureroasă şi acum nu mai era în stare să

se stăpânească şi să-şi impună voioşie. Probabil că domnul Moore îşi aducea aminte cum obişnuia să-l primească până atunci, cu ce înfrigurare duioasă şi cu câtă speranţă încrezătoare. Văzuse desigur urmările încercării din dimineaţa trecută; se oferea acum un prilej de a continua aplicarea aceluiaşi sistem, cu rezultate sigure, dacă ar fi stăruit cu şi mai multă hotărâre. Dar este posibil să fi găsit aplicarea sistemului mai lesnicioasă la lumina zilei, în curtea fabricii lui, în toiul unor treburi urgente, decât într-un salon liniştit, când era pe deplin liber, şi la vreme de seară. Fanny aprinse lumânările care stăteau pe masă stinse, aduse cele trebuitoare pentru scris şi părăsi camera; Caroline, se pregătea s-o urmeze. Dacă ar fi ţinut să fie consecvent, Moore ar fi trebuit s-o lase; dar în loc de asta rămase în prag şi, întinzând o mână, o opri din drum; nu o ruga să rămână, dar nici n-o lăsa să plece.

— Să-l anunţ pe unchiu-meu că eşti aici? întrebă tot cu acelaşi glas stins.

— Nu: îţi pot spune ţie tot ce aveam să-i spun lui. Vrei să fii mesagerul meu?

— Da, Robert.

— Atunci e nevoie doar să-l informezi că am prins unele indicii cu privire la identitatea unuia, cel puţin, dintre oamenii care mi-au sfărâmat maşinile; am aflat că face parte din aceeaşi bandă care a atacat magazinele de postavuri al lui Sykes şi al lui Pearson; şi sper ca mâine să fie arestat. Poţi să ţii minte?

— O! Da! Cele două monosilabe fură rostite pe cel mai trist ton cu putinţă; şi, în vreme ce le rostea, clătină încet din cap şi oftă. Şi-ai să-l urmăreşti în judecată?

— Bineînţeles.

— Nu, Robert.

— De ce nu, Caroline?

— Fiindcă i-ai ridica împotriva dumitale pe toţi cei din împrejurimi, mai îndârjiţi decât oricând.

— Asta nu poate fi un motiv ca să nu-mi fac datoria şi să-mi apăr avutul. Omul ăsta e un mare ticălos şi trebuie pus în imposibilitate de a mai săvârşi alte rele.

— Dar complicii lui au să se răzbune pe dumneata. Nu ştii cu câtă putere pot să urască oamenii de pe aici. Unii dintre ei sunt chiar în stare să se laude că pot să păstreze şapte ani o piatră în buzunar, s-o întoarcă pe partea cealaltă şi s-o mai poarte încă

şapte, dar să arunce cu ea şi să-şi atingă ţinta, „în cele din urmă“.

Moore izbucni în râs.

— O fanfaronadă şi-atâta tot; una dintre cele care mişună cu miile pe socoteala dragilor tăi prieteni din Yorkshire. Dar nu te îngrijora din pricina mea, Lina: sunt pregătit să mă apăr împotriva compatrioţilor ăstora ai tăi blânzi ca nişte mieluşei. Nu te nelinişti pentru mine.

— Dar cum o să pot? Eşti vărul meu. Dacă se întâmplă ceva…

Şi aici se opri.

— N-are să se întâmple nimic, Lina. Ca să vorbesc în limbajul tău, există un Dumnezeu sus – nu există?

— Ba da, Robert. El să te aibă în pază!

— Iar dacă rugăciunile aduc vreun folos, ale tale au să mă ajute. Te rogi câteodată pentru mine?

— Nu *câteodată,* Robert. Dumneata, şi Louis, şi Hortense sunteţi totdeauna pomeniţi în ele.

— Aşa mi-am închipuit şi eu deseori. De obicei atunci când, trudit şi enervat, mă duc la culcare ca un păgân, îmi trece prin minte că altcineva cere iertare în locul meu pentru relele făptuite în vremea zilei şi ocrotire pentru vremea nopţii. Nu cred că asemenea evlavie venită de la clerici aduce vreun folos; însă rugăciunile pornite dintr-un suflet sincer, de pe buze nevinovate – ele trebuie să fie primite precum prinosul lui Abel; şi fără îndoială că vor fi, dacă cel în folosul căruia sunt închinate o merită.

— Alungă îndoiala asta; n-are niciun temei.

— Când un om a fost educat numai ca să facă bani, şi trăieşte numai ca să facă bani şi pentru nimic altceva, când aproape că nu respiră alt aer decât acela al fabricilor şi târgurilor, pare nepotrivit să-i pomeneşti numele într-o rugăciune, sau să amesteci ideile despre el cu ceva de ordin divin, orice ar fi acest ceva; şi tare ciudat pare că o inimă bună şi curată ar fi gata să-l primească şi să-i ofere adăpost, ca şi când ar avea baremi o umbră de drept la un asemenea cuib. Dacă mi-ar sta în putere să îndrum inima asta binevoitoare, cred că aş sfătui-o să alunge pe unul care mărturiseşte a nu avea în viaţă vreun ţel mai înalt decât să cârpească averea din trecut şi să şteargă de pe blazonul lui burghez pata ruşinoasă care este falimentul.

Deşi exprimată cu atâta căldură şi modestie (după opinia

Carolinei), aluzia a fost adânc simţită şi limpede înţeleasă.

— Da, într-adevăr, Robert, mă gândesc – sau *mă voi gândi* – la dumneata doar ca la vărul meu, urmă fără întârziere răspunsul. Încep să înţeleg lucrurile mai bine decât înţelegeam, Robert, atunci când ai venit întâi în Anglia; mai bine decât le înţelegeam acum o săptămână – acum o zi. Ştiu că este datoria dumitale să încerci să mergi înainte şi că nu ţi-ar folosi să fii romantic; dar pe viitor nu trebuie să mă înţelegi greşit dacă am să par prietenoasă. Azi-dimineaţă m-ai înţeles greşit, nu-i aşa?

— Ce te-a făcut să crezi asta?

— Privirile – purtarea.

— Dar uită-te la mine acuma…

— A! Da! Acum eşti altfel. În clipa de faţă am curaj să vorbesc cu dumneata.

— Şi totuşi sunt acelaşi om, cu singura deosebire că pe negustor l-am lăsat în urmă, pe vâlcea: în faţa ta nu se află acum decât ruda.

— Vărul meu, Robert; nu domnul Moore.

— Nicio bucăţică din domnul Moore. Caroline…

Atunci, răsună zarva musafirilor care se ridicau de pe scaune în camera de alături; se auzi cum se deschide uşa; cum se dă poruncă să fie adusă gabrioleta şi poneiul; cum sunt cerute şaluri şi bonete. Domnul Helstone îşi strigă nepoata.

— Trebuie să plec, Robert.

— Da, trebuie să pleci, c-altminteri ar veni toţi încoace şi ne-ar găsi aici; cât despre mine, decât să mă întâlnesc în coridor cu toată lumea asta, mai bine ies pe fereastră; din fericire, se deschide ca şi o uşă. Numai o clipă – lasă puţin lumânarea pe masă – noapte bună! Te sărut fiindcă suntem veri; şi fiind veri – una-două-trei sărutări sunt îngăduite. Noapte bună, Caroline!

CAPITOLUL VIII

Noah şi Moses[1]

A doua zi, Moore se sculă înainte de răsăritul soarelui, se

[1] În traducere: Noe şi Moise.

repezi până la Whinbury şi se întoarse înapoi mai înainte ca sora lui să-i fi pregătit obişnuita *cafe au lait* sau tartinele pentru gustarea de dimineaţă. Ce anume afaceri încheiase acolo nu spuse nimănui. Hortense nu puse nicio întrebare; nu avea obiceiul să-i comenteze deplasările, şi nici Robert să dea socoteală despre ele. Tainele afacerilor – nişte mistere complicate şi adesea jalnice – le ţinea îngropate în sufletul lui şi ele niciodată nu se ridicau din mormânt, cu excepţia cazurilor în care, când şi când, trebuiau să-l bage în sperieţi pe Joe Scott sau să urnească din loc vreun partener străin: într-adevăr, s-ar fi părut că o rezervă generală cu privire la tot ce era important se afla amestecată în sângele său de negustor.

Îndată după ce termină dejunul, plecă la birou. Henry, băiatul lui Joe Scott, îi aduse scrisorile şi jurnalele; Moore se aşeză la masa de lucru, rupse peceţile de pe hârtii şi se uită peste ele. Toate erau scurte, dar – s-ar fi părut – nu şi plăcute; probabil dimpotrivă, fiindcă după ce o lăsă din mână şi pe ultima, bufni pe nări sfidător şi ironic; cu toate că nu începu niciun fel de monolog.

În ochi îi stăruia o lucire ce s-ar fi părut că îl cheamă pe diavol şi îl pune să-i azvârle în iad întreg necazul. Oricum, după ce alese o pană şi îi smulse firele din vârf cu un acces de furie a degetelor – numai a degetelor, chipul îi rămase netulburat – întocmi la iuţeală un teanc de răspunsuri, le pecetlui, apoi ieşi şi dădu o raită prin fabrică; pe urmă se întoarse şi se aşeză să-şi citească ziarul.

Conţinutul lui nu părea să fie pasionant; nu numai o singură dată îl lăsă pe genunchi, îşi încrucişă braţele şi îşi pironi privirile asupra focului; din când în când întorcea capul spre fereastră; se mai uita la ceas; pe scurt: părea să fie preocupat de ceva. Poate că se gândea la frumuseţea vremii – căci pentru acea perioadă a anului era o dimineaţă frumoasă şi senină – şi ar fi dorit să se afle afară, pe câmp, ca să se poată bucura de ea. Uşa clădirii birourilor stătea larg deschisă, aşa că adierea vântului şi razele soarelui puteau pătrunde în voie; numai că primul vizitator nu aducea pe aripile sale parfum de primăvară, ci doar din când în când câte un nouraş de pucioasă smuls din coloana masivă de fum şi funingine ce se înălţa întunecată din hornul subţiratic al fabricii.

O apariţie de culoare albastru închis (era Joe Scott, abia

plecat de la o cadă de vopsit) se arătă pentru o clipă în uşa deschisă, rosti cuvintele: „A sosit, sir“ şi dispăru imediat.

Domnul Moore nu-şi ridică ochii de pe ziar. O namilă de om, cu umeri largi şi membre puternice, îmbrăcat în veşminte de finet şi ciorapi lungi de lână, intră în birou, fu primit cu o înclinare a capului şi invitat să ia loc; ceea ce şi făcu observând – în timp ce-şi scotea pălăria (una foarte proastă), o puse deoparte sub scaun, îşi şterse fruntea cu o batistă de bumbac murdară trasă din fundul pălăriei – că afară era „chiar cald de tot pentru vreme de februar”. Domnul Moore încuviinţă; cel puţin scoase un sunet slab care, deşi nearticulat, ar fi putut trece drept încuviinţare. Noul venit îşi depunea acum cu grijă în colţul de lângă el un ciomag cu aspect oficial pe care îl purtase în mână; după ce termină, scoase un fluierat, probabil ca să arate că se simte de data asta la largul lui.

— Cred că ai la dumneata cele trebuitoare, nu? spuse domnul Moore.

— Îhî, îhî! Totu-n regulă.

Se porni iarăşi pe fluierat, domnul Moore se întoarse la jurnalul său; s-ar fi zis că devenise mai interesant. Totuşi, peste puţin se răsuci către dulăpiorul la care putea ajunge cu mâna, îl deschise fără să se ridice de pe scaun, scoase o sticlă neagră – tot cea pe care o scosese şi pentru Malone – un păhăruţ, o cană, le aşeză pe masă şi îi spuse oaspetelui:

— Serveşte-te; apă găseşti în vasul din colţ.

— N-aş zice că nu face mare trebuinţă, că tot trupul omului e uscat (însetat, vroia să spună) încă de dimineaţă, spuse gentlemanul îmbrăcat în finet, sculându-se şi îndeplinind ce i se spusese.

— ’Mneavoastră nu luaţi defel, domnu’ Moore? întrebă apoi, în vreme ce cu mână pricepută îşi pregăti băutura, o gustă trăgând o duşcă zdravănă şi se lăsă, domolit şi satisfăcut, la loc pe scaunul lui.

Scump la vorbă, Moore răspunse doar printr-o clătinare a capului şi un murmur nedesluşit.

— Bine-aţi face, urmă vizitatorul; o duşcă din treaba asta întăreşte vâna. Bună treabă mai e şi rachiul pe lumea asta; asemenea marfă de prin străinătăţuri o aveţi, eu aşa as zice.

— Îhî!

— Ascultaţi vorba mea şi luaţi un păhărel; ăia de-i aşteptăm

are să vă ţie la vorbă nimeni nu ştie până când: nu v-ar strica un strop de întăreală.

— Ai vorbit cu domnul Sykes azi-dimineaţă? întrebă Moore.

— M-am văzut cu ’mnealui acuş o juma’ de ceas - aş! - nu-i niciun sfert de ceas, tocma’ înainte de-am luat-o încoace: zicea care de gând să vie, şi nu m-aş minuna de v-aţi trezi aicea şi cu bătrânul Helstone; l-am zărit cum înşeua stârpitura de gloabă când am dat eu p’in spate pe la parohie.

Vorbitorul se dovedi adevărat proroc, căci nu trecură cinci minute şi din curte se auzi tropot de copite; tropotul conteni şi un binecunoscut glas nazal strigă cu tărie: „Băiete (adresându-se probabil lui Harry Scott care de obicei se învârtea pe-acolo de la nouă dimineaţa până la cinci după-amiază), ia calul şi du-l în grajd”.

Helstone se arătă călcând sprinten şi drept, cu chipul mai ars de soare, mai energic şi mai vioi decât de obicei.

— Ce dimineaţă frumoasă, Moore; cum merge, băiatule? Hei! Pe cine avem aici? (întorcându-se către personajul cu ciomag). Sugden! Cum? Aveţi de gând să lucraţi direct? Pe cuvântul meu, nu pierdeţi vremea. Dar eu am venit să cer nişte lămuriri; mi s-a transmis ceea ce mi-ai dat de veste; eşti sigur că te afli pe urma cea bună? Ce-ai de gând să întreprinzi în treaba asta? De mandat ai făcut rost?

— E la Sugden.

— Şi-acum ai de gând să pleci să-l cauţi? Merg şi eu cu voi.

— De osteneala asta o să fiţi scutit, sir; vine el să mă caute. Acum stau aici cuminte şi-l aştept să sosească.

— Şi cine-i? Vreunul dintre enoriaşii mei?

Joe Scott intrase neobservat; ca o fantomă sinistră, cu jumătate de trup colorată în cel mai intens indigo, stătea aplecat peste birou. Răspunsul stăpânului său la întrebarea pusă de paroh fu un simplu zâmbet; Joe luă cuvântul; cu o căutătură liniştită dar vicleană, spuse:

— E un prieten de-al dumneavoastră, domnule Helstone; un gentleman despre care vorbiţi deseori.

— Zău? Numele spune-mi-l, Joe!

— Frumos mai arăţi azi-dimineaţă.

— Nimeni altul decât cuvioşia-sa Moses Barraclough: oratorul de bâlci, parcă aşa ştiu că-i spuneţi.

— Ooo! exclamă parohul scoţându-şi repede cutia de tutun şi

trăgând o priză zdravănă. Ooo! asta n-aş fi putut să mi-o închipui. Păi, omul ăsta credincios a fost vreodată muncitor la tine, Moore? De meserie e croitor.

— Tocmai de aceea sunt şi mai furios împotriva lui, fiindcă se amestecă şi îi aţâţă împotriva mea pe oamenii la care a trebuit să renunţ.

— Şi chiar a fost Moses de faţă la bătaia de la Stilbro' Moor? S-a dus el acolo, aşa, cu piciorul ăla de lemn?

— Da, sir, întări Joe; s-a dus călare, aşa ca să nu i se bage de seamă piciorul: el era căpetenia şi purta mască; ceilalţi doar se înnegriseră pe faţă.

— Şi cum de-a fost descoperit?

— Uite c-am să vă spun eu, sir, făgădui Joe; stăpânului nu prea-i place să vorbească; eu, unul, însă nu mă dau în lături. Îi trăgea clopotele fetei care serveşte la domnul Moore – Sarah – numa' că după cât se pare fata nu prea-l avea la inimă; ori că nu i-o fi plăcut piciorul ăla de lemn, ori o fi fost în mintea ei că nu-i decât un făţarnic. Da' se-ntâmplă (că femeile e nişte lighioi tare de-a mirării – aşa, numa-ntre noi, dacă nu e niciuna de faţă, putem s-o spunem) că i-a dat drumul să s-aprindă, cât era el de mincinos şi cu picior de lemn – numa' ca să aibă cu ce-şi omorî vremea; eu am mai văzut dintr-astea de făcea la fel, unele chiar mândre şi tare afurisite – ehei! La viaţa mea am văzut eu multe tinerele dintrastea de zice că e curate şi neprihănite ca floarea, da' cu vremea ajungeai să vezi că nu e decât ciulini ţepoşi şi cu venin.

— Joe e flăcău de ispravă şi cu scaun la cap, interveni domnul Helstone.

— Şi Sarah asta mai avea ea ceva ascuns în traistă; Fred Murgatroyd, un flăcău de-ai noştri, ăsta-i stătea ei la suflet, şi cum femeile îi ia pe bărbaţi după înfăţoşenie – că Fred e arătos al naibii, da' Moses nici nu-i poate sta alături, că asta toţi o ştim – fata pe Fred l-a ales. Şi-acuma vreo două-trei luni, se-ntâmplă de Murgatroyd şi Moses dă nas în nas într-o duminică seară; amândoi dădeau târcoale pe-acolo cu gând s-o-ndemne pe Sarah să meargă numa' puţin cu ei la plimbare: şi s-au luat ei la gâlceavă, pe urmă la păruială, şi-a ieşit că Fred a rămas de căruţă; că el e tânăr şi puţintel, pe câtă vreme Barraclough, cât o fi el de-ntr-un picior e voinic aproape ca Sugden ăsta de-aicea; şi aflaţi de la mine, oricare l-o auzi cum rage la vreo agapă sau

la vreo adunare de credincioşi, nu trebe să-i dea crezare c-ar fi vreun neputincios.

— Joe, eşti de nesuferit, îl întrerupse atunci domnul Moore. Tot baţi apa-n piuă cu explicaţiile tale cum o bate şi Barraclough cu predicile lui. De ce s-o mai lungim atât, Murgatroyd era gelos pe Barraclough; şi săptămâna trecută, când Fred şi un prieten de-al lui s-au adăpostit de ploaie sub un şopron, l-au auzit şi l-au văzut pe Moses şi pe nişte oameni de-ai lui ţinând sfat chiar alături de ei. Din câte vorbeau reieşea limpede că Moses fusese mai-marele nu numai la Stilbro' Moor, ci şi la atacul împotriva lui Sykes; în afară de asta, puneau la cale să trimită pentru astăzi la mine o delegaţie în fruntea căreia să se afle însuşi croitorul şi care, cu duhul blândeţii şi al celei mai adânci credinţe, să mă roage să scot afară din cortul meu lucrul cel afurisit. Azi-dimineaţă m-am repezit călare până la Whinbury, am obţinut un om de la poliţie şi un mandat de arestare, iar acum îmi aştept prietenul ca să-l primesc aşa cum i se cuvine; ei, uite că până atunci soseşte şi Sykes; domnule Helstone, trebuie să-i îmboldeşti curajul, îl apucă teama când se gândeşte să-i dea pe mâna legii.

O gabrioletă se făcu auzită în curte; domnul Sykes intră în birou: un bărbat înalt, voinic, de vreo cincizeci de ani, plăcut la înfăţişare, dar cu chip lipsit de energie; se vedea că e îngrijorat. Întrebă precipitat:

— Au fost aici? Au plecat? Ai pus mâna pe el? S-a terminat totul?

— Nu încă, răspunse Moore netulburat. Îi aşteptăm.

— Nu mai vin; e aproape amiază – mai bine s-o lăsăm baltă; are să stârnească pornirile rele – o să iasă tărăboi mare – ba chiar se poate întâmplă şi moarte de om.

— *Dumneata* nu-i nevoie să te arăţi, spuse Moore. Când or veni, am să-i întâmpin în curte; *dumneata* poţi rămâne aici.

— Dar numele meu are să fie pomenit când o fi să-i urmărească; am nevastă şi copii, domnule Moore – dacă are nevastă şi copii omul e mai temător.

Moore râse scârbit.

— N-ai decât să pleci, dacă aşa crezi că e bine, îi răspunse. Lasă-mă singur; n-am nimic împotrivă să acţionez doar eu unul: numai fii încredinţat că dacă te supui nu înseamnă că ai să fii în siguranţă; asociatul dumitale, Pearson, s-a supus, a consimţit, s-

a ţinut deoparte – da, şi asta nu i-a oprit totuşi pe ticăloşi să-ncerce să-l împuşte în propria lui casă.

— Domnul meu, ia puţin vin cu apă, îl sfătui domnul Helstone.

Vinul cu apă se dovedi a fi rachiu cu apă, după cum băgă de seamă domnul Sykes de îndată ce îşi umplu până la buză un păhărel şi îl dădu pe gât; în două minute îl transformă cu totul, îi readuse culorile în obraji şi făcu din el un mare viteaz, cel puţin *în vorbe.* Acum declară că spera să fie mai presus decât cei ce se lăsau călcaţi în picioare de către oamenii de jos; era hotărât să nu mai îndure obrăznicia muncitorilor; stătuse şi se gândise bine şi după aceea se decisese să meargă până la capăt; dacă banii şi puterea minţii erau în stare să-i îngenuncheze pe răzvrătiţii ăştia, atunci aveau să fie îngenuncheaţi; domnul Moore putea foarte bine să procedeze aşa cum găseşte dânsul de cuviinţă, Însă *el* – Christie Sykes – va pune la bătaie şi ultimul bănuţ pentru aplicarea legii, mai înainte de a se lăsa doborât: ori îi pune cu botul pe labe, ori vede el ce face.

— Mai ia un pahar, îl îndemnă Moore.

Domnul Sykes n-avea nimic împotrivă să procedeze întocmai; era o dimineaţă răcoroasă (Sugden o socotise chiar călduroasă); la vremea asta a anului omul trebuie să fie prevăzător – cel mai bun lucru e să alungi umezeala; şi-aşa îl prinsese o tuse (şi se porni să tuşească, nu cumva să încapă vreo îndoială); ceva de felul acesta (ridică sticla cea neagră) n-avea asemănare ca doctorie (şi-şi turnă doctorie în pahar); nu obişnuia să bea spirtoase dimineaţa, dar din când în când era într-adevăr înţelept să iei măsuri de prevedere.

— Foarte înţelept, şi nu uita deloc să le foloseşti, îl sfătui gazda.

De data asta domnul Sykes se adresă domnului Helstone, care stătea lângă foc, îşi păstra pe cap pălăria cu boruri largi şi se uita la celălalt într-un fel grăitor, cu ochii săi mici şi pătrunzători.

— Dumneavoastră, sir, ca faţă bisericească, vi se poate părea neplăcut să vă aflaţi în mijlocul unor înfruntări zgomotoase şi agitate, sau, aş putea chiar spune, primejdioase; eu aş îndrăzni să afirm că nici nu v-ar rezista nervii; dumneavoastră sunteţi un om al păcii, sir, însă noi, fabricanţii, trăind în zarva lumii şi totdeauna apăsaţi de griji, devenim cu vremea foarte bătăioşi. Uite, vă spun drept, o înflăcărare aţâţată de gândul primejdiei

îmi face inima să tresalte în piept. Dacă doamna Sykes se teme să nu ne fie casa atacată şi uşile sfărâmate – şi aşa e dânsa în fiece seară – pe mine asta mă îmboldeşte. Nici un mi-ar sta în putinţă, sir, să vă explic prin ce stări de suflet trec. Vă spun drept, dacă ar fi să vină cineva – tâlhari sau orice ar fi – cred că m-aş şi bucura, în asemenea stare sufletească mă aflu.

Râsul cel mai muşcător, deşi scurt şi nezgomotos, şi fără vreo urmă de ironie, fu singurul răspuns al preotului. Moore insistase pe lângă eroicul proprietar de fabrică să mai ia un pahar, însă cuviosia-sa, care niciodată nu încălca şi nici nu putea suferi ca alţii să încalce hotarele bunei-cuviinţe în prezenţa sa, îl dojeni.

— Când e de ajuns e ca şi când ar fi ospăţ, nu-i aşa, domnule Sykes? întrebă cuviosia-sa, iar domnul Sykes încuviinţă; apoi se aşează şi păstrând pe buze un zâmbet de om mulţumit iar în ochi o sclipire nostalgică, se uită cu jind cum la un semn al lui Helstone sticla dispare de pe masă, luată de Joe Scott.

Lui Moore parcă i-ar fi plăcut să toarne în musafir până dădea pe deasupra. Oare ce ar fi zis o tânără rudă de-a lui dacă şi l-ar fi văzut pe bunul, dragul, marele Robert – Coriolan al ei – chiar în clipele astea? Ar fi recunoscut cumva în chipul lui răutăcios, diabolic, aceeaşi faţă omenească către care îşi înălţase privirile cu atâta dragoste, care se aplecase asupră-i cu atâta duioşie în noaptea trecută? Acesta era omul care petrecuse o seară atât de plăcută împreună cu sora şi cu verişoara lui – arătându-se atât de îndatoritor cu una, atât de duios cu cealaltă – citindu-l pe Shakespeare şi ascultându-l pe Chénier?

Da, era acelaşi om, numai că văzut dintr-o altă latură; o latură pe care Caroline încă nu o observase limpede, deşi poate că dispunea de suficientă forţă de pătrundere pentru a-i bănui, vag, existenţa. Da, fără îndoială că şi Caroline avea laturile ei slabe. Om era, şi de aceea trebuia să fie foarte imperfectă, iar dacă l-ar fi văzut pe Moore din cea mai defavorabilă latură a lui, probabil că tot asta şi-ar fi spus şi l-ar fi iertat. Dragostea poate să ierte orice, în afară de Mârşăvie; căci Mârşăvia ucide Dragostea, schilodeşte până şi Simţămintele Fireşti; fără Stimă, Dragostea Adevărată nu poate să existe. Moore, cu toate defectele lui, trebuia stimat; fiindcă în cugetul său nu avea nicio infecţie de ordin moral, nicio trăsătură care să molipsească fără speranţă totul în jur, cum ar fi, de pildă, aceea a falsităţii; nici nu era un rob al poftelor; viaţa activă pentru care fusese născut şi

educat îi oferise altceva de făcut decât să se alăture goanei deşarte a vânătorilor de plăceri. Era un om integru, discipol al Raţiunii şi *nu* fanatic adorator al Simţurilor. În acelaşi fel se putea vorbi despre vârstnicul Helstone. Niciunul dintre ei doi nu ar fi arătat pe chip, nu ar fi rostit şi nu ar fi gândit vreo minciună; pentru niciunul dintre ei nenorocita sticlă neagră, de curând pusă deoparte, nu prezenta vreun farmec; amândoi ar fi fost îndreptăţiţi să se fălească deschis cu mândrul titlu de „rege al creaţiunii“, fiindcă niciun viciu animalic nu le era stăpân; nu numai că arătau, dar şi erau într-adevăr făpturi superioare sărmanului Sykes.

Din curte se auzi un fel de larmă şi tropot de picioare, apoi se aşternu tăcere. Moore se duse la fereastră, Helstone îl urmă; amândoi rămaseră într-o latură, tânărul mai înalt în spatele vârstnicului cel scund, şi se uitau atenţi, dar aşa fel ca să nu poată fi văzuţi de afară; singurul comentariu asupra celor ce vedeau fu doar un zâmbet cinic ce fulgeră din ochii unuia într-ai celuilalt.

O bogată tuse oratorică se auzi atunci, urmată de exclamaţia „Şşşt“ menită, după cum se părea, să potolească murmurul mai multor glasuri. Moore întredeschise, foarte puţin, canatul ferestrei, ca să se audă mai bine.

— Joseph Scott, răsună un glas fornăit – Scott stătea de santinelă la uşa clădirii – putem face întrebare dacă stăpânul e înăuntru şi dacă se poate sta de vorbă cu dânsul?

— E-năuntru, îhî! răspunse Joe nepăsător.

— Ai fi atunci bun, dacă-ţi face *dumitale (dumitale* apăsat în mod special) plăcere, să-i spui *dumnealui* că doisprezece gentlemani vrea să-l vadă?

— Da’ o să se-ntâmple-aşa c-o să mă-ntrebe de ce, îşi dădu Joe părerea. Dacă m-oi duce la dânsu’ trebe să-i zic şi treaba asta.

— Într-o chestie, fu răspunsul.

Joe intră în clădire.

— Iertaţi-mă, sir, da’ e afară doisprezece gentlemani care vrea să vă vadă, cică „’ntr-o chestie“.

— Bine, Joe, eu li-s omul. Sugden, vii când te fluier.

Moore ieşi chicotind fără voioşie. Porni prin curte cu o mână în buzunar şi cealaltă vârâtă sub vestă, iar cozorocul şepcii împinse către frunte îi ascundea într-o măsură licărirea adânc

dispreţuitoare ce-i juca în ochi. Doisprezece oameni aşteptau acolo, unii doar în cămăşi, alţii şi cu şorţuri albastre; se vedea limpede că doi dintre ei formau avangarda grupului. Unul era un omuleţ energic şi ţanţoş, cu nasul cârn; celălalt, un vlăjgan lat în spete, se distingea nu numai prin chipul încruntat şi ochii neîncrezători, ca de pisică, ci mai ales prin piciorul de lemn şi cârja masivă. I se citea o anumită răutate în conturul buzelor; părea să râdă pe furiş de cine ştie ce om sau lucru neştiut, iar întreaga-i înfăţişare arăta a orice, numai a om dintr-o bucată nu.

— Bună dimineaţa, domnule Barraclough, spuse Moore vesel, adresându-se numai lui.

— Pace vouă! sună răspunsul.

Domnul Barraclough îşi închise în întregime ochii în mod obişnuit pe jumătate închişi, când rosti vorbele auzite.

— Îţi sunt foarte recunoscător: pacea e un bun nepreţuit; în ce mă priveşte, nici nu mi-aş putea dori mai mult; dar asta nu e tot ce aveai să-mi spui, după câte îmi închipui. N-aş crede ca pacea să fie ţinta dumitale.

— În ce priveşte ţinta noastră, începu Barraclough, poate că ar putea să pară ciudată, ba chiar prostească pentru urechi ca ale dumneavoastră, de vreme ce pruncii din lumea aceasta par celor din vremea lor mai înţelepţi decât pruncii luminii.

— Treci la subiect, te rog, şi dă-mi putinţa să aud despre ce anume e vorba.

— O s-auziţi, sir; dacă eu n-oi fi în stare s-o spun, apăi sunt în spatele meu unsprezece care mă pot ajuta. E vorba de un scop înalt şi (schimbându-şi glasul ironic într-un fel de nechezat) e însuşi scopul lui Dumnezeeeu, şi asta e încă şi mai bine.

— Ai venit după o subscripţie pentru o nouă-capelă a Pălăvrăgelii, domnule Barraclough? Dacă nu ăsta este scopul turneului dumitale, atunci nu văd ce legătură ai putea să ai cu el.

— În cugetul meu nu această datorie stăruieşte, sir; dar cum Atotputernicul m-a călăuzit să pomenesc şi despre treaba asta, voi încerca să primesc de la dumneavoastră orice din puţinul care vă prisoseşte; cât de măruntă o fi dania, tot binevenită este.

Zicând acestea îşi scoase pălăria din cap şi o întinse ca şi când ar fi cerut de pomană; în acelaşi timp, un zâmbet neruşinat i se lăţi pe faţă.

— Dacă o să-ţi dau şase peni, ai să te duci să-i bei.

Barraclough îşi înălţă palmele în sus şi îşi dete ochii peste cap, lăsând să se vadă că gesturile nu fac decât să sugereze o maimuţăreală a ipocriziei.

— Pari un om şi jumătate, spuse Moore sec şi rece; fără nicio ruşine mă laşi să văd că eşti un ipocrit grosolan şi că îndeletnicirea dumitale e pură înşelătorie; ai vrea să mă faci să râd de iscusinţa cu care îţi joci rolul de farsor neruşinat şi, în acelaşi timp, îţi închipui că o să-i păcăleşti şi pe oamenii care stau în urma dumitale.

Înfăţişarea lui Moses îşi pierdu fala; văzuse că a mers prea departe; se pregătea să răspundă, când cel de al doilea bărbat ieşit în faţă, nemulţumit că până atunci nici nu fusese luat în seamă, făcu un pas înainte. Nu arăta ca un înşelător, deşi se vedea că este grozav de încrezut şi înfumurat.

— Domnule Moore, începu acesta, vorbind tot din gât şi pe nas şi rostind rar de tot cuvintele, de parcă ar fi vrut să lase ascultătorilor timp să aprecieze la adevărata ei valoare neobişnuita eleganţă a frazeologiei folosite; poate s-ar putea spune pe drept cuvânt că nu atât pacea cât raţiunea este ţinta noastră. Înainte de toate, noi am venit aici pentru a vă convinge să ascultaţi glasul raţiunii, iar dacă *dumneavoastră* aveţi să refuzaţi, este de datoria mea să vă previn, în termenii cei mai categorici, că va trebui să remeargă (voia să spună recurgă) la măsuri ce se vor încheia probabil cu – cu aducerea *dumneavoastră* la înţelegerea nechibzuinţei a – a nebuniei ce pare să îndrumeze şi să stabilească metodele folosite de dumneavoastră pentru afaceri în această plină de fabrici parte a ţării. Hâm!... Sir, aş putea să mă aplec la aceea şi să pomenesc aici că fiind un venetic sosit de pe un tărâm îndepărtat, de pe alt sfert şi altă emisferă a acestui glob, azvârlit, precum aş putea zice, ca un ins surghiunit şi alungat pe aceste ţărmuri – pe stâncile Albionului – şi nu ştiţi cum, şi în ce fel, şi pe unde ar trebui să păşiţi ca să ajungeţi la foloase pentru oamenii care vă muncesc. Iar dacă, pentru a trece neîntârziat la amănunte, aţi lua seama să părăsiţi fabrica asta de aici şi să plecaţi fără alte discuţii direct acasă acolo de unde sunteţi, s-ar putea să se-ntâmple să iasă foarte bine. Nu pot să văd nimic care să stea în calea planului acesta. Ce-aveţi voi de spus despre treaba asta, oameni buni? — întorcându-se către ceilalţi din grup, care

răspunseră într-un glas: „Bravo! Bravo!“

— Bravo, Noah o’ Tim’s! murmură Joe Scott, care stătea în spatele domnului Moore. Moses nu-l mai taie niciodată pe ăsta – auzi: stâncile Albionului… cealaltă emisferă! Mamă-Doamne! Aţi venit de la Polul Sud? Ăsta l-a halit pe Moses.

Totuşi, Moses nu se lăsa „halit”; se gândi să mai încerce o dată. Aruncând o privire oarecum mânioasă înspre „Noah o’ Tim’s“, îşi dădu drumul, la rândul său: dar de data asta vorbi pe un ton serios, părăsind ironia muşcătoare care nu-i ajutase la nimic.

— Atuncea când o să vă înălţaţi cortul printre ale noastre, domnule Moore, trăi-vom în pace şi frăţie; da, trebuie să mărturisesc, în deplină pace şi frăţie. Deocamdată încă nu sunt un om bătrân, dar pot să-mi aduc aminte de întâmplări petrecute poate cam cu douăzeci de ani în urmă, când munca făcută cu braţele era căutată şi preţuită, şi niciun nelegiuit nu avusese îndrăzneala să aducă aici maşini dintr-astea care e aşa de primejdioase. Să spun, nu sunt chiar eu unul de face postav, că de meserie sunt croitor; dar cu toate astea, inima din mine e ca pâinea caldă: sunt un om nespus de simţitor; iar atunci când îmi văd semenii asupriţi ca şi acel vestit trăitor din vechime ce-mi purta numele, mă ridic întru sprijinirea lor; din această pricină vin astăzi şi vă vorbesc de la obraz şi vă dau sfat să aruncaţi deoparte diavoleştile voastre maşinării şi să angajaţi tot mai mulţi oameni.

— Şi ce se întâmplă dacă nu-ţi urmez sfatul, domnule Barraclough?

— Dumnezeeeu să vă aibă în sfânta lui pază! Milostivească-se Dumnezeeeu să vă înmoaie inima, sir!

— Acum ai intrat în legătură cu wesleyienii, domnule Barraclough?

— Doamne, iartă-mă! Doamne sfinte! Eu îs un binecredincios metodist.

— Ceea ce nu te împiedică să fi în acelaşi timp un beţiv şi un şarlatan. Acum o săptămână te-am văzut într-o noapte, când mă întorceam de la târgul din Stilbro’, beat mort şi căzut pe marginea drumului; şi în vreme ce propovăduieşti pacea, ai făcut ca principala preocupare a vieţii dumitale să fie aţâţarea zâzaniilor. La săracii aflaţi în grea suferinţă nu ţii mai mult decât ţii la mine; îi aţâţi la fapte nesocotite numai ca să-ţi atingi

scopurile dumitale mârşave; la fel face şi ăsta de aici, căruia îi spuneţi Noah o' Tim's. Amândoi sunteţi nişte ticăloşi fără astâmpăr, fără omenie şi fără ruşine, iar ţelul vostru de căpetenie este o ambiţie personală, pe atât de primejdioasă pe cât e de copilărească. Unii dintre cei care se află în spatele vostru sunt oameni cinstiţi, dar prost îndrumaţi – voi doi, însă, sunteţi putrezi până în măduva oaselor.

Barraclough se pregătea să vorbească.

— Taci! Ai spus ce-ai avut de spus şi acum e rândul meu. Cât despre a primi porunci de la voi, sau de la oricare Jack, Jem, Jonathan de pe pământ – asta n-am s-o îngădui nicio clipă. Aţi dori ca să părăsesc ţara; îmi cereţi să mă despart de maşinile mele. Iar dacă refuz, mă ameninţaţi. Da, *refuz* – categoric! Aici mă aflu, şi lângă fabrica asta am să rămân; iar în ea am să aduc cele mai bune maşini pe care inventatorii sunt în stare să mi le ofere. Tot ceea ce mai puteţi *face* – dar asta niciodată nu veţi îndrăzni să faceţi – este să daţi foc fabricii, să distrugeţi toate maşinile dinăuntru şi pe mine să mă împuşcaţi. Şi pe urmă? Să presupunem că fabrica asta ar fi o ruină şi eu un cadavru – şi pe urmă? Voi, oameni din spatele acestor otrepe, ar putea asta opri în loc invenţiile şi strânge de gât ştiinţa? Nici măcar pentru o fracţiune de secundă! O altă fabrică, şi încă mai bună, plină de maşini, se va înălţa pe ruinele celei de aici, şi probabil că un proprietar încă şi mai întreprinzător ar veni în locul meu. Înţelegeţi-mă bine!

O să-mi fabric postavurile aşa cum îmi place, şi atât de bine pe cât mă va ajuta capul. În fabrica de aici am să folosesc ce mijloace voi găsi eu de cuviinţă. După ce aţi auzit toate astea, oricine va îndrăzni să-mi pună piedici n-are decât să sufere consecinţele. O să aveţi numaidecât un exemplu în stare să vă arate că vorbesc serios.

Fluieră ascuţit şi puternic. Sugden, dimpreună cu ciomagul şi mandatul, intrară în scenă. Moore se întoarse iute spre Barraclough şi-i spuse:

— Tu ai fost la Stilbro'; am cum s-o dovedesc. Ai fost acolo printre mlaştini – purtai mască – cu propria ta mână ai doborât pe unul dintre oamenii mei – tu! propovăduitor al *Evangheliei!* Sugden, arestează-l!

Moses fu înhăţat. Izbucniră ţipete şi se iscă mişcare de oameni ce voiau să-i sară într-ajutor, dar mâna dreaptă, care în

tot acest timp stătuse ascunsă sub vesta lui Moore, ieşi la iveală purtând un pistol.

— Amândouă ţevile sunt încărcate, anunţă Moore. Sunt absolut hotărât – staţi deoparte!

Mergând cu spatele, cu ochii ţintă la duşmanul ce-l înfrunta, îl păzi pe arestat până la clădirea birourilor.

Îi porunci lui Joe Scott să intre înăuntru după Sugden şi să zăvorască uşa. El însuşi rămase să se plimbe în sus şi în jos prin faţa clădirii, cu privirile îngândurate aţintite în pământ, cu braţul destins lăsat pe lângă corp, dar cu pistolul mereu în mână. Cei unsprezece rămaşi afară îl urmăriră o vreme cu ochii, vorbind între ei pe şoptite; într-un târziu unul dintre ei se apropie. Acesta arăta cu totul altfel decât cei care vorbiseră înainte; avea trăsături aspre, urâte, dar bărbăteşti şi părea om aşezat. Spuse:

— Domnule Moore, eu n-am multă încredere în Moses Barraclough şi aş vrea să vă zic şi eu o vorbă din partea mea. Cât despre mine, nu cu gândul de-a face rău am venit; am vrut doar să mai încerc o dată să îndreptăm lucrurile; că tare mai sunt încâlcite. Ştiţi dumneavoastră, o ducem greu – o ducem tare greu; familiile noastre sunt sărace şi chinuite. Cu maşinile astea suntem azvârliţi afară de la muncă; nu mai găsim nicăieri de lucru, n-avem de unde scoate un ban. Atunci ce-i de făcut? Putem oare numai să zicem: gura! şi să ne întindem pe jos să aşteptăm moartea? Nu: eu nu mă pricep la vorbă, domnule Moore, dar parcă simt că ar fi un gând păcătos ca un om cu judecată să stea şi să moară de foame ca o vietate necuvântătoare – eu asta n-am s-o fac. Nu sunt pentru vărsare de sânge: nu sunt în stare nici să omor şi nici să lovesc un om; nu sunt nici pentru dărâmarea fabricilor şi sfărâmarea maşinilor, fiindcă, aşa cum aţi spus adineauri, în felul ăsta nu putem opri în loc invenţiile; dar am să vorbesc – am să fac cât mai mare tărăboi o să-mi stea în putere. Invenţiile pot fi ele bune, dar eu ştiu că nu e bine ca oamenii săraci să crape de foame. Aceia care ne guvernează trebuie să afle o cale de ieşire, să vadă cum ne pot veni într-ajutor: trebuie să înceapă a face altfel de reguli, noi. O să spuneţi că e o treabă greu de făcut: cu cât mai tare o să strigăm noi, cu atât mai leneşi au să se arate cei din Parlament ca să se înhame la o treabă îndrăcită.

— Necăjiţi-i pe cei din Parlament cât de mult vă place, răspunse Moore; dar e lipsit de orice noimă să le pricinuiţi

necazuri proprietarilor de fabrici; iar eu, în ce mă priveşte, asta n-am s-o îngădui.

— Sunteţi un om tare ca stânca! replică muncitorul. N-aţi vrea să ne daţi şi nouă o păsuire? N-aţi vrea să fiţi bun şi să faceţi schimbările astea ceva mai pe încetul?

— Oare în persoana mea se reduc toţi fabricanţii de postavuri din Yorkshire? Răspunde-mi la asta!

— Sunteţi numai unul singur.

— Şi numai eu singur! iar dacă m-aş opri doar o clipă, pe câtă vreme ceilalţi ar merge mereu înainte, aş fi repede călcat în picioare. Dacă aş face eu ce mă rogi dumneata, într-o lună aş da faliment; şi crezi cumva că falimentul meu ar putea să aducă pâine la gura copiilor dumitale? William Farren, eu n-am să mă supun niciodată nici poruncilor dumitale şi nici poruncilor altora. Cu mine nu mai vorbiţi despre maşini; în privinţa asta am să fac ce voi crede eu de cuviinţă. Chiar mâine am să primesc nişte maşini noi. Dacă le fărâmaţi şi pe astea, am să aduc încă altele. *Niciodată n-am să mă dau bătut.*

În clipa aceea ceasul fabricii sună ora douăsprezece: era vremea mesei. Moore se întoarse iute cu spatele la delegaţie şi intră în clădirea birourilor.

Ultimele lui cuvinte lăsaseră o impresie proastă, de prea mare asprime; el, cel puţin, nu izbutise să folosească un prilej în care sorţii se aflau în mâna lui. Dacă ar fi vorbit mai omenos cu William Farren – care era un om foarte cinstit, fără ură şi fără invidie împotriva celor mai înstăriţi decât el; care socotea că nu e nicio nenorocire şi nicio nedreptate să fi nevoit să trăieşti din muncă şi era înclinat să fie destul de mulţumit dacă are ce munci – Moore şi-ar fi putut câştiga un prieten. Părea de mirare cum de putea să întoarcă spatele unui asemenea om, fără să-i arunce măcar o privire de înţelegere ori simpatie. Chipul bietului Farren arăta măcinat de lipsuri şi mizerie; se vedea după înfăţişarea lui că nu mai ştie ce înseamnă aceea să trăieşti în tihnă şi îndestulare de săptămâni sau poate luni de zile: şi cu toate acestea în privirile lui nu răzbătea nici cruzime şi nici răutate, numai epuizare, tristeţe, grijă, şi încă răbdare. Cum de era Moore în stare să se despartă de el în felul acesta, numai cu vorbele „Niciodată n-am să mă dau bătut”, fără o şoaptă de bunăvoinţă, de încurajare, de sprijin?

Pe drumul de întoarcere către casa lui, odinioară, în vremuri

mai bune, o locuinţă decentă, curată, plăcută, însă acum, deşi tot curată, foarte tristă fiindcă era foarte săracă – Farren îşi punea această întrebare. Şi ajunse la încheierea că străinul, proprietar de fabrică, era un om egoist, fără suflet şi, de asemenea, gândea el, un nesocotit. I se părea că emigrarea, dacă ar fi avut mijloace să poată emigra, ar fi mai bună decât o slujbă sub conducerea unui astfel de om. Se simţea groaznic de abătut - aproape deznădăjduit.

Acasă, nevasta îi oferi, cu toată grija şi cuviinţa, acea masă pe care putea s-o pregătească pentru el şi copiii lor: fiertură de ovăz, dar nici asta atât cât s-ajungă. După ce terminară porţia, câţiva dintre copiii mai mici spuseră că mai vor – lucru care pe William îl durea cumplit; în vreme ce nevasta se străduia să-i potolească fie cât putea mai blând, el se ridică de pe scaun şi se duse la uşă. Începu să fluiere o melodie veselă, dar care totuşi nu fu în stare să oprească ivirea câtorva lacrimi grele (mult mai asemănătoare picăturilor „de dinaintea furtunii”, decât celor ce s-ar fi scurs din rana unui gladiator) ce se strânseră în genele ochilor lui cenuşii ca să cadă apoi peste prag. Cu mâneca hainei îşi limpezi vederea, iar după ce starea aceea de slăbiciune dispăru, o alta foarte sumbră îi luă locul.

Încă mai şedea acolo cugetând în tăcere, când se apropie un gentleman îmbrăcat în negru – un preot, după cum se vedea dintr-o singură aruncătură de ochi; dar nu era nici Helstone, nici Malone, nici Donne şi nici Sweeting. Putea să aibă cam patruzeci de ani; fără nimic deosebit în înfăţişare, era negricios la faţă şi cu părul încă de pe acum aproape alb. Şchiopăta puţin. În vreme ce se apropia, vădea un aer preocupat, îngrijorat chiar; dar, de îndată ce ajunse lângă Farren, înălţă privirile, şi atunci o expresie de bunăvoinţă ilumină chipul îngândurat şi sever.

— Tu eşti, William? Ce mai faci?

— Aşa şi-aşa, domnule Hall; *dumneavoastră* ce faceţi? N-aţi vrea să intraţi puţin să vă mai odihniţi?

Domnul Hall, cu al cărui nume cititorul s-a întâlnit mai înainte (preotul de la Nunnely, în parohia căruia se născuse Farren şi de unde se mutase doar cu trei ani în urmă ca să stea la Briarfield, fiind mai aproape de Hollow’s Mill, unde găsise de lucru), intră în casă şi, după ce dădu bineţe gospodinei şi copiilor, se aşeză pe un scaun.

Începu să vorbească foarte voios despre vremea ce se

scursese de când familia se mutase din parohia lui şi despre schimbările petrecute între timp; răspunse unor întrebări privitoare la sora sa Margaret, despre care toţi se interesau cu simpatie; la rândul său puse întrebări, iar în cele din urmă, uitându-se în jur cu repeziciune şi îngrijorare prin lentilele ochelarilor (purta ochelari, fiindcă era miop) la camera aproape goală, la feţele trase şi palide ale celor de lângă el – căci copiii se adunaseră pe lângă genunchii lui, iar tatăl şi mama îi stăteau chiar în faţă – întrebă repezit:

— Şi voi ăştia toţi ce mai faceţi? Cum vă descurcaţi?

Trebuie arătat că deşi era foarte învăţat, domnul Hall nu numai că vorbea cu un pronunţat accent nordic, dar din când în când folosea curent şi expresii specifice graiului din nordul ţării.

— Luptăm din greu cu sărăcia, răspunse William: toţi am rămas fără lucru. Am vândut aproape tot ce mai aveam prin casă, după cum puteţi vedea şi dumneavoastră; iar ce-o să facem de-acum încolo, numai Dumnezeu ştie.

— V-a dat afară domnul Moore?

— Ne-a dat afară, da; şi acum gândesc asemenea lucruri despre el, încât cred că de-ar vrea să mă ia înapoi chiar mâine, nu m-aş mai duce să lucrez în fabrica lui.

— Felul ăsta de-a vorbi nu ţi se potriveşte, William.

— Ştiu că nu; dar acuma nu mai sunt cum am fost: simt cum mă schimb. Nici că mi-ar păsa, dac-ar avea copiii şi nevasta cu ce să trăiască; dar n-au de nici unele… se chinuie…

— Da, băiatule, şi la fel e şi cu tine; văd eu destul de limpede. Trăim vremuri tare grele; încotro mă întorc, numai suferinţă văd. William, stai jos; Grace, aşază-te şi dumneata; haideţi să chibzuim împreună despre treburile astea.

Şi ca să poată chibzui cât mai în voie, domnul Hall îl luă pe genunchi pe cel mai mic dintre copii şi îşi lăsă mâna pe capul celui de-al doilea; iar când micuţii începură să-l piseze, îi potoli cu un „Şşşt!“ apoi îşi pironi privirile asupra sobei în care o mână de jeratic încă strălucea, dar cu încruntare parcă.

— Triste vremuri! spuse preotul. Şi de mult e aşa. E vrerea Domnului: facă-se voia lui, dar la prea grele încercări ne pune. Din nou stătu pe gânduri. Pe urmă continuă: Nu mai ai bani deloc, William, şi n-ai mai avea nimic de vândut ca să poţi face rost de ceva?

— Nu; am vândut dulapul, am vândut ceasul din perete, şi

măsuţa de mahon, şi tava aceea frumoasă dimpreună cu serviciul de ceai din porţelan pe care le-adusese nevasta ca zestre când ne-am luat.

— Şi dacă ţi-ar împrumuta cineva o liră sau două, ai avea cum să le întrebuinţezi cu folos? Ai putea să găseşti ceva, să porneşti pe alt drum?

Farren nu răspunse; însă nevastă-sa zise neîntârziat:

— Da, eu sunt încredinţată că ar putea, sir; îl duce mintea la multe lucruri, aşa om e William ăsta al nostru. Dac-ar avea două-trei lire, ar putea să s-apuce de vreo negustorie.

— Ai putea, William?

— Cu binecuvântarea lui Dumnezeu, răspunse William cumpănindu-şi bine cuvintele, aş putea să cumpăr câte ceva lucruri de băcănie, mai nişte panglici, mai nişte aţă, şi ce-aş mai bănui eu că se vinde, iar pentru început aş umbla din casă în casă.

— Şi, ştiţi, sir, interveni Grace, puteţi fi încredinţat că William nici nu i-ar bea, nici nu i-ar ţine degeaba, nici nu i-ar risipi – în niciun fel. E bărbatul meu şi nu s-ar cuveni să-l laud; dar vreau să spun numai că om mai cumpătat, mai cinstit decât el nu se află în toată Anglia.

— Bine, uite am să stau eu de vorbă cu nişte prieteni, şi cred că vă pot făgădui să-i fac rost de cinci lire într-o zi sau două: cu împrumut, luaţi seama, nu în dar; trebuie să-i dea înapoi.

— Înţeleg, sir, înţeleg şi tare mi-ar conveni.

— Până atunci uite câţiva şilingi pentru dumneata, Grace, numai ca să ai ce pune în oală până ce încep să vină muşteriii. Acuma, copii, ia aşezaţi-vă la rând şi să spuneţi *Catehismul,* până când se duce mama voastră să cumpere ceva de mâncare: că astăzi nu prea aţi mâncat cine ştie cât, de asta sunt eu sigur. Ia începe tu, prâsleo. Cum te cheamă pe tine?

Domnul Hall rămase acolo până când veni Grace îndărăt; apoi îşi luă în grabă rămas bun, dând mâna atât cu Farren cât şi cu nevastă-sa: abia la uşă le spuse câteva scurte dar bine simţite vorbe de mângâiere creştinească şi le dădu nişte sfaturi. După aceea se despărţiră:

— Dumnezeu să vă binecuvânteze, sir!

— Domnul să vă binecuvânteze, oameni buni!

CAPITOLUL IX

Briarmains

Când Moore se întoarse la ei după ce se descotorosise de delegaţie, domnii Helstone şi Sykes se arătară foarte voioşi şi îl felicitară călduros pe fabricant. El manifestă însă atâta nepăsare faţă de complimentele lor cu privire la fermitatea dovedită, etc., păstră o înfăţişare ce se asemăna într-atât cu o zi monotonă, întunecată, fără soare şi fără nicio adiere, încât parohul, după ce i se uită iscoditor în ochi, îşi încheie felicitările odată cu paltonul, şi îi spuse lui Sykes, ale cărui simţuri nu mai erau îndeajuns de sensibile ca să-i dea putinţa de a vedea fără ajutor din afară, că prezenţa şi vorbele lui deveniseră un fel de pacoste:

— Hai, sir; o parte de drum tot trebuie s-o facem împreună: nu-i mai bine să ne ţinem tovărăşie? O să-i urăm domnului Moore o dimineaţă plăcută şi-o să-l lăsăm cu fericitele sale închipuiri, cărora pare foarte ispitit să le dea frâu liber.

— Dar unde-i Sugden? întrebă domnul Moore înălţând privirile.

— Oho! strigă Helstone. Câtă vreme dumneata ai avut treabă, eu n-am stat chiar cu mâinile în sân. Ţi-am fost de oarecare ajutor, şi nu mă laud de pomană. Mi-am zis că tot e mai bine să nu pierdem vremea; aşa că, în vreme ce dumneata parlamentai cu gentlemanul acela atât de abătut – Farren mi se pare că-l cheamă – am deschis fereastra asta din spate, am strigat după Murgatroyd, care se găsea la grajd, şi i-am spus să vină încoace cu gabrioleta domnului Sykes; pe urmă i-am strecurat pe Sugden şi pe fratele Moses – cu piciorul lui de lemn cu tot – prin deschizătură, m-am uitat la ei cum se urcă în gabrioletă (bineînţeles, tot cu încuviinţarea bunului nostru prieten Sykes). Sugden a pus mâna pe hăţuri – goneşte de parcă l-ar fugări Scaraoţchi în carne şi oase – iar peste un sfert de ceas Barraclough are să se afle la adăpost în temniţa de la Stilbro'.

— Foarte bine; mulţumesc, spuse Moore, şi la bună vedere, domnilor, apoi tot la fel de politicos îi conduse până la uşă şi se uită după ei până îi văzu că se îndepărtează de fabrică.

În tot restul zilei rămase taciturn şi îngândurat; nici măcar nu

schimbă o glumă cu Joe Scott; la fel şi acesta din urmă, în ce-l priveşte, îi spuse stăpânului doar atât cât era neapărat trebuincios pentru bunul mers al treburilor, dar îl cercetă îndelung cu coada ochiului, veni deseori să-i mai înteţească focul în birou, şi o singură dată, pe când încuia peste tot (fabrica lucra doar o parte din zi, din pricina încetinirii ritmului afacerilor), spuse că era o seară încântătoare şi că „ar putea să-i ureze domnului Moore desfătarea unei scurte plimbări pe vâlcea, fiindcă tare i-ar face bine“.

Auzindu-i sfatul, domnul Moore izbucni în râs, doar o clipă, şi după ce îl întrebă pe Joe ce rost avea grija asta faţă de el, şi dacă îl socotea cumva femeie ori copil, îi luă cheile şi apucându-l de umeri îl conduse către uşă. Totuşi îl strigă să vină îndărăt, când bietul Joe nu ajunsese nici măcar la poarta curţii.

— Joe, cunoşti familia Farren? N-o duc prea bine, după câte înţeleg.

— Cum s-o ducă bine, sir, dacă nu mai au de lucru de vreo trei luni? Aţi putea să vă daţi seama singur, dacă aţi vedea cât s-a schimbat William în rău – şi altfel nici că se putea; au vândut aproape tot ce aveau în casă.

— Nu era un muncitor leneş şi nepriceput?

— Nici n-aţi mai avut dumneavoastră unul ca el, sir, de când v-aţi apucat de afaceri.

— Şi sunt oameni cumsecade – toată familia?

— Mai cumsecade nici că se poate; nevastă-sa e şi ea o femeie de nu s-a mai pomenit, şi curatăăă… aţi putea să şi mâncaţi de pe podelele din casa ei; da’ acuma e vai de capul lor. Aş fi bucuros s-aud că William şi-a găsit măcar o slujbă de grădinar sau ceva cam pe-acolo; la grădini se pricepe bine. A lucrat odată împreună cu un scoţian care l-a învăţat tainele meseriei ăsteia, lumea aşa zice.

— Ei, acuma poţi să pleci, Joe; nu-i nevoie să stai aici şi să te holbezi la mine.

— Nu mai aveţi porunci de dat, sir?

— Nimic, numai să dispari de-aici.

Ceea ce Joe făcu fără şovăire.

Serile de primăvară sunt deseori aspre şi reci, şi cu toate că ziua fusese foarte frumoasă, caldă chiar şi dimineaţa, nu numai la amiază, pământul amorţi şi încă înainte de amurg un soi de

chiciură se întinsese furiş peste iarba de-abia răsărită şi mugurii ce dădeau să se desfacă. Albise pavajul din faţă, la Briarmains (reşedinţa domnului Yorke), întinsese un linţoliu tăcut peste gingaşele flori din grădină şi peste moliciunea ca de muşchi a pajiştii. Cât despre copacii cei falnici, cu trunchiuri puternice şi crengi întinse, care străjuiau frontonul dinspre drum, păreau să sfideze îngheţul unei seri de primăvară, poftindu-l să facă vreun rău, dacă poate, ramurilor încă golaşe; la fel se purta şi pâlcul desfrunzit al castanilor ce se înălţau în spatele casei.

În primele minute ale începutului unei nopţi fără lună, deşi cu cerul spuzit de stele, strălucitoare lumini răzbăteau prin ferestre; nu era o scenă întunecată şi pustie, şi nici măcar una tăcută. Briarmains se afla aproape de şosea; era o clădire destul de veche şi fusese ridicată înainte de tăierea şoselei, pe vremea când doar un drumeag de pământ bătătorit ce şerpuia printre ogoare ducea până acolo. Briarfield se găsea doar la mai puţin de o milă depărtare; zarva de acolo se auzea până aici, luminile i se vedeau limpede. Briar Chapel, un încăpător, nou şi încă netencuit lăcaş wesleyan de rugăciune, se înălţa la vreo sută de iarzi depărtare şi, cum chiar în acele momente între zidurile lui avea loc o adunare de credincioşi, lumina ce se revărsa pe ferestre arunca un reflex strălucitor asupra şoselei, iar un imn de o impresionantă ţinută, în stare să insufle până şi unui quaker habotnic spiritul chemat să-l îndemne a dansa după melodia lui, trezea cu voioşie toate ecourile din împrejurimi. Cuvintele anumitor fragmente se auzeau foarte limpede: iată un exemplu sau două din tonalităţi diferite; căci cântăreţii treceau lesne de la un imn la altul şi de la melodie la melodie, cu o uşurinţă şi un entuziasm greu de întâlnit aiurea:

Oh! who can explain
This struggle for Life
This travail and pain,
This trembling and strife?
Plague, earthquake, and famine,
And tumult and war,
The wonderful coming
Of Jesus declare!

For every fight

Is dreadful and loud -
The warrior's delight
Is slaughter and blood;
His foes overturning,
Till all shall expire, -
And this is with burning,
And fuel, and fire![1]

Aici urmă un răstimp de rugăciuni răsunătoare, însoţite de vaiete sfâşietoare. Strigătul: „Mi-am aflat libertatea!“ „Doad o' Bill's a aflat libertatea!“ răsună dinspre capelă, şi din nou întreaga adunare izbucni:

What a mercy is this!
What a heaven of bliss!
How unspeakably happy am I!
Gather'd into the fold,
With Thy people enroll'd,
With Thy people to live and to die!

Oh, the goodness of God
In employing a clod,
His tribute of glory to raise;
His standard to bear,
And with triumph declare
His unspeakable riches of grace!

Oh, the fathomless love,
That has deign'd to approve
And prosper the work of my hands;
With my pastoral crook,
I went over the brook,
And behold I am spread into bands!

Who, I ask in amaze

[1] O! cine poate să explice / Această luptă pentru viaţă, / Această strădanie şi suferinţă, / Acest tremur şi încordare? / Ciuma, cutremurul şi foametea, / Şi zbuciumul şi războiul, / Minunata sosire / A lui Iisus o proclamă! // Căci fiece luptă înfricoşătoare şi zgomotoasă – /Desfătarea războinicului /E măcelul şi sângele; / Îşi îngenunchează duşmanii, / Până ce toţi îşi dau sufletul —/ Şi asta o fac prin pârjoluri, / Prin paie şi prin foc!

Hath begotten me these?
And inquire from what quarter they came;
My full heart it replies,
They are born în the skies,
And gives glory to God and the Lamb![1]

Strofele care urmară acestora, după un alt răstimp de strigăte, ţipete, exclamaţii, urlete disperate, gemete de moarte, părură să încununeze punctul culminant al zgomotului şi ardoarei:

Sleeping on the brink of sin,
Tophet gaped to take us in;
Mercy to our rescue flew, -
Broke the snare, and brought us through.

Here, as in a lion's den,
Undevour'd we still remain;
Pass secure the watery flood,
Hanging on the arm of God.

Here...[2]

(Cumplit, cum nu se poate mai ameţitor pentru ureche, fu strigătul încordat în care se încheie ultima strofă):

---

[1] Ce binecuvântare e asta! / Ce rai de bucurie! Cât de negrăit de fericit mă aflu! / Adunat în mulţimea credincioşilor, / În sânul poporului tău, / Cu poporul tău să trăieşti şi să mori! // O! ce mare e îndurarea Domnului / Că foloseşte un bulgăre de pământ / Pentru a-i înălţa prinosul de slavă; / Ca să-şi ţină fruntea sus? / Şi în triumf să mărturisească / Negrăitele-i bogăţii de binecuvântare ! // O! dragostea cea fără de margini, / Ce s-a îndurat să încuviinţeze! Şi să sporească lucrul mâinilor mele; / Cu cârja-mi duhovnicească, / Am trecut peste pârâu, / Şi priviţi cum în cete m-am răspândit! // Cine, întreb eu cutremurat, / Mi-a menit mie toate acestea? / Şi întreb dincotro au venit ele ; / Răspunsul mi-l dă adâncul inimii, / Din ceruri s-au pogorât, / Şi înalţă cântec de slavă lui Dumnezeu şi Mielului!

[2] Pe când dormeam la marginea păcatului, / Gheena s-a repezit să ne înghită; / Mila Domnului a zburat într-ajutorul nostru – / A sfărâmat capcana şi ne-a scos la lumină. // Aici, ca într-o vizuină a leilor, / Rămânem nesfâşiaţi; / Trecem fără primejdie peste revărsarea apelor, / Sprijinindu-ne de braţul Domnului. // Aici...

Here we raise our voices higher,
Shout in the refiner's fire:
Clap our hands amidst the flame,
Glory give to Jesus' name![1]

Acoperişul capelei *n-a* zburat în văzduh; ceea ce e o dovadă mai convingătoare decât volume întregi întru lauda soliditǎţii cu care fuseseră aşezate plăcile de ardezie.

Dar dacă Briar Chapel părea să aibă viaţă, la fel arăta şi Briarmains; deşi fără îndoială că locuinţa părea să se bucure de o mai paşnică perioadă din existenţa ei decât templul; şi câteva dintre ferestrele ei erau luminate; ferestrele cu două cercevele de la parter dădeau de-a dreptul pe pajişte, perdelele ascundeau interiorul şi umbreau o parte dintre razele lumânărilor ce îl luminau, însă nu izbuteau să stingă pe de-a întregul zarva glasurilor şi râsetelor. Nouă ni se face favoarea de a fi lăsaţi sa intrăm pe uşa din faţă şi de a pătrunde în acest sanctuar domestic.

Nu prezenţa vreunor musafiri face ca locuinţa domnului Yorke să fie atât de însufleţită, căci înăuntru nu se află nimeni afară de membrii familiei sale, şi toţi sunt adunaţi în camera cea mai depărtată dinspre dreapta, şi anume salonul din spate.

Aceasta este încăperea obişnuită pentru reuniunile de seară. În timpul zilei ferestrele de-acolo s-ar înfăţişa ca alcătuite din vitralii strălucitor colorate – purpuriul şi galbenul limpede de chihlimbar fiind nuanţele predominante, licărind în jurul câte unui medalion în culori mai sobre plasat în centrul fiecărei ferestre, unul reprezentând graţiosul cap al lui Shakespeare, celălalt pe seninul John Milton. Câteva peisaje canadiene sunt atârnate pe pereţi – privelişti cu păduri verzi şi ape albastre - iar printre ele străluceşte o erupţie de noapte a Vezuviului; şi străluceşte într-adevăr cu putere, în contrast cu spuma rece şi azuriul cascadelor şi întunecoasele adâncimi ale pădurilor.

Focul ce luminează această încăpere e un foc aşa cum nu prea poţi să vezi, cititorule, dacă eşti un om din sud, arzând în căminele locuinţelor particulare; e un foc limpede, pârjolitor, de cărbuni aşezaţi morman înalt în vatra cuprinzătoare. Domnul Yorke *ţine* să aibă asemenea foc până şi pe vreme călduroasă

[1] Aici ne înălţăm şi mai cu putere glasurile / Strigăm în focul purificării; / Batem din palme în mijlocul flăcărilor, / Slavă înălţăm numelui lui Iisus!

de vară: atunci şade lângă el cu o carte în mână, iar lângă cotul său, pe o mescioară rotundă, se află o lumânare – dar acum nu citeşte, se uită la copii. Faţă în faţă cu dânsul stă doamna - un personaj pe care vi l-aş putea descrie amănunţit, dar nu simt chemare pentru o astfel de treabă. O văd, totuşi, foarte clar dinaintea ochilor: o femeie voinică şi cu înfăţişarea cea mai austeră, cu îngrijorarea răspândită pe chip şi revărsată pe umeri – dar nu o îngrijorare care să copleşească şi din faţa căreia să nu găseşti scăpare – ci mai degrabă acel soi de nour şi povară lăsate întotdeauna la vedere de cei ce socotesc de datoria lor să arate chinuiţi de gânduri. Of, vai de capul nostru! Asta se citea în înfăţişarea doamnei Yorke, şi întunecată precum Saturn stătea dânsa dimineaţa, la prânz, şi seara, şi amarnice lucruri mai gândea despre orice suflet de om - mai ales dacă era de sex feminin – care ar fi cutezat să vădească în prezenţa ei lumina unei inimi voioase pe o înfăţişare însorită. După câte socotea dânsa, a fi voios era totuna cu a fi vulgar; a fi vesel totuna cu a fi frivol: deosebiri între acestea nu făcea niciodată. Era totuşi o nevastă foarte bună, o mamă foarte iubitoare, veşnic cu grijă faţă de copii şi sincer devotată bărbatului; partea cea mai proastă era însă că, de-ar fi fost după vrerea sa, nu i-ar fi îngăduit să aibă niciun prieten pe lumea asta în afară de ea. Toate cunoştinţele lui îi erau nesuferite şi le ţinea la distanţă.

Domnul Yorke şi cu soţia sa se înţelegeau de minune; totuşi el avea o fire prietenoasă şi era un om ospitalier - un susţinător al unităţii familiei – iar în tinereţe, după cum s-a mai spus, nu-i plăcuseră decât femeile vesele şi pline de viaţă. De ce o alesese – cum izbuteau să se potrivească unul cu celălalt e o problemă destul de complicată, dar lesne rezolvabilă de către cine ar avea timp să cerceteze în amănunţime cazul. Aici este de ajuns să spunem că firea domnului Yorke avea şi o latură însorită şi una întunecoasă, iar latura cea întunecoasă găsea simpatie şi afinitate faţă de întreaga fire veşnic şi la fel înnourată a nevestei. Încolo era o femeie care ştia ce vrea; niciodată n-ar fi spus o vorbă fără rost sau vlagă; despre societate avea păreri sănătoase, democratice, iar despre natura omenească puţin cam cinice; se considera pe sine desăvârşită şi fără cusur, tot restul omenirii aflându-se în greşeală. Principalul ei defect era o suspiciune generală, eternă, neiertătoare faţă de toţi oamenii, toate lucrurile, toate credinţele şi toate partidele: această

suspiciune stătea ca o ceaţă în faţa ochilor ei şi o făcea să aleagă cărarea greşită oriunde ar fi privit şi oriîncotro s-ar fi întors.

Se poate presupune că urmaşii unei asemenea perechi nu aveau sorţi să fie nişte fiinţe banale, cu totul obişnuite; şi nici nu erau. Vezi acum pe şase dintre ei, cititorule: cel mai mic e un copilaş şi stă pe genunchii maică-si; deocamdată îi aparţine întru totul – pe acesta unul încă n-a început să-l pună la îndoială, să-l bănuiască, să-l condamne; tot sprijinul numai la ea îl găseşte, depinde de ea, se agaţă de ea, pe ea o iubeşte mai mult decât orice altceva pe lume: de toate astea e sigură pentru că, de vreme ce trăieşte prin ea, nu poate fi altfel, şi deci îl iubeşte.

Următoarele două sunt fete, Rose şi Jessy. Amândouă se află acum lângă genunchii tatălui; rareori se apropie de mama lor, dacă nu sunt obligate s-o facă. Rose, cea mai vârstnică, are doisprezece ani; seamănă cu taică-său – seamănă cel mai mult din tot grupul – dar este un cap de granit copiat în fildeş; toate culorile şi liniile au fost îndulcite. Yorke-tatăl are un chip aspru; al fiicei nu e aspru, dar nici cu adevărat drăguţ; are trăsături simple, copilăreşti: obrajii rotunzi sunt ca bujorii. Ochii cenuşii, însă, arată altfel decât copilăreşti – un suflet străluceşte prin ei – un suflet încă tânăr, dar care se va maturiza, dacă dăinuieşte trupul; şi nici tatăl, nici mama nu au un spirit care să se compare cu cel oglindit în ochii ei. A luat de la fiecare câte ceva, dar într-o zi are să fie mai presus decât al amândurora – mai puternic, mult mai curat, mai însetat de înălţimi. Acum e o fetiţă potolită, uneori chiar îndărătnică. Maică-sa ar vrea s-o facă aidoma ei – o femeie a îndatoririlor apăsătoare şi posomorâte – dar Rose are o minte bine înarmată, plină de mugurii unor idei niciodată cunoscute mamei. Şi trăieşte o suferinţă cumplită atunci când aceste idei sunt călcate în picioare şi înăbuşite. Încă nu s-a răzvrătit niciodată; dar de va fi tratată cu asprime se va răzvrăti cândva, iar atunci are să fie pentru totdeauna. Rose îşi iubeşte tatăl: el nu o stăpâneşte cu mână de fier; e bun cu ea. Ba uneori tatălui îi e teamă că fetiţa asta n-are să rămână în viaţă, atât de sclipitoare sunt scânteierile de inteligenţă ce-i ţâşnesc uneori în priviri sau în vorbe. Gândul acesta îl face adesea să se poarte faţă de ea cu o duioşie tristă.

Nu-i trece prin minte că micuţa Jessy are să moară de tânără,

atât e de veselă şi vorbăreaţă, arhioriginală încă de pe acum: dezlănţuită atunci când e stârnită, dar extrem de afectuoasă dacă e mângâiată; ba domoală, ba neastâmpărată – cu schimbul; netemătoare – faţă da maică-sa, de pildă, a cărei stăpânire nesocotit de aspră şi rigidă a sfidat-o adesea – totuşi încrezătoare în oricine s-ar oferi s-o ajute. Cu faţa ei micuţă şi nostimă, cu vorbăria ei cuceritoare, cu procedeele ei irezistibile, Jessy e făcută pentru răsfăţ; şi prin urmare e chiar odorul tatii. Este ciudat că păpuşica asta seamănă cu maică-sa ca două picături de apă, la fel cum Rose seamănă cu taică-său, şi în ciuda acestor fizionomii – câtă deosebire!

Dacă aţi avea în faţa ochilor o oglindă magică şi dacă în ea vi s-ar înfăţişa aceste două fete ale dumneavoastră aşa cum au să arate de când de la noaptea de acum se vor fi scurs douăzeci de ani – ce-aţi zice, domnule Yorke? Uitaţi-vă, aveţi oglinda magică: o să le aflaţi destinele – şi mai întâi al micuţei care vă este scumpă ca lumina ochilor, Jessy.

Cunoaşteţi locul acesta? Nu, nu l-aţi văzut niciodată; dar recunoaşteţi după frunziş ce anume sunt copacii aceştia – chiparoşi, salcie, tisă. Cruci de piatră de felul acestora nu vă sunt nefamiliare, şi nici ghirlandele de imortele. Aici este locul; iarbă verde şi o piatră funerară de marmură cenuşie – sub ele doarme Jessy. A trăit ca o zi de aprilie; multiubită a fost şi mult a iubit. În scurta-i viaţă adesea a vărsat lacrimi şi multe dureri au chinuit-o; dar printre ele a zâmbit şi a umplut de bucurie sufletul oricui a văzut-o. Moartea i-a fost uşoară şi fericită în braţele ocrotitoare ale surorii ei Rose, fiindcă în multe încercări i-a fost Rose sprijin şi apărare: în clipa de atunci amândouă fetele astea din Anglia, şi cea care-i pe moarte şi cea ce stă de veghe, sunt singure în ţară străină, şi pământul acelei ţări i-a dăruit un mormânt frumoasei Jessy.

Acum priveşte-o pe Rose, la doi ani după aceea. Crucile şi ghirlandele arată străine, dar colinele şi pădurile din acest peisaj sunt încă şi mai străine. Da, într-adevăr, e tare departe de Anglia; depărtate trebuie să fie tărâmurile cu înfăţişare atât de sălbatică şi luxuriantă. E o singurătate încă neştiută; păsări necunoscute fâlfâie pe la poalele acelei păduri; şi nu-i o apă curgătoare din Europa cea pe malurile căreia şade Rose dusă pe gânduri. Mica şi blânda fată din Yorkshire e o emigrantă singuratică într-o oarecare întindere de pământ din emisfera

sudică. Mai veni-va vreodată îndărăt?

Cei trei copii mai mari sunt toţi băieţi: Matthew, Mark şi Martin. Stau cu toţii acolo în colţ, prinşi în vreun joc. Observaţi-le capetele: foarte asemănătoare la prima vedere; la o a doua, deosebite; la o a treia, chiar contrastante. Cu păr întunecat, cu ochi întunecaţi la culoare, cu obraji rumeni sunt toţi trei; toţi au puţine trăsături englezeşti; toţi au îmbinat pe chip asemănări şi cu tatăl şi cu mama, şi totuşi fizionomii diferite, semn al caracterelor deosebite, se vădesc la fiecare.

Despre Matthew, întâiul născut al familiei, n-am să spun multe; deşi este cu neputinţă să nu te uiţi la el timp îndelungat şi să nu faci presupuneri cu privire la însuşirile ascunse ori manifeste de chipul lui. Nu e un băiat cu înfăţişare obişnuită; părul acela negru cum e cărbunele, fruntea albă, obrajii puternic coloraţi, ochii aceia zglobii şi întunecaţi la culoare sunt părţi frumoase în felul lor. Cum se face oare că oricât de îndelung te-ai uita, nu există în încăpere decât un singur obiect, cel mai sinistru dintre ele, cu care chipul lui Matthew pare a avea vreo afinitate, şi de care în fiece clipă îţi aduce aminte în mod straniu – erupţia Vezuviului? Sufletul acelui băieţandru pare să fie alcătuit din flăcări şi umbre: nici urmă de lumină a zilei, nicio sclipire de soare şi nicio rece şi limpede rază de lună nu se iveşte vreodată acolo. Are o statură englezească, dar, după cât se pare, nu şi un cuget englezesc; ai zice că e un stilet italian într-o teacă făurită cu măiestrie britanică. Nu-i merg bine treburile la joc – uitaţi-vă la privirea lui încruntată. Domnul Yorke observă, şi ce spune el atunci? Cu glas domol, îi ia apărarea: „Mark şi Martin, nu-l înfuriaţi pe fratele vostru”. Şi acesta e tonul folosit totdeauna de amândoi părinţii. În teorie se declară împotriva părtinirii; în casa lor niciodată nu va fi admis dreptul de primogenitură; dar Matthew nu trebuie - niciodată necăjit, niciodată contrazis; îl feresc de orice provocare cu aceeaşi grijă cu care s-ar feri să apropie focul de un butoi cu pulbere. „Cedare, împăcare” este cuvântul lor de ordine oricând vine vorba de Matthew. Republicanii alcătuiesc repede un tiran din propriul lor sânge şi propria lor carne. Odraslele mai tinere ştiu şi simt asta şi în inimile lor toţi se revoltă împotriva nedreptăţii; nu pot să descifreze motivele; nu pot decât să vadă deosebirile de tratament la care îi supun părinţii. Dinţii balaurului sunt încă de pe acum semănaţi printre ramurile de măslin ale domnului

Yorke; roadele lor vor fi într-o bună zi discordia.

Mark este un băiat foarte drăguţ, dintre toţi membrii familiei el are trăsăturile cele mai armonioase; este nemaipomenit de calm; zâmbetul îi e plin de viclenie; este în stare să spună lucrurile cele mai puţin plăcute, cele mai tăioase pe tonul cel mai aşezat. În ciuda cuminţeniei, o frunte oarecum încruntată trădează capriciile şi te face să-ţi aduci aminte că apele cele mai line nu sunt întotdeauna şi cele mai sigure. În afară de asta este prea ponderat, prea nepăsător şi flegmatic pentru a putea fi fericit. Pentru Mark viaţa nu va avea niciodată prea multe bucurii; când o să aibă douăzeci şi cinci de ani are să se mire de ce râd oamenii şi-are să-i creadă nişte nătărăi pe toţi cei care par veseli. Poezie nu va exista pentru Mark, nici în literatură şi nici în viaţă; avânturile ei cele mai frumoase îi vor suna în urechi ca simple fanfaronade şi incoerenţe; entuziasmul îi va stârni dispreţ şi scârbă. Mark n-o să aibă tinereţe; în vremea când va arăta juvenil şi înfloritor, sufletul îi va fi trecut de vârsta mijlocie. Trupul lui are acum vârsta de paisprezece ani, dar sufletul pe cea de treizeci.

Martin, cel mai mic dintre ei trei, are o altă fire. Pentru el viaţa poate, sau nu poate să fie scurtă; dar cu siguranţă că va fi strălucitoare: va trece prin toate fantasmele ei, crezându-le numai pe jumătate, trăindu-le din plin şi apoi mergând mai departe. Băiatul ăsta nu e drăguţ – nu la fel de drăguţ ca niciunul dintre ceilalţi fraţi: are o înfăţişare oarecare; e îmbrăcat într-un fel de coajă, o cochilie uscată, şi are s-o poarte până se va apropia de douăzeci de ani; pe urmă are s-o lepede: cam în perioada aceea va deveni şi drăguţ. Până la vârsta pomenită o să aibă purtări necioplite, probabil ca un fel de podoabe domestice; dar crisalida va păstra în sine puterea de a se transfigura şi a trece în fluture, şi nu încape nici umbră de îndoială că, la vremea potrivită, această transformare se va petrece. O anume perioadă are să fie un om cam de nimic, un tânăr de-a dreptul prostănac şi plin de fumuri, însetat de plăceri şi dornic de admiraţie; însetat, de asemenea, de cunoaştere. Va dori să aibă tot ceea ce lumea poate să-i ofere, atât în desfătări cât şi în ştiinţă; va sorbi, probabil, adânc din amândouă aceste izvoare. Şi după ce setea i se va potoli - ce urmează? Nu ştiu. Martin ar putea fi un om excepţional: dacă va fi sau nu, ghicitorul n-are puterea să spună; nu i s-a arătat nimic în

privinţa asta.

Dacă luăm familia domnului Yorke ca pe un întreg, în aceste şase capete tinere se află atâta putere a minţii, atâta originalitate, atâta energie şi atâta vigoare, încât - dacă am împărţi-o între o jumătate de duzină de odrasle de rând – ar reveni pentru fiecare ceva mai mult decât o doză obişnuită de înţelepciune şi înzestrare. Domnul Yorke o ştie şi e foarte mândru de spiţa sa. Printre dealurile şi văile sale, ţinutul Yorkshire numără asemenea familii deosebite, înzestrate, viguroase; cu sânge sănătos şi minte ascuţită; oarecum arţăgoşi în mândria dată de forţă şi greu de convins în încrederea deplină faţă de darurile lor înnăscute; lipsiţi de poleire, lipsiţi de respect, lipsiţi de blândeţe, dar zdraveni, ageri la minte, la fel de puţin dresaţi ca şoimul de pe stâncă şi calul liber din stepă.

O uşoară bătaie se aude în uşa salonului; băieţii făceau atâta zarvă cu jocul lor, şi în afară de asta, micuţa Jessy îi cântase tatălui cu atât farmec un cântec scoţian - domnul Yorke se dădea în vânt după cântece scoţiene şi italieneşti şi o învăţase pe fetiţa cu daruri muzicale câteva dintre cele mai frumoase – încât nimeni nu auzise clopoţelul de la uşa din faţă.

— Intră, spune doamna Yorke cu glasul ei cu bună-ştiinţă stăpânit şi solemn, care întotdeauna coboară la tonuri de o răceală funerară, chiar dacă ţelul pentru care e folosit nu e decât rostirea unor porunci privitoare la pregătirea mâncării în bucătărie, îndemnarea băieţilor să-şi pună şepcile în cuierul din hol, sau convocarea fetelor la lucrul de mână: Intră!

Şi pe uşă pătrunde Robert Moore.

Seriozitatea obişnuită a lui Moore ca şi cumpătarea dovedită în toate (căci porunca de a se aduce lada cu sticle nu e niciodată rostită cu prilejul vizitelor lui din timpul serii) îl recomandaseră cu atâta căldură doamnei Yorke, încât deocamdată nu făcuse din el obiectul animozităţii sale casnice faţă de relaţiile bărbatului său. Încă nu descoperise că vreo legătură tainică ar fi aceea care îl stinghereşte şi îl împiedică să se însoare, sau că ar fi un lup în piele de oaie -descoperiri făcute la scurtă vreme după căsătorie în privinţa celor mai mulţi dintre prietenii becheri ai bărbatului ei, şi în consecinţă îi exclusese din anturajul familiei; iar despre acest aspect al purtărilor doamnei s-ar putea pe drept cuvânt spune că avea unele laturi îndreptăţite şi judicioase, ca şi altele prea aspre.

— Ei, dumneata eşti? rosteşte doamna în vreme ce Moore se apropie şi întinde mâna. Cum se face că rătăceşti la ceasul ăsta din noapte? Ar trebui să te afli acasă.

— Se poate oare spune despre un bărbat neînsurat că are casă, stimată doamnă? întrebă Moore.

— Puuh! bufneşte doamna Yorke, care dispreţuieşte politeţurile convenţionale cu aceeaşi tărie ca şi barbatu-său şi le practică la fel de puţin; vorbirea ei deschisă, în orice împrejurare, este uneori dusă până la un punct astfel calculat încât să trezească admiraţie, dar mult mai adesea teamă – puuh! mie nu-i nevoie să-mi înşiri bazaconii de-astea; un bărbat neînsurat poate avea casă, dacă îi place. Ia spune-mi, te rog, sora dumitale nu reprezintă un cămin pentru dumneata?

— Nu despre ea e vorba, interveni domnul Yorke. Hortense e o minune de fată; dar când eu eram de vârsta lui Robert aveam cinci sau şase surori, toate la fel de cumsecade şi drăguţe ca şi Hortense, numai vezi tu, Hester, toate astea nu m-au împiedicat să caut în jur şi să-mi găsesc nevastă.

— Şi amarnic a mai regretat că m-a luat pe mine, adăugă doamna Yorke, fiindcă îi plăcea s-arunce din când în când câte o săgeată glumeaţă împotriva căsniciei, chiar dacă glumea pe pielea ei. S-a căit amarnic Robert Moore, şi poţi să-l crezi fără să şovăi, dacă îi vezi pedeapsa (acum arătă înspre copii). Cine şi-ar lua pe cap asemenea povară cum e garnitura asta de vlăjgani afurisiţi, dacă ar putea să scape? Şi nu-i vorba doar să-i aduci pe lume, cu toate că şi asta e destul de rău, dar toţi trebuie hrăniţi, îmbrăcaţi, crescuţi, puşi la rostul lor în viaţă. Tinere, când ţi-o abate de-nsurătoare adu-ţi aminte de cei patru băieţi şi două fete ale noastre, şi gândeşte-te de două ori înainte de-a face pasul.

— Oricum, deocamdată nu-mi arde de însurătoare: după câte cred eu astea nu-s vremi nici să te însori, nici să măriţi pe cineva.

O părere atât de sumbră obţinea cu siguranţă încuviinţarea doamnei Yorke; dădu din cap şi mormăi ceva ca să-şi arate acordul, dar nu trecu un minut şi zise:

— Nu prea iau eu în seamă înţelepciunea unui Solomon de vârsta dumitale; are să fie dată peste cap de cel dintâi fior care ţi-o trece prin inimă. Dar până atunci stai jos, sir; dacă stai jos nu poţi să vorbeşti la fel de bine ca din picioare?

Acesta era felul ei de a-şi pofti musafirii să ia loc; nici n-apucă bine să se supună poruncii, când mica Jessy sări de pe genunchii tatălui şi alergă în braţele numaidecât întinse s-o primească, ale domnului Moore.

— Vorbeşti despre însurătoarea lui, spuse fetiţa către maică-sa, cu indignare, în vreme ce era cu uşurinţa săltată pe genunchi, şi el e gata însurat, sau ca şi cum ar fi; astă-vară mi-a promis că eu am să fiu nevasta lui, de cum m-a văzut îmbrăcată cu rochiţa cea nouă, albă şi cu panglică albastră. Nu-i aşa, tată? (Copiii ăştia nu erau obişnuiţi să spună tăticul şi mămica; mama lor n-ar fi îngăduit pentru nimic în lume asemenea „scălâmbăieli”.)

— Aşa-i, fetiţa tatii, a promis; sunt martor. Dar pune-l să mai spună acum o dată, Jessy: ăştia de teapa lui nu-s decât nişte fătarnici şi mincinoşi.

— El nu-i mincinos: e prea drăguţ ca să fie mincinos, spuse Jessy uitându-se în sus la înaltul ei iubit, cu neclintită încredere în sinceritatea lui.

— Drăguţ! exclamă domnul Yorke; tocmai din pricina asta trebuie să fie, şi tocmai asta dovedeşte că e un – un ticălos.

— Dar pare prea tare supărat ca să fie mincinos, interveni o voce lină din spatele scaunului pe care şedea, tatăl. Dacă ar râde întruna aş crede şi eu că îşi uită repede promisiunile, dar domnul Moore nu râde niciodată.

— Ţapul tău sentimental e cel mai mare înşelător de pe lume, Rose, stărui domnul Yorke.

— Nu e sentimental! se împotrivi Rose.

Domnul Moore se întoarse către ea puţin surprins şi zâmbi în acelaşi timp.

— De unde ştii, Rose, că nu sunt sentimental?

— Am auzit eu o cucoană spunând că nu eşti.

— *Voilà, qui devient intéressant!*[1] exclamă domnul Yorke trăgându-şi scaunul mai lângă foc. O cucoană! Asta are un iz foarte romantic: trebuie să ghicim cine anume. Rosy, şopteşte numele încet la urechea tatii să nu cumva s-audă *el.*

— Rose, nu te mai amesteca în vorbă, interveni doamna Yorke în felul ei obişnuit de a ucide orice veselie; nici tu, Jessy: tuturor copiilor, şi mai cu seamă fetiţelor, le stă frumos să tacă din gură când sunt de faţă cei mai mari decât ei.

---

[1] Uite că devine interesant! (fr.).

— Atuncea de ce avem limbă? întrebă Jessy cu obrăznicie.

În vremea asta Rose doar se uita la maică-sa cu o expresie ce părea să spună că are să reţină preceptul şi o să se gândească la el pe îndelete. După două minute de încordată chibzuială, întrebă:

— Şi de ce mai cu seamă fetiţelor, mamă?

— Mai întâi fiindcă aşa spun eu; şi în al doilea rând pentru că discreţia şi modestia reprezintă cea mai de seamă înţelepciune a unei fete.

— Scumpă doamnă, observă atunci Moore, vorbele spuse de dumneavoastră sunt nepreţuite; îmi reamintesc, într-adevăr, de o remarcă a dragii mele surori; dar zău că nu e cazul cu micuţele aici de faţă. Lăsaţi-le pe Rose şi pe Jessy să vorbească liber cu mine, altminteri îmi răpiţi cea mai mare dintre bucuriile pe care le trăiesc venind aici. Îmi place tare mult flecăreala lor; îmi face chiar bine.

— Nu-i aşa? întrebă Jessy. Mult mai bine decât dacă neciopliţii ăia de băieţi ar veni lângă tine; tu ai spus, mamă, că sunt neciopliţi; cu gura ta.

— Da, *mignonne*[1]*,* de o mie de ori mai bine: băieţi neciopliţi am destui toată ziua în jurul meu, *poulet*[2]*.*

— Pe băieţi o mulţime de lume îi ia în seamă, continuă fetiţa. Toţi unchii şi mătuşile mele par să creadă că nepoţii sunt mai buni decât nepoatele lor; iar când vin domni la noi la masă, stau de vorbă totdeauna cu Matthew, cu Mark şi cu Martin, cu Rose şi cu mine niciodată. Domnul Moore e prietenul *nostru* şi o să-l păstrăm; dar bagă de seamă, Rose, nu e atât prietenul tău cât e al meu: el e pentru mine *cunoştinţa preferată;* ţine minte!

Şi înălţă mânuţa într-un gest dojenitor.

Rose se obişnuise să fie mustrată de mânuţa aceea; în fiecare zi trebuia să se plece în faţa năvalnicei energii a micuţei Jessy: era diriguită – se supunea surorii mai mici într-o mie de lucruri. Ori de câte ori era vorba de vreun fel de spectacol sau prilej de înveselire, Jessy trecea în frunte, iar Rose se retrăgea cuminte pe planul al doilea; pe câtă vreme atunci când trebuiau înfruntate părţile neplăcute ale vieţii – vreo treabă sau vreo renunţare, Rose lua în mod instinctiv asupra ei, pe lângă partea ce-i revenea, şi cât putea mai mult din îndatoririle surioarei.

---

[1] Micuţo (fr.).

[2] Puişor (fr.).

Jessy şi hotărâse în mintea ei că de îndată ce se va face destul de mare, o să se mărite; hotărâse de asemenea că Rose avea să rămână fată bătrână, să trăiască împreună cu ea, să-i crească odraslele şi să-i vadă de casă. Această stare de lucruri nu este neobişnuită între două surori, dacă una e ştearsă iar cealaltă drăguţă; în cazul de faţă, însă, *dacă* exista vreo deosebire în înfăţişarea exterioară, avantajul era de partea Rosei; faţa ei avea trăsături mai regulate decât a micuţei şi nostimei Jessy. Totuşi, Jessy era cea menită să se bucure, alături de o inteligenţă vioaie şi simţăminte aprinse, de darul fascinaţiei, de puterea de a fermeca atunci, acolo, şi pe cine ar fi dorit. Rose era menită să aibă un suflet sensibil, generos, o inteligenţă aleasă şi bogat cultivată, o forţă de devoţiune neşovăielnică, dar priceperea de a cuceri nu-i fusese sortită.

— Ei, Rose, spune-mi numele cucoanei aceleia care n-a vrut să admită că sunt sentimental, insistă domnul Moore.

Rose nu se pricepea deloc să ţină pe cineva ca pe jar, căci altminteri l-ar mai fi lăsat o vreme să stea în cumpănă; răspunse scurt:

— Nu pot; nu ştiu cum o cheamă.

— Atunci spune-mi cum arată. Ce-ţi aminteşti despre ea? Unde ai văzut-o?

— Când Jessy şi cu mine ne-am dus la Whinbury să stăm o zi cu Kate şi cu Susan Pearson, care de-abia veniseră de la şcoală, la doamna Pearson erau musafiri şi câteva cucoane mari se strânseseră într-un colţ din salon şi vorbeau despre tine.

— Nu cunoşteai pe niciuna?

— Hannah, şi Harriet, şi Dora, şi Mary Sykes.

— Bravo! Şi spuneau lucruri rele despre mine, Rosy?

— Unele, da; ziceau că eşti un mizantrop; uite că ţin minte cuvântul – când m-am întors acasă l-am căutat în dicţionar; înseamnă unul care-i urăşte pe oameni.

— Altceva?

— Hannah Sykes a zis că eşti un maimuţoi pompos.

— Şi mai bine! strigă domnul Yorke izbucnind în râs. Oho! Grozav! Hannah – asta-i aia cu părul roşu: frumoasă fată, dar nu prea o ajută mintea.

— În privinţa mea se pare c-o ajută destul de bine, spuse Moore. Maimuţoi pompos – da! Hai, Rose, mai departe.

— Domnişoara Pearson zicea că, după câte crede ea, în

purtarea ta e şi multă prefăcătorie, şi aşa, cu părul tău negru şi faţa palidă, ei i se pare că eşti un bleg sentimental.

Din nou domnul Yorke se porni pe râs; de data asta până şi doamna Yorke se amestecă în vorbă:

— Vezi dar de câtă stimă te bucuri când eşti vorbit în spate; totuşi eu cred că domnişoara Pearson *aceea* ar vrea să pună mâna pe dumneata; ţi-a pus gând rău încă de când ai venit întâi aici în ţară, aşa bătrână cum e.

— Şi i s-a împotrivit cineva, Rosy? întrebă Moore.

— O cucoană pe care n-o cunosc, fiindcă nu vine niciodată pe la noi, deşi în fiecare duminică o văd la biserică; şade în strana de lângă amvon. De obicei la ea mă uit în loc să stau cu ochii pe cartea de rugăciuni; fiindcă seamănă cu un tablou din sufrageria noastră, doamna aceea cu un porumbel în mână: cel puţin ochii îi are la fel, ba şi nasul – un nas drept – care, nu ştiu cum, face ca toată faţa să pară, aş zice eu, luminoasă.

— Şi n-o cunoşti?! exclamă Jessy pe un ton de nemărginită uimire. Uite, asta e Rose. Domnule Moore, eu de multe ori mă întreb pe ce lume o fi trăind sora mea; sunt sigură că nu toată vremea e pe lumea asta. Mereu poţi să vezi că habar n-are de cine ştie ce fleacuri pe care toată lumea le ştie. Auziţi de ce e în stare: să se ducă în fiecare duminică foarte cuviincios la biserică, să stea în tot timpul slujbei cu ochii pe o anume persoană şi să nu-şi dea osteneala să întrebe cum o cheamă pe persoana aceea! Vorbeşte despre Caroline Helstone, nepoata părintelui; acum mi-aduc aminte foarte bine. Domnişoara Helstone s-a supărat foc pe Ann Pearson; a zis aşa: „Robert Moore nu e nici prefăcut şi nici sentimental; în privinţa firii lui vă înşelaţi amarnic, sau mai bine zis niciuna dintre voi de-aici nu ştiţi absolut nimic“. Ei, să vă spun eu cum arată? Eu pot să spun cum arată lumea, cum e îmbrăcată, mai bine decât poate Rose.

— S-auzim.

— E frumoasă; e atrăgătoare; are gâtul alb, subţire şi drăgălaş; are bucle lungi, dar nu ţepene, îi cad peste umeri moi şi în voie, sunt de culoare castanie, dar nu prea închisă; vorbeşte liniştit şi limpede; niciodată nu face vreun gest smucit; deseori e îmbrăcată cu o rochie de mătase gri; e dichisită în toate; şi rochiile, şi pantofii, şi mănuşile – toate i se potrivesc. E ce aş zice eu că înseamnă o cucoană, şi când oi fi la fel de înaltă ca ea, am de gând tot aşa să arăt şi eu. Ţi-ar plăcea să arăt aşa?

Atuncea chiar te-ai însura cu mine?

Moore o mângâie pe cap; o clipă i se păru că-i gata s-o tragă mai aproape de el, dar în loc de asta o împinse ceva mai departe.

— Cum? Nu mă mai vrei? Mă dai la o parte?

— Lasă, Jessy, că tu nu ţii deloc la mine: niciodată nu vii la Hollow să mă vezi.

— Dacă nu mă chemi.

Domnul Moore se sluji de prilejul ivit ca să le invite pe amândouă fetiţele să-i facă o vizită a doua zi, promiţându-le totodată că, de vreme ce dimineaţa avea să se ducă până la Stilbro', are să le cumpere fiecăreia câte un cadou, fără să le spună deocamdată ce anume, fiindcă trebuie să vină ele şi să vadă. Jessy tocmai se pregătea să răspundă, când unul dintre băieţi izbucni pe neaşteptate:

— Eu o cunosc pe domnişoara asta Helstone despre care v-aţi tot bătut gura: e-o fată urâtă. Nu pot s-o sufăr. Mi-e silă de toată muierimea. Nici nu ştiu de ce le-o fi mai făcut Dumnezeu.

— Martin! strigă tatăl – fiindcă Martin vorbise - dar băieţandrul nu răspunse decât întorcând înspre jilţul părintesc tânărul chip cinic, pe jumătate viclean şi pe jumătate sfidător. Martin, băiatule, de data asta te-ai arătat un puştan îngâmfat şi prost crescut; într-o bună zi ai să fii un maimuţoi neruşinat; dar păstrează-ţi pentru tine simţămintele. Uite, am să trec la mine în carnet vorbele pe care le-ai spus acum. (Capul familiei scoase o cărticică legată în piele şi scrise cu grijă ceva pe foile ei.) Peste zece ani, Martin, dacă în vremea aceea o să mai fim amândoi în viaţă, am să-ţi aduc aminte ce-ai spus acum.

— Şi-atunci la fel am să spun: adică totdeauna am să urăsc femeile; sunt nişte păpuşele, şi-atâta tot: nu fac nimic altceva decât să se îmbrace cât mai dichisit şi pe urmă să se fâţâie de colo-colo ca să fie admirate. Eu niciodată n-am să mă-nsor; am să rămân holtei.

— Dă-i înainte! Dă-i înainte! Hester (adresându-se nevestei), să ştii că aşa eram şi eu când aveam anii lui, cel mai înverşunat duşman al însurătorii; numai că - ia seama! - când am ajuns la douăzeci şi trei de ani - în vremea aceea mă plimbam prin Franţa, prin Italia şi numai Dumnezeu unul mai ştie pe unde! - în fiece seară îmi încârlionţam părul înainte de a mă vârî în pat, şi purtam ineluş în ureche, ba cred că şi în nas mi-aş fi pus dacă

aşa ar fi fost moda – şi tot ce-mi stătea în putinţă ca să mă fac plăcut şi să le farmec pe cucoane. La fel o să se-ntâmple şi cu Martin.

— Cu mine? Niciodată! Am mai multă minte. Ce fel de om puteai să fii, tată! În ce priveşte veşmintele, fac un legământ: niciodată n-am să mă îmbrac mai cu grijă decât mă vedeţi acum. Domnule Moore, mă îmbrac în albastru din cap până-n picioare, iar la liceu râd de mine şi zic că sunt marinar. Dar eu râd şi mai tare de ei şi le spun că sunt coţofene şi papagali, cu surtucele lor de-o culoare, vesta de alta şi pantalonii de a treia. Eu întotdeauna am să port haine albastre, nimic altceva decât haine albastre: e sub demnitatea unei fiinţe omeneşti să se îmbrace cu haine bălţate.

— Peste zece ani de-acum încolo, Martin, n-o să se afle croitor în stare să-ţi arate atâtea culori deosebite câte ar fi de trebuinţă pentru gusturile tale pretenţioase; nicio parfumerie n-o să aibă esenţe îndeajuns de alese pentru simţurile tale fine.

Martin se uita dispreţuitor, dar nu mai dădu niciun răspuns.

Între timp Mark căutase vreo câteva minute într-un vraf de cărţi aşezate pe o masă de lângă perete, iar acum luă el cuvântul. Rostea cuvintele foarte rar, cu glas potolit, păstrând pe faţă o ironie calmă, nu uşor de descris:

— Domnule Moore, socotiţi probabil că domnişoara Caroline Helstone v-a făcut un compliment atunci când a susţinut despre dumneavoastră că nu sunteţi sentimental. Când surorile mele v-au spus vorbele astea, am avut impresia că sunteţi oarecum stânjenit, ca şi cum aţi fi bănuit că cineva vrea să vă flateze. V-aţi înroşit, exact ca un puşti nătăfleţ de la noi de la şcoală, care găseşte cu cale să roşească ori de câte ori e lăudat în faţa clasei. Ca să vă vin într-ajutor, domnule Moore, am căutat în dicţionar cuvântul „sentimental” şi am văzut că înseamnă „înzestrat cu sentimente”. Căutând mai departe, am găsit cuvântul „sentiment“ explicat ca fiind gând, idee, opinie. Un om sentimental, prin urmare, este acel ins care dispune de gânduri, de idei şi de opinii; un om nesentimental este cel căruia gândul, ideea, opinia îi rămân străine.

Şi Mark se opri: nu zâmbea, nu se uita împrejur ca să vadă dacă e admirat. Spusese ce avea de spus, şi acum tăcea.

— *Ma foi, mon ami,* zise domnul Moore adresându-se lui

Yorke, *ce sont vraiment des enfants terribles, que les vôtres!*[1]

Rose, care ascultase cu multă atenţie vorbele lui Mark, îi dădu replica:

— Sunt mai multe feluri de gânduri, idei şi opinii, bune şi rele. Sentimental trebuie să se refere la cele rele, sau cel puţin domnişoara Helstone trebuie să le fi luat în sensul ăsta, fiindcă nu îl vorbea de rău pe domnul Moore; îl apăra.

— Uite şi pe avocatul meu cel mic şi scump! spuse Moore şi o luă pe Rose de mână.

— Îl apăra, zise încă o dată Rose aşa cum aş fi făcut şi eu dacă aş fi fost în locul ei, fiindcă celelalte cucoane păreau să vorbească numai cu duşmănie.

— Cucoanele totdeauna vorbesc cu duşmănie, observă Martin; asta este adânc implântat în firea muieretului, să poarte duşmănie.

Acum, pentru prima oară, deschise şi Matthew gura:

— Ce caraghios e şi Martin ăsta, să pălăvrăgească totdeauna despre ce nu înţelege.

— E privilegiul meu de om liber să pălăvrăgesc în legătură cu orice subiect îmi place, răspunse Martin.

— Te foloseşti, sau mai bine zis abuzezi de el într-o asemenea măsură, se răsti fratele mai mare, încât dovedeşti că ar fi trebuit să fi sclav!

— Sclav! sclav! Vorba asta spusă unui Yorke de către un Yorke! Băiatul ăsta, adăugă Martin ridicându-se de la masă şi arătând pe deasupra ei către Matthew, băiatul ăsta uită ce ştie până şi ultimul ţăran din Briarfield, că toţi cei născuţi din neamul nostru au fost oameni atât de mândri încât niciodată nu s-au plecat în faţa cuiva - dovadă faptul că de trei sute de ani încoace sângele ăsta n-a mai curs în vine de supus.

— Vorbe de clacă! zise Matthew.

— Băieţi, tăcere! strigă domnul Yorke. Martin, totdeauna stârneşti ceartă; dacă nu erai tu nu se întâmpla nimic.

— Nu, zău? Şi asta e drept? Eu am început, sau Matthew? I-am spus eu ceva când m-a acuzat că pălăvrăgesc ca un netot?

— Ca un netot înfumurat! repetă Matthew.

Aici doamna Yorke începu să se frământe pe scaun - o manevră cam ameninţătoare când venea din partea ei, întrucât se întâmplă să fie urmată de un acces de istericale, mai ales

[1] Pe cinstea mea! prietene — teribili copii mai sunt ăştia ai dumitale! (fr.).

dacă Matthew se găsea amestecat într-o ceartă.

— Nu văd pentru ce ar trebui să suport neobrăzările lui Matthew Yorke, sau ce drept are să vorbească urât cu mine! observă Martin.

— N-are niciun drept, băiete; dar iartă-l pe fratele tău chiar dacă te-ar supăra de o mie de ori, interveni domnul Yorke împăciuitor.

— Mereu unul şi acelaşi lucru, şi teoria şi practica se bat tot timpul cap în cap! murmură Martin şi se răsuci dând să părăsească salonul.

— Încotro te îndrepţi, fiule? întrebă tatăl.

— Să caut un loc unde să pot fi scutit de insulte: dacă se află pentru mine vreun asemenea loc în casa asta.

Matthew râse cât putea el mai sfidător; Martin îi aruncă o privire stranie, apoi începu să tremure din toate încheieturile trupului său neîmplinit, dar se stăpâni şi nu scoase nicio vorbă.

— Sper că n-are nimeni nimic împotrivă dacă mă retrag? întrebă Martin.

— Nu; du-te, băiatul tatii; dar ţine minte că nu trebuie să-i porţi pică.

Martin ieşi, iar Matthew îl însoţi cu un alt râs batjocoritor. Ridicându-şi de pe umărul lui Moore capul blond, care se sprijinise acolo câteva clipe, şi aruncându-i lui Matthew o privire îngheţată, Rose spuse:

— Martin e supărat şi tu eşti vesel; dar aş prefera să fiu în locul lui Martin şi nu într-al tău: cu firea ta nu pot să mă împac.

În momentul acela, pentru a preveni ori măcar pentru a scăpa de o scenă – prevestită destul de limpede prin nişte suspine ale doamnei Yorke – domnul Moore se ridică şi săltând-o pe Jessy de pe genunchi, le sărută pe ea şi pe Rose, aducându-le totodată aminte că neapărat trebuie să vină a doua zi după-amiază la Hollow; pe urmă, după ce îşi luase rămas bun de la gazde, îl întrebă pe domnul Yorke:

— S-ar putea să-ţi spun o vorbă?

Gazda îl petrecu la ieşire, iar scurta lor discuţie se purtă în hol.

— Ai ceva de lucru pentru un om de nădejde? îl întrebă Moore.

— În asemenea timpuri e o întrebare fără rost; doar ştii bine că toţi patronii au fost nevoiţi să se lipsească de mulţi muncitori

de ispravă fiindcă nu mai aveau ce să le dea de lucru.

— Dacă ţi-ar sta în putinţă, m-ai îndatora foarte mult angajându-l pe omul ăsta.

— Dragul meu, chiar dacă aş vrea să îndatorez Anglia întreagă, tot n-aş mai avea cum să angajez alţi muncitori.

— N-are importanţă; undeva trebuie să-i găsesc un loc.

— Despre cine e vorba?

— William Farren.

— Îl ştiu pe William; om harnic şi de treabă, William ăsta.

— E fără lucru de trei luni de zile; are familie grea. Bineînţeles că nu pot trăi fără leafă. A făcut parte dintr-o delegaţie de postăvari care a venit la mine azi-dimineaţă să se plângă şi să ameninţe. William n-a ameninţat; doar m-a rugat să le mai dau o păsuială – să introduc schimbările astea ceva mai încet. Ştii că aşa ceva nu-mi stă în putinţă: cum sunt strâmtorat din toate părţile, nu-mi rămâne nimic altceva de făcut decât să mă grăbesc cât pot. Am considerat că ar fi pierdere de vreme să stau la palavre cu muncitorii. I-am luat la goană, după ce am arestat pe un ticălos dintre ei pe care sper să-l arunc în puşcărie – e vorba de unul care ţine câteodată predici acolo la capelă.

— N-o fi Moses Barraclough?

— Da.

— Cum? L-ai arestat? Brava! Atunci eşti pe cale ca dintr-un şarlatan să faci un martir: tare înţeleaptă treabă ai mai făcut.

— Am făcut un lucru drept. Ei, ce mai încolo-încoace, sunt hotărât să-i găsesc lui Farren o slujbă şi mă bizui pe dumneata să-i oferi una.

— Frumos, n-am ce zice! exclamă domnul Yorke. Cu ce drept te bizui dumneata pe mine ca să le port de grijă muncitorilor pe care îi dai afară? Ce ştiu eu despre Farrenii şi Williamii dumitale? Am auzit despre el că e om de nădejde; dar sunt eu obligat să-i ajut pe toţi oamenii de nădejde din Yorkshire? Poate-ai să spui că nu e vorba de cine ştie ce treabă grea; dar grea sau uşoară, nici nu vreau să aud de aşa ceva.

— Hai, domnule Yorke, ce crezi că poţi găsi pentru ei?

— *Eu* să găsesc! Mă sileşti să folosesc nişte cuvinte cu care nu sunt obişnuit. Te-aş ruga să pleci acasă - uite aşa – ia-ţi valea.

Moore se aşează pe unul dintre scaunele din hol.

— Nu-i poţi oferi nimic în fabrică la dumneata – de acord – dar ai pământ: găseşte-i ceva de lucru pe pământul dumitale,

domnule Yorke.

— Bob, eu ştiam că nici nu-ţi pasă de *„nos lourdauds de paysans“*[1]; nu înţeleg defel schimbarea asta.

— Eu înţeleg: omul acela nu mi-a spus decât lucruri drepte şi de bun-simţ. Dar i-am răspuns cu tot atâta asprime cum le-am răspuns şi celorlalţi, care nu trăncăneau decât prostii. Atunci şi în locul acela nu am fost în stare să fac deosebire: înfăţişarea lui arăta mai limpede decât vorbele prin ce trecuse în vremea din urmă: dar ce rost mai pot avea acum explicaţiile? Găseşte-i ceva de lucru.

— Găseşte-i dumneata de lucru. Dacă eşti aşa de grăbit şi de interesat, calcă-ţi pe inimă.

— Dacă în treburile mele ar fi mai rămas o cât de mică posibilitate de concesie, aş trage de ea până ar plesni din nou; dar am primit chiar azi-dimineaţă nişte scrisori care îmi arată foarte limpede în ce stare mă aflu, şi funia e foarte aproape de par. Debuşeurile mele străine, în orice caz, sunt suprasaturate. Dacă nu vine nicio schimbare – dacă nu se iveşte nicio perspectivă de pace – dacă Ordinele ministeriale nu sunt, în sfârşit, suspendate, ca să ne deschidă calea către Apus – nu ştiu deloc ce am să mă fac. Nu văd mai multă lumină decât dacă aş fi întemniţat într-o stâncă; aşa încât dacă aş pretinde că sunt în stare să ofer cuiva mijloace de trai, ar însemna din partea mea un lucru necinstit.

— Hai, hai, să ne plimbăm puţin pe afară: e o noapte plină de stele, spuse domnul Yorke.

Ieşiră din casă, închiseră uşa de la intrare în urma lor şi, unul lângă celălalt, începură să păşească în sus şi în jos pe pavajul albit de promoroacă.

— Rezolvă numaidecât chestiunea cu Farren, stărui domnul Moore. Ai livezi întinse la Yorke Mills; e un grădinar foarte priceput: dă-i de lucru acolo.

— Bine, fie. Trimit mâine după el, şi o să vedem. Şi-acuma, tinere, spune-mi, eşti îngrijorat de starea afacerilor dumitale?

— Da; o nouă prăbuşire – pe care mai pot s-o amân, dar pe care, în clipa de faţă, nu văd deloc în ce fel aş putea s-o evit până în cele din urmă – ar terfeli pentru totdeauna numele de Moore; şi dumneata ştii că am foarte frumoase intenţii de a plăti orice datorii şi de a restabili vechea firmă pe temeliile ei de-

[1] Neajutoraţii noştri de ţărani (fr.).

odinioară.

— Ai nevoie de capital – asta-i tot ce-ţi trebuie.

— Adevărat. Numai că asta e ca şi cum ai spune că tot ce-i trebuie unui mort ca să trăiască e să respire.

— Ştiu – ştiu că pentru a face rost de capital nu-i destul să ceri; şi dacă ai fi un om însurat şi ai avea o familie, ca mine, cred că situaţia dumitale ar fi într-adevăr disperată; însă oamenii tineri şi fără încurcături au şansele lor speciale. Din când în când aud despre dumneata zvonuri că ai fi gata să te însori cu domnişoara cutare, ori domnişoara cutare; dar îmi închipui că niciunul nu e adevărat.

— Poţi crede cu toată hotărârea: consider că nu mă aflu într-o situaţie care să-mi îngăduie visuri despre însurătoare. Însurătoare! Nici un pot suporta vorba asta; sună aşa de nerod şi utopic. Am ajuns la convingerea de neclintit că însurătoarea şi dragostea sunt superfluităţi aflate doar la îndemâna celor bogaţi, care duc o viaţă uşoară şi nu sunt constrânşi să aibă grija zilei de mâine; sau gesturi de disperare, ultima şi necugetata bucurie a celor ajunşi pe cea mai de jos treaptă a nenorocirii, care au pierdut şi ultima nădejde de a se mai ridica vreodată din noroiul sărăciei fără margini.

— Eu n-aş judeca aşa dacă m-aş afla în situaţia dumitale; m-aş gândi că e foarte probabil să pot găsi o nevastă cu câteva mii de lire şi care să-mi convină şi mie şi afacerilor mele.

— Mă-ntreb unde?

— Ai încerca, dacă ţi s-ar ivi prilejul?

— Nu ştiu; depinde de – pe scurt, depinde de foarte multe lucruri.

— Ai lua o femeie bătrână?

— Prefer să sparg piatră la construcţiile de drumuri.

— La fel şi eu. Pe una urâtă ai lua-o?

— Vai! Detest urâţenia şi mă desfăt în faţa frumuseţii; ochii şi inima mea, Yorke, se bucură atunci când văd un chip suav, tânăr, luminos, la fel după cum simt silă dacă văd unul întunecat, diform, prăpădit; trăsăturile şi culorile gingaşe îmi fac plăcere – pe cele aspre nu le pot suporta. N-aş lua o nevastă urâtă.

— Nici dac-ar fi bogată?

— Nici dacă ar fi înveşmântată în pietre scumpe. N-aş putea s-o iubesc – nu m-ar atrage cu nimic – n-aş putea s-o suport.

Gusturile mele trebuie să fie satisfăcute, altminteri dezgustul s-ar preface în despotism – sau, şi mai rău – ar amorţi într-un sloi de gheaţă.

— Cum, Bob, dacă te-ai însura cu o fată cuminte, blândă şi bogată, deşi cu trăsături puţin mai aspre, n-ai putea să te împaci cu nişte pometi ceva mai înalţi, cu o gură cam mare şi cu un păr roşcat?

— N-am să încerc niciodată, asta ţi-o spun deschis. *Vreau să am* cel puţin graţie, şi tinereţe, şi armonie – da, şi ceea ce înţeleg eu prin frumuseţe.

— Şi sărăcie, şi o casă plină de copii pe care nu poţi nici să-i îmbraci, nici să-i hrăneşti, şi foarte curând o mamă nervoasă şi ofilită – pe urmă falimentul, compromiterea – toată viaţa o luptă fără sfârşit.

— Dă-mi pace, Yorke.

— Dacă eşti romantic, Robert, şi mai ales dacă eşti gata îndrăgostit, ne răcim gura degeaba.

— Romantic nu sunt. Sunt despuiat de romantism şi în privinţa asta sunt la fel de gol ca şi întinzătoarele alea albe, fără o bucată de pânză pe ele.

— Totdeauna să foloseşti asemenea figuri de stil, tinere; pe astea le înţeleg şi eu; şi n-ai nicio poveste de dragoste care să-ţi întunece judecata?

— În privinţa asta cred că ţi-am spus destule şi până acum. Dragoste pentru cine? Puuf!

— Bine, atunci; dacă nu eşti vătămat nici la inimă, nici la cap, nu există motiv să nu te foloseşti de vreun prilej favorabil, dacă-ţi iese în cale; prin urmare, aşteaptă şi-o să vezi.

— Vorbeşti chiar ca un proroc, Yorke.

— Prea departe nu cred să fiu. Nu-ţi făgăduiesc nimic şi nu-ţi dau niciun sfat; te îndemn însă: ţine capul sus şi ia-te după împrejurări.

— Nici almanahul sănătăţii, care-mi poartă numele, n-ar putea să-mi dea sfaturi mai prudente.

— Între timp, află că nici nu-mi pasă de tine, Robert Moore; nu eşti în niciun fel rudă cu mine sau cu ai mei, şi dacă pierzi sau faci avere mie mi-e totuna. Acuma du-te acasă: a bătut de zece. Domnişoara Hortense s-o fi tot întrebând pe unde umbli.

CAPITOLUL X

Fete bătrâne

Timpul trecu şi primăvara prinse putere. Pământurile Angliei începură să arate plăcut: câmpurile erau verzi, colinele, proaspete şi grădinile, spuzite de flori; dar în inima ei Anglia nu o ducea mai bine: săracii tot chinuiţi erau, iar patronii lor tot hărţuiţi; în anumite ramuri comerţul părea ameninţat de paralizie, fiindcă războiul continua; sângele Angliei era risipit şi avutul ei împrăştiat; şi totul, se părea, pentru atingerea unor ţinte fără noimă. Din când în când, ce-i drept, mai veneau veşti despre unele succese în Peninsulă, dar asta se întâmpla rar; între ele se scurgeau lungi răstimpuri în care nu se auzea nimic altceva decât sfidătoarele autofelicitări ale lui Bonaparte în legătură cu neîntreruptele sale triumfuri. Acei care aveau de suferit de pe urma rezultatelor războiului vedeau în toate astea numai o luptă obositoare şi – credeau ei – lipsită de orice speranţă împotriva a ceea ce temerile sau interesele îi făceau să socotească o forţă de nebiruit, o luptă ce devenise insuportabilă: cereau pace în orice condiţii; oameni ca Yorke sau Moore – şi erau mii cei pe care războiul îi punea în aceeaşi situaţie, adică să se zbată în pragul falimentului – cereau pace cu o stăruinţă dată de energia disperării. Organizau întruniri; ţineau discursuri; alcătuiau petiţii implorând aceeaşi favoare; în ce anume condiţii nici nu le păsa.

Toţi oamenii, luaţi separat, sunt mai mult sau mai puţin egoişti; dar luaţi în grupuri sunt într-o măsură mult mai mare. Negustorul britanic nu este o excepţie de la această regulă; clasa mercantilă o ilustrează în chip izbitor. Această clasă fără îndoială că exagerează mult în dorinţa ei unică de a face bani; las deoparte orice considerent de ordin naţional în afara aceluia de a da comerţului Angliei (adică al lor) cea mai întinsă dezvoltare. Simţămintele cavalereşti, dezinteresarea, mândria faţă de propria onoare sunt mai mult decât moarte în inimile lor.

O ţară condusă numai de ei ar face prea adeseori ruşinoase acte de supunere – nici pe departe din pricinile propovăduite de Christos, ci mai curând din acelea strecurate în suflet de Mammon. În vremea ultimului război, neguţătorii din Anglia ar fi fost gata să primească din partea franţujilor palme şi pe obrazul drept şi pe cel stâng. Şi-ar fi dat lui Napoleon mantăile, iar după aceea i-ar fi oferit politicoşi chiar şi haina şi nici vesta nu i-ar fi refuzat-o dacă ar fi fost puţin presaţi: ar fi implorat doar îngăduinţa de a-şi păstra pe ei doar celălalt articol de îmbrăcăminte, din pricina pungii aflate în buzunarul de acolo. N-ar fi lăsat să se vadă nicio sclipire de mândrie, niciun gest de rezistenţă, până ce mâna banditului corsican n-ar fi înhăţat preaiubita pungă; abia pe urmă, *poate,* transformaţi în buldogi britanici, ar fi sărit în beregata tâlharului, şi acolo s-ar fi încleştat, acolo ar fi rămas atârnaţi – îndârjiţi, nesăţioşi, până ce comoara le-ar fi fost înapoiată. Când vorbesc împotriva războiului, negustorii declară întotdeauna că îl urăsc fiindcă e o îndeletnicire sângeroasă şi barbară; auzindu-i vorbind ai putea crede că sunt deosebit de civilizaţi – extraordinar de generoşi şi îndatoritori faţă de semeni. Dar nu aşa stau lucrurile. Mulţi dintre ei sunt nemaipomenit de înguşti la minte şi reci la suflet, nu au simţăminte binevoitoare decât faţă de propria lor clasă – sunt distanţi, chiar duşmănoşi faţă de toate celelalte; spun despre ele că sunt inutile; par să le pună la îndoială până şi dreptul la existenţă; par să le fie ciudă până şi pentru aerul pe care ceilalţi îl respiră, şi să considere împrejurarea că şi aceştia mănâncă, beau şi locuiesc în case decente drept cu totul de nejustificat. Habar n-au ce fac alţii atunci când ajută, desfată ori îi învaţă pe cei din acelaşi neam; nu-şi dau osteneala să întrebe; oricine nu se ocupă de afaceri este acuzat că mănâncă pâinea leneviei, sau că duce o existenţă nefolositoare. Îndură-se Domnul să treacă multă vreme până ce Anglia să ajungă într-adevăr o naţie de prăvăliaşi!

Am spus încă mai înainte că Moore nu era un patriot gata de sacrificiu de sine şi am lămurit de asemenea ce anume împrejurări îl determinaseră să fie în chip deosebit înclinat să-şi limiteze atenţia şi eforturile la prosperarea propriilor sale interese; iată de ce când s-a simţit pentru a doua oară împins către pragul ruinei, nimeni n-a luptat cu mai multă îndârjire decât el împotriva acelor influenţe ce l-ar fi putut da peste cap.

Tot ce *putea* el face pentru a stârni în nord agitaţie împotriva războiului, a făcut, ba i-a mai instigat şi pe alţii ai căror bani şi relaţii le dădeau o putere mai mare decât cea de care dispunea el. Uneori, ca într-o străfulgerare, simţea că cererile adresate de partidul lui către guvern sunt destul de puţin întemeiate; când auzea despre întreaga Europă ameninţată de Bonaparte, că toată această Europă se înarmează pentru a-i sta împotrivă; când văzu Rusia ameninţată şi îşi dădu seama că această Rusie se ridică, furioasă şi hotărâtă, să-şi apere pământurile îngheţate, provinciile sălbatice locuite de şerbi, întunecatul despotism băştinaş de ameninţarea, de jugul, de tirania unui învingător străin, înţelese că Anglia, tărâm al libertăţii, nu-şi *mai* poate împuternici fiii să cedeze şi să facă propuneri împăciuitoare acelui nedrept, hrăpăreţ conducător francez. Când din timp în timp soseau veşti despre mişcările acelui OM ce reprezenta pe atunci Anglia în Peninsulă; despre înaintarea lui din succes în succes – acea înaintare atât de bine chibzuită, dar atât de statornică, atât de prevăzătoare, dar atât de sigură, atât de „fără grabă”, dar şi atât de „fără repaos“; când citea în coloanele ziarelor propriile depeşe ale lordului Wellington, documente scrise de Modestie după cum dicta Adevărul – Moore mărturisea în sinea lui că o anume forţă întovărăşeşte trupele britanice, o forţă de acea esenţă prudentă, răbdătoare, autentică şi fără trufie, care nu poate să nu aducă victoria de partea taberei în fruntea căreia se află, până în cele din urmă. În cele din urmă! Dar această urmă, sfârşitul, gândea el, e încă departe; iar până atunci el, Moore, ca individ, avea să fie strivit, nădejdile lui făcute praf şi pulbere: de el însuşi trebuia să se îngrijească, speranţele lui trebuia să le slujească, numai astfel şi-ar fi putut îndeplini destinul.

Şi-l îndeplini cu atâta vigoare, încât foarte curând rupse în mod hotărâtor relaţiile cu vechiul său prieten din partidul tory, parohul. Se certară la o întrunire publică, iar după aceea schimbară în ziare câteva scrisori înveninate. Domnul Helstone îl denunţă pe Moore ca fiind iacobin, nu mai stătu de vorbă cu el, refuză să-i mai adreseze cuvântul chiar atunci când se întâlneau; îi puse de asemenea în vedere nepoatei sale, în chip foarte ferm, că deocamdată legăturile ei cu Hollow’s Cottage trebuie întrerupte; totodată luau sfârşit şi lecţiile de franceză. Dealtminteri, sublinie preotul, limba asta era dăunătoare şi în

cel mai bun caz frivolă, după cum cele mai multe dintre operele cu care se lăuda erau dăunătoare şi frivole, profund jignitoare în tendinţa lor de a zăpăci minţile femeilor. Se întreba (observă el în treacăt) ce nătărău o fi scornit mai întâi moda ca femeile să înveţe franţuzeşte: nimic n-ar fi putut fi mai nepotrivit pentru ele; era ca şi cum ai hrăni un copil rahitic cu cretă şi terci fiert în apă; Caroline trebuia să renunţe la învăţarea limbii franceze şi totodată să renunţe şi la verii ei: erau oameni periculoşi.

Domnul Helstone fusese convins că dispoziţia asta avea să stârnească împotrivire: se aştepta mai ales la lacrimi. Rareori se sinchisea unde mergea Caroline, dar avea o vagă impresie că îi plăcea mult să se ducă la Hollow's Cottage; tot aşa, bănuia că rarele vizite ale lui Robert Moore la casa parohială o bucurau. Soldăţoiul băgase de seamă că în cazul când venea Malone şi încerca în vreo seară să întreţină societatea şi să se facă plăcut ciupind de urechi o pisică bătrână, care de obicei împărţea cu domnişoara Helstone şcăunaşul de picioare, sau împrumutând o puşcă de vânătoare şi trăgând într-una în ţinta întruchipată de uşa unui şopron din grădină, atâta vreme cât mai era destulă lumină ca să poată vedea ţinta aceea cât toate zilele – lăsând în vremea asta uşile de la coridor şi salon deschise în chip tare supărător, ca să-i vină mai lesne să se repeadă şi să-şi anunţe zgomotos succesele ori insuccesele – preotul băgase de seamă deci că în astfel de unice prilejuri de distracţie, Caroline făcea ce făcea şi dispărea, urcându-se la etaj, în vârful picioarelor, şi rămânea nevăzută până când era strigată jos la cină. Pe de altă parte, dacă Robert Moore era musafirul, deşi nu punea la încercare agerimea pisicii, şi nici nu acorda vreo atenţie animalului, cu excepţia rarelor cazuri când o lua de pe scăunel şi o punea pe genunchii lui, apoi o lăsa fie să toarcă, fie să i se urce pe umăr şi să-şi frece capul de obrazul lui; deşi nu se auzeau niciun fel de bubuituri asurzitoare, nu se răspândea niciun miros de praf de puşcă şi pucioasă, nicio gălăgie, niciun fel de vorbe umflate în tot timpul cât stătea acolo, Caroline rămânea totuşi în cameră şi părea să găsească adâncă mulţumire în cusutul unei perniţe de ace pentru coşul milosteniei sau în împletitul unor ciorapi pentru coşul misionarilor.

Atunci Caroline stătea foarte liniştită şi Robert aproape că nu-i acorda nicio atenţie, iar ce avea de spus nu prea i se adresa; dar

nefiind unul dintre acei gentlemani mai vârstnici uşor de dus de nas, ci dimpotrivă, dovedindu-se cu orice prilej a sta cu ochii în patru, domnul Helstone îi cercetase cu băgare de seamă atunci când îşi luau rămas bun: le văzuse numai o dată privirile întâlnindu-se – o singură dată. Unele firi ar fi fost cuprinse de bucurie la vederea privirilor surprinse atunci, fiindcă nu ascundeau niciun rău, ci doar un fel de desfătare. Nu erau nici pe departe priviri de înţelegere reciprocă, fiindcă între ei nu existau taine de dragoste comune; prin urmare nu exista niciun soi de vicleşug sau ascunziş supărător; atâta doar că ochii domnului Moore, privind într-ai Carolinei, vedeau că sunt limpezi şi duioşi, iar ochii Carolinei, întâlnindu-i pe ai domnului Moore, mărturiseau că sunt bărbăteşti şi scormonitori: fiecare dintre ei recunoşteau farmecul în felul ei sau al lui propriu. Moore zâmbea fugar, iar Caroline la fel de fugar se îmbujora. Domnul Helstone ar fi fost în stare, acolo pe loc, să-i muştruluiască pe amândoi: îl supărau; de ce? - cu neputinţă de spus. Dacă l-ai fi întrebat ce merită Moore în clipa aceea, ţi-ar fi răspuns: „cravaşa”; dacă l-ai fi întrebat ce i se cuvine Carolinei, el ar fi propus numaidecât o urecheală; dacă l-ai fi întrebat mai departe care este pricina unor asemenea pedepse, s-ar fi dezlănţuit ca o furtună împotriva flirtului şi dragostei şi s-ar fi jurat că el n-are să îngăduie ca o asemenea prostie să se desfăşoare sub acoperământul casei sale.

Aceste considerente particulare, îmbinate cu raţiuni politice, îi întăriseră hotărârea de a-i despărţi pe veri. Îi anunţă Carolinei voinţa sa într-o seară, pe când fata stătea şi lucra lângă fereastra din salon: era întoarsă spre el şi lumina îi cădea din plin pe faţă. Cu câteva minute mai înainte observase mirat că e mai liniştită şi mai palidă decât de obicei; nu-i scăpase nici faptul că, în ultimele trei săptămâni, numele lui Robert Moore nu fusese rostit niciodată de buzele ei; în acelaşi interval de timp nici respectivul personaj nu-şi mai făcuse apariţia la casa parohială. Unele bănuieli cu privire la întâlniri ascunse îi bântuiau prin minte; având o părere destul de proastă despre femei, le suspecta întotdeauna: era convins că au nevoie de supraveghere permanentă, îşi comunică pe un ton semnificativ de sec dorinţa ca vizitele zilnice la Hollow să ia sfârşit; aşteptase o tresărire, o privire protestatară: tresărire văzu, dar numai una foarte măruntă; şi niciun fel de privire nu se îndreptă spre el.

— Mă auzi? o întrebă.

— Da, unchiule.

— Şi bineînţeles c-ai să ţii seama de cele ce-ţi spun.

— Da, sigur că da.

— Şi nu trebuie să existe niciun fel de scrisori mâzgălite către vară-ta Hortense; absolut nicio legătură. Nu sunt de acord cu principiile acestei familii; sunt principii iacobine.

— Foarte bine, încuviinţă Caroline liniştită.

Prin urmare acceptase: nicio roşeaţă pricinuită de jignire nu-i îmbujorase obrajii, niciun semn de lacrimi; îngândurarea mohorâtă ce-i acoperise trăsăturile înainte ca domnul Helstone să fi vorbit rămânea netulburată, era ascultătoare.

Da, întru totul; fiindcă cele puse în vedere coincideau cu propriile ei gânduri de mai înainte; fiindcă dusul la Hollow's Cottage devenise pentru ea o suferinţă; acolo nu mai putea s-o aştepte decât dezamăgire, nădejdea şi dragostea părăsiseră acea mică locuinţă, fiindcă Robert părea să fi plecat din preajma ei. De câte ori întrebase de el – şi întrebase foarte rar, de vreme ce simpla pronunţare a numelui făcea să-i dogorească obrajii – i se răspunsese că nu e acasă, ori că e prins până peste cap cu treburile. Hortensei îi era frică să nu se ucidă singur cu atâtea eforturi. Rareori dacă mai mânca vreodată acasă; trăia la birou.

Numai la biserică mai avea Caroline putinţa să-l vadă, şi acolo foarte rareori se uita la el; era şi prea plăcut şi prea dureros să-l zărească: îi stârnea o prea adâncă emoţie; şi că era o emoţie zadarnică învăţase bine s-o înţeleagă.

Odată, într-o duminică întunecată şi umedă, când venise puţină lume la biserică, şi mai ales nu se aflau de faţă anumite doamne de al căror spirit de observaţie şi de ale căror limbi ascuţite Caroline era înspăimântată, îngăduise ochilor să caute strana lui Robert şi să zăbovească puţin asupra celui aflat în ea. Era singur în strană; pe Hortense o reţinuseră acasă nişte considerente de prudenţă privind ploaia şi noul *chapeau*[1] de primăvară. În timpul predicii stătuse cu mâinile împreunate la piept şi privirile lăsate în pământ, părând foarte trist şi abătut. Dacă era abătut, până şi nuanţa tenului devenea mai închisă decât atunci când zâmbea, iar în ziua de-atunci obrazul şi fruntea lui purtau culoarea celui mai întunecat şi tern măsliniu. Pe când îi cerceta înfăţişarea înnourată, Caroline ştia din instinct

[1] Pălărie (fr.).

că gândurile lui nu alergau pe o cale obişnuită sau plăcută; că sunt duse tare departe nu numai de ea, ci şi de tot ce ar fi putut ea înţelege sau ceea ce ar fi putut împărtăşi. Acum, în mintea lui nu se afla niciunul dintre lucrurile despre care vorbiseră ei împreună; era despărţit de Caroline prin interese şi responsabilităţi la care se socotea că ea nu poate să ia parte.

Caroline medită în stilul ei propriu la acest subiect; făcu fel de fel de presupuneri privitoare la simţămintele, la viaţa, la temerile şi la soarta lui; cugetă la tainele „afacerilor", încercă să înţeleagă despre ele mai mult decât i se spusese vreodată – să le priceapă încurcăturile, îndatoririle, sarcinile, pretenţiile; se strădui să-şi dea cât mai bine seama de starea de spirit a unui „om de afaceri", să pătrundă în ea, să simtă ce va fi simţit el, să năzuiască spre ceea ce va fi năzuit el. Dorinţa ei cea mai fierbinte ar fi fost să vadă lucrurile aşa cum erau şi să nu fie romantică. Datorită eforturilor izbuti să prindă ici şi colo câte o rază din lumina adevărului, şi nădăjduia ca raza aceea atât de slabă să fie totuşi îndestulătoare pentru a o îndruma.

„Da, într-adevăr, îşi spuse Caroline ca încheiere, condiţia mentală a lui Robert e deosebită de a mea: eu nu mă gândesc decât la el; el n-are cum, n-are răgaz să se gândească la mine. Simţământul numit dragoste este, şi a fost vreme de doi ani, emoţia predominantă în sufletul meu; permanent acolo, veşnic trează, veşnic zbuciumată: cu totul alte simţăminte îi acaparează lui gândurile şi îi călăuzesc facultăţile. Uite-l că se ridică, se pregăteşte să iasă din biserică, fiindcă slujba s-a sfârşit. Oare o să-şi întoarcă privirile înspre strana de aici? Nu – nici măcar o dată – pentru mine nu are nici măcar o privire. Tare-i greu: o privire duioasă m-ar fi făcut fericită până mâine; dar n-am căpătat-o – n-are să mi-o mai dăruiască: a plecat. Mi se pare straniu că durerea asta e aproape în stare să mă sufoce, şi numai din pricină că o altă făptură umană nu s-a uitat în ochii mei."

În duminica aceea, domnul Malone veni ca de obicei să-şi petreacă seara împreună cu parohul său, iar după ceai Caroline se retrase la ea în cameră. Cunoscându-i obiceiurile, Fanny îi aprinsese în cămin un foc mic şi vesel, fiindcă vremea era vântoasă şi rece. Închisă acolo, tăcută şi singuratică, ce alta ar fi putut face decât să se gândească? Fără zgomot păşi în sus şi în jos pe covorul de pe podele; capul îi căzu în piept, mâinile i se

încrucişară; era enervant să stea jos. Şuvoiul gândurilor îi trecea cu repeziciune prin minte. În noaptea aceasta se afla sub puterea unei frământări mute.

Mută era camera – mută casa. Uşa dublă a biroului înăbuşea glasurile celor doi domni, slujnicele stăteau liniştite la bucătărie, ocupate cu nişte cărţi pe care li le împrumutase tânăra lor stăpână; cărţi „potrivite pentru citit duminica”, după cum le spusese. Şi ea avea deschisă pe masă o altă carte de acelaşi fel, dar nu putea să citească: teologia de acolo i se părea de neînţeles, iar propria-i minte era prea ocupată, prea înţesată de gânduri, prea rătăcitoare ca să asculte vorbele unei alte minţi. Pe urmă, la fel, imaginaţia îi era ticsită de vedenii – imagini ale lui Moore – scene în care el şi ea stătuseră împreună; discuţii lângă foc, pe vreme de iarnă; peisajul strălucitor al unei fierbinţi după-amiezi de vară petrecută cu el în sânul pădurii de la Nunnely; dumnezeieşti schiţe de primăvară blândă sau toamnă târzie, pe când stătea alături de el în Hollow’s Copse[1] ascultând chemarea cucului în zile de mai, sau împărţind comori de nuci şi mure coapte în zile de septembrie – un desert rustic care fusese ţinta desfătărilor ei din acea dimineaţă, adunat într-un coşuleţ şi acoperit cu frunze verzi şi flori proaspete, iar după-amiaza o culme a fericirii, când i le dăduse lui Moore nucă după nucă şi mură după mură, aşa cum o pasăre îşi hrăneşte în cuib puiul neştiutor.

Trăsăturile şi silueta lui Robert o întovărăşeau; sunetul glasului său îi răsuna limpede în ureche; puţinele-i mângâieri păreau să renască. Dar aceste bucurii fiind fantasme, s-au văzut în curând strivite: imaginile s-au şters, glasul s-a stins, strângerea imaginară a mâinii a dispărut lăsând o urmă rece, iar acolo unde buzele lui îi puseseră pecete caldă pe frunte părea să fi căzut acum un strop de lapoviţă. De pe un tărâm de vrajă se întoarse la lumea adevărată: în locul pădurii din Nunnely pe vreme de iunie, văzu odaia cea strâmtă; în locul ciripitului păsărilor pe alei, auzi ploaia răpăind în fereastră; în locul suspinelor vântului dinspre miazăzi, veniră gemetele celui dinspre răsărit; iar în locul tovărăşiei bărbăteşti a lui Moore, n-avea decât firava iluzie a propriei umbre proiectate pe perete. Întorcând spatele fantomei aceleia şterse, care reflecta nu numai conturul exterior, ci întreaga-i fiinţă, starea de visare,

[1] În traducere: Dumbrava de pe vâlcea.

imaginea estompată a capului plecat şi a pletelor fără culoare, se aşează pe un scaun – nemişcarea se potrivea stării sufleteşti în care se cufunda în acea clipă – şi îşi spuse în gând:

„Voi avea să trăiesc, probabil, până la şaptezeci de ani. După câte ştiu, sunt sănătoasă. Jumătate de secol de existenţă poate să se aştearnă dinaintea mea. Ce-am să fac în toată vremea asta? Ce trebuie să fac pentru a umple intervalul de timp ce se întinde între mine şi mormânt?“

Stătu pe gânduri.

„N-am să mă mărit, după cât se pare, continuă Caroline. Cum lui Robert nu-i pasă de mine, cred că n-o să am niciodată un bărbat pe care să-l iubesc, şi nici copii cărora să le port de grijă. Până nu demult m-am bizuit liniştită pe îndatoririle şi sentimentele de soţie şi mamă pentru a-mi umple existenţa. Într-un fel, consideram ca lucru firesc să înaintez în viaţă către un destin obişnuit, şi niciodată nu mi-am dat osteneala să găsesc vreun altul; acum însă, încep să întrevăd limpede că probabil am greşit. Pesemne că am să fiu fată bătrână. Voi trăi să-l văd pe Robert însurat cu altcineva, cu vreo doamnă bogată. Eu n-am să mă mărit niciodată. Stau şi mă întreb: de ce oare oi fi fost creată? Unde e locul meu pe lumea asta?“

Şi iar se cufundă în gânduri.

„O, da! înţeleg, îşi zise acum, asta e întrebarea la care mai toate fetele bătrâne se chinuie să găsească răspuns; dar răspunsul li-l dau alţii, spunându-le: «Rostul tău e să faci bine altora şi să dai o mână de ajutor oriunde s-ar ivi nevoia». Într-o oarecare măsură e adevărat, şi-i o teorie foarte folositoare pentru promotorii ei; dar îmi dau seama că unele făpturi omeneşti sunt foarte dispuse să susţină că alte făpturi omeneşti ar trebui să-şi închine viaţa lor şi slujirii lor, iar după aceea să le răsplătească prin laude, spunându-le că sunt devotate şi virtuoase. Să fie asta de ajuns? Oare asta să însemne a trăi? Nu cumva există un gol cumplit, o maimuţăreală, o neîmplinire, o lâncezeală în asemenea existenţe irosite în folosul altora din pricină că nu pot găsi ceva propriu căruia să i-o închine? Mi-e teamă că da. Virtutea să constea oare în lepădarea de sine! Treaba asta n-o cred. Umilinţa exagerată naşte tiranie; renunţările provenite din slăbiciune creează egoism. Religia catolică mai cu seamă propovăduieste lepădarea de sine, supunerea faţă de alţii, şi nicăieri nu pot fi găsiţi atât de mulţi

tirani hrăpăreţi ca în rândurile clerului catolic. Fiecare făptură umană are parte de anumite drepturi. Am impresia că s-ar ajunge la fericire şi bunăstare dacă fiece om şi-ar cunoaşte partea ce i se cuvine şi s-ar ţine încleştat de ea aşa cum s-au ţinut martirii de credinţa lor. Ciudate gânduri îmi mai trec prin minte: să fie oare întemeiate? Nu sunt sigură.

Ei, lucrul cel mai bun e că viaţa-i scurtă; se spune că şaptezeci de ani trec asemenea unui abur, ca un vis în clipa deşteptării; şi orice cărare bătută de picioare omeneşti se sfârşeşte la un singur capăt – mormântul, o groapă micuţă pe suprafaţa acestui glob uriaş – brazda în care atotputernicul gospodar înzestrat cu coasă azvârle sămânţa scuturată de pe tulpina ajunsă la coacere; iar sămânţa asta cade acolo, putrezeşte, şi pe urmă iarăşi răsare după ce lumea s-a mai învârtit de câteva ori în jurul ei însăşi. Asta e tot despre trup; în acest răstimp sufletul îşi urmează lungul zbor către înalt, îşi adună aripile la marginea mării celei de foc şi sticlă, şi privind în jos prin limpezimea arzătoare află oglindită acolo imaginea sfintei treimi creştine: Tatăl atotputernic, Fiul mântuitor al oamenilor şi Duhul sfânt. Cel puţin acestea erau cuvintele alese pentru a da glas celor ce nu pot fi rostite, pentru a descrie cele ce nu pot fi descrise. Calea sufletului după moarte – cine o poate bănui?“

Focul se împuţinase până la cei din urmă tăciuni; Malone plecase; şi acum clopoţelul din birou sună pentru rugăciune.

Ziua următoare Caroline a trebuit s-o petreacă singură, fiindcă unchiul ei era plecat să ia masa împreună cu prietenul său doctorul Boultby, vicarul de la Whinbury. Toată vremea vorbise în sine însăşi cam despre aceleaşi lucruri: scrutând viitorul, întrebându-se ce avea să facă în viaţă. Intrând şi ieşind de mai multe ori prin cameră, mânată de treburile ei casnice, Fanny observă că tânăra stăpână rămânea neclintită. Şedea mereu în acelaşi loc, mereu aplecată cu hărnicie asupra lucrului; nu înălţa capul să stea de vorbă cu Fanny, cum se întâmpla de obicei, iar când aceasta din urmă îi atrase atenţia că era o zi minunată şi că ar face bine să iasă puţin la plimbare, nu-i răspunse decât:

— E frig.

— Vă daţi multă osteneală cu lucrul ăla, domnişoara Caroline, continuă fata apropiindu-se de măsuţă.

— M-am plictisit de el, Fanny.

— Atuncea de ce mai lucraţi? lăsaţi-l naibii; citiţi, sau faceţi altceva care să vă distreze.

— Tare mai e singuratică şi casa asta, Fanny; tu nu crezi?

— Mie nu mi se pare, domnişoară, Eu şi cu Eliza ne ţinem de urât una alteia; dar dumneavoastră prea staţi aşa nemişcată – ar trebui să faceţi mai multe vizite. Uite, ascultaţi-mă pe mine: duceţi-vă sus, îmbrăcaţi-vă frumos şi plecaţi să luaţi ceaiul, ca între prieteni, cu domnişoara Mann sau domnişoara Ainley. Sunt încredinţată că oricare dintre cucoanele astea s-ar bucura să vă vadă.

— Dar casele astea sunt deprimante; amândouă domnişoarele sunt fete bătrâne. Eu cred că fetele bătrâne trebuie să fie nişte fiinţe tare nefericite.

— Dânsele nu, domnişoară; dânsele n-au cum să fie nefericite; au atâta grijă de ele însele. Sunt grozav de egoiste.

— Domnişoara Ainley nu e egoistă, Fanny; mereu găseşte prilej de binefaceri. Cât de devotată s-a arătat faţă de mama ei vitregă, tot timpul când bătrâna a fost în viaţă; iar acuma, dacă a rămas cu totul singură pe lume, fără fraţi şi fără surori sau altcineva care să-i poarte de grijă, cât de miloasă e cu săracii atâta cât îi îngăduie şi ei puterile! Totuşi nimeni nu se gândeşte la ea şi nimănui nu-i face plăcere să se ducă s-o vadă; şi cu cât dispreţ se uită totdeauna domnii la ea!

— Nu s-ar cădea, domnişoară; eu cred că e o femeie tare de treabă; numai că pe domni nu-i interesează decât înfăţişarea femeilor.

— Mă duc s-o văd, spuse Caroline ridicându-se brusc în picioare; iar dacă mă invită să rămân la ceai, am să rămân. Ce urât e să nu iei în seamă oamenii fiindcă nu sunt drăguţi, şi tineri, şi veseli! Şi vreau neapărat să mă duc s-o văd şi pe domnişoara Mann: s-ar putea să nu fie prietenoasă, dar ce a făcut-o să fie neprietenoasă? Ce i-a oferit ei viaţa?

Fanny o ajută pe domnişoara Helstone să-şi strângă lucrul şi pe urmă să se îmbrace.

— *Dumneavoastră* n-o să fiţi fată bătrână, domnişoară Caroline, îi spuse în vreme ce-i lega eşarfa rochiei de mătase cafenie, după ce îi netezise buclele moi, bogate şi strălucitoare, nu daţi niciun semn de fată bătrână.

Caroline se uită în mica oglindă din faţa ei şi îşi spuse că se

vădeau unele semne. Vedea limpede că în ultima lună se schimbase în rău; culorile din obraji se mai stinseseră; ochii arătau altfel – o umbră palidă părea să-i încercuiască şi întreaga-i înfăţişare era mohorâtă; pe scurt, nu mai era atât de drăguţă şi proaspătă ca de obicei. Numaidecât mărturisi lucrurile astea şi faţă de Fanny, dar de la ea nu primi un răspuns direct, ci doar observaţia că oamenii nu au întotdeauna aceeaşi înfăţişare; însă la vârsta ei o zi mai proastă nu înseamnă nimic – în curând are să se împlinească din nou şi-are să arate mai voioasă şi mai îmbujorată decât oricând. După astfel de încurajări, Fanny manifestă un zel deosebit în a o îmbrăca pe Caroline în tot felul de şaluri călduroase şi baticuri, până ce, aproape înăbuşită, stăpâna trebui să refuze de a mai accepta vreunul.

Şi se duse în vizită: mai întâi la domnişoara Mann, unde era treaba cea mai anevoioasă, căci fără îndoială gazda nu se dovedise niciodată o persoană chiar plăcută. Până atunci Caroline mărturisise fără şovăire că nu poate s-o sufere, şi nu o singură dată se alăturase vărului ei Robert în persiflarea unor anumite manii. De obicei Moore nu era înclinat spre sarcasm, mai cu seamă când venea vorba de cineva de condiţie mai joasă ori mai slab decât el; dar se întâmplase ca o dată sau de două ori să se afle de faţă când domnişoara Mann venise în vizită la soră-sa, iar după ce îi ascultase conversaţia şi îi cercetase înfăţişarea câtva timp, ieşise în grădină, unde micuţa-i verişoară se îngrijea de câteva dintre florile lui favorite, stătuse lângă ea şi îi urmărise mişcările, amuzându-se între timp cu comparaţii între tinereţea înfloritoare – gingaşă şi captivantă – şi vârstnicia zbârcită, lividă şi antipatică, ba mai şi relatându-i în glumă fetei zâmbitoare cuvintele veninoase ale înăcritei fete bătrâne. Într-o astfel de ocazie, Caroline îi spusese, ridicându-şi privirile de la luxurianta plantă agăţătoare pe care se trudea s-o lege de proptele.

— Aha! Robert, va să zică nu-ţi plac fetele bătrâne. Şi eu aş ajunge victimă a glumelor dumitale, dacă aş fi fată bătrână.

— Tu şi fată bătrână! sunase răspunsul. Nostimă idee sugerată de buze cu forma şi coloritul ăsta. Pot să mi te închipui totuşi, la patruzeci de ani, îmbrăcată îngrijit, palidă şi trasă la faţă, dar păstrând încă nasul acesta drept, fruntea albă, şi aceiaşi ochi duioşi. Ba aş zice că o să-ţi păstrezi şi glasul, care

pare-se c-ar avea alt „timbru“ decât cel aspru şi gutural al domnişoarei Mann. Curaj, Cary! — şi la cincizeci de ani tot plăcută o să fii.

— Robert, domnişoara Mann nu s-a clădit singură, şi nici glasul ori tonul nu şi l-a făcut cu mâna ei.

— Natura a alcătuit-o, dar în felul cum îşi alcătuieşte mărăcinii şi ghimpii; deşi pentru alcătuirea unor anumite femei păstrează deoparte ceasurile dimineţilor de mai, aceleaşi ceasuri în care din lumină şi rouă împleteşte primulele de pe pajişti şi lăcrimioarele presărate în muşchiul pădurilor.

Poftită în micul salon al domnişoarei Mann, Caroline o găsi aşa cum o găsise întotdeauna, înconjurată de rânduială perfectă, de curăţenie şi confort (la urma urmei nu este oare un merit al fetelor bătrâne faptul că singurătatea le face rareori să ajungă neglijente şi dezordonate?); niciun fir de praf pe mobila lustruită, niciunul pe covor, flori proaspete în vaza de pe masă, un foc luminos în cămin. Ea însăşi stătea afectată şi dichisită, însă cam prea sever, într-un balansoar încărcat de perne, preocupată de o împletitură; asta era munca ei preferată, fiindcă cerea cele mai puţine eforturi. Nici nu se ridică de-a binelea când Caroline intră pe uşă evitarea emoţiilor era una dintre primele reguli de viaţă ale domnişoarei Mann: făcuse toate eforturile, încă de dimineaţă, pentru a-şi asigura o pace sufletească netulburată, şi tocmai se apropia de un fel de stare letargică, în clipa când bătaia în uşă a musafirului o făcu să tresară şi îi întrerupse şirul preocupărilor zilnice. De aceea, nu prea se bucură de sosirea domnişoarei Helstone; o întâmpină cu rezervă, o pofti în chip auster să ia loc, iar după ce se aşeză şi ea pe un scaun în faţă, o cercetă cu ochii.

Nu era o soartă obişnuită – să fi cercetat de ochii domnişoarei Mann. Lui Robert Moore îi fusese rezervată într-un rând, şi de atunci nu mai uitase niciodată întâmplarea.

Robert socotea privirile acelea egale cu orice ispravă a Meduzei; mărturisea că se îndoieşte dacă, după înfruntarea acelei căutături, carnea de pe el mai rămăsese la fel ca înainte – dacă în ţesuturile ei nu se ivise şi ceva împietrit. Un astfel de efect avusese asupra lui, încât îl izgonise imediat, şi din încăpere şi din casă; îl trimisese de-a dreptul la casa parohială, unde se înfăţişase dinaintea Carolinei cu o figură foarte stranie

şi o uluise cerându-i un prompt sărut de verişoară, pentru a îndepărta ravagiile suferite mai înainte.

Şi fără îndoială că domnişoara Mann dispunea de nişte ochi fantastici, mai ales dacă ţinem seamă că dânsa aparţinea sexului slab; erau bulbucaţi, dădeau la iveală o imensă întindere a albului, şi priveau atât de pătrunzător, clipeau atât de rar, încât aveai impresia că sunt bile de oţel lipite în orbitele ei; iar după ce mai pornea şi să vorbească pe un ton inimaginabil de uscat şi de monoton - lipsit de orice vibraţie şi de modulaţii – ţi se părea că imaginea dăltuită a vreunui spirit rău este cea care ţi se adresează. Dar totul nu era decât un joc al fanteziei, o chestiune de aspect exterior. Încruntarea ca de chip cioplit a domnişoarei Mann nu mergea deloc mai în adânc decât dulceaţa îngerească a sute de femei răsfăţate. Era o femeie de o onestitate desăvârşită, conştiincioasă, care în zilele ei îndeplinise fapte a căror dificultate şi oroare le-ar fi făcut pe multe zâne pământene, cu ochi de gazelă, înzorzonate cu panglici de mătase şi înzestrate cu gură de aur, să se dea îndărăt îngrozite; trecuse de una singură prin nesfârşite scene de suferinţă, dovedise o lepădare de sine ce nu cunoştea şovăiala, făcuse mari sacrificii de timp, bani şi sănătate pentru oameni care îi răspunseseră doar cu nerecunoştinţă, iar acum principalul ei cusur – singurul aproape – era asprimea necruţătoare arătată atunci când îi judeca pe alţii.

Fără îndoială că era necruţătoare. Nu trecuseră nici cinci minute de la sosirea Carolinei, şi, în vreme ce o ţinea tot sub stăpânirea acelei teribile priviri de gorgonă, începu să critice cu asprime câteva familii din vecinătate. Porni la treaba asta într-un chip cu totul calm, bine cumpănit, ca un chirurg care umblă cu bisturiul într-un trup neînsufleţit. Nu făcea decât deosebiri neînsemnate; nu era dispusă să scutească aproape pe nimeni; îşi diseca fără milă aproape toate cunoştinţele. Iar dacă ascultătoarea îndrăznea din când în când să plaseze câte o vorbă mai îndulcită, o dădea deoparte cu un anume dispreţ. Totuşi, oricât de neîndurătoare se arăta în anatomia morală, nu era o aţâţătoare de scandaluri; niciodată nu făcea comentarii într-adevăr răutăcioase ori care să ascundă primejdii; greşeala ei nu pornea atât din inimă cât din temperament.

Astăzi, pentru prima dată, descoperea Caroline acest lucru; şi, silită astfel să regrete anumite păreri nedrepte rostite nu o

singură dată despre acrita fată bătrână, începu să-i vorbească mai cald, nu în cuvinte mai blânde, ci cu glas mai îndulcit. Viaţa ei singuratică i se arătă deodată musafirei într-o nouă lumină; şi la fel natura acelei urâţenii – paloarea fără urmă de sânge a chipului, liniile adânc săpate ale trăsăturilor. I se făcu milă de solitara şi chinuita femeie; privirile arătau ce simte: o înfăţişare agreabilă nu e niciodată mai plăcută decât atunci când e însufleţită şi de o căldură duioasă venită din inimă. La rândul său, văzând o astfel de expresie îndreptată spre ea, domnişoara Mann se simţi emoţionată; şi întâmpină neaşteptatul interes pe care îl trezise în sufletul tinerei fete – ea, cea tratată de obicei cu răceală şi ironie – prin răspunsuri de totală sinceritate. De obicei nu era comunicativă când venea vorba despre propriile ei treburi, fiindcă nimeni nu-şi dădea osteneala să asculte; dar astăzi deveni vorbăreaţă, şi confidenta ei vărsă lacrimi în timp ce-i asculta spusele: căci îi vorbi despre suferinţe crunte, îndelungi, îndărătnice. Era firesc să aibă aspect cadaveric; era firesc să arate morocănoasă şi să nu zâmbească niciodată; era firesc să ocolească emoţiile, ca să-şi câştige şi să-şi păstreze stăpânirea de sine! După ce află totul, Caroline o socoti pe domnişoara Mann demnă mai curând să fie admirată pentru tăria ei sufletească decât condamnată pentru că era veşnic morocănoasă. Cititorule! Atunci când întâlneşti un chip de om a cărui veşnică încruntare şi acreală nu ţi-o poţi explica, a cărui permanentă înnourare te scoate din sărite fiindcă o socoteşti fără pricină, fii convins că undeva există o rană, şi încă o rană întru nimic mai puţin dureroasă fiindcă rămâne ascunsă.

Domnişoara Mann îşi dădu seama că e în parte înţeleasă şi dori să se facă înţeleasă şi mai deplin; fiindcă oricât am fi de bătrâni, de urâţi, de umili, de disperaţi şi de chinuiţi, atâta vreme cât inimile noastre mai păstrează încă fie şi cea mai slabă licărire de viaţă, ele continuă să păstreze totodată, tremurând lângă acel tăciune pal, o jinduire fantomatică, deznădăjduită, după respect şi afecţiune. Este probabil că acestei năluci istovite nu i se aruncă nici măcar o dată pe an o coajă de pâine; dar atunci când este înfometat şi însetat până aproape de pragul morţii – când omenirea întreagă a dat uitării pe muribundul adăpostit într-o casă ruinată – Graţia divină îşi aduce aminte de cel care jeleşte şi o bură de mană se abate peste buzele dincolo de care nu va mai fi să treacă niciun fel de

hrană pământească. Făgăduielile biblice, auzite mai întâi în stare de sănătate, dar mai apoi neluate în seamă, vin să susure în şoaptă la căpătâiul suferinţelor de pe urmă; şi-atunci se simte că un Dumnezeu milos se uită la ceea ce omenirea întreagă a trecut cu vederea; duioasa îndurare a lui Iisus este atunci rechemată şi folosită ca sprijin; privind dincolo de Timp, ochiul pe jumătate stins zăreşte un Cămin, un Prieten, un Refugiu, în Eternitate.

Mişcată de atenţia neclintită a ascultătoarei, domnişoara Mann începu să pomenească despre întâmplări din viaţa ei trecută. Vorbea aşa cum vorbesc oamenii când spun adevărul – simplu şi cu o anumită rezervă: nici nu se lăuda, nici nu exagera. Caroline află că fata asta bătrână fusese o fiică şi o soră cum nu se poate mai devotată, o neobosită strajă la căpătâiul unor îndelungi agonii; că boala care astăzi îi otrăvea viaţa îşi avea rădăcinile în prelunga şi necurmata îngrijire a unui suferind; că fusese sprijinul şi ajutorul unei rude nenorocite ajunse din propria-i vină în străfundurile decăderii şi că tot mâna ei era aceea care nu o lasă să se prăpădească definitiv. Domnişoara Helstone rămase acolo toată seara, uitând de cealaltă vizită plănuită; iar când se despărţi de domnişoara Mann, plecă de la ea cu hotărârea de a încerca pe viitor să-i ierte cusururile, să nu-i mai dispreţuiască maniile, sau să râdă pe seama înfăţişării ei; şi, înainte de toate, să n-o mai dea uitării ci să vină o dată pe săptămână şi să-i ofere, cel puţin din partea unui singur suflet de om, prinos de dragoste şi respect; simţea că de acum încolo poate să-i dea un mic tribut din fiecare dintre aceste două simţăminte.

La întoarcere, Caroline îi spuse slujnicei Fanny cât da mult se bucură că plecase şi că vizita o făcuse să se simtă mult mai bine. A doua zi nu scăpă prilejul de a o căuta pe domnişoara Ainley. Dânsa trăia mai strâmtorată decât domnişoara Mann şi locuinţa ei era mai modestă; totuşi arăta, dacă ar fi fost cu putinţă, parcă şi mai desăvârşit de curată, cu toate că sărmana domnişoară nu-şi putea îngădui să angajeze o femeie ci îşi vedea singură de toate treburile, având doar din când în când ajutorul unei fetiţe care locuia într-o casă din apropiere.

Domnişoara Ainley nu era doar mai săracă, ci şi mai puţin arătoasă decât cealaltă fată bătrână. În tinereţea dintâi trebuie să fi fost urâtă; acum, la vârsta de cincizeci de ani, era *foarte*

urâtă. La prima vedere, numai spiritele foarte riguros disciplinate izbuteau să nu întoarcă repede capul cu neplăcere şi să nu-şi formeze în privinţa ei un fel de prejudecată, pe simplul temei că nu era de loc atrăgătoare. Pe urmă avea ceva formal în îmbrăcăminte şi gesturi; arăta, vorbea, se mişca ca o desăvârşită fată bătrână.

Felul în care a întâmpinat-o pe Caroline a fost formalist până şi în căldura lui – căci a fost călduros; dar domnişoara Helstone trecu peste asta. Ştia câte ceva despre bunătatea inimii ce bătea sub basmaua scrobită toată lumea de prin vecini – sau cel puţin toate vecinele – ştiau câte ceva în privinţa asta; nimeni nu rostea vreo vorbă împotriva domnişoarei Ainley, cu excepţie unor năstruşnici gentlemani tineri sau a unora nesocotiţi mai în vârstă, care spuneau că-i hidoasă.

Caroline se simţi numaidecât la largul el în salonul acela micuţ; o mână îndatoritoare îi luă şalul şi boneta şi o instală în cel mai confortabil scaun de lângă foc. Şi tânăra şi bătrâna se văzură repede prinse într-o discuţie plăcută şi curând Caroline îşi dădu seama de puterea pe care o minte senină, lipsită de egoism şi plină de bunătate, o poate avea asupra celor în faţa cărora se desfăşoară. Nu vorbea niciodată despre sine – veşnic despre alţii. Defectele erau trecute cu vederea; tema principală era nevoile lor şi dorinţa ei de a le sări într-ajutor; suferinţele lor pe care din tot sufletul ar fi vrut să le poată alina. Era o femeie religioasă – expertă în materie de religie – ceva ce unii numeau „o sfântă“, şi vorbea despre religie folosind adesea fraze consacrate - fraze unde cei înzestraţi cu simţul umorului, dar lipsiţi de posibilitatea de a verifica exact şi de a judeca drept un caracter, ar fi găsit fără îndoială multe subiecte foarte propice pentru ironie – demne de maimuţărit şi luat în batjocură. Dar asemenea strădanii ar fi fost uriaşe greşeli. Sinceritatea nu poate fi niciodată caraghioasă; este întotdeauna demnă de respect. Iar adevărul – fie el adevăr religios ori moral – indiferent dacă este sau nu exprimat cu elocvenţă şi cuvinte alese, trebuie ascultat cu evlavie. Fie ca aceia care nu au putinţa de a recunoaşte, cu precizie şi siguranţă, deosebirea dintre glasul ipocriziei şi cel al sincerităţii, să nu îndrăznească a râde vreodată, ca să nu aibă trista soartă de a râde în locul nepotrivit şi de a comite blasfemie atunci când sunt încredinţaţi că dau dovadă de înţelepciune.

Nu de pe buzele domnişoarei Ainley a aflat Caroline despre faptele ei de omenie; cu toate astea cunoştea multe dintre ele; bunătatea ei era subiectul de discuţie obişnuit al săracilor din Briarfield. Nu erau fapte de dărnicie; fata cea bătrână era prea săracă ea însăşi ca să poată dărui mult, deşi se supunea la tot soiul de privaţiuni ca să-şi aducă obolul atunci când se ivea nevoia; erau fapte de soră de caritate, mult mai greu de îndeplinit decât acelea ale unei distinse doamne mărinimoase. Stătea de strajă la căpătâiul oricărui bolnav; părea să nu se teamă de nicio molimă; îngrijea pe cel mai sărac dintre săraci, pe care nimeni altul nu l-ar fi îngrijit; era senină, modestă, îndatoritoare şi cumpătată în toate împrejurările.

Pentru atâta bunătate primise doar puţină răsplată în viaţa asta. Mulţi dintre săraci se obişnuiseră într-o asemenea măsură cu serviciile aduse de ea, încât aproape nici nu-i mai mulţumeau; bogaţii auzeau despre ele cu mirare, dar nu scoteau o vorbă, copleşiţi de ruşine faţă de deosebirea dintre sacrificiile ei şi ale lor. Multe doamne, totuşi, îi purtau adânc respect; nici n-ar fi putut fi altfel; un gentleman – unul singur – îi oferise prietenia şi deplina încredere: acesta era domnul Hall, vicarul din Nunnely. Spunea, şi pe bună dreptate, că dintre toate făpturile omeneşti pe care le întâlnise vreodată, viaţa domnişoarei Ainley se apropia cel mai mult de viaţa lui Christos. Nu trebuie să-ţi închipui, cititorule, că înfăţişând caracterul domnişoarei Ainley, prezint, o nălucire a închipuirii mele; nu, nu caut originalele unor astfel de portrete decât în viaţa reală.

Domnişoara Helstone cercetă amănunţit inima şi mintea ce i se dezvăluiau acum. Nu găsi vreo forţă intelectuală demnă de admiraţie: fata cea bătrână nu era decât un om cu judecată; însă descoperi atât de multă bunătate, atât de aprinsă dorinţă de a fi folositoare, atât de multă Mândeţe, răbdare, dragoste de adevăr, încât îşi plecă plină de evlavie mintea în faţa celei a domnişoarei Ainley. Ce însemna, dragostea ei de natură, ce însemna simţul ei pentru frumos, ce însemnau emoţiile ei cu atât mai variate şi mai aprinse, ce însemna mai ascuţita putere de pătrundere a inteligenţei ei, ce însemna mai larga ei putinţă de înţelegere, faţă de măiestria practică a acestei minunate femei? Atunci, pe dată, păreau doar forme alese ale unei desfătări egoiste; dar le stăpâni cu raţiunea şi le călcă în picioare.

E adevărat, încă simţea cu strângere de inimă că viaţa ce-o făcea pe domnişoara Ainley fericită ei nu i-ar fi putut aduce fericire; oricât de curată şi activă era, în fundul sufletului ei o socotea cumplit de tristă, fiindcă prea era lipsită de dragoste – prea oropsită după felul ei de a judeca. Totuşi, se gândi Caroline, fără îndoială că nu era nevoie decât de obişnuinţă pentru a o face oricui acceptabilă şi plăcută; era demn de dispreţ, simţea tânăra fată, să laşi simţămintele să ţi se ofilească, să încălzeşti la sân dureri tainice, amintiri deşarte; să rămâi inactiv, să-ţi iroseşti tinereţea în jinduiri chinuitoare, să îmbătrâneşti fără să faci nimic.

„Am să-mi încordez toate puterile, luă Caroline hotărârea, şi am să încerc să fiu înţeleaptă, dacă nu pot să fiu bună.“

Începu s-o întrebe pe domnişoara Ainley dacă o poate ajuta în vreun fel. Bucuroasă să aibă un ajutor, domnişoara Ainley îi răspunse că într-adevăr poate şi îi numi câteva familii sărace din Briarfield pe care ar fi foarte bine dacă le-ar vizita; în acelaşi fel, la noi insistenţe ale Carolinei, îi mai dădu ceva de lucru pentru nişte femei sărace şi cu mulţi copii şi care nu prea se pricepeau să mânuiască acul pentru împlinirea propriilor nevoi.

Caroline se duse acasă, îşi întocmi planurile, şi hotărî să nu se abată de la ele. O anumită parte din timp avea s-o consacre studiind diferite lucruri şi o anumită parte pentru a îndeplini ce i-ar cere domnişoara Ainley să facă; restul urma să fie ocupat de treburile curente; nicio clipă n-avea să mai fie risipită pentru a rămâne pradă unor gânduri atât de febrile cum fuseseră acelea care îi otrăviseră seara de duminică.

Ca să fim drepţi cu ea trebuie să recunoaştem că şi-a executat planurile în mod conştiincios şi cu perseverenţă. A muncit foarte din greu la început – şi nici către sfârşit nu i-a fost uşor, dar i-a ajutat să-şi zăgăzuiască şi să-şi ţină în frâu suferinţa, a silit-o să-şi umple timpul; a oprit-o să se mai lase în voia gândurilor; şi sclipiri de mulţumire îi străbăteau din vreme în vreme viaţa cenuşie, când vedea că făcuse treabă bună, că pricinuise bucurii sau alinase suferinţe.

Totuşi, trebuie să spun adevărul, aceste eforturi nu i-au adus nici sănătate trupului şi nici linişte netulburată sufletului; în ciuda lor slăbea, devenea din ce în ce mai tristă şi mai palidă; în ciuda lor, amintirile continuau să se agaţe de numele lui Robert Moore; o elegie a trecutului tot mai continua să-i răsune în

urechi; un funebru strigăt interior încă o mai bântuia şi o hărţuia: povara unui avânt zdrobit, a unor talente ofilite şi paralizate se aşeza încet peste tinereţea ei zburdalnică. Iarna părea să-i subjuge primăvara; temeliile cugetului şi toate însuşirile ei îngheţau treptat către o stagnare stearpă.

CAPITOLUL XI

Fieldhead

Totuşi Caroline refuza să se plece fără împotrivire; în inima ei de fată avea o putere înnăscută şi se folosi de ea. Nici bărbaţii şi nici femeile nu luptă vreodată cu mai multă îndârjire decât atunci când luptă singuri, fără martor, fără sfătuitor sau confident, fără încurajare, fără îndemnuri, fără compătimire.

Domnişoara Helstone se afla în această situaţie. Suferinţele îi erau unicul imbold, şi fiind foarte reale şi adânci, îi întăreau nespus voinţa. Hotărâtă să câştige victoria asupra unei dureri de moarte, se străduia din răsputeri s-o aline. Nimeni n-o mai văzuse vreodată atât de ocupată, atât de studioasă şi, înainte de toate, atât de activă. Se plimba pe orice fel de vreme – făcea plimbări lungi prin locuri cât mai solitare. Zi de zi se întorcea acasă către seară, palidă, cu înfăţişare plictisită, dar fără să arate oboseală; fiindcă, de îndată ce îşi arunca de pe ea boneta şi şalul, în loc să se odihnească, începea să-şi măsoare camera mergând de la un perete la celălalt; uneori nu se aşeza decât după ce era cu totul doborâtă. Spunea că procedează astfel ca să se obosească aşa cum trebuie şi să poată dormi bine în timpul nopţii. Dar dacă ăsta îi era ţelul, nu izbutea să şi-l atingă, fiindcă noaptea, pe când ceilalţi dormeau, ea se zvârcolea pe pernă, ori şedea pe întuneric la capătul divanului, uitând cu totul, se părea, nevoia de a-şi găsi odihnă. Câteodată – biata fată! — plângea, plângea cu un soi de disperare de neîndurat şi care, dacă o cuprindea cu totul, o sleia de puteri şi o lăsa neputincioasă ca un copil.

Când ajungea în asemenea stare, o asediau ispitele; îndemnuri şovăielnice îi şopteau în inima obosită să-i scrie lui

Robert şi să-i spună că e nefericită din pricină că nu i se mai îngăduie să-i vadă pe el şi pe Hortense şi se teme ca să nu-i retragă prietenia (nu dragostea) şi s-o uite cu totul, să-l roage fierbinte să-şi aducă aminte de ea şi din când în când să-i mai scrie. De fapt chiar alcătuise una sau două asemenea scrisori, dar de trimis niciodată nu le trimisese: ruşinea şi bunul-simţ îi interziseseră.

Până la urmă viaţa pe care o ducea ajunse la un punct unde i se păru că nu mai poate s-o îndure, că trebuie să caute şi să găsească vreo schimbare, altminteri inima şi capul aveau să cedeze sub apăsarea ce le tortura. Dorea arzător să plece de la Briarfield şi să se ducă undeva foarte departe. La fel de arzător mai dorea şi altceva; nevoia profundă, tainică, chinuitoare de a o descoperi şi de a o cunoaşte pe maică-sa creştea din zi în zi; dar cu această nevoie se îngemăna o îndoială, o teamă – dacă ar cunoaşte-e oare ar putea-o iubi? în privinţa asta existau pricini de ezitare şi de temeri; niciodată în viaţa ei nu auzise pe cineva rostind vorbe de laudă despre această mamă; oricine pomenea de ea, o pomenea cu răceală. Unchiul ei părea să-şi trateze cumnata cu un soi de antipatie tacită; o bătrână servitoare, care trăise împreună cu doamna James Helstone un interval scurt de timp după căsătorie, de câte ori se referea la fosta ei stăpână, vorbea cu o reţinere distantă: uneori îi spunea „ciudată”, alteori zicea că nu izbutise s-o înţeleagă. Aceste expresii erau reci ca gheaţa pentru inima fiicei; îi sugerau concluzia că poate ar fi fost mai bine să n-o cunoască niciodată, decât s-o cunoască şi să nu-i fie pe plac.

Ar fi avut însă posibilitatea să-şi întocmească un plan a cărui punere în practică părea să-i poată oferi o speranţă de alinare: să-şi caute o slujbă, să se angajeze ca guvernantă – altceva nu-i rămânea de făcut. O mică întâmplare o puse în situaţia de a găsi curaj să-i destăinuiască unchiului planul acesta.

Lungile şi târziile ei plimbări aveau loc întotdeauna, după cum s-a spus, pe drumuri singuratice; dar în orice direcţie ar fi apucat, fie pe lângă jalnicele margini de la Stilbro’ Moor, fie prin părţile însorite de la Nunnely Common, poteca de întoarcere mergea aşa fel că trebuia să treacă, neapărat pe aproape de Hollow. Rareori cobora valea îngustă, dar trecea pe marginea ei către asfinţitul soarelui cu aceeaşi regularitate cu care stelele se ridicau peste creasta colinelor. Locul de odihnă al Carolinei se

afla la un pârleaz de lângă un anume mărăciniş bătrân; de acolo putea privi în vale la vilă, la clădirea fabricii, la grădina acoperită de rouă şi la iazul cel liniştit şi adânc; de acolo se vedea binecunoscuta fereastră din clădirea birourilor pe geamurile căreia răsarea, la oră fixă, lumina trimisă de razele lămpii binecunoscute. Scopul urmărit de ea era să aştepte acele raze; răsplata era vederea lor, şi câteodată licăreau luminoase în aerul limpede. Alteori se strecurau împuţinate prin ceaţă, iar în alte rânduri luceau frânte printre dârele piezişe ale picăturilor de ploaie – fiindcă venea pe orice fel de vreme.

Erau şi unele seri când nu se arătau: atunci ştia că Robert nu e acasă şi părăsea locul de două ori mai întristată; pe câtă vreme strălucirea lor îi uşura sufletul, ca şi cum în ea ar fi văzut făgăduiala unei nelămurite speranţe. Iar dacă, în vreme ce se uita într-acolo, umbra se apleca între lumină şi geamurile ferestrei, inima îi tresărea – eclipsa aceea era Robert: îl văzuse. Şi-atunci se întorcea acasă cu dorul alinat, purtând în minte o mai limpede imagine a înfăţişării lui, o mai clară amintire a glasului, a zâmbetului şi a gesturilor sale; şi, împletită cu aceste impresii, se ivea adesea o dulce credinţă că, de-ar avea îngăduinţa să se apropie de el, poate că inima l-ar îndemna să-i întâmpine cu bucurie prezenţa, ba încă: în acea clipă ar fi putut simţi dorinţa de a întinde mâna şi de a o trage aproape de sine şi a o adăposti la pieptul său, aşa cum obişnuia să facă. Iar în astfel de nopţi, deşi se putea să plângă la fel ca de obicei, i se părea că lacrimile sunt mai puţin fierbinţi; perna pe care o udau i se părea mai moale; tâmplele apăsate pe acea pernă o dureau mai puţin.

Cărarea cea mai scurtă dintre Hollow şi casa parohială şerpuia pe lângă un conac, acelaşi pe lângă ale cărui ziduri singuratice trecuse Malone în acel drum de noapte pomenit într-un capitol anterior al cărţii de faţă – clădirea veche şi nelocuită, cu numele de Fieldhead. Proprietarul nu mai stătuse în ea vreme de zece ani, dar nu căzuse în ruină: domnul Yorke se îngrijise să fie reparată la timp, şi un bătrân grădinar împreună cu nevastă-sa stătuseră acolo, lucraseră pământurile din jur şi păstraseră casa în bună stare, ca să poată fi locuită.

Privită doar ca o simplă clădire în sine, Fieldhead avea puţine alte merite, dar în orice caz s-ar fi putut spune despre ea că cel puţin că era pitorească; forma arhitectonică neregulată, ca şi

înfăţişarea cenuşie şi năpădită de muşchi adusă de scurgerea timpului justificau pe bună dreptate acest epitet. Vechile ferestre cu zăbrele, veranda de piatră, zidurile, acoperişul, coşurile căminelor arătau bogate în culori pastelate, în umbre şi lumini ca de sepia. Copacii din spate erau falnici, mari şi rămuroşi; cedrul de pe pajiştea din faţa casei se înălţa uriaş, iar urnele de granit de pe zidul grădinii, arcul ros de vreme de deasupra porţii de intrare erau, pentru un artist, tot ce i-ar fi putut fermeca mai deplin ochiul.

Într-o încântătoare seară de mai, trecând pe acolo cam pe la vremea când luna stătea să răsară şi simţind, în ciuda oboselii, că n-ar fi vrut să ajungă repede acasă, unde nu o aşteptau decât patul de spini şi noaptea de suferinţă, Caroline se aşează aproape de poartă, pe pământul acoperit cu muşchi, şi îşi îndreptă privirile către cedru şi către clădire. Era o noapte molcomă, liniştită, proaspătă, fără nori; frontoanele, îndreptate către apus, reflectau chihlimbarul curat al zării ce le stătea în faţă; stejarii din spate erau negri; cedrul încă şi mai negru; pe sub rămurişul des şi ca de cărbune se deschidea o geană de cer de un albastru întunecat: se ivise luna plină şi se uita în jos la Caroline, solemnă şi blândă, pe sub umbrarul acela întunecat.

Noaptea şi priveliştea i se păreau încântătoare dar copleşite de tristeţe. Ar fi dorit să fie fericită; ar fi dorit ca în sufletul ei să domnească pacea: se mira că pronia cerească nu găseşte milă pentru ea şi nu vine s-o ajute ori s-o aline. Amintiri ale unor preafericite întâlniri de dragoste, proslăvite în cântece de demult, îi reveniră în minte; şi se gândi cât de dezmierdătoare ar fi astfel de întâlniri într-un loc asemeni celui unde se afla. Unde era Robert acum? se întrebă. La Hollow, nu; aşteptase îndelung să zărească lampa prin fereastră, şi ea nu se arătase. Se întreba dacă Moore şi ea fuseseră sortiţi să se mai întâlnească şi să-şi mai vorbească vreodată. Deodată uşa de la veranda de piatră se deschise şi doi bărbaţi ieşiră: unul bătrân şi cu părul alb, celălalt tânăr, înalt, şi cu păr negricios. Străbătură pajiştea şi ieşiră pe poarta din zidul grădinii. Caroline îi văzu cum trec drumul, sar peste pârleaz, coboară peste câmp şi se pierd în noapte. Robert Moore trecuse prin faţa ei dimpreună cu prietenul său, domnul Yorke; niciunul dintre ei n-o zărise.

Apariţia aceea fusese ca o arătare – abia ivită şi numaidecât destrămată; însă curentul acela electric făcuse să i se zbată

vinele şi să i se răzvrătească sufletul. O găsise dezolată, o lăsase deznădăjduită – două stări deosebite.

„Vai! Măcar de-ar fi fost singur! Măcar de m-ar fi văzut! striga un glas înăuntrul ei. Atunci mi-ar fi spus ceva; mi-ar fi întins mâna. *Mă iubeşte, trebuie* să mă iubească puţin; mi-ar fi arătat vreun semn de dragoste; în ochi, sau pe buze. În semnul acela mi-aş fi găsit alinarea; însă prilejul e pierdut. Vântul – umbra norilor nu trec în mai adâncă tăcere, mai ireal decât trece el. Soarta şi-a râs de mine, iar Dumnezeu este crud!“

Aşa se duse acasă: cuprinsă de această cumplită boală a dorului şi a dezamăgirii.

A doua zi dimineaţa, la gustare, unde se înfăţişă albă la faţă şi rătăcită, ca un om care ar fi văzut un strigoi, îl întrebă pe domnul Helstone:

— Ai avea ceva împotrivă, unchiule, dacă aş încerca să-mi găsesc o slujbă, într-o familie?

Unchiul, la fel de neştiutor de chinurile prin care trecuse şi trecea nepoata sa, ca şi masa ce-i susţinea ceaşca de cafea, nu putu să-şi creadă urechilor.

— Asta ce toană mai e? întrebă nedumerit. Ce, ţi-ai pierdut minţile? Ce vrei să spui?

— Nu mă simt bine şi am nevoie de o schimbare, răspunse fata.

O cercetă atent. Observă că o schimbare *suferise,* fără îndoială. Nu-şi dăduse defel seama, dar trandafirul se ofilise şi se trecuse ajungând un biet ghiocel: culorile dispăruseră, carnea se topise; stătea în faţa lui copleşită, palidă, vlăguită. De n-ar mai fi existat expresia duioasă a ochilor căprui, liniile delicate ale trăsăturilor şi revărsarea bogată a părului, n-ar fi mai avut niciun fel de drept la epitetul „drăguţă”.

— Dar ce Dumnezeu s-a întâmplat cu tine? Ce nu merge cum trebuie? De ce boală suferi?

Niciun răspuns, doar ochii se înrourară iar buzele pe care abia se vedea o urmă de culoare începură să tremure.

— Să cauţi şi să-ţi găseşti o slujbă, nu-i aşa? Dar de ce fel de slujbă eşti în stare? Ce s-a petrecut cu tine? Nu mai eşti cum erai, te-ai schimbat cu desăvârşire.

— O să-mi revin, dacă o să pot pleca de acasă.

„Femeile astea sunt cu totul de neînţeles. Dispun de cea mai stranie îndemânare când e vorba să-ţi facă surprize neplăcute.

Astăzi le vezi clocotind de viaţă, viguroase, roşii ca cireşile şi rotunde ca merele: mâine ţi se arată blegi ca buruienile pălite, gălbejite şi prăpădite. Şi din ce pricină toate astea? Aici stă misterul. A avut masă la vreme, a avut toată libertatea, o casă aranjată unde să stea şi haine frumoase cu care să se îmbrace – toate ca de obicei. Până nu de multă vreme a fost de ajuns ca să arate frumoasă şi veselă – şi uite-o acum în faţa mea cum şade ca o biată făptură necăjită, micuţă, palidă, încât ai zice că e o fetiţă care scânceşte. E de neînţeles! Dar nici nu se poate să nu te întrebi ce e de făcut. Cred că trebuie să cer ajutorul cuiva.”

— Vrei să chemăm un doctor, fată dragă?

— Nu, unchiule; nu vreau, n-are ce să-mi facă doctorul. Nu-mi trebuie decât să schimb aerul şi decorul.

— Bine; dacă asta ţi-e pofta, are să-ti fie împlinită. Ai să te duci undeva la băi. Nu mă interesează cât o să coste; şi are să meargă şi Fanny cu tine.

— Unchiule, într-o bună zi tot are să trebuiască să fac ceva ca să mă întreţin; eu n-am avere. Mai bine să încep de pe acum.

— Atâta vreme cât sunt eu în viaţă n-ai să fi guvernantă, Caroline. Nu vreau să aud cum vorbeşte lumea că nepoata mea e guvernantă.

— Dar, unchiule, o schimbare ca asta e cu atât mai greu de făcut şi mai dureroasă, cu cât se-ntâmplă mai târziu în viaţă. Aş vrea să mă deprind cu jugul înainte de a căpăta cine ştie ce obiceiuri legate de traiul uşor şi de independenţă.

— Te rog mult de tot să nu mă mai necăjeşti, Caroline. Am de gând să mă îngrijesc de tine. Totdeauna am avut intenţia asta; o să-ţi asigur o rentă. Vai de capul meu! N-am decât cincizeci şi cinci de ani; sănătatea şi constituţia mi-s excelente; avem tot timpul să economisim bani şi să luăm măsuri. Nu te frământa în ce priveşte viitorul. Asta te chinuieşte pe tine?

— Nu, unchiule; dar doresc neapărat o schimbare.

Domnul Helstone izbucni în râs. Pe urmă strigă:

— Auzi cum ţipă femeia într-însa! Femeia şi numai femeia! Schimbare! Schimbare! Totdeauna pline de capricii şi numai cu gânduri fantasmagorice! Da, aşa-i alcătuită tagma muierească.

— Dar nu e fantasmagorie şi nici capriciu, unchiule.

— Atunci ce e?

— Necesitate, cred. Mă simt mai slabă decât înainte; cred că ar trebui să am mai multe de făcut.

— Admirabil! Se simte mai slabă, şi *de aceea* trebuie să se apuce de muncă grea – *clair comme le jour*[1] - cum ar zice Moore – dă-l dracului pe Moore! Ai să te duci la Cliff Bridge; uite ici două *guineas*[2] să-ţi cumperi o rochie nouă. Hai, Cary, nu-ţi mai fie teamă; o să ne găsim balsam în pământul Canaanului.

— Unchiule, aş prefera să fi mai puţin generos şi mai…

— Mai cum?

Înţelegător era cuvântul ce stătea pe buzele Carolinei, dar el nu fu rostit; se oprise la timp. Unchiul ei ar fi râs cu poftă dacă ar fi auzit scălâmbăiala asta de cuvânt ieşindu-i din gură. Văzând-o că tace, îi spuse:

— Adevărul e că nici tu nu prea ştii ce vrei.

— Nimic altceva decât să fiu guvernantă.

— Ei aşi! Prostie curată! Să nu mai aud de ideea asta cu guvernanta. Nici să nu mai pomeneşti. E, oricum, o fantezie mult prea feminină. Am terminat cu masa, sună din clopoţel. Scoateţi toate aiurelile astea din cap, dă fuga şi distrează-te.

„Cu ce? Cu păpuşa?“ se întrebă Caroline pe când ieşea din cameră.

Trecură o săptămână sau două; starea trupească şi cea sufletească nici nu i se înrăutăţiră, nici nu se îmbunătăţiră; se afla exact în acea situaţie în care, dacă ar fi avut în trup sămânţa ofticii sau ar fi măcinat-o cine ştie ce alt rău, bolile acestea repede ar fi înaintat şi curând ar fi strămutat-o în linişte de pe lumea asta. Oamenii nu mor niciodată numai din dragoste ori suferinţă; dar unii mor de boli ereditare pe care chinurile acestor pasiuni le împing la o mai grabnică acţiune distrugătoare. Cei sănătoşi din fire suportă chinurile. Şi, sunt torturaţi, zguduiţi, zdrobiţi; frumuseţea şi înflorirea le pier, dar viaţa rămâne nevătămată. Sunt aduşi până la o anumită stare de decădere fizică: devin palizi, slăbănogi şi împuţinaţi. Văzându-i cum se strecoară jalnic prin lume, oamenii cred că foarte curând se vor retrage pe patul de suferinţă, vor pieri acolo şi vor dispărea din rândurile celor sănătoşi şi fericiţi. Dar asta nu se întâmplă: continuă să trăiască; şi cu toate că tinereţea şi voioşia nu şi-o mai pot recâştiga, pot să-şi recapete puterea şi seninătatea. Floarea pe care vântul de martie o

[1] Clar ca bună ziua (fr.).

[2] Guinea – monedă de aur, emisă între 1663 şi 1813, în valoare de douăzeci şi unu şilingi (lira avea douăzeci).

săgetează dar nu izbuteşte s-o ia cu el poate supravieţui şi în târziul toamnei poate atârna pe ramură un măr gălbejit; după ce a izbutit să ţină piept ultimelor îngheţuri ale primăverii, poate de asemenea ţine piept şi celor dintâi îngheţuri ale iernii.

Toată lumea observase schimbările petrecute în înfăţişarea domnişoarei Helstone, şi mulţi spuneau că are să moară. Ea însă niciodată nu crezuse aşa; nu se simţea într-o stare ce i-ar fi putut aduce moartea; nu avea niciun beteşug şi nicio boală. Pofta de mâncare îi scăzuse; ştia de ce: fiindcă plângea atât de mult în timpul nopţii. Puterea i se împuţinase; nu mai era în stare să răspundă de ea; somnul îi era firav şi greu de cucerit – visurile apăsătoare şi triste. Parcă tot i se părea că în viitorul îndepărtat ar putea întrezări o vreme când această perioadă de suferinţă va fi rămas în urmă, şi când din nou îi va fi dat să fie liniştită, deşi poate că fericirea n-avea. s-o mai cunoască niciodată.

În acest timp unchiul o tot îndemna să meargă în vizite; să răspundă deselor invitaţii primite de la cunoscuţi, ceea ce ea se ferea să facă; îi era peste putinţă să fie veselă în societate; simţea că în asemenea prilejuri e cercetată mai mult din curiozitate decât din simpatie. Cucoanele bătrâne erau totdeauna gata să-i dea sfaturi, să-i recomande cutare ori cutare leac băbesc; cele tinere o priveau într-un fel pe care îl înţelegea dar care o făcea să se retragă în propria-i carapace. În ochii lor se vedea limpede: ştia că avusese o „dezamăgire”, cum se spune de obicei; din pricina cui anume, asta n-o ştiau sigur.

Femeile tinere insipide pot fi la fel de neîndurătoare ca şi bărbaţii tineri insipizi – pot arăta aceeaşi amabilitate şi acelaşi egoism. Oamenii chinuiţi ar trebui întotdeauna să le ocolească; durerea şi nenorocirea nu le stârnesc decât dispreţ: le consideră drept pedepse ale lui Dumnezeu împotriva celor umili. Pentru ele, „a iubi“ înseamnă doar a alcătui un plan menit să-ţi asigure o partidă bună: „a fi dezamăgit” înseamnă că acele planuri au fost date în vileag şi zădărnicite. Sunt convinse că simţămintele şi proiectele legate de dragoste ale altora sunt asemănătoare cu ale lor, şi atunci le cântăresc cu aceeaşi măsură.

Caroline ştia toate acestea, parte din instinct iar parte din observaţiile proprii; prin urmare îşi călăuzea purtarea după cele ştiute şi îşi ţinea obrajii palizi şi chipul tras cât putea mai departe de ochii altora. Trăind astfel, cu totul retrasă, nu mai

avea deloc ştiri despre micile întâmplări petrecute prin vecini.

Într-o dimineaţă unchiul intră în salon, unde Caroline se străduia să găsească oarecare satisfacţie în pictarea unor flori de câmp culese pe lângă un gard, pe dealurile de la Hollow, şi îi spuse în felul lui repezit:

— Hai, fetiţo, toată vremea stai aplecată peste paletă, peste vreo carte sau peste vreun model; hai, lasă mâzgăleala aia. A! ia stai! Când pictezi nu cumva duci pensula la gură?

— Doar câteodată, unchiule, când nu sunt atentă.

— Ei, atuncea asta te otrăveşte pe tine. Vopselele sunt vătămătoare, fetiţo: au în ele plumb alb, şi plumb roşu, şi coclează, şi uleiuri, şi o sută de alte otrăvuri stau ascunse în cutiile astea. Ia strânge-le, strânge-le! Şi puneţi boneta, vreau să mergi cu mine să facem o vizită.

— Cu *dumneata,* unchiule?

Întrebarea era pusă pe un ton mirat. Nu era obişnuită să facă vizite împreună cu unchiul; nu mergea nicăieri cu el, în trăsură sau pe jos.

— Hai repede! Repede! Doar ştii cât sunt de ocupat; n-am vreme de pierdut.

Caroline îşi strânse în grabă lucrurile, dar, între timp, întrebă unde aveau să se ducă.

— La Fieldhead.

— Fieldhead! Cum aşa, ca să-l vizităm pe James Booth, grădinarul? S-a îmbolnăvit?

— Mergem să-i facem o vizită domnişoarei Shirley Keeldar.

— Domnişoara Keeldar! Cum, a venit în Yorkshire? E la Fieldhead?

— Da. A venit de o săptămână. Am întâlnit-o aseară, la o reuniune – acolo unde n-ai vrut să mergi. Mi-a plăcut foarte mult: am hotărât s-o cunoşti şi tu – are, să-ţi prindă bine.

— Cred că a ajuns la vârsta majoratului.

— Da, e majoră, şi are să stea o vreme aici, la proprietatea ei. I-am ţinut o lecţie despre treaba asta; i-am arătat care îi e datoria; nu e încăpăţânată; şi e o fată foarte drăguţă; are să te înveţe ce înseamnă să ai un spirit vioi: la *ea* n-ai să poţi găsi nici urmă de moleşeală.

— Dar eu nu cred că vrea să mă vadă şi nici să-i fiu prezentată. Ce i-aş putea eu oferi ei? În ce fel aş putea s-o interesez?

— Lasă prostiile! Pune-ţi boneta.

— E mândră, unchiule?

— Habar n-am. Ar fi greu să-ţi închipui că tocmai faţă de mine şi-ar arăta mândria, nu? Nu prea e de presupus că o copilă ca ea, oricât ar fi de bogată, are să-şi dea aere tocmai faţă de mai-marele parohiei din care face parte.

— Nu, dar cu lumea cealaltă cum s-a purtat?

— N-am băgat de seamă. E trufaşă şi probabil că ştie cum să se arate şi destul de înţepată, acolo unde are curajul – c-altminteri n-ar fi femeie. Gata – du-te fuga şi pune-ţi numaidecât boneta.

Dar firea ei nu prea încrezătoare, scăderea puterii fizice şi deprimarea sufletească nu avuseseră darul de a spori prezenţa de spirit şi degajarea în gesturi ale Carolinei, sau curajul de a da ochii cu străinii, aşa că, în ciuda reproşurilor pe care şi le făcea, o cam cuprinsese teama în vreme ce păşea alături de unchiu-său pe aleea largă şi pavată ce se întindea între poarta şi veranda de la Fieldhead. Îl urmă şovăitoare pe domnul Helstone pe verandă şi apoi în vestibulul vechi şi posomorât.

Era tare posomorât; lung, vast şi întunecat; o fereastră cu zăbrele lăsa să pătrundă înăuntru o lumină săracă; în vechiul cămin încăpător nu ardea acum niciun fel de foc, fiindcă vremea călduroasă nu-l făcea trebuincios; în schimb, era plin cu ramuri de salcie. Galeria de sus, de pe peretele opus intrării, se vedea doar ca un contur vag, atât de întunecos era holul acesta în partea dinspre tavan; capete de cerb sculptate, cu coarne naturale, priveau de pe pereţi în chip grotesc. Era o casă nici somptuoasă şi nici confortabilă; şi pe dinăuntru şi pe dinafară arăta veche, întortocheată şi incomodă. O proprietate cu un venit de o mie de lire pe an aparţinea de această casă, iar amintita proprietate, din lipsă de urmaşi bărbaţi, revenise unei femei. În ţinut existau familii de negustori care se lăudau cu un venit de două ori mai mare, însă familia Keeldar, în virtutea vechimii ei şi a importanţei date de faptul că era proprietara reşedinţei trecea înaintea tuturor celorlalte.

Domnul şi domnişoara Helstone fură conduşi într-o cameră, de primire. Bineînţeles, aşa cum era şi de aşteptat într-o astfel de hardughie gotică, salonul era lambrisat în stejar; frumoase paneluri întunecate şi lucioase acopereau pereţii dându-le un aer solemn şi impresionant. Foarte arătoase sunt, cititorule,

panelurile astea brune şi strălucitoare; coloritul încântă ochiul în întregime şi lasă o impresie de mult bun-gust, dar - dar, dacă ştii cumva ce înseamnă acea „curăţenie de primăvară”, le socoţi cu totul nesuferite şi inumane. Oricine e înzestrat cu simţul omeniei şi a văzut vreodată servitorii frecând pereţii ăştia de lemn lustruit cu cârpe îmbibate cu ceară de albine, într-o zi călduroasă de mai, trebuie să fie de acord că sunt „inadmisibile şi de nesuferit”; şi nu pot decât să aplaud în taină pe acel barbar cu suflet milos care a zugrăvit la Fieldhead o altă încăpere, mai mare – adică un salon, fostă tot o încăpere cu pereţi de stejar - într-un foarte delicat alb-roşietic; în felul acesta şi-a asigurat pentru sine calificativul de vandal, dar a sporit imens voioşia acelei părţi a locuinţei sale şi a scutit viitoare fete de serviciu de un noian de trudă.

Camera aceea de primire cu pereţi din lambriuri brune era în întregime mobilată în stil vechi şi cu mobile vechi veritabile. De fiecare parte a consolei înalte din jurul căminului se afla câte un străvechi fotoliu de stejar, masiv ca tronul unei zeităţi silvestre, iar în unul dintre ele stătea o cucoană. Dar nu era domnişoara Keeldar, căci arăta: să fi trecut de vârsta majoratului cu vreo douăzeci de ani în urmă; avea aspect de matroană şi cu toate că nu purta nimic pe cap iar părul de o culoare roşcată ce nu cunoscuse niciodată vopseaua umbrea un chip micuţ şi cu expresie natural-tinerească, nu avea înfăţişarea de femeie tânără şi nici nu părea că ar dori s-o aibă. S-ar fi putut să doreşti ca îmbrăcămintea să-i fie puţin mai la modă: într-o rochie îngrijit cusută şi bine croită, înfăţişarea ei n-ar fi fost deloc neplăcută. Ar fi fost greu să ghiceşti din ce pricină asemenea articole de îmbrăcăminte din materiale frumoase fuseseră aranjate în forme atât de puţin bogate şi după o modă atât de străveche; ai fi fost înclinat să o categoriseşti imediat pe cea care le purta în rândul persoanelor excentrice.

Doamna aceasta îşi întâmpină musafirii cu un amestec de ceremonie şi rezervă întru totul englezesc; nicio matroană de vârstă mijlocie care n-ar fi englezoaică *n-ar putea* să desfăşoare un stil întru totul identic – un stil ce lasă impresia că omul e tare nesigur de sine, de propriile-i calităţi, de puterea de a se face plăcut, şi cu toate acestea nespus de grijuliu de a se arăta dornic să fie corect şi, dacă este posibil, mai curând agreabil decât altfel. Totuşi, în cazul de faţă fu manifestată mai multă

stânjeneală decât obişnuiesc chiar şi englezoaicele foarte rezervate. Domnişoara Helstone simţi treaba asta, străina îi deveni pe dată simpatică şi, ştiind din experienţă ce putea fi plăcut unei firi timide, se aşeză foarte aproape de dânsa şi începu să-i vorbească degajat, efortul fiindu-i mult înlesnit şi de prezenţa unei fiinţe chiar mai puţin sigure pe sine decât era ea însăşi.

Dacă aceste două făpturi ar fi fost singure, numaidecât s-ar fi înţeles de minune. Gazda avea un glas neînchipuit de limpede – infinit mai cald şi mai nuanţat decât te-ai fi putut aştepta de obicei de la o femeie de patruzeci de ani, cu evidentă înclinare spre corpolenţă. Carolinei îi plăcea glasul acesta; te făcea să treci cu vederea aspectul formalist, deşi corect, al pronunţiei şi formulărilor. Doamna ar fi descoperit foarte curând că musafirei îi sunt pe plac şi persoana şi purtările ei, şi-atunci în zece minute s-ar fi împrietenit; numai că domnul Helstone rămânea în picioare pe covor şi se uita la amândouă, mai cu seamă la doamna străină, în felul lui ironic, scrutător, care lăsa să se vadă limpede nerăbdare faţă de ceremonialul destul de rezervat şi nemulţumire pentru lipsa de siguranţă de sine a gazdei. Privirile lui tăioase şi glasul aspru o puneau pe gazdă într-o încurcătură din ce în ce mai adâncă; încercă, totuşi, să încropească scurte discuţii despre starea vremii, despre aspectul împrejurimilor etc., însă inabordabilul domn Helstone se trezi dintr-o dată căzut în surzenie; la orice vorbă a gazdei se prefăcea că nu aude bine, aşa că biata făptură se vedea nevoită să revină pe îndelete asupra fiecărui nimic exprimat cu deosebită grijă. Efortul deveni curând mult prea obositor; tocmai se ridica din fotoliu, cuprinsă de un tremur de îngrijorare şi murmurând nervoasă că nu înţelege ce-o fi putând-o reţine pe domnişoara Keeldar şi că are să se ducă să vadă ce se întâmplă, când fu scutită de osteneală prin apariţia domnişoarei Keeldar – sau cel puţin asta se putea presupune despre numele persoanei care tocmai venea din grădină intrând printr-o uşă de sticlă.

Exista graţie autentică în gesturile degajate ale persoanei amintite, iar de lucrul acesta îşi dădu seama până şi domnul Helstone când o fată subţirică se îndreptă spre dânsul, ţinându-şi cu stânga micul şorţ de mătase plin de flori şi întinzându-i dreapta, în vreme ce spunea cu drăgălăşenie:

— Ştiam c-o să veniţi să mă vedeţi, deşi sunteţi convins că

domnul Yorke a făcut din mine o iacobină. Bună dimineaţa.

— Dar n-o să rămâneţi iacobină, răspunse parohul. Nu, domnişoară Shirley, nu vor izbuti să-mi răpească floarea parohiei; acum, dacă vă aflaţi în mijlocul nostru, o sa fiţi eleva mea în ce priveşte religia şi politica – eu am să vă predau o doctrină sănătoasă şi despre una şi despre cealaltă.

— Doamna Pryor a apucat să v-o ia înainte, răspunse gazda întorcându-se către persoana mai în vârstă. Doamna Pryor, să ştiţi mi-a fost guvernantă şi este prietena mea; tuturor adepţilor mândri şi neînduplecaţi ai partidului tory dânsa le este regină; tuturor femeilor neclintit credincioase bisericii dânsa le este mai-marele. Am fost straşnic instruită atât în teologie cât şi în istorie, vă asigur, domnule Helstone.

Numaidecât parohul se înclină adânc dinaintea doamnei Pryor şi îşi exprimă adânca sa gratitudine.

Fosta guvernantă îşi declină orice pricepere în chestiunile adânci atât ale politicii cât şi ale religiei, declară că socoteşte astfel de subiecte puţin potrivite cu mintea unei femei, însă recunoscu în termeni destul de vagi că este apărătoare a ordinii şi loialităţii şi, bineînţeles, sincer devotată Bisericii anglicane. Adăuga pe urmă că e totdeauna potrivnică oricăror schimbări, indiferent de condiţii; ceva care abia putea fi auzit, privitor la grava primejdie ce îi pândeşte pe cei prea dispuşi să adopte ideile noi, îi încheie spusele.;

— Sper că domnişoara Keeldar gândeşte întocmai ca şi dumneavoastră, doamnă.

— Deosebirile de vârstă şi deosebirile de temperament prilejuiesc şi deosebiri de păreri, fu răspunsul. Ar fi greu să te aştepţi ca tineretul neastâmpărat să împărtăşească ideile potolitei vârste de mijloc.

— Ohoho! suntem independentă – gândim cu propriul nostru cap! exclamă domnul Helstone. Şi puţin cam iacobină, după câte am putut afla – puţin cam liber-cugetătoare, şi destul de convinsă. Haideţi să ascultăm chiar aici, pe loc, o Mărturisire de credinţă.

Luă amândouă mâinile domnişoarei Keeldar – ceea ce o sili să răstoarne întreaga încărcătură de flori – şi o aşeză lângă dânsul pe sofa.

— Spuneţi Crezul, porunci domnul Helstone.

— Al apostolilor?

— Da.

Îl depănă ca un copil.

— Acum pe cel al sfântului Atanasie – aici să vedem!

— Lăsaţi-mă să-mi adun florile. Uitaţi-vă, vine Tartar şi-are să calce pe ele.

Tartar era un câine mare, voinic şi cu înfăţişare fioroasă, foarte urât, fiind un fel de corcitură între mops şi buldog, şi care tocmai atunci intră pe uşa de sticlă, se aşeză numaidecât pe covor şi începu să miroase florile proaspete împrăştiate pe jos. Ca hrană, părea să le dispreţuiască; dar gândindu-se probabil că petalele catifelate ar fi o minune de aşternut, le dădu roată pregătindu-se să-şi aşeze deasupra lor trupul maroniu, când domnişoarele Helstone şi Keeldar intervenire în acelaşi timp amândouă.

— Mulţumesc, spuse tânăra stăpână a casei întinzând totodată şorţul şi oferindu-l Carolinei ca să aibă unde pune florile adunate. Apoi întrebă: E fiica dumneavoastră, domnule Helstone?

— E nepoata mea, Caroline.

Domnişoara Keeldar îi strânse mâna şi pe urmă se uită la musafiră. Caroline îşi privi şi ea gazda.

Shirley Keeldar (n-avea alt nume mic în afară de Shirley; părinţii ei, care îşi doriseră un băiat, văzând că după opt ani de căsnicie providenţa le-a dăruit doar o fiică, îi sortiră acelaşi prenume masculin obişnuit în familie pentru băieţi şi pe care şi ei îl păstraseră în acelaşi scop) – Shirley Keeldar nu era o moştenitoare urâtă. Dimpotrivă, foarte plăcută ochiului. Înălţimea şi silueta nu erau deosebite de ale domnişoarei Helstone – poate că la statură o întrecea cu un deget sau două; armonios alcătuită, avea un chip care, şi el, fusese înzestrat cu un farmec la fel de bine definit de cuvântul graţie ca şi de oricare altul asemănător. Era palid de la natură, dar inteligent şi cu o expresie vioaie. Domnişoara Keeldar n-avea tenul bălai ca al Carolinei – lumina şi umbra îi dominau coloritul; obrajii şi fruntea îi erau luminoase, ochii de cenuşiul cel mai profund: fără lumini verzui - transparenţi, limpezi – un cenuşiu neutru; iar părul avea cea mai întunecată nuanţă de castaniu. Trăsăturile erau deosebit de distinse; prin asta nu vreau să spun că ar fi avut trăsături romane, pronunţate, proeminente, fiindcă erau mai degrabă micuţe şi delicat conturate, fără nimic care să sară

neapărat în ochi; pe scurt s-ar putea spune, ca să folosim câteva cuvinte franţuzeşti: *fins, gracieux, spirituels;* erau mobile şi grăitoare, dar schimbările prin care treceau nu se făceau înţelese dintr-o dată şi nici limbajul lor nu putea fi interpretat pe loc. O cercetă pe Caroline cu atenţie, înclinându-şi puţin capul într-o parte, cu un aer gânditor.

— După cum vedeţi, nu-i decât o puştancă neîmplinită, observă domnul Helstone.

— Pare tânără – mai tânără decât mine. Câţi ani ai? întrebă într-un fel care ar fi putut părea condescendent, dacă n-ar fi fost deosebit de ponderat şi de simplu.

— Optsprezece ani şi şase luni.

— Şi eu am douăzeci şi unu.

Altceva nu mai spuse; pusese florile pe o măsuţă şi acum era ocupată să le aranjeze.

— Şi crezul sfântului Atanasie? stărui domnul Helstone îl ştiţi de la un capăt la altul, nu-i aşa?

— Nu mi-l amintesc chiar pe tot. Domnule Helstone, am să vă ofer un bucheţel, după ce o să-i dau unul nepoatei dumneavoastră.

Alesese un mic buchet alcătuit dintr-o floare ce-ţi lua ochii şi alte două-trei mai gingaşe, înconjurate de câteva foi de verdeaţă închisă la culoare; îl legă cu un fir de mătase tras din coşul de lucru şi îl puse în poala Carolinei; pe urmă îşi duse mâinile la spate şi se aplecă uşor înspre musafiră, privind-o tot timpul, cu atitudinea şi ceva din aspectul unui micuţ cavaler grav şi curtenitor. Această expresie fugară a chipului era ajutată de felul cum îşi pieptăna părul, cu cărare către o tâmplă şi adunat într-un smoc lucios deasupra frunţii, de unde se lăsa în bucle ce păreau naturale, atât de liber cădeau zulufii ondulaţi.

— Te-a obosit mersul pe jos până aici? întrebă gazda.

— Nu – deloc; e foarte aproape – doar o milă.

— Eşti palidă la faţă.

— Aşa palidă e de felul ei? întrebă întorcându-se spre paroh.

— Până nu demult era roză la faţă cum sunt cele mai roşii dintre florile dumneavoastră.

— Dar de ce s-a schimbat? Cum de-i aşa de palidă astăzi? A fost bolnavă?

— Mie îmi spune că simte nevoia de o schimbare.

— Atunci trebuie să-şi poată împlini această dorinţă,

dumneavoastră trebuie să-i oferiţi prilejul; ar fi bine s-o trimiteţi undeva pe malul mării.

— Aşa am să şi fac, înainte de sfârşitul verii. Până atunci aş fi bucuros dacă s-ar împrieteni cu dumneavoastră, în cazul când nu aveţi nimic împotrivă.

— Sunt sigură că domnişoara Keeldar n-o să aibă nimic împotrivă, interveni doamna Pryor. Îmi pot chiar îngădui să afirm că prezenţa cât mai des repetată a domnişoarei Helstone la Fieldhead va fi considerată o favoare.

— Aţi exprimat foarte exact propriile mele gânduri, doamnă, şi vă mulţumesc pentru că mi-aţi luat-o înainte, spuse Shirley. Pe urmă continuă, întorcându-se iarăşi spre Caroline: Dă-mi voie să-ţi mărturisesc că şi dumneata ar trebui să-i mulţumeşti guvernantei mele; nu pe oricine ar fi întâmpinat cu bunăvoinţa cu care te-a întâmpinat pe dumneata; eşti mult mai distinsă decât îţi închipui. În dimineaţa aceasta chiar, de îndată ce-o să fiu singură cu doamna Pryor, am s-o întreb ce părere are despre dumneata. Mă pot bizui liniştită pe felul cum apreciază dânsa firile oamenilor, fiindcă până astăzi întotdeauna s-a dovedit uimitor de perspicace. Dar încă de pe acum pot prevedea un răspuns favorabil la întrebările mele: am dreptate, doamnă Pryor?

— Draga mea – chiar adineauri ai zis că o să-mi ceri părerea când o să fim numai între patru ochi; nu prea cred c-am să ţi-o spun de faţă cu domnişoara Helstone.

— Nu – şi chiar bănuiesc eu c-are să treacă destulă vreme până ce o s-o aflu. Uneori sunt pusă la încercare în mod chinuitor, domnule Helstone, de prudenţa exagerată a doamnei Pryor; părerile dânsei nici n-au cum să nu fie corecte, atunci când sunt rostite, fiindcă vin cu tot atâta întârziere ca şi hotărârile Lordului Cancelar[1]; cu privire la caracterul anumitor persoane nu pot obţine sentinţa, oricât aş insista.

La vorbele astea doamna Pryor zâmbi.

— Da, urmă atunci domnişoara, ştiu ce vrea să spună zâmbetul ăsta; vă gândiţi la domnul care e arendaşul nostru. Îl cunoaşteţi pe domnul Moore de la Hollow? îl întrebă pe domnul Helstone.

— Hehei! Va să zică e arendaşul dumneavoastră; nu mă

[1] Preşedintele Camerei lorzilor, instanţa judecătorească supremă în Anglia, şi ministru al Justiţiei.

îndoiesc că l-aţi văzut de multe ori de când aţi venit.

— Am fost obligată să-l văd; aveam treburi de aranjat. Afaceri! Cuvântul ăsta mă face să-mi dau într-adevăr seama că nu mai sunt o fetiţă, ci femeie în toată firea şi chiar mai mult. Sunt proprietară: Shirley Keeldar, Esquire[1], ăsta ar trebui să-mi fie titlul şi după cum îmi cere el ar trebui să mă port. Mi-au dat nume de bărbat; acum am şi situaţie de bărbat; este de ajuns pentru a-mi insufla unele trăsături bărbăteşti, iar dacă mă întâlnesc cu oameni cum este acest pompos anglo-belgian – acest Gérard Moore care discută solemn cu mine despre afaceri, atunci chiar că mă simt un gentleman. Trebuie să mă puneţi şi pe mine epitrop al dumneavoastră, domnule Helstone, de îndată ce-o să faceţi noi alegeri; ar trebui să mă mai facă magistrat şi căpitan de călăraşi. Mama lui Tony Lumpkin a fost colonel, iar mătuşa lui judecător de pace – de ce n-aş fi şi eu?

— Cu dragă inimă. Dacă hotărâţi să faceţi cerere în privinţa asta, vă promit să deschid lista semnăturilor cu propriul meu nume. Dar vorbeaţi adineauri despre Moore?

— A, da. Îmi vine destul de greu să-l înţeleg pe domnul Moore – să ştiu ce să cred despre el – dacă să-mi fie simpatic sau nu. Pare a fi un arendaş cu care orice proprietar s-ar putea mândri – iar în sensul acesta chiar sunt mândră de dânsul – însă aşa, ca vecin – ce fel de om este? De nenumărate ori am insistat pe lângă doamna Pryor să-şi spună părerea, dar încă se fereşte sa-mi dea un răspuns limpede. Sper că dumneavoastră n-o să-mi daţi tot un răspuns ca de oracol, domnule Helstone, şi-o să mă lămuriţi pe loc; vă place?

— În clipa de faţă absolut deloc. Numele lui l-am şters cu totul de pe lista oamenilor de bine.

— Din ce pricină? Ce-a făcut?

— Unchiul meu şi el au păreri deosebite în politică, interveni glasul slab al Carolinei.

Mai bine n-ar fi vorbit tocmai atunci; cum mai înainte aproape nu luase parte la conversaţie, nu era potrivit s-o facă în chiar momentul acela. De îndată ce rostise cuvintele îşi dăduse seama limpede şi devenise nervoasă, aşa că se înroşi până în albul ochilor.

— Ce fel de politică face Moore? întrebă Shirley.

---

[1] Rang în ierarhia socială britanică, imediat inferior nobilimii. Astăzi apelativ de reverenţă. Squire însemna îndeobşte proprietar rural.

— Politică de om de afaceri! răspunse parohul. Îngustă, egoistă şi lipsită de patriotism. Toată vremea scrie şi vorbeşte împotriva continuării războiului; nici nu mai pot să-l sufăr.

— Războiul îi stânjeneşte afacerile. Mi-aduc aminte cum chiar ieri a spus treaba asta. Altceva ce mai aveţi împotriva lui?

— E prea de-ajuns şi atâta.

— Pare un adevărat gentleman, după sensul dat de mine cuvântului, urmă Shirley, şi-mi face plăcere să cred că nu mă înşel.

Caroline rupse petalele roşii ale unei flori strălucitoare din buchetul ei şi spuse cât se poate de răspicat:

— Fără îndoială că este.

Auzind o afirmaţie atât de îndrăzneaţă, Shirley aruncă celei care vorbea o privire vicleană, scrutătoare, din ochii ei adânci şi expresivi.

— În orice caz, dumneata îi eşti prietenă: îi iei apărarea când nu se află de faţă.

— Îi sunt şi prietenă şi rudă, veni fără întârziere răspunsul. Robert Moore e văr cu mine.

— Ei, atunci poţi să-mi spui totul despre el. Fii bună şi fă-mi o schiţă a firii lui.

Cererea aceasta îi pricinui Carolinei o stânjeneală de neîndurat; nu putea, şi nici nu încercă să răspundă. Tăcerea ei fu numaidecât acoperită de doamna Pryor, care începu să-l hărţuiască pe domnul Helstone cu fel de fel de întrebări cu privire la câteva familii din vecinătate, pe ale căror rude din sud spunea că le cunoaşte. Shirley îşi luă curând privirile de pe chipul domnişoarei Helstone. Nu mai repetă întrebările, ci se întoarse la flori şi se apucă să aleagă un buchet pentru paroh. I-l înmână tocmai când îşi lua rămas bun şi primi în schimb omagiul unei strângeri de mână.

— Neapărat să-l purtaţi, de dragul meu, îi spuse Shirley.

— Chiar lângă inimă, bineînţeles, o asigură Helstone. Doamnă Pryor, vă rog să aveţi grijă de acest viitor magistrat, acest epitrop în perspectivă, acest căpitan de călăraşi, acest tânăr squire de la Briarfield; într-un cuvânt, nu-l lăsaţi să se obosească prea mult; nu-l lăsaţi să-şi frângă gâtul la vânătoare, şi mai cu seamă aveţi grijă să fie atent cum coboară colina aceea primejdioasă de lângă Hollow.

— Îmi place să cobor călare, spuse Shirley, şi îmi place s-o fac

în goană; şi mai cu seamă îmi place acest romantic Hollow, din toată inima.

— Romantic – când chiar în mijlocul vâlcelei e o fabrică?

— Romantic aşa cum e fabrica. Vechea fabrică şi casa cea albă sunt fiecare admirabile în felul lor.,

— Şi clădirea birourilor, domnule Keeldar?

— Clădirea birourilor e mai plăcută decât salonul meu zugrăvit în nuanţe pastelate. Ador clădirea birourilor.

— Şi treburile de acolo? Postavul – lina îmbâcsită - murdarele căzi de vopsit?

— Trebuie să acordăm afacerilor un respect deplin.

— Şi omul de afaceri e un erou? Bine!

— Mă bucur să vă aud vorbind aşa. Mi s-a părut că omul de afaceri chiar arată ca un erou.

Zburdălnicie, spirit, voioşie se revărsaseră pe întregul ei chip în vreme ce purta acest rapid schimb de cuvinte cu bătrânul soldăţoi, care până şi el părea amuzat de asemenea încercare a puterilor.

— Căpitane Keeldar, nu aveţi sânge negustoresc în vine; atunci pentru ce vă plac atât de mult afacerile?

— Pentru că sunt proprietar de fabrică, bineînţeles. Jumătate din venitul meu izvorăşte din ce se lucrează acolo pe vâlcea.

— Numai să nu intraţi în tovărăşie, asta-i tot.

— Uite că mi-aţi dat o idee! Dumneavoastră mi-aţi dat ideea! exclamă fata râzând cu veselie. Şi n-are să-mi mai iasă din cap; mulţumesc.

Apoi fluturând din mâna albă ca un crin şi gingaşă ca de zână dispăru pe verandă, în vreme ce parohul şi nepoata sa treceau pe sub poarta boltită.

CAPITOLUL XII

Shirley şi Caroline

Shirley fusese sinceră atunci când spusese că s-ar bucura de tovărăşia Carolinei, dovedind aceasta prin desele încercări de a o obţine; şi într-adevăr, dacă n-ar fi stăruit, nici n-ar fi obţinut-o,

fiindcă domnişoara Helstone lega tare greu noi prietenii. Ideea că oamenii n-aveau nevoie de prezenţa ei, că ea n-avea cum să-i intereseze, o făcea să fie întotdeauna reţinută; iar o făptură strălucitoare, fericită şi tânără, aşa cum se arăta moştenitoarea de la Fieldhead, i se părea mult prea neinteresată de o tovărăşie atât de banală ca a ei, pentru a o putea socoti în vreun fel binevenită.

Shirley putea să fie strălucitoare şi, de asemenea, probabil fericită, dar nimeni nu e indiferent în ce priveşte o tovărăşie plăcută; deşi în răstimp cam de o lună cunoscuse cele mai multe familii din împrejurimi şi se afla în relaţii bune şi amabile cu toate domnişoarele Sykes, cu toate domnişoarele Pearson şi cu cele două neasemuite domnişoare Wynne de la Walden Hall, s-ar fi părut totuşi că pe niciuna dintre ele nu o găsea foarte plăcută; nu fraterniza cu niciuna dintre ele, ca să folosim propriile ei cuvinte. Dacă ar fi avut norocul să fie într-adevăr Shirley Keeldar, Esq., stăpân al conacului de la Briarfield, nu s-ar fi putut găsi nici o singură frumuseţe la această parohie şi în cele două învecinate pe care să se simtă îndemnat a-i propune să devină doamna Keeldar, stăpână a conacului. Mărturisirea asta o făcu doamnei Pryor, care o primi cu linişte deplină, aşa cum proceda îndeobşte cu declaraţiile întâmplătoare ale fostei sale eleve, spunându-i:

— Draga mea, nu îngădui ca obiceiul acesta de a te referi mereu la tine ca la un gentleman să prindă rădăcini; e un obicei straniu. Dacă te aude vorbind aşa, cineva care nu te cunoaşte ar putea crede că vrei neapărat că-ţi impui purtări de bărbat.

Shirley nu lua niciodată în derâdere vorbele fostei sale guvernante; pentru ea până şi măruntele formalisme şi ciudăţenii nevinovate ale doamnei rămâneau demne de respect. Dacă ar fi făcut altfel, s-ar fi dovedit numaidecât o fire slabă, fiindcă numai cei slabi de fire se răzvrătesc înţelepciunii aşezate; aşa că primi dojana în tăcere. Şedea cuminte lângă fereastră şi se uita la cedrul de pe pajişte, urmărind o păsărică cuibărită pe o ramură de la poalele lui.

Începu imediat să ciripească înspre păsărică şi ciripitul devenea din ce în ce mai sonor; nu trecu mult şi se transformă în fluierat; fluieratul se rotunji în melodie executată cu farmec şi îndemânare.

— Dragă! izbucni doamna Pryor.

— Fluieram cumva? întrebă Shirley. Nu mi-am dat seama. Vă rog să mă scuzaţi, doamnă, de multă vreme m-am hotărât să fiu atentă şi să nu mai fluier de faţă cu dumneavoastră.

— Bine, domnişoară Keeldar, unde Dumnezeu ai învăţat să fluieri? Obiceiul ăsta probabil că l-ai căpătat după ce ai venit în Yorkshire. Înainte de asta nu ţin minte să fi avut astfel de păcate.

— Oh! Să fluier am învăţat mult mai înainte.

— De la cine?

— De la nimeni; a fost de ajuns să ascult şi pe urmă am făcut şi eu la fel; numai că de curând, adică ieri seară, când mă întorceam acasă de pe câmpurile noastre, am auzit un gentleman fluierând de cealaltă parte a gardului exact această melodie, şi uite că mi-am adus-o aminte.

— Despre care gentleman e vorba?

— În ţinutul ăsta nu se află decât un singur gentleman, doamnă, şi acela este domnul Moore; sau cel puţin este singurul gentleman fără păr cărunt; ce-i drept, venerabilii mei favoriţi, domnii Helstone şi Yorke, sunt nişte încântători cavaleri în vârstă, mult mai demni de luat în seamă decât oricare dintre tinerii prostănaci de pe-aici.

Doamna Pryor rămânea mută.

— Nu vă place domnul Helstone, doamnă?

— Draga mea, slujba domnului Helstone îl pune la adăpost de orice critică.

— De obicei faceţi ce faceţi şi dispăreţi din cameră când e anunţat dânsul.

— Astăzi te duci să te plimbi, draga mea?

— Da, mă duc până la casa parohială să văd dacă n-o pot găsi pe Caroline Helstone şi s-o scot puţin la plimbare; are să-şi umple plămânii cu aer pe la Nunnely Common.

— Dacă vă duceţi într-acolo, draga mea, fii bună şi ai grijă ca domnişoara Helstone să se îmbrace călduros, fiindcă bate un vânt cam rece, şi mi se pare că fata asta are nevoie de îngrijire.

— Vorbele dumneavoastră au să fie respectate întocmai, doamnă Pryor; dar, fiindcă veni vorba, n-aţi vrea să mergeţi şi dumneavoastră cu noi?

— Nu, iubito; v-aş fi un fel de piatră legată de picioare; eu sunt corpolentă şi nu pot merge atât de repede cum aţi vrea voi.

Shirley o convinse uşor pe Caroline s-o însoţească, iar după ce

se depărtaseră binişor pe drumul liniştit, trecând peste întinderea cam mare şi singuratică de la Nunnely Common, tot atât de uşor îi fu s-o antreneze într-o discuţie. Înfrângând primele simţăminte de reţinere, Caroline se simţi repede bucuroasă să stea de vorbă cu domnişoara Keeldar. Chiar primele schimburi de observaţii întâmplătoare au fost de ajuns pentru a o face pe fiecare dintre ele s-o înţeleagă pe cealaltă. Shirley spuse că îi place mult covorul verde al ierbii lăsate în sălbăticie şi, mai mult încă, buruienile de pe margini, fiindcă buruienile îi aduceau aminte de mlaştini; văzuse mlaştini când trecuse pe lângă hotarele dinspre Scoţia. Ţinea minte mai cu seamă regiunea pe unde trecuseră într-o după-amiază tare lungă a unei zăpuşitoare, dar înnorate zile de vară; călătoriseră de la amiază şi până la apusul soarelui peste ceva ce părea a fi o nesfârşită întindere de buruieni înalte şi nu văzuseră nimic altceva în afară de oi sălbăticite, nici nu auziseră nimic, doar ţipete de păsări necunoscute.

— Ştiu cum trebuie să arate întinderile cuprinse de bălării într-o vreme cum era aceea, spuse Caroline. De un roşu-întunecat, cu o nuanţă mai închisă decât coloritul cerului, şi puţin mai plumburie.

— Da – plumburie de tot, norii tiviţi cu nuanţe arămii, şi din loc în loc o strălucire albicioasă, mai fantomatică decât coloritul neguratic de la care te aşteptai ca din clipă în clipă, chiar pe când te uitai la el, să izbucnească în fulgerări orbitoare.

— De tunat, tuna?

— Bubuia din când în când, aşa, în depărtare, însă furtuna nu s-a dezlănţuit decât seara, după ce ajunseserăm noi la han, hanul ăsta fiind o casă rătăcită la poalele unui şir de munţi.

— V-aţi uitat să vedeţi cum se învălătucesc norii în jos, pe deasupra munţilor?

— Eu, da; un ceas am stat la fereastră şi m-am uitat la ei. Colinele păreau înfăşurate într-o mâzgă întunecoasă, iar când ploaia a început să se abată în pânze albicioase, dintr-o dată le-a ascuns vederii, de parcă le-ar fi spălat de pe faţa pământului.

— Am văzut şi eu astfel de furtuni în părţile muntoase din Yorkshire; şi când aerul se prefăcuse într-o cataractă iar pământul fusese acoperit de pânza apelor, mi-am adus aminte de Potop.

— Dar e deosebit de înviorător să simţi cum se reînstăpâneşte

liniştea după o asemenea dezlănţuire şi să zăreşti lumina consolatoare după ce pânza norilor a fost sfâşiată, lumina aceea care îţi aduce parcă mărturie că soarele nu a fost înecat.

— Domnişoară Keeldar, stai numai puţin şi uită-te la valea şi pădurea de la Nunnely.

Amândouă se opriră pe creasta cea verde care domina păşunile; priviră în jos peste valea adâncă şi gătită în veşminte de mai; peste felurite poiene, unele presărate cu margarete, altele smălţuite cu pintenul cocoşului; în ziua aceea toată verdeaţa cea proaspătă zâmbea fericită sub lumina soarelui; luciri transparente de smarald şi chihlimbar alunecau pe deasupra lor. Peste pădurea Nunnwood – ultimă rămăşiţă a unui străvechi codru britan dintr-un ţinut ale cărui şesuri fuseseră cândva doar sălbatice întinderi împădurite, după cum colinele fuseseră stăpânite numai de bălării înalte până la pieptul omului – dormea adânc umbra unui nor; înălţimile din depărtare păreau acoperite de pete şi zarea îşi trăsese peste chip zăbranic sidefiu; albăstrimi argintii, roşeţi gingaşe, nestatornice întinderi de verde schimbător, umbre de frăgezimea petalelor, toate se topeau înspre smocurile de nori albi, curaţi ca zăpada căzută pe zare, şi ispiteau ochiul cu fugare sclipiri ca atunci când luase fiinţă raiul. Adierea ce se prelingea peste frunte era proaspătă, şi dulce, şi învăluitoare.

— Anglia noastră este o insulă ca de vrajă, şopti Shirley, iar Yorkshire-ul unul dintre colţurile ei cele mai fermecate.

— Şi dumneata eşti fiică a Yorkshire-ului?

— Da, din Yorkshire şi prin sânge şi prin naştere. Cinci generaţii din neamul meu dorm sub lespezile bisericii din Briarfield: am deschis ochii în conacul acela întunecat rămas în urma noastră.

În clipa aceea Caroline întinse mâna care îi fu strânsă. Apoi rosti:

— Prin urmare suntem din acelaşi ţinut.

— Da, încuviinţă Shirley clătinând din cap ca gravitate. Şi ce se vede acolo, întrebă mai departe domnişoara Keeldar arătând înspre pădure, este Nunnwood?

— Da, aşa îi spune.

— Ai fost vreodată pe-acolo?

— De multe ori.

— Chiar până în adâncul pădurii?

— Da.

— Şi cum e?

— E ca un fel de tabără a feciorilor pădureni ai lui Anak[1]. Arborii sunt bătrâni şi uriaşi. Când stai la poalele lor, vârfurile parcă-s pe alte tărâmuri; trunchiurile rămân tari şi neclintite, în vreme ce ramurile se leagănă la fiece adiere. În liniştea cea mai netulburată a văzduhului frunzele totuşi nu amuţesc, dar dacă se înteţeşte vântul încep să freamăte cu putere – marea dezlănţuită se zbuciumă deasupra capului tău.

— N-a fost acolo una dintre ascunzătorile lui Robin Hood?

— Ba da; şi încă mai sunt semne care îi păstrează amintirea. Dacă pătrunzi în Nunnwood, domnişoară Keeldar, e ca şi cum ai păşi peste vremuri ce s-au pierdut în adâncul veacurilor. Vezi o scobitură în trupul pădurii, cam pe la mijloc?

— Da, o văd foarte bine.

— Scobitura aceea e o vale; o tăietură adâncă şi largă, învelită în iarbă la fel de măruntă şi deasă ca şi asta de pe izlaz. Copacii cei mai bătrâni, stejari uriaşi împodobiţi de coroane maiestuoase, stau de strajă pe marginile ei; în adâncul văii se află ruinele unei mânăstiri de maici.

— O să mergem amândouă – numai dumneata şi cu mine, Caroline – în pădurea aceea, devreme, într-o frumoasă dimineaţă de vară, şi să ne petrecem acolo ziua întreagă. Putem lua cu noi creioane, albume de schiţe, sau orice carte de citit ne-ar place; şi, bineînţeles, nu vom uita să luăm la noi şi ceva de mâncare. Am eu două coşuleţe în care doamna Gill, îngrijitoarea mea, ne poate pune câteva provizii, şi fiecare o să ne ducem coşuleţul. N-ai să oboseşti prea tare dacă o să faci pe jos un drum atât de lung?

— Vai, nici vorbă! mai cu seamă dacă o să rămânem toată ziua în pădure, şi pe urmă eu cunosc locurile cele mai frumoase; ştiu chiar unde putem găsi alune, dacă e vremea alunelor; ştiu unde putem găsi câtă smeură vrem; ştiu şi anumite poieniţe pe unde niciodată nu calcă picior de om, căptuşite cu un muşchi tare ciudat, în unele părţi galben ca şi cum ar fi suflat cu aur, în altele de un cenuşiu închis, în altele verde ca smaraldul. Ştiu pâlcuri de copaci care încântă ochiul cu înfăţişarea lor fără seamăn, ca luată din tablouri; stejari butucănoşi, mesteceni gingaşi, fagi falnici strânşi laolaltă de dragul contrastelor; şi

[1] Personaj biblic, strămoş al unei seminţii de uriaşi din ţinutul Hebronului.

frasini măreţi ca Saul şi stând singuratici, uriaşi de poveste ai pădurii înveşmântaţi în strălucitoare voaluri de iedera. Domnişoară Keeldar, am pe unde să te duc.

— Te-ai plictisi numai cu mine singură?

— Nici pe departe. Cred că o să ne simţim bine; căci cine ar putea fi a treia persoană a cărei prezenţă să nu ne strice plăcerea?

— Într-adevăr, nu ştiu pe nimeni de vârsta noastră - cel puţin nicio femeie; cât despre bărbaţi…

— O excursie devine cu totul alt lucru dacă din grup fac parte şi bărbaţi, o întrerupse Caroline.

— Ai dreptate – cu totul altceva decât ne propuneam noi.

— Mergem doar ca să vedem copaci bătrâni şi ruinele cele vechi; să petrecem o zi în vremuri de demult, înconjurate de tăcere străveche şi înainte de orice de linişte deplină.

— Aşa este; şi după câte cred, prezenţa bărbaţilor ar spulbera cu totul farmecul pe care l-ai pomenit la urmă. Dacă sunt din soiul acela nepotrivit, cum ar fi Malone al dumitale, Sykes ori Wynne, enervarea ar lua locul seninătăţii. Dacă ar fi din genul celor potriviţi, s-ar întâmplă totuşi altfel – n-aş putea să spun precis ce anume, dar ceva uşor de simţit, însă greu de descris.

— Înainte de orice, am uita natura.

— Şi natura ne-ar uita pe noi*;* îşi acoperă uriaşa-i frunte senină cu un văl întunecat, îşi ascunde faţa şi îşi retrage bucuria liniştită cu care, dacă ne mulţumim doar cu adorarea ei, ne-ar umple inimile.

— Şi ce ne-ar da în schimbul adorării?

— Mai multă bună dispoziţie şi mai multă nelinişte; o frământare care alungă la iuţeală ceasurile şi o grijă care le tulbură cursul.

— Cred că posibilitatea de a fi fericiţi stă în bună măsură în puterea noastră, spuse Caroline cu înţelepciune. M-am dus o dată la Nunnwood cu un grup mai mare, toţi diaconii şi încă alţi domni de prin părţile astea precum şi diferite doamne; şi am găsit toată povestea nesuferit de plicticoasă şi absurdă; altă dată am fost singură sau întovărăşită numai de Fanny, care a rămas să coasă în coliba pădurarului sau să stea de vorbă cu nevasta lui, în vreme ce eu am rătăcit prin împrejurimi, am făcut schiţe sau am citit; atunci, cât a fost ziua de lungă, m-am bucurat de multă fericire de-un fel foarte alinător. Dar asta s-a

întâmplat când eram tânără – acum doi ani.

— Cu vărul dumitale, Robert Moore, ai fost vreodată?

— Da; o singură dată.

— Ce fel de tovarăş e în asemenea ocazii?

— Un văr, ştii, e cu totul altceva decât o persoană străină.

— De asta îmi dau seama; atâta doar că verii, dacă sunt prostănaci, devin încă şi mai insuportabili decât străinii, fiindcă ţi-e mult mai greu să-i ţii la distanţă. Vărul dumitale nu e prostănac?

— Nu; însă…

— Spune.

— Dacă, aşa cum ai zis, tovărăşia proştilor enervează, cea a bărbaţilor inteligenţi îţi provoacă şi ea un anumit rău al ei special. Atunci când bunătatea sau talentul însoţitorului este mai presus de orice îndoială, propriile tale calităţi care te-ar îndreptăţi să te asociezi cu el devin o întrebare deschisă.

— Ooo! auzi! Aici nu mai pot să te-nţeleg; mie năzdrăvănii dintr-astea nici nu mi-ar trece prin minte. Mă socotesc în stare să stau alături de oricare dintre ei; de cei mai deştepţi bărbaţi, vreau să zic, deşi asta înseamnă foarte mult. După câte văd eu, când sunt deştepţi, atunci sunt foarte deştepţi. Unchiul dumitale, fiindcă veni vorba, nu e deloc un exemplar nereuşit de gentleman mai în vârstă; întotdeauna mă bucur să-i văd chipul smead, inteligent şi sensibil, fie în casă la mine, fie oriunde altundeva. Ţii la el? E bun cu dumneata? Spune drept.

— M-a crescut încă de mic copil şi la fel cum şi-ar fi crescut propria lui fiică, dacă ar fi avut vreuna – de asta sunt sigură; înseamnă deci că a fost bun; dar nu ţin la el; când nu este de faţă mă simt mai bine decât atunci când e.

— Ciudat! Fiindcă are darul de a se face deosebit de plăcut.

— Da, în societate; însă acasă e încruntat şi tăcut. De îndată ce-şi pune bastonul şi pălăria cu boruri răsfrânte în holul casei parohiale, îşi şi încuie voioşia în bibliotecă şi în birou; lângă foc, în; intimitate, numai sprâncene încruntate şi cuvinte monosilabice; zâmbetul, gluma şi remarcile spirituale sunt păstrate, pentru momentele când se află şi lume străină de faţă.

— E despotic?

— Câtuşi de puţin; nu e nici despotic şi nici ipocrit; un om mai degrabă înţelegător decât bun la suflet, mai degrabă sclipitor decât duios, mai curând scrupulos de nepărtinitor decât drept –

dacă poţi sesiza nişte deosebiri atât de nuanţate.

— Ei, bineînţeles, bunătatea sufletească presupune şi îngăduinţă, ceea ce lui îi lipseşte; duioşia, adică o inimă caldă, nu face parte dintre darurile sale; iar dreptatea veritabilă este rodul compasiunii şi respectului, slăbiciuni de care, îmi dau foarte bine seama, prietenul meu smead la chip nu se face nici pe departe vinovat.

— Deseori stau şi mă întreb, Shirley, dacă majoritatea bărbaţilor au în relaţiile de acasă aceeaşi atitudine ca şi unchiul meu; dacă pentru a le deveni plăcută şi demnă de stimă trebuie să fii veşnic alta şi neobişnuită; şi dacă este cu neputinţă pentru firea lor, să păstreze un interes şi o afecţiune constantă faţă de cei pe care îi văd zi de zi.

— Nu ştiu; n-am cum să dau un răspuns care să-ţi risipească îndoielile. Uneori mă gândesc şi cu cam la aceleaşi lucruri. Dar, ca să-ţi destăinui un secret, dacă aş fi convinsă că sunt întru totul şi neapărat deosebiţi de noi – nestatornici, repede împietriţi şi lipsiţi de duioşie - nu m-aş mărita niciodată. Nu mi-ar face plăcere să descopăr că acela pe care l-am iubit nu m-a iubit pe mine, că s-a plictisit de mine, şi că orice efort aş face ca să-i fiu pe plac ar fi pe urmă mai rău decât nefolositor, devreme ce ar sta în firea lui să se schimbe şi să ajungă nepăsător. Dacă aş descoperi asemenea lucruri, la ce mi-ar mai rămâne să năzuiesc? Să plec – să dispar din preajma unui om căruia prezenţa mea nu-i mai este plăcută.

— Dar dacă ai fi măritată, n-ai putea s-o faci.

— Nu, n-aş putea – asta-i. Niciodată n-aş mai putea fi stăpână pe mine însămi. E un gând îngrozitor – îmi taie respiraţia! Nimic nu mă înspăimântă mai rău decât ideea de a deveni povară şi năpastă – o povară inevitabilă – o năpastă necontenită! Acum, dacă simt că tovărăşia mea e de prisos, pot foarte uşor să mă învălui în propria-mi independenţă ca într-o mantie, să mă acopăr cu propria-mi mândrie ca şi cum m-aş acoperi cu un văl şi să mă retrag în singurătate. Dacă aş fi măritată, n-ar mai fi cu putinţă.

— Mă întreb de ce nu ne hotărâm toate să rămânem singure, spuse Caroline. Am face-o dacă am avea înţelepciunea să învăţăm din ce ne arată experienţa. Unchiul meu întotdeauna vorbeşte despre căsnicie ca despre o năpastă; şi cred că de câte ori aude că un bărbat se însoară, întotdeauna consideră că e un

prost sau, în orice caz, că face o prostie.

— Să ştii însă, Caroline, nu toţi bărbaţii sunt ca unchiul dumitale – sigur nu; sper că nu.

Tăcu şi rămase pe gânduri.

— După câte bănuiesc, fiecare găsim câte o excepţie în bărbatul iubit, şi asta până când ne măritǎm, rosti Caroline.

— Şi eu bănuiesc; iar excepţia asta credem că e alcătuită din materialul cel mai preţios; ne închipuim că e la fel cu noi; visăm la un fel de armonie. Credem că glasul lui şopteşte cea mai dulce şi cea mai sinceră făgăduială a unei inimi care n-are să se împietrească niciodată faţă de noi; în ochii lui citim acel simţământ plin de credinţă – dragostea. Socotesc că n-ar trebui să ne încredem nicio clipă, Caroline, în ceea ce ei numesc pasiune. Văd în asta numai un foc de paie, care arde cu vâlvătăi şi se stinge repede; dar noi ne uităm la bărbatul acela şi vedem că e bun cu animalele, cu copiii, cu săracii. Tot atât de bun e şi faţă de noi – milos – delicat; nu le linguşeşte pe femei, dar este îngăduitor cu ele, pare să se simtă bine în prezenţa lor şi să le socotească tovărăşia ca un lucru agreabil. Îl plac nu numai din motive uşuratice şi egoiste, ci aşa cum *noi* îl plăcem pe el – fiindcă îl plăcem. Pe urmă băgăm de seamă că e un om drept – totdeauna spune numai adevărul – şi are conştiinţa curată. Trăim clipe de bucurie şi pace atunci când el intră într-o cameră; tristeţe şi stinghereală atunci când o părăseşte. Ştim că omul acesta a fost un fiu iubitor şi este un frate devotat – cine ar avea curajul să-mi spună că n-are să fie un bărbat drăgăstos?

— Fără să stea o secundă pe gânduri unchiul meu ţi-ar spune-o. „Peste o lună de zile are să-i fie silă de tine“, aşa s-ar zice.

— Doamna Pryor ar afirma cu toată seriozitatea acelaşi lucru.

— Doamna Yorke şi domnişoara Mann te-ar lăsa cu acreală să înţelegi tot ce-ai spus adineauri.

— Dacă nu sunt proroci mincinoşi, atunci e bine să nu te îndrăgosteşti niciodată.

— Bine ar fi, dacă ai putea să te fereşti.

— Eu prefer să mă îndoiesc de adevărul prorocirilor ăstora.

— Tare mi-e teamă ca asta să nu însemne că eşti gata îndrăgostită.

— Eu, nu; dar dacă aş fi, ştii cumva pe care ghicitori i-aş asculta?

— S-aud.

— Nici bărbat şi nici femeie, fie ei tineri sau bătrâni; pe micul cerşetor irlandez care vine desculţ la uşa mea; pe şoricelul care se strecoară prin crăpătura din lambriu; pasărea care pe îngheţ şi zăpadă vine şi bate la fereastra mea după o coajă de pâine; câinele care îmi linge mâna şi se aşază la picioarele mele.

— Şi ai văzut vreodată pe cineva care să se arate drăgăstos faţă de făpturile astea?

— Ai văzut vreodată pe cineva faţă de care făpturile astea să se arate din instinct iubitoare, încrezătoare, gata oricând să-l urmeze?

— Acasă avem o pisică neagră şi un câine bătrân. Ştiu pe cineva pe al cărui genunchi pisicii îi place să se caţere; pe umărul şi pe lângă obrajii căruia îi place să toarcă. Câinele cel bătrân totdeauna iese din cuşcă, dă din coadă şi scheaună drăgăstos când trece acel cineva.

— Şi acel cineva ce face?

— Mângâie duios pisica şi-o lasă să se urce unde-i place şi să stea acolo cât de mult poate, iar dacă e silit s-o deranjeze ca să se scoale o dă jos cu blândeţe şi niciodată n-o alungă cu brutalitate; totdeauna fluieră la câine şi găseşte o clipă să-l mângâie.

— Da? Nu e Robert?

— Chiar Robert.

— Drăguţ băiat! spuse Shirley cu înflăcărare şi ochii îi aruncară scântei.

— Nu-i aşa că-i drăguţ? Nu-i aşa că are ochi frumoşi şi trăsături alese, frunte limpede, princiară?

— Le are pe toate astea, Caroline. Drăguţ băiat! E şi frumos şi bun.

— Eram sigură că ai să observi; de cum te-am văzut la faţă mi-am dat seama că ai să observi.

— Îmi era simpatic încă înainte de a-l fi văzut. Când l-am văzut, mi-a plăcut; acum îl admir. Frumuseţea e prin ea însăşi fermecătoare, Caroline; iar atunci când este îmbinată şi cu bunătate, căpătă un farmec cu totul deosebit.

— Şi dacă se mai adaugă şi inteligenţă, Shirley?

— Cine mai poate rezista?

— Adu-ţi aminte de unchiul meu, de doamnele Pryor, Yorke şi Mann.

— Adu-ţi aminte de toaca din cer! E o fiinţă nobilă, îţi spun eu

că atunci când *sunt* buni, sunt într-adevăr cununa creaţiunii – sunt fiii lui Dumnezeu. Alcătuiţi după chipul şi asemănarea ziditorului, cea mai slabă sclipire a spiritului divin îi înalţă aproape la nemurire. Nu încape îndoială că un bărbat nobil, bun şi frumos este cel mai de seamă lucru creat vreodată pe lume.

— Mai de seamă decât noi?

— Mi-ar fi silă să mă lupt cu el pentru întâietate — mi-ar fi silă de asta. Oare mâna mea stângă are să se lupte ca s-o ia înaintea dreptei? O să se ia vreodată inima la ceartă cu pulsul? Au să fie vinele geloase pe sângele de care sunt pline?

— Bărbaţii şi femeile, soţii între ei se ceartă înfiorător, Shirley.

— Vai de capul lor! — biete obiecte putrede, decăzute, degenerate! Dumnezeu i-a zidit pentru alte scopuri – pentru alte simţăminte.

— Dar suntem ori nu suntem egale cu bărbaţii?

— Nimic nu mă încântă mai mult decât clipa în care îmi pot întâlni superiorul – pe cineva care mă poate face să am credinţa sinceră că îmi este superior.

— L-ai întâlnit vreodată?

— Aş fi bucuroasă să-l întâlnesc în orice zi; cu cât l-aş vedea mai presus de mine, cu atât m-aş bucura mai adânc; e degradant să te pleci – e minunat să te uiţi în sus. Ceea ce mă roade este că atunci când încerc să stimez, văd că m-am înşelat; dacă eşti credincios din fire, nu găseşti să te închini decât în faţa unor idoli falşi. Dispreţuiesc starea de păgân.

— Domnişoară Keeldar, vrei să pofteşti înăuntru? Uite că am ajuns la poarta casei parohiale.

— Astăzi, nu; dar mâine vin să te iau ca să petreci seara cu mine. Caroline Helstone – dacă într-adevăr eşti aşa cum mi se pare mie în clipa de faţă – dumneata şi cu mine o să ne înţelegem de minune. De când sunt eu pe lume n-am putut să stau de vorbă cu o fată aşa cum am stat cu dumneata astăzi. Sărută-mă – şi la revedere.

Doamna Pryor părea la fel de dispusă ca şi Shirley să păstreze prietenia Carolinei. Dânsa, care nu mergea niciodată nicăieri, apăru într-o bună zi, nu peste mult timp, la casa parohială. Veni după-amiaza, când se întâmplă ca parohul să fie plecat. Era o zi cam înăbuşitoare; căldura de afară o făcuse să se aprindă la faţă şi părea foarte agitată şi de faptul că intra într-o casă

străină; căci după câte se vedea, modul ei de viaţă era foarte retras şi singuratic. Când domnişoara Helstone se duse să o întâmpine în salon, o găsi aşezată pe sofa, tremurând, făcându-şi vânt cu batista şi părând să se lupte cu o tensiune nervoasă ce ameninţa să se transforme în criză de isterie.

Pe Caroline o cam miră această neobişnuită lipsă de stăpânire la o persoană de vârsta ei, de asemeni lipsa de forţă adevărată într-o făptură destul de robustă; căci doamna Pryor se grăbi să pună oboseala pe seama mersului pe jos, a arşiţei soarelui, etc. şi să explice astfel trecătoarea sa indispoziţie; şi cum stăruia, cu mai multă grabă decât coerenţă, să pomenească mereu şi mereu aceste pricini de epuizare, Caroline încercă blând s-o ajute desfăcându-i şalul şi luându-i boneta. Doamna Pryor n-ar fi acceptat astfel de atenţii din partea oricui; de obicei evita cu silă atingerea şi apropierea de altcineva, lăsând să se vadă un amestec de stânjenire şi răceală departe de a fi măgulitoare pentru cel ce-şi oferea serviciile. Totuşi, faţă de mâna micuţă şi uşoară a domnişoarei Helstone se arătă primitoare şi păru alinată de atingerea ei. Peste câteva minute încetă să mai tremure şi deveni calmă şi potolită.

După ce ajunse la starea obişnuită, începu să vorbească despre subiecte banale. Dacă se afla într-un anturaj oarecum pestriţ, doamna Pryor rareori deschidea gura; sau, dacă n-avea încotro şi trebuia să spună ceva, vorbea cu reţinere, şi deci prost; într-un dialog însă, se dovedea bun partener şi folosea un limbaj ales, deşi totdeauna cam formalist; opiniile îi erau fără greş întemeiate; informaţia corectă şi variată. Caroline constată că îi face plăcere s-o asculte; mult mai multă plăcere decât ar fi bănuit.

Pe peretele din faţa sofalei pe care stăteau se aflau trei tablouri: cel din mijloc, de deasupra consolei, era portretul unei doamne; celelalte două, portrete de bărbaţi.

— Ce chip frumos, spuse doamna Pryor întrerupând astfel o scurtă pauză ce urmase unei jumătăţi de ceas de convorbire însufleţită. Trăsăturile ar putea fi socotite fără cusur; nici măcar dalta unui sculptor nu le-ar putea îmbunătăţi; e un portret după natură, nu-i aşa?

— E un portret al doamnei Helstone.

— Al doamnei Matthewson Helstone? Al nevestei unchiului dumitale?

— Da, şi se spune că e foarte fidel. Înainte de a se mărita era socotită frumuseţea comitatului.

— Aş zice că într-adevăr merita un asemenea calificativ. Câtă distincţie în fiece trăsătură! Totuşi, e un chip de om resemnat; s-ar fi putut ca originalul să nu fi fost ceea ce se numeşte în general „o femeie de spirit”.

— Cred că a fost o femeie deosebit de liniştită, de tăcută.

— Ar fi greu de crezut, draga mea, ca alegerea unchiului dumitale să se fi oprit asupra unei astfel de persoane ca tovarăş de viaţă. Nu-i aşa că-i place să fie amuzat de-o vorbire spumoasă?...

— Când e în societate, da; însă totdeauna spune că n-ar fi putut suporta o nevastă vorbăreaţă; acasă vrea să aibă linişte. După câte afirmă el, când îţi arde de flecăreală te duci undeva. Acasă stai să citeşti şi să reflectezi.

— După câte am auzit, doamna Matthewson a trăit puţin după ce s-a măritat, aşa mi se pare.

— Vreo cinci ani.

— Ei, draga mea, rosti doamna Pryor ridicându-se ca să plece, ne-am înţeles, sper, că eşti aşteptată să vii cât mai des pe la Fieldhead, eu aşa trag nădejde. Trebuie că te simţi singură aici, fără nicio rubedenie de sex feminin. Eşti obligată să-ţi petreci cea mai mare parte din vreme fără să ai pe nimeni.

— Cu asta sunt obişnuită; tot singură am crescut. Îmi daţi voie să vă aranjez şalul?

Doamna Pryor îngădui să fie ajutată.

— Dacă în studiile dumitale simţi nevoie de vreun ajutor, spuse doamna, te rog să apelezi la mine fără nicio ezitare.

Caroline mulţumi pentru îndatoritoarea propunere.

— Sper să pot sta deseori de vorbă cu dumneata. Mi-ar face plăcere să-ţi pot fi de vreun ajutor.

Din nou se făcură auzite mulţumirile domnişoarei Helstone. Caroline se gândi ce inimă caldă stătea ascunsă sub înşelătoarea înfăţişare de om rece a musafirei. Băgând de seamă că, în vreme ce străbătea camera, doamna Pryor aruncă din nou către portrete priviri pline de interes, tânără fată explică în treacăt:

— După asemănare puteţi vedea că portretul de lângă fereastră este al unchiului meu, făcut acum douăzeci de ani; celălalt, din partea stângă a consolei, este fratele lui, James

Helstone, tata.

— Seamănă unul cu altul în oarecare măsură, observă doamna Pryor. O deosebire de caracter poate totuşi fi recunoscută în trăsăturile diferite ale frunţii şi gurii.

— Ce deosebire? întrebă Caroline în vreme ce o conducea spre uşă. James Helstone – tatăl meu, adică – e în general socotit a fi fost cel mai chipeş dintre ei. Am observat că străinii totdeauna exclamă: „Ce bărbat frumos!” Găsiţi că portretul e frumos, doamnă Pryor?

— Are trăsături mult mai delicate, sau mai frumoase decât ale unchiului dumitale.

— Dar unde sau în ce stă deosebirea de caracter la care aţi făcut aluzie? Fiţi bună şi spuneţi-mi; aş vrea să văd dacă ghiciţi exact.

— Draga mea, unchiul dumitale este un om cu principii. Fruntea şi buzele îi sunt puternice, iar privirea fermă.

— Da, şi celălalt? Nu vă fie teamă că mă jigniţi; totdeauna îmi place adevărul.

— Îţi place adevărul? Foarte frumos din partea dumitale; să rămâi la preferinţa asta – niciodată să nu te abaţi de la ea. Celălalt, draga mea, dacă s-ar mai afla acum în viaţă, probabil că i-ar oferi destul de puţin sprijin fiicei sale. Orice s-ar spune, e un cap graţios – prins în tinereţe, aş zice. Draga mea (şi aici se întoarse brusc spre fată), acorzi principiilor o valoare nepreţuită?

— Sunt convinsă că fără de niciun caracter nu poate fi cu adevărat valoros.

— Şi simţi într-adevăr ceea ce spui? Te-ai gândit vreodată la treaba asta?

— Deseori. Împrejurările vieţii m-au silit foarte devreme să-i acord atenţie.

— Atunci înseamnă că lecţia a fost bine învăţată, deşi a trebuit s-o asculţi prea devreme. Înseamnă că terenul nu a fost nici arid şi nici piatră seacă, altminteri sămânţa aruncată la vremea asta n-ar fi dat roade. Nu sta în uşă, draga mea, e curent şi ai să răceşti. La revedere!

Noile cunoştinţe ale domnişoarei Helstone îi deveniră curând preţioase, tovărăşia lor ajunse să fie socotită o favoare. Îşi dădea seama că într-adevăr ar fi greşit, dacă ar fi lăsat să-i scape prilejul acesta de consolare – dacă ar fi neglijat să se folosească de această schimbare fericită. Căci astfel gândurile ei

făcuseră o cotitură; o nouă cale se deschidea în faţa lor, care, abătând cel puţin pe câteva dintre ele de pe făgaşul pe unde toate se îmbulziseră mai înainte, le domolea forţa năvalei şi împuţina puterea de apăsare într-un unic punct devenit dureros.

Curând fu încântată să petreacă zile întregi la Fieldhead, şi să facă pe rând orice îi spuneau Shirley sau doamna Pryor; şi i se adresau mereu, când una, când cealaltă. Nimic nu putea fi mai puţin exuberant decât prietenia doamnei mai în vârstă; dar, de asemenea, nimic nu putea, fi mai grijuliu, mai perseverent şi mai neobosit. Am lăsat să se înţeleagă despre doamna Pryor că era un personaj cam ciudat; dar ciudăţenia ei nu se arăta nicăieri mai limpede decât în natura interesului manifestat faţă de Caroline. Îi urmărea toate mişcările; ai fi putut spune că îi supraveghea fiecare pas; îi făcea plăcere să fie solicitată de domnişoara Helstone dacă era vorba de sfat ori asistenţă; când i se cerea, îşi oferea ajutorul cu atâta bucurie liniştită însă evidentă, încât Caroline ajunse curând să simtă adevărată desfătare dacă trebuia să apeleze la ea.

La început, supunerea neclintită arătată de Shirley Keeldar faţă de doamna Pryor o mirase pe domnişoara Helstone, după cum nu mai puţin o mirase faptul că fosta guvernantă se simte atât de bine şi la largul ei în reşedinţa elevei de odinioară, unde îndeplinea cu atâta netulburată independenţă o slujbă foarte modestă; pricepu însă repede că era de ajuns să le cunoşti pe cele două femei pentru a afla cheia misterului. I se părea că toată lumea trebuie s-o simpatizeze, s-o iubească şi s-o laude pe doamna Pryor de îndată ce o cunoaşte. N-avea importanţă că persevera neabătut în a se îmbrăca numai cu rochii de modă veche; că vorbirea îi era formalistă şi manierele reci; că avea zeci de mărunte ciudăţenii cum nu mai întâlneai la alţi oameni – continua să rămână un asemenea sprijin, un asemenea sfătuitor, era atât de îndrăgostită de adevăr, atât de duioasă în felul ei, încât, după câte credea Caroline, de îndată ce s-ar fi obişnuit cu prezenţa ei, nimeni nu s-ar mai fi putut lipsi cu uşurinţă de dânsa.

Cât despre dependenţă sau umilire, Caroline nu simţea niciodată astfel de lucruri în relaţiile cu Shirley, şi-atunci de ce le-ar fi simţit doamna Pryor? Moştenitoarea era bogată – foarte bogată – în comparaţie cu noua ei prietenă: una dispunea de o mie întreagă de lire pe an, cealaltă de niciun bănuţ; şi totuşi în

prezenţa ei trăiai un liniştitor simţământ de egalitate, niciodată posibil alături de ceilalţi oameni de neam de prin Briarfield şi Whinbury.

Explicaţia consta în aceea că lui Shirley nu-i stătea mintea la bani şi la situaţie. În ceea ce priveşte proprietatea, era bucuroasă că e independentă; uneori se simţea de-a dreptul fericită la gândul că este stăpâna conacului, are arendaşi şi pământ; era în mod special măgulită şi simţea o plăcută mulţumire de sine dacă i se amintea despre „tot avutul acela" de pe vâlcea, „cuprinzând o foarte bună postăvărie, vopsitorie, magazii, dimpreună cu locuinţa, grădinile şi acareturile numite Hollow's Cottage; dar bucuria fiindu-i întru nimic ascunsă, devenea cu totul nesupărătoare; gândurile serioase i se îndreptau într-altă parte. A admira lucrurile măreţe, a respecta binele, a se bucura alături de cei voioşi reprezentau pentru Shirley principalele înclinaţii; de aceea, se preocupa de mijloacele necesare satisfacerii acestor înclinaţii neasemuit mai mult decât de gânduri privitoare la superioritatea ei socială.

La început, Caroline o interesase pe domnişoara Keeldar fiindcă era liniştită, retrasă, avea o înfăţişare delicată şi lăsa impresia că ar avea nevoie de cineva care să-i poarte de grijă. Preferinţa îi crescu în uriaşă măsură când îşi dădu seama că propriul ei fel de a gândi şi de a vorbi era înţeles şi acceptat întru totul de noua cunoştinţă. La asta nu prea se aşteptase. Îşi închipuise că domnişoara Helstone are chip prea frumos, maniere şi glas prea delicate pentru a fi altceva decât o fiinţă comună şi la minte şi în fapte; şi fu chiar foarte uimită când văzu că trăsăturile acelea gingaşe se luminează cu complicitate la surpriza vreunei glume mai îndrăzneţe aruncate la întâmplare; încă şi mai uluită fu să descopere comoara de cunoştinţe căpătate prin eforturi proprii şi speculaţiile nedeprinse de la nimeni, care îmbogăţeau căpşorul acela de fetiţă cu bucle răsucite. Gusturile instinctive ale Carolinei erau şi ele aceleaşi cu ale ei; anumite cărţi pe care domnişoara Keeldar le citise cu cea mai mare plăcere se dovedeau a constitui şi desfătarea domnişoarei Helstone. La fel, existau şi multe lucruri pe care amândouă nu le puteau suferi şi împărtăşeau mulţumirea de a râde împreună pe socoteala unor scrieri de un sentimentalism găunos şi cu pretenţii bombastice.

Shirley considera că puţini oameni, şi bărbaţi şi femei, aveau

într-adevăr gust în privinţa poeziei, simţul sigur de a deosebi valorile reale de cele false. De nenumărate ori i se întâmplase să audă persoane foarte inteligente pronunţându-se că un fragment sau altul din opera cutărui sau cutărui poet sunt întru totul desăvârşite, dar în care, atunci când îl citea, sufletul ei nu izbutea să găsească nimic altceva decât falsitate, înfloriturişi zorzoane sau, în cazul cel mai fericit, vorbărie muncită minuţios; erau poate versuri stranii, inteligente, savante; întâmplător chiar garnisite cu lucirile fascinante ale imaginaţiei, dar numai unul Dumnezeu ştie cât de îndepărtate de poezia adevărată, la fel ca vasul de mozaic mare şi greoi faţă de cupa micuţă din metal pur; sau,
pentru a da cititorului posibilitatea să aleagă între comparaţii, la fel ca florile artificiale ale modistei faţă de crinii proaspăt culeşi de pe câmp.

Văzu cu câtă siguranţă simte Caroline valoarea minereului autentic şi cum se întristează în faţa lucirilor de zgură. Cugetele celor două fete fiind acordate în armonie, adesea cântau fermecător la unison.

Într-o seară, se întâmplă să fie singure în salonul lambrisat cu stejar. Petrecuseră fără clipă de plictiseală o întreagă zi ploioasă; acum era aproape de căderea serii; lumânările nu fuseseră încă aduse; pe măsură ce se întuneca, amândouă deveniră gânditoare şi tăcute. Un vânt de apus huia în înălţimi prin apropierea casei, aducând cu sine dinspre îndepărtatul ocean nori ameninţători şi ploaie cu furtună: totul era vijelie dincolo de vechile zăbrele, totul pace adâncă dincoace de ele. Shirley stătea la fereastră şi cerceta cu ochii norii de pe cer, pâcla de deasupra pământului, prindea în auz anumite note ale rafalelor de vânt ce se jeluiau ca nişte spirite torturate - note care, de n-ar fi fost atât de tânără, veselă şi sănătoasă, i-ar fi scuturat nervii cutremuraţi ca un fel de semn, ca un bocet prevestitor; dar pe această culme a vieţii şi în deplina înflorire a frumuseţii, notele acestea nu făceau decât să-i îmboldească gândurile. Fragmente de dulci balade îi răsunau în auz; din vreme în vreme cânta câte o strofă: accentele se supuneau neliniştitelor îndemnuri ale vântului; se înteţeau odată cu năvala răbufnirilor şi se stingeau după trecerea lor. Retrasă în cel mai îndepărtat şi întunecos capăt al încăperii, abia zărindu-i-se silueta în lumina roşietică a focului fără flăcări, Caroline păşea

de colo-colo murmurând numai pentru sine fragmente de poezii bine memorate. Vorbea foarte încet, dar Shirley o auzea; şi în timp ce fredona domol, stătea şi asculta. Suna astfel:

Obscurest night involved the sky,
The Atlantic billows roar'd,
When such a destined wretch as I,
Washed headlong from on board,
Of friends, of hope, of all bereft,
His floating home for ever left.[1].

Aici fragmentul se încheie; fiindcă duiosul cântec fredonat de Shirley, până atunci plin şi cuceritor, devenise doar un susur stins.

— Spune mai departe, o îndemnă.

— Atunci cântă şi dumneata mai departe. Nu făceam decât să repet *The Castaway*[2]

— Ştiu; dacă îţi aminteşti toată poezia, spune-o pe toată.

Şi cum se făcuse aproape întuneric, iar la urma urmei domnişoara Keeldar nu era un auditoriu chiar aşa de temut, Caroline începu s-o recite. O rostea ca şi cum ar fi trăit-o. Marea dezlănţuită, marinarul care se îneca, vasul nesigur scuturat de furtună – pe toate auzeai cum le trăieşte; şi încă mai vii decât toate se dezvăluia inima poetului, care nu plângea de mila „naufragiatului" ci, într-un ceas de chin fără lacrimi, părăsit de Dumnezeu, crea o similitudine cu propria-i nefericire, prin soarta acelui marinar uitat de oameni, şi striga din adâncurile unde se zbătea:

No voice divine the storm allayed,
No light propitious shone,
When, snatch'd from all effectual aid,
We perish'd – each alone!
But I – beneath a rougher sea,

---

[1] Noaptea cea mai întunecată învăluie cerul, / Talazurile Atlanticului vuiesc, / Când un nefericit cu destin ca al meu, / Smuls năprasnic de pe punte, / Lipsit de prieteni, de nădejde şi de toate, / Îşi părăseşte pentru totdeauna căminul plutitor.

[2] Naufragiatul.

And whelm'd în deeper gulfs than he.[3]

— Sper că William Cowper[2] se află acuma liniştit şi senin în ceruri, spuse Caroline.

— Ţi-e milă de câte a avut de suferit pe pământ? întrebă domnişoara Keeldar.

— Mi-e milă de el, Shirley! Altceva ce aş putea să fac? Era cu inima aproape zdrobită când a scris poezia, şi mai că-ţi frânge inima atunci când o citeşti. Dar a găsit alinare scriind-o - sunt încredinţată ca a găsit; iar darul acesta al poeziei – cel mai divin dintre câte i-au fost hărăzite omului – a fost menit, cred eu, să aline suferinţele atunci când sunt gata să rănească de moarte. Părerea mea, Shirley, este că nimeni n-ar trebui să scrie poezie pentru a arăta în văzul tuturor cât de deştept e şi. Cât de multe ştie. Pe cine poate interesa o astfel de poezie? Cine caută ştiinţă multă – cui îi pasă de cuvinte umflate în poezii? Şi cine nu se înduioşează de simţire – simţire autentică – oricât de simplu, chiar mai stângaci exprimată?

— În orice caz, pe dumneata se pare că te înduioşează; şi nu încape îndoială că ascultând poezia asta a lui Cowper, descoperi nişte imbolduri care îl stăpâneau pe poet cu puterea vuitului ce zguduia corabia – iar aceste imbolduri nu numai că nu-i dădeau răgaz să stea şi să înflorească fie şi o singură strofă, dar îi puneau la îndemână şi forţa trebuitoare pentru a duce întregul la deplină desăvârşire. Ai izbutit să o reciţi cu voce sigură, Caroline; asta mă miră.

— Mâna lui Cowper n-a tremurai când a scris versurile: de ce mi-ar şovăi mie glasul atunci când le repet? Poţi să fi convinsă, Shirley: nicio lacrimă n-a pătat manuscrisul *Naufragiatului.* Eu nu aud în el niciun hohot de durere, numai strigătul deznădejdii; dar cred că de îndată ce strigătul a fost slobozit, a dispărut din inimă şi durerea aceea de moarte; că a plâns potop de lacrimi amare şi apoi s-a liniştit.

Shirley îşi încheie balada trubadurescă. Se opri scurt, şi aproape imediat spuse:

---

[3] Nici un glas divin n-a potolit furtuna, / Nici o lumină prietenoasă nu s-a arătat, / Când, jefuiţi de orice ajutor adevărat, / Am pierit — fiecare stingher! / Ci eu - mă aflu sub o mare şi mai furioasă, / Şi înghiţit de prăpăstii şi mai adânci decât el.

[2] Poet englez (1731—1800).

— Pe Cowper l-ai fi putut iubi fie şi numai pentru a avea privilegiul de a-i aduce alinare.

— Nu l-ai fi iubit niciodată pe Cowper, răspunse numaidecât Caroline. Nu era făcut să fie iubit de femei.

— Ce vrei să spui?

— Exact ce ai auzit. Ştiu că există pe lume anumite firi – şi firi foarte nobile, foarte alese totodată – de care dragostea nu se apropie niciodată. S-ar fi putut să-l cauţi pe Cowper cu gândul de a-l iubi; dar te-ai fi uitat la el, l-ai fi compătimit, şi ai fi trecut mai departe; ai fi fost alungată de un simţământ al imposibilului, al nepotrivirii, la fel cum restul echipajului a fost smuls de lângă tovarăşul lor care se îneca de către puterea irezistibilă „a talazurilor dezlănţuite”.

— Poate că ai dreptate. Dar cine ţi-a spus dumitale lucrurile astea?

— Şi ce am afirmat despre Cowper aş putea afirma despre Rousseau. A fost Rousseau vreodată iubit? A iubit cu pasiune; dar pasiunea lui a găsit vreodată răspuns? Sunt convinsă că nu. Şi dacă ar exista vreun Cowper sau Rousseau femeie, aş susţine acelaşi lucru şi despre ele.

— Dar te-am întrebat cine ţi-a spus lucrurile astea? Moore cumva?

— De ce trebuie să-mi fi spus cineva? Eu nu am instinct? Nu pot să ghicesc făcând comparaţii? Moore n-a vorbit niciodată cu mine despre Cowper, despre Rousseau ori despre dragoste. Glasul pe care îl auzim atunci când suntem singure mi-a vorbit despre tot ce ştiu în privinţa asta.

— Şi-ţi plac firile de felul lui Rousseau, Caroline?

— Deloc, luate ca întreg. Îmi plac însă nespus anumite însuşiri ale lor: anumite sclipiri divine din firea lor îmi iau ochii şi-mi fac sufletul să strălucească. Pe urmă, din nou îi dispreţuiesc. Sunt alcătuiţi din lut şi aur. Gunoiul şi mineralul brut alcătuiesc o grămadă de slăbiciuni; luaţi ca întreg, îmi stârnesc sentimentul că sunt nefireşti, nesănătoşi, respingători.

— Aş îndrăzni să spun că faţă de un Rousseau aş fi mai îngăduitoare decât dumneata, Cary; deşi dumneata însăţi eşti supusă şi contemplativă, îţi plac lucrurile grave şi practice. Apropo, probabil că resimţi foarte adânc lipsa vărului dumitale Robert, acum când nu vă mai vedeţi deloc.

— Aşa este.

— Şi el trebuie să-ţi simtă lipsa.

— Asta nu se întâmplă.

— Nu-mi pot închipui, urmă Shirley, care de o vreme luase obiceiul de a amesteca în conversaţie numele lui Moore, chiar şi dacă s-ar fi părut că n-are ce căuta acolo, nu pot să-mi închipui decât că ţinea la dumneata, de vreme ce te lua atât de mult în seamă, stătea de vorbă cu dumneata şi te-a învăţat atâtea lucruri.

— Niciodată n-a ţinut la mine; niciodată n-a mărturisit că ar ţine la mine. Făcea tot ce-i stătea în putinţă pentru a dovedi că doar mă suportă.

Hotărâtă să nu alunece pe panta îmbietoare a exagerării atenţiilor lui Robert faţă de ea, Caroline se obişnuise ca totdeauna să se gândească şi să vorbească despre lucrurile astea cât mai rar cu putinţă. Avea motivele ei proprii să aibă mai puţin decât oricând speranţe fericite pentru viitor, să aibă mai puţină îngăduinţă faţă de amintirile plăcute ale trecutului.

— Atunci e de la sine înţeles, remarcă domnişoara Keeldar, că în schimb nici dumneata nu făceai decât să-l suporţi.

— Shirley, bărbaţii şi femeile sunt atât de deosebiţi unii de alţii, se află pe poziţii atât de diferite! Femeile au atât de puţine lucruri la care să se gândească – bărbaţii atât de multe; poţi purta prietenie unui bărbat, şi el să fie aproape indiferent faţă de tine. Multe dintre cele care îţi înveselesc viaţa pot să depindă de el, şi în acelaşi timp niciuna dintre sclipirile de interes ce îi luminează, o clipă ochii să n-aibă vreo legătură cu tine. Robert obişnuia într-o vreme să se ducă la Londra şi rămânea acolo uneori câte o săptămână, alteori două; ei, uite, câtă vreme era plecat îi simţeam absenţa ca pe un imens gol; îmi lipsea ceva; Briarfield-ul era mult mai plicticos. Bineînţeles că îmi rămâneau ocupaţiile mele obişnuite; şi totuşi îmi lipsea. Stând singură serile, mi se întâmplă deseori să simt o convingere ciudat de nestrămutată şi pe care n-o pot descrie: mi se părea că în cazul când un vrăjitor sau vreun spirit mi-ar fi oferit, în clipa aceea, ocheanul prinţului Ali (îţi mai aduci aminte de O *mie şi una de nopţi?)* şi dacă, folosindu-mă de el, aş fi putut să mă uit la Robert – să-l văd unde este, ce face – mi-aş fi dat seama, într-un chip izbitor, cât de necuprinsă este prăpastia ce se cască între unul ea el şi una ca mine. Înţelegeam limpede că oricât de strâns legate de el ar fi gândurile mele, ale lui rămân totuşi cu

desăvârşire străine de mine.

— Caroline, întrebă deodată, repede, domnişoara Kelldar, nu ţi-ai dori să ai o ocupaţie – o meserie?

— Mi-o doresc în fiece clipă. În situaţia de astăzi, mă întreb deseori pentru ce oi fi venit pe lume. Tânjesc după ceva care să-mi ocupe şi să-mi pună la treabă capul şi mâinile, să-mi absoarbă gândurile.

— Poate munca singură face fericită o fiinţă omenească?

— Nu; dar poate oferi mai multe soiuri de cazne şi ne împiedică astfel să ne lăsăm inimile frânte de un singur chin atotstăpânitor. Pe lângă asta, munca încununată de succes îţi oferă şi unele recompense; o viaţă goală, obosită, singuratică şi lipsită de speranţă nu-ţi dă niciuna.

— Se spune însă că munca grea şi profesiile savante le masculinizează pe femei, le fac aspre, lipsite de feminitate.

— Şi ce importanţă are dacă femeile nemăritate şi care niciodată n-au să se mărite sunt sau nu sunt neatractive şi neelegante? - dacă sunt cu bun-simţ, prezentabile şi îngrijite e prea de ajuns. Tot ce se poate cere mai mult unor fete bătrâne, în ce priveşte înfăţişarea, este să nu jignească prea adânc ochii bărbaţilor atunci când le întâlnesc pe stradă; în afară de asta ar trebui să li se îngăduie, fără prea mult dispreţ, să fie cât le place lor de preocupate, de grave, de anoste la chip şi îmbrăcăminte.

— Parcă ai fi şi dumneata fată bătrână, Caroline, cu atâta înfocare vorbeşti.

— Am să fiu fată bătrână; ăsta mi-e destinul. Niciodată n-am să mă mărit cu un Malone ori un Sykes - şi nimeni de alt soi n-are să vrea vreodată să se însoare cu mine.

După asta urmă o lungă tăcere. Shirley o rupse. Şi încă o dată numele de care părea să fie vrăjită îi apăru aproape cel dintâi pe buze.

— Lina – nu-i aşa că Moore îţi spunea câteodată Lina?

— Da, în ţara lui de baştină e uneori folosit ca diminutiv pentru Caroline.

— Ei, Lina, îţi aduci aminte că într-o zi am observat ceva nepotrivit la părul dumitale – o buclă lipsă în partea dreaptă – şi cum mi-ai spus că Robert e de vină fiindcă ţi-a tăiat odată o şuviţă groasă de acolo?

— Da.

— Dacă este, şi a fost întotdeauna atât de indiferent faţă de

dumneata cum spui, de ce ţi-a luat o şuviţă de păr?

— Nu ştiu – ba da, ştiu: a mea e isprava, nu a lui. Toate lucrurile de felul ăsta numai eu le-am făcut. Trebuia să plece la Londra, ca de obicei; şi în noaptea dinaintea plecării lui, am găsit în coşul de lucru al soră-si o şuviţă de păr negru – o buclă scurtă, rotundă. Hortense mi-a spus că e a fratelui ei şi-i o amintire. El stătea lângă masă; m-am uitat la capul lui – are un păr bogat; pe la tâmple îi atârnau, o mulţime de asemenea bucle. M-am gândit că îmi poate da şi mie una. Ştiam că mi-ar face plăcere s-o am şi i-am cerut-o. A răspuns că primeşte, dar cu condiţia să-şi poată şi el alege o şuviţă din capul meu. Aşa se face că el a luat o şuviţă lungă de la mine şi eu una scurtă de la el. Eu o mai am pe-a lui, dar e foarte probabil că el a pierdut-o pe a mea. A mea a fost isprava, una dintre prostiile acelea mărunte care îţi întristează inima şi îţi aduc flăcări în obraji când te gândeşti la ele – una dintre amintirile acelea mărunte dar tăioase care mereu revin şi îţi crestează ca nişte fine lame de cuţit respectul faţă de tine însăţi, fac să-ţi scape de pe buze, când eşti singură, exclamaţii bruşte, ca de om ieşit din minţi.

— Caroline!

— Da, Shirley, în anumite privinţe *mă cred* o proastă; şi *într-adevăr* mă dispreţuiesc. Dar am promis să nu te transform în duhovnicul meu; fiindcă nu-mi poţi răspunde cu slăbiciune la slăbiciune: dumneata nu eşti o făptură slabă. Cât de pătrunzător te uiţi la mine acum! Întoarce-ţi privirile limpezi, puternice, ca de vulturiţă: e o jignire să le aţinteşti aşa asupra mea.

— Ce fire interesantă eşti! Slabă, fără îndoială; dar nu în sensul în care îţi închipui. — Intră!

Ultimul cuvânt fusese rostit ca răspuns la o bătaie în uşă. Din întâmplare domnişoara Keeldar era chiar acolo, iar Caroline în partea cealaltă a camerei. Văzu cum Shirley primeşte în mână o hârtie şi auzi cuvintele:

— Din partea domnului Moore, domnişoară.

— Aduceţi lumânări, spuse domnişoara Keeldar.

Caroline rămase în aşteptare.

— O chestiune de afaceri, anunţă gazda.

Dar când veniră lumânările, nu desfăcu hârtia şi n-o citi. Chiar atunci se anunţă că sosise Fanny de la casa parohială, şi nepoata preotului plecă.

CAPITOLUL XIII

Alte chestiuni de afaceri

Pe Shirley o cuprindea uneori o stare de tihnită moleşeală; existau perioade când îşi afla desfătarea într-o deplină inactivitate a mâinii şi ochiului – momente în care gândurile ei, simpla existenţă, faptul că lumea se afla împrejur şi cerul deasupra păreau să-i poată aduce o atât de desăvârşită fericire, încât nu mai era nevoie să mişte nici măcar un deget ca să-şi sporească bucuria. Deseori, după o dimineaţă plină de treburi, petrecea o întreagă după-amiază însorită stând întinsă şi nemişcată pe iarbă, la poalele vreunui copac cu umbră primitoare. Nu avea nevoie de nicio altă tovărăşie în afară de aceea a Carolinei şi îi era de ajuns s-o ştie că se află prin preajmă; nu pretindea niciun alt spectacol în afară de cerul adânc şi albastru şi norişorii ce alunecau departe şi în înalt pe întinderea lui; niciun alt sunet în afară de zumzetul albinelor şi foşnetul frunzelor. În astfel de ceasuri, singura carte de care avea nevoie era cronica vagă a amintirilor, sau enigmatica pagină a presupunerilor privind viitorul; pe fiecare dintre ele se revărsa din ochii ei tineri o lumină minunată care îi îngăduia să citească; veneau clipe când în jurul buzelor înflorea un zâmbet ce lăsa să se vadă sclipiri din poveste ori din prorocire - nu era un zâmbet trist, şi nici întunecat. Soarta fusese mărinimoasă cu fericita visătoare şi făgăduia s-o mai răsfeţe şi de acum încolo. În trecut existau fragmente de vrajă; în viitor nădejdi îmbietoare.

Şi totuşi într-o zi, când Caroline se apropie ca să o scoale, gândindu-se că stătuse de-ajuns culcată, se uită în jos şi văzu cu mirare că Shirley avea pe obraz broboane ca de rouă; ochii ei cei frumoşi erau umezi şi învăluiţi de lacrimi.

— Shirley, *tu* de ce plângi? întrebă Caroline apăsând fără să vrea pe cuvântul „tu”.

Domnişoara Keeldar zâmbi şi îşi întoarse capul plin de vioiciune înspre cea care pusese întrebarea.

— Fiindcă îmi face teribil de mare plăcere să plâng; inima mi-

e veselă şi totodată tristă; dar tu, copilaş bun şi răbdător – de ce nu-mi ţii tovărăşie? Eu nu plâng decât cu lacrimi minunate, pe care numaidecât le şterg: tu ai putea să plângi cu lacrimi amare, dacă ai vrea.

— De ce să plâng cu lacrimi amare?

— Pasăre singuratică şi stingheră! fu singurul răspuns.

— Şi tu nu eşti tot atât de singuratică, Shirley?

— În inimă – nu.

— Ehei! Şi ce s-a cuibărit acolo, Shirley?

Dar la întrebarea de acum Shirley se mulţumi, să râdă voios şi să se ridice sprintenă. Peste o clipă spuse:

— Am visat – un simplu vis din toiul zilei; fără nicio îndoială luminos, dar probabil deşert.

La vremea aceea domnişoara Helstone se lepădase îndeajuns de iluzii; arunca în viitor priviri suficient de grave şi îşi închipuia că ştie foarte bine cum aveau să se desfăşoară destinul ei şi al altor câţiva. Dar vechile asociaţii de idei încă mai aveau înrâurire asupră-i, şi tocmai acestea, dimpreună cu puterea obişnuinţei, o mai aduceau destul de des seara la pârleazul de pe câmp şi lângă bătrânul mărăciniş de unde avea privire deschisă peste Hollow.

Într-o noapte, în noaptea de după întâmplarea cu acea hârtie nedesfăcută, se găsea la locul ei obişnuit aşteptând semnalul – aşteptând zadarnic; în seara aceea nu se aprinse nicio lampă. Zăbovi, până ce înălţarea unor anume constelaţii îi atrase atenţia că e târziu şi îi dădu semnal de plecare. La întoarcere, trecând pe lângă Fieldhead, frumuseţea locurilor scăldate de lună îi atrase privirile şi îi opri pasul pentru o clipă. Copacii şi clădirea se înălţau tăcuţi sub cerul noptatic şi bolta senină a cerului; o paloare sidefie tivea clădirea; o plăcută aură cafenie o îmbrăţişa de jur împrejur; umbre de un verde-închis alunecau peste acoperişul cu cunună de stejar. Pavajul lat din faţă era şi el inundat de o lucire palidă; licărea ca şi cum o vrajă i-ar fi transformat granitul în marmură de Paros; pe spaţiul argintat odihneau limpede conturate două umbre negre ale unor siluete omeneşti. Siluetele acestea rămaseră mai întâi nemişcate şi mute; pe urmă porniră în pas armonios şi vorbiră încet ca într-o murmurare de cântec. O privire încordată le cerceta când ieşiră din spatele trunchiului de cedru.

„Să fie doamna Pryor şi Shirley?“

Shirley e cu siguranţă. Cine altcineva poate să aibă o linie atât de mlădioasă, de mândră şi plină de graţie? Pe urmă, i se vede chiar şi faţa: e destinsă şi gânditoare, voioasă şi meditativă, ironică şi tandră. Nefiindu-i teamă de umezeală, nu şi-a pus nimic pe cap; buclele îi joacă slobode; îi învăluie gâtul şi îi mângâie umerii cu inelele lor mişcătoare. O podoabă de aur luceşte între faldurile pe jumătate strânse ale eşarfei ce şi-a pus-o în jurul bustului şi o piatră preţioasă mare licăreşte pe mâna ce o ţine adunată. Da, Shirley este.

Prin urmare alături de ea e, bineînţeles, doamna Pryor!

Da, în cazul când doamna Pryor şi-a înălţat statura până la şase picioare şi şi-a lepădat austerele veşminte de văduvă deghizându-se în bărbat. Silueta care păşeşte alături de domnişoara Keeldar e un bărbat – un bărbat înalt, tânăr, voinic – este arendaşul ei, Robert Moore.

Perechea vorbeşte încet, vorbele pe care le schimbă nu pot fi înţelese. Să stai o clipă şi să priveşti nu înseamnă să tragi cu urechea; iar de vreme ce luna revarsă lumină atât de limpede şi chipurile li se disting aşa de bine, cine poate rezista unei atracţii atât de interesante? După câte s-ar părea, Caroline nu e în stare, fiindcă rămâne locului.

Fusese o vreme când, în nopţi de vară, Moore obişnuise să se plimbe cu ruda lui aşa cum se plimba acum cu moştenitoarea domeniului. Deseori Caroline se dusese cu el în sus pe vâlcea, după apusul soarelui, ca să adulmece prospeţimea pământului, într-un loc unde o întindere de ierburi înmiresmate aşternea covor peste o terasă, la buza unei râpe adânci, iar de pe întunecatul fund al acesteia se înălţa un murmur ce te făcea să te gândeşti la cântecul duhurilor acelui singuratic fir de apă care gemea printre pietrele ude şi între malurile acoperite de bălării, pe sub bolta ramurilor de anin.

„Eu eram mai apropiată de el, se gândi Caroline, şi nu era obligat să se poarte cu mine ceremonios şi n-aveam nevoie decât de prietenie. Obişnuia să mă ţină de mână; pe a ei nici n-o atinge. Şi totuşi Shirley nu e mândră de iubirea ei. În înfăţişare nu mai arată aceeaşi falã, nu i-a mai rămas decât puţin în gesturi; dar asta îi stă în fire şi altfel nu se poate purta; e ceea ce păstrează neschimbat şi în clipele de totală indiferenţă şi în cele de supremă încordare. Robert trebuie să gândească aşa

cum gândesc şi eu – că în clipa aceasta se uită la un chip foarte frumos; dar el trebuie să gândească asta cu minte de bărbat, nu cu mintea mea. Shirley are în ochi o flacără atât de generoasă şi atât de gingaşă! Acum zâmbeşte – ce-o fi făcând-o să zâmbească atât de drăgălaş? Văd că Robert i-a remarcat frumuseţea, şi trebuia să i-o fi observat cu inima lui de bărbat, nu prin nebuloasele mele percepţii de femeie. Am impresia că sunt două duhuri puternice şi fericite; pavajul argintat de acolo îmi aduce aminte de ţărmurile albe ce ne închipuim că se întind dincolo de apele morţii. Au ajuns la ţărmurile acelea şi păşesc pe ele împreună. Dar eu ces unt – aşa cum stau aici în umbră, ghemuită în ascunzătoare şi cu mintea mai întunecată decât însăşi ascunzătoarea? Eu sunt făptură de pe lumea asta, nu duh – o biată făptură muritoare, osândită, care, cufundată în neştiinţă şi deznădejde, se întreabă pentru ce s-a mai născut şi ce rost are în lume viaţa ei; ce minte mai stă veşnic torturată de întrebarea către care liman o va duce viaţa în cele din urmă şi cine o va sprijini până când va trebui să păşească în moarte?

Asta e cea mai grea încercare dintre toate cele ce le-am avut de înfruntat până astăzi; totuşi am fost pe deplin pregătită pentru ea. Am renunţat la Robert şi am renunţat pentru Shirley, încă din prima zi când am auzit că a sosit; din prima clipă când am văzut-o – bogată, tânără, şi frumoasă. Acum îl are; este iubitul ei; e dragostea lui. Iar atunci când au să fie căsătoriţi are să-i devină şi mai dragă. Pe măsură ce are s-o cunoască mai bine pe Shirley, Robert are să-şi aştearnă sufletul la picioarele ei. Or să fie fericiţi împreună, şi eu nu le pizmuiesc fericirea; dar gem sub apăsarea suferinţei; unele dintre durerile mele sunt cumplit de chinuitoare. Într-adevăr n-ar fi trebuit să mă nasc; s-ar fi cuvenit să mă sufoce încă de la primul ţipăt.”

Shirley făcu un pas în lături ca să culeagă o floare înrourată şi împreună cu însoţitorul ei porni pe o cărare ce trecea pe aproape de poartă; cuvintele începură să li se audă desluşit. Caroline nu se gândea să stea şi s-asculte; plecă de acolo neauzită, iar razele lunii sărutară zidul pe care umbra ei îl întunecase. Cititorului îi este acordat privilegiul de a rămâne şi de a încerca să priceapă ce se poate din vorbele schimbate între cei doi.

— Nu pot înţelege pentru ce nu ţi-a hărăzit natura un cap de buldog, fiindcă ai o îndărătnicie de buldog, spunea Shirley.

— Nu-i o părere chiar măgulitoare; sunt oare atât de josnic?

— Şi mai ai încă ceva din felul cum acelaşi animal îşi vede pe tăcute de treburile sale. Nu dai niciun semn de prevenire; vii tiptil pe la spate, înhaţi, şi nu-ţi mai scapă.

— Astea sunt presupuneri; nu m-ai văzut niciodată procedând aşa; faţă de dumneata n-am fost buldog.

— Simpla dumitale tăcere arată din ce rasă faci parte. Cât de puţin vorbeşti, dar cu câtă grijă îţi pui la punct planurile! Vezi departe; calculezi.

— Cunosc purtările oamenilor ăstora. Am strâns informaţii cu privire la intenţiile lor. Scrisoarea mea de aseară ţi-a adus la cunoştinţă că procesul lui Barraclough s-a terminat şi a fost condamnat la deportare; confraţii săi au să caute răzbunare. O să-mi alcătuiesc planurile aşa fel ca să le zădărnicesc pe ale lor, sau, cel puţin, să fiu pregătit să le fac faţă; asta-i tot. Acum, după ce ţi-am explicat totul cât de limpede am putut, ar urma să înţeleg că am aprobarea dumitale pentru ce ţi-am propus?

— Am să fiu alături de dumneata atâta vreme cât rămâi în apărare. Da.

— Perfect! Fără niciun alt ajutor – chiar şi dacă te-ai fi opus ori nu ai fi fost de acord – cred că aş fi procedat exact aşa cum am de gând să procedez acum; dar într-un alt spirit. De data asta sunt mulţumit. Luată în mare, situaţia îmi place.

— Cred că într-adevăr îţi place; este evident, te încântă treaba pe care o ai de făcut chiar mai mult decât le-ar încânta o comandă de postav pentru armată venită din partea guvernului.

— Fără îndoială că o socotesc corespunzătoare.

— Aşa ar spune şi bătrânul Helstone. E însă adevărat că în ce priveşte motivele există o nuanţă care le deosebeşte: poate chiar multe şi puternice. Să vorbesc eu cu domnul Helstone? Dacă vrei, vorbesc.

— Procedează aşa cum crezi de cuviinţă; propria dumitale judecată, domnişoară Keeldar, te va duce pe calea cea bună. Eu însumi sunt sigur că m-aş putea bizui pe ea într-o încurcătură mai gravă; dar trebuie să te informez că domnul Helstone este în momentul de faţă cam pornit împotriva mea.

— Ştiu, am aflat totul despre neînţelegerile voastre. Fii sigur că au să se risipească; în împrejurările de faţă n-are să poată rezista la tentaţia unei alianţe.

— M-aş bucura să-l avem de partea noastră: e un om dintr-o

bucată.

— Şi eu cred la fel.

— E o lamă de cuţit cam veche şi puţin ruginită; dar tăişul şi oţelul au rămas de cea mai bună calitate.

— Bine, o să-l ai de partea dumitale, domnule Moore; adică în cazul când am să-l pot cuceri.

— Pe cine n-ai putea cuceri dumneata?

— Poate că pe paroh, nu; dar am să depun toate eforturile.

— Eforturi! Are să se încline la primul cuvânt – la un zâmbet.

— În niciun caz. Are să mă coste mai multe ceşti de ceai, niscaiva pâine prăjită şi prăjituri şi o vastă desfăşurare de reproşuri, mustrări şi argumente. S-a făcut cam răcoare.

— Cam tremuri, văd. Eu sunt de vină, fiindcă te ţin aici? Totuşi e atât de plăcut; mie mi-e chiar cald; şi o societate ca a dumitale e pentru mine o plăcere atât de rară. Dacă ai avea un şal mai gros…

— Aş putea să stau mai mult, să uit cât e de târziu, lucru care ar amărî-o pe doamna Pryor. La Fieldhead avem un program matinal şi riguros, domnule Moore; sunt sigură că şi sora dumitale tot aşa procedează la vilă.

— Da; numai că Hortense şi cu mine am stabilit între noi cea mai fericită înţelegere din lume – fiecare să facă după cum îi place.

— Şi dumitale cum îţi place să procedezi?

— Trei nopţi pe săptămână dorm la fabrică. Dar eu am nevoie de puţină odihnă; iar când e lună şi frumos, deseori hoinăresc prin Hollow până în zori.

— Pe vremea când eram copil, domnule Moore, dădaca îmi spunea poveşti despre zânele care ar fi fost văzute prin Hollow. Asta se întâmplă înainte ca tata să construiască fabrica, şi când aici era un colţ foarte retras. Eşti în primejdie să cazi sub vreo vrajă.

— Mi-e teamă c-am şi căzut, spuse Moore cu glas mai slab.

— Dar sunt lucruri şi mai primejdioase decât zânele şi de care trebuie să te fereşti, urmă domnişoara Keeldar.

— Mai primejdioase, încuviinţă Moore.

— Mult mai primejdioase. De pildă, cum ţi-ar plăcea să te întâlneşti cu Michael Hartley, nebunul acela de ţesător calvinist şi iacobin? Se spune despre el că ar fi un braconier înrăit, şi că deseori pleacă noaptea cu puşca la el.

— Am avut mai demult norocul să mă întâlnesc cu omul acesta. Într-o noapte ne-am ciorovăit multă vreme amândoi. A fost o întâmplare destul de ciudată; mi-a plăcut.

— Ţi-a plăcut? Îţi admir gusturile. Michael nu-i întreg la minte. Unde l-ai întâlnit?

— În cea mai adâncă, mai întunecoasă parte a văii, unde e apa mică şi tufărişul des. Am stat amândoi jos, lângă podul de bârne. Era noapte cu lună, dar cu cerul acoperit şi bătea un vânt grozav. Am stat de vorbă.

— Despre politică?

— Şi despre religie. Cred că luna era chiar plină şi Michael cât se poate mai ieşit din minţi; rostea într-una tot felul de blasfemii ciudate, după obiceiul antinomienilor.

— Te rog iartă-mă, dar cred că trebuie să fi fost aproape la fel de nebun ca şi el, dacă ai stat să-l asculţi.

— Aiurelile lui sunt teribil de interesante. Omul ăsta ar fi pe jumătate poet, dacă n-ar fi ajuns cu totul maniac; şi probabil un proroc, dacă n-ar fi un depravat. Mi-a adus la cunoştinţă cu toată seriozitatea că iadul mi-a pregătit încă de pe acuma locşorul care mi se cuvine; că pe fruntea mea citeşte pecetea diavolului; că de la bun început am fost un proscris. Îmi spunea că împotriva mea se pregăteşte pedeapsă dumnezeească şi că într-o noapte a avut o vedenie în care i s-au arătat şi unealta şi felul osândei mele. Am încercat să aflu mai multe, dar n-a mai stat şi a plecat zicând: „Sfârşitul nu s-a arătat încă“.

— De-atunci l-ai mai văzut vreodată?

— Cam vreo lună mai târziu, pe când mă întorceam de la târg, m-am întâlnit cu el şi cu Moses Barraclough, amândoi într-o avansată stare de beţie; stăteau pe marginea drumului şi făceau nişte rugăciuni demente. S-au legat de mine şi mi-au spus că sunt Satana, mi-au strigat să pier şi au început să zbiere rugându-se să fie apăraţi de ispită. Şi din nou, acum vreo câteva zile, Michael s-a ostenit să vină până la birou la mine, cu capul gol, numai în cămaşă – fiindcă haina şi căciula şi le-a lăsat amanet la cârciumă; a venit să-mi aducă plăcutul mesaj că, după câte ştie, domnul Moore ar trebui să-şi pună în ordine treburile, fiindcă, aşa crede el, în curând îngerul Domnului se va arăta să-i ceară sufletul.

— Şi lucrurile astea le iei chiar aşa în glumă?

— Vai de sufletul lui, băuse săptămâni în şir şi se găsea la un

pas de delirium tremens.

— Ce importanţă are asta? Cu atât mai mult e în stare să încerce a-şi duce la îndeplinire propriile profeţii.

— N-ar avea niciun rost să las ca asemenea prostii să mă calce pe nervi.

— Domnule Moore, acasă!

— De pe acum?

— Ia-o direct peste câmp, nu ocoli pe drumul de la plantaţii.

— E încă devreme.

— E târziu; în ce mă priveşte, eu intru în casă. Îmi promiţi că în noaptea asta n-ai să hoinăreşti prin vâlcea?

— Dacă doreşti dumneata.

— Da, doresc. Te-aş putea întreba dacă nu cumva consideri că viaţa n-are nicio valoare?

— Nici pe departe; dimpotrivă, de o bucată de vreme consider viaţa mea ca nepreţuită.

— De o bucată de vreme?

— În momentul de faţă existenţa nu mai este pentru mine nici lipsită de ţel şi nici lipsită de speranţă; acum trei luni era. Atunci simţeam că sunt pe punctul de a mă îneca şi chiar aş fi vrut să închei socotelile. Şi deodată mi s-a întins o mână – o mână atât de gingaşă încât mai că nu îndrăzneam să mă încred în ea: şi totuşi forţa ei m-a salvat de la ruină.

— Şi eşti într-adevăr salvat?

— Deocamdată! Sprijinul dumitale mi-a mai dat o şansă.

— Păstrează-ţi viaţa şi foloseşte-o cât mai rodnic. Nu te mai oferi drept ţintă lui Michael Hartley; şi noapte bună!

Domnişoara Helstone promisese că are să petreacă seara următoare la Fieldhead; îşi ţinu făgăduiala. Între timp petrecuse câteva ceasuri foarte întunecate. Cea mai mare parte din vreme stătuse închisă în camera ei; într-adevăr, nu ieşise de acolo decât pentru a lua împreună cu unchiul ei masa şi, pentru a-i preveni întrebările, o anunţase pe Fanny că are treabă să-şi transforme o rochie şi preferă să lucreze sus, ca să nu fie mereu întreruptă.

Şi lucră cu înverşunare; mânui acul fără întrerupere, fără încetineală; dar mintea îi mergea mai repede decât degetele. Din nou, şi cu mai multă convingere ca oricând, dorea să aibă o ocupaţie precisă – indiferent cât de grea, indiferent cât de

plictisitoare. Trebuia să stăruiască încă o dată pe lângă unchiul ei, însă voia ca mai întâi să ceară sfatul doamnei Pryor. Capul se trudea cu alcătuirea planurilor de viitor la fel de harnic ca şi degetele cu întocmirea faldurilor şi cusutul muselinei subţiri a rochiei de vară întinse pe canapeaua albă la picioarele căreia stătea. Din vreme în vreme, în toiul acestei duble îndeletniciri, o lacrimă îi umplea ochii şi cădea peste mâinile-i harnice; dar acest semn de zbucium se arăta rar şi dispărea cu grabă; durerea ascuţită trecea, păienjenişul din faţa ochilor pierea; iarăşi punea aţa în ac, aranja iar cutele şi faldurile, lucra mai departe.

Târziu după-amiază se îmbrăcă; ajunse la Fieldhead şi intră în salonul de stejar tocmai când se servea ceaiul. Shirley o întrebă de ce venise atât de târziu.

— Fiindcă a trebuit să-mi termin rochia, răspunse Caroline. În zilele astea frumoase şi însorite încep să mă ruşinez cu rochia de lână; aşa că mi-am pus la punct o rochie mai uşoară.

— În care arăţi aşa cum îmi place mie să te văd, zise Shirley. Eşti o fată care arăţi într-adevăr ca o doamnă, Caroline. Nu credeţi, doamnă Pryor?

Doamna Pryor nu făcea niciodată complimente şi rareori arunca vreo observaţie, favorabilă sau altfel, cu privire la înfăţişarea cuiva. De astă dată se mulţumi să-i dea buclele deoparte de pe obraz, în vreme ce Caroline se aşeza lângă dânsa, să-i mângâie linia ovală a feţei şi să remarce:.

— Te-ai cam subţiat, draga mea. Şi eşti cam palidă. De dormit dormi bine? Ai în ochi o privire pierduta.

Şi se uita la ea cu îngrijorare.

— Am uneori visuri deprimante, răspunse Caroline. Iar dacă se întâmplă ca noaptea să stau trează un ceas sau două, toată vremea îmi trece prin minte că pentru mine casa parohială a devenit doar o locuinţă veche şi apăsătoare. Ştiţi că e foarte aproape de cimitir; aripa din spate a clădirii e grozav de veche şi se spune că bucătăriile de vară aflate în partea aceasta ar fi fost ridicate pe pământul cimitirului şi sub ele s-ar afla morminte. Tare aş mai vrea să plec de acolo.

— Draga mea! Doar n-oi fi superstiţioasă?

— Nu, doamnă Pryor; dar am impresia că încep să fiu tot mai nervoasă. Văd lucrurile în culori mai întunecate decât obişnuiam până acum. Mă cuprind temeri pe care nu le-am avut niciodată –

nu de strigoi, dar de semne prevestitoare de rău şi de întâmplări nenorocite; simt pe suflet un fel de greutate inexplicabilă pe care aş da orice pe lume s-o pot scutura, dar nu izbutesc.

— Ciudat! exclamă Shirley. Eu n-am niciodată stări dintr-astea.

Doamna Pryor nu spuse nimic.

— Vremea frumoasă, zilele senine, decorul plăcut nu mai sunt în stare să-mi procure vreo plăcere, continuă Caroline. Serile liniştite pentru mine nu mai sunt liniştite; lumina lunii, pe care până acum o simţeam mângâietoare, mi se pare doar întunecată. Să fie slăbiciune a minţii, doamnă Pryor, sau ce să fie? Nu mai am nicio putere; deseori mă lupt împotriva ei. Stau şi raţionez; dar prin raţiune şi eforturi nu pot aduce nicio schimbare.

— Ar trebui să te plimbi mai mult, spuse doamna Pryor.

— Să mă plimb! Dar mă plimb destul: umblu până când sunt gata să cad din picioare.

— Draga mea, ar trebui să pleci pentru o vreme din casa asta.

— Aş pleca bucuroasă de aici, doamnă Pryor, dar nu într-o excursie sau vizită fără rost. Aş vrea să fiu guvernantă, cum aţi fost şi dumneavoastră. V-aş fi foarte recunoscătoare dacă aţi fi bună să staţi de vorbă cu unchiul meu despre treaba asta.

— Ce prostie! interveni Shirley. Ce idee! Să fii guvernantă! Mai bine să fi sclavă încă din capul locului. De ce ar fi nevoie de una ca asta? De ce să visezi la un pas atât de dureros?

— Draga mea, vorbi doamna Pryor, eşti prea tânără ca să fii guvernantă şi prea puţin rezistentă; îndatoririle ce revin unei guvernante sunt adesea foarte grele.

— Eu cred că tocmai de nişte îndatoriri grele am nevoie ca să fiu ocupată.

— Să fii ocupată! strigă Shirley. Când stai degeaba? În viaţa mea nu mi-a fost dat să văd o fată mai harnică decât tine; toată vremea munceşti. Vino încoace, continuă ea, vino să stai lângă mine, să iei o ceaşcă de ceai şi să te mai întremezi. Prin urmare nu prea îţi pasă de prietenia mea, dacă vrei să mă părăseşti?

— Ba zău că ţin foarte mult la ea, Shirley; şi nu vreau să te părăsesc. Niciodată n-o să mai găsesc o prietenă atât de dragă.

La aceste cuvinte, domnişoara Keeldar puse mâna ei într-a Carolinei, cu un gest brusc şi plin de dragoste, susţinut din plin de expresia feţei.

— Dacă crezi aşa, ar fi preferabil să mă foloseşti mai din plin şi nu să fugi de mine. Nu pot suferi să mă despart de oamenii de care m-am legat sufleteşte. Uite, şi doamna Pryor spune câteodată că ar vrea să mă părăsească şi că aş putea să am lângă mine pe cineva care mi s-ar potrivi mai mult decât dânsa. Aş fi dispusă la treaba asta la fel cum aş fi gata să schimb o mamă de modă veche cu o fiinţă mai la curent cu moda şi mai stilată. Cât despre tine – de, începusem să mă măgulesc cu gândul că suntem foarte bune prietene; că tu ţii la Shirley aproape tot atât de mult cât ţine şi Shirley la tine: şi ea nu-şi precupeţeşte dragostea.

— Dar o *iubesc* pe Shirley – din zi în zi o iubesc mai mult; însă asta nu-mi dă putere, nici nu mă face fericită.

— Şi ai fi mai puternică şi mai fericită dacă te-ai duce să trăieşti ca o fiinţă supusă printre oameni cu totul străini? Nici pomeneală; experienţa asta nu trebuie nici măcar încercată. Îţi spun eu că ar da greş. Nu stă în firea ta să suporţi viaţa tristă pe care o duc de obicei guvernantele; te-ai îmbolnăvi; nici nu vreau să mai aud.

După ce rosti foarte hotărât această interdicţie, domnişoara Keeldar făcu o pauză. Dar curând reîncepu, arătând tot oarecum *courroucée*[1]:

— Fiindcă, este bucuria mea zilnică să mă uit după boneţica de casă şi baticul de mătase ce se ivesc printre copacii de pe pajişte şi să aflu că liniştita, deşteapta şi înţeleaptă mea tovarăşă şi îndrumătoare se întoarce lângă mine; că are să fie aici în cameră şi o să mă pot uita la ea, o să pot sta de vorbă cu ea ori am s-o las în pace, după cum ne-o plăcea la amândouă. Poate că e un fel cam egoist de a vorbi – ştiu că este; dar sunt vorbele care cu de la sine putere îmi vin pe buze; aşa că le dau glas.

— Ţi-aş scrie, Shirley.

— Şi ce înseamnă scrisorile? Doar un fel de *pisaller*[2]*.* Bea puţin ceai, Caroline; mănâncă ceva - nu mănânci nimic. Râzi, fii veselă, şi rămâi acasă.

Domnişoara Helstone clătină din cap şi oftă. Îşi dădea seama cât de greu îi va veni să convingă pe cineva s-o ajute ori să încuviinţeze îndeplinirea acelei schimbări în viaţă pe care ea o

[1] Mintoasă (fr.).

[2] Tot ce poate fi mai rău (fr.).

credea a fi de dorit. De-ar fi să se conducă numai după propria ei judecată, gândea că tot va fi în stare să găsească un leac, poate dureros, dar eficient, pentru suferinţele care o torturau. Numai că asemenea gânduri – întemeiate pe împrejurări cu neputinţă de explicat vreunui om, şi cu atât mai puţin domnişoarei Keeldar – apăreau în ochii oricui, în afară de ai ei, fantastice şi de neînţeles, şi prin urmare stârneau împotrivire.

Era adevărat că nu exista deocamdată vreun motiv de ordin bănesc pentru a părăsi un cămin confortabil şi a-şi „lua o slujbă”, după cum existau toate probabilităţile ca unchiul să găsească o cale pentru a-i asigura traiul pe toată viaţa. Aşa gândeau prietenele ei şi, după câte aveau putinţa să vadă, judecau foarte corect; însă acestora nu le trecea prin minte nimic despre ciudatele suferinţe ale Carolinei, de care cu atâta ardoare dorea să se elibereze ori să se lecuiască – nu bănuiau nimic despre nopţile de chinuri şi zilele de jale. Era cu neputinţă să le explice sau să spere că va afla vreun mod de a le explica; singurul ei plan era acela de a aştepta şi a îndura. Mulţi dintre cei lipsiţi de hrană şi îmbrăcăminte duceau o viaţă mai luminoasă şi nutreau speranţe mai promiţătoare decât ale ei; mulţi, deşi hărţuiţi de sărăcie, îndurau suferinţe mai puţin dureroase.

— Ei, acum te-ai mai liniştit? întrebă Shirley. Accepţi să rămâi acasă?

— N-am să plec fără să am încuviinţarea prietenelor mele, fu răspunsul; dar cred că odată cu trecerea vremii vor fi siliţi să gândească la fel ca mine.

În acest timp, doamna Pryor nu părea deloc să se simtă la largul său. Extrema ei rezervă obişnuită îi îngăduia rareori să vorbească deschis sau să-i iscodească pe ceilalţi. Îi treceau prin minte un noian de întrebări pe care niciodată nu se aventura să le formuleze; dădea în sinea sa sfaturi pe care limba nu le rostea. Dacă ar fi fost singură alături de Caroline, poate că ar fi spus ceva cu privire la cele discutate; însă prezenţa domnişoarei Keeldar, oricât de obişnuită ar fi fost cu ea, îi pecetluia buzele. Acum, ca şi într-o mie de alte împrejurări, scrupule inexplicabil de puternice o împiedicau să intervină. Îşi arăta grija faţă de domnişoara Helstone doar într-un mod ocolit, întrebând-o dacă nu o dogorăşte prea tare focul, punând un paravan între cămin şi fotoliul ei, închizând o fereastră pe unde îşi închipuia că s-ar

strecura vreun curent rece, aruncându-i deseori priviri încărcate de nelinişte. Shirley făcu un fel de rezumat:

— După ce am nimicit planul tău, şi sper că am izbutit să te conving, am să clădesc numai eu singură unul nou. În fiece vară fac o excursie. În vara asta am de gând să petrec două luni fie la lacurile scoţiene, fie la lacurile din Lake District; prin urmare acolo am să mă duc, dar numai dacă primeşti să mergi şi tu cu mine: dacă refuzi, nu fac niciun pas de aici!

— Eşti foarte drăguţă, Shirley.

— Am să fiu foarte drăguţă, dacă o să mă laşi; doresc din tot sufletul să fiu drăguţă. Ăsta-i obiceiul şi nenorocirea mea, ştiu, să-mi închipui că toată lumea trebuie să asculte de mine; dar în privinţa asta cine~i altfel? Oricum ar fi însă, atunci când căpitanul Keeldar se simte bine, are la dispoziţie tot ce-i trebuie, printre altele şi un camarad înţelept şi cumsecade, îi face nemărginita plăcere să-şi închine strădaniile ce-i stau în putinţă pentru fericirea acelui camarad. Şi crezi că n-o să fim fericite, Caroline, acolo în munţi? O să mergem în Highlands[1]. Dacă suporţi călătoria pe mare o să ne ducem în insule: Hebridele, Shetland, insulele Orkney. Ţi-ar face plăcere? Văd eu bine că da; doamnă Pryor, vă rog să fiţi martoră; faţa ei străluceşte ca soarele de îndată ce pomenesc de lucrurile astea.

— Mi-ar plăcea foarte mult, răspunse Caroline pentru care, într-adevăr, gândul de a face o astfel de călătorie era nu numai agreabil, ci şi grozav de înviorător.

Shirley îşi frecă mâinile de bucurie.

— Ia te uită, pot şi eu să trag un folos! exclamă cu însufleţire. Pot să-mi folosesc banii pentru o faptă bună. Mia mea de lire pe an nu rămâne doar un teanc de bancnote murdare şi guinei gălbejite (dar să vorbesc respectuos despre amândouă, fiindcă pe amândouă le ador), ci, s-ar putea să însemne sănătate pentru cei bolnavi, putere pentru cei slabi, mângâiere pentru necăjiţi. Eram hotărâtă să scot din ei ceva mai de seamă decât o casă veche şi frumoasă unde să trăiesc, şi rochii de satin pe care să le îmbrac; mai mult decât atenţie din partea cunoştinţelor şi laude din partea celor săraci. A venit vremea începutului. În vara asta – Caroline, doamna Pryor şi cu mine mergem pe Atlanticul de Nord, dincolo de Shetland – poate până la insulele Faroe. O să vedem foci la Suderoe şi, fără îndoială,

[1] Regiune muntoasă în extremitatea nordică a Scoţiei.

sirene la Stromoe. Caroline râde, uită-te, doamnă Pryor: *eu* am făcut-o să râdă; *eu* am înveselit-o.

— Mi-ar plăcea grozav să merg, repetă domnişoara Helstone. Tânjesc să ascult zgomotul valurilor – al valurilor Oceanului, şi să le văd aşa cum mi le-am închipuit în visurile mele, ca nişte maluri de lumină verde ce se leagănă, încoronate cu ghirlande înspumate, care mereu dispar şi mereu reînvie, mai albe decât crinii. M-ar încânta să trec pe lângă ţărmurile acelor insuliţe de stâncă unde păsările mării trăiesc şi se înmulţesc nedecimate de oameni. O să umblăm pe urmele scandinavilor din vechime – ale normanzilor; aproape c-o să putem zări ţărmurile Norvegiei. Simt o foarte vagă desfătare trezită de planurile tale, dar *este* o desfătare.

— Şi-acum, în ceasurile tale de veghe din timpul nopţii ai să te gândeşti la Fitful Head, la pescăruşii care zboară ţipând ascuţit în jur, la talazurile care se sparg de malurile lui, mai curând decât la mormintele de sub bucătăriile de vară de la casa parohială?

— Am să încerc; şi în loc să mă gândesc la zdrenţe de giulgiu, la resturi de sicrie, la oase şi ţărână omenească, o să-mi închipui foci tolănindu-se la soare pe ţărmuri singuratice, pe-acolo pe unde n-a călcat picior de pescar sau de vânător; la crăpături de stâncă pline cu ouă ca perlele, cuibărite în iarbă de mare; la stoluri de păsări fericite împrăştiate peste nisipuri albe.

— Şi ce-are să se întâmple cu greutatea, aceea inexplicabilă despre care spuneai că te apasă pe cuget.

— Am să încerc s-o dau uitării gândindu-mă la stăpânirea Craiului Adâncurilor asupra unei turme de balene ce se năpustesc dinspre gheţurile veşnice detunând prin noianul vineţiu şi lichid; o sută poate dintre ele bălăcindu-se, strălucind, rostogolindu-se sub privegherea unui patriarh mascul îndeajuns de uriaş ca să fi fost zămislit înainte de Potop, o făptură asemeni aceleia pe care bietul Smart[1] o avea în minte când a spus:

> *Strong against tides, the enormous whale*
> *Emerges as he goes.*[2]

[1] Christopher Smart (1722 - 1771), poet englez.
[2] Fără să-i pese de puterea valurilor, balena uriaşă / Se înălţă din mers.

— Sper că frumoasa noastră corabie n-are să întâlnească o asemenea mulţime, sau turmă cum îi spui tu, Caroline (după câte bănuiesc, visezi că mamuţii mărilor ies la păscut pe la poalele „colinelor veşnic înverzite” şi înghit ciudate nutreţuri pe văile printre şi deasupra cărora se rostogolesc valurile mării). N-aş avea deloc chef ca patriarhul balenelor să ne răstoarne corabia.

— Tu te-aştepţi să vezi sirene, nu-i aşa, Shirley?

— Una în orice caz; pentru mai puţin nici nu stau de vorbă. Şi ar trebui, să se arate cam în felul acesta: Eu am să mă plimb singură pe punte, cam târziu, către faptul unei seri de august, privind şi fiind privită de o lună plină; deasupra valurilor are să se înalţe ceva alb peste care luna se revarsă tăcută şi fermecătoare, acel ceva alb licăreşte şi se dă la fund. Apoi iar se ridică. Mi se pare că îl aud strigând cu glas ca de om; te chem şi pe tine din cabină, îţi arăt cum o imagine strălucitoare ca alabastrul se înalţă din valul întunecat. Amândouă vedem părul lung, braţul ridicat şi mai alb decât spuma, oglinda ovală şi lucitoare ca o stea. Alunecă mai aproape; acum vedem limpede un chip de om; un chip asemănător cu al tău, ale cărui trăsături armonioase şi pure (iartă-mi cuvântul, dar e cel mai potrivit) – ale cărui trăsături armonioase şi pure nu sunt dezavantajate de paloare. Se uită la noi, dar nu cu ochii tăi. În privirea lor voluntară citesc o ispită supranaturală; face semn de chemare. Dacă am fi bărbaţi, am şi ţâşni la semnul acela, valul îngheţat ar fi luat pieptiş de dragul şi mai îngheţatei fiinţe făcătoare de vrăji; dar cum suntem femei, rămânem ferite de primejdie, deşi nu apărate de spaimă. Fiinţa aceea înţelege din privirile noastre netulburate; simte că e neputincioasă; mânia îi umbreşte fruntea; nu ne poate vrăji, dar ne va înspăimânta; se înalţă mult şi alunecă apoi cu întreg trupul pe creasta întunecată a talazului. Ispită şi spaimă! Monstru asemănător cu noi înşine! Nu te bucuri, Caroline, când în cele din urmă, scoţând un strigăt sălbatic, coboară spre adâncuri?

— Bine, Shirley, dar nu e ca noi; noi nu suntem nici făcătoare de vrăji, nici spaime, nici monştri.

— Se spune că unele din tagma noastră sunt toate trei deodată. Există bărbaţi care atribuie „femeii”, în general, astfel de însuşiri.

— Dragele mele, interveni aici doamna Pryor, nu observaţi că

în ultimele zece minute discuţia voastră s-a referit numai la lucruri fanteziste?

— Dar nu e nimic rău în fanteziile noastre – găsiţi ceva rău, doamnă?

— E limpede că nu există sirene – de ce să vorbiţi despre ele ca şi cum ar exista? Cum vă poate interesa o discuţie despre ceva ce nu există?

— Nu ştiu, răspunse Shirley.

— Draga mea, cred că ne vine un musafir. Câtă vreme vorbeaţi voi am auzit paşi pe pajişte; ia ascultaţi: nu scârţâie acum portiţa de la grădină?

Shirley se duse la fereastră.

— Da, vine cineva, anunţă ea şi se retrase de acolo în tăcere; apoi, pe când se aşeza la loc, un val de emoţie îi însufleţi chipul, o rază tremurătoare i se aprinse în ochi şi-i îmblânzi privirile. Îşi duse mâna la bărbie, cătă în jos şi păru că se gândeşte în timp ce rămânea în aşteptare.

Slujnica anunţă pe domnul Moore, iar Shirley se răsuci în loc atunci când domnul Moore apăru în uşă. Părea foarte înalt când intră în salon şi contrasta puternic cu cele trei doamne dintre care niciuna nu se putea lăuda cu o statură deasupra celei obişnuite. Arăta bine, mai bine decât se ştiuse că arată în ultimele douăsprezece luni; un fel de tinereţe reînnoită îi strălucea în ochi şi în coloritul feţei, o nădejde înviorată şi o ţintă precisă îi susţineau ţinuta; în înfăţişarea lui încă se mai vedea tăria, dar austeritatea nu; părea să fie la fel de vesel pe cât era de preocupat.

— Tocmai m-am întors de la Stilbro’, îi spuse domnişoarei Keeldar în vreme ce o saluta, şi m-am gândit să vin şi să-ţi comunic rezultatele misiunii.

— Ai făcut bine că nu m-ai lăsat în nesiguranţă şi ai sosit la timp potrivit. Ia loc; încă n-am terminat ceaiul. Eşti destul de englez ca să apreciezi un ceai, sau rămâi totuşi credincios cafelei?

Moore preferă ceaiul.

— Mă obişnuiesc să devin un englez naturalizat; obiceiurile străine mă părăsesc unul după altul.

Apoi prezentă doamnei Pryor omagiile sale şi o făcu în chip foarte potrivit, cu o modestie gravă ce stătea bine vârstei lui în comparaţie cu a doamnei. Pe urmă se uită la Caroline – nu,

totuşi, pentru prima oară – privirile îi mai căzuseră asupra ei; se înclină înspre ea, aşa cum şedea pe scaun, îi întinse mâna şi o întrebă ce mai face. Lumina dinspre fereastră nu cădea asupra domnişoarei Helstone, fiindcă stătea cu spatele într-acolo; un răspuns liniştit, deşi rostit cam încet, gesturi cumpănite, dimpreună cu ocrotirea prietenească a începutului de amurg, ascunseră vederii toate simptomele trădătoare. Nimeni n-ar fi putut spune că tremura sau roşise, că inima i se zbătuse ori nervii i se înfioraseră, nimic nu vădea emoţie: niciodată n-au fost schimbate saluturi mai lipsite de efuziune. Moore se aşează în scaunul liber de lângă ea şi în faţa domnişoarei Keeldar. Îşi alesese bine locul; apărată de cercetări atente prin însăşi apropierea dintre ei, acoperită încă şi mai mult de întunericul ce creştea cu fiecare clipă, vecina lui îşi recăpătă nu numai *aparenţa* ci *adevărata* stăpânire a simţămintelor care săriseră să se răzvrătească încă din clipa când îi fusese rostit numele.

Moore discuta cu domnişoara Keeldar.

— Am fost la cantonament, spunea acum, şi am avut o întrevedere cu colonelul Ryde. A fost de acord cu planurile şi mi-a promis sprijinul solicitat; ba chiar mi-a oferit un număr de oameni mai mare decât cel de care am nevoie – şase soldaţi îmi ajung. Nu am de gând să mă las copleşit de tunici roşii; astea-s bune mai mult pentru paradă decât pentru altceva; principala nădejde tot în civilii mei o pun.

— Şi în căpitanul lor, interveni Shirley.

— Cum, căpitanul Keeldar? întrebă Moore zâmbind vag şi fără să-şi înalţe privirile.

Tonul de ironie cu care rostise cuvintele acestea era foarte respectuos şi reţinut.

— Nu, replică Shirley, răspunzând zâmbetului; căpitanul Gérard Moore, care după câte cred are multă încredere în vitejia braţului său drept.

— Înarmat cu rigla din birou, completă Moore. Reluându-şi seriozitatea obişnuită, continuă: Cu poşta din seara asta am primit o notă de la ministrul de Interne ca răspuns la nota mea. S-ar zice că cei de la Londra sunt cam îngrijoraţi de starea lucrurilor de-aici, din nord; condamnă mai cu seamă indolenţa şi lipsa de bărbăţie a proprietarilor de fabrici; spun, aşa cum am spus eu întotdeauna, că în împrejurările de faţă a rămâne cu mâinile în sân e un act criminal, că laşitatea înseamnă cruzime,

de vreme ce amândouă pot doar să încurajeze dezordinile şi să ducă în cele din urmă la izbucniri sângeroase. Iată nota, am adus-o ca s-o citeşti şi dumneata; poţi vedea şi teancul acesta de ziare cu relatări despre noi măsuri luate la Nottingham, la Manchester şi prin alte locuri.

Scoase scrisori şi ziare şi le puse în faţa domnişoarei Keeldar. În vreme ce gazda citea, el îşi bău ceaiul în linişte; dar, deşi păstra tăcerea, posibilităţile sale de observaţie nu păreau deloc absente de la datorie. Fiind aşezată puţin mai în spate, doamna Pryor nu intra în raza vederii lui, însă cele două doamne mai tinere erau foarte avantajos plasate.

Pe domnişoara Keeldar, care şedea chiar în faţa lui, o vedea fără niciun efort; de îndată ce ridica ochii, privirile în chip firesc o întâlneau mai întâi pe ea; şi cum ceea ce mai rămăsese din lumina zilei – licărirea dinspre apus - cădea asupra ei, chipul îi apărea în relief pe fundalul lambriurilor întunecate. Shirley păstra încă pe obrazu-i luminos coloritul căpătat cu câteva minute mai înainte; genele negre ale ochilor lăsaţi în jos pentru citit, linia închisă la culoare dar delicată a sprâncenelor, valul aproape negru al buclelor dădeau prin contrast chipului ei îmbujorat aspectul fermecător al petalelor unei flori roşii de câmp. Atitudinea ei avea graţie naturală şi efecte artistice izvorau din faldurile bogate şi lucitoare ale rochiei de mătase – o rochie simplă dar splendidă – datorită apelor luminoase ale coloritului, bătaia şi urzeala având sclipiri adânci şi schimbătoare asemeni nuanţelor, de pe gâtul fazanului. Sticlirile micii brăţări de la mână înfăţişau contrastul dintre aur şi fildeş; întreaga imagine avea ceva strălucitor. Trebuie presupus că aşa gândea Moore, de vreme ce ochii îi zăboveau îndelung asupra-i, dar rareori îngăduia simţămintelor sau părerilor să i se dezvăluie pe chip. Temperamentul lui era înzestrat ca o anume doză de sânge rece şi întotdeauna prefera să arboreze o înfăţişare temperată nu lipsită de amabilitate, dar serioasă.

Privind drept în faţa lui nu putea s-o vadă pe Caroline, fiindcă stătea chiar alături de el; trebuia, prin urmare, să facă nişte mici manevre pentru a o cuprinde bine în câmpul său de observaţie; se lăsă pe speteaza scaunului şi căută în jos către ea. Nici el şi nici altcineva n-ar fi putut descoperi strălucire la domnişoara Helstone. Aşezată în umbră, fără flori sau podoabe, îmbrăcată în rochia modestă de muselină fără vreo culoare în afara unei

dungi înguste de albastru pal, cu obrajii neîmpurpuraţi şi neînvioraţi de emoţie, însuşi castaniul părului şi al ochilor fiindu-i ascuns în lumina săracă, arăta, prin comparaţie cu Shirley Keeldar, ca o schiţă graţioasă în creion alături de un tablou cu colorit orbitor. De când o văzuse Robert ultima oară, adânci schimbări se petrecuseră în fiinţa ei; nu s-ar putea afirma sigur dacă celălalt îşi dădea seama; nu spuse nimic în privinţa asta.

— Ce face Hortense? întrebă încet Caroline.

— Foarte bine; dar se plânge că n-are nicio ocupaţie; îţi duce lipsa.

— Spune-i că şi eu îi simt foarte mult lipsa, şi că în fiecare zi scriu şi citesc câte ceva în franţuzeşte.

— Are să mă întrebe dacă mi-ai spus să-i transmit salutări; ţine foarte mult la treaba asta. Ştii că îi place să i se acorde atenţie.

— Cele mai calde salutări; şi spune-i, te rog, că oricând are vreme să-mi scrie un bileţel, m-ar bucura nespus dacă mi-ar trimite veşti despre dânsa.

— Numai să nu uit; nu sunt chiar cel mai sigur mesager când e vorba de complimente.

— Nu, nu uita, Robert; nu e vorba de niciun compliment – e din adâncul inimii.

— Şi prin urmare ar trebui transmis fără întârziere?

— Dacă eşti bun.

— Hortense are să fie gata să verse lacrimi. E foarte slabă de fire în privinţa elevei ei; totuşi uneori îţi reproşează că prea te supui fără abatere presiunilor unchiului tău. Afecţiunea, ca şi dragostea, e nedreaptă din când în când.

Caroline nu dădu niciun răspuns la această observaţie; fiindcă inima îi era într-adevăr tulburată, iar dacă ar fi îndrăznit şi-ar fi dus batista la ochi. Tot dacă ar fi îndrăznit i-ar fi spus că până şi florile din grădina de la Hollow’s Cottage îi erau dragi; că micul salon din casa aceea reprezenta pentru ea raiul pe pământ; cât tânjea să se poată întoarce acolo, aproape tot atât de mult cât tânjise şi prima femeie, după alungare, să mai poată vedea o dată Edenul. Dar neîndrăznind să rostească asemenea fraze, rămase liniştită; şedea blândă alături de Robert şi aştepta ca el să mai spună ceva. Atâta amar de vreme trecuse de când această apropiere îi era familiară – atât amar de vreme de când glasul lui îi vorbea! Dacă fie şi numai cu o umbră de

probabilitate, sau doar de posibilitate, şi-ar fi putut închipui că întâlnirea de atunci îi face plăcere lui Robert, ar fi trăit o adâncă bucurie. Totuşi, chiar îndoindu-se că-i face plăcere – cu groaza că ar putea să-l plictisească – primea harul întâlnirii aşa cum o pasăre captivă ar primi o rază de soare strecurată printre gratiile coliviei; n-avea rost să mai stea în cumpănă – să se opună simţământului de fericire pe care îl trăia; a fi lângă Robert înseamnă a fi readusă la viaţă.

Domnişoara Keeldar puse jos hârtiile.

— Şi toate aceste valuri ameninţătoare te bucură sau te întristează? îşi întrebă arendaşul.

— Niciuna, nici alta, pe de-a-ntregul; dar e sigur că mi s-au dat indicaţii. Înţeleg că planul nostru trebuie menţinut cu tărie. Îmi dau seama că pregătirea minuţioasă şi atitudinea hotărâtă sunt cele mai nimerite mijloace pentru a evita vărsarea de sânge.

Pe urmă o întrebă dacă i-a atras atenţia un pasaj anume şi primind răspuns negativ, se sculă şi se duse să i-l arate; continuă conversaţia stând în picioare în faţa ei. Din ceea ce vorbeau reieşea dar că amândoi se temeau de izbucnirea unor tulburări prin vecinătatea Briarfield-ului, dar fără să arate sub ce formă. Nici Caroline şi nici doamna Pryor nu puseră întrebări; subiectul nu părea să fie copt pentru o discuţie deschisă; aşa că li se îngădui proprietarei şi arendaşului să păstreze amănuntele numai pentru ei, fără a fi stânjeniţi de curiozitatea ascultătoarelor.

Vorbind cu domnul Moore, domnişoara Keeldar adoptase un ton însufleţit şi totodată reţinut, confidenţial şi în acelaşi timp demn. Totuşi, atunci când se aduseră lumânările şi se aţâţă focul, iar lumina îndestulătoare astfel produsă dădu posibilitatea să i se vadă limpede chipul, puteai să observi că era plină de interes, însufleţită, preocupată, nu exista urmă de cochetărie în gesturile ei; indiferent ce ar fi simţit pentru Moore, îşi domina simţămintele cu toată seriozitatea. Cu aceeaşi seriozitate îşi stăpânea şi el simţămintele şi îşi respecta hotărârile - era evident; căci nu făcea niciun efort ca să atragă, să ia ochii, ori să impresioneze. Cu toate acestea, izbutea să aibă un vag aer de comandant; fiindcă vocea mai profundă, deşi modulată cu blândeţe, şi, din când în când, hotărârea mai nezdruncinată reuşeau, în chip neintenţionat şi involuntar, printr-o frază sau un

ton ce nu admiteau replică, să înfrângă accentele molatice şi firea excesiv de sensibilă, deşi mândră, ce o caracteriza pe Shirley. Domnişoara Keeldar lăsa să se vadă că discuţia cu el o făcea fericită, iar bucuria părea să-i fie dublă – bucurie pentru trecut şi pentru prezent, a amintirilor şi a speranţei.

Ce am spus acum sunt părerile Carolinei despre cei doi; trăia deplin simţămintele descrise mai sus. Şi simţind astfel, încerca să nu sufere; şi totuşi suferea cumplit. Suferea, într-adevăr, sfâşietor: cu câteva minute mai înainte, inima ei hămesită gustase o picătură şi o firimitură din acea hrană care, de i-ar fi fost oferită în abundenţă, ar fi adus bogăţie de viaţă acolo unde viaţa începea să se stingă; însă ospăţul cel generos îi era smuls din faţă şi întins dinaintea altcuiva, iar ei nu-i rămânea decât să privească de pe margini la desfăşurarea banchetului.

Ceasul bătu de nouă; venise vremea ca musafira să plece acasă; îşi strânse lucrul şi puse în săculeţ broderia, foarfecele şi degetarul, ură doamnei Pryor noapte bună şi liniştită şi primi din partea ei o strângere de mână mai călduroasă decât de obicei; pe urmă se apropie de domnişoara Keeldar.

— Noapte bună, Shirley!

Shirley tresări.

— Cum? Atât de devreme? Vrei să pleci acum?

— E nouă şi ceva.

— Nici n-am auzit ceasul. Mâine ai să vii din nou şi în noaptea asta o să fi fericită, nu-i aşa? Adu-ţi aminte de planurile noastre.

— Da, răspunse Caroline. N-am uitat.

Mintea o prevenea că nici planurile acelea şi nici orice fel de alte planuri n-ar fi fost în stare să-i redea o linişte sufletească neîntreruptă. Se întoarse spre Robert, care stătea foarte aproape, în spatele ei; când privi în sus, strălucirea lumânărilor de pe consolă i se revărsă din plin peste faţă; întreaga-i paloare, toate schimbările, toate tristele lor semnificaţii ieşiră limpede la iveală. Robert avea ochi ageri şi, dacă ar fi vrut, ar fi putut să le vadă; dar nimic nu arătă dacă le observase ori nu.

— Noapte bună! spuse tremurând ca varga şi întinse cu grabă mâna micuţă, nerăbdătoare să se despartă de el cât mai repede.

— Te duci acasă? o întrebă fără să-i atingă mâna.

— Da.

— A venit Fanny să te ia?

— Da.

— Oricum, pot să te conduc şi eu câţiva paşi; nu chiar până la casa parohială, totuşi, pentru ca nu cumva vechiul meu prieten Helstone să mă împuşte pe fereastră.

Începu să râdă şi îşi luă pălăria. Caroline pomeni ceva despre osteneală inutilă; el îi spuse să-şi ia boneta şi şalul. Ea fu repede gata şi curând se găsiră amândoi în aer liber. Moore îi puse braţul sub al său, la fel cum făcea odinioară – cu gestul acela pe care ea totdeauna îl simţea plin de duioşie.

— Poţi s-o iei înainte, Fanny, îi spuse Robert fetei. Te ajungem din urmă.

Şi de îndată ce Fanny o luă puţin înainte, Robert prinse mâna Carolinei într-a sa şi îi spuse cât de mult se bucură să vadă că e o musafiră obişnuită la Fieldhead: spera că legătura strânsă cu domnişoara Keeldar avea să continue; o asemenea relaţie nu putea fi decât plăcută şi folositoare.

Caroline îi răspunse că ţinea foarte mult la Shirley.

— Şi nu încape îndoială că simpatia e reciprocă, declară Moore. Dacă îţi spune că ţi-e prietenă, poţi fi sigură că aşa este; nu e capabilă de prefăcătorie; dispreţuieşte ipocrizia. Dar ia spune, Caroline, n-o să te mai vedem niciodată la Hollow’s Cottage?

— Cred că nu, dacă unchiu-meu nu se răzgândeşte.

— Şi te simţi acum foarte singură?

— Da, destul de singură. În afară de tovărăşia domnişoarei Keeldar nu prea mai am nicio bucurie.

— N-ai fost cumva bolnavă în ultima vreme?

— Nu, deloc.

— Ar trebui să te îngrijeşti. Ai grijă mai ales să nu renunţi la plimbări. Nu ştiu dacă îţi dai seama, dar mi s-a părut că eşti cam schimbată – puţin cam abătută şi cam palidă. Unchiul tău se poartă frumos cu tine?

— Da, e la fel cum a fost întotdeauna.

— Asta înseamnă că nu-i prea afectuos; nici prea multă ocrotire, nici prea multă grijă. Atunci ce te roade? Spune-mi, Lina.

— Nimic, Robert!

Dar glasul îi tremura.

— Cu alte cuvinte nimic din ce ai fi dispusă să-mi spui; nu eu sunt omul căruia să te destăinui. Despărţirea e deci pe cale să

ne înstrăineze, nu-i aşa?

— Nu ştiu; uneori aproape mă tem că da.

— N-ar trebui să se întâmple aşa. „Uita-vom ce a fost cândva, şi prieteni dragi vor dispărea?“

— Robert, eu nu uit.

— Cred că au trecut două luni, Caroline, de când n-ai mai fost pe la vilă.

— De când n-am mai fost la vilă, da,

— Ai trecut vreodată pe-acolo când te duceai la plimbare?

— Am fost sus, pe deal, câteodată, seara,. Şi m-am uitat în jos, peste vâlcea. Într-un rând am văzut-o pe Hortense în grădină udând florile, şi ştiu la ce oră aprinzi lampa din birou; din vreme în vreme am aşteptat să-i văd strălucirea; şi te-am zărit aplecându-te între lampă şi fereastră; ştiam că eşti dumneata – aproape că aş fi în stare să-ţi desenez silueta.

— Mă mir că nu te-am întâlnit niciodată; uneori mă urc şi eu pe dealuri, după ce apune soarele.

— Ştiu că ieşi; era gata să stau de vorbă cu dumneata într-o noapte, atât de pe-aproape ai trecut.

— Zău? Am trecut pe aproape de tine şi nu te-am văzut! Eram singur?

— De două ori te-am văzut şi niciodată nu erai singur.

— Cu cine eram? Probabil cu nimeni altcineva decât Joe Scott sau propria-mi umbră aruncată de razele lunii.

— Nu; nici Joe Scott şi nici umbra dumitale, Robert. Prima oară erai cu domnul Yorke; iar a doua oară ce numeşti umbra dumitale era o siluetă cu frunte albă şi plete întunecate, cu un colier sclipitor în jurul gâtului; însă doar v-am zărit, şi pe dumneata şi silueta aceea ca de zână; n-am aşteptat să aud ce vorbiţi.

— S-ar zice că umbli nevăzută. În seara asta am observat că ai un inel la mână; n-o fi inelul lui Gyges[1]? De-acum încolo, când o să fiu singur în birou, chiar şi în puterea nopţii, îmi voi îngădui să mi-o închipui pe Caroline plecată peste umărul meu şi citind împreună cu mine aceeaşi carte, sau şezând alături ocupată cu treburile ei, dar ridicându-şi din când în când ochii nevăzuţi ca să-mi citească pe faţă gândurile.

— Poţi să nu te sperii de asemenea indiscreţii; nu mă apropii

[1] Rege al Lydiei (686—656 î.e.n.), despre care Platon spunea că ar fi găsit un inel ce avea darul să-l facă nevăzut.

de dumneata, rămân doar în depărtare şi urmăresc ce ţi se mai întâmplă.

— Seara, după ce se închide fabrica, iar eu hoinăresc de-a lungul gardurilor – sau noaptea, în vreme ce ţin locul paznicului – o să-mi închipui că fiecare ciripit de pasăre adormită în cuibul ei şi fiece foşnet de frunză sunt o mişcare făcută de tine; umbrele copacilor îţi vor împrumuta silueta; în fiece ramură cu flori albe de măceş am să-mi închipui că te zăresc pe tine. Lina, ai să mă urmăreşti pretutindeni.

— Niciodată n-o să mă aflu acolo unde nu doreşti să fiu, nici n-am să văd ori să aud ce doreşti să rămână nevăzut şi neauzit.

— Te voi vedea chiar şi în fabrică, în plină lumină a zilei; şi chiar te-am văzut o dată. Abia acum o săptămână, şedeam la capătul unei hale din fabrică şi fetele lucrau la capătul celălalt, iar într-un grup de lucrătoare care alergau de colo-colo mi s-a părut că zăresc o siluetă asemănătoare cu a ta. Era vreun efect înşelător de lumină şi umbră sau vreo amăgitoare rază a soarelui. M-am dus până la grupul de acolo; ce văzusem eu pierise; m-am trezit între două fetişcane zdravene purtând şorţuri.

— N-am să vin niciodată în fabrică după dumneata, Robert, dacă nu mă chemi.

— Şi nu e singurul prilej în care imaginaţia mi-a jucat feste. Într-o noapte, pe când mă întorceam târziu de la târg, am intrat în salonul vilei cu gândul s-o găsesc pe Hortense acolo; dar în locul ei mi s-a părut că te găsesc pe tine. În cameră nu se afla nicio lumânare; o luase soră-mea sus cu ea; obloanele nu fuseseră trase şi bogate raze de lună se revărsau prin ochiurile ferestrei; şi acolo te aflai tu, Lina, lângă tocul ferestrei, puţin plecată într-o parte, aşa cum nu rareori ţi se întâmplă să stai. Erai îmbrăcată în alb, la fel cum te-am văzut la o reuniune, într-o seară. O jumătate de secundă mi s-a părut că faţa ta proaspătă, plină de viaţă, e întoarsă către mine şi mă priveşte; o jumătate de secundă m-am gândit să vin şi să te iau de mână, să te cert pentru îndelunga absenţă şi să-ţi urez bun venit pentru seara de atunci. Dar după ce am făcut doi paşi, vraja s-a risipit; conturul rochiei şi-a schimbat forma; trăsăturile chipului s-au topit şi n-a mai rămas nimic din ele; îndată ce am ajuns acolo am văzut că în realitate nu rămăsese decât faldul unei perdele de muselină albă şi un ghiveci cu o plantă de casă plină de boboci – *„sic*

transit“, et caetera[1].

— Prin urmare n-a fost fantoma mea? Era gata sa cred că da.

— Nu; nimic altceva decât muselina, ghiveciul şi bobocii roşii; o pildă de iluzie pământească.

— Mă mir că mai ai timp pentru asemenea iluzii, când gândurile trebuie să-ţi fie aşa de prinse.

— Şi eu mă mir. Dar în mine, Lina, aflu două firi deosebite; una faţă de lume şi faţă de treburi, şi alta acasă şi în timpul liber. Gérard Moore e un câine nemilos dacă îl duci la fabrică sau la târg; omul căruia îi spui vărul tău Robert e uneori un visător şi trăieşte în alte sfere decât aceea a postăvăriei şi biroului.

— Dar cele două firi se împacă bine cu dumneata; am impresia că arăţi sănătos şi liniştit; ai pierdut cu totul aerul acela hărţuit pe care te durea sufletul când îi vedeai zugrăvit pe chipul dumitale acum câteva luni.

— Bagi tu de seamă asta? Sigur, am scăpat de unele greutăţi; am trecut de locurile cu stânci primejdioase şi am ieşit în largul mării.

— Şi, dacă ai vânt prielnic, poţi nădăjdui să faci o călătorie bogată în roade?

— Aş putea să *sper,* da; dar speranţele sunt înşelătoare; peste vânturi şi valuri nu poţi să fi stăpân, vânturile şi furtunile veşnic ridică piedici în calea marinarului; el nu poate să-şi scoată din minte că-l pândeşte furtuna.

— Dar dumneata eşti pregătit pentru asta – eşti marinar destoinic şi căpitan iscusit, un pilot plin de îndemânare, da, Robert, ştii să domoleşti furtunile.

— Ruda mea are întotdeauna despre mine cea mai bună părere, dar am să-i iau vorbele drept prevestitoare de bine; voi socoti că întâlnindu-mă cu ea în noaptea asta am văzut cum îmi iese în întâmpinare una dintre păsările acelea care pentru marinari sunt vestitoare de noroc.

— Sărmană vestitoare de noroc mai este aceea care nu-i în stare de nimic – nu are nicio putere. Îmi dau seama de neputinţa mea; n-are niciun rost să-ţi spun că vreau să-ţi fiu de folos, atâta vreme cât n-o pot dovedi, îţi doresc mult succes; îţi doresc destin măreţ şi fericire adevărată.

— Dar când mi-ai dorit altceva? Ce aşteaptă Fanny acolo? I-

[1] Aşa trece, etc. Începutul dictonului latin *Sic transit gloria mundi* (Aşa trece slava lumească).

am spus s-o ia înainte. Aha! Va să zică am şi ajuns lângă cimitir; aici trebuie să ne despărţim, aşa bănuiesc; dacă n-ar fi fost fata asta cu noi am fi mai putut sta câteva minute pe treptele bisericii. E o noapte atât de frumoasă, o atât de paşnică noapte de vară, încât deocamdată nu prea mă trage inima să mă întorc la Hollow.

— Acum nu putem sta pe treptele din faţa bisericii, Robert.

Caroline rosti vorbele acestea fiindcă Moore o conducea înspre intrarea bisericii.

— Poate că nu, dar trimite-o pe Fanny acasă; spune-i că venim şi noi; câteva minute nu mai au importanţă.

Orologiul bisericii sună ceasurile zece.

— Acum are să iasă unchiu-meu ca să-şi facă rondul de gardă, şi totdeauna trece prin faţa bisericii şi prin cimitir.

— Şi ce dacă? Dacă n-ar şti Fanny că suntem aici, mi-ar face plăcere să-l păcălim şi să treacă pe lângă noi fără să ne vadă. Când ar fi el în faţă, noi am putea fi sub fereastra dinspre apus; când ar lua-o pe partea dinspre nord, ne-am putea strecura pe lângă cea din sud; şi într-o clipă am putea să ne ascundem după orice piatră; monumentul acela înalt ridicat de familia Wynne ar fi de-ajuns să ne ascundă cu totul.

— Robert, ce bine dispus eşti în seara asta! Hai pleacă – pleacă, adăugă Caroline cu nerăbdare. Uite, se-aude uşa din faţă…

— Nu vreau să plec; ba, dimpotrivă, am să mai rămân.

— Ştii bine că unchiu-meu s-ar supăra îngrozitor; mi-a interzis să te mai văd fiindcă eşti iacobin.

— Bizar iacobin!

— Pleacă, Robert, uite-l că vine – îi aud tuşea.

— *Diable!*[1] Ciudat lucru – tare aş vrea să mai stau!

— Îţi aduci aminte ce a făcut atunci când a dat peste Fanny şi… începu Caroline, dar se opri dintr-o dată.

Cuvântul următor ar fi trebuit să fie „iubitul”, dar nu era în stare să-l rostească; putea să pară dinadins folosit ca să sugereze idei pe care nu avea intenţia să le sugereze – idei aducătoare de amăgiri şi tulburări.

Moore avea mai puţine scrupule.

— Şi iubitul ei? întrebă fără să ezite o clipă. Domnul Helstone l-a băgat sub pompă şi i-a făcut o baie zdravănă – aşa-i? Aş zice

[1] Drace! (fr.).

că şi mie mi-ar face hatârul ăsta cu destulă mulţumire. Mi-ar plăcea să-l aţâţ puţin pe bătrânul tiran – nu, orice ar fi, nu *împotriva* ta. Dar să facă deosebirea între un iubit şi un văr cred că ar fi în stare, nu?

— Oho! La dumneata nu s-ar gândi nici pe departe în felul ăsta, sunt sigură că nu; cearta cu dumneata ţine doar de politică şi atât; dar n-aş vrea deloc să întindem coarda prea mult, îl ştii doar cât e de arţăgos. Uite-l c-a ajuns la portiţa grădinii - hai, pentru binele dumitale şi al meu, hai, Robert, pleacă!

Vorbele atât de stăruitoare erau sprijinite prin gesturi de acelaşi fel şi priviri încă mai stăruitoare. Moore îi strânse o clipă între palmele lui palmele împreunate, răspunse privirii ridicate cu o privire îndreptată în jos, rosti „Noapte bună!“ şi plecă.

Peste o clipă Caroline se afla lângă uşa dinspre bucătărie, alături de Fanny. Chiar atunci umbra pălăriei cu boruri întoarse se abătu peste un mormânt luminat de lună; ţeapăn de parcă ar fi înghiţit un baston, parohul ieşi din grădină şi porni cu pas domol, cu mâinile la spate, să străbată cimitirul. Puţin a lipsit ca Moore să nu fie prins; până la urmă tot a trebuit să se „pitească”, s-o ia pe după biserică şi să se ascundă în spatele fălosului monument al familiei Wynne. A fost silit să rămână acolo zece minute întregi, cu un genunchi proptit în iarbă, cu pălăria în mână şi pletele în voia stropilor de rouă, cu ochii negri scăpărători şi cu buzele întredeschise datorită râsului mut provocat de propria-i stare; căci la trei paşi de el se oprise parohul să admire în voie stelele şi să prizeze tabac.

Se întâmplă, însă, ca în mintea domnului Helstone să nu existe nici măcar o umbră de bănuială; căci fiind de obicei foarte vag informat cu privire la deplasările nepoatei, deoarece considera că nici nu merită osteneala să le urmărească îndeaproape, habar nu avea că toată ziua fusese plecată şi şi-o închipuia stând în camera ei, ocupată cu lucrul sau cu vreo carte; acolo se şi afla în momentul acela; dar nu cufundată în liniştitele îndeletniciri presupuse de el, ci stând la fereastră cu inima zbătându-i-se în piept şi privind cu neliniște prin crăpăturile oblonului ca să-şi vadă unchiul reîntors în casă şi vărul scăpat; până la urmă dorinţele i se împliniră; îl auzi pe domnul Helstone intrând şi îl văzu pe Robert păşind printre morminte, apoi sărind gardul; abia atunci coborî pentru rugăciune. Când se reîntoarse în cameră, se întâlni din nou cu

amintirea lui Robert. Vedeniile din timpul somnului fură multă vreme evitate; multă vreme stătu lângă zăbrele, multă vreme privi înspre vechea grădină şi biserica încă şi mai veche, peste mormintele înşirate unul după altul, cenuşii şi solemne, desenate limpede sub lumina lunii. Urmări paşii nopţii pe cărările-i de stele, până departe în „măruntele minute de dincolo de toate”; în gând, toată vremea se afla împreună cu Moore. Stătea lângă el; îi auzea glasul; îşi ţinea mâna într-a lui şi mâna rămânea mereu caldă între degetele sale. Când bătea orologiul bisericii, sau de câte ori se isca orice alt zgomot, când apărea în cameră şoricelul deprins să umble în voie pe acolo – un intrus împotriva căruia pentru nimic în lume n-ar fi lăsat-o pe Fanny să pună vreo capcană – când venea şi făcea să zdrăngăne lanţul de chei, singurul ei inel, apoi mai stârnea câteva foşnete pe masa de toaletă unde întotdeauna îl aştepta un biscuit – Caroline înălţa-privirile, readusă pentru o clipă în lumea reală. Atunci rostea cu jumătate de glas, ca şi când s-ar fi împotrivit dojenilor unui îndrumător nevăzut şi neauzit:

— Nu mă amăgesc cu visuri de dragoste; dacă mă gândesc e doar fiindcă nu pot să dorm; bineînţeles ştiu că o să se însoare cu Shirley.

Şi în vreme ce tăcerea se reînstăpânea, sunetele orologiului se stingeau, protejatul cel nedomesticit şi necunoscut se retrăgea, Caroline îşi relua visul, cuibărindu-se la pieptul vedeniilor – ascultându-le, stând de vorbă cu ele. Într-un târziu vedeniile păliră; pe măsură ce se apropiau zorile, stelele apuneau şi primele licăriri ale zilei risipeau alcătuirile închipuirii; ciripitul păsărelelor atunci trezite din somn le acoperea şoaptele. Povestea plină de înflăcărare, înviorată de pasiune, luată pe aripi de adierile dimineţii deveni murmur stins. Acea vedenie care, ivită sub razele lunii, trăia, avea puls, avea mişcare, purta strălucirea sănătăţii şi prospeţimea tinereţii, îngheţă şi se făcu cenuşie ca o fantomă când dădu piept cu roşeaţa răsăritului. Se risipi. Şi la sfârşit visătoarea rămase stingheră; se strecură în pat, înfrigurată şi abătută.

CAPITOLUL XIV

Shirley îşi caută mântuirea în opere de binefacere

„Bineînţeles, ştiu sigur că o să se însoare cu Shirley, fu primul gând care îi trecu prin minte a doua zi dimineaţa. Şi trebuie să se însoare cu ea, căci îi poate fi de mare ajutor”, urmă apoi cu toată convingerea. Şi imediat veni gândul dureros: „Dar când ei *vor fi* soţ şi soţie eu am să fiu dată uitării. Vai! Am să fiu cu totul dată uitării! Şi ce... *ce* o să mă fac eu atunci când Robert va fi definitiv şi pe de-a-ntregul despărţit de mine? Încotro am să apuc? Robert *al meu.* Ce mult aş dori să pot spune pe bună dreptate că e al meu! Dar eu nu sunt decât sărăcie şi neputinţă. Shirley este bogăţie şi putere; şi frumuseţe totodată, şi dragoste – asta nu pot s-o neg. Aici nu e vorba de o poveste dubioasă; îl iubeşte, şi nu cu simţăminte de duzină; îl iubeşte, sau îl *va* iubi în aşa chip încât el să fie dator să se simtă mândru că e iubit. Nimeni nu poate ridica nicio obiecţie întemeiată. Prin urmare să se căsătorească; dar pe urmă eu n-am să mai însemn nimic pentru Robert. Ca să-i fiu soră, sau alte treburi dintr-astea – mi-e silă. Pentru un bărbat ca Robert am să fiu totul sau nimic; nicio ezitare şi nicio vorbă goală nu poate fi suportată. De îndată ce perechea va fi unită, fără îndoială că am să mă despart de ei. Cât despre zăbovitul prin preajma lor, făcând pe ipocrita şi lăsând să se vadă senine simţăminte de prietenie, când sufletul îmi va fi răvăşit de cu totul alte emoţii – în asemenea hal de decădere n-am să ajung niciodată. A juca rolul prietenului devotat nu mi-ar fi deloc mai uşor decât a-l juca pe acela al duşmanului de moarte; la fel de puţin sunt în stare să le stau în cale pe cât aş putea să-i calc în picioare. Robert e un om de mâna întâi – pentru mine; *l-am* iubit, *îl* iubesc, *trebuie* să-l iubesc. Aş vrea să fiu nevasta lui, dacă aş putea; şi cum nu pot, nu-mi rămâne decât să plec undeva unde să nu-l mai vad. Există doar o singură alternativă – ori să mă lipesc de el atât de strâns încât să devin o parte din fiinţa lui, ori să fiu despărţită de el aşa cum sunt despărţiţi cei doi poli ai unei sfere. Dumnezeule, atunci desparte-mă! Desparte-ne cât mai grabnic!“

Tot cam astfel de gânduri îi umblau iarăşi prin minte şi târziu după-amiaza, când unul dintre personajele ce-o obsedau trecu

pe dinaintea ferestrei salonului. Domnişoara Keeldar păşi alene pe acolo; umbletul şi înfăţişarea lăsau să se vadă acel amestec de melancolie şi nepăsare ce alcătuia, în momentele de linişte, aspectul obişnuit al persoanei şi atitudinilor sale. În momentele de însufleţire însă, nepăsarea dispărea fără urmă, melancolia căpăta o nuanţă de voioşie sinceră minunat îmbinată cu râsul, cu zâmbetul, cu privirile şi alcătuiau laolaltă un simţământ pe deplin închegat, astfel că voioşia ei nu părea niciodată „trosnet de spini striviţi sub talpă“.

— Ce înseamnă asta, de ce n-ai venit să mă vezi astăzi după-amiază, aşa cum mi-ai promis? I se adresă Carolinei îndată după ce intră în cameră.

— N-am avut chef, răspunse foarte sincer domnişoara Helstone.

Domnişoara Keeldar o şi cercetase cu priviri scrutătoare.

— Nu! exclamă Shirley. Văd că nu ai chef să mă iubeşti; iar ai căzut într-una din stările acelea ale tale înnegurate şi neîndurătoare, când omul simte că prezenţa lui lângă tine nu este binevenită. Ai asemenea stări. Îţi dai seama?

— Ai de gând să stai mult, Shirley?

— Da. Am venit să beau ceaiul şi nu pot pleca înainte de a-l bea. Prin urmare o să-mi iau libertatea de a-mi scoate boneta chiar şi fără să fiu invitată.

Făcu întocmai, pe urmă rămase în picioare pe covor, cu mâinile la spate.

— Arăţi de mai mare dragul, continuă să vorbească tot cercetând-o atent cu privirile, dar nu fără prietenie, ci mai degrabă cu milă. Grozav de liniştită te mai arăţi, aidoma cu o căprioară rănită şi care îşi caută singurătatea. Ţi-e frică, oare, că Shirley are să-ţi scoată sufletul dacă are să descopere că eşti rănită şi sângerezi?

— De Shirley nu mi-e niciodată frică.

— Dar câteodată nu poţi s-o suferi; şi nu rareori o ocoleşti. Shirley este în stare să-şi dea seama când e ocolită şi dată deoparte. Dacă aseară n-ai fi plecat spre casă cu cine ai plecat, astăzi ai fi alt om. La cât ai ajuns acasă?

— Pe la zece.

— Ehei! Ţi-au trebuit trei sferturi de ceas ca să străbaţi o milă? Tu, sau Moore, aţi zăbovit în halul ăsta?

— Shirley, vorbeşti prostii.

— *El* a vorbit prostii – în privinţa asta nu am nicio îndoială; ori s-a înfăţişat într-un fel anume, ceea ce e de o mie de ori mai rău; chiar în clipa asta îţi văd pe frunte lumina ochilor lui. Aş fi în stare să-l provoc la duel, numai că n-am, unde găsi un martor de nădejde. Sunt cumplit de nervoasă, şi în aceeaşi stare am fost toată noaptea şi toată ziua de astăzi. Nu mă întrebi din ce pricină, făptură mică, tăcută şi peste măsură de sfioasă ce eşti, continuă ea după o pauză. N-ai merita să-ţi torn în poală toate secretele mele fără să mă rogi. Pe cuvântul meu că ieri seară aş fi fost în stare să mă iau pe urmele lui Moore cu intenţii ucigaşe. Am pistoale şi ştiu să mă folosesc de ele.

— Lasă fleacurile, Shirley! Pe cine l-ai fi împuşcat - pe mine sau pe Robert?

— Pe niciunul, probabil – sau poate că pe mine – ori mai degrabă vreun liliac sau vreo ramură de copac. E un înfumurat – vărul ăsta al tău – un înfumurat calm, serios, rezonabil, cumpănit şi plin de ambiţie. Parcă îl văd stând în picioare în faţa mea şi debitându-şi vorbirea aceea pe jumătate aspră, pe jumătate duioasă şi până la urmă venindu-mi de hac (îmi dau foarte bine seama că aşa se întâmplă) cu ţelurile neclintite şi altele asemenea. Iar atunci – mă scoate complet din sărite!

Domnişoara Keeldar începu să se plimbe cu paşi iuţi prin încăpere în vreme ce repeta cu tărie că nu mai are niciun fel. De răbdare faţă de bărbaţi în general, dar mai cu seamă faţă de arendaşul pomenit.

— N-ai dreptate, sări Caroline oarecum îngrijorată. Robert nu este înfumurat şi niciun bărbat uşuratic. Asta pot să ţi-o garantez.

— *Tu* să garantezi pentru el? Crezi cumva că în privinţa asta aş putea să ţin seamă de vreun cuvânt de-ai tău? Nu poate exista nicio altă mărturie căreia să nu-i dau mai multă crezare decât uneia făcute de tine. Pentru binele lui Moore ai fi în stare să-ţi tai şi mâna dreaptă.

— Dar nu şi să mint; şi fiindcă spun adevărul, trebuie să te asigur că aseară s-a purtat cu mine doar politicos - atât şi nimic mai mult.

— N-am întrebat cum s-a purtat, pot ghici şi singură. Am văzut pe fereastră cum ţi-a luat mâna între degetele lui lungi, de cum aţi ieşit pe poartă.

— Asta nu înseamnă nimic. Nu suntem străini, doar ştii bine.

Mă cunoaşte de foarte multă vreme şi suntem veri.

— Sunt indignată; şi cu asta am încheiat întreaga poveste, răspunse domnişoara Keeldar. Apoi adăugă: toată liniştea şi mulţumirea îmi sunt spulberate de manevrele lui. Mereu intervine între mine şi tine; fără el, noi am fi prietene bune; dar acest înfumurat lung de şase picioare aruncă mereu şi mereu umbre asupra prieteniei noastre. Mereu şi mereu trece pe unde nu trebuie şi acoperă lumina pe care eu doresc s-o văd totdeauna cât mai limpede; nu se mai satură să facă tot ce-i stă în putinţă ca să-ţi arate că sunt o fiinţă plicticoasă şi primejdioasă.

— Nu, Shirley; nici vorbă.

— Ba da. N-ai vrut tovărăşia mea astăzi după-amiaza şi asta m-a durut adânc; tu eşti din fire o fiinţă mai rezervată, dar eu sunt o fire sociabilă, nu pot trăi singură. Dacă am fi lăsate de capul nostru, doar atât, să ştii că eu te preţuiesc aşa de mult, încât m-aş putea împăca să te am lângă mine toată vremea şi n-aş dori să mă despart de tine nici măcar pentru o frântură de secundă. Tu n-ai putea să spui acelaşi lucru în ce mă priveşte pe mine.

— Shirley, pot să spun orice doreşti. Shirley, ţin la tine.

— Mâine ai să doreşti să mă ia naiba, Lina.

— Nu, n-are să fie aşa. Pe zi ce trece mă obişnuiesc tot mai mult... te îndrăgesc tot mai tare. Ştii bine că sunt prea englezoaică pentru a mă arunca dintr-o dată într-o prietenie frenetică. Dar eşti într-atâtea privinţe mult mai înzestrată decât oamenii obişnuiţi – eşti atât de deosebită de tinerele noastre pe care le poţi întâlni la fiecare pas! Te stimez, te apreciez nespus; nu eşti niciodată o povară pentru mine, niciodată. Crezi ce-ţi spun?

— În parte, răspunse domnişoara Keeldar zâmbind cam neîncrezătoare. Dar eşti o fiinţă extraordinară; oricât de cumpănită pari, există undeva în făptura ta o forţă şi o profunzime nu uşor de identificat şi de apreciat; şi pe urmă, fără îndoială că eşti nefericită.

— Şi oamenii nefericiţi sunt doar rareori buni la suflet – asta vrei să spui?

— Câtuşi de puţin; vreau mai degrabă să spun că oamenii nefericiţi sunt adesea preocupaţi şi nu prea au chef să pălăvrăgească la nesfârşit cu interlocutori de felul meu. Ba mai

mult decât atât, există un sol de nefericire care nu numai că deprimă, dar şi macină – şi mă tem că la tine despre asta e vorba. Compasiunea ar putea să-ţi fie de vreun ajutor, Lina? Dacă da, primeşte-o din partea mea: Shirley o oferă cu largheţe şi-i garantează puritatea.

— Shirley, eu n-am avut nicio soră – nici tu n-ai avut; dar în clipa asta înţeleg ca într-o strălucire ce fel de sentimente nutresc surorile una faţă de alta. O afecţiune îngemănată cu însăşi viaţa lor şi pe care nicio lovitură de ordin sentimental n-o poate dezrădăcina, pe care micile certuri nu fac decât s-o întunece pentru o clipă ca să se aprindă cu şi mai multă strălucire atunci când încordarea dispare; o afecţiune ce nu poate fi până la urmă depăşită de nicio altă pasiune şi faţă de care dragostea însăşi nu-i în stare decât să se ia la întrecere pe tărâmul forţei şi al adevărului. Dragostea ne chinuie crunt, Shirley; este atât de sfâşietoare, ne aduce atâta suferinţă, şi cu flăcările ei ne mistuie puterile; în afecţiune nu se află nici durere şi nici flăcări, ci doar încurajare şi balsam. Mă simt încurajată şi alinată atunci când tu – ia aminte: *tu, şi numai tu* – te afli în preajma mea, Shirley. Acum mă crezi?

— Totdeauna cred cu uşurinţă în lucrurile care îmi fac plăcere. Prin urmare suntem într-adevăr prietene, Lina, în ciuda acelor umbre?

— Suntem într-adevăr prietene, orice ar fi să se întâmple, răspunse Caroline trăgând-o pe Shirley lângă ea şi aşezând-o pe un scaun,

— Bine, atunci hai să vorbim despre altceva şi nu despre Tulburător.

Dar tocmai atunci în încăpere intră preotul, iar acel „altceva” la care se referise domnişoara Keeldar n-a mai putut fi pomenit decât la plecare; atunci ea a zăbovit puţin în coridor şi a vorbit:

— Caroline, aş vrea să-ţi spun că am o mare greutate pe suflet; mă mustră conştiinţa amarnic, de parcă aş fi săvârşit ori m-aş pregăti să săvârşesc o crimă. Trebuie să înţelegi că nu e vorba despre conştiinţa mea *intimă,* ci de aceea de proprietar al pământului şi al conacului. Am căzut în stăpânirea unui vultur cu gheare de oţel. Mă aflu sub o influenţă sumbră, cu care nu prea sunt de acord, dar nici nu sunt în stare să-i rezist. Mi-e teamă că nu va trece mult şi se va întâmpla ceva la care nici nu vreau să mă gândesc. Pentru a-mi uşura sufletul şi a face tot ce-mi stă în

putinţă ca să împiedic nenorocirea, vreau să mă angajez într-o serie de opere de binefacere. De aceea, nu trebuie să te surprindă dacă vezi că am trecut pe neaşteptate la o dispoziţie sufletească extrem de generoasă. Nu-mi dau deloc seama cum ar urma să încep, dar trebuie să mă sfătuieşti şi tu; mâine o să vorbim mai pe larg despre treburile astea; ce te rog acum e doar s-o inviţi pe fiinţa aceea minunată, domnişoara Ainley, să vină până la Fieldhead. Mă gândesc să mă pun sub tutela ei – nu-i aşa c-o să aibă o pupilă grozavă? Şi spune-i aşa, pe departe, că deşi am numai intenţii bune, sunt cam neglijentă din fire, şi atunci are să fie mai puţin scandalizată de ignoranţa mea în ce priveşte societăţile de binefacere care oferă nevoiaşilor haine şi altele.

A doua zi, Caroline o găsi pe Shirley stând la birou cu o înfăţişare foarte gravă şi având dinainte un registru, un teanc de bancnote şi o pungă doldora de monede. Arăta cum nu se poate mai serioasă, dar puţin nedumerită. Îi spuse că îşi „aruncase privirea” peste cheltuielile săptămânale ale casei, cu gândul de a vedea unde ar putea să facă unele reduceri; că tocmai stătuse de vorbă cu doamna Gil, bucătăreasa, şi femeia plecase de acolo cu bănuiala că în mintea ei (a stăpânei) ceva nu era fără îndoială la locul lui.

— I-am ţinut o predică, spuse Shirley, despre datoria de a cheltui cu grijă, într-un fel cu totul nou pentru ea. Cu atâta convingere i-am vorbit despre economii, încât eu singură m-am mirat; fiindcă, vezi tu, pentru mine este o idee cu totul nouă; niciodată nu m-am gândit, şi încă mai puţin am vorbit, până în zilele din urmă, despre asemenea treburi. Asta însă numai în teorie, căci atunci când am ajuns la partea practică n-am putut să reduc nimic. N-am tăria să renunţ nici măcar la un singur funt de unt, sau să urmăresc a obţine o socoteală limpede asupra modului cum sunt folosite untura, slănina, pâinea, carnea sau orice alt aliment folosit la bucătărie. Ştiu bine că niciodată n-am făcut la Fieldhead iluminaţie mare, dar n-am avut tăria să cer lămuriri cu privire la rostul nenumăraţilor funzi de lumânări de toate soiurile; nu spălăm pentru parohie, totuşi am văzut în tăcere numeroase înregistrări de diverse cantităţi de săpun şi praf de înălbit rufele, calculate aşa fel încât să satisfacă pe deplin până şi pe cel mai pretenţios om interesat de atitudinea noastră faţă de aceste articole; carnivoră nu sunt şi nu-i nici

doamna Pryor, nici măcar doamna Gil însăşi, totuşi n-am făcut decât să îngaim ceva şi să holbez ochii când am văzut notele măcelarului şi cifrele ce par să dovedească faptul – falsul vreau să spun. Caroline, poţi să râzi de mine, dar de schimbat nu poţi să mă schimbi. În unele privinţe sunt o laşă – îmi dau seama. În alcătuirea fiinţei mele un element de bază este laşitatea morală. Am roşit şi am lăsat capul în jos în faţa doamnei Gil atunci când ea ar fi trebuit să bâiguie nişte mărturisiri. Mi-a fost cu neputinţă să adun suficient curaj pentru a face fie şi o simplă aluzie, cu atât mai puţin să-i dovedesc că e o escroacă. Nu sunt înzestrată cu demnitate calmă, nu am curaj adevărat.

— Shirley, ce înseamnă accesul ăsta de nedreptate împotriva ta însăţi? Ştii bine că nu e înclinat să vorbească frumos despre femei, dar unchiul meu spune că nu există în Anglia zece mii de bărbaţi care să se poată compara cu tine şi care într-adevăr să nu ştie ce e teama.

— Da, nu ştiu ce e teama fizică; primejdia niciodată nu mă tulbură. Nu mi-am pierdut deloc firea când taurul cel mare şi roşu al domnului Wynne s-a ridicat deodată mugind în faţa mea, în vreme ce străbăteam singură păşunea, şi-a plecat capul fioros şi mânjit de noroi şi s-a repezit înspre mine; dar mi-a fost teamă când am văzut-o pe doamna Gil ruşinată şi descompusă la faţă. În anumite privinţe ai de două ori – de zece ori mai multă putere decât mine, Caroline; tu, pe care nimeni nu te-ar putea convinge să treci pe lângă un taur cu înfăţişare oricât de paşnică, i-ai fi arătat cu tărie menajerei mele că a făcut un lucru rău; pe urmă ai fi certat-o, cu blândeţe şi înţelepciune; iar la sfârşit, cred eu, dacă ar fi lăsat să se vadă că se căieşte, ai fi iertat-o cu duioşie. Eu nu sunt în stare să mă port aşa. Găsesc că, oricum, în ciuda unor înşelăciuni cam exagerate, trăim totuşi în cadrul posibilităţilor noastre; dispun de bani şi neapărat trebuie să fac cu ei o treabă bună. Săracii de la Briarfield o duc tare greu: trebuie ajutaţi. Tu ce crezi că s-ar cuveni să fac, Lina? N-ar fi oare mai bine să împart banii imediat?

— Nu, zău că nu, Shirley; n-ai proceda cu socotinţă. Deseori mi-am dat seama că tu nu înţelegi prin binefacere decât să împărţi şilingi şi jumătăţi de coroană în mod nepăsător şi la întâmplare, ceea ce poate duce la înşelătorii fără număr. Trebuie să ai un prim-ministru, fiindcă altminteri ai să te trezeşti amestecată într-o mulţime de necazuri. Tu singură ai pomenit

de domnişoara Ainley: domnişoarei Ainley am să mă adresez. Dar, între timp, promite-mi că ai să stai cuminte şi n-ai să-ncepi să-ţi arunci banii în stânga şi-n dreapta. Ce de bani mai ai, Shirley! Trebuie să te simţi tare bogată cu atâta bănet.

— Da; am impresia că sunt cineva. Nu e o sumă uriaşă, dar mă simt răspunzătoare de chipul cum va fi folosită; şi să ştii că răspunderea asta mă apasă pe suflet mult mai greu decât mi-aş fi închipuit. Se spune că la Briarfield ar fi unele familii care aproape că mor de foame; câţiva dintre ţăranii mei au ajuns într-o stare de plâns; trebuie să-i ajut şi am să-i ajut.

— Sunt unii care spun că nu facem bine când dăm pomeni săracilor, Shirley.

— Nu vor să-şi bată capul cu nimic. Pentru cine nu ştie ce-i foamea e uşor să trăncănească despre degradarea adusă de milostenie şi aşa mai departe; numai că ei uită cât de scurtă e viaţa şi cât de amară poate să fie. Nici unuia dintre noi nu ne e dat să trăim multă vreme; atunci să ne ajutăm unii pe alţii în vremuri de lipsă şi nenorocire, măcar atât cât ne stă în putinţă, fără să ţinem nicio clipă seama de scrupulele filosofiei găunoase.

— Dar tu îi ajuţi pe oameni, Shirley; şi până acuma ţi-ai dovedit din plin dărnicia.

— N-am făcut destul; trebuie să dau mai mult fiindcă altminteri, ascultă-mă pe mine, într-o bună zi sângele fratelui meu va începe să strige cu glas tare împotriva mea, acolo sus, în ceruri. Căci la urma urmei, dacă incendiatorii politici vor ajunge până la noi ca să aţâţe vâlvătăile luptei şi prin împrejurimi şi vor încerca să-mi vatăme avutul, ca o tigroaică am să lupt pentru ce-i al meu – ştiu că aşa voi face. Trebuie să ascult glasul Milosteniei atâta vreme cât îmi mai stă în preajmă: de îndată ce glasul acesta va fi înecat de urletele provocatoare ale tâlharilor, întreaga mea făptură se va ridica pentru a se împotrivi şi a nu lăsa nimic din mână. Dacă vreodată săracii se vor aduna şi se vor ridica alcătuind o gloată, le voi sta împotrivă ca un aristocrat: dacă încearcă să mă intimideze, trebuie să-i desfid; dacă mă atacă, trebuie să rezist – şi am s-o fac.

— Vorbeşti la fel ca Robert.

— Şi simt la fel ca Robert, dar cu mai multă înflăcărare. Numai să se amestece în afacerile lui Robert, sau la fabrica lui, sau să se ridice împotriva lui, şi am să-i urăsc. În clipa de faţă nu sunt o

patriciană şi nici nu-i socotesc pe săracii din jurul meu drept plebei; dar de îndată ce mi-ar face un rău prin violenţă, mie sau avutului meu, iar pe urmă ar încerca să ne dicteze condiţiile lor, aş da cu totul uitării mila faţă de nenorocirile şi respectul faţă de sărăcia lor, şi în ceea ce-i priveşte n-aş mai nutri nimic altceva decât dispreţ pentru ignoranţă şi ură pentru neruşinare.

— Shirley – cum îţi mai strălucesc ochii!

— Fiindcă sufletul mi-e în flăcări. Oare tu ai fi mai dispusă decât mine să-l laşi pe Robert doborât de numărul adversarilor?

— Dacă aş avea puterea ta de a-l ajuta pe Robert, aş folosi-o aşa cum ai şi tu de gând s-o foloseşti. Dacă i-aş putea fi tot atât de prieten cum îi eşti tu, i-aş sta alături aşa cum ai şi tu de gând să-i stai – până la moarte.

— În clipa de faţă, Lina, deşi ochii nu-ţi strălucesc, au un licăr viu. Ai coborât pleoapele, dar am zărit în ei o scânteie. Oricum, n-am ajuns încă la luptă. Ceea ce vreau eu să fac e să *previn* pagubele. Nu sunt în stare să uit, nici ziua, nici noaptea, că simţămintele acestea înveninate pe care săracii le poartă împotriva bogaţilor au luat naştere din suferinţă: nici un ne-ar urî şi nici nu ne-ar invidia, dacă n-ar socoti că suntem de atâtea ori mai fericiţi decât ei. Pentru a le alina suferinţele şi a le împuţina astfel ura, trebuie să ofer cu generozitate din îndestularea mea; iar pentru ca darurile acestea să aducă roade cât mai bogate, hai să le facem cu chibzuinţă. Pentru asta trebuie să introducem în sfaturile noastre un spirit diriguitor limpede, calm şi practic; deci du-te şi ad-o încoace pe domnişoara Ainley.

Fără niciun alt cuvânt, Caroline îşi puse boneta şi plecă. Poate părea ciudat că nici ea şi nici Shirley nu se gândiseră s-o consulte pe doamna Pryor în legătură cu planurile lor; dar procedaseră cu înţelepciune. Ştiau din instinct că în cazul când s-ar fi sfătuit cu ea, n-ar fi făcut decât s-o amestece în nişte încurcături neplăcute. Era o femeie mult mai informată, mult mai cultă şi cu judecată mult mai temeinică decât domnişoara Ainley, însă energia administrativă şi priceperea în conducere îi lipseau cu desăvârşire. Bucuroasă ar fi contribuit cu bănişorii ei puţini la o operă caritabilă, căci dărnicia tainică i se potrivea de minune; dar la nişte proiecte publice, organizate pe scară largă, n-avea cum să ia parte; cât despre iniţierea unor asemenea planuri, asta rămânea în afara oricărei posibilităţi. Shirley ştia

foarte bine şi de aceea n-o tulburase pe doamna Pryor cu participarea la discuţii fără rost, punând-o astfel într-o situaţie ce i-ar fi amintit propriile sale slăbiciuni, fără să-i poată aduce vreun folos.

Ziua când a fost chemată la Fieldhead ca să discute nişte proiecte atât de plăcute inimii ei, a fost pentru domnişoara Ainley o zi minunată. Atunci s-a văzut aşezată cu tot onorul şi politeţea la o masă pe care se aflau hârtie, pene, cerneală şi – ceea ce le întrecea pe toate – bani peşin, şi a fost rugată să întocmească un proiect amănunţit pentru ajutorarea săracilor nenorociţi din Briarfield. Iar cum îi cunoştea pe toţi, le cercetase nevoile, încercase în fel şi chip să afle cum ar putea fi ajutaţi mai cu folos, în cazul când s-ar fi găsit mijloacele, era pe deplin competentă să facă faţă unei astfel de îndeletniciri, şi o bucurie sfioasă îi năpădi inima cea bună când îşi dădu seama că poate răspunde prompt şi limpede la întrebările nerăbdătoare ale celor două fete; odată cu răspunsurile la întrebări le ajuta şi să-şi dea seama cât de multe şi cât de folositoare cunoştinţe avea despre condiţiile în care trăiau semenii din jurul ei.

Shirley puse la dispoziţia domnişoarei Ainley trei sute de lire şi la vederea banilor ochii bătrânicii se umplură de lacrimi de fericire, căci şi vedea cum din banii aceia flămânzii au să-şi potolească foamea, cei goi aveau să se îmbrace, iar cei bolnavi aveau să afle alinare. Numaidecât alcătui un plan simplu şi bine judecat pentru trimiterea ajutoarelor; şi le asigură că vremuri mai luminoase aveau să vină pentru oamenii de prin locurile acelea, fiindcă, fără nicio îndoială, exemplul stăpânei de la Fieldhead nu putea să nu fie urmat şi de alţii; ea se va strădui să adune şi alte subscripţii şi să alcătuiască un fond, însă mai întâi trebuia să se sfătuiască şi cu slujitorii bisericii; da, în privinţa asta era neînduplecată: domnul Helstone, doctorul Boultby, domnul Hall *trebuiau* consultaţi – (fiindcă nu numai cei din Briarfield urmau să fie ajutaţi, ci şi cei din Whinbury şi Nunnely) – pentru că, le atrase atenţia, ar fi fost o dovadă de îngâmfare din parte-i dacă ar fi făcut un singur pas fără încuviinţarea preoţilor.

Pentru domnişoara Ainley clericii erau fiinţe sfinte: oricât de neînsemnaţi ar fi fost ei ca oameni, slujba ce-o îndeplineau le aducea harul sfinţeniei. Până şi diaconii - care, din pricina aroganţei lor nesăbuite, n-ar fi fost vrednici nici măcar să-i

încheie şireturile, să-i poarte umbrela, ori să-i aşeze şalul pe umeri – erau transformaţi de entuziasmul ei sincer şi curat în ucenici de sfinţi. Oricât s-au trudit să-i arate cât mai limpede micile lor păcate şi uriaşele absurdităţi şi prostii comise, ea n-a fost în stare să le vadă; n-avea ochi pentru păcatele clericilor: stiharul alb acoperea un noian de păcate.

Cunoscând această nevinovată orbire de care suferea proaspătul ei prim-ministru, Shirley afirmă în mod răspicat că diaconii nu puteau să aibă niciun cuvânt de spus în distribuirea banilor; că n-aveau de ce să se amestece unde nu le fierbea oala. Bineînţeles, preoţii urmează să joace rolul cel mai de frunte, şi în ei se poate avea încredere: au experienţă, înţelepciune, iar domnul Hall, cel puţin, a dovedit totdeauna dragoste şi simpatie pentru semenii săi; cât însă despre tinerii care îi ajută, ei trebuie daţi la o parte, ţinuţi la locul lor şi învăţaţi că ascultarea şi tăcerea se potrivesc cel mai bine cu vârsta şi priceperea lor.

Nu fără groază a ascultat domnişoara Ainley asemenea vorbe; a intervenit însă Caroline şi plasând câteva blânde cuvinte de laudă la adresa domnului Sweeting, a făcut-o să-şi recâştige calmul. Sweeting era, într-adevăr, preferatul domnişoarei Ainley. Se silea să le poarte respect şi domnilor Malone şi Donne; feliile de pandişpan, paharele de felurite băuturi preparate din plante pe care cu diferite prilejuri i le servise lui Sweeting, când venise s-o vadă în căsuţa ei, fuseseră totdeauna oferite din sentimente de autentică grijă maternă. Aceleaşi bunătăţi inofensive le înfăţişase într-un rând şi lui Malone; dar personajul manifestase un atât de deschis dispreţ faţă de cele oferite, încât niciodată nu mai avusese curaj să repete gestul. Pe Donne totdeauna îl servea cu plăcere şi era fericită să vadă dovada indiscutabilă a aprecierii celor oferite în faptul că tânărul mânca de obicei două felii şi lua şi o a treia în buzunar.

Niciodată obosită în eforturile depuse pentru a face un bine, domnişoara Ainley ar fi fost gata să plece de îndată într-o plimbare de zece mile care s-o ducă pe la toate cele trei case parohiale ca să le arate preoţilor planul ei şi cu umilinţă să le ceară încuviinţarea; dar domnişoara Keeldar nu o lăsă şi propuse, în schimb că-i adune pe toţi preoţii la o mică reuniune care să aibă loc în seara aceea, la Fieldhead. Domnişoara Ainley urma să binevoiască a reveni, iar planul să fie discutat de

consiliul privat în plenul său.

Shirley luă toate măsurile pentru ca preoţii să fie adunaţi conform înţelegerii; mai mult, până la sosirea bunei fete bătrâne, îi întreţinuse în aşa fel pe musafiri, încât îi adusese în cea mai perfectă stare de voioşie. Personal se ocupase îndeaproape de doctorul Boultby şi domnul Helstone. Cel dintâi era un bătrân velş recalcitrant, pedant şi vehement, dar altminteri un om care făcea mult bine în jurul său, deşi nu fără a avea grijă să se ducă şi vestea despre ce face; pe-al doilea îl cunoaştem. Nutrea simţăminte întrucâtva prieteneşti faţă de amândoi, dar mai ales pentru bătrânul Helstone, şi n-a fost nevoie de niciun efort din partea ei ca să fie o adevărată încântare şi pentru unul şi pentru celălalt. I-a plimbat de jur împrejurul grădinii; le-a cules flori; s-a purtat ca o fiică iubitoare. Pe domnul Hall îl lăsase Carolinei – sau, mai bine zis, domnul Hall însuşi preferase compania Carolinei.

De obicei îi căuta compania, la toate petrecerile unde se întâmplă să ia parte amândoi. Nu era un om care să caute tovărăşia femeilor, deşi toate femeile îl simpatizau; era un fel de şoarece de bibliotecă, miop, cu ochelari, şi din când în când cam distrat. Faţă de doamnele bătrâne era binevoitor şi atent ca un veritabil fiu. Pentru bărbaţii cu orice ocupaţie şi de orice stare era acceptabil; sinceritatea, simplicitatea, francheţea purtărilor sale, cinstea de înaltă nobleţe, autenticitatea şi puritatea pietăţii îi câştigau prieteni în toate cercurile: bietul lui secretar şi paracliser îl adora; nobilul arhiereu în subordinea căruia se afla îi purta cea mai adâncă stimă. Doar cu doamnele tinere, frumoase, elegante şi stilate era cam neajutorat şi timid; fiind el însuşi un om obişnuit - obişnuit ca înfăţişare, obişnuit ca maniere şi obişnuit la vorbire – lăsa impresia că se teme de înfăţişarea falnică, eleganţa şi aerele lor. Domnişoara Helstone însă nu avea nici înfăţişare falnică şi nici nu-şi dădea aere, iar eleganţa ei înnăscută era de o natură foarte paşnică - paşnică la fel ca frumuseţea unei flori de câmp. Era un partener de discuţii antrenant, vesel şi agreabil. Caroline se pricepea şi ea destul de bine să discute în *tête-à-tête* la câte o petrecere îi făcea plăcere ca domnul Hall să vină şi să se aşeze în scaunul de lângă ea, apărând-o astfel împotriva lui Peter Augustus Malone, Joseph Donne sau John Sykes; şi domnul Hall niciodată nu ezita să se bucure de acest privilegiu, dacă îi stătea în putinţă. Asemenea

preferinţă arătată de un bărbat neînsurat pentru o femeie nemăritată ar fi pus imediat în mişcare limbile clevetitorilor – în împrejurări obişnuite; dar Cyril Hall avea patruzeci şi cinci de ani, începuse să chelească, începuse să încărunţească, şi nimeni n-a spus sau n-a gândit vreodată că ar putea să se însoare cu domnişoara Helstone. Nici el însuşi nu gândea altfel; se însurase de multă vreme cu cărţile şi cu parohia lui; blânda lui soră Margaret, cu ochelari şi cu aceeaşi ştiinţă de carte ca şi el, îl făcea fericit în starea aceea de burlăcie; socotea că ar fi fost prea târziu ca s-o schimbe. În afară de toate astea, o cunoscuse pe Caroline pe vremea când era un copil drăgălaş şi de multe ori o ţinuse pe genunchi; îi cumpărase jucării şi îi dăduse cărţi; simţea că prietenia ce i-o arăta fata cuprindea şi un fel de respect filial; n-ar fi fost în stare să se decidă a încerca să dea o altă coloratură acestor sentimente, iar cugetul lui senin putea să contemple o imagine minunată fără a-şi simţi adâncimile tulburate de reflecţia ei.

La sosire, domnişoara Ainley fu întâmpinată de toată lumea cu multă bunăvoinţă: doamna Pryor şi Margaret Hall îi făcură loc pe sofa, între ele; iar când toate trei s-au aşezat, au alcătuit un trio pe care fluşturaticii şi superficialii l-ar fi dispreţuit fără îndoială, ca lipsit de orice însuşiri şi de orice farmec – o femeie de vârstă mijlocie şi două fete bătrâne şi cu ochelari – dar el îşi avea valoarea lui neostentativă, după cum ştiau multe făpturi omeneşti chinuite de suferinţă sau de singurătate.

Shirley deschise discuţiile şi prezentă planul.

— Ştiu ce mână a alcătuit proiectul acesta, spuse domnul Hall uitându-se la domnişoara Ainley şi zâmbind binevoitor; aprobarea lui fu obţinută de îndată.

Boultby ascultă şi discută cu sprânceana încruntată şi buza de jos scoasă în afară; considera că adeziunea lui era un lucru prea important ca să poată fi dată în grabă. Helstone se uită agitat în jurul lui, cu o expresie alarmată şi bănuitoare, ca şi cum s-ar fi temut că viclenia femeiască a intrat în joc, şi ceva purtător de rochie încerca pe căi ocolite să capete prea multă influenţă şi să devină astfel o persoană mult prea importantă. Shirley îi văzu şi îi descifra corect expresia.

— Să ştiţi că planul asta nu înseamnă nimic, spuse atunci, cu glasul cel mai obişnuit. E doar ceva foarte general – o simplă propunere; dumneavoastră, domnilor, sunteţi chemaţi să vă

stabiliţi singuri regulile.

Şi numaidecât se duse să-şi ia mapa cu cele pentru scris, zâmbind şiret pe ascuns în vreme ce se apleca s-o ridice de pe masă; scoase o foaie de hârtie, o pană nouă, trase un fotoliu lângă masă, şi întinzând mâna către bătrânul Helstone îi ceru îngăduinţa să-l aşeze acolo. Câteva clipe invitatul rămase puţin ţeapăn şi se sculă încreţindu-şi în chip ciudat fruntea de culoare arămie, în cele din urmă mormăi:

— Daaa… nu eşti nici nevastă-mea şi nici fiică-mea, aşa că de data asta mă las condus… ştiu bine că *sunt* condus: măruntele voastre urzeli femeieşti nu-mi iau vederile.

— Ei! exclamă Shirley, muind pana în cerneală şi vârându-i-o în mână, astăzi trebuie să mă socotiţi căpitanul Keeldar. Ce facem acum este o treabă pur bărbătească – numai între mine şi dumneavoastră, doctore (aşa îl botezase pe paroh.) Femeile se află aici numai pentru a fi aghiotanţii dumneavoastră, şi până vom pune bine la cale: lucrurile vorbesc doar pe pielea lor.

Domnul Helstone zâmbi puţin cam acru şi se porni să scrie. Peste puţină vreme se întrerupse ca să pună întrebări şi să se consulte cu colegii săi, ridicându-şi cu dispreţ privirea peste capetele cârlionţate ale celor două fete şi peste bonetele modeste ale doamnelor mai în vârstă, pentru a vedea ochelarii sclipitori şi capetele cărunte ale fraţilor lui. În discuţiile care au urmat, cele trei feţe bisericeşti – spre infinita lor cinste – s-au dovedit întru totul cunoscători ai necazurilor sărăcimii din parohia fiecăruia, mergând până la nevoile cele mai mărunte şi mai urgente. Fiecare paroh ştia unde este nevoie de îmbrăcăminte, unde hrana ar fi trebuitoare înainte de toate, în ce loc ar fi putut fi daţi bani gheaţă cu credinţa că nu s-ar face o greşeală. Oricând s-ar fi întâmplat ca pe unul dintre cei trei să nu-l slujească prea cu credinţă memoria, domnişoara Ainley ori domnişoara Hall – în cazul când apelau la ele – erau gata să dea o mână de ajutor; însă amândouă aveau grijă să nu vorbească dacă nu erau întrebate. Niciuna dintre ele nu dorea să iasă în frunte, dar amândouă năzuiau sincer să poată fi utile, iar preoţii consimţiră să primească: hatâr cu care ele se declarară mulţumite.

Shirley stătea în spatele preoţilor şi din când în când se apleca peste umerii lor să cerceteze regulile stabilite, lista cazurilor mai urgente, asculta cu luare-aminte tot ce spuneau, şi

cu toate acestea arbora din vreme în vreme zâmbetul ei ciudat – un zâmbet nu răutăcios, dar semnificativ; prea semnificativ pentru a putea fi socotit de toată lumea drept prietenos. Rareori se întâmplă ca bărbaţilor să le placă aceia dintre semenii lor care le pot citi firea prea limpede şi prea temeinic. Mai ales pentru femei e foarte bine să fie înzestrate cu o orbire duioasă; să aibă ochi blânzi, nebuloşi, care niciodată nu pătrund dincolo de suprafaţa lucrurilor – care iau totul drept ce pare a fi; ştiind asta, mii dintre ele ţin pleoapele plecate, şi o fac din calcul; însă cele mai lăsate dintre pleoape au vizoarele lor, pe unde ochii pot să arunce atunci când se cuvine, o privire scrutătoare asupra vieţii. Mi-aduc aminte că am văzut odată doi ochi albaştri socotiţi de obicei drept somnoroşi, şi în care brusc am citit încordarea tainică, iar atunci am înţeles după expresia lor – o expresie în stare să-ţi îngheţe sângele în vine, atât de neaşteptată era în acele împrejurări – că de ani şi ani se obişnuiseră să citească în tăcere adâncurile sufletelor. Lumea îi spunea posesoarei acestor ochi *bonne petite femme*[1] (nu era englezoaică); i-am înţeles firea mai târziu – i-am învăţat-o pe de rost – i-am cercetat-o până în cele mai din adânc şi tainice ascunzişuri – era cea mai abilă, cea mai vicleană, cea mai subtilă intrigantă din Europa.

Când, în cele din urmă, totul s-a liniştit în cugetul domnişoarei Keeldar, iar clericii s-au acomodat atât de bine cu spiritul propunerii ei încât au admis ca fiecare să-şi pună semnătura în fruntea listei de subscripţie pentru suma de cincizeci de lire, a dat poruncă să se servească cina; desigur, o prevenise pe doamna Gil să-şi folosească întreaga pricepere în pregătirea mesei. Domnul Hall nu era un epicurean; cumpătat din fire, rămânea indiferent faţă de orice abundenţă; însă Boultby şi Helstone îndrăgeau amândoi bucătăria bună; este deci de înţeles că o cină atât de rafinată i-a adus într-o excelentă dispoziţie: prin urmare au cinstit-o aşa cum se cuvine, deşi în modul cel mai cuviincios – nu după cum ar fi făcut domnul Donne, de s-ar fi aflat de faţă. S-a băut de asemenea şi un pahar de vin ales, fiind savurat cu mult rafinament şi cu tot fastul. S-au adus laude gustului dovedit de căpitanul Keeldar; laude care l-au încântat; ţinta lui fusese aceea de a-şi mulţumi şi delecta cucernicii oaspeţi. Izbutise, şi radia de bucurie.

[1] Femeie blajină (fr.)

CAPITOLUL XV

Exodul domnului Donne

A doua zi Shirley îi spuse Carolinei cât de fericită e că mica petrecere se desfăşurase cu atâta succes.

— Îmi place mult mai mult într-un cerc de domni, zise ea. E agreabil să observi cum ştiu să aprecieze o masă alcătuită cu pricepere. Ştii, în ce ne priveşte, pentru noi alegerea asta a vinurilor şi bucatele preparate cu ştiinţă n-au nicio importanţă; însă cu privire la mâncare bărbaţii par să fi păstrat ceva din naivitatea copilăriei, şi atunci îţi face plăcere să-i vezi cum se bucură – vreau să zic în cazurile când arată acea cuviinţă şi stăpânire de sine a încântătorilor noştri preoţi. Câteodată îl urmăresc pe Moore ca să văd ce anume îl poate încânta, dar el n-are simplicitatea asta copilărească. I-ai găsit vreodată punctul sensibil, Caroline? Îl cunoşti mai bine decât mine.

— În niciun caz nu e acela al unchiului meu şi al doctorului Boultby, răspunse Caroline zâmbind. Totdeauna simţea un soi de plăcere sfioasă urmărind felul cum domnişoara Keeldar aducea vorba despre caracterul vărului ei: lăsată în pace, nu s-ar fi atins niciodată de asemenea subiect; dar când era provocată, ispita de a vorbi despre cel la care se gândea în permanenţă devenea irezistibilă. Aşa că urmă: Uite, îţi spun cinstit că nu ştiu; fiindcă niciodată în viaţa mea nu l-am urmărit pe Robert, iar atunci când mă uitam la el, privirile îmi erau tulburate fiindcă vedeam că mă urmăreşte cu ochii.

— Asta este! exclamă Shirley. Nu poţi să-ţi îndrepţi privirile către el, că se şi uită în ochii tăi. Nu-i scapă niciodată nimic: nu-i dispus să-ţi acorde vreun avantaj; chiar şi atunci când nu se uită la tine, gândurile lui par să iscodească prin propriile tale gânduri urmărindu-ţi faptele şi vorbele chiar la sursă şi contemplându-ţi în voie mobilurile. Ehei! Am mai cunoscut eu o fire de asta, sau ceva foarte asemănător: e una dintre cele care mă irită în mod deosebit – dar asupra ta ce efect are?

Întrebarea era o pildă a acelor sarcastice şi neaşteptate turnuri de conversaţie caracteristice pentru Shirley: la început, Caroline era de obicei neliniştită, acum însă ajunsese să pareze asemenea lovituri neaşteptate cu destulă dibăcie.

— Te irită? Cum adică te irită? o întrebă.

— Uite-l că vine! exclamă deodată Shirley întrerupând discuţia, sărind de pe scaun şi alergând la fereastră. Uite că ne vine o distracţie. Nu ţi-am vorbit niciodată despre o strălucită cucerire făcută de mine în vremea din urmă – făcută la reuniunile acelea la care niciodată nu te pot convinge să mă însoţeşti; şi am izbutit fără cel mai mic efort şi fără cea mai slabă intenţie, asta trebuie s-o recunosc. Auzi clopoţelul – dar şi mai încântător! Sunt doi, nu unul. Prin urmare nu ies la vânătoare decât dacă-s doi? Unul ţi-i las ţie, Lina, ba chiar eşti şi liberă să alegi: mai generoasă nu-mi poţi cere să fiu. I-auzi-l pe Tartar!

Câinele cafeniu şi cu botul negru, zărit mai întâi de cititor în capitolul în care i-am prezentat-o pe stăpâna de la Fieldhead, lătra acum în hol, şi în spaţiul acela imens glasul lui gros răsuna înfricoşător. Urmă apoi un mârâit mai teribil decât lătratul – ameninţător ca huruitul tunetului.

— Ascultă! strigă din nou Shirley printre hohote de râs. Ai zice că e începutul unui măcel sângeros. Ce-au să se mai sperie! Ei nu-l cunosc pe bătrânul Tartar aşa cum îl cunosc eu; n-au de unde şti că tot vacarmul ăsta nu-i decât sunet şi furie fără niciun fel de semnificaţie.

Se auzi deodată zarvă mare.

— Marş! Marş! striga un glas puternic şi poruncitor, apoi se auzi o pocnitură de baston sau de cravaşă. Îndată după aceea izbucni un urlet – tropot de picioare grăbite - goană – un adevărat tumult.

— Aoleu! Malone! Malone!

— Marş! Marş! Marş! ţipa glasul cel puternic.

— Chiar c-a băgat groaza în ei! exclamă Shirley. Au dat în el. Tartar nu e învăţat cu bătaia şi n-are s-o accepte cu niciun chip.

Ieşi repede afară. Un domn gonea în sus pe scările de stejar căutând cu mare grabă scăpare către camerele de dormit; altul se retrăgea cu grăbire către picioarele scării, flutura cu înverşunare prin aer un ciomag noduros şi striga într-una „marş! marş! marş!“, în vreme ce câinele cafeniu hămăia, urla şi

mârâia la el, iar o ceată de slujitori dădeau buzna dinspre bucătărie. Câinele făcu o săritură; atunci cel de al doilea domn îi întoarse spatele şi o luă la goană după însoţitorul său, care se şi pusese la adăpost într-o cameră de dormit; dar acesta din urmă se proptise în uşă – nimic nu-i mai nemilos decât spaima – şi celălalt fugar începu să o zgâlţâie din toate puterile, aşa fel că uşa era gata să cedeze.

Atunci se auzi vocea argintie dar sonoră a domnişoarei Keeldar:

— Domnilor, fiţi buni şi cruţaţi-mi broaştele uşilor. Liniştiţi-vă! Poftiţi jos! Uitaţi-vă la Tartar: n-ar fi în stare să muşte nici măcar o pisică.

Se uita la noii-veniţi şi îl mângâia pe numitul Tartar, care se tolănise la picioarele ei, cu labele din faţă întinse înainte, coada încă în agitaţie ameninţătoare, nările fornăind şi ochii lui de buldog luminaţi de-o flacără aproape stinsă. Era un exemplar canin credincios, flegmatic, prost, dar încăpăţânat: îşi iubea stăpâna şi îl iubea pe John - omul care îi dădea de mâncare – dar de restul lumii aproape că nici nu-i păsa; rămânea foarte liniştit până ce nu-l loveai sau nu îl ameninţai cu un băţ, fiindcă asta numaidecât îl băga pe diavol în el.

— Bună ziua, domnule Malone! continuă Shirley înălţându-şi către etaj chipul luminat de voioşie. Nu pe acolo se află salonul lambrisat; acolo e apartamentul doamnei Pryor. Rugaţi-l pe prietenul dumneavoastră, domnul Donne, să-l părăsească; cea mai mare plăcere a mea va fi să-l primesc într-o încăpere situată ceva mai jos.

— Ha! Ha! strigă Malone, râzând spart, depărtându-se de uşă şi aplecându-se peste balustrada masivă. Animalul acela într-adevăr l-a băgat în sperieţi pe Donne. E puţintel cam fricos. Şi porni către capul scării, îmbătişându-se şi păşind cu grijă. Am crezut că e mai bine să mă reped după el, ca să-i dau curaj şi să-l liniştesc.

— Se pare că aşa e. Da, coborâţi, dacă sunteţi bun. John (întorcându-se către slujitor), du-te sus şi eliberează-l pe domnul Donne. Fiţi atent, domnule Malone, scara e cam alunecoasă.

Şi într-adevăr era alunecoasă, fiind clădită din stejar lustruit. Avertismentul veni cam prea târziu pentru Malone; apucase să alunece din mersul lui maiestuos şi se putu salva de la cădere doar apucându-se zdravăn de balustradă, gest care făcu toată

lemnăria scării să trosnească.

Tartar păru să considere coborârea vizitatorului ca însoţită de o pompă nelalocul ei şi găsi cu cale să mai mârâie o dată. Totuşi, Malone nu era laş; săritura câinelui îl luase pe neaşteptate; acum trecu pe lângă câine într-o stare sufletească mai curând de furie stăpânită decât de teamă; dacă Tartar ar fi putut fi sugrumat cu o privire, din clipa aceea n-ar mai fi răsuflat. Din pricina mâniei cu greu reţinute uită îndatoririle de politeţe şi pătrunse în salon înaintea domnişoarei Keeldar. Se uită la domnişoara Helstone şi abia cu greu putu să se încline. Privi apoi la amândouă fetele. Arăta ca şi cum, dacă vreuna dintre ele ar fi fost nevasta lui, în clipa aceea ar fi avut prilejul să ajungă un bărbat cu mare faimă; parcă i-ar fi făcut plăcere s-o ia pe fiecare în câte o mână şi să le dea morţii.

Shirley simţi totuşi că i se face milă şi conteni cu râsul; iar Caroline era prea doamnă până în măduva oaselor pentru a putea măcar să zâmbească în faţa unei fiinţe chinuite. Tartar fu alungat; Peter Augustus se linişti: fiindcă Shirley dispunea de priviri şi inflexiuni de glas în stare să liniştească şi un taur; iar el avu destulă înţelepciune ca să-şi dea seama că de vreme ce nu se putea măsura cu proprietarul câinelui, cel mai bun lucru era să se poarte cuviincios; şi aşa încercă să facă; iar încercările fiindu-i întâmpinate cu bunăvoinţă, deveni curând *foarte* cuviincios şi reveni cu totul la starea lui firească. Şi într-adevăr, venise cu intenţia precisă de a fi fermecător şi fascinant; semne rău prevestitoare însoţiseră prima sa vizită la Fieldhead, dar după ce episodul acela trecuse, luase hotărârea de a se arăta fermecător şi fascinant. Asemenea lunii martie, după ce venise ca un leu, avea de gând să plece ca un mieluşel.

Ca să aibă mai mult aer, s-ar fi zis, sau poate pentru a-şi înlesni plecarea în cazul când o altă întâmplare nefericită ar fi avut loc, se aşeză – nu pe sofa, unde domnişoara Keeldar îl invitase să se întroneze, nici măcar lângă foc, unde Caroline îl poftise cu un gest prietenos - ci pe un scaun de lângă uşă. Nemaifiind morocănos ori înfuriat, deveni, după obiceiul său, stânjenit şi nenatural. Le vorbi celor două domnişoare în izbucniri repezi şi fraze grăbite, alegându-şi drept subiecte tot ce putea fi mai înfiorător de banal; ofta adânc şi cu înţeles la încheierea fiecărei fraze; ofta ori de câte ori se oprea; ofta înainte de a deschide gura. În sfârşit, găsind că ar fi cu cale să

adauge un aer degajat la celelalte farmece personale, îşi luă drept ajutor o batistă mare de mătase, atribuindu-i rolul de a fi jucăria graţioasă cu care mâinile sale neocupate urmau să se joace. Şi se porni la lucru nu fără oarecare energie: mai întâi împături în triunghi pătratul acela galben şi roşu; îl desfăcu printr-o scuturare; din nou îl împături, de data asta în benzi mai înguste, până ajunse să alcătuiască o foarte frumoasă fâşie. Şi-acum oare în ce fel avea să folosească el fâşia asta de mătase? S-o înfăşoare pe după gât – împrejurul capului? S-o facă fular, sau turban? Niciuna, nici alta. Peter Augustus se dovedi inventiv, avu o sclipire de geniu: avea să le arate domnişoarelor o acţiune plină de graţii înzestrată cel puţin cu farmecul noutăţii. Se îndesă în scaun şi îşi încrucişa picioarele atletice de irlandez, şi-aceste picioare, astfel aşezate, le înfăşură cu batista şi le legă strâns laolaltă. Se vedea limpede că socotea figura asta demnă de a fi bisată; şi o repetă de mai multe ori. A doua reprezentaţie avu darul de a o trimite pe Shirley la fereastră, unde să poată da drumul nevăzută râsului tăcut dar de nestăpânit; pe Caroline o făcu să-şi întoarcă într-o parte capul, aşa fel ca buclele lungi să poată ascunde zâmbetul ce îi învăluia chipul. Într-adevăr, domnişoara Helstone era înveselită nu numai de un singur lucru din purtarea lui Peter; se convingea de completa deşi brusca mutare a omagiilor lui de la ea către stăpâna casei; cele cinci mii de lire pe care presupunea că le-ar moşteni ea cândva nu puteau sta în balanţă cu moşia şi conacul domnişoarei Keeldar. Nici măcar nu se silea să-şi ascundă calculele şi tactica; nu se prefăcea că dispoziţia sufletească i s-ar fi schimbat încetul cu încetul – cotea dintr-o dată; lăsa baltă vânătoarea după zestrea mai mică şi pornea în urmărirea celei mai mari. Pe ce anume temeiuri nădăjduia să doboare vânatul, numai el ar fi putut spune; în orice caz, nu printr-o dibăcie înţeleaptă.

După timpul care se scursese, s-ar fi zis că John întâmpină oarecare greutăţi în a-l convinge pe domnul Donne să coboare. Totuşi, până la urmă se arătă şi dumnealui; şi-aşa cum se înfăţişă în pragul salonului cu lambriuri de stejar nu părea deloc ruşinat sau stingherit

— Nici pe departe. Într-adevăr, Donne aparţinea acelei categorii de oameni absolut imperturbabili, totdeauna senini, adânc mulţumiţi de ei înşişi, total imuni la ruşine. Niciodată în viaţa lui nu roşise; nicio umilinţă nu-l putea stingheri; nervii nu-i

erau îndeajuns de sensibili pentru a-i zgâlţâi viaţa şi a face sângele să i se urce în obraji; n-avea foc în vine şi n-avea modestie în suflet; era un neruşinat, arogant, caracteristic eşantion al josniciei: înfumurat, nătărău, insipid; şi acestui domn îi intrase în cap să obţină mâna domnişoarei Keeldar! Dar cum să înceapă treaba asta nu se pricepea mai mult decât s-ar fi priceput o imagine dăltuită în lemn; n-avea niciun fel de idee despre felul cum poţi izbuti să satisfaci gusturile şi să ajungi la inima cuiva făcându-i curte;
gândul lui era ca după ce va veni în câteva vizite protocolare la Fieldhead, să trimită o scrisoare în care să-şi formuleze cererea în căsătorie; după socotelile lui cererea avea să fie acceptată din dragoste pentru slujba ce-o deţinea, pe urmă aveau să se cunune, pe urmă avea să ajungă stăpân la Fieldhead, să trăiască foarte confortabil, să aibă servitori la dispoziţie, să mănânce şi să bea tot ce-i mai bun, şi să fie om mare. N-ai fi putut să-ţi dai seama de aceste intenţii dacă l-ai fi auzit cum se adresează presupusei lui mirese pe un ton impertinent şi jignit:

— E foarte primejdios câinele ăsta, domnişoară Keeldar. Mă mir că aveţi în casa dumneavoastră o astfel de lighioaie.

— Vă miraţi, domnule Donne? Poate o să vă miraţi şi mai tare dacă o să vă spun că ţin foarte mult la el.

— Cred că nu vorbiţi serios când spuneţi una ca asta. Nu-mi pot închipui ca o doamnă să ţină la o asemenea bestie – e-aşa de urât – adevărat câine de căruţaş – vă rog să-l spânzuraţi.

— Să spânzur un animal la care ţin?

— Şi să cumpăraţi în locul lui un pechinez drăguţ sau un pudel, ceva potrivit cu sexul frumos. Toate doamnele iubesc căţeluşii.

— Probabil că eu sunt o excepţie.

— O! Doar ştiţi bine că nu puteţi fi. În treburi dintr-astea toate doamnele sunt aidoma, asta-i recunoscut de toată lumea.

— Tartar v-a speriat îngrozitor, domnule Donne. Sper că n-are să vi se întâmple nimic rău.

— Ba destul de rău are să fie, sunt sigur. Mi-a făcut o bucată pe care n-am s-o uit multă vreme. Când l-am *văzd* (cam asta era pronunţia domnului Donne) că-i gata să sară, era cât pe-aci să leşin.

— Poate c-aţi leşinat în cameră – aţi zăbovit mult acolo.

— Nu; am hotărât că e de datoria mea să ţin uşa încuiată;

eram decis să nu las pe nimeni să intre; am socotit că trebuie să păstrez o barieră între mine şi duşman.

— Şi dacă prietenului dumneavoastră Malone i s-ar fi întâmplat ceva?

— Malone trebuie să-şi poarte singur de grijă. Servitorul dumneavoastră m-a convins în cele din urmă să ies din cameră spunându-mi că a legat câinele la el în cuşcă; dacă n-aş fi fost convins de treaba asta, aş fi rămas acolo în cameră toată ziua. Dar ce-i asta? Vă declar cu tărie că omul acela mi-a spus un neadevăr! Uite câinele colo!

Şi într-adevăr Tartar păşea prin uşa de sticlă ce dădea spre grădină ţeapăn, cafeniu şi cu botul la fel de negru ca totdeauna. Părea să fie tot furios; iar începuse să mârâie şi să răsufle zgomotos, cu un fel de şuier pe jumătate sugrumat, asta fiind o moştenire dinspre ramura buldog a strămoşilor săi.

— Ne sosesc alţi musafiri, anunţă Shirley cu acea răceală sfidătoare proprie posesorilor de câini cu înfăţişare fioroasă, mai cu seamă atunci când odoarele lor se zbârlesc şi sunt gata să sfâşie. Lătrând cu înfocare Tartar se năpusti înspre poartă, pe aleea pietruită. Stăpâna lui deschise liniştită uşa de sticlă, apoi ieşi afară şi-şi strigă câinele. Dar lătratul se şi potolise, iar dulăul îşi înălţa capul mare, mops şi prostănac ca să fie mângâiat de noul-venit.

— Hei – Tartar, Tartar! rosti un glas vesel şi ca de adolescent. Nu mă mai cunoşti? Bună dimineaţa, bătrâne!

Apoi mărunţelul domn Sweeting, a cărui senină bunătate sufletească îl făcea să fie aproape netemător de bărbaţi, femei, copii ori animale, pătrunse pe poartă şi mângâie paznicul. După el veni şi parohul, domnul Hall; nici acestuia nu-i era teamă de Tartar şi nici Tartar n-avea nimic cu preotul; le dădu roată şi îi mirosi pe amândoi, iar pe urmă, ca şi cum ar fi ajuns la încheierea că nu aduc nicio primejdie şi li se poate îngădui să treacă, se retrase înspre partea însorită a clădirii şi lăsă calea liberă. Domnul Sweeting se duse după el şi ar fi vrut să continue mângâierile şi joaca, însă Tartar nici nu-l luă în seamă; numai atingerea mâinii catifelate a stăpânei îi făcea plăcere, faţă de toate celelalte se arăta cu încăpăţânare nesimţitor.

Shirley ieşi în întâmpinarea domnilor Hall şi Sweeting şi le strânse mâinile cu multă cordialitate. Veniseră să-i aducă la cunoştinţă unele succese obţinute în dimineaţa aceea cu privire

la înscrierile pe lista de subscripţie pentru fond. Ochii domnului Hall străluceau binevoitori prin lentilele ochelarilor; chipul lui deschis părea într-adevăr înfrumuseţat de bunătate, iar atunci când Caroline văzu cine venise şi alergă să-l întâmpine lăsându-şi amândouă mâinile cuprinse într-a lui, preotul îşi aplecă privirile asupra ei cu o expresie duioasă, senină şi afectuoasă care îi dădu înfăţişarea unui Melanchthon[1] zâmbitor.

În loc să intre îndărăt în casă, porniră prin grădină, cele două domnişoare păşind de o parte şi de cealaltă a domnului Hall. Era o zi însorită şi cu molcomă adiere de vânt; aerul răcorea obrajii fetelor şi le destrăma graţios inelele părului: amândouă arătau încântător – una, voioasă; domnul Hall discuta mai mult cu însoţitoarea cea volubilă, o privea mai deseori pe cea tăcută. Domnişoara Keeldar adună braţe întregi din profuziunea florilor de tot felul care îmbălsămau de miresme împrejurimile; dădu câteva Carolinei şi o rugă să aleagă un bucheţel pentru domnul Hall; atunci Caroline, se aşeză pe treptele unui chioşc, cu poala plină de mulţimea florilor delicate şi fermecătoare; parohul rămase în preajma ei, sprijinit în baston.

Shirley, care nu putea fi inospitalieră, chemă perechea părăsită în salonul lambrisat; îl însoţi pe Donne prin preajma inamicului său mult temut, Tartar, care acum stătea cu botul pe labe şi sforăia sub soarele amiezii. Donne nu era recunoscător; niciodată nu *era* recunoscător pentru bunăvoinţă şi amabilitate; era însă foarte fericit de paza asigurată. Dornică să fie nepărtinitoare, domnişoara Keeldar le oferi flori şi diaconilor, care le primiră cu o stângăcie ţărănească. Cel mai încurcat dintre toţi păru Malone, în clipa când îşi văzu o mână ocupată de buchet şi cealaltă de ciomag. „Mulţumesc“-ul lui Donne răsuna puternic: era sunetul cel mai infatuat şi arogant şi lăsa să se înţeleagă deschis că el consideră darul ca un omagiu adus meritelor sale şi drept o încercare din partea gazdei de a se strecura sub pulpana nepreţuitelor sale simţăminte afectuoase. Numai Sweeting primi buchetul ca un om mărunţel, inteligent şi cu bun-simţ, aşa cum şi era: punându-şi-l cu eleganţă şi bun gust la butonieră.

Drept răsplată pentru felul său de a se purta, domnişoara Keeldar îi făcu semn să vină deoparte şi îi dădu o însărcinare ce

[1] Phllipp Schwarzerd Melanchthon (1497—1560), colaborator al lui Luther şi susţinător al Reformei

avu darul să-i stârnească în ochi scânteieri de bucurie. Zbură imediat şi dădu ocol prin curte până la bucătărie; nu era nevoie să i se explice; oriunde se descurca la fel ca la el acasă. Nu trecu mult şi reapăru cu o masă rotundă pe care o aşeză sub cedru; pe urmă adună şase fotolii de grădină din diferite unghere şi chioşcuri şi le aşeză în cerc. Camerista – căci domnişoara Keeldar nu ţinea valet – ieşi din casă aducând o tavă acoperită cu un şervet. Degetele îndemânatice ale lui Sweeting ajutară la aşezarea paharelor, farfuriilor, cuţitelor şi furculiţelor; ajută de asemenea la rânduirea unui prânz ales alcătuit din pui rece, şuncă şi tarte.

Pentru Shirley era o desfătare să ofere oricărui musafir neaşteptat asemenea regale nepregătite; şi nimic nu-i făcea mai multă plăcere decât să aibă în preajmă un prieten îndemânatic şi îndatoritor, cum era Sweeting, gata oricând să alerge a da o mână de ajutor, să primească bucuros şi să îndeplinească fără greş dorinţele ei de gazdă ospitalieră. David şi Shirley întreţineau cele mai bune relaţii din lume; iar ataşamentul lui faţă de stăpâna de la Fieldhead era cu totul dezinteresat, de vreme ce nu atingea întru nimic supunerea credincioasă faţă de încântătoarea Dora Sykes.

A fost o masă plină de voioşie. Ce-i drept, Donne şi Malone au contribuit puţin la crearea acelei atmosfere, rolul principal jucat de ei fiind cel în legătură cu furculiţa, cuţitul şi paharul; dar acolo unde se aflau patru asemenea făpturi ca domnul Hall, David Sweeting, Shirley şi Caroline, adunaţi laolaltă sănătoşi şi plini de prietenie, pe o pajişte verde, sub un cer însorit, în mijlocul unei revărsări de flori, ar fi fost cu neputinţă să domnească nesuferita plictiseală.

În cursul conversaţiei, domnul Hall le reaminti domnişoarelor că se apropie sărbătoarea Rusaliilor, când urmau să aibă loc procesiunea şi ceaiul marii uniuni a şcolilor duminicale din cele trei parohii: Briarfield, Whinbury şi Nunnely. Ştia sigur despre Caroline că avea să se afle la postul ei de profesor şi nădăjduia că nici domnişoara Keeldar n-avea să lipsească: nădăjduia că atunci ar fi fost doritoare şi domnişoara Keeldar să-şi facă prima apariţie în mijlocul lor. Shirley nu era omul în stare să piardă un asemenea prilej; îi plăceau reuniunile festive, fericirea împărtăşită laolaltă, acumularea şi îmbinarea de mărunte lucruri plăcute, îmbulzeala de chipuri radioase, parada inimilor

entuziaste. Îi spuse domnului Hall că pot conta pe ea în deplină siguranţă – nu ştia ce anume urma să aibă de făcut, dar în privinţa asta puteau dispune aşa cum ar fi crezut de cuviinţă.

— Şi promiteţi c-o să veniţi la masa mea şi-o să staţi lângă mine, domnule Hall? întrebă Caroline.

— Asta fără greş, *Deo volente*[1], răspunse preotul. Apoi urmă adresându-se domnişoarei Keeldar: în ultimii şase ani am stat totdeauna de-a dreapta ei la ceaiurile acelea uriaşe. Au făcut-o profesoară la şcoala duminicala încă de când avea doisprezece ani; din fire nu e o fată prea încrezătoare în sine, după cum cred c-aţi observat; iar prima oară când a trebuit să „ia o tavă”, după cum se spune, şi să servească ceai în public, a început să tremure şi să roşească de-ţi era mai mare mila. Am observat numaidecât teama care îi lua graiul, ceştile tremurând în mână ei mică şi ceainicul care da pe deasupra fiindcă era prea plin. I-am sărit în ajutor, m-am aşezat alături de dânsa, am potrivit samovarul şi vasul unde se varsă resturile din ceşti, adică de fapt am făcut ceaiul în locul ei ca orice bătrânică.

— V-am fost foarte recunoscătoare, îl întrerupse Caroline.

— E-adevărat: mi-ai spus-o cu o sinceritate atât de arzătoare încât m-ai răsplătit pe deplin; mai cu seamă că te-ai purtat altfel decât majoritatea micilor domnişoare de doisprezece ani pe care ai putea să le ajuţi şi să le alini în vecii vecilor şi tot n-ar da vreun semn că au înţeles bunătatea arătată şi sensul ei, de parcă ar fi alcătuite din lemn şi ceară, nu din carne şi nervi. Tot restul serii, a stat lângă mine, domnişoară Keeldar, şi am colindat împreună pe la locurile unde copiii se ţineau de joacă; a intrat după mine în sacristie, când toată lumea a fost chemată în biserică; cred că m-ar fi urmat până şi în amvon, dacă n-aş fi avut prevederea s-o duc mai întâi în strana preotului.

— Şi de-atunci a rămas veşnic prietenul meu, spuse Caroline.

— Şi totdeauna am stat la masa ei, lângă tavă, şi i-am dat ceştile – până acolo se întind serviciile mele. Următorul lucru pe care am să-l fac pentru ea va fi s-o cunun într-o bună zi cu vreun diacon sau proprietar de fabrică de postavuri; dar ţine seama, Caroline, am să mă interesez despre firea viitorului mire, şi dacă voi vedea că nu e un bărbat în stare s-o facă în chip sigur fericită pe fetiţa cu care am străbătut mână în mâna izlazul de la Nunnely, atunci nu slujesc: aşa că ia aminte.

---

[1] Cu voia lui Dumnezeu (lat.).

— Grija asta nu e nevoie s-o aveţi: eu n-am să mă mărit. Am să rămân fată ca şi sora dumneavoastră Margaret, domnule Hall.

— Foarte bine – ai putea să faci şi mai rău – Margaret nu e nefericită; îşi află plăcere în cărţile ei, găseşte ocrotire la frate-său, şi e mulţumită. Dacă vreodată ai să simţi nevoia unui cămin; dacă va veni cândva ziua în care casa parohială de la Briarfield nu va mai fi a ta, vino la casa parohială din Nunnely. Dacă fata bătrână şi burlacul vor mai fi încă în viaţă, cu toată dragostea au să-ţi ureze bun venit.

— Astea sunt florile dumneavoastră. Dar, ştiţi, zise Caroline, care păstrase până în acel moment bucheţelul făcut pentru domnul Hall, *dumneavoastră* nu ţineţi prea mult la un buchet, însă vă rog să-l daţi Margaretei; doar atât – ca să fiu şi eu o dată sentimentală – păstraţi această micuţă floare de nu-mă-uita, o floare de câmp culeasă de mine din iarbă; şi – ca să fiu încă şi mai sentimentală – daţi-mi voie să iau câţiva din bobocii ăştia albaştri ca să-i păstrez în cărticica mea cu amintiri.

Scoase o cărţulie cu coperţile satinate şi cu clame de argint, iar după ce o deschise vârî florile între file şi scrise în jurul lor, cu creionul: „Ca să se păstreze întru cinstirea cuvioşiei-sale Cyril Hall, prietenul meu. Mai, 18 -.“

La rândul său, cuvioşia-sa Cyril Hall puse un semn între foile unui Testament scos din buzunar: pe margine scrise doar „Caroline”. Apoi zise zâmbind:

— Sunt încredinţat că am fost destul de romantici. Şi continuă: Domnişoară Keeldar (în treacăt fie spus, câtă vreme se desfăşură această, conversaţie toţi diaconii erau prea ocupaţi cu propriile lor glume ca să bage de seamă ce se petrecea de cealaltă parte a mesei), sper că râdeţi de acest moment de „*exaltare“* al bătrânului vicar cu părul cărunt; dar adevărul este că m-am obişnuit atât de mult să mă supun în faţa oricăror dorinţe ale acestei prietene a dumneavoastră, încât nu mă mai pricep să refuz când îmi cere să fac ceva. Veţi spune că tot acest trafic de flori şi nu-mă-uita nu prea se potriveşte cu felul meu de a fi; dar, vedeţi, când mi s-a cerut să fiu sentimental, m-am supus.

— Din fire e cam sentimental, interveni Caroline. Mi-a spus mie Margaret şi eu ştiu ce-i face plăcere.

— Ca tu să fi bună şi fericită. Da; asta este una dintre cele

mai mari bucurii ale mele. Fie ca Domnul să-ţi hărăzească îndelung binecuvântările păcii şi nevinovăţiei! Prin aceste cuvinte înţeleg *relativă* nevinovăţie; pentru că dinaintea sa, îmi dau foarte bine seama, *nimeni* nu este imaculat. Ceea ce pentru simţurile noastre omeneşti pare fără de pată, aşa cum ni-i închipuim pe îngeri, nu este dinaintea sa decât slăbiciune de cuget care vădeşte trebuinţă de sângele Fiului său ca să fie curăţată şi de puterea Sfântului său duh pentru a fi sprijinită. Fiecare şi cu toţi laolaltă să îndrăgim smerenia – eu, asemenea vouă, tinerii mei prieteni; şi o putem face cu uşurinţă dacă vom privi în inimile noastre şi vedea-vom acolo ispite, slăbiciuni şi înclinări pe care înşine noi ne vom ruşina să le recunoaştem. Iar în faţa lui Dumnezeu nici tinereţea, nici frumuseţea, nici gingăşia, nici vreun alt farmec din afară nu sunt frumuseţe ori bunătate. Tinere domnişoare, când oglinda sau vorbele bărbaţilor vă linguşesc, aduceţi-vă aminte că, în faţa Atoateziditorului, Mary Ann Ainley – o femeie căreia nici oglinda şi nici buzele omeneşti nu i-au adus vreodată laude - este mai frumoasă şi mai de preţ decât oricare dintre voi. Şi este, cu adevărat – adăugă după o pauză este, cu adevărat. Voi, tinere făpturi – învăluite în voi înşivă şi în pământeşti năzuinţe – voi nu prea trăiţi precum trăit-a Iisus; poate că nici nu sunteţi încă în stare s-o faceţi, atâta vreme cât viaţa este atât de dulce şi pământul atât de plin de făgăduinţe; ar însemna să ne aşteptăm la prea mult; aceea care arată inimă smerită şi veneraţie curată se află aproape pe urmele Mântuitorului ei.

Atunci se înălţă glasul aspru al lui Donne deasupra tonului blajin şi duios al domnului Hall.

— Ascultaţi! începu dregându-şi glasul ca semn că avea de gând să rostească o cuvântare importantă. Ascultaţi! Domnişoară Keeldar, o clipă de atenţie, dacă sunteţi bună.

— Da, zise Shirley cu nepăsare. Ce s-a întâmplat? Vă ascult: sunt numai ochi şi urechi.

— Ba sper să vă mai îndreptaţi şi mâna, răspunse Donne în felul său vulgar de prezumţios şi familiar, şi pe lângă ea punga: fiindcă mâinii şi pungii aş vrea să mă adresez. Am venit aici în dimineaţa asta cu gândul să cerşim din partea dumneavoastră…

— Ar fi trebuit să vă duceţi la doamna Gill: ea împarte pomeni din partea mea.

— Să cerşim din partea dumneavoastră subscripţie pentru o

şcoală. Eu şi doctorul Boultby intenţionăm să clădim una în cătunul Ecclefigg, care face parte din parohia noastră de la Whinbury. Baptiştii au pus stăpânire pe ea; au acolo o capelă, iar noi vrem să ne luptăm cu ei şi să le luăm locul.

— Dar eu n-am nicio legătură cu Ecclefigg; n-am acolo niciun fel de proprietate.

— Şi ce contează asta? Sunteţi o membră a Bisericii anglicane! Sunteţi sau nu sunteţi?

„Încântător specimen! murmură Shirley în şoaptă. Ce fină abilitate; ce stil ales. Mă face să cad de-a dreptul în extaz.“ Apoi zise cu glas tare:

— Sunt anglicană, sigur că da.

— Atunci nu puteţi refuza să vă daţi contribuţia în cazul de faţă. Poporenii de la Ecclefigg sunt o şleahtă de brute – vrem să-i civilizăm.

— Şi cine e misionarul?

— Chiar eu, probabil.

— Nu veţi da greş. Din pricină că v-ar lipsi simpatia pentru viitorii dumneavoastră enoriaşi.

— Sper că nu – mă aştept să am succes; dar ne trebuie bani. Uitaţi-vă, aveţi hârtia, acordaţi, vă rog, o sumă importantă.

Când i se cereau bani, Shirley rareori dădea îndărăt, îşi scrise numele şi trecu suma de cinci lire; după cele trei sute date foarte de curând şi multe alte sume mai mărunte pe care le dădea permanent, asta era tot ce putea oferi în momentul acela. Donne se uită la hârtie, declară că subscripţia e „meschină” şi ceru zgomotos să subscrie mai mult. Domnişoara Keeldar se roşi, mai degrabă decât de indignare, de mirare. Spuse:

— Acum nu dau mai mult.

— Să nu daţi mai mult! Cum aşa, eu mă aşteptam să fiţi în fruntea listei cu o suta întreagă. La averea dumneavoastră n-ar trebui să vă puneţi niciodată semnătura sub o sumă mai mică.

Shirley tăcu.

— În sud, urmă mai departe Donne, unei doamne cu o mie de lire venit i-ar fi ruşine să dea cinci lire pentru un aşezământ public.

Shirley, cea atât de rareori arogantă, aşa părea acum. Trupul gingaş începu să-i tremure; chipul nobil i se acoperi cu o mască dispreţuitoare.

— Ciudate observaţii! rosti ea. Cum nu se poate mai nesocotite! Reproşul ca răspuns la generozitate e eu totul nepotrivit.

— Generozitate! Numiţi generozitate un fleac de cinci lire?

— Da. Şi o generozitate pe care, dacă n-aş fi acordat-o proiectatei şcoli a doctorului Boultby, pentru a cărei clădire am toată consideraţia, ceea ce nu pot avea în niciun fel faţă de ajutorul doctorului, un om după câte se pare imprudent în procedeele sale de a solicita – sau mai bine zis de a stoarce – subscripţii, o generozitate, repet, pe care dacă n-ar fi aceste pricini, aş retrage-o imediat.

Donne era cu totul lipsit de bun-simţ; nu-şi dădea seama nici pe departe de semnificaţia tonului, aerului şi privirilor vorbitoarei; habar n-avea în ce situaţie ajunsese. Aşa încât urmă:

— Păcătos ţinut e Yorkshire-ul ăsta. N-aş fi putut niciodată bănui cum este, dacă nu l-aş fi văzut cu ochii mei; şi oamenii de-aici – fie bogaţi, fie săraci – ce adunătură! Cât de *nicioplţi* şi necivilizaţi. În sud, ar fi de râsul lumii.

Shirley se aplecă şi se sprijini de masă, cu nările puţin dilatate, strângându-şi cu putere degetele împreunate.

— Bogaţii, continuă înfumuratul şi inconştientul Donne, sunt o şleahtă de zgârciţi neînstare să trăiască aşa cum ar trebui să trăiască oameni cu venituri ca ale lor. Rărăori – (cititorule, trebuie să scuzi pronunţia domnului Donne: era foarte rafinată; se arăta mândru de accentul lui din sud şi îi considera de înaltă nobleţe; urechile din nord încercau senzaţii ciudate la auzul anumitor cuvinte rostite de el) – rărăori poţi întâlni vreo familie cu o tresură că lume sau un vălet stelat; cât despre sărăcime, ţi-ajunge să-i vezi când are loc o cununie sau o înmormântare cum dau năvală la uşile bisericilor, clăpănind din saboţi; bărbaţii vin în cămăşi şi cu şorţuri de pieptănători de lână, femeile cu scufii şi în cămăşi de noapte. Altăceva n-ar merita decât să slobozeşti asupra lor o vaca turbată ca să pună pe goană adunăturile astea de golani - ha! ha! ha! Ce distracţie ar fi!

— Ajunge! De data asta aţi întrecut orice măsură, spuse Shirley liniştită. Aţi întrecut orice măsură, repetă îndreptând înspre el o privire aprinsă. Mai departe nu mai puteţi merge şi – adăugă apăsând pe fiecare silabă - n-o *s-o faceţi,* în casa mea.

Se ridică în picioare; nimeni n-ar mai fi putut-o potoli, fiindcă

ajunsese la capătul răbdării; cu pas ferm se duse direct la porţile grădinii şi le deschise larg. Porunci cu severitate:

— Ieşiţi afară! Cât se poate de repede, şi pe-aici să nu vă mai calce niciodată piciorul.

Donne era uluit. Tot timpul fusese încredinţat-că îşi arăta în chip strălucit calităţile de om cu suflet nobil şi de cea mai aleasă ţinută; îşi închipuia că produce o impresie zdrobitoare. Oare nu-şi exprimase dispreţul faţă de tot ce exista în Yorkshire? Ce dovadă mai convingătoare ar fi putut aduce în sprijinul faptului că el e mai presus de toţi şi de toate? Şi iată că acuma era pe punctul de a fi dat afară, ca un câine, dat afară dintr-o grădină din Yorkshire! În asemenea împrejurări, cum mai putea să găsească o înlănţuire inteligibilă a lucrurilor?

— Lipsiţi-mă de prezenţa dumneavoastră imediat - imediat! insistă Shirley văzându-l că zăboveşte.

— Doamnă... un membru al clerului! să daţi afară o faţă bisericească!

— Afară! chiar şi arhiepiscop de-aţi fi, aţi dovedit că nu sunteţi gentleman şi trebuie să plecaţi. Repede!

Hotărârea părea de nezdruncinat; se vedea limpede că nu e de glumă; iar pe deasupra, Tartar părea să se fi ridicat iarăşi în picioare; simţise că e vorba de o tulburare şi se pregătea să reintre în scenă; era limpede că altă soluţie decât plecarea nu mai exista, aşa că Donne se resemnă cu exodul; gazda îi oferi un semn de înaltă curtenie închizând porţile în urma lui.

— Cum îndrăzneşte înfumuratul ăsta de preot să-şi batjocorească enoriaşii? Cum îndrăzneşte sâsâitul de mahalagiu să insulte Yorkshire-ul? Acestea au fost singurele observaţii privitoare la cele întâmplate, după ce s-a întors la masă.

Şi foarte curând reuniunea a luat sfârşit; fruntea încreţită şi înnegurată, buza răsfrântă şi ochii cuprinşi de flăcări ai domnişoarei Keeldar nu mai îmbiau în niciun fel la vreun divertisment de societate.

CAPITOLUL XVI

Rusaliile

Fondul sporea mereu. Datorită exemplului dat de domnişoara Keeldar, eforturilor, susţinute ale celor trei preoţi şi sprijinului eficace deşi tăcut al ajutoarelor-locotenent celibatare şi cu ochelari, Mary Ann Ainley şi Margaret Hall, se strânsese o sumă frumoasă; fiind administrată cu socotinţă, izbuti deocamdată să ajute în mare măsură şi să uşureze suferinţele şomerilor săraci. Regiunea părea să se fi mai liniştit; în ultimele două săptămâni nici o postăvărie nu fusese devastată; nicio acţiune condamnabilă împotriva vreunei fabrici sau vreunui conac nu avusese loc în cele trei parohii. Shirley spera că răul pe care dorise să-l evite fusese aproape înlăturat şi că furtuna ameninţătoare trecuse; avea convingerea că o dată cu apropierea verii afacerile se vor înviora - totdeauna se întâmplă aşa; şi pe urmă, războiul acesta epuizant nu putea să dureze la nesfârşit: trebuia să vină şi pacea într-o bună zi, iar o dată cu pacea cât de mult avea să se învioreze comerţul.

Cam acesta era sensul obişnuit al observaţiilor comunicate arendaşului său, Gérard Moore, ori de câte ori se întâlnea cu el într-un loc unde puteau sta de vorbă, iar Moore o asculta foarte tăcut – prea tăcut ca să se poată declara mulţumită. Şi-atunci, prin privirile ci nerăbdătoare îi cerea; ceva mai mult – vreo explicaţie, sau cel puţin o observaţie în plus. Zâmbind în felul lui caracteristic, cu acea expresie care dădea gurii o tentă deosebit de agreabilă, în vreme ce fruntea îi rămânea la fel de gravă, răspundea în sensul că şi el însuşi credea în natura limitată în timp a războiului; că într-adevăr pe acest fapt îşi întemeia şi el speranţele, pe asta se bazau şi speculaţiile lui.

— Fiindcă ştii bine, urma el, că astăzi lucrez la Hollow’s Mill bazându-mă în întregime pe speculaţii: nu vând nimic; nu există piaţă pentru mărfurile mele. Fabric pentru o zi viitoare: mă pregătesc să trag toate foloasele de pe urma primei deschideri ce se va ivi. Acum trei luni treaba asta nu mi-ar fi stat în putinţă; epuizasem atât creditul cât şi capitalul; şi ştii foarte bine cine mi-a venit într-ajutor, din mâna cui am primit împrumutul salvator. Cu puterile oferite de acest împrumut am acum posibilitatea de a continua jocul acela temerar pe care, cu câtăva vreme în urmă, mă temeam că n-o să-l mai pot juca. Ştiu bine că în cazul când pierd mă aşteaptă ruina totală şi la fel de bine îmi dau seama cât de îndoielnic este succesul în jocul

acesta; dar sunt foarte bucuros; atâta vreme cât pot să fiu activ, atâta vreme cât pot să mă zbat, pe scurt: atâta vreme cât nu mi-s mâinile legate, mi-este cu neputinţă să fiu deprimat. Un an, ba ce spun, numai şase luni de domnie a ramurii de măslin, şi sunt salvat; fiindcă, aşa după cum spui, pacea va da un impuls comerţului. În privinţa asta ai dreptate; dar dacă e vorba despre liniştea restabilită în regiunile noastre ca şi despre permanenţa efectelor salutare ale fondului dumitale de binefacere – aici mă îndoiesc. Ajutorul dat prin filantropie n-a izbutit încă niciodată până acum să potolească într-adevăr clasa muncitoare – niciodată nu i-a câştigat recunoştinţa; nu stă în firea omenească s-o poată face. După câte cred eu, dacă lucrurile ar fi orânduite aşa cum se cuvine, ei n-ar trebui să se afle în situaţia de a avea nevoie de acel sprijin umilitor; şi muncitorii o simt; şi noi am simţi-o dacă am fi în locul lor. Şi pe urmă, cui ar trebui să-i fie recunoscători? Dumitale – clericilor, poate, dar în niciun caz nouă, proprietarilor de fabrici. Pe noi ne urăsc mai cumplit decât oricând. Şi în afară de asta, nemulţumiţii de aici au legături cu nemulţumiţii de prin alte părţi; Nottingham e unul dintre cartierele lor generale, Manchester altul, Birmingham un al treilea. Subalternii primesc ordine din partea superiorilor, fiindcă în privinţa disciplinei stau foarte bine. Nicio lovitură nu e dată fără matură chibzuinţă. Pe căldurile cele mari, s-a întâmplat să vezi zi de zi cerul acoperindu-se de nori ameninţători, şi totuşi noapte după noapte norii se împrăştiau şi soarele răsărea în linişte; primejdia însă nu dispăruse, doar se amânase; furtuna care ameninţase atâta vreme cu siguranţă că se va dezlănţui până la urmă. Iată o analogie între atmosfera morală şi cea fizică.

— Bine, domnule Moore (aşa se încheiau totdeauna aceste discuţii), ai măcar grijă de dumneata. Dacă socoteşti că ţi-am făcut vreodată vreun bine, te rog răsplăteşte-mă promiţându-mi că o să ai grijă de dumneata.

— Promit: o să fac asta cu multă atenţie şi prevedere. Aş vrea să trăiesc, nu să mor; viitorul mi se deschide în faţă ca porţile raiului; şi totuşi, când privesc adânc în umbrele paradisului meu, zăresc alunecând peste privelişti îndepărtate o vedenie care mă încântă mai mult decât serafimii şi heruvimii.

— Zău? Te rog, spune-mi şi mie, ce vedenie?

— Văd…

Slujnica intră grăbită în încăpere, cu serviciul de ceai.

Prima parte a acelui mai, după cum am văzut, a fost frumoasă, zilele de la mijloc ploioase; dar în ultima săptămână, la schimbarea lunii, iarăşi s-au limpezit. Un vânt proaspăt a măturat norii argintii şi groşi, purtători de ploaie, şi i-a împins unul după altul către zarea dinspre răsărit; iar norii s-au prăvălit peste marginea zării şi dincolo de marginea aceea s-au pierdut, lăsând în urma lor doar bolta curată a cerului albastru pregătită a se supune deplinei domnii a soarelui de vară. Şi soarele acela s-a ridicat măreţ în ziua de Rusalii; marea reuniune a şcolilor a fost întâmpinată de o vreme superbă.

Marţea Rusaliilor era ziua cea mare, şi în cinstea ei cele două încăpătoare săli de clasă de la Briarfield, ridicate de actualul paroh mai mult pe propria lui cheltuială, fuseseră curăţate, văruite, revopsite şi împodobite”
cu verdeaţă şi flori – câteva din grădina casei parohiale, două căruţe pline de la Fieldhead şi un căruţ de la ceva mai modestul domeniu De Walden, reşedinţa domnului Wynne. În aceste săli de clasă fuseseră rânduite douăzeci de mese, fiecare măsurată aşa fel ca să poată primi douăzeci de oaspeţi; în jurul lor se aşezaseră bănci şi pe ele se întinseseră feţe de masă albe; deasupra lor fuseseră atârnate cel puţin douăzeci de colivii cu tot atâţia canari, după un obicei al locului îndrăgit mai cu seamă de secretarul domnului Helstone, care se delecta cu ciripitul ascuţit al acestor păsărele şi ştia că în mijlocul unei zgomotoase zarve de glasuri de totdeauna cântau mai cu înfocare. Mesele acestea, să fie limpede, nu stăteau întinse pentru cei o mie şi două sute de şcolari ce urmau să fie adunaţi din cele trei parohii, ci numai pentru membrii comitetelor şcolare şi profesori: ospăţul copiilor urma să aibă loc în aer liber. La ceasurile unu trebuiau să se adune trupele; la două să-şi alcătuiască formaţiile; până la patru mărşăluiau prin parohie; pe urmă venea ospăţul; iar după aceea adunarea, cu muzică şi cuvântări, în biserică.

Ar trebui să explicăm pentru ce tocmai Briarfield fusese ales ca loc de întâlnire şi scenă a ospăţului. Nu fiindcă ar fi fost parohia cea mai mare şi mai populată - în privinţa asta Whinbury îl depăşea de departe; nici fiindcă ar fi fost aşezarea cea mai veche – oricât de antice erau bătrână biserică şi casă parohială, templul cu acoperiş scund şi căsuţa parohială

acoperită de muşchi din Nunnely, amândouă îngropate între stejari de-o vârstă cu ele, posturi înaintate ale pădurii Nunwood, erau încă şi mai străvechi. Fusese ales pentru că aşa voise domnul Helstone, iar voinţa domnului Helstone era mai tare decât aceea a lui Boultby sau Hall; primul nu *putea,* al doilea nu *voia* să se certe pe o chestiune de întâietate cu fratele lor cel hotărât şi bătăios: îl lăsau să fie în frunte şi să facă după voia lui.

Pentru Caroline Helstone sărbătoarea aceea însemnată fusese până atunci totdeauna o zi grea fiindcă o trăgea cu sila în mulţime şi o constrângea să dea ochi cu toate persoanele bogate, respectabile şi influente de prin împrejurimi; iar în prezenţa acestora, dacă n-ar fi avut sprijinul binevoitor al domnului Hall, ar fi părut o neajutorată; obligată să meargă în fruntea regimentului ei, în calitate de nepoată a parohului şi primă profesoară a primei clase; obligată să prepare ceaiul la prima masă pentru o mulţime amestecată de doamne şi domni, şi să facă toate acestea fără ajutorul mamei, al vreunei mătuşi, ori al altui însoţitor – fiind, în acelaşi timp, o fire impresionabilă şi cu o cumplită frică de publicitate – va fi uşor de înţeles că, în asemenea împrejurări, tremura de teamă la apropierea Rusaliilor.

Anul ăsta, însă, Shirley avea să fie alături de ea şi astfel înfăţişarea chinului se schimba în mod deosebit - se schimba fundamental: nu mai era chin – devenind aproape o bucurie. Domnişoara Keeldar singură făcea mai mult decât o ceată de prieteni obişnuiţi. ”Deplin stăpână pe sine şi totdeauna ageră şi degajată; conştientă de importanţa ei socială, fără să facă niciodată caz de ea, era de ajuns s-o privească cineva ca să capete curaj. Singura teamă putea fi ca nu cumva Shirley să întârzie la întâlnire: deseori dovedea un fel de nepăsare ce-o făcea să întârzie peste timpul stabilit, iar Caroline ştia că unchiul ei n-ar aştepta o secundă pe nimeni de pe lumea asta; în clipa când orologiul bisericii suna ceasurile două, clopotele începeau să bată şi marşul începea. Prin urmare în privinţa asta trebuia să aibă grijă de Shirley, dacă nu voia să-şi piardă prietena mult aşteptată.

În marţea Rusaliilor se sculă aproape când răsărea soarele. Ea, Fanny şi Eliza au fost ocupate toată dimineaţa cu aranjatul în cea mai desăvârşită ordine a saloanelor din casa parohială şi

cu pregătirea unor aperitive alcătuite din gustări răcoritoare – vin, fructe, prăjituri – rânduite apoi pe bufetul din sufragerie. Pe urmă trebui să se îmbrace în cea mai nouă şi arătoasă toaletă de muselină albă; desăvârşita frumuseţe a zilei şi solemnitatea prilejului îndreptăţeau, dacă nu chiar impuneau, o asemenea ţinută. Eşarfa cea nouă – primită în dar la aniversarea zilei de naştere din partea Margaretei Hall, şi pe care avea motive să creadă că Cyril însuşi o cumpărase, iar drept răspuns ea îi dăruise un set de eşarfe preoţeşti din chembrică, într-o casetă elegantă - i-a fost legată de degetele îndemânatice ale credincioasei Fanny, a cărei bucurie de a-şi găti tânără şi frumoasa stăpână pentru asemenea sărbătoare n-a fost deloc mică*;* boneta cea simplă fusese aranjată ca să se asorteze cu eşarfa; baticul drăguţ, deşi ieftin, se potrivea cu rochia. Când fu gata, avea o înfăţişare nu destul de strălucită ca să uluiască, dar îndeajuns de frumoasă ca să intereseze: nu izbitor de strălucitoare, însă foarte delicată şi plăcută; o apariţie în care dulceaţa tonurilor, puritatea aerului, graţia chipului înlocuiau cu succes absenţa coloritului bogat şi a contururilor maiestuoase. Ceea ce ochii căprui şi fruntea senină lăsau să se vadă din firea ei era în armonie cu îmbrăcămintea şi chipul - modestă, gingaşă şi, în ciuda melancoliei, un suflet perfect armonios. Se părea că nici mieluşelul şi nici porumbiţa n-aveau a se teme de ea, ci mai degrabă aveau să întâmpine cu bucurie, în înfăţişarea ei de simplicitate şi blândeţe, o asemănare cu propriile lor firi, sau cu firile pe care noi presupunem că le au.

La urma urmei, era o făptură omenească imperfectă şi supusă greşelii; destul de frumoasă ca formă, culoare şi îmbrăcăminte; dar, precum spusese Cyril Hall, nici atât de bună şi nici atât de demnă de admiraţie ca veştejita domnişoară Ainley, care îşi punea acum cea mai bună rochie neagră, şalul mohorât şi boneta – acolo, în camera strâmtă a bietei sale căsuţe.

Şi Caroline plecă înspre Fieldhead, trecând peste câteva câmpuri retrase şi pajişti liniştite. Se strecură iute pe sub gardurile vii verzi şi peste păşunile încă şi mai înverzite. Nu exista praf, nu exista noroi să-i murdărească poalele rochiei imaculate sau să-i umezească sandalele uşoare: după ploile din urmă totul rămăsese curat şi sub puterea soarelui strălucitor totul se zbicise, aşa încât păşea fără de teamă peste margarete şi iarbă şi printre plantaţii bogate; ajunse la Fieldhead şi

pătrunse în odaia unde se îmbrăca stăpâna casei.

Făcuse bine că venise, fiindcă altminteri Shirley ar fi întârziat mult. În loc să se îmbrace cu toată graba, stătea întinsă pe sofa, cufundată în lectură; doamna Pryor se afla lângă ea şi încerca zadarnic s-o convingă să se scoale şi să se îmbrace. Caroline nu făcu risipă de cuvinte; îi luă imediat cartea şi cu propriile ei mâini începu acţiunea de dezbrăcare şi îmbrăcare. Moleşită de căldură, înveselită de tinereţe şi de firea-i voioasă, voia sa stea de vorbă, să râdă, să zăbovească; Caroline însă, hotărâtă să ajungă neapărat la timp, continuă s-o îmbrace pe cât de repede sunt degetele omeneşti în stare să înnoade şireturi şi să înfigă ace. La sfârşit, pe când încheia un ultim şir de clame şi copci, găsi răgaz s-o certe, spunându-i că e foarte urât din partea ei să fie atât de nepunctuală; că până şi în clipa aceea înfăţişa imaginea unei neglijenţe incorigibile: aşa şi arăta Shirley – dar era un încântător tablou al acelei supărătoare însuşiri.

Se afla în complet contrast faţă de Caroline: în fiece cută a rochiei şi în fiecare trăsătură a chipului se vădea distincţie; mătasea scumpă o prindea mai bine decât un costum simplu; eşarfa bogat brodată îi venea de minune; şi-o pusese neglijent, dar cu graţie; coroana de pe bonetă într-adevăr o încorona: respectul pentru moda, aplicarea cu gust a ornamentelor la fiecare piesă de îmbrăcăminte, toate se vădeau în aspectul ei; toate i se potriveau, la fel ca lumina sinceră din priviri, zâmbetul adunat în jurul buzelor, la fel ca ţinuta dreaptă şi impunătoare şi pasul graţios. După ce terminară cu îmbrăcatul, Caroline o luă de mână şi o trase repede pe scări, apoi ieşiră pe uşă, şi la fel se grăbiră peste câmpuri, râzând într-una şi vădind multă asemănare cu o porumbiţă albă ca zăpada şi o pasăre a paradisului colorată în nestemate, pornite împreună în zbor voios.

Mulţumită străduniilor domnişoarei Helstone, au ajuns la vreme. Pe când încă tot nu puteau zări biserica ascunsă după copaci, auziră clopotul bătând o cumpănită şi totuşi grabnică chemare către tot poporul, să vină la adunare; auzeau de asemenea mărşăluiala grupurilor, tropotul a nenumărate picioare şi murmurul glasurilor mulţimii. De pe un loc mai înalt, văzură pe drumul dinspre Whinbury cum se apropiau şcolarii de acolo; nu mai puţin de cinci sute de suflete. Parohul şi diaconul său, Boultby şi Donne, mergeau în frunte: cel dintâi apărea

impunător aşa cum era încărcat de odăjdii, păşea precum se cuvine unei preacuvioase feţe bisericeşti, sub baldachinul unei pălării cu boruri largi, cu semeţia dată de-o burtă straşnică, împodobit cu cele mai elegante şi bogate veşminte negre şi bucurându-se de sprijinul celui mai zdravăn baston cu măciulie de aur. Din mers, doctorul îşi flutura din când în când uşor bastonul şi cu o mişcare autoritară îşi înclina pălăria către aghiotant. Aghiotantul – Donne, adică – părea subţiratic de tot fiindcă linia siluetei sale stătea alături de masa impozantă a superiorului, se silea, cu toate acestea, să arate în cel mai mic amănunt ca un adevărat preot: totul în înfăţişarea lui vădea înfumurare şi mulţumire de sine, de la nasul în vânt şi bărbia ridicată, până la ghetrele preoţeşti de culoare neagră, pantalonii cam scurţi şi fără etriere şi ghetele cu boturi pătrate.

Dă-i înainte, domnule Donne! Are cine să te vadă. Crezi că arăţi măreţ – dacă siluetele acelea care te privesc din vârful colinei, una albă şi alta roz, cred şi ele la fel – asta-i altă treabă.

După ce regimentul trecu în marş mai departe, cele două siluete coborâră în fugă. Curtea bisericii e plină de copii şi de profesori, toţi înveşmântaţi în cele mai alese haine de sărbătoare; şi – oricât de nenorocită e regiunea asta, oricât de grele ar fi vremurile – e minunat să vezi cât de cuviincios – cât de frumos chiar – s-au străduit sa se îmbrace. Dragostea britanică pentru bună-cuviinţă în stare să facă minuni; sărăcia capabilă să îmbrace în zdrenţe o fată irlandeză n-are puterea de a răpi unei englezoaice garderoba decentă socotită trebuitoare pentru aspectul de sine. În afară de asta, stăpâna conacului - acea Shirley care se uită acum cu bucurie la mulţimea fericită şi bine îmbrăcată – le-a fost într-adevăr de folos; generozitatea ei venită la timp a încurajat multe familii sărace în întâmpinarea apropiatei sărbători şi a oferit multor copii putinţa de a avea astăzi o rochie sau o bonetă nouă; ea ştie, şi e în culmea fericirii când îşi dă seama; e încântată că banii, exemplul şi influenţa ei au fost într-adevăr de folos – în chip hotărâtor – celor din jur. Nu poate fi miloasă ca domnişoara Ainley – nu stă în firea ei: şi simte o uşurare la gândul că există şi o altă cale de a-ţi dovedi bunătatea, aflată la îndemâna altor firi şi în alte împrejurări.

Caroline e şi ea încântată; căci cu posibilităţile ei modeste a făcut şi ea mult bine; s-a lipsit nu numai de o singură rochie, panglică sau guler de care cu greu se putea despărţi, pentru a

împlini lipsurile şcolarilor din clasa ei; şi, cum bani n-avea de unde da, a urmat exemplul domnişoarei Ainley, oferindu-şi timpul şi hărnicia acolo unde era ceva de cusut pentru copii.

Nu numai curtea bisericii este plină, ci şi grădina casei parohiale e înţesată de lume; perechi şi grupuri de doamne şi domni se văd plimbându-se printre tufele unduioase de liliac şi bobiţel. Casa e şi ea plină; la ferestrele larg deschise ale saloanelor stau grupuri de oameni veseli. Sunt membrii comitetelor şcolare şi profesorii care vor întregi procesiunea. În grădiniţa parohului, aliată în spatele casei, se află muzicanţii ce alcătuiesc cele trei orchestre parohiale, cu instrumentele lor. Îmbrăcate în rochiile şi bonetele lor cele mai frumoase şi cu cele mai albe şorţuri, Fanny şi Eliza umblă printre ei oferindu-le pahare cu bere; băutura e tare şi gustoasă şi a fost pregătită cu câteva săptămâni în urmă, din porunca parohului şi sub directa lui supraveghere. Orice treabă unde ar fi avut el amestec trebuia îndeplinită în chip desăvârşit: „lucrul de mântuială”, indiferent despre ce ar fi fost vorba, nu putea niciodată primi binecuvântare din partea sa: de la ridicarea unei clădiri publice, biserică, şcoală, judecătorie, şi până la pregătirea unei mese – pentru toate pretindea măreţie, generozitate şi eficacitate. În privinţa asta domnişoara Keeldar i se asemăna întru totul, şi fiecare era de acord cu intenţiile celuilalt.

Caroline şi cu Shirley au ajuns curând printre cei din casa parohială; prima îşi întâmpina musafirii cu multă uşurinţă; în loc să se aşeze pe un scaun, retrasă într-un colţ, ori să se furişeze în odaie la ea şi acolo să aştepte pornirea procesiunii, după vechiul obicei, acum se plimba prin cele trei saloane, stătea de vorbă şi zâmbea, în chip neîndoielnic de vreo două sau trei ori vorbi fără să fie întrebată şi, pe scurt, părea o altă fiinţă. Transformarea era datorată faptului că Shirley se afla de faţă: vederea purtărilor şi atitudinii domnişoarei Keeldar îi făcea nespus de bine. Shirley nu se temea de semenii ei; nu simţea nicio dorinţă de a se feri de ei, de a-i ocoli. Orice fiinţă omenească, bărbat, femeie sau copil, atunci când proasta creştere sau înfumurarea grosolană nu-l făcea cu totul de nesuferit, era pentru ea binevenită; bineînţeles, unele în mai mare, altele în mai mică măsură; dar, în general vorbind, atâta vreme cât cineva nu se dovedea categoric a fi rău şi stingheritor, Shirley era dispusă să-l considere valoros şi binevenit şi să-i arate toată consideraţia.

Înclinarea asta îi asigura simpatia tuturor, fiindcă tocea tăişul ironiei şi-i înzestra cu un farmec cuceritor conversaţia serioasă ori glumeaţă; şi nu scădea întru nimic valoarea prieteniei intime, care rămânea ceva deosebit de cordialitatea dovedită în societate şi era legată, într-adevăr, de o cu totul altă faţetă a firii sale. Preferinţa sentimentală şi intelectuală mergea către domnişoara Helstone; doamnele Pearson, Sykes, Wynne etc., etc., nu făceau decât să tragă foloase de pe urma bunătăţii şi voioşiei sale înnăscute.

Din întâmplare, Donne intră în salon într-un moment când Shirley, aşezată pe sofa, devenise centrul unui cerc destul de numeros. Dăduse definitiv uitării furia împotriva lui, aşa că înclină din cap şi îi zâmbi cu bunăvoinţă. Atunci se vădi firea acelui om. Nu se pricepu nici să refuze cu demnitate avansul, ca unul a cărui mândrie fusese de curând rănită, nici să-l întâmpine cu francheţe, ca un om bucuros să uite şi să ierte; pedeapsa primită nu trezise în el niciun simţământ de ruşine, şi deci n-avea cum să trăiască această senzaţie în faţa celui ce i-o administrase: nu era suficient de viguros în rău ca să fie cu adevărat câinos – se mulţumi să treacă prosteşte mai departe, luând o înfăţişare rigidă şi mânioasă. Nimic nu mai putea aduce pacea între el şi duşman; la fel după cum, chiar pentru o lovitură mult mai dureroasă şi mai dezonorantă, firea lui slăbănoagă n-ar fi putut nutri o ranchiună acerbă.

— Nu merita o asemenea scenă! îi spuse Shirley Carolinei. Ce proastă am fost! Să-l pedepseşti pe Donne pentru stupidul lui dispreţ faţă de Yorkshire e ca şi cum ai strivi un ţânţar fiindcă vrea să înţepe un rinocer. Dacă aş fi fost bărbat, cred că atunci i-aş fi pus forţa fizică la dispoziţie, pentru a-l ajuta să plece; în momentul de faţă sunt foarte bucuroasă că n-am folosit decât forţa morală. Dar nu trebuie să mai apară niciodată prin preajma mea; nu-mi place; mă irită; nici măcar nu te poţi distra pe socoteala lui. Malone face mai mulţi bani.

S-ar fi zis că Malone tocmai era dispus să justifice preferinţa; căci de-abia porniseră cuvintele din gura vorbitoarei, când Peter Augustus se şi înfăţişă, pus la „mare ţinută”, înmănuşat şi parfumat, cu părul uns şi pieptănat fără cusur, ducând într-o mână un uriaş mănunchi de trandafiri mari roşii, cinci sau şase pe deplin înfloriţi: pe, aceştia îi înfăţişă domnişoarei Keeldar, cu o graţie căreia chiar şi cel mai ascuţit penel n-ar putea să-i facă

decât nedreptate. Dar după o asemenea performanţă cine ar mai fi îndrăznit să spună că Peter nu e un cuceritor? Adunase şi înmânase flori; adusese ofrandă un tribut sentimental – un tribut poetic, pe altarul Dragostei sau al lui Mammon. Hercule cu furca de tors în mână ar fi fost o imagine palidă pe lângă Peter purtând buchetul de flori. Probabil că aşa gândea şi el, fiindcă părea uluit de ceea ce făcuse; se retrase fără un cuvânt şi plecă chicotind înfundat în semn de autofelicitare; pe urmă îşi schimbă gândul aşa că se opri şi se întoarse, ca să se asigure cu ochii lui că într-adevăr dăruise un buchet de flori: da – iată cei şase trandafiri în poala de satin purpuriu, şi o mână foarte albă, cu câteva inele de aur pe degete, îi strânge încet, iar lungi şuviţe inelate, acoperind pe jumătate o faţă care râde, se revarsă asupra lor; dar o acoperă numai *pe jumătate.* Peter văzu râsul – nu putea să greşească – pe seama lui făceau haz – galanteria, cavalerismul lui ajunseseră subiect de batjocură pentru o fustă – pentru două fuste - şi domnişoara Helstone zâmbea. Mai mult chiar, îşi dădu seama că i se ghiciseră intenţiile, şi-atunci Peter se întunecă asemenea unui nor de furtună. Când ridică ochii, Shirley văzu că ochi săgetători stau aţintiţi asupra ei. Malone, cel puţin, avea destulă tărie ca să urască: văzu asta în privirile lui.

— Peter *merită* o scenă, şi dacă doreşte neapărat o s-o şi aibă într-o bună zi, şopti Shirley către prietena sa.

Şi acum – solemni şi înveşmântaţi în culori mohorâte, dar cu chipuri destul de prietenoase – cei trei preoţi apărură în uşa sufrageriei. Până atunci avuseseră treburi de îndeplinit înăuntrul bisericii, iar acum, înainte de a porni marşul, veneau să ia o uşoară gustare întru întărirea trupului. Fotoliul cel larg îmbrăcat în piele fusese păstrat pentru doctorul Boultby; într-acolo fu condus. Dând ascultare îndemnurilor primite de la Shirley, care îi spusese că a sosit vremea să-şi îndeplinească datoriile de gazdă, Caroline se grăbi să înmâneze masivului, respectatului şi, în fond, vrednicului prieten al unchiului său, un pahar de vin şi o farfurie cu pricomigdale. Epitropii doctorului Boultby, amândoi membri ai comitetului şcolar, se şi aflau lângă el, aşa precum li se ceruse; doamna Sykes şi celelalte doamne din parohie se aflau la dreapta şi la stânga sa, dând glas nădejdilor că nu se simte obosit şi temerilor că ziua are să fie prea caldă pentru dânsul. Doamna Boultby, totdeauna încredinţată că atunci când

cade toropit, după o masă îmbelşugată, chipul domnului şi stăpânului său devine aidoma unui chip îngeresc, se plecase asupra lui şi îi ştergea cu dragoste de pe frunte câteva picături de transpiraţie reale sau imaginare. Într-un cuvânt, Boultby se afla la mare cinste şi cu o rotundă şi sonoră *voix de poitrine*[1] rosti mulţumiri pentru grija purtată şi asigurări că se simte destul de bine. Pe Caroline parcă nici n-o observă când se apropie de dânsul, atâta doar că binevoi să accepte cele oferite; n-o văzuse, n-o văzuse niciodată: abia dacă ştia vag că ar exista o asemenea persoană. Văzu totuşi pricomigdalele, şi fiind mare iubitor de dulciuri, luă din farfurie o mână aproape plină. Cât despre vin, doamna Boultby insistă să fie amestecat cu apă fierbinte şi să i se adauge zahăr şi nucşoară.

Domnul Hall stătea lângă o fereastră deschisă, respira aerul curat şi mireasma florilor şi discuta ca un frate cu domnişoara Ainley. Către el Caroline îşi îndreptă atenţia plină de bucurie. „Ce să-i ofere? Nu trebuie să se servească singur – trebuie servit de mâna ei“; luă deci o tăviţă de argint, ca să-i poată oferi cât mai multe lucruri. Margaret Hall veni lângă ei; domnişoara Keeldar îi urmă pilda. Cele patru doamne se aflau acum în jurul preotului lor favorit; şi ele aveau senzaţia că privesc chipul unui înger pământean: Cyril Hall era papa lor, la fel de infailibil pentru ele ca şi doctorul Boultby pentru admiratoarele sale. Şi în jurul, parohului de la Briarfield se adunase un grup: cel puţin douăzeci de persoane se strânseseră în preajma lui; iar în mijlocul unui cerc de admiratori, niciun preot nu se putea măsura cu bătrânul Helstone. Adunaţi laolaltă după cunoscutul lor obicei, diaconii formau o constelaţie alcătuită din trei planete mai mici; mai multe domnişoare îi priveau de departe, dar niciuna nu se încumeta să se apropie.

Domnul Helstone îşi scoase ceasul şi anunţă cu glas tare:

— E două fără zece. E timpul ca toată lumea să treacă în rânduri. Haideţi.

Îşi luă pălăria cu boruri largi şi porni; toţi se ridicară şi îl urmară buluc.

Cei o mie două sute de copii fuseseră rânduiţi în trei grupuri de câte patru sute de suflete fiecare; în urma fiecărui regiment se afla câte o orchestră; din douăzeci la douăzeci de rânduri exista câte un interval unde Helstone aşează câte doi profesori.

[1] Glas din piept (fr.).

Şi pentru avangarda armatelor, chemă:

— Grace Boultby şi Mary Sykes stau în frunte la Whinbury.

— Margaret Hall şi Mary Ann Ainley conduc Nunnely.

— Caroline Helstone şi Shirley Keeldar comandă Briarfield.

Pe urmă alte comenzi:

— Domnul Donne la Whinbury; domnul Sweeting la Nunnely; domnul Malone la Briarfield.

Şi aceşti trei domni porniră înaintea doamnelor-generali.

Preoţii trecură în frunte – secretarii parohiilor încheiau formaţiile; Helstone îşi înălţă pălăria cu boruri largi; peste o clipă se şi auzi dangătul celor opt clopote din clopotniţă, izbucniră melodiile intonate de orchestre, flautul vorbi şi cornul răspunse, tobele duruiră puternic, şi cu toţii porniră în marş.

Drumul alb şi larg se unduia înaintea lungii procesiuni, soarele şi cerul fără pic de nor o treceau în revistă, deasupra-i vântul clătina crengile copacilor, iar cei o mie şi două sute de copii şi o sută patruzeci de oameni în toată firea, care o alcătuiau, mergeau înainte în cadenţă şi după muzică şi toate chipurile erau vesele şi inimile bucuroase. Era o privelişte ce te bucura, o privelişte făcătoare de bine; era o zi de fericire pentru bogaţi şi pentru săraci: era mai întâi lucrarea lui Dumnezeu, iar apoi a clericilor. Să dăm preoţilor Angliei ce este al lor; în anumite privinţe sunt o tagmă supusă greşelii, fiind ei tot oameni de carne şi sânge, ca şi noi toţi; dar ţara s-ar descurca foarte cu greu fără dânşii: Britania ar simţi lipsa Bisericii ei, dacă această Biserică s-ar nărui. Dumnezeu s-o ocrotească! Şi, totodată, Dumnezeu s-o îndrepte!

CAPITOLUL XVII

Serbarea şcolară

Nici înspre bătălie şi nici în căutarea duşmanului nu pornise această trupă comandată de preoţi şi încadrată cu ofiţeri-femei; muzicile ei intonau totuşi melodii războinice, şi – dacă ar fi să judecăm după privirile şi ţinuta unora, cum era domnişoara Keeldar, de pildă – sunetele acelea trezeau dacă nu un spirit

războinic, atunci unul care năzuia către el. Întorcându-se din întâmplare, bătrânul Helstone îi văzu chipul şi începu să râdă, iar ea tot prin râs îi răspunse.

— Nu ne aşteaptă nicio bătălie, spuse preotul; ţara nu ne cere să luptăm pentru ea; niciun duşman şi nici un tiran nu contestă şi nu ameninţă libertatea noastră; n-avem nimic de făcut; doar am ieşit să ne plimbăm puţin. Ţineţi-vă în frâu avântul, căpitane, şi potoliţi-vă focul inimii: nu-i nevoie de ele – dacă există, cu-atât mai rău.

— Urmaţi sfaturile pe care le daţi altora, doctore, îi răspunse Shirley. Şi îi spuse cu glas scăzut Carolinei: ce nu mi-o oferă realitatea am să împrumut de la imaginaţie. Nu suntem soldaţi, nu vărsarea de sânge e dorinţa mea; ori dacă suntem, atunci suntem soldaţi ai Crucii. Timpul s-a întors cu veacuri în urmă, şi ne aflăm într-un pelerinaj către Ierusalim. Nu, nu aşa – prea seamănă a exaltare. Am nevoie de un vis ceva mai cu picioarele pe pământ: suntem câmpeni din Scoţia şi urmăm un căpitan convenant[1] ca să ajungem sus în munţi să ţinem o adunare departe de stăpânirea trupelor trimise de asupritori. Ştim că după rugăciune poate să urmeze bătălia; dar încredinţaţi fiind că şi după cel mai nefericit rezultat al bătăliei numai raiul ne poate fi răsplata, suntem gata şi suntem doritori să înroşim muşchiul de pe dealuri cu sângele nostru. Muzica asta îmi răscoleşte sufletul; îmi înviorează toată viaţa; mă face să-mi bată inima;
nu cu pulsul ei obişnuit de fiecare zi, ci cu o vigoare nouă, palpitantă. Sunt aproape în stare să doresc o primejdie; o credinţă – o ţară – sau, cel puţin, un iubit pe care să-l apăr.

— Ia uită-te acolo, Shirley! o întrerupse Caroline. Ce e pata aceea roşie dinspre Stilbro’Brow? Ai ochi mai buni decât mine; întoarce-ţi într-acolo ochii tăi de vultur.

Domnişoara Keeldar se uită şi zise:

— Da, văd. E o linie roşie. Sunt soldaţi – soldaţi, din cavalerie, adăugă repede. Călăresc în goană; şase sunt; au să treacă pe lângă noi; nu – au cotit la dreapta; au văzut procesiunea noastră şi vor s-o ocolească făcând un cerc. Unde s-or fi ducând?

— Poate că nu fac decât să-şi antreneze caii.

— Probabil că da. Nu se mai văd.

---

[1] Aluzie la perioada domniei lui Carol I Stuart, care, vrând să impună Scoţiei anumite forme liturgice, a declanşat Războiul episcopilor (1639—1640).

Acum vorbi domnul Helstone:

— O să trecem prin Royd Lane, ca să ajungem la izlazul din Nunnely pe un drum mai scurt.

Şi într-adevăr pe drumeagurile înguste de la Royd Lane defilară. Locul era tare strâmt, atât de strâmt încât nu putea trece decât doi deodată, dacă voiau să nu cadă în şanţurile de pe margini. Ajunseseră pe la mijloc, când se văzu limpede că printre clericii-comandanţi s-a iscat nelinişte: şi Boultby şi Helstone erau agitaţi: îşi făceau semne cu cotul unul altuia. Domnul Hall se întoarse înspre fete şi zâmbi.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebară.

Domnul Hall arătă cu bastonul către capătul drumeagului, în faţa lor. Ia te uită! O altă procesiune – una adversă, pătrundea pe acolo, condusă tot de oameni în negru, şi la fel, după cum puteau să audă acum, urmată de muzică.

— E dublura noastră? întrebă Shirley. Fantoma noastră cu altă înfăţişare? Parcă am fi cele două jumătăţi ale unei cărţi de joc.

— Dacă vrei o bătălie, s-ar părea că o s-o ai – cel puţin din priviri, şopti Caroline râzând.

— N-au să treacă de noi! strigară preoţii într-un glas. Nu le cedăm!

— Să cedăm! replică Helstone cu asprime, întorcându-se în loc. Cine a pomenit de cedare? Ia, băieţi, gândiţi-vă ce-aveţi de gând să faceţi; doamnele, ştiu eu, vor rămâne pe poziţie; pot avea încredere în ele. Nu se află aici nicio binecredincioasă anglicană care să nu rămână pe poziţie împotriva ăstora, întru cinstirea bisericii Angliei. Ce spune domnişoara Keeldar?

— Întreabă ce s-a întâmplat.

— Disidenţii şi metodiştii, cu şcolile lor, baptiştii, independenţii şi wesleyenii, uniţi într-o alianţă fără Dumnezeu, au venit intenţionat pe drumeagul ăsta ca să ne oprească marşul şi să ne întoarcă îndărăt.

— Asta e bădărănie! spuse Shirley. Urăsc bădărănia. Bineînţeles că trebuie să primească o lecţie.

— O lecţie despre politeţe, propuse domnul Hall, totdeauna aplecat spre pace. Nu un exemplu de violenţă.

Bătrânul Helstone o luă din loc. Grăbind pasul, trecuse cu vreo câţiva iarzi înaintea unităţii lui. Aproape ajunsese lângă ceilalţi capi îmbrăcaţi în negru, când cel care părea a fi comandantul-şef al vrăjmaşilor – un om mătăhălos şi unsuros,

cu păr negru pieptănat neted pe frunte - comandă oprirea. Procesiunea se opri şi el scoase o carte de rugăciuni, cită un verset, dădu tonul şi cu toţii începură să cânte cel mai jalnic dintre imnuri.

Helstone făcu semn orchestrelor sale: şi deodată se dezlănţui întreagă puterea alămurilor. Le ceruse să intoneze *Rule Britannia* şi le poruncise copiilor să-i întovărăşească şi cu glasurile, ceea ce ei acceptaseră cu mare entuziasm. Inamicul fu luat cu asalt prin cântec şi învins; psalmul lui se văzu înăbuşit; în ce priveşte zgomotul, era cu totul nimicit.

— Acum urmaţi-mă! exclamă Helstone. Nu în fugă, dar cu pas ferm şi sprinten. Fiţi tari toţi, şi copii şi femei, strâns lipiţi unii de alţii, ţineţi-vă şi de pulpanele hainelor, dacă e nevoie.

Şi porni înainte cu pas atât de apăsat şi dârz, iar pe deasupra atât de vajnic susţinut de elevii şi profesorii din urma lui – care făcură întocmai precum li se spusese, adică fără s-o pornească în fugă şi fără să încetinească pasul, ci mergând cu hotărâre calmă şi neabătută, diaconii fiind siliţi să facă la fel, întrucât se aflau între două focuri – Helstone şi domnişoara Keeldar pândeau amândoi cu ochii de linx orice abatere şi erau gata oricând, unul cu bastonul şi cealaltă cu umbrela, să corecteze cea mai mică abatere de la ordinele date, cel mai mic gest independent sau nepotrivit – încât grupul de disidenţi fu mai întâi uluit, pe urmă speriat, apoi înfrânt şi împins îndărăt, iar până la urmă silit să facă stânga-mprejur şi să lase liberă ieşirea către Royd Lane. În timpul atacului doar Boultby a avut de suferit, dar Helstone şi Malone l-au susţinut, unul de-o parte altul de cealaltă, ajutându-l să treacă prin încercare şi să iasă cu mădularele întregi însă cu răsuflarea pusă la grele cazne.

Disidentul cel gras care începuse cântarea imnului rămase aşezat în şanţ. De meserie era un negustor de spirtoase, conducător al nonconformiştilor, şi se spune că în după-amiaza de atunci a băut mai multă apă decât înghiţise în cele douăsprezece luni de mai înainte. Domnul Hall avusese grijă de Caroline şi Caroline se îngrijise de el; după aceea domnul Hall şi domnişoara Ainley au schimbat reciproc, în felul lor molcom, impresii asupra incidentului. Domnişoara Keeldar şi domnul Helstone şi-au strâns mâinile cu înflăcărare de îndată ce întreaga procesiune a ieşit de pe drumeag. Tinerii diaconi începură să-şi manifeste zgomotos bucuria, dar domnul

Helstone le potoli numaidecât înflăcărarea nevinovată; observă că niciodată n-au dovedit destul bun-simţ ca să ştie ce să spună şi ce nu, aşa că bine ar face să închidă gura; de asemenea le aminti că nu aveau nicio legătură cu conducerea procesiunii.

Pe la trei şi jumătate procesiunea luă calea întoarsă, iar la patru se afla din nou pe locul de plecare. Rânduri lungi de bănci fuseseră întinse pe pajiştile cu iarbă tunsă scurt din jurul şcolii; acolo fură aşezaţi copiii, şi numaidecât sosiră coşuri uriaşe acoperite cu pânzeturi albe şi oale mari fumegânde. Înainte de a începe împărţirea bunătăţilor, o scurtă rugăciune fu rostită de domnul Hall şi cântată de copii: în aerul liber, glasurile tinere sunau melodios şi chiar emoţionant. Pâinişoare mari cu stafide şi ceai fierbinte, bine îndulcit, au fost apoi împărţite într-un spirit de adevărată generozitate; niciun fel de zgârcenie nu era îngăduită, cel puţin în ziua aceea; regula în ce priveşte raţia copiilor era ca fiecare să primească cel puţin de două ori mai mult decât ar fi putut să mănânce, spre a se lăsa astfel o rezervă ce urma să fie luată acasă pentru aceia cărora vârsta, boala ori alte piedici nu le îngăduiseră să vină la serbare. Între timp pâinişoarele cu stafide şi berea circulau printre muzicanţi şi coriştii bisericilor; pe urmă băncile fură adunate ca să se facă loc pentru dezlănţuirea voioşiei în jocurile îngăduite.

Un clopot îi chemă pe profesori, pe membrii şi membrele comitetelor şcolare în sala de clasă; domnişoara Keeldar, domnişoara Helstone şi multe alte doamne se aflau de mai înainte acolo ca să-şi mai arunce o dată ochii asupra felului cum erau rânduite tăvile şi mesele fiecăreia. Cele mai multe dintre slujnicele de prin împrejurimi, dimpreună cu nevestele secretarilor, coriştilor şi muzicanţilor fuseseră îndatorate să ia parte la treburile din ziua aceea îndeplinind slujba de chelneriţe; toate se întreceau în frumuseţea şi eleganţa îmbrăcămintei, iar printre cele mai tinere se puteau întâlni multe siluete încântătoare. Vreo zece pregăteau pâinea cu unt; altele, cam tot pe atâtea, aduceau apă fierbinte din vasele de la bucătăria casei parohiale. Mulţimea florilor şi verdeţei ce împodobeau pereţii albi, spectacolul ceainicelor de argint şi a ceştilor de porţelan strălucitor înşiruite pe mese, siluetele în continuă mişcare, chipurile luminoase, toaletele vesele ce fluturau pretutindeni alcătuiau laolaltă un spectacol animat şi reconfortant. Toată lumea vorbea, nu foarte tare dar cu voioşie, iar canarii ciripeau

ascuţit în coliviile atârnate aproape de tavan.

Ca nepoată a parohului, Caroline îşi luă locul la una dintre primele trei mese; doamna Boultby şi Margaret Hall oficiau la celelalte. La aceste mese urma să fie servită crema societăţii, căci la Briarfield regulile stricte ale egalităţii nu erau mai la modă decât prin alte părţi. Domnişoara Helstone îşi scoase boneta şi eşarfa, ca să poată suporta mai uşor căldura; părul lung şi inelat ce-i cădea pe gât aproape ţinea loc de voal, iar în rest rochia de muselină era croită modest ca o rasă de călugăriţă, îngăduindu-i astfel să se scape de folosirea unui şal stingheritor.

Sala începuse să se umple: domnul Hall îşi ocupase postul alături de Caroline, care avu acum, în vreme ce aranja din nou ceştile şi linguriţele din faţa ei, prilej să comenteze în şoaptă întâmplările de peste zi. Domnul Hall era puţin îngrijorat de cele petrecute la Royd Lane şi ea încercă să-i smulgă un zâmbet pentru a-i alunga înnegurarea. Domnişoara Keeldar se aşezase în apropiere; ca prin minune, nici nu râdea, nici nu vorbea; dimpotrivă, stătea nemişcată şi privea împrejur cu luare-aminte: părea că se teme ca un cumva să vină vreun nechemat şi să ocupe locul de alături, pe care s-ar fi zis că vrea să-l păstreze liber; mereu îşi întindea rochia de satin peste bancă mai mult decât ar fi avut nevoie, ori aşeza acolo mănuşile sau batista brodată. În cele din urmă Caroline observă manevrele astea şi o întrebă ce prieten aşteaptă. Shirley se aplecă până ce aproape îi atinse urechea cu buzele-i roze şi îi şopti cu o moliciune muzicală ce-i caracteriza deseori tonul folosit atunci când cele spuse tindeau fie şi de departe către izvorul unor dulci simţăminte din inima ei:

— Îl aştept pe domnul Moore: l-am văzut noaptea trecută şi l-am făcut să promită că are să vină împreună cu sora lui să stea la masa noastră. Faţă de mine are să se ţină de cuvânt, sunt sigură, dar mi-e teamă să nu apară prea târziu şi-atunci să fie despărţit de noi. Uite că vine alt grup şi-au să se ocupe toate locurile. Ce rău îmi pare!

Într-adevăr, domnul Wynne, judecătorul, nevasta, fiul şi cele două fiice intrară cu mare falâ. Făceau parte din lumea bună de la Briarfield; bineînţeles că locul lor era la prima masă, şi fiind conduşi într-acolo ocupară tot spaţiul ce mai rămăsese liber. Spre marea bucurie a domnişoarei Keeldar, domnul Sam Wynne

se instală chiar pe locul liber păstrat până atunci pentru Moore, aşezându-se cu nădejde pe rochia, mănuşile şi batista ei. Pentru domnul Sam, Shirley nutrea o adevărată aversiune; şi asta cu atât mai mult cu cât dădea serioase semne că ar năzui la mâna ei. Chiar şi bătrânul domn Wynne declarase în public că domeniul Fieldhead şi domeniul De Walden sunt în mod minunat *contagioase* – malapropism[1] ce n-a întârziat să ajungă pe aripile zvonurilor şi la urechile stăpânei de la Fieldhead.

În urechile Carolinei încă mai răsunau acele turburătoare şoapte – „îl aştept pe domnul Moore“ – inima încă îi mai bătea şi obrazul îi strălucea, când un sunet de orgă se înălţă deasupra zarvei confuze din sală. Doctorul Boultby, domnul Helstone şi domnul Hall se ridicară în picioare, toţi cei de faţă le urmară pilda, şi se cântă rugăciunea cu acompaniament de muzică; pe urmă începu ceaiul. O vreme fu prea ocupată cu treburile pentru a mai avea răgaz să privească în jur, însă după ce servi ultima ceaşcă, aruncă asupra încăperii o privire neliniştită. Erau câteva doamne şi mai mulţi domni care încă nu izbutiseră să-şi găsească locuri; într-un asemenea grup o recunoscu pe prietena ei, fată bătrână, domnişoara Mann, care fie ispitită de vremea frumoasă, fie convinsă de vreun prieten mai perseverent, acceptase să-şi părăsească trista singurătate pentru un ceas de destindere la serbare. Domnişoara Mann arăta obosită de atâta stat în picioare: o doamnă cu bonetă galbenă îi aduse un scaun. Caroline cunoştea bine acel *chapeau en satin jaune*[2]; cunoştea părul negru şi prietenosul, deşi oarecum pedantul şi capriciosul chip pe care îl încadra; cunoştea şi acea *robe en soie noire*[3]; cunoştea până şi acel *châle gris de laine*[4]; o cunoştea, într-un cuvânt, pe Hortense Moore şi ar fi vrut să sară îndată, s-alerge la ea şi s-o îmbrăţişeze – s-o îmbrăţişeze o dată de dragul ei şi de două ori de dragul fratelui. Şi într-adevăr, se ridică pe jumătate, cu o exclamaţie înăbuşită, şi probabil – fiindcă pornirea era foarte puternică – ar fi şi alergat de-a lungul sălii şi

[1] Domnul Wynne spune *contagious* (contagios) în loc de *conterminous* (care au acelaşi hotar) ; „malapropism" este un termen derivat de la Doamna Malaprop, personaj din piesa *Rivalii* de scriitorul englez Richard Sheridan (1751—1816) şi care excelează in folosirea aproximativă şi ridicol improprie a cuvintelor.

[2] Pălărie de satin galben (fr.).

[3] Rochie de mătase neagră (fr.).

[4] Şal gri din lână (fr.).

ar fi salutat-o, dar o mână o aşează la loc pe scaun şi o voce îi şopti din spate:

— Aşteaptă până după ceai, Lina, şi pe urmă ţi-o aduc eu încoace.

Şi când *putu* să ridice privirile, le ridică, şi atunci îl văzu pe Robert însuşi foarte aproape, zâmbind pe socoteala râvnei cu care îşi îndeplinea treburile, arătând mai bine decât îl văzuse ea arătând vreodată – arătând, într-adevăr, pentru ochii ei părtinitori, atât de frumos încât nu mai îndrăzni să aibă încredere în sine şi să se mai uite a doua oară, fiindcă imaginea lui îi izbea vederea cu o strălucire dureroasă, şi i-l întipărea în memorie atât de viu de parcă ar fi fost conturat la dagherotip cu un creion de fulgere.

Trecu mai departe şi vorbi cu domnişoara Keeldar. Enervată de cine ştie ce atenţii nedorite din partea lui Sam Wynne şi de faptul că domnişorul încă şedea pe mănuşile şi batista ei – probabil totodată şi de nepunctualitatea lui Moore – Shirley era departe de a fi bine dispusă. Mai întâi se mulţumi să ridice din umeri, pe urmă îi spuse câteva vorbe tăioase privitoare la „inadmisibila întârziere”. Moore nici nu se scuză şi nici nu răspunse; stătu liniştit alături de ea, ca şi cum ar îi aşteptat să vadă de nu cumva îşi poate recăpăta calmul: ceea ce se întâmplă în puţin mai mult de trei minute, semn fiind faptul că îi întinse mâna. Moore o primi cu un zâmbet, pe jumătate nemulţumit, pe jumătate de recunoştinţă; abia perceptibila înclinare a capului indicau în mod delicat prima interpretare; probabil că o uşoară strângere a mâinii a subliniat-o pe a doua.

— Acum n-ai decât să te aşezi unde poţi, domnule Moore, îi spuse Shirley zâmbind la rândul ei. Vezi doar că aici nu-ţi putem găsi nicio palmă de loc; dar observ că la masa doamnei Boultby e loc destul între domnişoara Armitage şi domnişoara Birtwhistle; du-te acolo: o să stai vizavi de John Sykes şi o să fii aşezat cu spatele la noi.

Totuşi, Moore preferă să rămână tot acolo unde se afla; din când în când mai făcea câte un tur prin încăperea lungă, oprindu-se în drum să schimbe saluturi cu alţi domni aflaţi în aceeaşi situaţie neplăcută, adică fără locuri; dar de fiecare dată se întorcea îndărăt la magnet, Shirley, aducând cu sine la fiece reîntoarcere observaţii ce trebuiau neapărat şoptite la ureche.

În vremea asta bietul Sam Wynne era departe de a se simţi în

largul său; judecând după felul cum se mica mereu frumoasa lui vecină, părea să se afle într-o stare de nelinişte şi nemulţumire cum nu se poate mai mare; nici două secunde nu stătea locului; îi era cald; îşi făcea vânt cu evantaiul; se plângea că n-are aer şi n-are spaţiu. Observă că, dacă ar fi după ea, terminându-şi ceaiul, oamenii ar trebui să libereze mesele şi anunţă cu glas tare că în cazul când starea asta de lucruri mai continuă, are să leşine. Domnul Sam se oferi s-o conducă la aer liber; dar ea pretinse că asta n-ar însemna nimic altceva decât s-o ducă la moarte prin frig; pe scurt, poziţia lui devenise de neapărat; aşa că, după ce îşi bău porţia de ceai, socoti că lucrul cel mai potrivit ar fi să elibereze locul.

Bine ar fi fost ca Moore să se afle la îndemână, dar el se afla tocmai la cealaltă extremitate a încăperii, prins într-o discuţie cu Christopher Sykes. Timothy Ramsden, Esq., un mare producător de cereale, se întâmplă prin apropiere, şi simţindu-se cam obosit de atâta stat în picioare, porni să ocupe locul rămas liber. Shirley manifestă şi de astă dată o inventivitate ce nu putea da greş: o mişcare a eşarfei îi răsturnă ceaşca de ceai împărţindu-i conţinutul între bancă şi rochia ei de satin. Bineînţeles, nu exista altă soluţie decât să fie chemată o chelneriţă să repare stricăciunile; domnul Ramsden, un bărbat înalt şi bucălat, la fel de masiv la trup ca şi la avere, se ţinu deoparte de tevatura care urmă. Shirley, de obicei aproape inadmisibil de indiferentă faţă de micile accidente suferite de îmbrăcăminte şi de altele, făcu de data asta un tărăboi ce s-ar fi potrivit poate doar celei mai firave şi nevricoase dintre reprezentantele tagmei femeieşti; domnul Ramsden căscă gura, se feri domol, iar când domnişoara Keeldar declară din nou că „nu mai poate” şi-are să leşine acolo pe loc, se răsuci pe călcâie şi se retrase cu toate forţele.

În cele din urmă apăru şi Moore; cercetă foarte calm zarva din jur, şi scrutând oarecum ironic înfăţişarea destul de enigmatică sub care se prezenta Shirley, observă că într-adevăr acesta era capătul cel mai agitat al sălii; că află aici un climat special calculat pentru a se potrivi doar unor temperamente reci, cum era al său; apoi, lăsând deoparte chelneriţele, şervetele de masă, rochia de satin, pe scurt, întreagă învălmăşeala, se instală acolo unde în chip evident destinul însuşi poruncise ca el să şadă. Shirley se potoli; trăsăturile chipului îşi schimbară

fizionomia: sprintenele încruntate şi inexplicabila curbură a buzelor reveniră la linia dreaptă; îndărătnicia şi asprimea făcură loc altui soi de expresie; şi toate mişcările bruşte cu ajutorul cărora dusese la deznădejde sufletul bietului Sam Wynne se potoliră ca prin farmec. Totuşi, nicio privire gingaşă nu se îndreptă către Moore; ba dimpotrivă, fu acuzat că i-a pricinuit un noian de necazuri, şi învinuit pe faţă că din cauza lui a pierdut stima domnului Ramsden şi nepreţuita prietenie a domnului Samuel Wynne.

— Pentru nimic în lume n-aş fi fost în stare să jignesc pe niciunul dintre aceşti domni, afirmă cu tărie. Totdeauna m-am străduit să-i tratez pe amândoi cu cea mai respectuoasă consideraţie, şi uite acum, din pricina dumitale, ce au avut de întâmpinat! N-o să-mi mai aflu mulţumire până nu repar toate astea; niciodată nu pot fi fericită dacă nu sunt prietenă cu vecinii; aşa că mâine ar trebui să pornesc în pelerinaj până la moara de la Royd, să-l alin pe morar şi să laud grăunţele; iar poimâine trebuie să fac o vizită la De Walden – unde mi-e groază să mă duc – şi să car cu mine în coş o pâine de ovăz ca s-o împart prepelicarilor favoriţi ai domnului Sam.

— Cunoşti calea cea mai sigură către inima fiecărui flăcău, de asta nu mă îndoiesc, spuse Moore liniştit.

Părea foarte mulţumit că în cele din urmă izbutise să ocupe locul acela; dar nu rosti vorbe frumoase pentru a-şi exprima gratitudinea şi nu formulă nicio urmă de scuză pentru încurcăturile pricinuite. Nepăsarea asta îl prindea de minune: îl făcea să pară şi mai frumos, era atât de calm şi stăpân pe sine: vecinătatea lui era însă plăcută, căci se pricepea nemaipomenit să reînscăuneze liniştea. Uitându-te la el, n-ai fi crezut că e un bărbat sărac prins în luptă cu necazurile, aşezat alături de o femeie bogată; calmul adus de simţământul egalităţii îi însenina înfăţişarea: poate că acelaşi calm îi domnea şi în suflet. După felul cum din vreme în vreme se uita în jos la domnişoara Keeldar, atunci când îi vorbea, ţi-ai fi putut închipui că o depăşeşte prin situaţie tot atât cât şi prin statură. Lumini aproape sumbre îi străbăteau câteodată fruntea şi îi luceau în ochi: discuţia devenise însufleţită, deşi continua să se poarte cu glas scăzut; Shirley îl asalta cu întrebări, dar era limpede că Moore refuza să acorde orice satisfacţie curiozităţilor ei. Căuta să se uite cât mai adânc în ochii lui: în expresia ei blândă dar

nerăbdătoare puteai citi că aşteaptă de la el răspunsuri mai limpezi. Moore zâmbea curtenitor, dar buzele îi rămâneau pecetluite. Pe urmă ea se înfurie şi nu mai vru să discute, dar peste două minute Moore îi recâştigă din nou atenţia; părea că face promisiuni şi că o înduplecă să le accepte în locul informaţiilor.

Se părea că zăpuşeala din sală nu-i priește domnişoarei Helstone; pe măsură ce se apropia de sfârşit munca de pregătire a ceaiului, devenea din ce în ce mai palidă. Atunci când începură să curgă mulţumirile, părăsi masa şi se grăbi s-o urmeze pe verişoara Hortense, care, dimpreună cu domnişoara Mann, ieşise mai de mult la aer liber. Când se ridică ea, se ridică şi Robert Moore, probabil cu intenţia de a-i spune ceva; dar mai avea încă de schimbat cu domnişoara Keeldar o vorbă de bun rămas, şi în vremea asta Caroline dispăruse.

Hortense îşi întâmpină fosta elevă mai mult cu demnitate decât cu căldură; fusese grav ofensată de procedeele domnului Helstone şi toată vremea considerase că vina ar fi a Carolinei, fiindcă prea se supunea orbeşte unchiului.

— Eşti cu totul străină, îi spuse cu severitate, în vreme ce eleva îi ţinea şi-i strângea mâna. Dar Cary o cunoştea prea bine ca să protesteze sau să se plângă de răceala primirii; lăsă să treacă toana asta pedantă, sigură fiindcă înnăscuta ei *bonté* (folosesc acest cuvânt franţuzesc pentru că el exprimă exact ceea ce vreau să spun; nici bunătate şi nici bonomie, ci ceva între amândouă) avea să iasă repede la iveală. Şi a ieşit: de-abia îi cercetase mai cu atenţie chipul şi observase modificările trădate de trăsăturile puţin slăbite, că îşi şi schimbă atitudinea. O sărută pe amândoi obrajii şi o întrebă cu îngrijorare despre starea sănătăţii. Caroline răspunse cu plăcere. Totuşi, ar fi avut de îndurat un lung interogatoriu, urmat de o imensă predică pe această temă, daca domnişoara Mann n-ar fi atras atenţia anchetatorului cu rugămintea de a fi condusă acasă. Biata neputincioasă obosise foarte rău şi oboseala o făcea să fie irascibilă - aproape prea irascibilă ca să poată sta de vorbă cu Caroline; şi în afară de asta, rochia albă şi înfăţişarea zglobie a acestei tinere persoane apăreau neplăcute în ochii domnişoarei Mann; ţinuta zilnică de culoare maro sau de pânză cenuşie, ca şi aerul de melancolie purtat zilnic, îi plăceau mai mult singuratecei fete bătrâne: în seara asta aproape nu-şi mai

cunoştea tânără prietenă, şi se despărţi de ea cu o foarte rece înclinare din cap. Cum Hortense îi promisese că o conduce acasă, plecară împreună.

Caroline porni deci s-o caute pe Shirley. Văzu eşarfa în culorile curcubeului şi rochia purpurie în mijlocul unui grup de doamne, toate bine cunoscute de ea, dar toate aparţinând acelei categorii pe care totdeauna o ocolea, atunci când evitarea era posibilă. Uneori mai sfioasă decât în alte dăţi, în clipa aceea simţea chiar că nu are defel curaj să se alăture grupului; totuşi nu putea nici să rămână singură, când toţi ceilalţi stăteau perechi sau în cercuri mai largi, aşa că se apropie de un grup de eleve de-ale ei, fete în toată firea sau mai degrabă femei tinere, care stăteau şi priveau cum câteva sute de copii mai mici se jucau de-a baba oarba.

Domnişoara Helstone ştia că fetele astea o iubesc, totuşi chiar faţă de ele era sfioasă în afară şcolii; elevele nu erau mai emoţionate în prezenţa ei decât ea în prezenţa elevelor; se apropie însă, mai degrabă pentru a găsi protecţie în tovărăşia lor, decât pentru a le fi conducătoare. Din instinct fetele îi aflaseră slăbiciunea şi dintr-o politeţe firească i-o respectau. Când le preda, îşi câştiga stima datorită cunoştinţelor; blândeţea ei îi atrăgea respectul lor; şi fiindcă era ceea ce ele considerau a fi înţelepciune şi bunătate la şcoală, cu multă bunăvoinţă treceau peste evidenta ei timiditate din afara şcolii. Nu încercau să-i speculeze slăbiciunea. Aşa fete de ţăran cum erau, aveau şi ele prea mult din sensibilitatea-i englezească ca să poată cădea în greşeala grosolăniei. Stăteau în juru-i cuminţi, cuviincioase, prietenoase, primindu-i zâmbetele sfioase şi vizibilele eforturi susţinute de a închega conversaţia, cu suflet bun şi bună creştere – cea de-a doua însuşire fiind rodul celei dintâi - lucruri care foarte repede o făcură să se simtă la largul ei.

Cu mare grabă se apropie însă domnul Sam Wynne şi insistă ca şi fetele mai mari să se prindă în joc împreună cu cele mai mici, aşa încât Caroline se văzu din nou singură. Se gândea la o discretă retragere către casă, când Shirley, observându-i de departe izolarea, veni repede lângă ea.

— Hai să mergem sus pe păşuni, îi propuse. Ştiu că nu-ţi place mulţimea, Caroline.

— Dar asta ar însemna să te lipsesc de o plăcere, Shirley, să te iau de lângă toţi aceşti oameni distinşi, care îţi caută cu atâta

insistenţă societatea, şi în faţa cărora poţi să te faci plăcută fără niciun efort,

— Nu chiar fără efort; am şi obosit din pricina lor; nu-i decât o treabă stearpă, insipidă, să vorbeşti şi să râzi cu oamenii cei mai de seamă din Briarfield. De zece minute mă tot uit după rochia ta albă; îmi place să-i privesc în mulţime pe cei ce mi-s dragi şi să-i compar cu ceilalţi: aşa am procedat şi cu tine. Nu te asemeni cu niciunul din ceilalţi, Lina; sunt aici câteva chipuri mai frumoase decât al tău; tu nu eşti o frumuseţe exemplară cum este Harriet Sykes, de pildă; pe lângă ea, făptura ta pare aproape fără importanţă; dar ai o înfăţişare plăcută – pari meditativă – eşti ceea ce eu numesc interesantă.

— Taci, Shirley. Mă măguleşti.

— Nu mă mir că elevii te iubesc.

— Fugi de-aici, Shirley; vorbeşte despre altceva.

— Să vorbim despre Moore atunci, şi hai să-l urmărim cu privirea; chiar acum îl văd.

— Unde? Şi în timp ce punea întrebarea, Caroline nu se uita peste câmp, ci în ochii domnişoarei Keeldar, după cum avea obicei să facă ori de câte ori Shirley pomenea despre un obiect zărit în depărtare. Prietena avea vedere mai ageră decât a ei; şi Caroline părea să creadă că taina agerimii aceleia de vultur ar putea fi descifrată în irisul acela cenuşiu închis, sau mai curând, poate, nu făcea decât să caute indicaţii după direcţia cercetată de acele sfere pline de discernământ şi de strălucire.

— Uite-l pe Moore, spuse Shirley arătând direct peste câmpul întins, spre locul unde o mie de copii se jucau şi aproape o mie de spectatori adulţi umblau pe de margini. Acolo – poţi să nu distingi statura înaltă şi ţinuta dreaptă? În mijlocul celor din jur apare ca Eliab printre păstorii de rând – ca Saul într-un consiliu de război; şi chiar consiliu de război este, dacă nu mă înşel.

— De ce spui aşa, Shirley? întrebă Caroline, ai cărei ochi găsiseră în fine obiectul căutat. Robert tocmai stă de vorbă cu unchiul meu şi îşi strâng mâinile; înseamnă că s-au împăcat.

— S-au împăcat nu fără un motiv temeinic, de asta poţi fi sigură: pentru a face cauză comună împotriva unui duşman comun. Şi de ce crezi tu că domnii Wynne şi Sykes şi Armitage şi Ramsden s-au adunat într-un cerc aşa de strâns în jurul lor? Şi de ce îi fac lui Malone semn să vină la ei? Unde e chemat *el,* fii sigură că e nevoie de un braţ tare.

Pe măsură ce se uita, Shirley devenea tot mai agitată; ochii aruncau fulgere.

— N-au încredere în mine, spuse. Aşa se întâmplă totdeauna în momentele hotărâtoare.

— Despre ce e vorba?

— Nu-ţi dai seama? E ceva misterios care pluteşte în aer: se aşteaptă vreun eveniment; trebuie făcute nişte pregătiri, sunt convinsă. Am citit totul în felul de a se purta al domnului Moore în seara asta: era încordat, şi aspru.

— Aspru cu *tine,* Shirley?

— Da, cu *mine.* E deseori aspru cu mine. Rareori discutăm în *tête-à-tête,* dar mi se dă prilejul să înţeleg că baza caracterului său nu e alcătuită din puf.

— Şi totuşi pare că vorbeşte cu tine foarte blând.

— Mie îmi spui! Tonul cel mai blând şi manierele cele mai delicate; dar e totdeauna categoric şi tainic; tainele astea mă jignesc.

— Da – Robert e tainic.

— Şi nu prea are dreptul să fie faţă de mine; mai ales atunci când a început prin a-mi arăta toată încrederea. Şi-atâta vreme cât n-am făcut nimic ca să trădez această încredere, ea nu trebuie să-mi fie retrasă; dar presupun că nu sunt socotită destui de tare de fire ca să mi se arate încredere într-un moment de criză.

— Se terne, probabil, să nu te nelinişteşti.

— E o precauţie inutilă; sunt alcătuită din materiale elastice care nu sunt uşor de zdrobit; treaba asta ar trebui s-o ştie; dar e un om mândru: are defectele lui, orice ai spune tu, Lina. Îţi dai seama cât de preocupaţi sunt? Nici nu ştiu că noi îi urmărim.

— Dacă suntem atente, Shirley, poate că prindem vreun semn după care să le aflăm secretul.

— Nu peste multă vreme au să se petreacă lucruri neobişnuite – probabil mâine – poate chiar în noaptea asta. Dar stau cu ochii şi urechile la pândă. Domnule Moore, ai să te afli sub supraveghere. Fii şi tu atentă, Lina.

— Am să fiu. Robert pleacă, l-am văzut întorcându-se în loc – cred că ne-a observat – îşi strâng mâinile.

— Da, îşi strâng mâinile în chip foarte afectat, adăugă Shirley. Ca şi cum ar ratifica o înţelegere sau un legământ.

Îl văzură pe Robert părăsind grupul şi ieşind pe o poartă. Apoi

dispăru.

— Nici nu şi-a luat rămas bun de la noi, murmură Caroline.

De-abia îi scăpaseră cuvintele de pe buze, şi printr-un zâmbet încercă să dezmintă mărturisirea de dezamăgire pe care păreau s-o exprime. O roşeaţă cu neputinţă de stăpânit îi îmblânzi privirile şi le făcu mai strălucitoare.

— Oho, asta o îndreptăm noi numaidecât! Exclamă Shirley. O să-l *silim* să-şi ia rămas bun.

— Să-l *silim!* Dar nu mai e acelaşi lucru, fu răspunsul Carolinei.

— O *să* fie acelaşi lucru.

— Dar a plecat; nu mai ai cum să-l ajungi.

— Ştiu eu un drum mai scurt decât acela pe care a apucat: îi ieşim în cale.

— Ştii, Shirley, eu parcă n-aş merge.

Caroline rostea vorbele astea în vreme ce Shirley o lua de braţ şi o trăgea repede peste câmp. Zadarnic s-ar fi împotrivit; nu exista voinţă mai tare decât aceea pe care o putea dovedi Shirley când îşi băga ceva în cap. Aproape înainte de a-şi putea da seama, Caroline se trezi că nu mai are cum vedea mulţimea, şi porniră pe o cărare îngustă şi umbroasă, învăluită pe deasupra de gherghini şi smălţuită dedesubt cu nenumărate margarete. Nu băgă de seamă că soarele după-amiezii târzii împestriţa iarba şi nici nu prinse în nări mireasma pură răspândită la ceasul acela de copaci şi de plante; auzi doar o portiţă deschizându-se şi atunci înţelese că Robert se apropia. Crenguţele prelungi ale gherghinilor, întinse înaintea lor, le serveau de paravan; îl văzură înainte ca el să le zărească. Dintr-o privire, Caroline îşi dădu seama că voioşia arătată în mijlocul mulţimii dispăruse; o lăsase în urma sa, pe pajiştile răsunând de veselie din jurul şcolii; ceea ce rămăsese acum era doar înfăţişarea lui întunecată, calmă, din timpul lucrului. Aşa cum spusese Shirley, o anumită asprime îi caracteriza înfăţişarea, în vreme ce ochii îi rămâneau plini de însufleţire, dar duri. Cu atât mai mult deci năzdrăvănia pornită de Shirley venea la timp nepotrivit: dacă ar fi arătat dispus pentru atmosferă sărbătorească, n-ar fi fost cine ştie ce, dar aşa…

— Ţi-am spus eu să nu venim, îi şopti Caroline, cu oarecare ciudă, prietenei sale.

Părea într-adevăr turburată; să dea aşa buzna peste Robert,

împotriva propriei voinţe şi când el nu se aştepta, când era evident că ar fi fost mai bine să nu fie întârziat de la treburi, asta o necăjea cumplit. Dar n-o necăjea defel pe domnişoara Keeldar, care păşi înainte şi opri în faţa arendaşului ei, tăindu-i drumul.

— Ai uitat să-ţi iei rămas bun, îi spuse.

— Am uitat să-mi iau rămas bun! De unde aţi răsărit? Sunteţi cumva zâne? Am lăsat două aidoma vouă, una îmbrăcată în purpuriu şi alta în alb, stând pe culmea unui dâmb, cu vreo patru pajişti mai în urmă, abia acum un minut.

— Ne-ai lăsat acolo şi ne găseşti aici. Te-am supravegheat mereu; şi o să te mai supraveghem; într-o zi, curând, va trebui să răspunzi la nişte întrebări, dar nu acum: în clipa de faţă tot ce ai de făcut e să spui noapte bună şi să-ţi vezi de drum.

Moore îşi mută privirile de la una la cealaltă, fără să-şi modifice atitudinea. Observă cu gravitate:

— Zilele de sărbătoare au privilegiile lor, şi la fel zilele primejdioase.

— Hai – lasă teoriile: spune noapte bună şi vezi-ţi de drum, insistă Shirley.

— Trebuie să-ţi spun noapte bună dumitale, domnişoară Keeldar?

— Da, mie şi Carolinei. Sper că nu e ceva nou: la amândouă ne-ai mai spus noapte bună.

El îi luă mâna, i-o ţinu într-a sa şi i-o acoperi cu cealaltă: se uită în jos la ea cu gravitate, cu duioşie, şi totuşi poruncitor. Nu stătea în putinţa domnişoarei Keeldar să-l supună pe omul acesta; în privirea pogorâtă asupra chipului ei strălucitor nu se afla supunere, cel mult omagiu; era însă şi interes şi afecţiune, sporite de un alt simţământ: ceva din tonul vorbirii, ca şi din înţelesul cuvintelor arăta că simţământul acesta este recunoştinţa.

— Îndatoratul dumneavoastră vă urează noapte bună! Odihnă plăcută şi liniştită până mâine dimineaţă!

— Şi dumneata, domnule Moore – dumneata ce-ai să faci? Ce i-ai spus domnului Helstone, cu care te-am văzut dând mâna? De ce s-au adunat toţi acei domni împrejurul dumitale? Măcar de data asta lasă deoparte discreţia: fii sincer cu mine.

— Cine ţi-ar putea rezista? Am să fiu sincer; mâine dacă e ceva de povestit, ai să auzi totul.

— Acum, stărui Shirley. Nu mai amâna.

— Acum n-aş putea să spun decât jumătate din poveste; şi timpul mi-e foarte limitat – n-am nicio clipă de pierdut; mai târziu am să-mi răscumpăr amânarea prin sinceritate.

— Dar te duci acasă?

— Da.

— Şi nu mai pleci nicăieri în noaptea asta?

— Sigur nu. Şi-acum, rămas bun la amândouă.

Ar fi luat mâna Carolinei şi ar fi cuprins-o în aceeaşi strângere ca şi pe a prietenei sale, dar asta nu i-a mai fost cu putinţă; Caroline se trăsese câţiva paşi la o parte: răspunsul ei la salutul lui Moore a fost doar o uşoară înclinare a capului şi un zâmbet gingaş, serios. Şi el nu aşteptă un semn mai călduros: spuse din nou „Rămas bun“ şi se despărţi de amândouă.

— Gata! S-a sfârşit! spuse Shirley după ce rămaseră singure. L-am făcut să ne spună noapte bună şi totuşi n-am pierdut nimic din stima lui, eu aşa cred, Cary.

— Sper că nu, veni răspunsul laconic.

— După câte cred eu eşti foarte timidă şi rezervată, îi spuse domnişoara Keeldar. De ce nu i-ai dat mâna lui Moore când ţi-a întins-o pe a lui? Doar e văr cu tine şi ţii la el. Ţi-e ruşine să-l laşi să remarce cât de cât afecţiunea pe care i-o porţi?

— El îşi remarcă singur tot ce îl interesează: nu-i nevoie să faci paradă de sentimente.

— Eşti laconică: dacă ai putea, ai fi stoică. După părerea ta dragostea e o crimă, Caroline?

— Dragostea o crimă! Nu, Shirley; dragostea e o virtute divină; dar de ce aduci cuvântul ăsta în discuţie? N-are nicio legătură cu ce vorbim noi.

— Bine! rosti Shirley.

Merseră amândouă mai departe peste pajişti, în tăcere. Caroline fu prima care reluă vorba.

— Indiscreţia e o crimă; neruşinarea e o crimă; şi amândouă sunt dezgustătoare. Dar dragostea! Nici cel mai imaculat dintre îngeri nu trebuie să roşească din pricina dragostei! Şi când văd sau aud vreun bărbat sau vreo femeie alăturând dragostea de ruşine, atunci ştiu că au minţi grosolane şi gânduri josnice. Mulţi dintre cei care se socotesc rafinaţi, fie doamne fie domni, şi pe ale căror buze cuvântul „vulgaritate” flutură permanent, nu pot pomeni de „dragoste” fără a-şi trăda depravarea înnăscută şi

imbecilă; după câte cred ei e un simţământ josnic, şi pentru ei nu e legată decât de idei josnice.

— Vorbeşti acum despre trei sferturi dintre oameni, Caroline.

— Sunt nesimţitori – sunt laşi – în privinţa asta sunt nişte proşti, Shirley! N-au iubit niciodată – n-au fost iubiţi niciodată!

— Ai dreptate, Lina! Şi în întunecata lor ignoranţă hulesc focul viu al vieţii adus de un serafim de la un preasfânt altar.

— O confundă cu scânteile ce se înalţă din valea Tofetului[1].

Aici dialogul fu întrerupt de bruscul şi voiosul dangăt al clopotelor care chemau toţi credincioşii la biserică.

CAPITOLUL XVIII

Pe care cititorul simandicos e sfătuit să-l sară, întrucât în el sunt înfăţişate persoane vulgare

Seara era liniştită şi caldă; promitea chiar să devină apăsătoare şi sufocantă. În jurul soarelui ce căpătase spre apus norii se făcuseră purpurii; semne ca de vară mai degrabă indiană decât englezească scăldau zarea şi aruncau reflexe roşietice peste coastele colinelor, peste faţadele caselor, peste trunchiurile copacilor; peste şerpuirea drumului şi unduirea păşunilor. Cele două fete coborau domol dinspre pajişti; la vremea când ajunseră în curtea bisericii, clopotele amuţiseră; mulţimea se strânsese în biserică; toate împrejurimile rămăseseră pustii.

— Ce plăcut şi liniştit e! spuse Caroline.

— Şi ce căldură trebuie să fie în biserică! răspunse Shirley. Ce îngrozitor de lungă cuvântare o să ţină doctorul Boultby! Şi ce-au să-i mai tragă domnii diaconi cu vorbirile lor dinainte pregătite. Cât despre mine, eu aş prefera să nu intru.

— Dar o să se supere unchiul, dac-o observa că nu suntem de faţă.

— O să port eu povara supărării: doar n-o să mă mănânce. O să-mi pară rău că nu-i ascult cuvântarea bătăioasă. Ştiu că toată

[1] Valea unde, după legendă, se aduceau jertfe lui Moloh.

dreptatea o să fie de partea Bisericii şi tot veninul o să şi-l îndrepte împotriva Schismei; n-are să uite nici bătălia de la Royd Lane. O să-mi pară rău şi că te lipsesc pe tine de predica sincer prietenoasă a domnului Hall, cu toate yorkshireismele ei savuroase, dar eu aici rămân. Biserica asta cenuşie şi mormintele încă mai cenuşii arată minunat cu această licărire roşietică revărsată asupra lor. Natura s-a cufundat acum în rugăciunile ei de seară; a îngenuncheat în faţa colinelor alea roşii. O văd prosternată pe largile trepte ale altarului, rugându-se pentru o noapte frumoasă menită marinarilor aflaţi pe ape, călătorilor din deserturi, mieilor din mlaştini şi puilor de păsărele adormiţi în păduri. Caroline, o văd! Şi am să-ţi spun cum arată: aidoma cu Eva pe vremea când ea şi Adam erau singurii oameni de pe pământ.

— Dar nu e vorba de Eva lui Milton, Shirley.

— Eva lui Milton! Eva lui Milton! repet şi eu. Nu, în numele Maicii Preciste, nu este! Cary, suntem singure: putem spune tot ce gândim. Milton a fost un om mare; dar a fost oare şi bun? Mintea îi era desăvârşită; dar cum îi era inima? A văzut raiul; a privit în jos către iad. L-a văzut pe Satan, şi odrasla lui Păcatul, şi Moartea, cumplita lor progenitură. Îngerii şi-au desfăşurat în faţa lui cohortele; şirul nesfârşit de scuturi diamantine au răsfrânt către ochii lui orbi nerostitele splendori ale raiului. Diavolii şi-au adunat legiunile în văzul său; armatele lor întunecate, detronate şi-acoperite de blesteme şi-au perindat ostaşii prin faţa lui. Milton a încercat
s-o vadă pe cea dintâi femeie; dar, Cary, n-a aflat-o.

— Eşti puţin cam prea îndrăzneaţă dacă vorbeşti aşa.

— La fel de îndrăzneaţă pe cât de credincioasă. Bucătăreasa şi-a văzut-o; sau pe doamna Gill, aşa cum am văzut-o eu făcând budinci, în arşiţa verii, în lăptăria răcoroasă, cu tufe de trandafiri şi călţunaşi la ferestrele zăbrelite, pregătind gustări reci pentru parohi – conserve şi dulciuri – spunându-şi nedumerită: „ce să aleg pentru tot ce-i mai de seamă; cum să le rânduiesc spre a nu amesteca gusturile, să le îmbin cu pricepere, să le fac frumoase; să pot da fiecăruia după pofta lui, şi după cum i-ar fi dorinţa”.

— Şi asta-i foarte bine, Shirley.

— I-aş cere îngăduinţa să-i reamintesc că primii oameni de pe pământ au fost Titanii şi că Eva a fost mama lor: din ea s-au

născut Saturn, Hiperion, Okeanos; ea l-a născut pe Prometeu…

— Păgână ce eşti! Ce înseamnă trăsnăile astea?

— Vreau să spun că pe vremurile acelea se aflau giganţi pe pământ; giganţi în stare să ia raiul cu asalt. Pieptul primei femei care a făcut să răsară viaţă pe pământ a dat naştere acelor cutezători în stare să se măsoare cu Atotputernicia: forţa capabilă să îndure o mie de ani de sclavie; vitalitatea aptă să hrănească vulturul morţii veacuri fără de număr; viaţa nesecată şi desăvârşirea fără de pată – surori ale nemuririi – care, după milenii de crime, lupte şi încrâncenări, a putut concepe şi aduce pe lume un Mântuitor. Femeia cea dintâi a fost de origine celestă; necuprinsă era inima de unde a ţâşnit izvorul sângelui neamurilor; şi măreţ acel cap ce a purtat fără prihană coroana de consort al creaţiei.

— A râvnit la un măr şi a fost păcălită de şarpe; dar în capul tău e o asemenea învălmăşeală de Scriptură şi mitologie, că nu te mai poate nimeni urmări. Încă nu mi-ai spus ce anume ai văzut îngenunchind pe colinele acelea.

— Am văzut – văd şi acum – o femeie-Titan; rochia de văzduh albastru îi flutură până la marginile pajiştilor unde vezi păscând turma de-acolo; un văl alb ca o avalanşă îi cade de la cap până la picioare şi arabescuri de flăcări luminoase îi împodobesc marginile. Mai jos de piept îi zăresc brâul purpuriu ca zarea; prin roşeaţa lui licăreşte luceafărul de seară. Ochii ei cuminţi nu pot să ţi-i descriu; sunt limpezi – sunt adânci ca lacurile – stau înălţaţi spre cer şi-s plini de veneraţie - tremură de blândeţea dragostei şi de strălucirea rugii. Fruntea are întinderea unui nour şi-i mai palidă decât luna la răsărit, înălţată mult înainte de înstăpânirea întunericului; îşi apleacă pieptul către culmile dinspre Stilbro’ Moor, iar mâinile puternice îi stau împreunate. Şi-astfel îngenuncheată, şi-apropie chipul de faţa lui Dumnezeu şi vorbeşte cu el. Eva este fiica lui Iehova, după cum Adam este fiul său.

— E ceva cam vag şi cam himeric! Hai, Shirley, trebuie să intrăm în biserică.

— Caroline, eu nu merg: eu rămân aici, afară, cu mama mea Eva, în aceste zile cu numele de Natură. O iubesc – făptură puternică şi nemuritoare. Raiul poate că i s-a stins de pe frunte când a fost alungată din Grădina Edenului; dar tot ce e minunat pe lume încă străluceşte acolo. Mă strânge la pieptul ei şi îmi

arată inima. Taci, Caroline! Ai s-o vezi şi tu şi ai să simţi la fel ca şi mine, dacă tăcem amândouă.

— Am să-ţi fac hatârul ăsta; dar nici zece minute n-au să treacă şi-o să-ncepi iarăşi să vorbeşti.

Domnişoara Keeldar, asupra căreia dulcile emoţii ale caldei seri de vară păreau să acţioneze cu o putere irezistibilă, se sprijini de o înaltă piatră funerară; îşi aţinti privirile asupra apusului înflăcărat şi se cufundă într-o plăcută reverie. Retrăgându-se puţin, Caroline păşea în sus şi-n jos pe lângă zidul grădinii parohiale, visându-şi şi ea visurile ei. Shirley pomenise cuvântul „mamă“; în imaginaţia Carolinei acest cuvânt nu evoca acele personaje covârşitoare şi mistice întâlnite de Shirley în viziunile ei, ci o firavă făptură omenească – acea făptură pe care şi-o închipuia a fi propria ei mamă; necunoscută, neiubită, dar nu nedorită.

„O! de-ar veni odată ziua când să-şi aducă aminte de copilul ei! O! de mi-ar fi dat s-o cunosc, şi cunoscând-o s-o pot iubi! “

Acestea-i erau dorinţele.

Dorul după copilărie îi umplu din nou sufletul. Dorinţa care în atâtea nopţi o ţinuse trează în pătuţ şi pe care teama de zădărnicie aproape o stinsese în anii din urmă, se aprinse dintr-o dată şi începu să-i ardă puternic în inimă. Ar fi dorit ca maică-sa să poată sosi într-o zi preafericită şi să trimită pe cineva s-o cheme – să se uite la ea cu bucurie şi cu ochii plini de dragoste, şi să-i spună duios, cu glas dulce:

„Caroline, fetiţa mea, am un cămin pentru tine: ai să vii să stăm împreună. Toată dragostea de care ai avut nevoie şi din care nu ţi-a fost dat să guşti, încă din pruncie, ţi-am pus-o deoparte şi ţi-am păstrat-o cu grijă. Vino, acum are să te îndestuleze.“

Un zgomot iscat dinspre drum o trezi pe Caroline din reveriile filiale şi pe Shirley din vedeniile cu Titani. Ascultară şi auziră tropot de cai; priviră, şi văzură nişte licăriri printre copaci; printre frunze distinseră pete de roşu milităresc; căştile străluciră, penele fluturară. Tăcuţi şi în bună rânduială, şase soldaţi trecură în pasul domol al cailor.

— Tot ăia pe care i-am văzut azi după-amiază, şopti Shirley. Până acum probabil că au făcut popas undeva. Vor să treacă neobservaţi, cât mai neobservaţi cu putinţă, şi se duc la întâlnire la ora asta liniştită, când lumea e la biserică. N-am spus

eu că n-o să treacă mult şi-o să vedem lucruri neobişnuite?

De abia dispăruseră zgomotul şi siluetele soldaţilor, când o altă întâmplare oarecum deosebită veni să tulbure liniştea nopţii – strigătele nerăbdătoare ale unui copil. Se uitară într-acolo: un bărbat ieşi din biserică, ducând în braţe un copilaş – un băieţel de vreo doi ani, voinic şi dolofan – care ţipa cât îl ţineau puterile; probabil că tocmai se trezise din somn, acolo în biserică; două fetiţe, de nouă şi de zece ani, veniră în urma lor. Aerul proaspăt şi farmecul câtorva flori culese de pe un mormânt îl potoliră repede pe băieţel; bărbatul se aşeză lângă el şi începu să-l legene pe genunchi, duios ca o femeie; cele două fetiţe se aşezară lângă ei, una pe-o parte şi alta pe cealaltă.

— Bună seara, William, îi spuse Shirley după ce mai întâi îl cercetase cu atenţie.

Omul desigur c-o observase încă mai înainte pe Shirley şi probabil aşteptase să vadă dacă va fi recunoscut; acum îşi scoase pălăria din cap şi arboră un zâmbet de bucurie. Avea un cap ciolănos, cu brazde adânc săpate pe chip, nu bătrân, dar foarte trecut; era curat şi decent la înfăţişare, iar copiii arătau deosebit de îngrijiţi; e vorba de vechiul nostru prieten Farren. Fetele se apropiară de el.

— Nu intraţi în biserică? le întrebă el bucuros, dar cu o umbră de sfială în priviri, simţământ ce nu era de fel un rezultat al situaţiei lor sociale, ci doar admiraţie pentru eleganţa şi tinereţea celor două domnişoare. În faţa domnilor – cum ar fi fost Moore sau Helstone, de pildă - se arăta deseori cam îndărătnic; la fel, faţă de doamne mândre şi neobrăzate devenea cu totul neînţelegător, câteodată de-a dreptul duşmănos; era însă cât se poate de maleabil şi sensibil când se vedea tratat cu bunăvoinţă şi omenie. Firea lui – o fire încăpăţânată – nu se putea nicidecum împăca vreodată cu dârzenia din firea altora; din această pricină nu ajunsese niciodată să aibă simpatie pentru fostul lui stăpân, Moore; şi, neştiind nimic de faptul că acesta avea o părere bună despre el, nici de ajutorul ce i-l dăduse în taină recomandându-l ca grădinar domnului Yorke, şi prin asta şi altor familii de prin împrejurimi, continua să-l urască pentru firea lui aspră, în vremea din urmă lucrase deseori la Fieldhead; firea deschisă şi ospitalieră a domnişoarei Keeldar era pentru el o adevărată încântare. Pe Caroline o cunoştea de mic copil; fără să-şi dea

seama, reprezenta pentru el doamna ideală. Înfăţişarea ei blândă, mersul, gesturile, graţia persoanei şi a îmbrăcămintei atingeau o coardă artistică în inima lui de ţăran; privind-o, încerca aceeaşi satisfacţie ca şi atunci când admira nişte flori rare, sau îşi arunca ochii peste peisaje frumoase. Amândouă domnişoarele îl simpatizau pe William: marea lor plăcere era să-i împrumute cărţi, să-i dăruiască plante; conversaţia cu el li se părea de departe preferabilă decât aceea cu numeroşi oameni grosolani, aspri, înfumuraţi, cu situaţii nemăsurat mai înalte decât a lui.

— William, când ai ieşit dumneata afară cine vorbea? îl întrebă Shirley.

— Un domn pe care l-aveţi dumneavoastră tare la inimă, domnişoara Shirley – domnul Donne.

— Pari să ştii multe, William. Cum de mi-ai putut afla părerea despre domnul Donne?

— Ehei, domnişoară Shirley, este acolo, în ochii dumneavoastră, câte o lucire care din când în când vă mai dă de gol. Uneori vă uitaţi cu cel mai mare dispreţ, dacă se întâmplă să fie şi domnul Donne pe-aproape.

— Dumitale îţi place, William?

— Mie? Sunt sătul până peste cap de toţi diaconii ăştia, la fel şi nevasta; nu ştiu să se poarte; cu oamenii săraci vorbesc chiar aşa ca şi cum ar crede că sunt supuşii lor. Totdeauna caută să facă mare caz de slujba lor şi să-i dea importanţă; e păcat că-i aşa, dar numai slujba le-ar putea da lor vreo însemnătate. Numai că nu se întâmplă deloc aşa. Din adâncul inimii urăsc trufia.

— Dar şi dumneata eşti mândru în felul dumitale, interveni Caroline: eşti ceea ce se cheamă mândru de casa dumitale; îţi place ca tot ce e în jurul dumitale să fie frumos; câteodată parcă ai lăsa să se vadă că eşti prea mândru ca să-ţi primeşti leafa. Când nu aveai de lucru, te-ai arătat prea mândru ca să iei ceva pe datorie; dacă n-ar fi fost copiii, cred c-ai fi preferat să mori de foame decât să te duci la prăvălie fără bani; iar când am vrut eu să-ţi dau ceva, cât n-a trebuit să mă lupt până te-am convins să primeşti!

— În parte e adevărat, domnişoară Caroline; oricând prefer să dau decât să primesc, mai cu seamă de la cineva ca dumneavoastră. Uitaţi-vă şi dumneavoastră ce deosebire e între

noi: dumneavoastră sunteţi o fată tânără şi puţintică la trup, şi eu îs gogemite bărbatul cât malul; şi-s aproape de două ori mai bătrân. Şi-atuncea nu se cade, zic eu, să iau *eu* de la *dumneavoastră,* să vă rămân obligat (cum văd că se zice) *dumneavoastră;* şi-n ziulica de-atunci, când aţi poftit acasă la noi, m-aţi chemat la uşă, şi aţi spus că să-mi daţi cinci şilingi, de care nu prea cred eu că vă puteaţi despărţi uşor – fiindcă nu sunteţi avută, ştiu eu – în ziua aceea am fost amarnic răzvrătit - un radical am fost – un insurecţionist; şi *dumneavoastră* m-aţi împins la asta. Mi se părea mie că-i mare ruşine ca eu, om care vroiam şi eram în stare să muncesc, să ajung la aşa hal încât o fată tinerică şi cam de vârsta fetei mele mai mari să găsească de cuviinţă că să vină şi să-mi dea mie gologănaşul ei.

— Ai fost cumva supărat pe mine, William?

— Mai c-am fost, într-un fel; atâta doar că v-am iertat repede şi degrabă, că dumneavoastră la bine vă gândeaţi. Ehei, aşa-i, *sunt* mândru, şi la fel sunteţi şi *dumneavoastră;* atâta doar că mândria dumneavoastră şi-a mea e de soi bun – cum îi spunem noi în Yorkshire, mândrie curată – dintr-aceea despre care domnii Malone şi Donne habar nu au; a lor e mândrie întinată. Eu, să ştiţi, am să-mi deprind fetele să fie la fel de mândre ca domnişoara Shirley pe care o vedeţi, şi băieţii să fie la fel de mândri ca mine; dacă ar da dracu’ să-i văd că sunt asemenea diaconilor ălora – l-aş stâlci pe Michael ăsta micu’ de-aş vedea că doar de-o palmă s-abate într-acolo.

— Şi care-i deosebirea, William?

— Ştiţi dumneavoastră destul de bine care-i deosebirea, da’ vreţi să mă puneţi pe mine să-nşir la vorbe. Domnul Malone şi domnul Donne e aproape prea mândri ca să-şi împlinească singuri treburile; *noi* suntem aproape prea mândri ca să lăsăm pe alţii să muncească pentru noi. Diaconii ăştia abia dacă sunt în stare să spună o vorbă omenoasă unuia dintr-aceia de-i socotesc mai prejos decât ei; *noi* abia dacă suntem în stare să îndurăm o vorbă neomenoasă de la aceia de se socotesc mai presus decât noi.

— Acum, William, fii destul de modest şi spune-mi adevărat cum îţi mai merg treburile. Te descurci bine?

— Domnişoară Shirley – mă descurc tare bine. De când m-am apucat de grădinărit, cu sprijinul domnului Yorke, şi de când domnul Hall (alt om de omenie) a ajutat-o pe nevastă-mea să

deschidă o prăvălioară, nu mai am de ce mă plânge. Ai mei mănâncă pe săturate şi au ce să îmbrace; şi mândria mă face să mai pun din vreme în vreme deoparte şi câte un ban alb pentru zile negre; fiindcă trag eu nădejde să mor înainte de-a ajunge la mila parohiei; şi eu şi-ai mei suntem mulţumiţi; da' vecinii e tot la mare ananghie: nici nu ştiţi ce mi-e dat să-mi vadă ochii.

— Şi prin urmare mai sunt încă nemulţumiri, nu-i aşa? întrebă domnişoara Keeldar.

— *Prin urmare* – bine aţi zis – *prin urmare.* Se-nţelege, oamenii de crapă de foame nu poate fi nici oameni mulţumiţi şi nici oameni aşezaţi. Ţara nu-i într-o stare sănătoasă; eu atâta spun!

— Dar ce s-ar putea face. Ce-aş putea eu face mai mult, de pildă?

— Să faceţi? — mare lucru nu puteţi face, biată feţişoară! V-aţi dat gologanii; aţi făcut mult bine. Dacă l-aţi putea căra pe arendaşul dumneavoastră, domnul Moore, tocmai la Botany Bay[1], s-ar putea să faceţi şi mai bine. Îl duşmăneşte lumea.

— William, nu ţi-e ruşine?! strigă Caroline cu înfocare. Dacă lumea îl urăşte, e spre ruşinea ei, nu a lui. Domnul Moore nu urăşte pe nimeni; nu vrea decât să-şi facă datoria şi să-şi apere drepturile. Greşeşti grav de tot când vorbeşti aşa.

— Spun şi eu ce gândesc. Domnul Moore ăla e inimă rece, nesimţitoare.

— Bine, interveni Shirley, să presupunem că Moore ar fi alungat din ţară şi fabrica lui rasă de pe faţa pământului, atunci oamenii ar avea mai mult de lucru?

— Mai puţin ar avea. Eu ştiu asta, şi ei o ştiu; şi este mulţi oameni cinstiţi care ajunge la deznădejde dacă văd ei limpede că pe orice cale ar apuca, la mai bine n-are cum nimeri, şi se află şi destui necinstiţi ca să-i mâne la rele: ticăloşi care zice că sunt „prietenii poporului", şi care habar n-are de necazurile poporului, şi-s la fel de mincinoşi ca Lucifer. Vreo patruzeci de ani am trăit eu pe lumea asta, şi cred cu tărie că „poporul" n-are să aibă niciodată prieteni adevăraţi în afară de ei singuri şi doi sau trei oameni dintr-o tagmă ori alta, care e prieteni la toată lumea. Firea omenească, dacă iei oamenii aşa, laolaltă, nu-i altceva decât dragoste de sine. E nemăsurat de puţini, şi nu poţi

[1] Golf în Australia; din 1787, locul unde erau deportaţi condamnaţii la muncă silnică din Anglia.

întâlni decât din întâmplare, ici şi colo, din când în când, oameni ca dumneavoastră, fetele astea tinere, şi cu mine, care fără să facă parte din aceeaşi lume, se pot înţelege unii pe alţii şi pot să fie prieteni fără ca de-o parte să se arate slugărnicia şi de cealaltă făloşenia. Acelora care zice că e prieteni oamenilor mai de jos decât ei şi fac asta cu gânduri la politică nu trebuie să le dai niciodată crezare: întotdeauna încearcă doar să facă din cei mai nevoiaşi unelte de-ale lor. Cât despre mine, eu niciodată n-am să judec cu mintea altcuiva, nici n-am să fiu dus pe cărări greşite, pentru placul nimănui. Am fost şi eu îmbiat cu fel de fel de vorbe în vremea din urmă, dar am văzut că sunt viclene şi le-am azvârlit îndărăt în obrazul celor care mă îmbiau.

— Nu vrei să ne spui ce fel de vorbe?

— Nu; n-ar fi de niciun folos; şi nici n-ar putea să schimbe ceva; cei despre care era vorba pot să-şi poarte singuri de grijă.

— Ei, cine să-şi poarte singuri de grijă? rosti un alt glas.

Joe Scott ieşise şontâc-şontâc din biserică să ia o gură de aer şi acum se găsea şi el de faţă.

— Despre *tine* vorbeam, Joe, spuse William zâmbind.

— Şi eu am să-l vestesc pe stăpânul meu, veni răspunsul. Domnişoarelor, continuă el luându-şi un aer marţial, dumneavoastră aţi face mai bine să vă duceţi acasă.

— Nu văd de ce, spuse Shirley, care se obişnuise cu manierele cam înfumurate, ale supraveghetorului şi se războise deseori cu el; asta mai cu seamă fiindcă Joe, partizan al unor teorii dispreţuitoare faţă de femei în general, în adâncul sufletului său era furios din pricină că stăpânul şi fabrica lui păreau a fi oarecum conduşi de o fustă, şi primea ca pe un ghimpe în inimă orice vizită de afaceri făcută de domnişoara Keeldar la administraţia fabricii.

— Fiindcă pe-aicea nu se petrece nimic în care s-ar cuveni să s-amestece partea femeiască.

— Nu mai spune! Văd că în biserică se fac rugăciuni şi se rostesc predici; nici aici n-ar trebui să ne amestecăm?

— N-aţi fost de faţă nici la rugăciuni şi nici la predicii, domnişoară, dac-am băgat eu bine de seamă. Numa’ că eu înspre politică băteam; dacă nu mă înşel eu, William Farren, aici de faţă, cam tot într-acolo trăgea.

— Ei, şi ce-i cu asta? Politica e preocuparea noastră obişnuită, Joe. Dumneata ştii că citesc câte un jurnal în flecare zi, şi două

duminica?

— Eu m-aş gândi că citiţi despre măritişuri, aşa aş zice, domnişoară, despre crime, accidente şi altele dintr-astea. Nu-i aşa?

— Ba citesc articolele de fond, Joe, şi informaţiile de peste hotare, studiez cotele de la bursă: pe scurt, citesc tot ce citesc şi domnii.

După înfăţişarea lui, se vedea limpede că Joe considera discuţia asta un fel de pălăvrăgeală fără rost. Aşa că răspunse printr-o tăcere dispreţuitoare. Dar domnişoara Keeldar continuă:

— Joe, până acum n-am putut afla niciodată limpede dacă eşti *whig* sau *tory;* fii bun şi spune-ne: care partid e onorat de sprijinul dumitale?

— E tare greu să lămureşti un lucru atunci când eşti încredinţat că n-o să fi înţeles, răspunse Joe cu aroganţă. Numai că de-ar fi vorba să fiu *tory,* aş prefera să fiu babă, sau chiar femeie tânără, lucru încă şi mai de nimic. *Tories* sunt aceia de duc mai departe războiul şi năruiesc comerţul; şi, de-aş fi eu de partea vreunui partid – da' partidele politice sunt toate o aiureală – sunt de partea celui de ţine mai mult cu pacea, adică prin asta cu interesele neguţătoreşti ale bietei noastre ţări.

— Şi eu la fel, Joe, răspunse Shirley, căreia îi făcea plăcere să-l necăjească pe supraveghetor, stăruind să vorbească despre lucruri în care după opinia lui ea – ca femeie – n-avea niciun drept să se amestece. În parte, cel puţin. Fiindcă eu aş înclina în acelaşi timp şi înspre interesele agricultorilor; şi asta pe bună dreptate, întrucât nu doresc defel ca Anglia să se afle la picioarele Franţei, dar cu toate că o parte din veniturile mele provin de la Hollow's Mill, o alta mult mai importantă provine de la moşia dimprejurul fabricii. N-ar fi bine să se ia nicio măsură neprielnică agricultorilor; nu, Joe, ce zici?

— Roua de la ceasul ăsta nu prea le prieşte femeilor la sănătate, rosti Joe.

— Dacă ai spus cumva vorbele astea din grijă pentru sănătatea mea, te pot pur şi simplu asigura că sunt insensibilă la frig. N-aş avea nimic împotrivă să fac şi eu de pază la fabrică, într-o noapte din vara asta, înarmată cu muscheta dumitale, Joe.

Bărbia lui Joe Scott era şi aşa ieşită în afară; la auzul vorbelor astea o împinse încă şi mai înainte.

— Dar, ca să ne întoarcem la oile noastre, continuă Shirley,

comerciantă şi proprietară de fabrică de postav cum sunt, în afară de fermieră, nu-mi pot alunga din minte o anumită impresie precum că noi fabricanţii şi oamenii care ne ocupăm de afaceri suntem uneori puţin - *foarte puţin* – egoişti şi cam miopi în păreri şi mai cu seamă *prea* nepăsători faţă de suferinţele oamenilor, oarecum lipsiţi de suflet în goana noastră după câştig; nu eşti de acord cu mine, Joe?

— Nu pot să discut acolo unde ştiu bine că n-o să fiu înţeles, veni din nou acelaşi răspuns.

— Misterios mai eşti! Stăpânul dumitale discută uneori cu mine, Joe; nu-i aşa de scorţos ca dumneata.

— Poate că nu: fiecare face în felul lui.

— Joe, crezi chiar cu adevărat că toată deşteptăciunea de pe lume a fost adunată doar în capetele bărbaţilor?

— Cred că femeile din ziua de astăzi sunt cam răzgâiate şi cam mofturoase; şi am mare respect pentru cele arătate de sfântul apostol Pavel în al doilea capitol din Epistola întâi către Timotei.

— Şi ce se arată acolo, Joe?

— Fie ca femeia să înveţe în tăcere şi cu toată supunerea. Nu pot îngădui ca o femeie să-i înveţe pe alţii şi să uzurpe întâietatea bărbatului; ci să păstreze tăcerea. Fiindcă Adam a fost mai întâi alcătuit, şi după aceea Eva.

— Şi ce legătură are asta cu afacerile? izbucni Shirley. Ce-ai spus dumneata aduce a drept de primogenitură. Am să ridic problema asta înaintea domnului Yorke întâia dată când o mai începe să tune şi să fulgere împotriva acestor drepturi.

— Şi pe urmă, continuă Joe Scott, Adam n-a fost păcălit; pe când femeia, lăsându-se păcălită, a căzut în păcat.

— Cu atât mai rău pentru Adam dacă a păcătuit cu bună ştiinţă! se repezi domnişoara Keeldar. Ca să-ţi spun adevărul adevărat, Joe, eu niciodată nu m-am împăcat prea uşor cu acest capitol: mă nedumereşte.

— E foarte limpede, domnişoară: cine poate n-are decât să citească.

— Dar poate citi aşa cum îi convine lui, spuse Caroline amestecându-se pentru prima oară în discuţie. Eşti de acord cu dreptul de liberă interpretare, nu-i aşa, Joe?

— Pe legea mea! Cum să nu fiu? Sunt de acord şi-l cer şi pentru mine cu privire la fiecare literă din Cartea sfântă.

— Şi femeile se pot folosi de el la fel ca şi bărbaţii?

— Aşa nu; femeia trebuie să urmeze părerea bărbatului, nu numai în politică, da' şi-n credinţă: e cel mai sănătos lucru pentru ele.

— Ohooo! exclamară într-un glas şi Shirley şi Caroline.

— Asta-i sigur! Nici nu mai încape îndoială! insistă încăpăţânatul supraveghetor.

— Socoteşte că nu mai poţi vorbi, fiindcă toată lumea strigă să-ţi fie ruşine pentru asemenea cuvinte fără socoteală, zise domnişoara Keeldar. Tot aşa de bine ai putea spune că bărbaţii trebuie să asculte părerile preoţilor fără să mai cerceteze cu mintea lor. La ce ar mai folosi o asemenea religie? N-ar mai fi decât o simplă orbire, o superstiţie prostească.

— Şi cam cum aţi citi *dumneavoastră,* domnişoară Helstone, asemenea slove ale sfântului apostol Pavel?

— De! Eu… eu cam asta cred despre ele: sfântul apostol a scris acel capitol pentru o anume comunitate creştină, aflată în nişte condiţii speciale; mai mult decât atât, îndrăznesc să spun că în cazul când aş putea să citesc originalul în limba greacă, aş vedea că multe cuvinte au fost traduse greşit, poate chiar pe de-a întregul prost înţelese. Nu mă îndoiesc defel că ar fi posibil dovedind desigur oarecare iscusinţă, să dai pasajului o întorsătură cu totul contrarie, să-l faci să sune astfel:

„Fie ca femeia să-şi poată rosti cuvântul ori de câte ori găseşte cu cale să zică ceva împotrivă" – „îngăduit îi este femeii să înveţe pe alţii şi să-i îndrume atât cât îi stă în puteri. Iar în vremea aceasta bărbatul nu va avea nimic mai bun de făcut decât să-şi păstreze pacea sufletească", şi aşa mai departe.

— Aşa ceva n-ar fi cu putinţă, domnişoară.

— Ba eu am curaj să susţin că da. Părerile mele sunt mult mai ferme decât ale dumitale, Joe. Domnule Scott, eşti un ins cum nu se poate mai dogmatic, şi întotdeauna ai fost la fel: de asta îmi place William mai mult decât dumneata.

— Acasă la el Joe e cel mai de treabă om, spuse Shirley; l-am văzut eu acolo stând blând ca un mieluşel. În întregul Briarfield n-ai să găseşti bărbat mai bun şi mai grijuliu decât dânsul. Faţă de nevastă-sa uită toate dogmele.

— Nevastă-mea e femeie care munceşte din greu, o femeie simplă: vremea şi grijile i-au topit orice trufie; dar cu dumneavoastră treaba nu şade tot aşa, domnişoarelor. Şi pe

urmă, spuneţi c-aţi avea atâta ştiinţă; numai că după mintea mea, ce ştiţi dumneavoastră e doar aşa, un pospai pe deasupra. V-aş putea eu spune cum – să tot fie vrun an de-atuncea – într-o bună zi a venit la noi la administraţie domnişoara Caroline, tocmai când mă băgasem eu în spatele biroului cel mare ca să împachetez ceva, şi a adus cu dânsa o tăbliţă pe care era înşirată o socoteală de artimetică, să i-o arate patronului; de-adevărat era o adunare acolo pe care Harry al nostru ar fi dus-o la capăt cât ai clipi din ochi. Da' dânsa nu ştia s-o scoată la capăt; a trebuit să-i arate domnul Moore; iar dacă a încercat să-i arate, tot n-a priceput.

— Astea-s prostii, Joe.

— Nu, nu; nu-s prostii; şi domnişoara Shirley – uitaţi-o, aici de faţă – zice că-l ascultă pe patron, când vorbeşte despre afaceri, de-i numai ochi şi urechi, şi pricepe tot aşa de limpede ca şi cum s-ar uită în oglindă; numa' că toată vremea trage mereu cu ochiul pe fereastră să vadă ce-i face iapa; iar pe urmă îşi mută ochii pe-un strop care cică ar fi căzut pe rochia de călărie; pe urmă dă roată cu privirile să vadă de nu cumva s-au prins ceva pânze de păianjen ori s-a aşezat praful, şi se gândeşte ce murdari suntem noi şi ce mai galop o să-i tragă 'mneaei peste izlazul de la Nunnely. Şi-atuncea pricepe mai mult de-o grămadă din ce-i spune domnul Moore, la fel ca şi cum i-ar vorbi pe greceşte.

— Joe, eşti un adevărat calomniator. Aş avea eu ce să-ţi răspund, dar uite că iese lumea din biserică: trebuie să te părăsim. Tobă de prejudecăţi – rămâi cu bine; William, rămâi cu bine. Copii, să veniţi mâine la Fieldhead şi să v-alegeţi ce vă place vouă mai mult din cămara doamnei Gill.

CAPITOLUL XIX

O noapte de vară

Venise acum ceasul amurgului. Văzduhul limpede era prielnic aprinderii stelelor.

— O să mai am doar atâta lumină cât să pot vedea drumul

spre casă, spuse domnişoara Keeldar la poarta grădinii parohiale, pe când se pregătea să-şi ia rămas bun de la Caroline.

— Nu te duce singură, Shirley. Să meargă şi Fanny cu tine.

— Nu-i nevoie. De ce mi-ar putea fi teamă în propria mea parohie? În fiecare noapte frumoasă de vară aş veni pe jos de la Fieldhead până la biserică şi cu trei ceasuri mai târziu decât acum, doar pentru plăcerea de a vedea stelele şi prilejul fericit de a mă întâlni cu o zână.

— Atunci măcar aşteaptă până se împrăştie mulţimea.

— Asta da. Uite cum trec cele cinci domnişoare Armitage. Uite şi docarul domnului Sykes, trăsura domnului Wynne, careta domnului Birtwhistle; n-am niciun chef să mă supun în clipa de faţă. Laolaltă cu toţi, ceremoniei de rămas bun, aşa că pentru o clipă o să intrăm în grădină şi-o să ne căutăm adăpost pe sub bobiţei.

Parohii, diaconii şi epitropii ieşiră şi ei din biserică. Urmară discuţii însufleţite, strângeri de mâini, felicitări pentru cuvântările rostite, sfaturi pentru a se feri de aerul răcoros al nopţii, etc. Şi treptat grupul se împuţină; trăsurile plecau la drum. Domnişoara Keeldar tocmai ieşea de sub ascunzişul ei înflorit, când domnul Helstone intră în grădină şi o văzu.

— Oho! Am nevoie de dumneavoastră, o vesti. Mi-era teamă că aţi şi plecat. Caroline, vino încoace.

Caroline veni, aşteptându-se, ca şi Shirley dealtminteri, la o predică pe tema lipsei lor de la biserică. Numai că alte preocupări puseseră atunci stăpânire pe gândurile parohului.

— În noaptea asta n-am să dorm acasă, continuă el. Chiar azi m-am întâlnit cu un vechi prieten şi i-am promis să-l întovărăşesc. Am să mă întorc probabil mâine pe la prânz. Thomas, secretarul, e ocupat şi n-am cum îl aduce să doarmă aici, aşa cum fac de obicei când lipsesc noaptea; prin urmare…

— Prin urmare, îl întrerupse Shirley, vreţi să faceţi din mine un domn în seara asta – primul gentleman din Briarfield, pe scurt, să vă ţin locul, să fiu mai-mare peste, casa parohială şi paznic ai nepoatei şi al slujnicelor din casa dumneavoastră câtă vreme sunteţi plecat?

— Chiar aşa, căpitane; m-am gândit că slujba asta are să vă intereseze. Sunteţi dispusă să-i faceţi Carolinei favoarea de a fi musafirul ei pentru o noapte? Aţi vrea să rămâneţi aici în loc să

vă întoarceţi la Fieldhead?

— Şi ce-o să facă doamna Pryor? Mă aşteaptă acasă.

— Îi trimit eu vorbă. Vă rog: hotărâţi-vă să rămâneţi aici. Se face târziu şi cade rouă deasă; sunt sigur că şi dumneavoastră şi Caroline vă bucuraţi dacă puteţi sta împreună.

— Bine, atunci vă promit că rămân cu Caroline, răspunse Shirley. După cum spuneaţi, suntem bucuroase să rămânem împreună; în noaptea asta nu ne mai despărţim. Gata, întoarceţi-vă la vechiul dumneavoastră prieten şi nu mai duceţi grija noastră.

— Dar dacă s-ar întâmplă vreo tulburare în noaptea asta, dacă aţi auzi clănţănitul unei broaşte, sau cum e tăiat un ochi de geam, paşi furişaţi prin jurul casei (şi nu-i nevoie să mă tem a vă spune *dumneavoastră,* care purtaţi o inimă oţelită şi ageră sub eşarfa asta de fată, că asemenea mărunte întâmplări se mai pot petrece)

— Atunci ce-aţi face, căpitane?

— Nu ştiu – aş leşina, probabil – aş cădea jos şi ar trebui să mă ridice cineva. Numai că, doctore, în cazul când îmi încredinţaţi un asemenea post de onoare, trebuie să-mi daţi şi arme. Ce arme se găsesc în fortăreaţa dumneavoastră?

— N-aţi fi în stare să mânuiţi o sabie?

— Nu; mai degrabă aş putea mânui un cuţit de tăiat friptura.

— O să găsiţi unul grozav în bufetul din sufragerie; e o unealtă pentru domnişoare, uşor de mânuit şi tăios ca un pumnal.

— Asta ar fi bun pentru Caroline; mie ar trebui să-mi daţi o pereche de pistoale; ştiu că aveţi.

— Am două perechi; una dintre ele vi-o pot pune la dispoziţie. Le găsiţi în birou la mine, atârnate deasupra consolei, în tocuri de pânză.

— Încărcate?

— Da, încărcate dar fără capse. Puneţi capsele înainte de-a vă duce la culcare. Căpitane, să ştiţi că încredinţându-vi-le vă fac cel mai mare compliment cu putinţă; dacă aţi fi vreo sperioasă, nici nu v-aş fi pomenit de pistoale.

— O să am grijă de ele. Nu-i nevoie să mai întârziaţi, domnule Helstone; puteţi să plecaţi. E foarte drăguţ cu mine dacă îmi încredinţează pistoalele, spuse în vreme ce parohul ieşea pe poarta grădinii. Hai, Lina; hai să mergem înăuntru şi să mâncăm

ceva; la ceai am fost prea enervată de vecinătatea domnului Sam Wynne ca să pot mânca, şi-acum mi-e o foame de lup.

Intrară în casă şi se întoarseră în sufrageria întunecată prin a cărei fereastră deschisă năvălea aerul serii aducând miresmele florilor din grădină, zgomotul depărtat al paşilor ce se retrăgeau de-a lungul drumului, şi un murmur stins şi nedesluşit a cărui origine Caroline o explică prin cuvintele rostite în vreme ce sta rezemată de cercevea:

— Shirley, aud pârâul din vale.

Pe urmă sună din clopoţel, ceru o lumânare, nişte lapte şi nişte pâine – cina obişnuită a domnişoarei Keeldar şi a ei. După ce veni cu tava, Fanny dădu să închidă fereastra şi obloanele, dar i se ceru să le lase deocamdată aşa cum se aflau; amurgul era prea liniştit şi răsuflarea lui prea îmbălsămată ca să fie alungat încă de pe acum. Mâncară în tăcere; Caroline se ridică o singură dată ca să mute o vază cu flori de pe bufet pe tocul ferestrei; mireasma fiorilor era prea puternică pentru spaţiul strâmt al încăperii; la întoarcere deschise pe jumătate un sertar şi luă dinăuntru ceva ce-i luci în mână limpede şi strălucitor.

— Va să zică asta mi-ai menit mie, Shirley. — da? E lucitor, foarte ascuţit şi cu vârful cum e acul; pare foarte primejdios. N-am trăit încă niciodată vreo emoţie care să mă poată îndemna să-l îndrept împotriva unui semen de-al meu. E greu să-mi închipui ce fel de împrejurări mi-ar putea îndemna braţul să lovească folosind o asemenea armă cum e cuţitul ăsta prelung.

— Mi-ar fi groază să fac una ca asta, răspunse Shirley; dar cred că aş fi în stare, dacă m-aş vedea silită de anumite necesităţi imperioase pe care sunt capabilă să mi le imaginez.

Domnişoara Keeldar îşi sorbi în linişte paharul de lapte proaspăt, părând cam cufundată în gânduri şi puţin palidă. Dar, de fapt, când nu era ea palidă? Niciodată n-o puteai vedea îmbujorată.

După ce băură, laptele şi mâncară pâinea, o chemară din nou pe Fanny. Şi ea şi Eliza fură sfătuite să se ducă la culcare şi amândouă se arătară dornice să urmeze acest sfat, fiind tare ostenite după eforturile de peste zi, după tăierea atâtor pâinişoare cu stafide, după umplerea atâtor samovare şi ceşti de ceai, după atâta alergătură încolo şi încoace cu tăvile. Peste puţin auziră cum se închide uşa de la camera slujnicelor. Caroline luă o lumânare şi trecu încetişor prin toată casa,

verificând dacă toate ferestrele erau închise şi toate uşile aveau zăvoarele trase. Nu ocoli nici măcar bucătăria din spate, cea plină de stafii, sau pivniţa cu aspect de criptă. După ce controlă peste tot, se întoarse.

— În clipa de faţă nu există nici spirit, nici trup străin, în toată casa, anunţă ea. E aproape unsprezece, ar cam fi vremea să ne culcăm, dar eu parcă tot aş mai sta puţin dacă n-ai nimic împotrivă, Shirley. Uite, continuă, ţi-am adus perechea de pistoale din birou; poţi să te uiţi la ele pe îndelete.

Le puse pe masă, dinaintea prietenei sale.

— De ce ai vrea să mai stai? întrebă domnişoara Keeldar luând armele de foc de pe masă, cercetându-le şi pe urmă aşezându-le la loc.

— Fiindcă în suflet îmi stăruie un simţământ ciudat şi neliniştitor.

— Şi mie la fel.

— Mă întreb dacă starea asta de nesomn şi neastâmpăr o fi pricinuită de electricitatea din aer. Ce zici?

— Nu! Cerul e senin şi stelele fără de număr: e o noapte minunată.

— Dar foarte liniştită. Aud cum se scurge apa, frecându-se de albia ei de piatră, acolo, în Hollow’s Copse, la fel de desluşit ca şi cum ar curge pe lângă gardul cimitirului.

— Îmi pare bine că e o noapte atât de liniştită; mugetul vântului sau ropotul ploii m-ar necăji acum aşa de tare că aş face febră.

— De ce, Shirley?

— Fiindcă atunci degeaba mi-aş mai încorda auzul.

— Asculţi către Hollow?

— Da; e singurul loc dinspre care am mai putea auzi vreun sunet în clipa de faţă.

— Singurul, Shirley.

Stăteau amândouă la fereastră, amândouă cu coatele rezemate de pervaz şi amândouă cu capetele înclinate către obloanele deschise. Îşi vedeau una alteia chipul tineresc în lumina stelelor şi a acelui nelămurit amurg de iunie, care nu se şterge cu totul dinspre apus până ce zorile nu încep să mijească înspre răsărit.

— Domnul Helstone crede că n-avem nicio idee încotro a plecat, murmură domnişoara Keeldar, nici cu ce rost, nici cu ce

nădejdi şi nici în ce fel s-a pregătit; dar eu bănuiesc multe – tu nu?

— Am bănuit şi eu câte ceva.

— Toţi domnii ăştia – printre ei şi vărul tău Moore - cred că tu şi cu mine suntem acum în pat şi dormim de zor, fără să mai ştim ce-i pe lume.

— Fără să le ducem vreo grijă – fără să ne legăm de ei speranţe ori temeri, adăugă Caroline.

Amândouă păstrară tăcerea vreme de-o întreagă jumătate de ceas. Noaptea era şi ea tăcută; doar orologiul bisericii îi măsura scurgerea din sfert în sfert de oră. Câteva cuvinte fură schimbate în legătură cu răcoarea ce se lăsase; îşi strânseră mai tare şalurile, îşi puseră bonetele pe care le scoseseră şi îşi continuară pânda.

Către miezul nopţii lătratul monoton şi enervant al câinelui din curte le turbură liniştea veghii. Caroline se ridică şi fără zgomot străbătu coridorul întunecat, până la bucătărie, cu gând să-l potolească aruncându-i o bucată de pâine. Şi izbuti. La întoarcere găsi sufrageria cufundată în întuneric, căci domnişoara Keeldar stinsese lumânarea; lângă fereastra încă deschisă, i se zărea silueta aplecată în afară, Domnişoara Helstone nu întrebă nimic; se strecură lângă ea. Câinele începu din nou să latre, de data asta cu furie; deodată conteni şi s-ar fi zis că stă şi ascultă. Cele două fete din sufragerie ascultau şi ele, de data asta nu numai murmurul pârâului dinspre fabrică; dinspre drum, de dincolo de curtea bisericii, percepeau un zgomot mai apropiat, deşi mai înăbuşit – un zgomot uniform, ritmic şi care înainta – tropot înfundat de picioare în mers.

Acum răsuna mai aproape. Cele care ascultau îi înţeleseră treptat intensitatea. Nu era tropăitul a doi, a zece, ori a douăzeci de oameni, ci a unor sute. De văzut nu puteau să vadă nimic; tufişurile înalte din grădină puneau un paravan înfrunzit între ele şi drum. Dar în niciun caz nu se puteau mulţumi să audă; şi asta o simţeau pe măsură ce trupa aceea înainta şi părea acum să treacă de casa parohială. O simţiră cu şi mai mare acuitate când un glas omenesc – deşi glasul acela nu rosti decât un singur cuvânt – sparse tăcerea nopţii:

— Stai!

Urmă o oprire; marşul conteni. Pe urmă începu o discuţie cu glas scăzut, din care nici un singur cuvânt nu putea fi înţeles de

acolo, din sufragerie.

— *Trebuie* să auzim ce vorbesc, spuse Shirley.

Se întoarse, luă pistoalele de pe masă, ieşi fără zgomot pe fereastra din mijloc a sufrageriei, de fapt o uşă de sticlă, se strecură de-a lungul cărării până la gardul grădinii şi rămase în ascultare sub tufele de liliac. Dacă ar fi fost singură, Caroline n-ar fi părăsit casa, dar unde se ducea Shirley trebuia să se ducă şi ea. Aruncă o privire către arma de pe bufet, o lăsă însă acolo şi curând se afla lângă prietena ei. Nu îndrăzniră să se uite peste gard, de teamă să nu fie zărite; se văzură silite să se ghemuiască în dosul lui; şi auziră următoarele cuvinte:

— Pare o casă veche şi întortocheată. Cine mai locuieşte aici în afară de ticălosul de popă?

— Doar trei femei – nepoată-sa şi două slujnice.

— Ştii unde anume dorm?

— Slujnicele în spate; nepoata într-o odaie din faţă.

— Şi Helstone?

— Uite acolo e camera lui. De obicei ţine lumânarea aprinsă, dar acum nu văd nimic.

— Pe unde ai putea să intri?

— Dacă mi s-ar da ordin să duc eu la bun sfârşit treaba asta – şi ar merita – aş încerca pe fereastra lungă de colo; dă în sufragerie; aş putea să-mi găsesc drumul prin întuneric, şi ştiu unde-i camera lui.

— Şi cu femeile cum ai să faci?

— Nu mă leg de ele decât dacă ţipă, şi-atuncea aş şti eu cum să le-astup gura. Mi-aş dori să-l găsesc pe bătrân dormind; dacă s-ar trezi, ar fi primejdios.

— Arme are*?*

— Arme de foc, din păcate – şi încărcate, fir-ar să fie.

— Atunci eşti un prost că ne-ai oprit aici; o împuşcătură ar da alarma. Şi Moore ar fi asupra noastră înainte de-a apuca noi să facem stânga-mprejur. Am nimeri-o prost tocmai în punctul cel mai important.

— Puteţi merge înainte, ascultaţi-mă pe mine. De Helstone mă ocup eu singur.

Pauză. Cineva din ceaţă scăpă o armă şi se auzi răsunetul ei pe pietre; câinele din curte începu din nou să latre furios, cu disperare.

— Am stricat totul! rosti glasul acela. Acum are să se

trezească; o zarvă ca asta scoală şi morţii din somn. N-ai spus că are câine. Lua-te-ar dracu să te ia! Înainte!

Şi porniră – trop, trop – ca o adunătură de toate soiurile, în rânduri ce înaintau încet. Plecaseră.

Shirley se ridică în picioare şi privi peste gard, de-a lungul drumului.

— N-a rămas niciunul, o vesti pe Caroline. Stătu puţin cufundată în gânduri. Pe urmă rosti iar: Mulţumesc lui Dumnezeu!

Caroline repetă aceeaşi exclamaţie, dar pe un ton nu la fel de ferm. Tremura din tot trupul; inima îi bătea repede şi cu putere; obrajii îi erau reci; fruntea umedă.

— Mulţumesc lui Dumnezeu pentru salvarea noastră! repetă. Dar ce-o să se întâmple în alte părţi? Au trecut şi ne-au lăsat pe noi în pace ca să fie siguri de ceilalţi.

— Bine au făcut, răspunse Shirley cu siguranţă în glas. Ceilalţi au să se apere – sunt în stare s-o facă – sunt pregătiţi şi îi aşteaptă; cu noi e altceva. Stăteam cu degetul pe trăgaci. Eram gata să-l întâmpin pe omul acela, dacă ar fi intrat în grădină, într-un fel cum în viaţa lui nu şi-a închipuit; dar în spatele lui mai erau încă trei sute. N-am nici trei sute de mâini şi nici trei sute de pistoale. N-aş fi avut cum vă apăra cu folos nici pe tine, nici pe mine şi nici pe cele două biete femei adăpostite sub acest acoperiş; de aceea îi mulţumesc din nou lui Dumnezeu că ne-a scăpat de batjocură şi de primejdie.

După ce făcu încă o pauză, continuă:

— Care mi-ar fi datoria şi ce m-ar îndemna înţelepciunea să întreprind de acum încolo? Mă bucur că trebuie să răspund: nu să stau aici cu braţele încrucişate, ci bineînţeles să mă duc întins la Hollow.

— La Hollow, Shirley?

— La Hollow. Mergi cu mine?

— Unde s-au dus toţi oamenii aceia?

— Ei au apucat-o pe şosea; n-o să-i întâlnim; cărarea peste câmp e la fel de sigură, liniştită şi pustie ca şi una care ar trece prin aer. Mergi?

— Da, veni răspunsul, rostit mecanic nu fiindcă cea care vorbea ar fi dorit sau ar fi fost pregătită să se ducă; sau fiindcă ar fi simţit altceva decât spaimă în faţa acestui proiect, ci pentru că nu era în stare s-o părăsească pe Shirley.

— Atunci trebuie să închidem ferestrele astea şi să asigurăm totul cât mai straşnic cu putinţă în urma noastră. Ştii pentru ce ne ducem, Cary?

— Da – nu – fiindcă aşa vrei tu.

— Şi asta-i tot? Şi te supui cu atâta uşurinţă unui simplu capriciu de-al meu? Ce nevastă ascultătoare ai fi alături de un bărbat neînduplecat. În clipa de faţă chipul lunii nu-i mai alb decât al tău; iar plopul de lângă poartă nu tremură mai tare decât degetele tale pe care le agiţi mereu; şi-aşa înspăimântată şi docilă, îngrozită şi devotată, eşti gata să mă urmezi în viesparul unei primejdii adevărate! Cary, lasă-mă să găsesc o explicaţie devotamentului tău; pornim într-acolo pentru binele lui Moore; să vedem dacă am putea să-i fim de vreun folos; să facem un efort pentru a-l preveni despre ce se pregăteşte.

— Fără îndoială! Sunt o proastă, oarbă şi neputincioasă, iar tu eşti prevăzătoare şi cu judecată, Shirley! Merg cu tine! Cu toată bucuria merg alături de tine!

— Nici nu mă îndoiesc. Ai fi gata să-ţi dai viaţa orbeşte şi cu supunere pentru mine, dar pentru Moore ţi-ai da-o bucuros şi pe deplin conştient; de fapt însă în noaptea asta nu e vorba de moarte – nu riscăm absolut nimic.

Caroline închise repede obloanele şi trase zăvoarele.

— Să nu-ţi fie teamă că n-am să pot alerga atâta cât ai să alergi tu şi la fel de repede, Shirley. Ia-mă de mână, s-o apucăm de-a dreptul peste câmp.

— Dar tu poţi să sari peste ziduri?

— În noaptea asta pot.

— Ţi-e teamă de garduri şi de pârâul pe care va trebui neapărat să-l trecem?

— Pot să-l trec.

Plecară; o luară la fugă. Nu numai un singur zid le stătu în cale, dar de oprit nu fu chip să le oprească. Shirley călca plină de siguranţă şi cu multă agilitate; când era nevoie, putea să sară ca o căprioară. Mai temătoare şi mai puţin îndemânatică decât prietena ei, Caroline căzu de vreo două ori şi se zgârie; dar de fiecare dată se ridică numaidecât, spunând că n-are nimic. Ultimul ogor era împrejmuit de un gard viu de mărăcini; pierdură timp căutând o crăpătură prin el; găsiră în sfârşit una, dar foarte îngustă, însă izbutiră totuşi să se strecoare prin ea; părul lung, pielea catifelată, mătasea şi muselina avură de

suferit; dar ce regretau înainte de toate era faptul că, din pricina acestor greutăţi, trebuiră să-şi încetinească graba. De partea cealaltă dădură peste pârâul care alerga năvalnic pe-o albie pietroasă; în locul acela nu era decât o punte alcătuită dintr-o scândură îngustă. Shirley trecuse şi mai înainte de multe ori peste ea fără teamă şi fără niciun accident; până atunci Caroline nu îndrăznise niciodată să încerce.

— Te trec eu în braţe, spuse domnişoara Keeldar; eşti uşoară şi eu am destulă putere: lasă-mă să-ncerc.

— Dacă o să cad, poţi să mă pescuieşti, fu răspunsul venit odată cu recunoscătoarea strângere de mâna.

Fără să zăbovească vreo clipă, Caroline păşi înainte pe scândura mişcătoare, de parcă ar fi continuat să meargă pe iarbă; venind în urma ei, Shirley nu trecu cu mai multă hotărâre şi siguranţă. În starea lor de-atunci, la drumul acela, nici cel mai adânc şi înspumat curs de apă nu le-ar fi putut pune stavilă în cale, nici uneia dintre ele. În acel moment nu le mai păsa nici de foc, nici de apă; întregul Stilbro' Moor, luminat şi trezit la viaţă de focurile aprinse în jur, nu le-ar fi putut opri, şi nici torentele înspumate ale Calderului sau Aire[1]-ului n-ar fi izbutit s-o facă. Totuşi, un zgomot le îndemnă să stea în loc. Abia puseseră piciorul pe pământ, dincolo de pârâu, când dinspre nord răsună o împuşcătură. Se scurse o secundă. Mult mai departe, înspre sud, se auzi un pocnet asemănător. În răstimp de trei minute, semnale de acelaşi fel izbucniră dinspre răsărit şi apus.

— La prima împuşcătură am crezut că suntem moarte, zise Shirley răsuflând adânc. Am simţit cum mă izbeşte în tâmplă şi mi-am închipuit că şi ţie ţi-a străpuns inima; dar sunetul ăsta care s-a repetat ne-a lămurit despre ce este vorba: sunt semnale – stabilite între ei – atacul e probabil gata să înceapă. Ar fi trebuit să avem aripi; picioarele nu ne-au putut duce destul de repede.

O parte a crângului se deschidea într-un luminiş; când ieşiră în el, zăriră fabrica chiar mai jos de locul unde se aflau, puteau să deosebească bine clădirile şi curtea; puteau să vadă drumul ce ducea într-acolo. Şi din cea dintâi privire Shirley înţelese că presupunerile ei se adevereau: ajunseseră prea târziu ca să-i mai poată preveni; trecerea peste atâtea şi atâtea piedici care încurcau scurtătura peste câmp le luase mai mult timp decât

[1] Două râuri în Yorkshire.

socotiseră.

Drumul, care ar fi trebuit să arate alb, era înnegrit de o masă mişcătoare; răzvrătiţii se strânseseră dinaintea porţii, o singură siluetă se zărea în curte şi după câte se părea încerca să le spună ceva; la fabrică totul rămânea întunecat şi neclintit; nu se putea distinge nicio licărire de viaţă ori de lumină, nicio agitaţie în jurul ei.

— De bună seamă că e pregătit; e sigur oare că acela care îi înfruntă singur nu e Moore? şopti Shirley.

— E… e… trebuie să ne ducem la el. Eu *mă duc* la el.

— *Asta* n-ai s-o faci.

— Atunci pentru ce mă aflu eu aici? Doar pentru el am venit. Mă duc la el.

— Din fericire, n-ai cum: nu există niciun loc pe unde să poţi pătrunde în curte.

— Ba în afară de porţile din faţă mai *există* o mică portiţă prin spate; se deschide printr-un sistem secret pe care eu îl ştiu – am să-l încerc.

— Nu cu îngăduinţa mea. Domnişoara Keeldar o cuprinse cu amândouă braţele pe după mijloc şi o trase îndărăt, apoi continuă cu ton de poruncă: N-ai să te mişti niciun pas de-aici. Într-un moment cum e cel de-acum Moore ar fi şi mirat şi descumpănit dacă ne-ar vedea pe oricare dintre noi. În clipe de primejdie adevărată, bărbaţilor nu le place niciodată să aibă femei în preajmă.

— Dar eu n-am să-l tulbur – am să-l ajut.

— Cum? Inspirându-i eroism? Ei! Nu mai trăim în ziua de azi vremurile cavalereşti: ce-o să vedem acum n-are să fie un episod de turnir, ci o luptă pentru bani, şi hrană, şi viaţă.

— Dar e firesc să fiu alături de el.

— Ca regină a inimii lui? Cary, fabrica singură domneşte peste gândurile şi năzuinţele lui Robert! Dacă are în spate fabrica şi ramele lui, înseamnă că este susţinut de tot ce-l poate încuraja şi poate el înţelege. Nu pentru dragoste sau frumuseţe are să fie el gata să frângă lancea, ci pentru registre şi pentru postav. Nu fi sentimentală; Robert nu e.

— Aş *putea* să-i sar într-ajutor – mă duc să-l caut.

— Atunci du-te – te las s-o faci – să-l cauţi pe Moore; n-ai să-l găseşti.

Îşi desprinse braţele de pe ea. Caroline ţâşni ca săgeata ageră

din arcul bine întins; în urma ei răsună un râs amuzat şi ironic. Şi o singură prevenire:

— Bagă de seamă să nu te fi înşelat!

Şi se înşelase. Domnişoara Helstone se opri, stătu în cumpănă, iarăşi se uită. Silueta se retrăsese brusc de la poartă, iar acum fugea în goana mare către fabrică.

— Grăbeşte-te, Lina! strigă Shirley. Întâmpină-l până n-apucă să intre pe uşă.

Caroline se întoarse păşind arar. Şi spuse:

— Nu era Robert. Nu erau nici înălţimea, nici silueta, nici gesturile lui.

— Când ţi-am dat drumul, ştiam că nu e Robert. Cum ţi-ai putut închipui una ca asta? Era un biet soldat, ca vai de el, pus să stea de santinelă. Acuma se află la adăpost, în fabrică, am văzut cum s-a deschis uşa şi cum a intrat înăuntru. Încep să fiu mai liniştită; Robert e pregătit; prevenirea noastră ar fi fost de prisos, şi acum începe să-mi pară bine că am venit prea târziu ca s-o mai aducem: am evitat necazurile unei scene penibile. Ce groaznic ar fi fost să fi intrat în birou *toute éperdue*[1] şi să te fi trezit în prezenţa domnilor Armitage şi Ramsden care ar fi fumat tacticoşi, a lui Malone bâţâindu-se în fotoliu, a unchiului tău cufundat în sforăieli, a domnului Sykes cu ceaşca de ceai tonic în mână şi a lui Moore însuşi cu atitudinea lui de om de afaceri foarte stăpân pe sine; îmi pare bine că am evitat toate astea.

— Mă întreb cât de mulţi or fi acolo, în fabrică, Shirley.

— Destui ca s-o poată apăra. Soldaţii pe care i-am văzut de două ori astăzi încoace veneau, poţi să fi sigură, şi toţi cei pe care i-am observat că stăteau adunaţi în jurul vărului tău, acolo, la serbare, acum sunt lângă el.

— Şi ce fac ăia acum, Shirley? Ce sunt pocniturile acelea?

— Topoare şi răngi de fier care lovesc în porţi: încearcă să le forţeze. Ţi-e frică?

— Nu; dar îmi bate inima tare; şi nu prea mă mai pot ţine pe picioare; am să mă aşez. Tu nu eşti neliniştită?

— N-aş putea spune – dar îmi pare bine că am venit; o să vedem cu ochii noştri ce-are să se întâmple; suntem chiar la faţa locului şi nimeni nu ştie; în loc să-l uluim pe diacon, pe postăvar şi pe negustorul de cereale cu o romantică năvală în scenă, stăm aici singure cu noaptea prietenoasă, cu stelele

[1] Înspăimântată (fr.).

mute şi cu arborii foşnitori de la care prietenii noştri n-or să afle niciodată nimic.

— Shirley… Shirley… uite, porţile s-au prăbuşit! Ai fi zis că un copac uriaş a fost trântit la pământ. Şi-acu' năvălesc în curte. Au să sfărâme uşile fabricii aşa cum au sfărâmat şi poarta; ce poate face Robert împotriva unei asemenea mulţimi? De ar vrea Dumnezeu să fiu puţin mai aproape de el… să-i aud vorbele… să-i pot spune ceva! Cu voinţa mea – cu dorinţa fierbinte de a-i sta într-ajutor – ar fi cu neputinţă să-i devin o povară; într-un fel sau altul aş putea să-i fiu de folos.

— Uite-i că înaintează! strigă Shirley. Cu câtă hotărâre merg înainte! Şi ce disciplină domneşte în rândurile lor – n-aş spune că e şi curaj; când sute de oameni pornesc împotriva a câtorva zeci, nu se poate vorbi de curaj, dar (şi aici glasul aproape i se stinse) poţi să vezi destulă suferinţă şi deznădejde la oamenii ăştia – astea au să-i îmboldească să meargă tot înainte.

— Înainte înseamnă împotriva lui Robert – şi ştii cât îl urăsc. Shirley, e mare primejdia ca ei să iasă învingători?

— O să vedem. Moore şi Helstone, oameni „din cea mai tare vână a pământului" – nu-s târâie brâu – nu-s papă-lapte…

Un trosnet – o pocnitură – zgomot de sfărâmături le curmă şoaptele. O salvă concentrată de pietre azvârlite înspre faţada fabricii şi ferestrele ei pricinuise toate cele auzite; şi-acum toate geamurile ferestrelor cu gratii zăceau la pământ făcute ţăndări. Un urlet urmă acestei dezlănţuiri – un urlet al răzvrătiţilor – al răzvrătiţilor din partea-de-nord-a-Angliei – din Yorkshire – din regiunea-de-apus – din regiunile-de-ţesătorii-din-apusul-Yorkshire-ului. Probabil că niciodată n-ai auzit un astfel de urlet, cititorule! Cu atât mai bine pentru urechile tale – poate chiar pentru sufletul tău; căci dacă despică aerul cu o sabie de ură împotriva ta, sau a oamenilor ori principiilor susţinute de tine şi pentru ale căror interese subscrii din toată inima, atunci Mânia face să izbucnească strigătul Urii: Leul îşi scuturã coama, se ridică şi sloboade urletul Hienei; şi-o Castă se ridică plină de mânie împotriva altei Caste; iar spiritul indignat, înşelat, al Rândurilor-de-mijloc se năpusteşte plin de înverşunare şi dispreţ împotriva înfometatei şi furioasei mulţimi a Clasei-lucrătoare. În astfel de momente este greu să fi tolerant – este greu să fi drept.

Caroline se ridică în picioare, iar Shirley o cuprinse în braţe; şi

amândouă rămaseră alături, la fel de drepte şi la fel de neclintite ca nişte trunchiuri de copac. Urletul acela se prelungi, şi chiar după ce conteni, noaptea rămase înţesată de frământarea şi murmurul mulţimii.

„De-acum ce-o să mai fie?“ se întrebau cele două fete.

Nu se mai întâmplă nimic. Fabrica rămânea mută ca un mausoleu.

— E cu *neputinţă* să fie singur, şopti Caroline.

— Aş pune rămăşag pe tot ce am că e tot atât de puţin singur pe cât de puţin de speriat, răspunse Shirley.

Focuri de armă porniră din partea răzvrătiţilor. Oare acest semnal îl aşteptaseră cei din fabrică? S-ar fi părut că da. Fiindcă până atunci inerta şi pasiva fabrică se trezi; flăcări ţâşniră prin tocurile goale ale ferestrelor; o salvă de muschete bubui asurzitor peste Hollow.

— În sfârşit vorbeşte şi Moore, spuse Shirley. Şi s-ar părea că e înzestrat cu daruri ascunse: n-a vorbit cu un singur glas.

— Până acum n-a făcut nimic; nimeni nu-l poate învinui de nesocotinţă, afirmă Caroline. Ei au tras mai întâi; ei i-au sfărâmat poarta şi ferestrele; ei au tras împotriva oamenilor lui înainte ca ei să răspundă.

Dar ce se mai petrecea acum? Părea greu de desluşit prin întuneric, era limpede însă că se petrecea ceva cumplit, o zarvă şi mai înteţită – atacuri înverşunate, rezistenţă disperată; curtea fabricii, fabrica însăşi deveniseră câmp de bătălie; acum rareori se iveau răstimpuri de tăcere a armelor; şi toată vremea veneau ecourile încăierărilor, ale alergăturilor, ale tropotelor şi ale schimbului de focuri între cele două tabere. Ţinta asaltatorilor părea să fie de a pătrunde în fabrică, iar a apărătorilor aceea de a-i împiedica. Îl auziră pe conducătorul răzvrătiţilor strigând: „Prin spate, băieţi!“ Şi un glas răspunzând: „Veniţi, că v-aşteptăm!“

— Spre clădirea administraţiei! răsună din nou ordinul.

— Poftiţi! V-aşteptăm şi-acolo! se auzi răspunsul.

Şi într-adevăr, cea mai puternică străfulgerare ce izbucnise până atunci, cel mai des răpăit de împuşcături ce se auzise porni din faţa clădirii administraţiei, când răzvrătiţii se avântară într-acolo.

Glasul care vorbise era glasul lui Moore însuşi. După sunetul lui se putea spune că sufletul îi era prins în încrâncenarea

bătăliei; se vedea limpede că instinctele se treziseră în toţi cei care luptau acolo fără întrerupere şi ţineau cu totul în stăpânire fiinţa omenească raţională.

Amândouă fetele simţeau cum le ard obrajii şi le zvâcnesc inimile; amândouă ştiau că n-ar fi avut niciun rost să se avânte şi să se amestece în încleştare; nu doreau nici să dea şi nici să primească lovituri – dar nici n-ar fi putut să plece de acolo, Caroline tot atât de puţin ca şi Shirley. Nici n-ar fi putut leşina; nici nu-şi puteau dezlipi ochii de pe scena aceea întunecată şi cumplită, de la masa aceea de fum ca un nor adevărat, de la fulgerele muschetelor – pentru nimic în lume.

„Cum şi când se va termina?“ era întrebarea care se repeta cu fiecare înverşunată bătaie a inimii. „Se va ivi vreo situaţie în care ele să se poată dovedi de folos?”

— Asta aşteptau să vadă; fiindcă, deşi Shirley evita cu o simplă glumă să vorbească de sosirea lor cu întârziere şi totdeauna ar fi fost gata să ironizeze entuziasmul propriu sau al altora, ar fi dat o bună bucată din cel mai roditor pământ ai ei pentru şansa de a putea fi de folos

Dar şansa asta nu-i era menită; situaţia dorită nu se ivi, nici un părea probabilă. Moore aşteptase atacul acesta de zile, poate chiar săptămâni întregi; era pregătit să-i facă faţă în orice punct. Fortificase şi îşi încadrase cu luptători fabrica întreagă, care oricum era o clădire solidă; era un om socotit şi viteaz; şi se apăra cu tărie de neclintit; cei ce luptau alături de el îşi însuşiseră spiritul său şi-i imitau purtările. Răzvrătiţi nu mai fuseseră niciodată până atunci întâmpinaţi astfel. La alte fabrici pe care le atacaseră nu avuseseră de făcut faţă nici unei rezistenţe; nici prin vis nu le-a fi trecut că ar fi cu putinţă să întâlnească o apărare organizată şi hotărâtă. Când conducătorii lor au văzut focul viu pornit dinspre fabrică, au avut mărturia siguranţei de sine şi a hotărârii proprietarului, când s-au auzit pur şi simplu chemaţi şi sfidaţi să întâmpine moartea, şi au văzut oameni din jurul lor căzând răniţi, şi-au dat seama că aici nu e nimic de făcut. Şi-au adunat în grabă forţele şi le-au retras departe de clădire; s-a făcut un apel în care oamenii răspundeau la numere şi nu la nume; pe urmă s-au împrăştiat peste câmpuri, lăsând în urma lor tăcere şi ruine. De la începutul şi până la încheierea atacului nu trecuse nici măcar o oră.

Între timp se apropiase faptul zilei; apusul se întuneca şi

răsăritul începea să lucească. Ar fi fost de presupus ca amândouă fetele care priviseră ciocnirea să alerge nerăbdătoare la învingători, căci de partea lor fuseseră cu tot sufletul; ele însă abia se apropiară cât mai pe furiş de clădirea cu geamurile sfărâmate, şi, în clipa când un grup de soldaţi şi domni în civil dădură buzna pe uşa cea largă de la intrare, se traseră iute într-un şopron, depozitul de fiare vechi şi cherestea, de unde puteau privi fără să fie văzute.

Nu era un spectacol vesel; clădirile arătau acum doar ca un stigmat al pustiirii pe fruntea senină a zorilor de vară. Întreg crângul din vale era umbros şi plin de rouă, iar creştetul colinei îşi semeţea verdeaţa; însă chiar aici, în mijlocul văii încântătoare, Vrajba, scăpată de sub control în vremea nopţii, bătătorise pământul cu copitele ei neîndurătoare şi lăsase în urmă distrugere şi sfărâmături. Clădirile căscau parcă în ruină prin ferestrele fără geamuri; curtea era semănată din belşug cu pietre şi cioburi de cărămizi, iar la temelia pereţilor se vedeau ici şi colo arme de foc şi arme albe lepădate printre cioburile sticloase; pe pietriş se distingeau mai multe pete de un roşu închis; lângă poartă, un trup omenesc zăcea inert, cu faţa în jos; vreo cinci sau şase răniţi gemeau şi se zvârcoleau în ţărâna însângerată.

La vederea acestora, domnişoara Keeldar se schimbă la faţă; încerca gustul amar al momentelor de după bătălie, când moartea şi durerea iau locul înflăcărării şi strădaniilor; era negreala lăsată în urmă de focul strălucitor, după ce tăciunii i s-au stins, căldura a dispărut şi lucirile i s-au topit.

— Pe astea toate am vrut să le previn, spuse cu un glas a cărui cadenţă trăda bătăile neregulate ale inimii.

— Dar n-ai izbutit să le previi; ai făcut tot ce ţi-a stat în putinţă; dar a fost zadarnic, spuse Caroline încercând s-o îmbărbăteze. Nu fi mâhnită, Shirley.

— Îmi pare rău pentru nefericiţii ăştia, veni răspunsul, în vreme ce lucirea ochilor i se înroura. Oare în fabrică o fi cineva rănit? Omul de-acolo e unchiul tău?

— El este; şi uite-l şi pe domnul Malone; şi – o, Shirley! — uite-l pe Robert!

— Da (şi acum reveni la vechiul ei ton), dar nu-ţi înfige unghiile în palma mea. Văd, nu-i nimic extraordinar în asta. Ştiam bine că oricine ar fi putut lipsi de aici, în afară de el.

— Vine încoace spre noi, Shirley!

— Vrei să spui înspre pompa de apă, ca să-şi spele mâinile şi fruntea, care după câte văd e zgâriată.

— Sângerează, Shirley; nu mă mai ţine; trebuie să mă duc.

— Nu faci un pas!

— E rănit, Shirley!

— Un fleac!

— Dar *trebuie* să mă duc la el – vreau atât de mult să mă duc: nu mai pot îndura să mă ţii aici.

— De ce să te duci?

— Ca să vorbesc cu el, să-l întreb cum se simte şi ce pot face pentru a-i fi de ajutor.

— Ca să-l înfurii şi să-l stânjeneşti; să-l ajuţi ca să daţi împreună un spectacol în faţa soldaţilor ăstora, a domnului Malone, a unchiului tău şi a celorlalţi. Tu ce crezi: i-ar plăcea? Peste o săptămână ai fi încântată când ţi-ai aduce aminte de treaba asta?

— Oare totdeauna o să trebuiască să cedez şi să mă supun? întrebă Caroline puţin furioasă.

— Pentru binele lui, da. Şi încă şi mai mult pentru al tău. Ascultă-mă pe mine, dacă te arăţi acum, peste o oră doar are să-ţi pară rău, şi la fel are să-i pară şi lui Robert.

— Crezi că nu i-ar face plăcere, Shirley?

— Ar fi mult mai puţin încântat, decât atunci când l-am oprit din drum ca să ne ureze noapte bună, lucru pentru care ai fost atât de supărată.

— Dar atuncea a fost doar un joc, nu era vorba de nicio primejdie.

— Iar acum e treabă serioasă; trebuie lăsat în pace.

— Nu vreau să mă duc la el decât fiindcă e vărul meu – înţelegi sau nu?

— Înţeleg perfect. Ia, ia uită-te la el acum. S-a spălat pe frunte şi sângele s-a oprit. Rana asta nu-i decât o simplă zgârietură; văd bine chiar de aici; acum se duce să îngrijească de răniţi.

Într-adevăr, domnul Moore şi domnul Helstone se învârtiră prin curte, oprindu-se şi cercetându-i pe cei ce zăceau la pământ. Pe urmă dădură dispoziţii ca răniţii să fie ridicaţi şi transportaţi înăuntrul fabricii. După ce se isprăvi cu asta, Joe Scott primi poruncă să pună şaua pe calul patronului şi pe poneiul domnului Helstone, şi amândoi porniră în galop întins să

caute ajutor medical în diferite locuri.

Caroline încă nu se potolise.

— Shirley, Shirley, atât de mult aş fi vrut să schimb o vorbă cu el înainte de-a fi plecat, murmură în vreme ce ochii începură să-i înoate în lacrimi.

— De ce plângi, Lina? întrebă domnişoara Keeldar cu puţină asprime. Ar trebui să fii fericită şi nu supărată. Robert a scăpat teafăr; a ieşit învingător; în luptă s-a arătat viteaz şi stăpân pe sine; acum se poate spune că a obţinut un adevărat triumf; e oare vremea - sunt astea pricini de plâns?

— Nu ştii tu ce-i în inima mea, stărui Caroline; ce durere şi câtă suferinţă; nici de unde izvorăsc. Pot foarte bine înţelege că te bucură nespus bunătatea şi nobleţea lui Robert; la fel se întâmplă şi cu mine, într-un anume sens, dar, într-altul, sunt atât de nenorocită. Sunt mult, mult prea depărtată de el; într-o vreme îi eram mai apropiată. Lasă-mă singură puţin, Shirley. Lasă-mă să plâng câteva minute; are să-mi facă bine.

Văzând-o cum tremură din tot trupul, domnişoara Keeldar o lăsă în voia ei şi încetă cu dojenile. Ieşi din şopron şi îi îngădui să plângă în pace. A fost lucrul cel mai bun. Peste câteva minute Caroline veni lângă ea, mult mai liniştită. Şi spuse în felul ei firesc, supus şi blând:

— Hai, Shirley, acum hai să mergem acasă. Îţi promit că nu voi mai încerca să-l văd pe Robert până nu mă cheamă el. Niciodată n-am să mai încerc să-mi impun prezenţa. Îţi mulţumesc că m-ai reţinut adineauri.

— Am făcut-o cu cele mai bune intenţii, răspunse domnişoara Keeldar. Şi-acum, dragă Lina, urmă ea, să ne întoarcem feţele către briza răcoroasă a dimineţii şi să mergem foarte liniştite îndărăt la casa parohială. O să ne strecurăm înăuntru aşa cum ne-am strecurat şi la plecare; nimeni n-are să ştie unde am fost sau ce am văzut noi în noaptea asta; în felul ăsta ne ferim de orice necazuri ne-ar putea pricinui ironia ori răstălmăcirile. Mâine o să-l vedem pe Robert şi-o să ne arătăm foarte voioase; dar nu mai spun nimic, ca să nu încep şi eu să plâng. S-ar părea că sunt aspră faţă de tine, dar să ştii că nu sunt.

CAPITOLUL XX

A doua zi

La întoarcerea către casa parohială cele două fete n-au întâlnit ţipenie de om; au intrat înăuntru fără să facă niciun zgomot; s-au furişat la etaj fără să fie auzite; faptul zilei le oferea lumina de care aveau trebuinţă. Shirley se culcă imediat. Şi cu toate că odaia îi era străină – fiindcă niciodată până atunci nu mai dormise la casa parohială – cu toate că scena de curând văzută nu-şi găsea, în ce priveşte încordarea şi spaima, asemănare cu vreo alta din toate câte avusese parte să vadă până atunci, totuşi, de-abia puse capul pe pernă că un somn adânc, binefăcător îi închise ochii şi o linişti.

Sănătatea ei desăvârşită era un dar demn de invidiat; deşi totdeauna plină de înţelegere şi cu inimă înflăcărată, nu era nervoasă; emoţiile puternice puteau să se ivească şi să treacă fără a o epuiza; furtuna o tulbura şi o neliniştea doar până apuca să se stingă; dar îi lăsa puterea de adaptare neatinsă şi prospeţimea cu totul neveştejită. După cum fiecare zi îi aducea câte o emoţie ce-o îmboldea, tot la fel fiece noapte îi oferea odihna ce-o reîntrema. Caroline o privea cum doarme şi în frumuseţea chipului ei fericit îi citea seninătatea sufletească.

În ce o priveşte pe ea, fiind altfel de temperament, nu putea să doarmă. Banala încordare din vremea ceaiului şi a întâlnirii cu elevii ar fi fost de ajuns pentru a nu o lăsa să închidă ochii toată noaptea; efectele cumplitei drame de curând desfăşurate în faţa ochilor ei aveau toţi sorţii de a rămâne neştirbite zile de-a rândul. Inutil ar fi încercat să stea măcar întinsă; aşa că se ridică în capul oaselor lângă Shirley, numărând minutele ce se scurgeau alene şi privind cum soarele de iunie se înălţa pe cer.

Viaţa se iroseşte repede în asemenea stări de veghe ca acelea trăite prea des de Caroline în vremea din urmă; stări de veghe în timpul cărora mintea – neavând hrană plăcută cu care să se nutrească – nici mana speranţei – nici mierea fericitelor aduceri-aminte – încearcă să-şi ţină zilele cu hrana săracă a

dorinţelor, şi neizbutind să afle în ea nici desfătare şi nici sprijin, simţindu-se gata să piară din pricina năzuinţelor neîmplinite, se întoarce către filosofie, către hotărârile neabătute şi către resemnare; şi cheamă în ajutor toate aceste zeităţi, dar le cheamă zadarnic – rămâne neauzită, neajutată, şi tânjeşte.

Caroline era credincioasă; de aceea, de câte ori se afla în încurcătură, înălţa nenumărate rugăciuni după obiceiul creştinesc; le rostea cu adâncă evlavie; şi cerşea răbdare, putere, uşurare. Dar, după cum cu toţii ştim, lumea aceasta e tărâmul încercărilor şi suferinţelor; iar cum toate fierbinţile ei rugi nu-i aduseseră nimic, începuse să creadă că de nu sunt auzite şi nu sunt primite. I se părea uneori că Dumnezeu îşi întorsese faţa de la dânsa. Câteodată devenea calvinistă şi, scufundându-se în apele deznădejdii religioase, vedea cum s-adună asupra-i întunericul osândei.

Cei mai mulţi dintre oameni au trăit în viaţa lor un răstimp sau mai multe când s-au simţit abandonaţi; de-a lungul căror perioade, nutrind îndelungă vreme speranţe zadarnice şi văzând mereu că ziua împlinirii nu mai soseşte, într-adevăr li s-a vătămat inima în piept. E un moment cumplit, dar deseori se întâmplă ca întunericul cel mai de nepătruns să preceadă ivirea zorilor; este acea epocă a anului când îngheţatul vânt de ianuarie poartă peste pustietăţi imnul funebru al iernii ce se duce, dar totodată şi prevestirea primăverii apropiate. Păsărelele înţepenite de frig nu pot totuşi înţelege astfel răbufnirile sub suflarea cărora dârdâie; şi la fel de puţin e în stare sufletul chinuit să vadă în culmea amarului său zorii mântuirii. Totuşi, fie ca toţi aceia care suferă să-şi păstreze neştirbită dragostea şi credinţa în Dumnezeu; până în cele din urmă Atotputernicul niciodată nu-l va dezamăgi şi niciodată nu-l va da uitării. „Pe cei pe care îi iubeşte, îi încearcă.” Vorbele acestea grăiesc adevărul şi nu trebuie uitate.

În sfârşit, casa începu să prindă viaţă; servitoarele se sculaseră; deschideau obloanele de jos. Părăsind patul, care nu fusese pentru ea decât un culcuş de spini, Cary retrăi acea înviorare a spiritului ce vine odată cu reîntoarcerea zilei, cu reînceperea activităţii, şi care este hărăzită tuturor, în afara celor trecuţi de culmea disperării sau aflaţi pe moarte. Se îmbrăcă la fel ca de obicei, cu grijă, străduindu-se să-şi aranjeze părul şi veşmintele astfel încât nimic din pustiul ce-l simţea în

inimă să nu răzbată în afară; odată îmbrăcate amândouă, arăta la fel de proaspătă ca Shirley, atâta doar că ochii domnişoarei Keeldar clocoteau de viaţă, iar ai domnişoarei Helstone păreau stinşi.

— Astăzi o să am multe de spus domnului Moore, au fost primele cuvinte rostite de Shirley; şi i se vedea pe chip că viaţa îi e plină de interes, de speranţe şi de preocupări. Va trebui să se supună unui interogatoriu, adăugă. După câte cred, îşi închipuie că a fost destul de abil ca să mă prostească. Ăsta e felul cum se poartă bărbaţii cu femeile; mereu le ascund primejdiile; sunt convinşi, presupun, că le scutesc de necazuri. Îşi imaginează că noi nu ştim mai nimic despre locul unde s-au aflat dumnealor astă-noapte; noi *ştim* însă că ei într-adevăr nici nu bănuiesc unde ne-am aflat. Am impresia că bărbaţii îşi imaginează minţile femeilor ca grozav de asemănătoare cu ale copiilor. Ei, asta e cu adevărat o greşeală.

Toate astea au fost spuse pe când stătea dinaintea oglinzii şi îşi aranja părul natural ondulat răsucindu-şi buclele pe după deget. Peste cinci minute, în vreme ce Caroline îi încheia rochia şi îi prindea cingătoarea, reluă aceeaşi temă:

— Dacă bărbaţii ar putea să ne vadă aşa cum suntem de fapt, ar rămâne cam uluiţi; dar în ce priveşte femeile, cei mai inteligenţi, cei mai clarvăzători dintre bărbaţi sunt deseori copleşiţi de o iluzie: nu le privesc pe femei într-o lumină adevărată; le înţeleg greşit atât în părţile bune, cât şi în cele rele; pentru ei, femeia bună e un lucru tare ciudat, jumătate păpuşă şi jumătate înger; femeia rea aproape întotdeauna un diavol. Şi-atunci să-i vezi cum cad în extaz fiecare în faţa creaţiei celuilalt, divinizând eroina cutărui poem – roman – piesă, găsind că e minunată – dumnezeiască! Minunată şi dumnezeiască poate fi, dar de cele mai multe ori cu totul falsă – falsă ca trandafirul de pe cea mai bună bonetă a mea. Dacă aş spune tot ce gândesc în privinţa asta, dacă mi-aş exprima adevărata părere despre principalele personaje feminine din cele mai izbutite opere, unde aş ajunge? Într-o jumătate de oră aş fi moartă sub un morman de pietre răzbunătoare.

— Shirley, trăncăneşti atâta că mi-e imposibil să te urmăresc. Vorbeşte mai rar. Şi să ştii că, la urma urmei, eroinele scriitorilor sunt aproape la fel de izbutite ca şi eroii scriitoarelor.

— Da, de unde! Femeile îi descifrează pe bărbaţi mult mai

exact decât bărbaţii pe femei. Într-o bună zi, când o să am timp, voi dovedi treaba asta într-un articol de revistă; numai că nu va fi niciodată publicat; o să fie „refuzat cu mulţumiri” şi păstrat la dispoziţia mea.

— Asta fără îndoială; nu poţi să scrii destul de bine, nu ştii destule lucruri, nu eşti o fată învăţată, Shiriey.

— Dumnezeu mi-e martor că nu pot să te contrazic Cary: sunt ignorantă ca o cizmă. Am şi eu o mângâiere, totuşi: că nici tu nu eşti mai brează.

Coborâră să ia micul dejun.

— Mă întreb cum îşi vor fi petrecut noaptea doamna Pryor şi Hortense Moore, spuse Caroline în timp ce pregătea cafeaua. Ce egoistă sunt? Până în clipa de faţă nicio clipă nu m-am gândit la ele. Probabil că au auzit tot vacarmul. Fieldhead şi locuinţa lui Moore sunt atât de aproape! Şi Hortense e fricoasă în împrejurări de-astea; nu mă îndoiesc că şi doamna Pryor e la fel.

— Ascultă-mă pe mine, Lina, Moore a făcut el ce-a făcut ca s-o îndepărteze pe soră-sa; a plecat spre casă cu domnişoara Mann; probabil că a aranjat să rămână acolo peste noapte. Cât despre doamna Pryor, recunosc deschis că sunt cam neliniştită; dar peste o jumătate de ceas o să fim lângă dânsa.

Între timp, vestea despre cele petrecute la Hollow se răspândise peste tot prin împrejurimi. Fanny, care se dusese la Fieldhead să ia laptele, se întoarse gâfâind de alergătură şi aduse ştirea că noaptea se dăduse o luptă la fabrica domnului Moore şi vreo douăzeci de oameni fuseseră ucişi. Cât lipsise Fanny, Eliza aflase de la băiatul măcelarului că fabrica arsese până în temelii. Amândouă năvăliseră în salon ca să le vestească domnişoarelor aceste noutăţi îngrozitoare, încheindu-şi relatarea limpede şi curgătoare cu afirmaţia că fără îndoială părintele trebuie să fi fost amestecat; erau cu totul încredinţate că şi dânsul şi Thomas, secretarul, se duseseră noaptea trecută să se alăture domnului Moore şi soldaţilor; de ieri după-amiază nici de domnul Malone nu se mai ştia nimic la locuinţa dumnealui; nevasta lui Joe Scott şi toţi ai lui erau cumplit de îngrijoraţi în ce priveşte soarta capului familiei.

De abia se încheiase împărtăşirea acestor noutăţi, când o bătaie în uşa bucătăriei anunţă sosirea unui băiat de la Fieldhead, venit în graba mare cu un bilet din partea doamnei Pryor. Biletul fusese scris în fugă şi cerea întoarcerea urgentă a

domnişoarei Keeldar direct acasă, întrucât atât vecinii cât şi personalul de la conac se aflau în cea mai mare zăpăceală şi se cereau neapărat date unele dispoziţii pe care numai stăpâna le putea hotărî. Într-un post-scriptum se formula rugămintea insistentă ca domnişoara Helstone să nu fie lăsată singură la casa parohială; se sugera că lucrul cel mai bun ar fi s-o însoţească pe domnişoara Keeldar.

— Femeia asta ştie una şi bună, spuse Shirley în timp ce îşi lega boneta. Apoi se duse în fugă s-o ia pe Caroline.

— Dar ce-or să facă Eliza şi Fanny? Şi dacă se întoarce unchiu-meu?

— Unchiu-tău încă nu se întoarce; are el altele de făcut; toată ziua are să galopeze între Briarfield şi Stilbro', înainte şi înapoi, ca să-i pună în mişcare pe magistraţii de la tribunal şi pe ofiţerii din tabără; Fanny şi Eliza se pot foarte bine duce la Joe Scott şi să stea cu nevasta acestuia şi a secretarului, să le ţină tovărăşie. În afară de asta, poţi fi sigură că în momentul de faţă nu mai e vorba de nicio primejdie adevărată: au să treacă săptămâni până ce răzvrătiţii se vor putea aduna din nou, ca să pună la cale altă încercare; înseamnă că greşesc foarte grav dacă Moore şi domnul Helstone n-au să tragă foloase de pe urma întâmplării de astă-noapte pentru a-i pune definitiv cu botul pe labe; au să bage spaima în autorităţile de la Stilbro' ca să-i silească să ia măsuri drastice. Nădăjduiesc numai că n-au să fie prea severi şi n-au să-i urmărească pe nenorociţii aceia cu prea multă înverşunare.

— Robert n-are să fie crud; am văzut noi bine şi noaptea trecută, spuse Caroline.

— Dar va fi aspru, replică Shirley. Şi la fel are să fie şi unchiul tău.

Pe când se grăbeau înspre Fieldhead peste pajişti şi de-a lungul potecii de pe plantaţie, văzură pe şoseaua din depărtare o mulţime cu totul neobişnuită de călăreţi şi pedestraşi, îndreptându-se cu toţii înspre vâlceaua de obicei atât de singuratică. Când ajunseră la conac găsiră deschise porţile ogrăzii din spate, iar curtea şi bucătăria pline de o lume agitată alcătuită din cei veniţi după lapte – bărbaţi, femei şi copii, pe care se părea că doamna Gill, menajera, zadarnic se trudea a-i convinge să-şi ia bidoanele cu lapte şi să plece. (Fiindcă a venit vorba, să spunem că în nordul Angliei este, sau era, obiceiul ca

ţăranii stabiliţi pe pământurile nobililor de ţară să-şi primească raţiile de lapte şi unt de la lăptăria conacului; căci pe păşunile moşiei creşteau cirezi de vaci cu lapte, spre folosul celor ce trăiau în vecinătate. Domnişoara Keeldar avea o asemenea cireadă - vaci de rasă cu guşi bogate, hrănite cu iarbă dulce şi adăpate din apele limpezi ale fermecătorului ţinut Airedale; iar stăpâna se arăta foarte mândră de buna îngrijire ce-o primeau vacile sale şi de aspectul lor semeţ.) Văzând acum ce fel stau lucrurile şi că ar fi bine ca oamenii să libereze locul, Shirley se duse de-a dreptul în mijlocul grupurilor aşezate la taifas. Le ură bună dimineaţa cu o naturaleţe sinceră şi calmă – caracteristica firească a purtării ei atunci când se adresa unei mulţimi, mai ales dacă mulţimea era alcătuită din oameni muncitori; cu egalii se purta mult mai rece, iar faţă de cei mai mari se arăta aproape semeaţă. Pe urmă îi întrebă dacă şi-au primit toţi raţia de lapte şi înţelegând că treaba asta se îndeplinise, le spuse mai departe că „se întreabă ce mai au de aşteptat acolo“.

— Mai schimbăm şi noi câte-o vorbă despre lupta de la fabrica dumneavoastră, domnişoară, răspunse un bărbat.

— Mai schimbaţi câte-o vorbă! Asta e obiceiul vostru! începu Shirley. Ciudat lucru că tuturor vă place atât de mult să *staţi de vorbă* despre tot ce se întâmplă. Dacă cineva moare pe neaşteptate, *staţi de vorbă;* dacă izbucneşte vreun foc undeva, *staţi de vorbă,* dacă un proprietar de fabrică dă faliment, *staţi de vorbă,* şi *staţi de vorbă* şi dacă e cumva ucis. Ce folos aduce statul ăsta de vorbă al vostru?

Nimic nu le place oamenilor de jos mai mult decât o mică mustrare făcută deschis şi cu oarecare haz. Linguşeala o dispreţuiesc profund; de dojana cinstită se bucură. Îi spun „vorbă pe faţă“ şi încearcă o plăcere sinceră atunci când le este adresată lor. Într-o secundă, asprimea familiară a modului cum le vorbise domnişoara Keeldar îi câştigă pe toţi cei de faţă.

— Nu suntem noi şi nici n-am fost chiar aşa ca unii de pe-aici, prin jurul nostru; eu aşa zic, nu credeţi? întrebă zâmbind un bărbat...

— Nici cu o iotă mai de ispravă. Voi, care ar trebui să fiţi pilde de hărnicie, v-adunaţi şi staţi la taifas întocmai ca leneşii. Oamenii sus-puşi, cei bogaţi, care n-au nimic de făcut, pot fi în parte iertaţi pentru că îşi irosesc timpul în felul ăsta; dar voi, oameni nevoiţi să-şi câştige pâinea cu sudoarea frunţii, n-aveţi

dreptul la niciun fel de iertare.

— E cam greu de priceput, domnişoară. Adică din pricină că muncim din greu, noi să n-avem niciodată sărbătoare?

— *Niciodată*! veni fără întârziere răspunsul; afară doar, continuă stăpâna conacului cu un zâmbet care înmuia pe jumătate asprimea cuvintelor – afară doar dacă vă pricepeţi să faceţi în vreme de sărbătoare ceva mai bun de cât să vă adunaţi laolaltă la rom şi la ceai, dacă e vorba de femei, sau la bere şi lulele, dacă e vorba de bărbaţi şi *să spuneţi* vrute şi nevrute pe socoteala vecinilor. Haideţi, oameni buni, continuă trecând dintr-o dată de la asprime la amabilitate, faceţi-mi mie hatârul ăsta: luaţi-vă bidoanele şi plecaţi spre casă. Aştept pentru astăzi mai mulţi musafiri şi nu-i frumos să vadă aleele ce duc spre casă pline de lume.

Oamenii din Yorkshire sunt pe atât de înţelegători la vorba bună, pe cât se arată de îndărătnici în faţa silniciei; peste cinci minute nu se mai afla nimeni în curte.

— Vă mulţumesc şi să ne vedem cu bine, prieteni, le spuse Shirley când închise porţile.

Şi acum să-l mai aud pe oricare dintre mahalagiii aceia simandicoşi trudindu-se să găsească vreun cusur purtării oamenilor din Yorkshire! Luaţi aşa cum se cuvine, majoritatea flăcăilor şi fetelor din ţinutul de apus sunt domni şi doamne din creştet şi până în tălpi. Numai în faţa pozei găunoase şi a afectării puerile a unei nobleţi de tinichea se zburlesc şi se revoltă.

Intrând prin spate, tinerele domnişoare trecură prin bucătărie (sau *casă,* cum i se spune bucătăriei interioare) şi ajunseră în hol. Doamna Pryor coborî în fugă scările de stejar, ca să le întâmpine. Era pe de-a-ntregul vlăguită; obrajii de obicei viu coloraţi deveniseră palizi; ochii ei, albaştri mai totdeauna calmi, deşi sfioşi, căutau acum în toate părţile, cu nelinişte şi teamă. Totuşi, nu se dezlănţui în cine ştie ce exclamaţii sau într-o povestire grăbită a celor ce se petrecuseră. În tot cursul nopţii, ca şi acum, dimineaţa, sentimentul ei cel mai puternic fusese acela de nemulţumire faţă de sine însăşi, pentru că nu izbutea să fie mai tare, mai cumpănită, mai pe măsura celor ce se cereau de la ea în astfel de împrejurări, începu cu glas tremurat, dar cu cea mai mare grijă de a evita orice exagerare în cele ce avea de spus:

— Aţi aflat că astă-noapte un grup de răzvrătiţi a atacat fabrica domnului Moore. De aici am auzit foarte bine împuşcăturile şi toată zarva – nimeni dintre noi n-a închis ochii. A fost o noapte tristă. Toată dimineaţa am avut aici o întreagă harababură de oameni care veneau şi plecau, de slujitori care îmi cereau porunci şi directive, iar eu nu credeam că sunt îndreptăţită să fac astfel de treburi. După câte cred, domnul Moore a trimis după nişte provizii pentru soldaţi şi pentru ceilalţi oameni care au apărat fabrica, şi după nişte lucruri, cu care să poată veni în ajutorul răniţilor. Nu mi-am putut asuma răspunderea să dau ordine sau să iau măsuri. Mi-e teamă că amânarea a fost cumva dăunătoare în unele privinţe; dar aici nu sunt acasă la mine. Iar dumneata nu erai de faţă, dragă domnişoară Keeldar – ce puteam eu să fac?

— Şi nu s-au trimis niciun fel de provizii? întrebă Shirley schimbându-se la înfăţişare, şi din senină, binevoitoare şi calmă cum fusese chiar şi cât îi dojenise pe cei sosiţi după lapte, devenind deodată neguroasă şi agitată.

— Cred că nu, draga mea.

— Nu s-a trimis nimic pentru răniţi? Nici rufărie - nici vin – nici saltele şi cearşafuri?

— Cred că nu. N-aş putea spune ce-a făcut doamna Gill; mie însă mi s-a părut cu neputinţă în acel moment să îndrăznesc a dispune de lucrurile dumitale şi să trimit provizii soldaţilor – provizii pentru o companie de ostaşi mi se pare ceva extraordinar. Nici măcar n-am întrebat câţi anume sunt; dar nu m-aş fi gândit o singură clipă să-i las să-ţi prade casa, cum s-ar zice. Am vrut să procedez aşa cum e mai bine; mărturisesc însă că n-am izbutit să văd lucrurile prea limpede.

— Şi totuşi sunt cum nu se poate mai clare. Soldaţii aceştia şi-au primejduit viaţa apărând bunurile mele - presupun că au drept la recunoştinţă din partea mea; răniţii sunt oameni ca şi noi – presupun că trebuie să-i ajutăm. Doamnă Gill!

Se răsuci în loc şi strigă cu un glas mai mult limpede decât blând. Prin lambriurile de stejar masiv ale holului şi prin uşile bucătăriei răsună mai poruncitor decât chemarea unui clopot. Ocupată fiind până peste cap cu pregătirea pâinii, doamna Gill apăru cu mâinile şi şorţul în starea în care se cuvenea să se afle la bucătărie, căci nu îndrăznise să mai zăbovească pentru a-şi şterge coca de pe mâini şi scutura făina de pe şorţ. Niciodată

stăpâna ei nu chemase cu asemenea glas, cu excepţia unei singure întâmplări petrecute mai demult, când privind pe fereastră îl văzuse pe Tartar încleştat în luptă cu doi dulăi de căruţaşi, fiecare în parte la fel de voinic ca şi el, chiar dacă nu şi la fel de curajos, iar pe stăpânii dulăilor stând pe de lături şi încurajându-i, în vreme ce Tartar nu avea niciun sprijin; atunci, într-adevăr, îl strigase pe John ca şi când s-ar fi apropiat ziua Judecăţii-de-apoi. Nici nu aşteptase ca John să răspundă chemării, şi alergase afară, în drum, cu capul gol; iar după ce le spusese căruţaşilor că îi socoteşte mult mai puţin oameni decât cele trei animale care se zvârcoleau în ţărână dinaintea lor, îşi înfipsese mâinile în gâtul vânjos al celui mai mare dintre dulăi şi se străduise cu toate puterile să-l sugrume pentru a-l sili să-şi descleştеze colţii nemiloşi din jurul ochiului rănit al lui Tartar. Numaidecât se adunară cinci sau şase bărbaţi veniţi să-i sară într-ajutor, dar niciodată nu le-a adresat măcar un singur cuvânt de mulţumire. Spusese: „Dacă ar fi fost oameni de omenie, ar fi putut să sară mai înainte”. În toată ziua aceea nu mai schimbase cu nimeni vreun cuvânt; până seara rămăsese lângă focul din hol, supraveghindu-l şi oblojindu-l pe Tartar, care stătea întins pe-o salteluţă la picioarele ei, însângerat, ţeapăn şi umflat. Din vreme în vreme plânsese pe furiş, se aplecase asupra lui şi-i murmurase cele mai calde cuvinte de milă şi alint, pe tonuri a căror muzică bătrânul şi speriatul războinic canin arăta că o înţelege, lingându-i mâna ori sandaua, când nu-şi lingea rănile purpurii. Cât despre John, o săptămână întreagă după aceea stăpâna nu făcuse decât să-i întoarcă spatele.

Aducându-şi aminte de acea măruntă întâmplare, doamna Gill venise „tremurând ca varga“, după propriile ei spuse. Cu glas sigur, în cuvinte scurte, domnişoara Keeldar porni să pună întrebări şi să dea porunci. Faptul că într-o împrejurare cum era aceea, la Fieldhead se arătase o inospitalitate demnă de cocioaba unui nevoiaş îi rănea adânc spiritul demn; iar revolta mândriei rănite se vădea limpede în zvâcnirile inimii, care făceau să-i salte mătasea şi dantelele de pe piept.

— Câtă vreme a trecut de când a sosit mesajul domnului Moore?

— Nici măcar un ceas, domnişoară, răspunse menajera, cu glas liniştitor.

— Niciun ceas! Aproape cu aceeaşi linişte ai putea spune o zi.

Până acum probabil că s-au adresat în altă parte. Trimite imediat pe cineva acolo să anunţe că tot ce se află în casa asta stă la dispoziţia domnului Moore, a domnului Helstone şi a soldaţilor. Asta fă înainte de toate!

În vreme ce ordinul era dus la îndeplinire, Shirley se depărtă de prietenele ei şi rămase lângă fereastra holului, tăcută şi inabordabilă. Când doamna Gill reveni, se întoarse şi ea de la fereastră; pe obraji îi strălucea îmbujorarea care năpădeşte chipurile palide în clipele de dureroasă încordare; în ochii întunecaţi la culoare îi sclipeau scânteile iscate de nemulţumire.

— Să se aducă tot ce se găseşte în cămări şi în pivniţele de vin, să fie încărcat în harabale şi trimise jos, la Hollow. Dacă se întâmplă să nu fie în casă prea multă pâine sau destulă carne, du-te numaidecât la măcelar şi la brutar şi spunele că doresc să trimită acolo tot ce au. Dar mai bine am să mă ocup eu singură.

Şi numaidecât plecă.

— În curând are să se îndrepte totul; peste un ceas îşi revine, îi şopti Caroline doamnei Pryor. Mergeţi sus, doamnă dragă, adăugă apoi cu multă căldură, şi încercaţi să fiţi cât puteţi de calmă şi destinsă. Adevărul e că înspre sfârşitul zilei Shirley are să fie mai supărată pe ea decât pe dumneavoastră.

Folosind câteva noi asigurări şi îndemnuri duioase, domnişoara Helstone izbuti s-o liniştească pe necăjita doamnă Pryor. După ce o conduse până în camera ei şi îi făgădui că are să se întoarcă de îndată ce se liniştesc lucrurile, Caroline o lăsă şi se duse să vadă, după cum se exprima ea, „dacă poate da o mână de ajutor”. Şi repede văzu că o poate face cu prisosinţă, căci personalul de la Fieldhead era departe de a fi numeros, şi chiar atunci stăpâna găsi tot felul de treburi pentru fiecare dintre oamenii aflaţi la dispoziţie, ca şi pentru ea însăşi. Delicata, voioasa şi îndemânatica activitate depusă de Caroline în sprijinul menajerei şi a fetelor din casă – toate cam speriate de purtarea neobişnuită a stăpânei – avu numaidecât urmările cele mai fericite: dădu ajutor executanţilor şi o potoli pe cea care dirija totul. O privire sau un zâmbet pornit întâmplător de la Caroline o făcea îndată şi pe Shirley să zâmbească. Cea dintâi tocmai căra un coş greu pe scările pivniţei. Shirley alergă spre ea, strigând:

— Asta-i o ruşine! Are să-ţi rupă mâinile.

I-l luă din braţe şi îl cără ea însăşi până în curte. Când se

întoarse, norii de furie se risipiseră; flăcările din priviri se stinseseră; umbrele de pe frunte dispăruseră: reveni la obişnuita purtare veselă şi prietenoasă faţă de cei din jur, amestecând în voioşia recâştigată puţin din ruşinea datorată nedreptei mânii de mai înainte.

Încă supraveghea încărcarea harabalei, când un domn pătrunse în curte şi se apropie fără să fie observat.

— Pot nădăjdui că domnişoara Keeldar se simte bine în dimineaţa asta? spuse noul-venit cercetându-i cu o atenţie destul de grăitoare faţa încă îmbujorată.

Shirley îi aruncă o privire, apoi îşi văzu înainte de treburi, fără să-i răspundă. Un zâmbet îndeajuns de plăcut îi flutura pe buze, dar şi-l ascunse. Noul-sosit repetă salutul, aplecându-se ca să poată fi mai aproape de urechea ei.

— Destul de bine dacă poate fi şi destul de bună, veni răspunsul: la fel se întâmplă şi cu domnul Moore, aş spune. Adevărul e că nu sunt îngrijorată din pricina lui; un mic ghinion este exact ce-ar merita; purtarea lui a fost... *ciudată,* ca să spunem aşa, deocamdată, până când vom găsi un epitet mai precis. Dar până atunci, îl pot întreba ce anume l-a adus încoace?

— Domnul Helstone şi cu mine am primit adineauri mesajul dumitale, cum că la Fieldhead totul ne stă la dispoziţie. După formularea ce nu indică nicio restricţie în această plăcută înştiinţare, ne-am gândit că probabil îţi dai mult mai multă osteneală decât ar fi efectiv nevoie. Şi văd că bănuielile noastre se adeveresc. Te rog să ţii seama că nu e vorba de un întreg regiment: suntem şase soldaţi şi tot atâţia civili. Îngăduie-mi să suprim câte ceva din proviziile astea mai mult decât îndestulătoare.

Domnişoara Keeldar roşi, dar în acelaşi timp făcu haz pe seama generozităţii sale exagerate şi a calculelor disproporţionate faţă de realitate. Moore râse şi el – deşi foarte potolit; şi cu aceeaşi stăpânire de sine porunci ca un coş după altul să fie luat din haraba, şi un vas după altul să fie restituit pivniţei.

— Parohul nostru ar trebui să afle întreaga poveste; ce frumos s-ar pricepe s-o înfăţişeze altora. Cât de minunate servicii ar fi putut aduce domnişoara Keeldar aprovizionării armatei noastre! Începu din nou să râdă şi continuă: S-a întâmplat exact ce am

presupus.

— S-ar cuveni să fii recunoscător, îi răspunse Shirley, şi nu să râzi de mine. Ce-aş fi putut să fac? De unde să ghicesc eu ce nevoi aveţi sau măcar câţi sunteţi? După datele pe care le aveam, ar fi trebuit să fiţi vreo cincizeci de oameni de hrănit, cincizeci cel puţin. Mie nu mi-ai spus nimic; şi pe urmă, când e vorba de aprovizionat nişte soldaţi, oricine îşi dă seama că nu e o jucărie.

— Aşa s-ar zice, observă Moore îndreptându-şi încă o dată privirea pătrunzătoare şi calmă către descumpănită Shirley. Ei, gata, continuă adresându-se căruţaşului, cred că încărcătura asta ai putea s-o duci la Hollow. O să ai o povară ceva mai puţin grea decât aceea pe care ţi-o hărăzise domnişoara Keeldar.

După ce căruţa ieşi pe poartă, Shirley îşi adună gândurile şi îl întrebă pe Moore ce se întâmplase cu răniţii.

— De partea noastră n-am avut niciun rănit.

— Dumneata însuţi ai fost rănit la tâmplă, interveni un glas grăbit, dar scăzut – acela al Carolinei care, trasă în umbra uşii şi în spatele trupului masiv al doamnei Gill, nu fusese observată de Moore; când răsunară vorbele acelea, ochii lui încercară să străpungă umbrele ascunzişului.

— Eşti rănit rău? întrebă fata iarăşi.

— Aşa cam cum ţi-ai fi zgâriat un deget cu acul, când coşi.

— Ridică-ţi părul şi lasă-ne să vedem.

Moore îşi scoase pălăria şi făcu precum i se ceruse, dând la iveală doar un plasture foarte subţire. Caroline înclină uşor capul, ca semn că era mulţumită, şi dispăru în clarobscurul din interiorul casei.

— De unde ştie că am fost rănit? întrebă Moore.

— Din zvonuri, bineînţeles. Dar e prea frumos din partea ei să se îngrijească de dumneata. În ce mă priveşte, când am întrebat despre răniţi, mă referem la victimele dumitale: ce pierderi au avut adversarii?

— Unul dintre răzvrătiţi, sau victime, cum văd că le spui, a fost ucis, iar alţi şase răniţi,

— Ce-aţi făcut cu ei?

— Ceva ce ai aproba din tot sufletul. Le-am asigurat numaidecât ajutor medical; de îndată ce facem rost de două care cu coviltir şi nişte paie curate, îi trimitem la Stilbro’.

— Paie?! Trebuie s-aveţi paturi şi aşternuturi. Trimit imediat

furgonul meu, înzestrat cu toate cele de trebuinţă. Şi sunt convinsă că domnul Yorke are să-l trimită pe-al lui.

— Ai ghicit – s-a şi oferit să ni-l pună la dispoziţie. Iar doamna Yorke – care, ca şi dumneata, e înclinată să vadă în răzvrătiţi nişte martiri, iar în mine, şi mai ales în domnul Helstone, nişte ucigaşi – este în momentul de faţă, cred, ocupată până peste cap cu adunarea saltelelor, pernelor, păturilor etc. *Victimele* nu duc lipsă de asistenţă medicală – pot să te asigur. Domnul Hall - preotul dumitale favorit – stă la căpătâiul lor încă de la şase dimineaţa şi îi încurajează, se roagă împreună cu ei, ba chiar îi şi îngrijeşte ca o adevărată infirmieră; iar buna prietenă a Carolinei, domnişoara Ainley, acea fată bătrână, *foarte* oarecare, a trimis o grămadă de rufărie şi feşe, cam tot pe măsura în care o altă doamnă ne-a trimis carne şi vin.

— E de ajuns. Unde-i sora dumitale?

— În bună pază şi ocrotire. Am lăsat-o să stea în siguranţă împreună cu domnişoara Mann. Chiar astăzi de dimineaţă au plecat împreună la Wormwood Wells (o cunoscută staţiune balneară), unde au să rămână câteva săptămâni.

— Tot la fel domnul Helstone m-a plasat pe mine la casa parohială! Grozav de dibaci vă mai credeţi voi, bărbaţii! Vă felicit din toată inima pentru părerea asta şi sper că îi gustaţi din plin şi cu mare plăcere savoarea, dacă staţi să cugetaţi asupra ei. Dar fiind atât de isteţi şi iscusiţi, de ce nu sunteţi oare şi atotştiutori? Cum se face că chiar sub nasul vostru se întâmplă lucruri pe care nici măcar nu le bănuiţi? Aşa se cuvine să fie, fiindcă altminteri n-am avea cum să încercăm satisfacţia de a vă dejuca planurile. Ehei, prietene! Poţi să te uiţi cât vrei la mine, dar gândurile n-ai să mi le poţi citi.

Şi într-adevăr, după expresia lui Moore, s-ar fi zis că nu izbuteşte.

— Crezi că sunt un foarte primejdios exemplar de femeie. Nu crezi aşa, acum?

— Unul foarte ciudat, cel puţin.

— Dar Caroline – e şi ea ciudată?

— În felul ei – da.

— În felul ei! Cum adică în felul ei?

— O cunoşti tot atât de bine cum o cunosc şi eu.

— Şi fiindcă o cunosc, pot să spun că nu e nici excentrică şi nici greu de stăpânit. E aşa?

— Asta depinde…

— În orice caz, *ea* nu are nicio trăsătură masculină.

— De ce accentuezi atât de puternic pe *ea?* O consideri oare, în privinţa asta, ca fiind în contrast cu dumneata?

— Asta e părerea dumitale, nu încape îndoială; dar n-are importanţă. Caroline nu e nici masculinizată, nici nu face parte dintre femeile acelea despre care se spune că sunt pline de energie.

— Am văzut-o dezlănţuindu-se.

— Şi eu la fel, dar nu cu energie bărbătească; era o izbucnire scurtă, aprinsă, tremurătoare, care exploda, te orbea o clipă şi pe urmă se stingea…

— Şi o lăsa înspăimântată de propria-i îndrăzneală. În felul ăsta i-ai descris şi pe alţii în afară de Caroline.

— Ceea ce aş vrea să precizez e că domnişoara Helstone, aşa blândă, docilă şi destul de sinceră cum este, rămâne totuşi întru totul capabilă să sfideze chiar puterea de pătrundere a domnului Moore.

— Ce-aţi făcut, şi dumneata şi ea, noaptea trecută? întrebă Moore pe neaşteptate.

— Ai mâncat ceva astăzi de dimineaţă?

— Ce taină ascundeţi amândouă?

— Dacă ţi-e cumva foame, doamna Gill o să-ţi dea ceva să mănânci. Pofteşte în salonul lambrisat şi sună clopoţelul – o să fii servit ca la cel mai bun han; sau, dacă preferi, întoarce-te la Hollow.

— Din păcate nu am putinţa să aleg; *trebuie* să ma întorc. Ziua bună. De îndată ce o să am o clipă liberă, am să vă vizitez din nou.

CAPITOLUL XXI

Doamna Pryor

În timp ce Shirley discuta cu Moore, Caroline urcă la etaj şi se duse la doamna Pryor. O găsi grozav de abătută. Nu s-ar fi zis că purtarea repezită a domnişoarei Keeldar o jignise; dar era

evident că o rană lăuntrică îi învenina sufletul. Oricui având o altă fire decât a Carolinei, doamna Pryor i-ar fi părut insensibilă faţă de atenţiile blânde şi duioase cu care tânără fată încerca să-i aducă mângâiere; însă domnişoara Helstone ştia bine că oricât de neimpresionată sau puţin impresionată ar fi părut, le primea, le preţuia şi se lăsa alinată de ele.

— Îmi lipseşte hotărârea şi încrederea în mine, spuse doamna Pryor în cele din urmă. Niciodată nu le-am avut. Totuşi, cred că până acum domnişoara Keeldar ar fi putut să-mi cunoască destul de bine firea, ca să ştie că totdeauna simt o nevoie aproape dureroasă de a proceda numai aşa cum se cuvine, de a face cele mai bune lucruri cu putinţă. Caracterul neobişnuit al acelei solicitări de-a lua hotărâri m-a pus în încurcătură, mai ales după cele petrecute în timpul nopţii. Nu m-am putut hazarda să acţionez imediat în locul altuia; sper însă că n-are să iasă nimic într-adevăr rău din pricina lipsei mele de fermitate.

În clipa aceea se auzi o bătaie sfioasă în uşa pe jumătate deschisă şi o voce înceată rosti:

— Caroline. Vino puţin încoace!

Domnişoara Helstone ieşi; dinaintea uşii stătea Shirley amărâtă, ruşinată, chinuită de regrete ca orice copil pocăit, întrebă:

— Ce face doamna Pryor?

— E cam deprimată, răspunse Caroline.

— M-am purtat cu dânsa într-un chip cât se poate de ruşinos, cât se poate de egoist şi foarte lipsit de recunoştinţă, afirmă Shirley. Câtă neruşinare din partea mea să-i fac asemenea reproşuri pentru ceva ce, la urma urmei, nu era o greşeală, ci doar un exces de corectitudine! Dar regret din toată inima. Spune-i te rog asta şi întreab-o dacă poate să mă ierte.

Caroline îşi îndeplini misiunea cu sufletul plin de bucurie. Doamna Pryor se sculă şi veni la uşă. Nu-i plăceau scenele; avea groază de ele, ca toţi oamenii timizi. Se mulţumi să spună cu glas tremurător:

— Vino încoace, draga mea.

Shirley intră înăuntru cam năvalnic. Îşi aruncă braţele în jurul fostei ei guvernante şi în timp ce o săruta din toată inima, zise:

— Doamnă Pryor, ştiţi bine că *trebuie* să mă iertaţi. N-aş putea îndura pentru nimic în lume ca între noi să existe vreo neînţelegere.

— N-am ce să-ţi iert. Te rog mult să trecem peste asta. Încheierea acestei întâmplări e încă o dovadă, mai limpede decât toate, că nu sunt în stare să fac faţă anumitor încercări.

Şi acesta este simţământul dureros ce *avea să rămână* încrustat în mintea doamnei Pryor; de-acum încolo niciun efort depus de Shirley ori de Caroline nu va mai izbuti să-l şteargă. Putea să acorde iertare elevei care o jignise, dar nu putea să şi-o acorde sufletului ei neajutorat.

Sortită ca în dimineaţa aceea să fie mereu solicitată, domnişoara Keeldar trebui iar să coboare la parter. Parohul fu cel dintâi vizitator. Îl întâmpină cu o însufleţită urare de bun sosit şi cu o şi mai însufleţită dojană; la amândouă se aştepta, şi fiind în culmea entuziasmului le primi pe amândouă cu aceeaşi inimă uşoară.

În vremea acestei scurte vizite, uită cu totul să întrebe şi de nepoată: atacul, răzvrătiţii, fabrica, magistraţii, stăpâna conacului îi acaparaseră toate gândurile, dând la o parte chiar şi grija pentru legăturile de familie. Pomeni însă de rolul jucat de el însuşi şi de diaconul său în apărarea fabricii.

— Mânia fariseilor se va revărsa asupra noastră din pricina celor ce am făcut în această împrejurare, spuse domnul Helstone. Dar desfid pe orice calomniator. M-am aflat acolo doar ca să apăr legea, să-mi îndeplinesc datoria de om şi de britan, iar pe acestea le socotesc întru totul potrivite cu calitatea de preot şi levit, luată în sensul ei cel mai înalt. Arendaşul dumneavoastră Moore, continuă preotul, a obţinut întreaga mea aprobare. N-aş avea cum să-mi doresc a vedea un comandant mai stăpân pe sine, niciunul mai hotărât. În afară de asta, omul a dovedit judecată sănătoasă şi bun-simţ; mai întâi fiind pe deplin pregătit pentru cele ce s-au întâmplat, iar în al doilea rând, după ce succesul i-a fost asigurat datorită planurilor lui bine puse la punct, pricepându-se să uzeze de victorie fără să abuzeze de ea. Unii dintre magistraţi sunt speriaţi zdravăn şi, ca toţi laşii, tind să devină cruzi; cu o admirabilă înţelepciune, Moore îi domoleşte. Până acum a fost foarte nepopular pe aici, pe la noi; dar ţineţi minte vorbele mele: de aci înainte un val de simpatie va porni către ei; oamenii îşi vor da seama că nu l-au preţuit şi se vor grăbi să-şi îndrepte greşeala; iar el, la rândul său, când va vedea că oamenii sunt dispuşi să-i recunoască meritele, ne va arăta o atitudine mult mai îngăduitoare decât

cea cu care ne-a milostivit până acum.

Domnul Helstone tocmai se pregătea să adauge acestei cuvântări câteva remarci pe jumătate serioase, pe jumătate glumeţe, menite s-o pună în gardă pe domnişoara Keeldar în legătură cu unele zvonuri privind părtinirea arătată înzestratului ei arendaş, când clopoţelul de la uşă sună anunţând un nou vizitator şi curmă avântul glumeţ al preotului; iar cum celălalt vizitator se înfăţişa ca un domn mai în vârstă şi cu părul alb, cu chip încruntat şi priviri sfidătoare – fiind vorba, pe scurt, de vechea noastră cunoştinţă şi vechiul vrăjmaş al parohului, domnul Yorke – preotul şi levitul îşi înşfăcă pălăria, apoi, cu cel mai scurt rămas bun adresat domnişoarei Keeldar şi cea mai încruntată înclinare din cap către musafirul ei, părăsi brusc încăperea.

Domnul Yorke nu se afla într-o stare sufletească senină şi nici nu-i trecu prin cap să cântărească vorbele prin care îşi exprima opinia cu privire la cele petrecute în timpul nopţii; Moore, magistraţii, soldaţii, conducătorii răzvrătiţilor, toţi şi fiecare în parte îşi primiră porţia de ocări; dar cuvintele cele mai tari – şi erau într-adevăr nişte adjective de cea mai pură obârşie din Yorkshire – le rezervă întru folosul popilor luptători, preotul şi diaconul „sângeroşi, demonici”.

— Biserica, perora domnul Yorke, a ajuns la o frumoasă ananghie; nici nu se putea să nu ajungă aici când popii se-apucă să se grozăvească printre soldaţi, să umble cu arme, gloanţe şi praf de puşcă şi să ridice vieţile unor oameni cu mult mai cinstiţi decât ei.

— Dar ce ar fi făcut Moore dacă nimeni nu i-ar fi dat ajutor? întrebă Shirley.

— Ar fi dormit aşa cum şi-a aşternut.

— Ceea ce înseamnă că dumneavoastră l-aţi fi lăsat singur în faţa mulţimii aceleia dezlănţuite. Frumos. E un om foarte curajos; dar cea mai mare vitejie ce s-a putut afla vreodată într-o inimă de om ar putea fi de foarte puţin ajutor în faţa a două sute de vrăjmaşi.

— Avea soldaţii; îi avea pe acei nefericiţi sclavi care pentru bani îşi închiriază sângele lor şi îl varsă pe al altora.

— Îi insultaţi pe ostaşi aproape la fel de grav cum îi insultaţi şi pe clerici. Pentru dumneavoastră toţi cei care poartă haine roşii sunt nişte lepădături ale naţiei şi toţi cei în haine negre sunt

şarlatanii acestei naţii. După dumneavoastră, domnul Moore, a făcut rău când a apelat la ajutorul armatei, şi încă şi mai rău când a acceptat orice fel de alt ajutor. Felul dumneavoastră de a vorbi duce la următoarea concluzie: ar fi trebuit să-şi lase fabrica şi viaţa la voia turbării unei adunături de descreieraţi conduşi pe căi greşite, iar domnul Helstone şi toţi ceilalţi domni din parohie ar fi trebuit să privească de pe margini, să vadă cum clădirea este rasă de pe faţa pământului şi proprietarul ei măcelărit, dar să nu mişte niciun deget pentru a salva ce poate fi salvat.

— Dacă Moore s-ar fi purtat încă de la început cu oamenii lui aşa cum trebuie să se poarte un patron, aceia n-ar fi ajuns niciodată să aibă faţă de el simţămintele pe care le au.

— Dumneavoastră vă vine uşor să vorbiţi, exclamă domnişoara Keeldar începând să se înfierbânte în apărarea cauzei arendaşului: dumneavoastră, un om a cărui familie trăieşte la Briarmains de şase generaţii, cu a cărui persoană oamenii au avut timp să se tot înveţe vreme de cincizeci de ani, care le cunoaşteţi apucăturile, prejudecăţile şi preferinţele. E uşor, într-adevăr, pentru *dumneavoastră,* să vă purtaţi aşa fel încât să nu-i jigniţi niciodată; însă domnul Moore a venit ca străin prin părţile astea; a venit sărac şi lipsit de prieteni, fără putinţa de a se sprijini pe altceva decât pe propria lui energie; fără să dispună pentru a-şi croi drum de altceva decât onoarea, talentul şi hărnicia sa. În asemenea împrejurări este desigur o crimă faptul că n-a reuşit să-şi facă dintr-o dată plăcute şi populare manierele care, conform firii lui, sunt mai grave şi mai potolite; că n-a izbutit să fie glumeţ, degajat şi afectuos cu o ţărănime străina, la fel cum sunteţi dumneavoastră în relaţiile cu concetăţenii dumneavoastră! A comis o greşeală de neiertat atunci când a introdus acele îmbunătăţiri şi n-a dat dovadă chiar de cea mai mare iscusinţă politică; n-a făcut aceste schimbări pe îndelete, treptat-treptat, şi cu aceeaşi scrupulozitate pe care ar fi arătat-o un mare capitalist! Şi pentru greşeli de soiul acesta trebuie neapărat să devină victimă a gloatelor dezlănţuite? Trebuie să-i fie contestat până şi dreptul de a se apăra? Şi oare aceia care poartă în piepturile lor inimă de bărbat (iar domnul Helstone – indiferent ce aţi spune dumneavoastră despre el – are o asemenea inimă) sunt sortiţi să fie ponegriţi ca răufăcători pentru că au stat alături de el – pentru că au riscat să apere

cauza unuia singur împotriva a două sute?

— Stai – stai puţin – linişteşte-te, rosti domnul Yorke şi zâmbi în faţa înflăcărării cu care Shirley îşi sporea năvala întrebărilor.

— Să mă liniştesc! E cazul să ascult în linişte lucruri care-s de-a dreptul năzbâtii – năzbâtii primejdioase? Nu. Ţin foarte mult la dumneavoastră, domnule Yorke, după cum bine ştiţi; dar urăsc din toată inima unele dintre principiile dumneavoastră. Toată această făţărnicie – iertaţi-mă, dar repet cuvântul – *făţărnicie* despre soldaţi şi preoţi îmi sună cât se poate de dezgustător în auz. Orice elogiu ridicol, iraţional adus unei anumite categorii, orice ponegrire a unei alte categorii, fie ea a militarilor ori a clericilor – orice gravă nedreptate făcută unui individ, fie el împărat sau cerşetor – îmi produce într-adevăr greaţă; orice aţâţare a unor categorii de oameni împotriva altora, orice ură a unui grup, orice tiranie deghizată în libertate – eu le resping şi mă spăl pe mâini. *Dumneavoastră* vă socotiţi filantrop; *dumneavoastră* vă credeţi un avocat al libertăţii; dar am să vă spun un lucru domnul Hall, parohul de la Nunnely, e un prieten mult mai sincer atât al oamenilor cât şi al libertăţii, decât Hiram Yorke, reformatorul de la Briarfield.

Domnul Yorke n-ar fi suportat cu prea multă răbdare un astfel de limbaj din partea unui bărbat, nici un l-ar fi îngăduit vreunei femei; pe Shirley însă o socotea şi sinceră şi încântătoare, iar mânia asta exprimată pe faţă îl amuza; în plus, simţea o plăcere tainică auzind-o cum îşi apără arendaşul, fiindcă, după cum am lăsat să se înţeleagă mai înainte, interesele lui Robert Moore îi stăteau foarte aproape de inimă; mai mult decât atât, ştia bine că în cazul când ar fi vrut să se răzbune pentru severitatea cu care era tratat, mijloacele îi stăteau la dispoziţie; era convins că un singur cuvânt ar fi fost de ajuns ca s-o îmblânzească şi s-o reducă la tăcere, să-i acopere fruntea senină cu umbra roşie a ruşinii şi să-i ascundă strălucirea ochilor sub perdeaua pleoapelor şi genelor lăsate.

— Ce altceva mai ai de spus? întrebă în clipa când vorbitoarea făcu o pauză, după câte se părea mai degrabă pentru a-şi trage răsuflarea decât din pricină că subiectul sau înfocarea i-ar fi ajuns la capăt.

— De spus, domnule Yorke?! veni răspunsul din partea celei care acum se plimba cu pas grăbit de la un capăt la celălalt al salonului lambrisat. De spus! Aş mai avea eu multe de spus

dacă mi-aş putea rândui gândurile într-o ordine raţională, ceea ce nu *pot* face niciodată. Am de spus că părerile dumneavoastră, ca şi acelea ale celor mai extremişti politicieni, sunt păreri pe care numai nişte oameni ce se situează pe o poziţie de iresponsabilitate le *pot* susţine; şi sunt pur şi simplu păreri menite să facă opoziţie, să se tot discute pe baza lor, străine de intenţia de a fi vreodată puse în practică. Dacă ar fi să ajungeţi mâine prim-ministru al Angliei, v-aţi lepăda imediat de ele. Îl insultaţi pe Moore fiindcă şi-a apărat fabrica; dacă aţi fi fost în locul lui şi aţi fi ţinut să vă păstraţi onoarea şi dreapta judecată, n-aţi fi putut proceda altfel. Îl ponegriţi pe domnul Helstone pentru orice ar face; domnul Helstone are păcatele lui: greşeşte câteodată, dar mult mai adesea procedează aşa cum se cuvine. Dacă ar fi să păstoriţi parohia Briarfield, repede v-aţi da seama că nu e treabă uşoară să duci la bun sfârşit toate activităţile binefăcătoare pentru parohie iniţiate şi continuate cu energie de predecesorul dumneavoastră. Tare mă mir că oamenii nu sunt în stare să se judece cu mai multă nepărtinire unii pe alţii şi pe ei înşişi. Când îi aud pe domnii Malone şi Donne pălăvrăgind despre autoritatea Bisericii, despre demnitatea şi pretenţiile preoţilor, despre respectul ce li se datorează în calitatea lor de clerici; când aud izbucnirile duşmăniei meschine pe care o poartă disidenţilor; de câte ori sunt martoră măruntelor şi prosteştilor înfumurări şi invidii cărora le dau glas aceşti domni; când pălăvrăgeala lor despre forme, tradiţii şi superstiţii îmi pătrunde în auz; când văd cu câtă neruşinare se poartă faţă de cei săraci şi cu câtă josnică servilitate faţă de bogaţi, îmi spun că Biserica anglicană a apucat într-adevăr pe un drum jalnic, că atât ea cât şi fiii ei au neapărată nevoie de reforme. Întorcându-mi mâhnită faţa de la turnurile catedralelor şi de la clopotniţele bisericilor săteşti – da, la fel de mâhnită ca un epitrop convins că biserica trebuie văruită, dar fără a avea mijloacele de a şi procura cele necesare – îmi aduc aminte de nesocotitele dumneavoastră ironii împotriva „episcopilor burduhănoşi”, a „popilor ghiftuiţi”, a „bătrânii noastre maici Biserica”, etc. Îmi aduc aminte cu câtă îndârjire îi ponegriţi pe toţi cei ce nu sunt asemenea dumneavoastră, cu câtă neîndurare condamnaţi categorii întregi de oameni şi indivizi izolaţi, fără să aveţi vreodată nici cea mai slabă înţelegere faţă de împrejurări şi de ispite; iar atunci, domnule Yorke, îndoiala

îmi prinde în gheare inima şi mă face să mă întreb dacă există într-adevăr oameni îndeajuns de îngăduitori, de cumpăniţi şi drepţi pentru a li se încredinţa răspunderea reformării. Şi nu cred că *dumneavoastră* vă număraţi printre aceia.

— Ai o părere proastă despre mine, domnişoară Shirley; până acum niciodată nu ţi-ai mărturisit atât de deschis gândurile.

— Niciodată n-am avut prilejul; dar seri în şir am stat pe scăunelul ocupat de obicei de Jessy, alături de fotoliul dumneavoastră, în salonul din fund de la Briarmains, şi-am ascultat cu sufletul la gură cele ce spuneaţi, admirându-vă jumătate din cele afirmate şi răzvrătindu-mă împotriva celeilalte jumătăţi. Vă consider un minunat om vârstnic din Yorkshire, sir; sunt mândră că m-am născut în acelaşi ţinut şi în aceeaşi parohie ca şi dumneavoastră. Sunteţi un om deschis, integru, independent ca o stânca ce se înalţă de pe fundul mării; dar în acelaşi timp sunteţi aspru, nepoliticos, închistat şi neîndurător.

— Nu cu cei săraci, fetiţo, nu faţă de umiliţii şi obidiţii pământului, numai cu cei fuduli şi orgolioşi.

— Şi cine vă dă dreptul, sir, să faceţi asemenea diferenţieri. Om mai fudul şi mai orgolios decât dumneavoastră nu se află sub soare. Vă este uşor să vorbiţi cu blândeţe celor mai prejos de dumneavoastră, dar sunteţi prea fălos, prea ambiţios, prea duşmănos ca să puteţi vorbi politicos cu cei ce vă sunt mai presus. Toţi sunteţi însă la fel. Helstone e şi el mândru şi înţesat de prejudecăţi. Moore, deşi mai cumpănit şi decât dumneavoastră şi decât parohul nostru, e totuşi arogant, dur, şi, după cum socoate opinia publică, egoist. Ce bine este că mai există şi astfel de oameni ca domnul Hall, şi îi mai poţi întâlni din când în când – oameni cu inimă largă şi iubitoare, capabili să îndrăgească întreaga lor seminţie, care îi pot ierta pe alţii că sunt mai bogaţi decât ei, că le merge mai bine sau dispun de mai multă putere. Asemenea oameni pot fi mai puţin originali, poate că nu au un caracter atât de dârz ca dumneavoastră, dar sunt nişte prieteni mult mai buni ai omenirii.

— Şi pentru când s-a hotărât? rosti domnul Yorke, ridicându-se de pe scaun.

— Ce să se hotărască?

— Cununia.

— A cui cununie?

— Doar cununia lui Robert Gérard Moore, Esq., de la Hollow’s

Cottage, cu domnişoara Keeldar, fiică şi moştenitoare a răposatului Charles Cave Keeldar de la Fieldhead Hall.

Shirley se uită la interlocutorul său şi obrajii începură să i se îmbujoreze; dar lumina din ochi nu-i pălea defel; strălucea cu tărie – da, ardea în adâncuri.

— Asta e răzbunarea dumneavoastră, spuse ea rostind cuvintele rar şi răspicat; apoi adăugă: Ar fi oare o căsătorie nepotrivită, nedemnă de urmaşa răposatului Charles Cave Keeldar?

— Fetiţo dragă, Moore este un gentleman, de neam ales şi sângele îi e la fel de albastru ca al meu sau al dumitale.

— Şi noi punem preţ pe albăstrimea sângelui? Avem mândrie de familie, cu toate că cel puţin unul dintre noi e republican?

Rămânând încă în faţa ei, Yorke se înclină. Buzele îi erau mute, dar ochii mărturiseau temeinicia acuzaţiei. Da – ştia ce este mândria de familie – puteai s-o vezi în întreaga lui purtare.

— Moore *este* un gentleman, repetă Shirley înălţându-şi capul cu graţie voioasă.

Se stăpâni însă. Părea că pe limbă îi năvălesc vorbe pe care nu voia să le rostească; dar în clipa aceea privirile ei spuneau multe; ce anume, Yorke încerca să citească, însă nu izbutea, vorbirea era acolo – vizibilă dar cu neputinţă de tradus; un poem, de un lirism arzător, însă într-o limbă necunoscută. Cu toate acestea nu era o poveste obişnuită, nu doar o izbucnire de simţăminte – nu o oarecare mărturisire de dragoste – toate acestea se vedeau limpede; era altceva, mai adânc şi mai greu de înţeles decât bănuise el; îşi dădu seama că răzbunarea lui nu-şi atinsese ţinta; şi simţea că Shirley triumfase, îl prinsese pe picior greşit, ruşinat, nedumerit; *ea* savura clipa aceea, nu *el.*

— Iar dacă Moore este un gentleman, atunci nu *poţi,* fi decât o lady, prin urmare…

— Prin urmare, nu va fi nicio inegalitate în unirea noastră?

— Niciuna.

— Mulţumesc pentru încuviinţare. Şi n-o să mai vreţi să ştiţi de mine, atunci când voi renunţa la numele de Keeldar, pentru a-l lua pe acela de Moore?

În loc să răspundă, domnul Yorke o privi cu totul uluit. Nu izbutea să ghicească ce înseamnă înfăţişarea aceea a ei, dacă vorbea serios ori glumea. În trăsăturile mobile se vădea emoţie şi hotărâre, persiflare şi ironie, toate amestecate ca într-o joacă.

— Nu te înţeleg, spuse şi se răsuci pe călcâie, dând să plece.

Shirley râse:

— Nu vă pierdeţi curajul, sir; ignoranţa asta o împărtăşiţi şi cu alţii. Dar socot că dacă Moore izbuteşte sa mă înţeleagă e de ajuns – nu credeţi?

— Din partea mea, de-acum încolo Moore n-are decât să-şi vadă singur de treburi cum crede de cuviinţă: eu nu mă mai bag şi nu mă mai amestec.

Un gând nou îi trecu prin minte domnişoarei Keeldar; înfăţişarea i se schimbă ca prin minune. Cu ochii dintr-o dată întunecaţi şi o severă imobilitate a trăsăturilor, îl întrebă:

— Aţi fost vreodată rugat să vă amestecaţi? Îmi puneţi mie întrebări socotindu-mă împuternicită a altcuiva?

— Doamne iartă-mă! Oricine o fi să se însoare cu dumneata trebuie să fie cu ochii în patru! Păstrează-ţi toate întrebările pentru Robert; eu nu mai răspund la niciuna. Rămâi cu bine, fetiţo!

Fiind o zi frumoasă, ori cel puţin plăcută - ceva nori pufoşi adumbreau soarele şi o ceaţă străvezie, dar nici răcoroasă şi nici umedă, se întinsese albastră peste coline – în vreme ce Shirley era ocupată cu musafirii, Caroline o convinsese pe doamna Pryor să-şi ia boneta şi şalul de vară şi să facă împreună cu ea o plimbare până la capătul cel îngust al vâlcelei.

În locul acela, cele două margini ale vâlcelei se apropiau una de alta, începeau să se acopere cu tufişuri şi stejari piperniciţi şi alcătuiau o viroagă împădurită pe fundul căreia pârâul fabricii curgea nestăvilit, înspumat, gălăgios şi neastâmpărat, luptându-se cu bolovănişul, într-un şuvoi neliniştit şi învolburat, rozând malurile colţuroase şi frecându-se de rădăcinile pline de noduri. Aici, după ce te îndepărtai de fabrică vreo jumătate de milă, te puteai bucura de-o adevărată izolare; o găseai la umbra copacilor crescuţi în voia lor, o recunoşteai în ciripitul nenumăratelor păsărele cărora umbra aceea le oferea sălaş. Nu era un drum bătut; prospeţimea florilor de pădure arăta că rareori pas de om trece peste ele; belşugul trandafirilor sălbatici părea să sugereze că florile acelea îmboboceau, înfloreau şi se treceau sub oblăduirea singurătăţii, ca în haremul unui sultan. Aici puteai să vezi azurul încântător al clopoţeilor, iar în albul perlat al florilor ce spuzeau iarba puteai recunoaşte un fel de

colţ de lume presărat cu stele.

Doamnei Pryor îi plăceau plimbările liniştite; totdeauna ocolea drumul mare, căuta cărările lăturalnice şi drumeagurile izolate; prefera însă o unică tovărăşie în locul singurătăţii depline, fiindcă în singurătate devenea nervoasă; o teamă vagă de întâlniri nedorite tulbura bucuria hoinărelilor cu totul solitare. Alături de Caroline nu se mai temea însă de nimic; de îndată ce se îndepărta de aşezările omeneşti şi pătrundea în paşnica împărăţie a Naturii, întovărăşită de această prietenă plină de tinereţe, o schimbare prielnică părea să i se strecoare în cuget şi să-i strălucească în înfăţişare. Când se afla împreună cu Caroline – şi numai cu Caroline – ai fi zis că inima i se leapădă de o povară, fruntea i se descoperă de sub un văl şi înseşi gândurile i se eliberează dintr-o strânsoare; alături de ea devenea veselă; cu ea, câteodată, devenea tandră, ei îi împărtăşea cunoştinţele, îi dezvăluia scurte fragmente din propria-i experienţă, îi oferea prilejuri de a ghici ce fel de viaţă trăise, în ce măsură îşi cultivase mintea, cât de viguroasă îi era inteligenţa, care erau şi pe unde i se ascundeau părţile vulnerabile ale simţămintelor.

Aşa de pildă, astăzi, în vreme ce îşi continuau plimbarea, doamna Pryor îi vorbea Carolinei despre păsările ce cântau prin copaci, îi arăta deosebirile dintre un soi şi altul, şi îi spunea câte ceva despre obiceiurile şi însuşirile fiecăreia. Toate aspectele naturii din Anglia păreau să-i fie familiare. Recunoştea fiece floare de câmp din preajma potecii: plante firave ce răsăreau pe lângă pietre sau se iţeau din crăpăturile zidurilor năruite de vreme - plante aproape neobservate până atunci de Caroline - primeau un nume şi erau înfăţişate fiecare cu proprietăţile ei; se părea că studiase în amănunţime botanica, mai ales în ce priveşte zestrea câmpiilor şi pădurilor Angliei. După ce ajunseră în capătul viroagei, se aşezară alături pe un prag de stâncă cenuşie şi acoperită de muşchi, răsărit la poalele unei coline verzi şi pieptişe ce se înălţa deasupra lor; doamna Pryor privi în jur şi vorbi despre locurile de acolo ca şi cum le-ar mai fi văzut cândva, odată, demult. Făcu aluzie la schimbările petrecute şi compară aspectele cu cele de prin alte părţi ale Angliei; şi în toate lăsa să se vadă, prin sfioase şi neintenţionate trăsături ale descrierii, un fin simţ al pitorescului, pricepere subtilă şi deosebirea frumosului de banal, multă forţă în comparaţiile

dintre locurile sălbatice şi cele cultivate, dintre maiestuos şi searbăd, lucruri care dădeau vorbirii ei un farmec plin de culoare, cu atât mai plăcut eu cât era lipsit de orice pretenţii.

Felul acela de încântare respectuoasă cu care asculta Caroline – atât de sincer, atât de liniştit şi totuşi atât de evident – stârni în cugetul doamnei Pryor o însufleţire caldă. Cu aspectul ei exterior atât de rezervat şi puţin atractiv, cu expresia neîncrezătoare şi purtările necomunicative, probabil că doamna Pryor rareori avusese prilej să vadă ce înseamnă a trezi interesul cuiva pe care şi ea putea să-l iubească, să citească în ochii altuia afecţiune caldă şi preţuire plină de admiraţie. O încânta, fără îndoială, conştiinţa faptului că o tânără către care s-ar fi părut – judecând după expresia emoţionată a ochilor şi trăsăturilor feţei – că şi inima ei năzuieşte cu un impuls afectuos, o priveşte ca pe o călăuzitoare şi se apropie de ea ca un prieten. Arătând un interes mai accentuat decât îşi îngăduia de obicei, se aplecă înspre tânără însoţitoare, îi ridică de pe frunte o şuviţă de un castaniu pal scăpată de sub stăpânirea pieptenului, şi spuse:

— Sper din toată inima că adierea asta alinătoare ce coboară dinspre coline are să-ţi priască, draga mea Caroline; as fi bucuroasă să văd mai multă culoare în obrajii dumitale, dar probabil că n-ai fost niciodată rumenă la faţă.

— Cândva am avut obrajii roşii, răspunse zâmbind domnişoara Helstone. Mi-aduc aminte de-acum un an-doi, când mă uitam în oglindă şi vedeam un chip cu totul deosebit de cel pe care îl văd astăzi – mai rotund şi mai roz. Dar când suntem tineri, adăugă fata de optsprezece ani, viaţa ne este mai uşoară şi minţile mai ferite de griji.

— Nu cumva, urmă doamna Pryor, făcând eforturi să-şi stăpânească tiranica timiditate ce o reţinea, chiar în împrejurări atât de favorabile, să încerce a cerceta în inima altuia, nu cumva, la o asemenea vârstă, îţi faci griji cu privire la viitor? Te rog crede-mă pe mine: e mai bine să le alungi. Lasă viitorul să se îngrijească singur de ale sale.

— E-adevărat, dragă doamnă; nu grijile de viitor mă chinuie pe mine. Relele din ziua de astăzi sunt apăsătoare – *prea* apăsătoare, şi ard de dorinţa de a scăpa de ele.

— Adică – răul din ziua de azi; adică – probabil că unchiul dumitale nu e – găseşti că e greu de înţeles - nu apreciază…

Doamna Pryor nu izbuti să-şi închege fraza frântă; nu ştia cum să facă şi în ce fel să procedeze pentru a întreba dacă nu cumva domnul Helstone se purta prea aspru cu nepoata, dar Caroline înţelese şi dădu răspuns:

— Nu, nici vorbă de aşa ceva; eu şi unchiul ne înţelegem foarte bine; nu ne certăm niciodată – n-aş spune că e aspru – niciodată nu mă mustră. Uneori doresc într-adevăr ca vreo fiinţă de pe lumea asta să mă iubească; dar n-aş putea să spun că vreau ca tocmai el să ţină la mine mai mult decât ţine. Când eram copil, probabil am simţit nevoia să mi se dea atenţie, însă numai slujnicele erau foarte drăguţe cu mine; însă când oamenii sunt multă vreme indiferenţi faţă de noi, începem şi noi să devenim indiferenţi faţă de indiferenţa lor. Stă în firea unchiului meu să nu acorde atenţie femeilor şi fetelor - afară de cazul când e vorba de doamne pe care le întâlneşte în societate; el nu se mai poate schimba, iar eu nici n-aş dori să se schimbe, în ce mă priveşte pe mine. Dacă în ziua de azi mi-ar arăta multă afecţiune, teamă mi-e că n-aş simţi decât stingherealã şi frică. Dar ştiţi, doamnă Pryor, nu prea înseamnă că *trăieşti* atunci când stai şi măsori timpul aşa cum mi se întâmplă mie în casa parohială. Ceasurile trec şi într-un fel sau altul le fac şi eu faţă, dar asta nu înseamnă că *trăiesc.* Suport existenţa, însă rareori mă bucur de ea. De când domnişoara Keeldar şi dumneavoastră aţi venit încoace sunt – era să spun mai fericită – dar asta n-ar fi adevărat. Şi se opri.

— Cum adică? În ce fel n-ar fi adevărat? O iubeşti pe domnişoara Keeldar, nu-i aşa, draga mea?

— Ţin foarte mult la Shirley; o şi iubesc şi o şi admir; dar mă aflu într-o situaţie foarte dureroasă; din motive pe care nu le pot explica, vreau să plec de aici şi să uit locurile astea.

— Mi-ai spus mai demult că ai vrea să intri undeva guvernantă; dar, draga mea, dacă îţi aduci aminte, nu te-am încurajat în privinţa asta. Eu însămi am fost guvernantă, mare parte din viaţă. Faptul că am cunoscut-o pe domnişoara Keeldar a fost pentru mine o incomparabilă fericire; însuşirile deosebite şi firea ei încântătoare au făcut din slujba mea o treabă foarte uşoară: însă în tinereţe, înainte de a mă fi măritat, am trecut prin încercări aspre, dureroase. Nu mi-ar plăcea ca – nu mi-ar plăcea deloc să treci şi dumneata prin încercări asemănătoare. Soarta a făcut să ajung la o familie grozav de încrezută şi sigură

de nobleţea neamului şi de superioritatea intelectuală a componenţilor ei, iar toţi aceştia credeau că „la ei se distingea cu uşurinţă” o înzestrare deosebit de bogată în ce priveşte „virtuţile creştine”; că inimile tuturor erau purificate şi spiritele într-o excepţională stare de disciplină riguroasă. Foarte curând mi s-a dat să înţeleg că „nefiind egală cu ei“ n-aveam cum mă aştepta „să le câştig simpatia”. Nimeni nu făcea niciun efort pentru a-mi ascunde că sunt socotită o „povară şi piedică în societate”. Domnii, mi-am dat repede seama, mă considerau un fel de „femeie tabu”, faţă de care „le era interzis să manifeste atenţiile obişnuite acordate sexului slab”, dar care totuşi „îi deranja ieşindu-le deseori în cale”. Doamnele de asemenea îmi arătau pe faţă că mă socotesc „o pacoste”. Mi s-a pus la fel în vedere că slujitorii mă „detestă”; *de ce,* niciodată n-am putut să înţeleg. Mi s-a mai spus că elevii mei „oricât de mult ar putea ei să mă iubească şi oricât de mult interes aş arăta eu în grija ce le-o port, nu pot să fie prieteni cu mine”. Mi se dădea să înţeleg că trebuie să „trăiesc retrasă, şi cu niciun preţ să nu depăşesc vreodată linia invizibilă, dar rigidă, care stabilea deosebirile dintre mine şi stăpânii mei”. În casa aceea, viaţa mi-a fost sedentară, însingurată, nefirească, tristă şi trudnică. Îngrozitoarea înăbuşire a dragostei de viaţă, obsesia permanentă a faptului că nu ai prieteni şi nu ai un cămin, obsesie izvorâtă din această stare de lucruri, începuseră de mult să aibă urmări dăunătoare asupra constituţiei mele – m-am îmbolnăvit. Stăpâna casei mi-a spus cu răceală că nu eram decât o victimă a „vanităţii rănite”. Mi-a dat de înţeles că în cazul în care nu voi face eforturi pentru a-mi înăbuşi acea „păgână nemulţumire”, nu voi înceta „să mă răzvrătesc împotriva rânduielilor stabilite de Dumnezeu”, nu mă voi întoarce cu inimă senină la adânca umilinţă potrivită cu starea mea, e mai mult decât probabil că „mintea mi se va destrăma”, iar stânca de care s-au lovit şi au naufragiat majoritatea celor de-o seamă cu mine, morbida supraapreciere a propriei persoane – toate acestea îmi vor pecetlui soarta – voi muri internată într-o casă de nebuni.

Nu i-am dat niciun răspuns doamnei Hardman; ar fi fost de prisos. Dar într-o bună zi am făcut unele remarci în faţa fiicei sale mai mari, şi mi s-a răspuns astfel: Da, recunoaşte, meseria de guvernantă prezintă anumite greutăţi; „fără îndoială că te

pune la unele încercări; dar", a subliniat atunci într-un fel care mă face să zâmbesc acum, când îmi aduc aminte, „aşa trebuie să fie. *Dânsa* (domnişoara H.) nu credea, nu spera şi nici nu *dorea* să vadă asemenea greutăţi înlăturate; căci dată fiind însăşi natura obiceiurilor, sentimentelor şi prejudecăţilor englezeşti un astfel de lucru nu e cu putinţă. Guvernantele", a observat domnişoara, „trebuie totdeauna ţinute într-un soi de izolare; este singurul mijloc de a menţine acea distanţă impusă de sobrietatea obiceiurilor englezeşti şi de buna-cuviinţă ce domneşte în familiile engleze".

Mi-aduc aminte că am oftat adânc atunci când domnişoara Hardman a plecat de lângă patul meu; a auzit, s-a întors, şi mi-a spus cu severitate: „Mi-e teamă, domnişoară Gray, că ai moştenit mai mult decât din plin cel mai rău dintre păcatele vicioasei noastre firi omeneşti - păcatul mândriei. Eşti mândră, şi de aceea eşti şi nerecunoscătoare. Mama îţi plăteşte o leafă frumoasă; iar dacă ai avea un bun-simţ obişnuit, ai încerca plină de recunoştinţă să te împaci cu tot ce e obositor de îndeplinit şi neplăcut de îndurat, de vreme ce pentru leafa asta merită s-o faci."

Draga mea, domnişoara Hardman era o tânără foarte autoritară şi cu însuşiri dintre cele mai alese; fără îndoială că aristocraţia este o clasă deosebită – atât din punct de vedere fizic, cât şi moral şi intelectual, ca o *tory* înverşunată ce sunt, recunosc asta. Nu pot să-ţi descriu demnitatea din glasul şi ţinuta ei în vreme ce îmi vorbea astfel; totuşi, mi-e teamă că era egoistă, draga mea. Niciodată nu mi-a plăcut să spun vorbe rele despre cei de rang mai înalt decât mine; dar cred că era puţin cam egoistă.

Îmi aduc aminte, continuă doamna Pryor după o pauză, încă una din remarcile domnişoarei Hardman, pe care o rostea cu un aer maiestuos. „NOI", obişnuia să spună — "NOI" avem nevoie de nesocotinţele, extravaganţele, greşelile şi crimele unora dintre înaintaşii noştri ca să se arunce sămânţa din a cărei rodire să putem pe urmă culege recolta de guvernante. Fiicele negustorilor, oricât de aleasă educaţie ar primi, rămân în mod obligatoriu prost crescute, şi prin urmare nepotrivite să ajungă a locui în casele NOASTRE, ori îndrumătoare ale minţilor şi personalităţii copiilor NOŞTRI. Totdeauna vom prefera să alegem pe cele din aceeaşi tagmă ca a NOASTRĂ, care au fost născute

şi crescute oarecum în acelaşi rafinament ca şi NOI ÎNŞINE.

— Probabil că domnişoara Hardman se credea cu mult deasupra semenilor ei, doamnă, de vreme ce susţinea că până şi nenorocirile abătute asupra lor şi crimele săvârşite de ei erau necesare pentru a le aduce foloase. Spuneţi că era credincioasă: credinţa ei trebuie să fi fost asemeni celei a fariseilor, care mulţumeau lui Dumnezeu că nu sunt la fel cu ceilalţi oameni, nici măcar la fel cu vameşii.

— Draga mea, n-o să discutăm acum treaba asta. Aş fi ultimul om de pe lume în stare să doresc a-ţi strecura în minte vreun simţământ de nemulţumire faţă de ce ţi-a fost sortit în viaţă, sau de invidie ori nesupunere împotriva mai-marilor tăi. Totala supunere faţă de autorităţi, respectul plin de grijă faţă de cei mai buni decât noi (şi prin asta înţeleg, desigur, şi clasele mai sus-puse ale societăţii) sunt, după câte cred eu, indispensabile pentru bunăstarea oricărei comunităţi. Tot ce am vrut să-ţi spun, draga mea, este că ai face mai bine să nu încerci să ajungi guvernantă, fiindcă îndatoririle unei astfel de situaţii ar fi mult prea grele pentru constituţia dumitale. N-am avut de gând să suflu o vorbă nerespectuoasă împotriva doamnei sau domnişoarei Hardman; atât doar că, amintindu-mi de propria mea experienţă, mi-e cu neputinţă să nu mă gândesc ce s-ar întâmplă cu dumneata dacă ai ajunge într-o situaţie asemănătoare; o vreme te-ai lupta vitejeşte cu soarta; pe urmă suferinţele te-ar doborî, şi n-ai mai avea puteri să-ţi îndeplineşti îndatoririle; şi te-ai întoarce acasă – dacă ai mai avea o casă – într-adevăr zdrobită. Pe urmă ar veni anii aceia de chin, cărora numai infirmii şi prietenii lor intimi le pot intui deznădejdea şi cunoaşte povara: slăbiciunea şi prăbuşirea ar urma să încheie capitolul. Asta este povestea multor vieţi; nu pot admite să fie şi a dumitale. Draga mea, dacă îţi face plăcere, ar fi bine să ne plimbăm puţin.

Amândouă se ridicară şi păşiră domol pe iarba unei terase naturale de la marginea râpei.

— Draga mea, reîncepu nu peste multă vreme doamna Pryor, şi pe când vorbea, un fel de repezeală timidă, stânjenită, i se vădea în gesturi, tinerele, mai ales acelea cu care natura a fost mărinimoasă – deseori – de multe ori – fac planuri – se gândesc – se gândesc la viitor - la căsătorie, ca încununare şi ţel al speranţelor.

Aici se opri. Caroline îi veni imediat în ajutor, arătând mult mai mult curaj şi stăpânire de sine în abordarea acestui subiect de temut. Răspunse cu o energie calmă, care o făcu pe doamna Pryor să tresară:

— Sigur că se gândesc; şi e natural să fie aşa. Se gândesc la căsătoria cu un om iubit ca la cea mai luminoasă – singura soartă luminoasă ce le poate sta în faţă. Credeţi că greşesc?

— Vai, draga mea! exclamă doamna Pryor împreunându-şi mâinile; şi din nou tăcu. Caroline îndreptă o privire curioasă, cercetătoare către chipul prietenei sale şi văzu că era foarte agitat. Draga mea, continuă în şoaptă, viaţa nu-i decât o amăgire.

— Dar nu şi dragostea! Dragostea e ceva adevărat - cel mai adevărat şi cel mai trainic – cel mai dulce şi totuşi cel mai amar dintre toate lucrurile pe care ne e dat să le cunoaştem.

— Draga mea – e foarte amar. Şi se spune că e rezistent – rezistent ca moartea! Cele mai multe dintre deşertăciunile vieţii sunt rezistente. Cât despre dulceaţă, nimic nu e la fel de trecător; întâlnirea cu ea durează un singur moment – cât ai clipi din ochi; durerea rămâne pentru vecie. S-ar putea să piară în zorii eternităţii, dar te chinuie toată vremea în adâncurile nopţii.

— Da, te chinuie toată vremea, încuviinţă Caroline; afară de cazul când e o dragoste împărtăşită.

— Dragoste împărtăşită! Draga mea, poveştile romanţioase ascund în ele mari primejdii. Sper că nu citeşti asemenea lucruri?

— Câteodată, ori de câte ori îmi cade vreuna în mână, o citesc. Dar cei care scriu poveştile astea probabil că nu ştiu nimic despre dragoste, cel puţin aşa s-ar zice după felul cum o înfăţişează.

— Absolut nimic, draga mea! conveni doamna Pryor cu înfocare. Şi nici despre căsătorie; iar falsele tablouri zugrăvite de ei pe astfel de teme nu pot fi condamnate cu destulă asprime. N-au nimic de-a face cu realitatea; nu-ţi arată decât suprafaţa verde şi ispititoare a mlaştinii, fără să-ţi arate drept şi adevărat nicio părticică din primejdia de moarte ce se ascunde dedesubt.

— Dar nu întotdeauna e vorba de o mlaştină, protestă Caroline. Există şi căsnicii fericite. Când dragostea e reciprocă şi sinceră, când sufletele se află în armonie, căsnicia *trebuie* să fie

fericită.

— Niciodată nu e pe de-a întregul fericită. Doi oameni nu pot niciodată alcătui cu adevărat o, singură fiinţă; există, probabil, putinţa de a fi mulţumit, în anumite condiţii speciale, aşa cum rareori se pot întâlni; dar totdeauna e la fel de bine să nu înfrunţi un asemenea risc; e posibil să comiţi greşeli fatale. Fii mulţumită, draga mea; şi s-ar cuveni ca toţi cei necăsătoriţi să se bucure de libertatea lor.

— Repetaţi întocmai cuvintele unchiului meu! exclamă Caroline cu glas mâhnit şi nedumerit. Vorbiţi ca doamna Yorke în clipele sale cele mai întunecate; ca domnişoara Mann când e în dispoziţia cea mai acră şi mai ipohondrică. Asta e ceva cumplit!

— Nu. E numai adevărat. Vai, copilule drag! N-ai trăit decât dimineaţa plăcută a vieţii; de-abia de-acum încolo te aşteaptă arşiţa obositoare a amiezii, tristeţea serii şi noaptea cea fără de soare! Spui că domnul Helstone vorbeşte la fel ca mine; iar eu mă întreb ce fel ar vorbi doamna Matthewson Helstone dacă s-ar mai afla încă în viaţă. Dar a murit! A murit!

— Şi, din păcate, chiar tatăl şi mama mea… strigă deodată Caroline, zguduită de-o tristă aducere-aminte.

— Ce-i cu ei?

— Nu v-am spus niciodată că s-au despărţit?

— Am auzit despre treaba asta.

— Prin urmare trebuie să fi fost foarte nefericiţi.

— După cum vezi, toate *faptele* vin în sprijinul spuselor mele.

— În cazul ăsta n-ar trebui să mai existe căsătorie.

— Ba ar trebui, draga mea, fie şi numai pentru a dovedi că viaţa asta nu e decât un simplu stagiu de ucenicie, în timpul căruia nu poţi avea parte nici de odihnă şi nici de răsplată.

— Dar căsnicia dumneavoastră, doamnă Pryor?

Doamna Pryor se închirci şi se cutremură ca şi cum un deget aspru i-ar fi fost apăsat pe un nerv lipsit de înveliş. Caroline înţelese că atinsese ceva ce nu putea să îndure nici cel mai slab contact.

— Căsnicia mea a fost nefericită, spuse doamna adunându-şi în cele din urmă curajul. Şi totuşi…

Se feri să continue.

— Şi totuşi, sugeră Caroline, nu în întregime nenorocită.

— Nu în consecinţe, cel puţin. Nu, adăugă pe un ton mai

împăcat. Dumnezeu amestecă uneori balsamul îndurării chiar şi în sticluţa celei mai cumplite dintre nenorociri. El poate întoarce în aşa fel şirul întâmplărilor, încât din aceeaşi faptă oarbă şi nechibzuită de unde izbucneşte blestemul revărsat asupra unei jumătăţi din viaţa noastră, să izvorască binecuvântarea pentru vremea ce ne-a mai rămas de trăit. Şi-apoi, trebuie să recunosc deschis că sunt o fire ciudată – departe de a fi uşor de suportat, sunt lipsită de tact şi în unele privinţe chiar excentrică. N-ar fi trebuit să mă mărit niciodată; firea mea nu e dintre acelea care îşi pot cu uşurinţă găsi o copie, sau capabile de a se contopi cu un contrast. Eram pe deplin conştientă de inaptitudinea mea; şi de n-aş fi fost atât de nenorocită ca guvernantă, niciodată nu m-aş fi măritat; iar apoi…

Ochii Carolinei îi cereau să continue, implorau să spargă norul gros de deznădejde pe care cuvintele mai înainte rostite păruseră să-l întindă asupra vieţii.

— Iar apoi, draga mea. Mr… Adică domnul cu care m-am măritat, era, probabil, un personaj mai degrabă excepţional decât obişnuit. Aş dori, cel puţin, ca experienţa unui cât mai mic număr de oameni să fie asemănătoare cu a mea, şi un cât mai mic număr de oameni să sufere aşa cum am suferit eu. Aproape că mi-am pierdut minţile; uşurarea părea atât de imposibilă, îndreptarea stării mele atât de irealizabilă! Dar, draga mea, n-aş vrea deloc să te descurajez, nu vreau decât să previn, şi să dovedesc că cei necăsătoriţi n-ar trebui să fie prea nerăbdători să-şi schimbe situaţia, de vreme ce ar fi cu putinţă să facă un schimb foarte prost.

— Vă mulţumesc, draga mea doamnă, vă înţeleg perfect binevoitoarele dumneavoastră intenţii; dar pentru mine nu există nicio primejdie să cad în greşeala la care vă referiţi. Eu, cel puţin, nu mă gândesc câtuşi de puţin la căsătorie, şi tocmai din pricina asta aş vrea să-mi creez o situaţie prin alte mijloace.

— Scumpa mea, ascultă-mă pe mine. M-am gândit mult la cele ce vreau să ţi le spun astăzi; fiindcă într-adevăr le-am tot frământat în mintea mea încă de când mi-ai spus prima dată că vrei să-ţi faci o situaţie. După cum ştii, acum stau împreună eu domnişoara Keeldar, în calitate de însoţitoare. Dacă o să se mărite (şi *are* să se mărite în scurt timp, fiindcă prea multe semne mă duc înspre concluzia asta) n-am să-i mai fiu de folos în calitatea pomenită. Trebuie să-ţi spun că sunt oarecum

independentă, am mijloacele mele de existenţă datorită în parte economiilor pe care le-am făcut şi în parte unei moşteniri primite acum câtva timp; indiferent când voi pleca de la Fieldhead, o să-mi găsesc o casă unde să mă stabilesc; mi-ar fi cu neputinţă să trăiesc în singurătate, şi n-am rude pe care să le pot primi în intimitatea cuibului meu; fiindcă, aşa cum de bună seamă ai observat singură şi după cum ţi-am mărturisit şi eu, obiceiurile şi gusturile mele îşi au curiozităţile lor. Nu cred că mai e nevoie să-ţi spun cât de mult ţin la dumneata; în preajma dumitale mă simt mai fericită decât am fost vreodată alături de orice altă fiinţă omenească (cuvintele din urmă fură rostite cu deosebită elocinţă). Aş considera tovărăşia dumitale ca pe un preascump privilegiu – un privilegiu nepreţuit, o mângâiere, o binecuvântare. Şi-atunci ai să vii la mine. Caroline, mă refuzi? Îmi îngădui să sper c-ai putea să mă iubeşti?

Şi după aceste două întrebări neaşteptate, se opri.

— Dar *vă iubesc* cu adevărat! fu răspunsul. Mi-ar face plăcere să stau cu dumneavoastră; însă sunteţi mult prea drăguţă.

— Tot ce am, urmă doamna Pryor, am să-ţi las dumitale; o să ai tot ce-ţi trebuie, dar să nu mai spui niciodată că sunt prea *drăguţă.* Asta îmi zdrobeşte inima, copila mea!

— Cum aşa, doamnă dragă – atâta generozitate - n-am niciun drept...

— Nu mai vorbi! Să nu mai vorbeşti despre lucrurile astea – sunt lucruri pe care nu suportăm să le auzim. E într-adevăr târziu ca s-o iau de la capăt, dar s-ar putea să mai trăiesc vreo câţiva ani. N-am cum şterge trecutul, dar nu-i cu neputinţă ca un timp oarecare încă să-mi mai aparţină viitorul!

Doamna Pryor părea foarte agitată. Lacrimi grele îi sticleau în ochi şi i se scurseră pe obraji. Caroline o sărută duios şi mângâietor şi îi spuse cu glas domol:

— Vă iubesc foarte mult. Nu mai plângeţi.

Dar întreagă fiinţa doamnei Pryor părea zguduită. Se aşeză, îşi sprijini capul pe genunchi şi plânse în hohote. Nimic nu putu s-o liniştească până ce furtuna lăuntrică nu se potoli de la sine şi chinul luă sfârşit.

— Biată copilă! murmură sărutând-o la rândul ei pe Caroline. Sărmana mea mieluşică stingheră. Haide, spuse deodată tresărind. Haide, trebuie să ne întoarcem acasă!

La începutul drumului doamna Pryor merse foarte repede; dar

treptat se potoli, îşi reluă gesturile obişnuite şi reveni la pasul ei caracteristic – unul aparte, aşa cum îi erau toate mişcările – iar la vremea când pătrunseră pe poarta de la Fieldhead era pe de-a întregul ea însăşi; aspectul exterior arăta ca de obicei: liniştit şi sfios.

CAPITOLUL XXII

Două vieţi

La apărarea fabricii activitatea şi hotărârea lui Moore nu se putuse vedea decât pe jumătate; cealaltă jumătate (şi era o jumătate cumplită) şi-o arătă în necurmata şi neobosita stăruinţă cu care îi urmărea pe capii răzvrătirii. Cu gloata, cu oamenii simpli luaţi de şuvoi n-avea nicio socoteală de încheiat; poate că un înnăscut simţ al dreptăţii îi spunea că oamenii prost îndrumaţi de sfătuitori făţarnici, îmboldiţi de mizerie, nu pot fi pe bună dreptate ţintă a răzbunării, iar cel ce ar căuta să impună ispăşire, chiar şi pentru un act de violenţă, asupra unui grumaz încovoiat de suferinţă, ar fi un tiran şi nu un judecător. Indiferent cum ar fi stat lucrurile, deşi îi cunoştea pe mulţi dintre răzvrătiţi, fiindcă îi recunoscuse în ultima parte a luptei, după ce se revărsaseră zorile, cu aceştia se încrucişa pe străzi sau pe drumuri fără să-i ia în seamă şi fără să-i ameninţe.

Pe conducători nu-i cunoştea. Erau oameni străini - emisari ai marilor oraşe. Cei mai mulţi dintre ei nici nu făceau parte din clasa muncitoare; erau mai cu seamă oameni „duşi pe apa sâmbetei“, ajunşi la faliment, totdeauna. Plini de datorii şi foarte adesea plini de băutură - oameni care n-aveau ce pierde şi – în ce priveşte caracterul, banii şi curăţenia – ar fi avut mult de câştigat. Pe aceştia Moore îi urmărea ca un copoi; şi chiar îi plăcea îndeletnicirea; tensiunea permanentă era ceva drag firii lui; îi plăcea chiar mai mult decât fabricarea postavurilor.

Calul lui trebuie să fi fost mare duşman al unor astfel de vremuri fiindcă era pus la treabă grea şi deseori şi cu mare grăbire; stăpânul trăia aproape numai pe drumuri, iar aerul curat era tot atât de binevenit pentru plămâni, ca şi

preocupările poliţieneşti pentru starea lui de spirit; în orice caz, se simţea mult mai bine decât în aburii vopsitoriilor. Magistraţii districtuali probabil că aveau groază de el; erau oameni înceţi şi timizi; şi lui îi făcea plăcere să bage frica în ei şi să-i scoată din amorţeală. Marea lui satisfacţie era să-i silească a-şi da pe faţă o anumită spaimă care le şi slăbea hotărârea, le şi încetinea faptele – pur şi simplu spaima de a fi asasinaţi. Şi groaza asta, într-adevăr, îi bântuise până atunci pe toţi fabricanţii şi aproape pe toţi oamenii cu funcţie publică din ţinut. Helstone era singurul care întotdeauna o respinsese cu dezgust. Bătrânul soldăţoi ştia bine că ar fi putut fi împuşcat, ştia că înfruntă un astfel de risc; dar pentru nervii lui asemenea moarte n-avea nimic de spaimă: chiar şi-ar fi ales-o singur, dacă i-ar fi fost dat să aleagă.

Moore era şi el conştient de primejdie, dar urmarea se vădea într-un suveran dispreţ faţă de acele locuri de unde bănuia că s-ar putea ivi pericolul. Conştiinţa faptului că hăituia nişte vinovaţi era pintenul care îi îmboldea firea temerară. Cât despre teamă, era prea mândru – sau prea tare de fire (dacă vreţi) - prea nepăsător ca să poată cunoaşte teama. De multe ori străbătea călare mlaştinile, în puterea nopţilor cu lună sau fără lună, după cum se întâmpla, cu simţurile mult mai destinse, facultăţile mult mai agere decât atunci când se afla în biroul lui, înconjurat de linişte şi siguranţă. Patru erau la număr acei capi de urma cărora trebuia să dea; în decurs de două săptămâni, doi fuseseră încolţiţi în apropiere de Stilbro’; ceilalţi doi trebuiau căutaţi mult mai departe: se presupunea că vizuina lor s-ar afla pe aproape de Birmingham.

Între timp, domnul Moore nu-şi uitase fabrica şi stricăciunile de acolo; reparaţiile erau socotite o treabă uşoară, întrucât nu cereau decât iscusinţa dulgherilor şi geamgiilor. Cum răzvrătiţii nu izbutiseră să pătrundă înăuntru, cumplitele lui odoare de metal – maşinile - fuseseră ferite de distrugere.

Nu era uşor de descoperit dacă în toiul acestei vieţi atât de active – dacă în vreme ce judecata riguroasă şi afacerile epuizante îi solicitau energia şi îi hărţuiau gândurile – Moore mai găsea din vreme în vreme o clipă liberă, dacă mai închina vreo strădanie pentru a păstra aprinse şi focuri mai gingaşe decât cele ce mocneau pe altarul zeiţei Nemesis. Rareori se apropia de Fieldhead: iar dacă o făcea, vizitele durau foarte puţin. Dacă

trecea pe la casa parohială, totul se reducea la consfătuiri cu parohul, în biroul acestuia. Îşi menţinea fără abatere comportarea severă. Între timp, istoria acelui an continua să fie la fel de tulbure; nu se ivea nicio clipă de linişte în furtuna războiului; nepotolitu-i uragan mătura fără contenire întinderile continentului. Nu se arăta nici cel mai slab semn de înseninare, nici cea mai vagă limpezire în noianul „norilor de fum şi praf stârnit de bătălie”; nu cădea picătură de rouă curată prielnică ramurii de măslin, nu se vădea nicio întrerupere în revărsarea ploii roşii care îndestulează laurii aducători de glorie şi durere. Iar în vremea asta, Ruina îşi punea la treabă geniştii şi minerii chiar sub picioarele lui Moore, care fie că umbla călare sau pe jos – fie că doar păşea de la un capăt la altul al biroului, fie că galopa peste neprimitorul Rushedge – auzea ecoul hăurilor şi simţea pământul clătinându-i-se sub picioare.

Dar în vreme ce vara se scurgea astfel pentru Moore, cum se desfăşura pentru Shirley şi Caroline? Să facem mai întâi o vizită stăpânei conacului. Cum arată acum? Ca o fată nemângâiată în dragoste, palidă şi chinuită de gândul la un flăcău nepăsător? Oare stă cât e ziua de lungă aplecată asupra vreunei îndeletniciri ce-o ţintuieşte pe scaun? Are în fiece clipă o carte în mână, ori un lucru pe genunchi, n-are ochi decât pentru ele, vorbe pentru nimic şi gânduri nerostite?

Nici pe departe. O duce foarte bine. Dacă expresia de melancolie nu i s-a şters de pe chip, nici zâmbetul nepăsător n-a părăsit-o. Cu înviorătoarea ei prezenţă păstrează lumina şi strălucirea în întunecatul şi vechiul conac; galeria de la etaj şi camerele scunde ce se deschid spre ea i-au îmbrăţişat deseori ecourile glasului însufleţit; întunecosul hol de la intrare, cu unica lui fereastră, s-a obişnuit în chip plăcut cu foşnetul repetat al rochiilor de mătase ce se face auzit ori de câte ori purtătoarea lor îl străbate trecând de la o încăpere la alta, când încărcată de flori pentru îngrozitorul salon de culoarea florii de piersic, când îndreptându-se către sufragerie ca să deschidă uşile de sticlă şi să dea cale liberă miresmelor de rezede şi măceşi, sau luând plante de la fereastra de lângă scară şi ducându-le la soare lângă uşa deschisă a verandei.

Lucrul de mână îl ia doar din când în când; numai că, pare a fi un făcut, niciodată n-apucă să stea aplecată asupra lui măcar cinci minute la şir; de-abia şi-a pus degetarul, abia a vârât aţă în

ac, şi numaidecât un gând neaşteptat o mână la etaj; poate se duce să caute o veche cutie de ace îmbrăcată în fildeş şi de care tocmai atunci şi-a adus aminte, ori o încă şi mai veche casetă de lucru cu capac de porţelan, în niciun fel trebuitoare, dar tocmai în clipa aceea cu neputinţă de înlocuit; ori poate se duce să-şi aranjeze părul, sau un sertar despre care şi-a adus dintr-o dată aminte că l-a văzut dimineaţa într-o stare de ciudată neorânduială; poate numai ca să arunce o privire, de la o anume fereastră, de unde se văd într-un anume fel biserica din Briarfield şi casa parohială, în umbra plăcută a copacilor. Abia s-a întors şi a pus din nou mâna pe bucata de pânză sau pe ghergheful pe jumătate lucrat, când se aud râcâielile grăbite şi gâfâitul şuierător ale lui Tartar la uşa verandei, iar atunci trebuie să dea fuga şi să-i deschidă; e o zi de arşiţă; Tartar intră în casă abia trăgându-şi sufletul; prin urmare trebuie să-l ducă până în bucătărie şi să supravegheze ea însăşi cum i se umple castronul din care bea apă. Prin uşa deschisă a bucătăriei se vede în curtea plină de soare şi veselie şi mişunând de curci şi pui de curcă, de păunite cu puii lor, de bibilici cu pene perlate, şi un soi frumos de porumbei albi ca neaua, sau cu guşile ca de purpură, albaştri ori de un cafeniu deschis. Spectacol căruia Shirley nu-i poate rezista! Drept urmare se duce în grabă până la cămară să ia o pâiniţă şi se întoarce în prag să împrăştie firimituri; în jur i se adună mulţimea vasalilor cu pene, nerăbdători, rotofei şi fericiţi. John e pe la grajduri, şi cu John trebuie să stea de vorbă, trebuie să vadă ce mai face iapa. Încă o mângâie şi o bate cu palma pe grumaz, când se întorc vacile la muls; iar asta e o treabă importantă; Shirley trebuie să stea acolo şi să le vadă pe toate. Poate că or fi şi nişte viţei mici, ori nişte mieluţi abia fătaţi – or fi poate şi gemeni pe care mama nu îi primeşte la supt; domnişoara Keeldar trebuie să le fie prezentată de John – şi neapărat se cuvine să i se îngăduie a se îngriji ea însăşi de soarta lor, să le dea de mâncare cu propria ei mână, sub îndrumarea grijuliului supraveghetor. În vremea asta John aduce vorba despre unele chestiuni nelămurite în legătură cu nişte „postaţe“, „grădiniţe” sau „lunci“; iar atunci stăpâna n-are încotro şi îşi ia pălăria de grădină – din pai cu boruri mari – şi îl însoţeşte, peste pârleazuri şi de-a lungul gardurilor, ca să audă în ce fel se rezolvă orice chestiune de agricultură şi să vadă la faţa locului ce se face cu acele „postaţe“, „grădiniţe” şi „lunci“,

chiar sub ochii ei. Şi astfel amiaza strălucitoare se scufundă în înserarea molatică, iar ea se întoarce să-şi ia ceaiul la o oră târzie, şi după ceai niciodată nu se mai apucă de cusut.

După ceai, Shirley citeşte, şi e aproape tot atât de perseverentă la citit pe cât de lăsătoare e la cusut. Birou îi e covorul, fotoliu, un scăunel de picioare, sau poate numai carpetul de la picioarele doamnei Pryor – acolo îşi făcea totdeauna lecţiile când era copil, şi obiceiurile vechi au multă putere asupra ei. Trupul cafeniu şi leonin al lui Tartar stă întotdeauna întins lângă ea; botul negru i se odihneşte pe labele dinainte, pe labele acelea drepte, puternice şi bine făcute, ca labele unui lup din Alpi. O mână a stăpânei se sprijină de obicei pe capul mătăhălos al iubitorului serv, căci dacă îşi ia mâna de acolo, acesta începe să scheaune şi să se arate nemulţumit. Shirley îşi concentrează toate gândurile asupra cărţii; nu-şi înalţă ochii; nici nu se mişcă şi nici nu vorbeşte; afară, bineînţeles, de cazul când e nevoie să dea un răspuns scurt şi respectuos, vreuneia dintre frazele dojenitoare rostite când şi când de doamna Pryor.

— Draga mea, bine ai face să nu ţii dulăul ăla cât un viţel aşa aproape de tine; uite că îţi boţeşte poalele rochiei.

— Nu-i nimic, e de muselină; n-am decât să iau mâine alta curată.

— Draga mea, tare mi-ar plăcea dacă te-ai obişnui să stai la o masă când vrei să citeşti.

— Odată şi-odată am să încerc, doamnă, într-o bună zi; dar e atât de agreabil să faci lucrurile aşa cum eşti obişnuită să le faci.

— Draga mea, îngăduie-mi să te rog din suflet ca să laşi cartea deoparte; îţi strici ochii la lumina aceea sărăcăcioasă a focului din sobă.

— Nu, doamnă, nu-i nicio primejdie; mie nu-mi obosesc niciodată ochii.

Într-un târziu, totuşi, o lumină palidă pătrunde pe fereastră şi se revarsă peste paginile cărţii; Shirley îşi înalţă privirile şi vede luna pe cer; închide volumul, se ridică şi începe să umble prin cameră. Poate că era o carte bună; îi reîmprospătase, îi copleşise şi îi încălzise din nou inima; îi pusese iarăşi în mişcare gândurile şi îi umpluse mintea cu diferite imagini. Salonul liniştit, vatra curată a căminului, fereastra deschisă către cerul

amurgului stăpânit de „încântătoarea-i regină” proaspăt întronată şi plină de slavă erau îndestulătoare pentru Shirley ca să aducă raiul pe pământ, şi să facă din viaţă un poem. O desfătare calmă, adâncă, înnăscută freamătă în vinele-i tinere; neamestecată şi netulburată; nesupusă faptelor omeneşti ce ar fi năzuit s-o tulbure ori s-o stăvilească, fiindcă nu oamenii i-o dăruiseră; era darul curat al lui Dumnezeu către făptura mâinilor sale, zestrea hărăzită de natură odraslei îndrăgite. Bucuria aceasta îi oferă experienţa de viaţă a unei fiinţe excepţionale. Păşind parcă prin văzduh, peste trepte înverzite şi coline fermecătoare năpădite de verdeaţă şi lumină, ajunge la o stare aproape cu nimic mai prejos aceleia de unde îngerii priveau către visătorii din Bethel[1], iar ochii îi caută, sufletul îi stăpâneşte imaginea vieţii aşa cum şi-o visează. Nu – nu aşa cum şi-o visează; fiindcă n-are timp pentru visuri; neastâmpărata strălucire se revarsă, slobodă şi clocotitoare, şi îşi înmulţeşte splendorile mai iute decât îşi poate Gândul ţese năzuinţele, mai grabnic decât e în stare Dorinţa să dea glas dorurilor. Câtă vreme vraja zăboveşte asupra ei, Shirley nu scoate niciun cuvânt – e cu desăvârşire mută; iar dacă în asemenea clipe doamna Pryor îi adresează vreun cuvânt, ea iese tăcută din încăpere şi îşi continuă mersul pe scări în sus, către galeria întunecată.

De n-ar fi fost o fiinţă indolentă, nepăsătoare faţă de aceste lucruri şi ignorantă, în astfel de momente Shirley ar fi pus mâna pe pană; sau cel puţin ar fi prins, ar fi stăpânit şi ar fi mărturisit prin vorbe imaginea contemplată, atâta vreme cât amintirea unor astfel de clipe îi era încă proaspătă în minte. Dacă în firea ei simţul de acaparare ar fi fost puţin mai puternic, dacă ar fi avut puţin mai multă dragoste de proprietate, ar fi luat o foaie mare de hârtie şi, cu scrisul ei ciudat dar perfect lizibil, ar fi aşternut pe ea în deplină sinceritate povestea ce i se istorisise, cântecul ce i se fredonase, şi astfel ar fi ajuns stăpână peste ceea ce fusese menită sa creeze. Dar e indolentă, nepăsătoare, şi tare ignorantă, fiindcă nu-şi dă seama cât de neasemuite sunt visurile ei – cât de neobişnuite sentimentele; nu ştie, niciodată n-a ştiut şi până la moarte n-are să ştie cât de nepreţuit este acel izvor al cărui şopot proaspăt şi puternic i se revarsă în inimă şi îi păstrează prospeţimea.

---

[1] În *Vechiul Testament,* se spune că aici şi-ar fi înălţat Abraham primul altar.

Shirley ia viaţa uşor: oare asta nu i se citeşte limpede în ochi? Oare în clipele de bună dispoziţie nu-s ochii aceştia tot atât de bogat încărcaţi de blândeţe molatică pe cât de plini de fulgere sunt în scurtele accese de furie? Tot sufletul i se citeşte în ochi: atâta vreme cât e liniştită, nepăsarea, îngăduinţa, voioşia şi căldura inimii sunt stăpânele acelor mari sfere cenuşii; e de ajuns să se înfurie – şi o rază aprinsă străbate roua izbucnind neîntârziat în flăcări pârjolitoare.

Încă nu se sfârşise luna lui iulie şi probabil că domnişoara Keeldar ar fi pornit împreună cu Caroline în plănuita lor călătorie prin nord, dar chiar în vremea asta o invazie se abătu asupra conacului de la Fieldhead: o paşnic-devastatoare trupă o asedie pe Shirley în propriu-i castel şi o sili să capituleze de bunăvoie. Un unchi, o mătuşă, dimpreună cu două verişoare din sud, domnul, doamna şi două domnişoare Sympson, de la Sympson Grove, … shire, se abătură asupra ei cu tot ceremonialul. Legile ospitalităţii o siliră să cedeze, obligaţie pe care şi-o îndeplini cu o dezinvoltură uimitoare pentru Caroline, cu atât mai mult cu cât ştia că Shirley e în stare să ia hotărâri foarte rapide şi să găsească uşor portiţe de scăpare, dacă dorea ca lucrurile să se petreacă după vrerea ei. Domnişoara Helstone chiar o întrebă cum de s-a supus cu atâta uşurinţă, primind răspunsul că sentimentele vechi au totdeauna puterea lor: petrecuse doi ani din tinereţea-i fragedă la Sympson Grove.

„Ce simţăminte nutrea faţă de aceste rude?“

I se răspunse că nu avea nimic comun cu ei. Ce-i drept, micul Harry Sympson, unicul băiat din familie, se deosebea foarte mult de surori, şi de el fusese ataşată cândva; dar Harry n-avea să vină la Fieldhead – cel puţin deocamdată.

În duminica următoare, strana stăpânilor moşiei Fieldhead din biserica Briarfield se arătă populată de un domn vârstnic, fercheş, dichisit şi agitat, care îşi împingea ochelarii spre frunte şi se frământa în bancă din trei în trei minute; de-o doamnă tot vârstnică, molâie şi răbdătoare, îmbrăcată în satin cafeniu; de două domnişoare tinerele, exemplare întru totul – şi la aspect, şi la îmbrăcăminte, şi în purtări. În mijlocul acestora Shirley arăta ca o lebădă neagră sau o cioară albă. Şi tare abătută mai părea! Dar după ce am adus-o într-o societate demnă de toată stima, o s-o lăsăm aici o vreme şi-o să ne îndreptăm privirile către domnişoara Helstone.

Despărţită deocamdată de domnişoara Keeldar, fiindcă n-avea cum se duce s-o vadă în mijlocul acelor distinse rude, speriată de zarva stârnită prin împrejurimi de sosirea musafirilor, Caroline se vedea din nou mărginită la cenuşiul casei parohiale, la singuraticele plimbări matinale pe poteci lăturalnice, la lungile şi stingherele după-amiezi petrecute în salonul tăcut, părăsit de soare la ora prânzului, sau sub umbrarul din grădină, unde acelaşi soare strălucea cu putere, şi totuşi trist, se revărsa peste coacăzii întinşi pe şpalieri, îngemănaţi cu frumoşii trandafiri, ce înfloreau în fiecare lună, apoi se strecura printre ei şi cobora asupra fetei care stătea neclintită ca o statuie dintr-o grădină, şi-i împestriţa cu umbre şi lumini rochia albă de vară. Acolo zăbovea Cary şi citea cărţi vechi, luate din biblioteca unchiului; cele greceşti şi latineşti nu-i puteau fi de niciun folos, dar spăşea literatură uşoară adunată mai ales pe un raft ce aparţinuse în trecut mătuşei Mary: câteva respectabile reviste pentru femei, magazine care făcuseră cândva o călătorie pe mare dimpreună cu posesoarea lor şi trecuseră printr-o furtună, iar paginile le erau pătate de apă sărată; câteva absurde publicaţii metodiste pline de minuni şi apariţii miraculoase, de prorociri supranaturale, de visuri prevestitoare şi fanatism dezlănţuit; la fel de absurdele scrisori ale doamnei Elizabeth Rowe trimise de morţi către cei vii; câţiva vechi clasici englezi – dar din aceste flori pălite Caroline culesese mierea încă din copilărie, iar acum erau pentru ea lipsite de orice savoare. Pentru variaţie şi în acelaşi timp din dorinţa de a fi de folos, mai cosea, lucra îmbrăcăminte pentru săraci, supunându-se indicaţiilor bunei domnişoare Ainley. Câteodată, când simţea şi vedea lacrimile căzându-i lin peste lucru, stătea şi se întreba cum de izbuteşte femeia aceea extraordinară, care croise şi îi potrivise ce avea ea de cusut, să fie întotdeauna la fel de senină în trista *ei* singurătate.

„Niciodată n-o văd pe domnişoara Ainley cuprinsă de deznădejde sau copleşită de durere, îşi spunea Caroline. Şi cu toate astea căsuţa ei e doar un colţişor trist şi tăcut, iar ea n-are nicio speranţă luminoasă şi nici un prieten apropiat pe tot întinsul lumii. Îmi aduc totuşi aminte cum mi-a povestit odată că şi-a disciplinat gândurile astfel încât să nu se îndrepte decât înspre înalt, spre ceruri. Îşi dă limpede seama că pentru ea nu se află şi nu s-au aflat niciodată pe lumea asta decât bucurii

mărunte, şi bănuiesc că aşteaptă desfătările din lumea ce va să vină. La fel fac şi călugăriţele, în chiliile lor mici, lângă felinarele lor de fier, în rochiile croite
ca un giulgiu şi paturile strâmte ca un sicriu. Adeseori spune că nu-i e teamă de moarte, că nu-i e groază de mormânt; fără îndoială că nu mai cutremurător s-a urcat sfântul Simion Stilitul pe cumplitul lui stâlp din mijlocul sălbăticiei, şi nu cu mai cutremurător se întinde credinciosul hindus pe culcuşul său din ţepuşe de fier. Amândoi aceştia au violentat natura, şi-au întors pe dos plăcerile şi repulsiile fireşti; au ajuns la o stare cu totul nesănătoasă. Deocamdată mi-e teamă de moarte, dar cred că asta mi se trage din pricina tinereţii; biata domnişoară Ainley s-ar agăţa mai strâns de viaţă, dacă viaţa i-ar oferi mai mult. Fără îndoială că Dumnezeu nu ne-a alcătuit şi nu ne-a dat viaţă cu unicul scop de a ne dori necontenit moartea. În adâncul sufletului cred că am fost făuriţi pentru a preţui viaţa şi a ne bucura de ea atâta vreme cât ne este încă dată. Existenţa n-a putut fi niciodată încă de la început menită să fie lucrul acela nefolositor, pustiu, palid, abia târâtor, aşa cum devine, adesea, şi a devenit şi pentru mine, printre alţii.“

„Nimeni, îşi zicea mai departe Caroline, nimeni, după câte văd, nu poate fi învinovăţit în mod special pentru starea aceasta; şi n-aş fi capabilă să spun, oricât de mult mi-aş chinui mintea, cum ar putea fi ea schimbată înspre mai bine; dar simt că pe undeva lucrurile nu merg aşa cum ar trebui. Cred că femeile singure ar trebui să aibă mai multe de făcut – să li se ofere mai multe prilejuri de a găsi ocupaţii interesante şi folositoare, mult mai multe decât li se oferă astăzi. Şi atunci când rostesc asemenea cuvinte n-am defel impresia că l-aş supăra pe Dumnezeu cu vorbele mele, că aş fi lipsită de pietate ori smerenie, lipsită de credinţă sau că săvârşesc o blasfemie. Aflu însă consolare în gândul că Dumnezeu aude într-adevăr mulţime mare de gemete şi arată îndurare faţă de multe dureri dinaintea cărora oamenii îşi astupă urechile ori se încruntă cu dispreţ neputincios. Spun *neputincios* fiindcă bag de seamă că acelor dureri pe care societatea nu e în stare să le curme cu uşurinţă le interzice în schimb exprimarea, sub pedeapsa dispreţului, iar acest dispreţ nu-i altceva decât un fel de pelerină înzorzonată, menită să-i ascundă schiloada slăbiciune. Oamenii nu pot îndura să li se amintească de relele pe care nu sunt în

stare sau nu vor să le îndrepte, silindu-i să trăiască simţământul propriei lor incapacităţi, ori pe acela încă şi mai dureros al obligaţiei de a face un efort neplăcut, asemenea aduceri aminte le tulbură liniştea şi le zdruncină mulţumirea de sine. Fetele bătrâne din sânul sărăcimii, fără adăpost şi fără slujbă, nu se cuvine să ceară şi de un loc şi o ocupaţie pe lumea asta: o asemenea cerere îi tulbură pe cei fericiţi şi bogaţi, îi tulbură pe părinţi. Iată, de pildă, numeroasele familii cu fete, de-aici, de prin împrejurimi, familiile Armitage, Birtwhistle şi Sykes. Băieţii din familiile astea îşi au fiecare profesia sau ocupaţia lui, au ceva de făcut. Surorile lor n-au nimic de făcut sub soarele nostru în afară de treburile casnice şi de cusut; nicio plăcere pământească, în afara vizitelor care nu slujesc la nimic; şi pentru tot restul vieţii lor, nicio speranţă de mai bine. Starea asta de lâncezeală le macină sănătatea; niciodată nu se simt bine; minţile şi vederile li se închircesc până la o incredibilă îngustime. Marea lor dorinţă – singura ţintă a fiecăreia dintre ele – e să se mărite, dar cele mai multe n-au să se mărite niciodată – vor muri aşa cum trăiesc în clipa de faţă. Plănuiesc, uneltesc şi se îmbracă pentru a prinde în capcană un bărbat. Iar bărbaţii le iau în râs; n-au nevoie de ele; le socotesc o marfă grozav de ieftină. Spun - nu o singură dată i-am auzit râzând dispreţuitor pe tema asta – că piaţa matrimonială e sufocată de supraproducţie. Acelaşi lucru îl spun şi taţii şi se supără pe fetele lor când ajung să le descopere manevrele: le poruncesc să stea acasă. Ce s-or fi aşteptând să facă de acasă? Dacă îi întrebi, îţi răspund că să gătească şi să coasă. Şi se aşteaptă ca fetele să facă treburile astea, şi numai pe astea, cu mulţumire, în chip statornic, fără să se plângă vreodată în toată viaţa lor, ca şi cum n-ar avea nici umbra vreunei posibilităţi de a realiza altceva; teoria asta poate fi susţinută cu tot atâta dreptate ca şi aceea care ar spune că taţii nu sunt în stare să mănânce decât ce e gătit de fiicele lor şi să îmbrace altceva decât ce e cusut de ele. Oare bărbaţii ar putea să trăiască la fel? N-ar fi şi ei foarte nemulţumiţi? Iar când nemulţumirea lor nu şi-ar găsi leac, n-ar afla alt răspuns în afară de reproşuri ori de câte ori şi-ar exprima-o chiar şi cu cea mai mare modestie, nemulţumirea asta n-ar dospi şi nu s-ar transforma în turbare? Lucreţia[1] stând

[1] Personaj din istoria Romei, care s-a sinucis în urma jignirilor aduse de un fiu al regelui Tarquinius Superbus, fapt ce a dus la răsturnarea regalităţii (509

în mijlocul slujnicelor sale aplecată asupra războiului şi ţesând în miez de noapte şi virtuoasa nevastă a lui Solomon sunt deseori folosite ca pilde pentru ce ar trebui să fie «tagma femeilor» (cum zic ei). Nu ştiu; Lucreţia, as spune eu, era o femeie demnă de cea mai înaltă preţuire, foarte deopotrivă cu vara mea Hortense Moore; dar îşi ţinea slujnicele treze până târziu în noapte. N-aş fi dorit defel să mă număr printre ele. Dacă i-ar sta în putinţă, la fel ne-ar munci şi Hortense pe mine şi pe Sarah, şi niciuna dintre noi n-am îndura una ca asta. Pe de altă parte, «nevasta virtuoasă» îşi ţinea slujnicele de veghe până după miezul nopţii; «isprăvea cu gustarea de dimineaţă», cum spune doamna Sykes, înainte de ceasurile unu din noapte; dar *ea* mai avea şi altceva de făcut decât să ţească şi să împartă porţiile. Era un fel de fabricantă – ţesea pânză fină şi o vindea; era agricultoare – cumpăra pământuri şi planta vie. Femeia aceea era o întreprinzătoare; se dovedea a fi ceea ce matroanele de pe la noi numesc «o femeie cu cap». Luată ca un tot, îmi place mult mai mult decât Lucreţia; şi nu cred că încheind cu ea vreun târg domnul Armitage ori domnul Sykes ar fi izbutit să obţină vreun avantaj; ceea ce îmi place. «Cu virtute şi strălucire este ea îmbrăcată… într-însa se încrede soţul ei din toată inima… ea îşi deschide gura cu înţelepciune… feciorii ei ajung sus, de aceea lumea o fericeşte, iar soţul ei o laudă.» Rege al Iudeii – vrednica ta femeie model, e un model demn de toată preţuirea! Dar oare suntem noi, în zilele de astăzi, crescute astfel încât să-i fim pe potrivă? Bărbaţi din Yorkshire! Se ridică fiicele voastre până la asemenea regească stare? Se pot ridica? Le puteţi ajuta să se ridice? Le puteţi oferi un domeniu în care însuşirile pot să fie folosite şi să se poată dezvolta? Bărbaţi din Anglia! Uitaţi-vă la sărmanele voastre fete, dintre care multe se ofilesc în preajma voastră, decăzând până la distrugere sau prostie; ori, ceea ce e şi mai rău, până la a ajunge nişte înăcrite fete bătrâne – invidioase, bârfitoare, răutăcioase, fiindcă viaţa nu e pentru ele decât un pustiu; ori, ceea ce e cel mai rău dintre toate, silite să se zbată, recurgând la biete cochetării ieftine şi la artificii înjositoare, pentru a obţine prin măritiş acea poziţie şi stimă care sunt refuzate celibatului. Părinţi! Nu puteţi schimba lucrurile astea? Poate că nu dintr-o dată; dar acordaţi acestor probleme atenţia cuvenită, atunci când vă înfruntaţi cu ele,

---

î.e.n.).

socotiţi-le vrednice de a cugeta asupra lor; nu le respingeţi cu o glumă neroadă sau cu o insultă laşă. Ar trebui să doriţi a fi mândri de fiicele voastre, nu să roşiţi din pricina lor – iar pentru asta găsiţi-le ceva care să le intereseze, o ocupaţie care să le dea putinţa de a se ridica deasupra flirtului, a manevrelor dubioase şi a dăunătoarei clevetiri. Dacă veţi păstra mai departe minţile fetelor voastre în îngustime şi încătuşare – vor rămâne veşnic o năpastă şi un izvor de griji, uneori chiar o ruşine pentru voi; instruiţi aceste minţi, oferiţi-le o ţintă în viaţă şi o treabă de îndeplinit – vă vor fi cei mai încântători tovarăşi în vremuri de sănătate; cele mai duioase îngrijitoare la vreme de boală; cel mai de nădejde sprijin la vremea bătrâneţii.

CAPITOLUL XXIII

O seară de vizită

Într-o frumoasă zi de vară petrecută de Caroline cu totul în singurătate (unchiu-său era plecat la Whinbury) şi ale cărei lungi, luminoase, tăcute, fără nicio adiere de vânt, fără pic de nouri ceasuri (cât de multe păreau să fi trecut de la răsăritul soarelui încoace!) fuseseră pentru ea la fel de pustii ca şi cum s-ar fi scurs în deşerturile fără umbre şi fără urme ale Saharei şi nu în grădina înfloritâ a unei case englezeşti, tânără fată stătea în umbrarul ca un alcov, cu lucrul pe genunchi şi degetele prinse în joacă înfocată cu acul, ochii ocupaţi să le urmărească şi rânduiască mişcările, mintea în activitate febrilă, când Fanny ieşi în pragul uşii, se uită peste pajişte şi de-a lungul gardurilor şi nezărind-o pe cea căutată, strigă:

— Domnişoară Caroline!

Un glas domol răspunse:

— Fanny!

Glasul venea dinspre umbrar, aşa că într-acolo se grăbi Fanny purtând în mână un bilet pe care îl încredinţă unor degete ce nu prea păreau să aibă energia de al apuca. Domnişoara Helstone nu întrebă de la cine era şi nu se uită la el: îl lăsă să cadă printre cutele lucrului.

— L-a adus Harry, băiatul lui Joe Scott, spuse Fanny.

Biata fată nu era vrăjitoare şi nu ştia cuvinte magice, dar cu toate astea cuvintele rostite de ea avură un efect aproape magic asupra stăpânei*;* Caroline înălţă capul cu o mişcare iute stârnită de simţăminte redeşteptate şi îndreptă spre Fanny o privire întrebătoare, dar nu una apatică, ci una care părea viaţa însăşi.

— Harry Scott? Cine l-a trimis?

— De la Hollow a venit.

Misiva căzută în poală fu ridicată cu înfrigurare, pecetea ruptă, conţinutul citit în doua secunde. Era un bilet afectuos din partea domnişoarei Hortense, care îşi vestea verişoara că se întorsese de la Wormwood Wells; că astăzi e singură acasă, întrucât Robert plecase la târgul de la Whinbury; că nimic nu i-ar putea face mai multă plăcere decât s-o aibă ca tovarăşă la ceai pe Caroline; şi, adăuga buna domnişoară, era sigură că o asemenea schimbare va fi foarte binevenită şi foarte folositoare pentru Caroline, fiindcă fără-ndoială se află într-o tristă descumpănire şi lipsă de societate agreabilă, de când neînţelegerea dintre Robert şi domnul Helstone avusese drept urmare despărţirea de *sa meilleure amie, Hortense Gérard Moore*[1]. Într-un postscriptum era îndemnată să-şi pună în grabă boneta şi să vină direct la Hollow’s Cottage.

Caroline n-avea nevoie de îndemn; cu multă bucurie lăsă din mână şorţuleţul de copil din olandă cafenie, pe care îl tivea cu dantelă, pregătindu-l ca dar pentru coşul milosteniei, se repezi până sus, îşi acoperi buclele cu boneta de pai, îşi aruncă pe umeri şalul de mătase neagră, cum nu se poate mai potrivit, fiindcă se îmbina şi cu silueta, şi cu tenul ei brunet şi îi scotea în relief gingăşia rochiei şi limpezimea chipului; tare fericită era să scape câteva ceasuri de singurătate, de tristeţea şi de coşmarul propriei vieţi; fericită să alerge pe poteca înverzită ce cobora în pantă către vâlcea, să adulmece miresmele florilor de câmp, mai dulci decât parfumul crinilor şi trandafirilor sălbatici. E-adevărat, ştia că Robert nu se află la vilă, dar era o desfătare să te duci acolo unde el fusese de curând; fiind atât de departe şi cu totul despărţită de el, simplul fapt de a-i vedea locuinţa şi de a pătrunde în încăperea unde şezuse el dimineaţa, făcea cât o întâlnire. Privind lucrurile astfel, recăpăta viaţă; şi-atunci iluzia o

[1] Cea mai bună prietenă, Hortense Gérard Moore (fr.).

învălui din nou cu masca ei aparentă: blânda fâlfâire a aripilor îi mângâia obrajii, iar văzduhul, suflând dinspre înaltul albastru al cerului de vară, îi aducea până în auz un glas cu şoapte de taină: „S-ar putea ca Robert să se întoarcă în timp ce tu te mai afli încă în casa lui; iar atunci, poţi cel puţin să-i priveşti chipul – cel puţin poţi să-i întinzi mâna; şi poate că, pentru o clipă, vei avea norocul să stai alături de el“.

„Tăcere!“ veni severul răspuns; dar îi plăceau alinarea şi mângâierea asta.

Probabil că domnişoara Moore zărise pe fereastră şi printre ramurile arbuştilor din grădină licăririle albe ale rochiei purtate de Caroline, fiindcă ieşi pe uşa verandei şi îi veni în întâmpinare. Dreaptă, neîncovoiată, flegmatică aşa cum fusese întotdeauna: nu era îngăduit grabei, ori emoţiei, oricât de mari ar fi fost ele, să-i tulbure demnitatea mişcărilor; dar zâmbea, încântată să citească fericirea de pe chipul elevei, să-i simtă sărutul, duioasa şi sincera strânsoare a îmbrăţişării. Cu delicateţe o conduse în casă – pe jumătate înşelată şi pe de-a întregul măgulită. Pe jumătate înşelată! Dacă n-ar fi fost aşa, aproape sigur ar fi dus-o la portiţă şi i-ar fi spus să se întoarcă de unde a venit. Dacă ar fi ştiut cu certitudine pe seama cui trebuie pusă cea mai mare parte din bucuria aceea copilărească, e mai mult decât probabil că Hortense ar fi fost şi uluită şi furioasă. Surorilor nu le place ca fetele tinere să se îndrăgostească de fraţii lor; li se pare a fi o faptă dacă nu prezumţioasă, atunci, nătângă, necugetată, o iluzie, o greşeală absurdă. Ele nu-i iubesc pe aceşti domni – oricât de fierbinte afecţiune frăţească ar putea să nutrească pentru dânşii - iar ideea că altele ar putea să-i iubească le repugnă ca o plăsmuire de prost-gust. Pe scurt, prima reacţie provocată de o asemenea descoperire (la fel ca şi în cazul multor părinţi care se trezesc că odraslele lor s-au îndrăgostit) este o stare de nelinişte amestecată cu dispreţ. Raţiunea – în cazul persoanelor cu raţiune -; corectează cu timpul aceste false simţăminte; dar dacă este vorba de oameni lipsiţi de această însuşire, ele rămân veşnic necorectate, şi nora sau cumnata sunt văzute cu ochi răi până la sfârşitul vieţii.

— După cele ce ţi-am scris în bilet, te aşteptai să mă găseşti singură, îi spuse domnişoara Moore pe când o conducea către salon; dar biletul l-am scris dimineaţa, după prânz mi-au venit musafiri.

Şi deschizând uşa, lăsă să se vadă o vastă desfăşurare de fuste stacojii ce inunda fotoliul de lângă cămin, iar deasupra fustelor, prezidând cu măreţie, un fel de parură mai impresionantă decât o coroană. Şi parura aceea nu venise niciodată la vilă sub o bonetă; fusese adusă într-un geamantan încăpător, sau mai curând într-o cutie rotundă, nu prea mare, de mătase neagră, întărită cu balene. Garniturile, adică volanele acelei paruri se întindeau până la un sfert de iard împrejurul capului celei ce o purta; panglica, lăfăindu-se în noduri şi rozele în jurul capului, era dintre acelea cărora li se spune „panglicile îndrăgostiţilor”; şi era multă – aş putea spune chiar foarte multă. Doamna Yorke purta acea parură – şi-i venea bine; tot ea purta şi rochia stacojie – şi-i venea nu mai puţin bine.

Impunătoarea doamnă venise într-o vizită prietenească, să ia ceaiul cu domnişoara Moore. Era o favoare cam la fel de excepţională şi rară, ca şi aceea pe care ar face-o regina ducându-se neinvitată să împartă ce s-o găsi la îndemână la masa unuia dintre supuşii săi: o mai elocventă dovadă de apreciere n-ar fi avut cum da – căci doamna Yorke dispreţuia în genere vizitele şi ceaiurile, nu le acorda niciun fel de consideraţie şi stigmatiza drept „clevetitoare” pe toate fetele şi matroanele din împrejurimi.

Totuşi, nu era nicio greşeală la mijloc; domnişoara Moore era favorita sa; arătase limpede acest lucru nu numai o singură dată; îl arătase oprindu-se să stea de vorbă cu ea, duminica, în curtea bisericii; invitând-o, aproape cu amabilitate, să poftească pe la Briarmains; şi îl arătase astăzi prin marea bunăvoinţă de a-i face personal o vizită. Temeiurile pentru această preferinţă, după cum spunea însăşi doamna Yorke, erau acelea că domnişoara Moore se dovedea o femeie cu purtări serioase, incapabilă de vreo frivolitate în conversaţie sau comportament; de asemenea că, fiind străină, trebuia să simtă nevoia unei prietene în stare să-i fie de ajutor. Ar fi putut adăuga şi că înfăţişarea fără pic de farmec, îmbrăcămintea banală şi cu totul lipsită de fantezie, gesturile flegmatice şi neatrăgătoare constituiau în ochii săi tot atâtea convingătoare recomandaţii suplimentare.

Este sigur, cel puţin, că doamne care se distingeau prin calităţile contrarii: frumuseţe, vioiciune, gusturi alese în ce priveşte îmbrăcămintea, nu se puteau deseori bucura de

aprobarea din partea doamne Yorke. Orice însuşiri feminine care aveau darul de a trezi admiraţia bărbaţilor erau aspru condamnate de dânsa; iar ceea ce ei nu luau în seamă ori dispreţuiau, se bucura de neprecupeţitul său sprijin.

Caroline se apropie de impozanta matroană cu un adânc simţământ de sfială; nu prea o cunoştea pe doamna Yorke; şi, în calitate de nepoată de preot, se îndoia de primirea ce o aştepta. O aşteptă o primire foarte rece, aşa că fu bucuroasă să-şi poată ascunde stinghereala întorcându-se ca să-şi scoată boneta. Iar după ce se aşeză pe scaun, n-o supără câtuşi de puţin când o micuţă persoană în rochiţă albastră şi şal de aceeaşi culoare se desprinse ca o zână de lângă imensul fotoliu al impunătoarei doamne, unde stătuse pe un scăunel de picioare, ascunsă vederii de faldurile bogate ale largii rochii roşii, se repezi la ea şi fără niciun ceremonial o cuprinse cu braţele pe după gât şi îi ceru o sărutare.

— Mama nu e drăguţă cu tine, vorbi mica solicitatoare în vreme ce primea şi întorcea un salut plin de zâmbet; iar Rose, uite-o colo, nici nu te bagă în seamă. Aşa sunt ele. Dacă în locul tău ar fi sosit un înger alb şi cu coroniţă de stele, mama ar fi înclinat din cap ţeapănă, iar Rose nici n-ar fi ridicat privirile. Dar eu am să fiu prietena ta: totdeauna mi-ai plăcut!

— Jessy, mai ţine-ţi limba în gură şi stăpâneşte-ţi obrăznicia! porunci doamna Yorke.

— Bine, mamă, dar tu stai aşa de ţeapănă! protestă fetiţa. Domnişoara Helstone nu ţi-a făcut niciodată niciun rău. De ce nu poţi să fii drăguţă cu ea? Stai acolo ca de piatră, te uiţi încruntată şi vorbeşti cu glas sec - de ce? La fel te porţi şi cu domnişoara Shirley Keeldar şi cu toate celelalte doamne tinere, când vin pe la noi. Şi Rose, uită-te la ea, e chiar un aut... aut... am uitat cuvântul ăsta, dar înseamnă o maşină cu înfăţişare de fiinţă omenească. În orice caz, dac-ar fi după voi i-aţi alunga pe toţi de la Briarmains – Martin spune aşa de multe ori!

— Eu sunt un automat? Bine! Atunci lasă-mă în pace, zise Rose. Vorbind dintr-un colţ, unde se aşezase pe covor, lângă un dulap cu cărţi şi cu un volum deschis pe genunchi. Bună ziua, domnişoară Helstone, adăugă aruncând o scurtă privire înspre persoana al cărei nume îl rostise, apoi coborându-şi din nou foarte frumoşii ochi cenuşii asupra cărţii şi continuând lectura.

Caroline îndreptă spre ea o căutătură senină, zăbovi asupra

înfăţişării tinereşti şi preocupate şi-i observă o anume mişcare inconştientă a gurii în vreme ce citea - o mişcare caracteristică care-i trăda personalitatea. Domnişoara Helstone avea tact şi intuiţie. Înţelese că Rose Yorke era un copil deosebit – un copil dintre aceia singulari. Domnişoara Helstone ştia cum să se poarte cu ea. Se apropie domol, se aşeză pe covor, alături, şi privind peste umărul ei micuţ începu să citească. Era un roman de-al doamnei Radcliffe[1] – *Italianul.*

Caroline continuă să citească şi ea fără să rostească vreun cuvânt; atunci Rose avu bunăvoinţa de a o întreba dacă sfârşise, fiindcă voia să întoarcă pagina:

— Ai terminat?

Caroline se mulţumi să încuviinţeze din cap.

— Îţi place? o întrebă Rose nu după multă vreme.

— Demult, pe vremea când eram copil şi am citit-o, m-a încântat nespus.

— De ce?

— Părea să înceapă cu atât de minunate promisiuni - cu prevestirea unei atât de ciudate poveşti ce urma să fie dezvăluită!

— Şi când o citeşti ţi se pare că eşti tare departe de Anglia, cu adevărat în Italia, sub un altfel de cer – sub cerul acela albastru al Sudului, de-atâtea ori descris de călători.

— Îţi plac lucrurile astea, Rose?

— Mă fac să tânjesc după călătorii, domnişoară Helstone.

— Când o să fi mare, poate c-o s-ajungi să-ţi îndeplineşti dorinţa asta.

— Am de gând să-mi deschid eu însămi drum până acolo, dacă drumul nu se deschide singur. Nu pot să trăiesc mereu numai la Briarfield. În comparaţie cu toate cele făcute de Dumnezeu, lumea întreagă nu e chiar atât de mare; trebuie să văd cel puţin suprafaţa rotundei noastre planete.

— Cât de mult din suprafaţa ei?

— Mai întâi emisfera în care trăim; pe urmă, cealaltă. Sunt hotărâtă ca viaţa mea să fie viaţă, nu un simplu somn ca de broască ţestoasă, nu o existenţă îngropată sub o lespede de marmură; nu o moarte lungă şi înceată cum e aceea pe care o trăieşti dumneata în casa parohială de la Briarfield.

— O trăiesc eu! Ce-i fi vrând să spui cu asta, fetiţo?

---

[1] Ann Radcliffe (1764—1823) scriitoare engleză, autoare de „romane gotice”.

— Nu înseamnă oare o agonie lentă, să fi pentru totdeauna zăvorâtă în casa aceea parohială, un loc care veşnic – de câte ori trec pe lângă el – mă face să mă gândesc la un mormânt cu ferestre? Nu văd niciodată nicio mişcare prin preajma uşii; niciodată n-aud vreun zgomot dincolo de ziduri; cred că fumul niciodată nu se înalţă din hornuri. Ce faci acolo?

— Cos, citesc, învăţ.

— Eşti fericită?

— Crezi că-aş fi mai fericită dacă aş hoinări singură prin ţări străine, aşa cum doreşti tu să faci?

— Mult mai fericită, chiar dacă n-ai face nimic altceva decât să hoinăreşti. Nu uita, totuşi, că eu o să am o anumită ţintă de urmărit. Dar şi numai dacă ai merge şi ai merge mereu, ca doamna aceea fermecată din poveste, ai putea să fii mai fericită decât acum. În peregrinarea dintr-o singură zi ai trece peste nenumărate coline, păduri şi cursuri de apă şi fiecare dintre ele şi-ar schimba mereu înfăţişarea după cum soarele ar străluci pe cer ori ar fi acoperit de nori; după cum vremea ar fi umedă sau frumoasă, întunecată sau luminoasă. La casa parohială din Briarfield nimic nu se schimbă vreodată - tencuiala de pe tavanul saloanelor, tapetele de pe pereţi, perdelele, covoarele, scaunele sunt totdeauna aceleaşi.

— Şi schimbarea e absolut necesară pentru fericire?

— Da.

— Sunt unul şi acelaşi lucru?

— Asta nu ştiu. Dar simt că monotonia şi moartea sunt aproape acelaşi lucru.

Aici interveni şi Jessy, întrebând:

— Nu-i aşa că-i nebună?

— Dar, Rose, insistă Caroline, mi-e teamă că o viaţă de hoinar, pentru mine cel puţin, s-ar sfârşi la fel ca povestea asta pe care o citeşti – în dezamăgire, în deşertăciune şi în tulburare a minţii.

— Aşa se termină *Italianul?*

— Eu aşa am înţeles când l-am citit.

— E mai bine să încerci toate lucrurile şi pe toate să le găseşti deşarte, decât să nu încerci nimic şi viaţa să-ţi rămână un pustiu. A face aşa ceva înseamnă să cazi în păcatul aceluia care şi-a îngropat talantul în pământ - slugă nevrednică!

— Rose, interveni doamna Yorke, mulţumirea temeinică nu

poate fi câştigată decât prin împlinirea datoriei.

— Aşa este, mamă! Iar dacă Stăpânul meu mi-a încredinţat zece talanţi, datoria mea este să îi vâr în negoţ şi să mai fac încă zece. Banul nu trebuie îngropat în praful sertarelor din casă. Eu *n-am* să-l pun într-un ceainic cu gâtul rupt şi să-l încui în vitrina cu porţelanuri, printre celelalte piese ale serviciului de ceai. Eu *n-am* să-l încredinţez mesei tale de lucru ca să fie sufocat în maldăre de ciorapi de lână. Eu *n-am* să-l întemniţez în dulapul de lenjerie ca să-şi afle giulgiu printre cearşafuri; şi mai puţin decât orice, mamă – (se ridică de pe podea) – mai puţin decât orice l-aş ascunde într-un castron cu cartofi reci ca să fie rânduit pe rafturile cămării dimpreună cu pâinea, untul, aluaturile şi şunca. Se opri o clipă apoi continuă: Mamă, Dumnezeu, care ne-a dat fiecăruia dintre noi nişte talanţi, se va întoarce cândva acasă şi fiecăruia ne va cere socoteală. Ceainicul, ciorapul cel vechi, zdrenţele de cearceaf, castronul împodobit cu imaginea unei sălcii vor da îndărăt doar ce au primit – şi asta se va întâmpla în multe case. Îngăduie fetelor tale, cel puţin, să încredinţeze banii neguţătorilor, aşa fel ca la înapoierea Stăpânului să-i poată da înapoi ce-i al său, cu dobândă.

— Rose, ţi-ai luat ghergheful cu tine, aşa cum ţi-am spus?

— Da, mamă.

— Atunci stai jos şi brodează.

Rose se aşează numaidecât şi îşi îndeplini treaba aşa cum i se poruncise. După o pauză de lucru de zece minute, maică-sa o întrebă:

— Acum te socoteşti asuprită? Eşti o victimă?

— Nu, mamă.

— Totuşi, atât cât am izbutit eu să înţeleg din tirada ta, a fost un protest împotriva oricărei ocupaţii femeieşti sau casnice.

— Ai înţeles-o greşit, mamă. Mi-ar părea rău dacă n-aş şti să cos; faci bine că mă înveţi şi mă pui la treabă.

— Chiar şi la ţesutul ciorapilor pentru fraţii tăi, şi la cusut cearceafuri?

— Da.

— Atunci ce rost mai au toate peroraţiile şi toată vorbăria folosită în legătură cu treburile pomenite?

— Dar numai atât se cuvine să fac? Asta am s-o fac, şi pe urmă am să mai fac şi altele. Mamă, eu am spus ce-am avut de

spus. Acum am doisprezece ani, iar până nu voi împlini şaisprezece n-ai să mă mai auzi vorbind despre talanţi; vreme de patru ani, am să fiu cea mai harnică ucenică la tot ce poţi tu să mă înveţi.

— Uite, poţi să vezi şi dumneata cum sunt fetele mele, domnişoară Helstone, spuse doamna Yorke. Cât de adânc înţelepte în marea lor îngâmfare. „Eu mai degrabă aş vrea aşa. Eu aş prefera altminteri!“ aşa e cântecul de cuc al lui Jessy, pe câtă vreme Rose ştie un cântec mai îndrăzneţ: „Eu *am* să fac aşa – eu *n-am* să fac altminteri!“

— Eu îmi arăt şi temeiurile, mamă; în afară de asta, o fi cântecul meu îndrăzneţ, dar nu se aude decât o dată pe an. Cam la fiecare zi de naştere, se petrece în capul meu ceva care mă îndeamnă să fac proroci cu privire la educaţia ce mi se dă şi la felul cum sunt crescută. Le rostesc şi-mi văd mai departe de-ale mele; dumneata hotărăşti, mamă, dacă le asculţi sau nu le asculţi.

— Eu le-aş sfătui pe toate fetele tinere, continuă doamna Yorke, să cerceteze firile unor asemenea copii, când se întâmplă să-i întâlnească, mai înainte de-a se mărita şi de-ai avea pe-ai lor; să se gândească bine ce părere au despre răspunderea de a îndruma copii nepăsători, să se gândească la povara de a-i convinge pe cei îndărătnici, la necontenita povară şi obligaţie de a-i creşte cât se poate mai bine.

— Dar când există dragoste, poate că nu-i chiar aşa de grozav de greu, interveni Caroline. Şi mamele îşi iubesc copiii cu înflăcărare – mai mult chiar decât se iubesc pe de însele.

— Frumoase vorbe! Foarte sentimentale! Dar te-aşteaptă şi pe dumneata partea aceea aspră, partea practică a vieţii, tânără domnişoară.

— Să ştiţi, doamnă Yorke, dacă iau un copilaş în braţe – orice copilaş al unei femei sărmane, de pildă - simt că iubesc făptura aceea neajutorată într-un chip cu totul deosebit, deşi nu sunt mama lui. Aş face orice pentru el, cu mare bucurie, dacă ar fi lăsat cu totul în grija mea – dacă ar depinde pe de-a întregul de mine.

— *Simţi!* Da, da! Uite ce-aş îndrăzni eu să spun: te laşi foarte mult condusă de *sentimente* şi fără îndoială te consideri un personaj foarte sensibil şi foarte rafinat. Dar îţi dai seama că, nutrind toate aceste idei romanţioase, ai făcut aşa fel încât ţi-ai

schimbat toate trăsăturile, aducându-le la o expresie de obicei melancolică, mult mai potrivită pentru o eroină de roman decât pentru o persoană chemată să-şi croiască drum în viaţă cu ajutorul bunului simţ sănătos?

— Nu. De asta nu-mi dau seama, doamnă Yorke.

— Atunci uită-te în oglinda aceea care-i chiar în spatele dumitale. Compară chipul văzut acolo cu chipul unei mulgătoare obişnuite să se scoale cu noaptea în cap şi să muncească pe rupte.

— Chipul meu e palid, dar *nu* e sentimental; şi cele mai multe mulgătoare, oricât ar fi ele de voinice şi roşii în obraz, sunt mai neştiutoare şi practic mai puţin pregătite decât mine pentru a-şi croi drum în viaţă. Eu gândesc mai mult şi mai corect decât o fac în mod obişnuit mulgătoarele; prin urmare acolo unde ele vor acţiona adesea nepotrivit, din pricină că n-au gândit îndestul, eu, cu ajutorul gândirii, am să acţionez aşa cum se cuvine.

— Oho! Nu! Ai să te laşi totdeauna influenţată de sentimente. O să fi condusă de porniri de moment.

— Bineînţeles, deseori am să fiu influenţată de simţăminte; pentru asta am şi fost înzestrată cu ele. Pe acela către care mă îndeamnă sentimentele *trebuie* şi *am* să-l iubesc; şi dacă voi avea vreodată bărbat şi copii, sper că sentimentele au să mă îndemne să-i iubesc. Şi sper ca într-un asemenea caz pornirile să-mi fie destul de puternice pentru a mă sili să iubesc.

Carolinei îi plăcea să spună astfel de lucruri cu afectare; şi îi făcea şi mai multă plăcere să îndrăznească a le spune de faţă cu doamna Yorke. Nu-i păsa ce nedreaptă ironie muşcătoare avea să-i fie azvârlită în obraz ca răspuns. Se îmbujora la faţă, nu de furie, ci de emoţie, atunci când nebinevoitoarea matroană răspunse cu răceală:

— Nu-ţi risipi efectele dramatice. Ce-ai spus a fost bine spus – chiar foarte bine; dar au fost vorbe irosite doar pentru două femei: o nevastă bătrână şi o fată bătrână; ar trebui să se afle de faţă şi un bărbat liber. Ce crezi domnişoară Moore, oare domnul Robert n-o fi ascuns pe-aici, pe undeva, pe după perdele.

Hortense, care în timp cât se purtase cea mai mare parte din conversaţie fusese la bucătărie, să supravegheze pregătirile pentru ceai, nu prea înţelesese bine pe ce cale apucaseră

discuţiile. Aşa încât răspunse, cu un aer nespus de mirat, că Robert e dus la Whinbury. Doamna Yorke izbucni în caracteristicul său râs scurt.

— Eşti un suflet sincer, domnişoară Moore! spuse apoi cu aer ocrotitor. Numai dumneata ai putea să-mi înţelegi întrebarea chiar literal şi să dai un răspuns atât de simplu. Mintea *dumitale* nu prinde nimic atunci când e vorba de intrigă. Lucruri ciudate se pot petrece în jurul dumitale, fără să pricepi nimic din ele; nu faci parte dintre aceia despre care lumea spune că prind din zbor.

Asemenea complimente îndoielnice nu părură a-i face plăcere Hortensei. Se îndreptă în scaun, strânse din sprâncenele negre, dar încă părea nedumerită.

— Încă din copilărie, mi-au fost remarcate discernământul şi perspicacitatea, răspunse ea; fiindcă, într-adevăr, în ce priveşte înzestrarea cu aceste două însuşiri, era deosebit de sensibilă.

— Niciodată n-ai uneltit să-ţi câştigi un bărbat, uite pun capul, urmă doamna Yorke. Şi nu ai avantajul experienţei în stare să te ajute a descoperi uneltirile altora.

Caroline resimţea acest drăgălaş limbaj exact în locul unde binevoitoare vorbitoare ar fi dorit s-o lovească – în adâncul sufletului. Nu putea nici măcar să pareze loviturile; în clipa aceea se vedea cu totul lipsită de apărare: orice răspuns ar fi însemnat o recunoaştere a faptului că se simte vizată. Văzând-o cum stă acolo tulburată şi cu ochii plecaţi, cu obrajii în flăcări, cu înfăţişarea care prin atitudinea resemnată şi tremurul inconştient vădea toată umilinţa şi durerea trăită, doamna Yorke simţi că supusă la tortură era o pradă uşoară. Ciudata femeie nutrea o antipatie înnăscută faţă de firile sensibile şi închise în sine – era un temperament vulcanic; nici măcar un chip tânăr, drăguţ şi delicat nu-şi putea deschide drum către simpatia ei. Rareori însă avea prilej să întâlnească toate aceste calităţi nesuferite adunate într-o singură fiinţă; încă şi mai rar i se întâmplă ca fiinţa aceea să se afle la discreţia ei, în împrejurări ce-i îngăduiau s-o strivească în voie. Şi se nimerea ca tocmai în acea după-amiază să fie într-o stare sufletească deosebit de întunecată şi răutăcioasă; la fel de dornică să împungă ca şi o nărăvaşă „mamă de cireadă“, îşi lăsă în piept capul imens şi se năpusti din nou la atac.

— Verişoara dumitale Hortense e o foarte bună soră,

domnişoară Helstone; femei dintr-acelea care vin să-şi caute norocul vieţii aici, la Hollow’s Cottage, ar putea, printr-un mic şi iscusit artificiu feminin, s-o linguşească aşa cum se cuvine pe stăpâna casei şi s-apuce în mână toate firele. Te simţi deosebit de bine în tovărăşia rudei dumitale, nu-i aşa, domnişoară?

— Despre a cărui tovărăşie vorbiţi?

— Oooo! Despre a verişoarei, *bineînţeles.*

— Hortense este, şi a fost totdeauna, foarte drăguţă cu mine.

— Orice soră a unui bărbat singur şi bun de însurătoare e socotită cum nu se poate mai drăguţă de către prietenele nemăritate.

— Doamnă Yorke, zise Caroline înălţând încet privirile cu globurile albastre ale ochilor limpezite de orice tulburare şi strălucind luminos şi dârz, în vreme ce roşeaţa ruşinii îi dispărea din obrajii ce reveneau la obişnuita paloare şi demnitate. Doamnă Yorke, v-aş putea întreba ce vreţi să spuneţi?

— Vreau să-ţi dau o lecţie cu privire la respectul faţă de corectitudine; să te fac să te scârbeşti de înşelătorie şi de sentimente prefăcute.

— Am nevoie de o asemenea lecţie?

— Aproape toate fetele tinere din ziua de azi au nevoie. Eşti o tânără foarte modernă – eşti bolnăvicioasă, firavă şi spui mereu că-ţi place singurătatea; ceea ce presupune, socot eu, că printre oamenii obişnuiţi găseşti prea puţini demni de simpatia dumitale. Oamenii obişnuiţi – deschişi, cinstiţi – sunt mai buni decât îi crezi dumneata; mult mai buni decât poate fi orice fetişcană romanţioasă şi veşnic cu nasul numai în cărţi, care mai niciodată nu se arată dincolo de gardul grădinii unchiului ei, parohul.

— Şi despre care, în consecinţă, n-aveţi de unde şti nimic. Iertaţi-mă – dar de fapt n-are niciun fel de importanţă dacă mă iertaţi sau nu – fiindcă m-aţi atacat fără să vă fi provocat prin ceva, am să mă apăr şi eu fără să cer scuze. Despre relaţiile mele cu cei doi veri nu ştiţi absolut nimic. Dar într-un acces de proastă dispoziţie aţi încercat să le otrăviţi prin insinuări neîntemeiate mult mai înşelătoare şi prefăcute decât tot ce mi-aţi putea reproşa mie cu oarecare dreptate. Dacă se întâmplă să fiu palidă şi uneori rezervată, asta nu e în niciun fel treaba dumneavoastră. Dacă îmi plac cărţile şi nu agreez deloc clevetirea, asta vă priveşte încă şi mai puţin. Că sunt „o

fetişcană romanţioasă” este o simplă născocire de-a dumneavoastră: niciodată n-am fost romanţioasă faţă de dumneavoastră sau faţă de orice altă persoană v-ar fi cunoscută. Că sunt nepoata parohului nu este o crimă, deşi aţi putea să daţi dovadă de suficientă îngustime de minte pentru a socoti că este. Nu mă puteţi suferi: n-aveţi niciun motiv întemeiat ca să nu mă puteţi suferi; prin urmare păstraţi pentru dumneavoastră expresia acestei aversiuni. Dacă se mai întâmplă vreodată, pe viitor, să v-o arătaţi într-un mod la fel de supărător, vă voi răspunde cu încă şi mai puţine scrupule decât am făcut-o acum.

Se opri şi rămase albă ca varul, stăpânită de emoţie, dar calmă. Vorbise pe tonul cel mai limpede, nici cu grabă şi nici tare; dar glasul acela argintiu înfiora auzul. Sângele îi curgea în vine pe cât de repede pe atât de puţin vizibil.

Mustrarea rostită cu o severitate atât de simplă şi impusă de o mândrie atât de stăpână pe sine nu o înfurie pe doamna Yorke. Întorcându-se foarte calmă către domnişoara Moore, spuse clătinând din cap a încuviinţare:

— Are tărie de cuget, la urma urmei. Totdeauna să vorbeşti la fel de cinstit cum ai vorbit acum, continuă către Caroline, şi are să fie bine.

— Resping un sfat atât de jignitor, fu răspunsul rostit pe acelaşi ton limpede, cu aceeaşi privire deschisă. Resping orice îndemn otrăvit cu insinuări. E dreptul meu să vorbesc aşa cum cred de cuviinţă; nimic nu mă poate obliga să discut aşa cum dictaţi dumneavoastră. Departe de a vorbi întotdeauna aşa cum am făcut-o adineauri, n-o să mă adresez niciodată cuiva pe un ton atât de rigid şi cu vorbe atât de aspre, dacă nu sunt silită să răspund unei insulte neprovocate.

— Mamă, uite că ţi-ai găsit un om pe potrivă, rosti micuţa Jessy, arătându-se pe deplin lămurită de scena la care asistase.

Rose ascultase totul fără a-şi fi schimbat în vreun fel expresia feţei. Dar acum spuse:

— Nu. Domnişoara Helstone nu e pe potriva mamei - fiindcă îngăduie să fie jignită: în câteva săptămâni mama tot ar izbuti s-o dea gata. Shirley Keeldar se comportă mai bine. Mamă, până acum n-ai reuşit niciodată s-o necăjeşti pe domnişoara Keeldar. Sub rochia de mătase poarta o armură pe care tu nu eşti în stare s-o străpungi.

Deseori se plângea doamna Yorke că toţi copiii săi sunt nişte răzvrătiţi. Era ciudat, dar cu toată stricteţea arătată, cu toată „tăria ei de caracter”, nu izbutea să-i ţină în mână. O singură privire a tatălui avea urmări mai vizibile decât o întreagă predică a mamei.

Domnişoara Moore – căreia rolul de martoră la o dispută unde nu avea cuvânt îi displăcea profund, întrucât o plasa pe un loc secund şi deci fără importanţă – îşi aduna acum întreaga demnitate pregătindu-se să se dezlănţuie într-un discurs menit să arate limpede fiecărei părţi că nu are dreptate şi că ar fi cazul să se ruşineze de poziţia adoptată, nerămânând altă soluţie în afară de supunerea umilă faţă de înţelepciunea superioară a celei care le vorbea. Din fericire pentru auditoriu, abia apucase să se dezlănţuie ceva mai mult de zece minute, când Sarah intră cu tava de ceai şi îi monopoliză atenţia mai întâi prin faptul că purta în păr un pieptene aurit şi în jurul gâtului o salbă roşie, iar în al doilea rând, şi numai după cuvenita mustrare, prin obligaţia de a servi ceaiul. După ce fu strânsă masa, Rose îi restabili buna dispoziţie aducându-i ghitara şi rugând-o să le cânte ceva, iar pe urmă prinzând-o într-un inteligent şi strâns interogatoriu cu privire la cântatul din ghitară şi la muzică în general.

Între timp întreaga agenţie a micuţei Jessy se concentra asupra Carolinei. Aşezată pe un scăunel la picioarele ei, îi vorbi mai întâi despre religie şi pe urmă despre politică. Fetiţa era obişnuită să soarbă cu nesaţ acasă cât mai multe dintre cele spuse de taică-său despre astfel de chestiuni şi după aceea să vândă cu amănuntul, când se afla în societate, mai mult cu isteţime şi spor la vorbă, decât cu şir ori discreţie, părerile, antipatiile şi simpatiile acestuia. O certă straşnic pe Caroline din pricină că făcea parte din Biserica anglicană şi avea un unchi preot. Îi aduse la cunoştinţă că întrucât trăia la vară, bine ar fi făcut să muncească cinstit pentru a-şi câştiga traiul, şi nu să ducă o viaţă nefolositoare nimănui, hrănindu-se cu pâinea trândăviei culeasă sub forma dărilor plătite de enoriaşi. Pe urmă Jessy trecu în revistă guvernul aflat atunci în funcţie şi făcu consideraţii asupra păcatelor lui. Vorbea despre lordul Castlereagh şi despre domnul Perceval[1] în termenii cei mai familiari. Şi fiecăruia dintre ei îi acordă nişte laude ce s-ar fi

[1] Spencer Perceval (1762—1812), om politic englez, prim-mlnistru în timpul războaielor cu Napoleon.

potrivit pe de-o parte lui Moloh şi pe de cealaltă lui Belzebut. Spuse despre război că nu e decât un asasinat în masă, iar despre lordul Wellington că e „un măcelar năimit”.

Caroline o asculta din ce în ce mai lămurită. Jessy avea fără îndoială în firea ei un dram de geniu al umorului; era nespus de hazliu s-o auzi cum repetă fulgerele şi tunetele tatălui exprimându-se în vioiul dialect din nord; o mai aprinsă inimă de iacobin nici nu bătuse vreodată cu spiritul ei răzvrătit sub o rochiţă şi un şal de muselină. Nefiind răutăcioasă din fire, limbajul nu-i era atât de înverşunat pe cât era de savuros, iar chipuşorul ei expresiv dădea fiecărei fraze o aromă în stare să captiveze de îndată interesul ascultătorului.

Caroline o dojeni când o auzi vorbind urât despre lordul Wellington; dar ascultă cu desfătare o următoare tiradă împotriva prinţului regent. În scânteile din ochii celei ce o asculta şi în râsul ce-i flutura pe buze, Jessy văzu numaidecât că, în sfârşit, izbutise să atingă un subiect care îi făcea plăcere. De nenumărate ori auzise la micul dejun al tatălui ei vorbindu-se pe seama grăsanului „Adonis de cincizeci de ani“, iar acum reproducea comentariile făcute de domnul Yorke pe această temă – întocmai aşa cum porneau de pe buzele sale de om din Yorkshire.

Uite, Jessy, n-am să mai scriu despre tine. Acum e o seară de toamnă umedă şi furtunoasă. Nu-i decât un singur nor pe cer; dar îl acoperă de la o zare la cealaltă. Vântul nu-şi mai găseşte astâmpăr; se năpusteşte gemând peste coline cu silueta mohorâtă şi culorile şterse de amurg şi ceaţă. Ploaia a răpăit toată noaptea pe acoperişul bisericii, înălţat ca o mogâldeaţă neagră deasupra zidurilor împrejmuitoare ale cimitirului; urzicile, iarba mare, pietrele funerare, toate picură de umezeală. Seara asta îmi aminteşte cu prea multă intensitate o altă seară de acum câţiva ani – tot o cumplită seară ploioasă de toamnă – când cineva care în ziua aceea făcuse un drum până la un mormânt proaspăt dintr-un cimitir eretic, şedea lângă focul din vatra unei case străine. Erau calzi şi prietenoşi, dar fiecare dintre ei ştia că în mijlocul lor se căscase un gol ce nu mai putea fi în veci astupat. Ştiau că pierduseră ceva a cărui lipsă n-aveau s-o mai poată uita în întreaga lor viaţă; şi ştiau că ploaia aceea deasă se strecura în pământul ud ce acoperea pe draga lor pierdută; şi că suspinele vântului trist jeleau deasupra capului

celei ce zăcea în mormânt. Focul le încălzea; Viaţa şi Prietenia încă îi mai binecuvânta; dar Jessy zăcea rece, întinsă în sicriu, însingurată – numai ţărâna o adăpostea de furtună.

Doamna Yorke îşi strânse lucrul, întrerupse brusc lecţia de muzică şi expozeul politic, şi încheie vizita la vilă destul de devreme pentru a-şi asigura întoarcerea la Briarmains înainte ca roşeaţa apusului de soare să fi pierit cu totul în ceruri sau potecile de peste câmp să fie prea tare umezite de roua serii.

După ce mama şi fiicele se retraseră, Caroline crezu că şi ea s-ar cuveni să-şi ia şalul, să-şi sărute verişoara pe obraji şi să pornească spre casă. Dacă ar fi rămas până la vremea înserării, Fanny ar fi trebuit să se ostenească şi să vină s-o ia; şi îşi aduse aminte că la casa parohială era nu numai ziua când se cocea pâine, ci se călcau şi rufe – deci Fanny nu-şi vedea capul de treburi. Totuşi, nu era în stare să se ridice din scaunul de lângă mica fereastră a salonului. Privit din niciun alt loc apusul nu arăta atât de încântător ca de la fereastra aceea cu zăbrele şi înconjurată de ghirlanda iasomiilor cu stelele lor albe şi frunzele verzi ce păreau la ceasul acela doar contururi cenuşii trase cu creionul – graţioase ca formă, dar lipsite de colorit – proiectate pe albastrul tivit cu flăcări al unui cer de august, la orele opt seara.

Caroline privi spre poarta de răchită, dincolo de care copacii îşi înălţau siluetele zvelte; se uită la gardul viu de lemn câinesc şi laur, care împrejmuia grădina; ochii îi tânjeau să vadă ceva mai mult decât tufişuri, dincoace de locul unde îi dispăreau din vedere: tânjeau să vadă o siluetă omenească, de o anumită înălţime şi cu un anume contur, trecând de gard şi intrând pe poartă. Şi în cele din urmă zări o siluetă omenească – nu, două: Frederick Murgatroyd trecu pe acolo ducând o găleată cu apă; în urma lui venea Joe Scott învârtindu-şi pe deget cheile de la fabrică. Se duceau să încuie fabrica şi grajdurile, pentru ca după aceea să poată şi ei porni spre casă.

„Aşa ar trebui să fac şi eu“, îşi spuse Caroline oftând şi ridicându-se pe jumătate din scaun.

„E nebunie curată – nebunie cumplită, continuă puţin mai târziu. Mai întâi, chiar dacă aş rămâne aici până în amurg, nimeni n-are să sosească; fiindcă simt în suflet că Soarta a scris în cartea veşniciei, pentru ziua de azi, că nu mi-e sortit să am

bucuria după care tânjesc. În al doilea rând, dacă în clipa de faţă ar păşi aici, prezenţa mea i-ar pricinui neplăcere, iar conştiinţa faptului că aşa trebuie să fie mi-ar îngheţa sângele în vine. Dacă mi-aş lăsa mâna într-a lui, probabil că aş simţi-o nepăsătoare şi rece; dacă i-aş căuta razele privirilor, ochii i s-ar înnoura. I-aş căuta în ochi acea prietenie binevoitoare de-atâtea ori văzută acolo cu câtăva vreme în urmă, când chipul, vorbele, ori dispoziţia mea sufletească puteau avea în unele clipe fericite darul de a-i fi pe plac – dar acum aş afla numai întunecime. Mai bine plec înspre casă.“

Îşi luă boneta de pe masa unde o lăsase şi tocmai îşi înnoda panglicile, când Hortense, arătându-i un splendid buchet de flori aranjat într-o glastră de pe aceeaşi masă, îi spuse că fuseseră trimise de domnişoara Keeldar de la Fieldhead, chiar în acea dimineaţă; apoi continuă făcând comentarii cu privire la oaspeţii aflaţi acum în grija acelei domnişoare şi la viaţa agitată pe care o dusese în ultima vreme; adăugă pe urmă diverse presupuneri ce lăsau să se înţeleagă că situaţia nu prea îi era pe plac şi îşi exprimă mirarea profundă că o persoană cu principii atât de ferme, cum era stăpâna conacului, nu găsea vreun mijloc oarecare de a scăpa mai repede de cohorta aceea de neamuri.

— Se spune însă că dânsa nu vrea să-i lase pe domnul Sympson şi familia să plece, urmă Hortense. Ei ar fi ţinut foarte mult să se întoarcă în sud încă de săptămâna trecută, ca să se pregătească pentru primirea unicului băiat, aşteptat să se întoarcă dintr-o călătorie. Insistă ca vărul ei Henry să vină şi să-şi întâlnească rudele aici, în Yorkshire. Eu aş spune că procedează aşa în parte şi ca să ne oblige pe Robert şi pe mine.

— Cum să vă oblige pe Robert şi pe dumneata? întrebă Caroline.

— Vai, fetiţa mea, ce proastă eşti. Tu nu ştii… probabil ai auzit de multe ori…

— Vă rog, domnişoară, spuse Sarah vârând capul pe uşă, dulceţurile pe care mi-aţi spus să le fierb în melasă - congfiturile, cum le spuneţi dumneavoastră – s-au ars de tot în tigaie.

— Les confitures! Elles sont brulées? Ah, quelle négligence coupable! Coquine de cuisinière – fille insupportable![1]

[1] Dulceaţa! S-a ars? Vai, ce neglijenţă condamnabilă! Ticăloasa de bucătăreasă – ce fată nesuferită! (fr.).

Şi mademoiselle, luând în mare grabă dintr-un sertar un şorţ larg de pânză şi legându-l peste cel negru, se repezi *éperdue*[2] către bucătărie, de unde – ca să spunem drept – năvălea miros de zahăr ars, mai curând puternic decât plăcut.

Stăpâna şi slujnica fuseseră la cuţite toată ziua, din pricina pregătirii unor dulceţuri de cireşe negre, tari ca bilele şi acre ca oţetul. Sarah susţinea morţiş că zahărul este singurul articol potrivit pentru asemenea treabă; mademoiselle afirma şi aducea drept dovadă practica şi experienţa mamei, a bunicii şi a străbunicii sale – că melasa, *la mélasse,* ar fi fost infinit preferabilă. Comisese o gravă imprudenţă lăsând-o pe Sarah să supravegheze tigaia cu dulceţuri, fiindcă lipsa de simpatie pentru ce se pusese la fiert adusese după sine o anume neglijenţă, iar rezultatul fusese unul singur – ruine negre şi arse. Urmă zarvă mare – ocări cu duiumul şi sughiţuri de plâns mai mult zgomotoase decât adânci şi sincere.

Întorcându-se din nou către mica oglindă, Caroline îşi aduna buclele de pe obraz şi le ascundea cu grijă sub boneta de casă, convinsă că ar fi fost nu numai inutil, ci şi neplăcut să mai rămână; atunci însă, la o neaşteptată deschidere a uşii din spate, în bucătărie se lăsă dintr-o dată linişte adâncă; limbile se opriră pe loc, ca şi cum cineva le-ar fi pus frâu. „Să fie… să fie… Robert?“ Deseori - aproape întotdeauna – când se întorcea de la târg intra pe uşa din bucătărie. Nu; nu era decât Joe Scott, care, după ce îşi drese cu înţeles glasul de trei ori – de fiecare dată cu un fel de semeaţă dojană adresată certăreţei tagme femeieşti – vorbi:

— Păi, parc-am zis că s-aude-o trosnitură.

Niciun răspuns.

— Şi, continuă el dându-şi importanţă, cum iacă sosi patronul şi ’mnealui pe-aci are să intre, am zis că bine-aş face să bag capul pe uşă şi să vă dau de veste. Într-o casă unde e numa’ femei nu-i cuminte niciodată să vii fără să dai de veste. Uitaţi-l: poftiţi, sir. Se jucau de-a cearta, da’ cred că le-am potolit.

O altă persoană – după câte se auzea – pătrunse înăuntru. Joe Scott îşi continuă dojana:

— Ce-i cu întunericul ăsta peste tot? Sarah, tu nu eşti în stare, nu-ţi dă-n gând s-aprinzi o lumânare? E-un ceas de când a apus soarele. Are să-şi rupă coastele când s-o pocni de văsăraia, de

[2] Disperată (fr.).

mesele şi drăcoveniile de pe-aici. Luaţi seama la tigaia asta, sir. Parcă dinadins au pus-o-n calea ’mneavoastră.

După vorbirea lui Joe urmă o pauză oarecum confuză, pe care Caroline, deşi asculta cu auzul încordat, nu izbutea s-o înţeleagă. Dar dură foarte puţin – fu curmată de un strigăt – o exclamaţie de mirare, urmată de zgomotul unui sărut, apoi de alte exclamaţii rostite doar pe jumătate.

— *Mon Dieu! mon Dieu*? *Est-ce que je m’y attendais?*[1] fură principalele cuvinte distincte.

— *Et tu te portes toujours bien, bonne soeur?*[2] întrebă un alt glas – al lui Robert, sigur.

Caroline era nedumerită. Supunându-se unui impuls asupra înţelepciunii căruia n-avu timp să chibzuiască, ieşi din micul salon, cu gând să lase locul liber, şi fugind în sus pe scări se aşează la capătul balustradei, de unde putea să vadă ce se petrece, mai înainte de a se arăta. Trecuse destulă vreme de la apusul soarelui; întunericul cuprinsese coridorul, dar nu era încă îndeajuns de dens ca să nu-i poată vedea pe Robert şi pe Hortense cum îl străbat.

— Caroline! Caroline! strigă Hortense o clipă după aceea. *Venez voir mon frère!*[3]

„Ciudat! îşi zise domnişoara Helstone, destul de ciudat! Ce rost are frământarea asta neobişnuită în legătură cu o întâmplare atât de curentă cum era întoarcerea de la târg, şi ce lucru rău mai prevestea? Doar nu şi-o fi pierdut minţile, oare s-ar putea? E sigur că dulceaţa aceea arsă n-a făcut-o să-şi piardă cumpătul?“

Coborî străduindu-se să-şi stăpânească neliniştea; dar neliniştea îi spori când Hortense o luă de mână în pragul salonului şi conducând-o către Robert, care stătea acolo în carne şi oase, înalt şi întunecat pe fundalul uneia dintre ferestre, o prezentă cu un amestec de agitaţie şi formalism, ca şi când ar fi fost vorba de nişte oameni cu totul străini, aflaţi la prima lor întâlnire.

Şi mai adânc mister! El se înclină cu oarecare sfială, şi întorcându-se într-o parte cu stingherеala unui străin, lăsă să-i cadă pe chip lumina nesigură venită prin fereastră; atunci îl

---

[1] Doamne, Doamne! La asta nu mă aşteptam! (fr.).
[2] Eşti sănătoasă, buna mea soră? (fr.).
[3] Vino să-mi vezi fratele! (fr.).

văzu la faţă şi misterul acelui vis (căci vis părea) spori la maximum; văzu o figură cunoscută, şi nu prea – era Robert, şi nu era Robert.

— Dar ce s-a întâmplat? întrebă Caroline. Mi s-au tulburat vederile? Dumnealui e vărul meu?

— Sigur că e vărul tău, afirmă Hortense.

Atunci cine mai era cel care tocmai în clipa aceea trecea prin coridor – şi acum intra în cameră? Întorcându-se într-acolo, Caroline văzu un nou Robert – adevăratul Robert, după cum simţi din prima clipă.

— Ei, zise el zâmbind la vederea chipului uluit şi întrebător al Carolinei, care-i cel adevărat?

— Aaa! *Dumneata* eşti! veni răspunsul.

Robert râse:

— Da, cred că *eu* sunt; dar cine e *el* ştii? De văzut nu l-ai mai văzut niciodată, dar de vorbit ai auzit vorbindu-se despre el.

Acum Caroline îşi venise în fire.

— Nu *poate* fi decât o singură persoană: fratele dumitale, de vreme ce îţi seamănă atât de bine; vărul meu Louis.

— Micule şi înţeleptule Edip! Ai fi pus Sfinxul cu botul pe labe! — dar acum hai să ne vezi alături. Să schimbăm locurile. Louis, să schimbăm din nou ca s-o zăpăcim. Cine-i vechea ta dragoste, Caroline?

— Ca şi când ar fi posibilă vreo greşeală atunci când vorbeşti! Ar fi trebuit s-o pui pe Hortense să mă întrebe. Dar nu semănaţi chiar atât de mult; numai înălţimea, silueta şi expresia feţei sunt asemănătoare.

— Şi eu sunt Robert, nu-i aşa? întrebă noul-sosit, făcând un prim efort de a-şi depăşi ceea ce părea o timiditate înnăscută.

Caroline clătină domol din cap; o rază blândă şi expresivă îi izvorî din ochi şi se abătu asupra adevăratului Robert: spunea multe.

Nu i se îngădui să-şi părăsească repede verişorii: Robert însuşi fu neînduplecat atunci când îi ceru să rămână. Veselă, deschisă, cordială în toate gesturile (veselă în noaptea aceea, cel puţin), vioaie şi sclipitoare, alcătuia o prea plăcută completare a cercului de la vilă, ca să poată găsi pe vreunul de acolo dispus să se despartă de ea. Louis părea a avea o fire oarecum gravă, potolită şi retrasă, dar Caroline din seara aceea, care nu era (după cum ştii, cititorule) Caroline de fiecare zi, îi

topi curând rezerva şi îi înveseli gravitatea. Se aşeză lângă ea şi discutară împreună. Ştia dinainte că vocaţia lui era didactică; află acum că timp de mai mulţi ani fusese preceptor al fiului domnului Sympson; că îl întovărăşise într-o călătorie şi acum veniseră împreună în nord. Îl întrebă dacă îi place slujba asta, însă drept răspuns căpătă o privire care nici n-o invita, nici nu-i îngăduia să mai pună asemenea întrebări. Acea privire trezi simpatia imediată a Carolinei; o socoti drept o foarte tristă expresie pentru un chip atât de sensibil ca al lui Louis, fiindcă *avea* un chip sensibil – deşi nu frumos, îşi spuse ca, dacă îl comparai cu al lui Robert. Se întoarse ca să verifice comparaţia. Robert stătea puţin în spatele lor.

Sprijinit de perete, răsfoia un album cu gravuri, şi probabil că în acelaşi timp urmărea dialogul dintre ea şi Louis.

„Cum de mi-am putut închipui că seamănă? se întrebă în sinea ei. Acum îmi dau seama că Louis cu Hortense seamănă, nu cu Robert.”

Şi în parte dreptatea era de partea ei: avea nasul mai scurt şi buza de sus mai lungă, întocmai ca ale Hortensei, mai curând decât trăsăturile fine ale fratelui; tiparul gurii şi al bărbii era la fel cu al soră-si – toate mai puţin hotărâte, mai puţin precis trasate şi limpezi decât ale tânărului proprietar al fabricii. Expresia sa, deşi senină şi gânditoare, ar fi putut fi cu greu socotită energică şi ageră. Stând lângă el şi privindu-l de aproape, simţeai cum o fire mai domoală şi probabil mai blândă decât a fratelui mai vârstnic îşi revarsă calmul asupra ta.

Dându-şi poate seama că privirile Carolinei rătăciseră către el şi zăboviseră asupra sa, deşi nici nu le întâlnise şi nici nu le răspunsese, Robert lăsă albumul de gravuri, se apropie şi se aşeză alături de ea. Caroline continuă discuţia cu Louis, dar în timp ce vorbea cu el gândurile îi erau în altă parte: inima îi bătea către partea spre care stătea pe jumătate cu spatele. Era conştientă de aerul serios, bărbătesc şi prietenos al lui Louis; dar se înclina în faţa tainicei puteri a lui Robert. A fi alături de el – deşi nu-i vorbea – deşi nu-i atingea nici măcar ciucurii şalului sau tivul alb al rochiei însemna a fi copleşită de un fel de vrajă. Dacă ar fi fost obligată să vorbească *numai* cu el, vraja aceea ar fi pierit oarecum – dar, putând să vorbească şi cu altcineva, o tulbura adânc. Vorbele îi curgeau liber; erau voioase, glumeţe, iscusite. Privirea îngăduitoare şi gesturile calme ale

ascultătorului îi încurajau volubilitatea; plăcerea reţinută ce se vădea în zâmbetul lui făcea să iasă la iveală tot ce era strălucitor în firea Carolinei. Simţea că în seara aceea se prezintă mai bine decât oricând şi, avându-l pe Robert ca spectator, era cât de poate de mulţumită; dacă l-ar fi chemat cineva şi ar fi plecat de acolo, prăbuşirea ar fi urmat avântului.

Dar bucuria nu-i fu sortită să fie deplină; un nor veni curând s-o umbrească.

Hortense, care un timp umblase de colo-colo dând poruncile necesare pentru pregătirea cinei şi acum elibera măsuţa de cele câteva cărţi aflate pe ea şi de celelalte obiecte, pentru a face loc tăvii, atrase atenţia lui Robert asupra vazei cu flori unde roşul aprins, zăpada şi aurul petalelor se arătau cu adevărat fermecătoare în lumina lumânărilor.

— Au fost trimise de la Fieldhead, spuse Hortense ca dar pentru tine, fără îndoială; ştim noi cine-i acolo favoritul – şi nu-s eu, asta-i sigur.

Era o adevărată minune s-o auzi pe Hortense glumind; un semn că se afla într-adevăr în culmea fericirii.

— Ar trebui prin urmare să înţelegem că Robert e favoritul? interveni Louis.

Hortense răspunse:

— *Mon cher, Robert c'est tout ce qu'il y a de plus précieux au monde; à côté de lui, le reste du genre humain n'est que du rebut. N'ai-je pas raison, mon enfant?*[1] adăugă adresându-se Carolinei.

Caroline fu silită să răspundă „Da" – şi corăbiile i se scufundară: steaua îi apuse în aceeaşi secundă.

— *Et toi, Robert?*[2] întrebă Louis.

— Când o să ai prilejul, întreab-o pe ea, răspunse Robert cu tot calmul.

Caroline nu se uită la el, să vadă dacă roşise ori pălise; doar descoperi că e foarte târziu şi trebuie să plece acasă. Şi chiar plecă: de data asta nici măcar Robert nu izbuti s-o reţină.

---

[1] Dragul meu, Robert e tot ce există mai preţios pe lume: pe lângă el, tot restul omenirii nu face doi bani. N-am dreptate, fetita mea? (fr.).

[2] Tu ce crezi, Robert? (fr.).

CAPITOLUL XXIV

Valea umbrelor morţii

Uneori viitorul pare a-şi vesti printr-un soi de gemete stinse încercările ce ni le pregăteşte, asemenea unei furtuni ameninţătoare dar încă depărtate şi care prin mlădierea şoaptelor vântului, prin coloritul văzduhului, prin norii ciudat zdrenţuiţi îşi anunţă furia ce va semăna epave nenumărate pe întinderile mării, ori va aduce cu sine ceaţa gălbuie a molimelor, înecând albele insule din apus sub răsuflări otrăvitoare menite să îndolieze cu aripa neîndurătoare a ciumei multe dintre zăbrelitele ferestre ale căminelor engleze. Alteori acest Viitor izbucneşte pe neaşteptate, ca şi cum s-ar despica o stâncă deschizând un mormânt de unde se înalţă deodată trupul unui de multă vreme adormit. Atunci, înainte de a izbuti să-ţi dai seama, te trezeşti faţă în faţă cu o nebănuită şi lugubră Nenorocire drapată în linţoliu – un nou Lazăr.

Caroline Helstone se întoarse acasă de la Hollow's Cottage pe deplin sănătoasă, după câte îşi închipuia. Când se trezi în dimineaţa următoare se simţi apăsată de-o inexplicabilă oboseală; la micul dejun şi la toate mesele din ziua aceea nu avu defel poftă de mâncare: cele mai gustoase mâncăruri i se păreau doar cenuşă ori rumeguş.

„Oare oi fi bolnavă?" se întrebă privindu-se în oglindă. Ochii îi luceau, pupilele îi erau dilatate, obrajii mai rumeni şi mai plini ca de obicei. „Arăt bine; de ce n-oi fi putând mânca*?"*

Simţi cum îi zvâcnesc vinele la tâmple; simţi de asemenea că mintea îi lucrează cu stranie înfrigurare. Îi revenise curajul; sute de gânduri repezi şi frânte, dar pline de strălucire, îi goneau prin minte învăluite necontenit în acea incandescenţă care îi învăpăia şi obrajii ei.

Urmă apoi o noapte neliniştită, fierbinte, uscată şi arsă de sete. Către dimineaţă, un vis cumplit o cuprinse ca în ghearele unui tigru; când se trezi, simţea şi ştia că e bolnavă.

De unde anume luase frigurile (căci friguri avea) n-ar fi putut spune. Probabil că în drumul parcurs în puterea nopţii târzii până acasă, vreo adiere suavă, otrăvită, purtătoare de miasme, îi pătrunsese în plămâni şi în vine, şi dând acolo de o altă febră

izvorâtă din tulburarea sufletească, de-o sfârşeală adusă de zbucium continuu şi tristeţe permanentă, aţâţase scânteia flăcării şi lăsase în urma ei un foc cu vâlvătăi.

Părea totuşi a fi un foc potolit. După două zile de arşiţă şi nopţi agitate nu se mai vădi niciun alt simptom îngrijorător şi nici unchiul ei, nici Fanny, nici doctorul, nici domnişoara Keeldar, când veni s-o vadă, nu-şi mai făceau griji în legătură cu starea ei. Fiecare era încredinţat că în câteva zile avea să se facă bine.

Dar zilele trecură şi – cu toate că nimeni nu socotea c-ar mai putea să întârzie mult - însănătoşirea nu se ivea. Doamna Pryor o vizitase zilnic şi într-o dimineaţă, când se întâmplă să fie în camera Carolinei, cam la două săptămâni după ce căzuse bolnavă, o privi cu multă atenţie vreo câteva minute, apoi îi luă mâna şi o strânse de încheietură; pe urmă părăsi camera în tăcere şi se duse în biroul domnului Helstone. Zăbovi acolo multă vreme – jumătate de dimineaţă. Reîntorcându-se la tânără ei prietenă bolnavă, îşi scoase şalul şi boneta; rămase o vreme pe marginea patului, cu palmele împreunate, legănându-se domol înainte şi înapoi, într-o atitudine şi cu o mişcare ce-i erau obişnuite. În cele din urmă, spuse:

— Am trimis-o pe Fanny la Fieldhead să-mi aducă vreo câteva lucruri ce-or să-mi fie necesare un scurt răstimp cât am să rămân aici. Vreau să stau cu dumneata până ai să te simţi mai bine. Unchiul dumitale a fost atât de drăguţ şi mi-a îngăduit: ai ceva împotrivă, Caroline?

— Îmi pare rău că o să vă osteniţi fără să fie neapărat nevoie. Nu mă simt prea rău, dar nu pot refuza categoric; are să fie atât de plăcut să ştiu că sunteţi în casă, şi din când în când să vă văd în cameră*;* dar nu trebuie să vă ocupaţi numai de mine, dragă doamnă Pryor. Fanny mă îngrijeşte foarte bine.

Aplecată asupra firavei şi palidei bolnave, doamna Pryor îi aranja părul sub bonetă şi îi ridica încetişor perna. În timp ce făcea treburile astea, Caroline zâmbi şi înălţă capul s-o sărute.

— Nu te doare nimic? Te simţi puţin mai bine? întrebă cu glas domol şi plin de interes doamna Pryor - devenită de bunăvoie soră de caritate – şi se lăsă îmbrăţişată.

— Mă simt aproape fericită.

— Vrei să bei ceva? Ţi-s buzele uscate. Şi îi duse la gură paharul cu băutură răcoritoare. Ai mâncat ceva astăzi, Caroline?

— Nu pot să mănânc.

— Dar în curând are să-ţi revină pofta de mâncare; *trebuie* să-ţi revină. Vreau să spun că aşa îl rog eu pe Dumnezeu să facă!

Întinzând-o la loc pe pat, o cuprinse în braţe; şi în acest timp, cu o mişcare care cu greu s-ar fi zis că e voită, o strânse lângă inima sa şi o ţinu acolo câteva clipe.

— Acum n-o să mai vreau sa mă fac bine, ca să vă pot păstra mereu lângă mine, zise Caroline.

Doamna Pryor nu zâmbi la auzul acestor cuvinte. Peste trăsăturile feţei îi trecu un tremur cu care se luptă câteva minute, ca să-l stăpânească. Nu peste mult, vorbi iarăşi:

— Eşti mai obişnuită cu Fanny decât cu mine. Îngrijirile mele ţi se par cumva ciudate, obositoare?

— Nu; foarte fireşti şi foarte alinătoare. Probabil că sunteţi obişnuită să îngrijiţi bolnavii, doamnă. Umblaţi atât de încet prin cameră, vorbiţi atât de liniştit, mă atingeţi cu atâta gingăşie.

— Nu sunt îndemânatică la nimic, draga mea. De multe ori ai să vezi că sunt stângace, dar niciodată neglijentă.

Şi cu adevărat nu era neglijentă. Din ceasul acela Fanny şi Eliza nu mai avură ce căuta în odaia bolnavei, devenită domeniul exclusiv al doamnei Pryor; ea făcea absolut tot ce era necesar; stătea acolo zi şi noapte. Bolnava se împotrivi – ce-i drept, destul de slab, la început, şi în scurtă vreme nu se mai împotrivi deloc; singurătatea şi tristeţea dispăruseră de lângă patul ei, şi în locul lor se instalară ocrotirea şi mângâierea. Bolnava şi sora de caritate se îngemănară într-o minunată unitate. De obicei Carolinei îi displăcea profund să ceară sau să primească multă îngrijire; în împrejurări obişnuite, doamna Pryor nu avea nici deprinderea şi nici darul de a îndeplini lucruri mărunte; dar acum toate se petreceau atât de simplu – atât de firesc, încât pacienta era tot atât de dornică să fie îngrijită, pe cât era şi sora de caritate dornică să acorde îngrijiri; nici urma vreunui semn de oboseală la doamna Pryor nu venea să-i aducă aminte Carolinei că ar fi cazul să se neliniştească. De fapt nici nu erau de făcut lucruri prea grele; dar o angajată cu plată poate că le-ar fi socotit grele.

Bucurându-se de asemenea îngrijiri, era ciudat că bolnava nu se făcea bine. Totuşi aşa stăteau lucrurile: se topea ca orice morman de zăpadă la venirea dezgheţului; se ofilea ca orice floare pe vreme, de secetă. Domnişoara Keeldar, printre gândurile căreia rareori se rătăcea şi cel al morţii, la început nu

se temuse deloc de soarta prietenei; dar văzând-o, atunci când venea s-o viziteze, cum se schimbă şi cum se topeşte, panica i se strecură în suflet. Se duse la domnul Helstone şi îi vorbi cu atâta energie, încât parohul se văzu silit, chiar dacă în ciuda voinţei sale, să admită ideea că nepoata ar putea să sufere de ceva mai grav decât o simplă migrenă; iar când doamna Pryor veni şi îl rugă frumos să aducă un doctor, i se răspunse că dacă îi făcea plăcere n-are decât să cheme şi doi. Veni numai unul, dar acesta unul era un fel de oracol; rosti nişte cuvinte misterioase a căror taină doar viitorul avea s-o dezlege, scrise câteva reţete, dădu unele indicaţii – totul pe un ton de strivitoare autoritate – băgă banii în buzunar şi se duse. Probabil ştia destul de bine că nu poate fi de niciun folos, dar nu-i făcea plăcere s-o spună deschis.

Totuşi, printre vecini nu se aflase că ar fi vorba despre o boală serioasă. La Hollow's Cottage se credea doar că răcise foarte rău, dat fiind că aşa îi comunicase Hortensei printr-un bilet; aşa că mademoiselle se mulţumise să-i trimită două borcane cu gem de coacăze, o reţetă pentru o infuzie şi câteva sfaturi aşternute pe hârtie.

Când află că chemaseră doctorul, doamna Yorke râse batjocoritor pe seama nazurilor ipohondrice ale celor bogaţi şi trândavi, care, afirma dânsa, neavând altceva la ce se gândi în afară de propria lor persoană, trimit numaidecât după medic chiar şi dacă îi doare puţin degetul cel mic.

„Bogaţii şi trândavii", reprezentaţi prin persoana Carolinei, se scufundau între timp cu mare iuţeală într-o stare de apatie al cărei progres rapid îi nedumerea adânc pe toţi cei care îi erau martori, cu excepţia unuia singur; căci acel unul singur se gândea cu câtă uşurinţă un edificiu subminat se poate prăbuşi dintr-o dată în completă ruină.

Bolnavii au uneori ciudăţenii ce nu pot fi înţelese de cei care îi îngrijesc, iar Caroline avea una ce nu putea fi înţeleasă, la început, nici măcar de duioasa ei soră de caritate. Într-o anume zi din săptămână, la un anume ceas fie că se simţea mai rău ori se simţea mai bine - cerea să fie ridicată şi îmbrăcată şi să i se îngăduie să stea în fotoliul ei, lângă fereastră. În starea asta rămânea până după ora amiezii; oricâtă epuizare şi slăbiciune ar fi trădat aspectul ei palid, respingea blând îndemnurile la odihnă până când orologiul bisericii nu vestea ceasul amiezii; de îndată

ce se auzeau cele douăsprezece bătăi, redevenea supusă şi se întindea cuminte în pat. Pe urmă, de cele mai multe ori, îşi înfunda adânc faţa în pernă şi strângea păturile în jurul trupului, ca şi cum ar fi încercat să se apere de lume şi de soare, care o oboseau; nu o singură dată, pe când stătea astfel, un tremur uşor scutura patul de suferinţă şi un hohot slab de plâns spărgea tăcerea din jur. Lucrurile acestea nu scăpau doamnei Pryor.

Într-o marţi de dimineaţă, ca de obicei, ceruse îngăduinţa să se scoale şi acum, îmbrăcată în capotul ei alb, şedea în fotoliu puţin înclinată în faţă, uitându-se atentă şi răbdătoare printre zăbrele. Doamna Pryor se afla puţin mai în spatele ei, şi s-ar fi zis că e ocupată cu împletitul, dar în realitate o supraveghea. O schimbare se petrecu pe chipul palid şi îndurerat şi îi însufleţi melancolia; o sclipire apăru în ochii trişti, redându-le luciul; se ridică pe jumătate şi privi afară cu încordare. Doamna Pryor veni încet lângă ea şi i se uită peste umăr. De la fereastra aceea se vedea curtea bisericii, dincolo de ea drumul, iar pe drum, mergând în trap întins, apăru un călăreţ. Silueta aceea nu era prea depărtată ca să nu poată fi recunoscută; doamna Pryor avea privire ageră şi îl cunoştea pe domnul Moore. Chiar în clipa când o ridicătură de pământ îl ascunse vederii, orologiul sună ceasurile douăsprezece.

— Pot să mă întind la loc în pat? întrebă Caroline.

Sora de caritate o ajută să se vâre în pat; după ce o înveli şi trase perdeaua, rămase în apropiere, să asculte. Micuţa sofa se cutremură şi hohotul stăpânit se auzi limpede. O contracţie ca de adâncă durere schimbă trăsăturile doamnei Pryor; începu să-şi frângă mâinile; un geamăt îi porni stins de pe buze. Acum îşi aduse aminte că marţea era zi de târg la Whinbury; domnul Moore trebuia să treacă neapărat pe acolo, în drum spre târg, cu puţin înaintea amiezii.

Caroline purta în permanenţă legată pe după gât o panglică subţire de mătase de care atârna un breloc. Doamna Pryor zărise scânteierea acelui medalion de aur, dar nu-l putuse cerceta mai de aproape. Bolnava nu se despărţea niciodată de el; când era îmbrăcată îl ascundea în sân; dacă stătea în pat, îl ţinea totdeauna în mână.

În după-amiaza aceea de marţi, picoteala fugară – mai mult letargie decât somn – care uneori făcea ca zilele prea lungi să

treacă mai repede, o toropise cu totul pe bolnavă; era o zi de arşiţă; răsucindu-se în neastâmpărul pricinuit de – febră, dăduse păturile puţin la o parte; doamna Pryor se aplecă să le aranjeze mai bine; mâna mică şi străvezie aşezată fără vlagă pe pieptul fetei bolnave ţinea ca de obicei între degete comoara păstrată cu atâta grijă; iar degetele acelea a căror slăbiciune îţi făcea rău stăteau acum destinse în somn. Doamna Pryor trase uşurel panglica şi scoase la iveală un mic medalion

— Un lucru modest, aşa cum putea fi la îndemâna unei biete punguţe; sub cristalul ce acoperea una din feţe se vedea un cârlionţ de păr negru – prea scurt şi prea aspru ca să poată proveni de pe capul unei femei.

O mişcare agitată smuci legătura de mătase; bolnava tresări din somn şi se deşteptă. La trezire de obicei gândurile îi erau cam împrăştiate; privirile de cele mai multe ori rătăcite. Ridicându-se pe jumătate ca stăpânită de groază, exclamă:

— Nu, Robert, nu mi-l lua! Nu! Este ultima mea mângâiere – lasă-mă să-l păstrez. Nu spun niciodată al cui păr este şi n-o arăt niciodată nimănui.

Doamna Pryor şi dispăruse dincolo de perdea; lăsată mult pe spate într-un fotoliu mare de lângă pat, nu putea fi văzută. Caroline privi zăpăcită prin cameră şi crezu că nu mai e nimeni. În vreme ce gândurile rătăcite i se reîntorceau în minte, fiecare strângându-şi aripile firave pe ţărmul acela jalnic, ca nişte biete păsărele sleite de puteri – văzând golul din jur şi percepând tăcerea deplină, se crezu singură. Încă nu îşi revenise; poate că sănătoasa stăpânire de sine şi autocontrolul nici n-aveau să-i mai fie vreodată la-ndemână; poate că lumea aceea în care vieţuiesc cei tari şi norocoşi îi şi fugise pentru vecie de sub picioare; aşa, cel puţin, i se părea ei deseori. Cât fusese sănătoasă n-avusese niciodată obiceiul de a gândi cu glas tare; dar acum nici nu-şi dădu seama când cuvintele începură să-i zboare de pe buze.

„Vai! *Vreau* să-l mai văd. O dată înainte ca totul să se sfârşească. Cerul *ar putea* să-mi acorde această favoare!“ striga. „Doamne, hărăzeşte-mi o asemenea alinare înainte de clipa morţii!“ se auzi mai departe umila-i rugă.

„Dar până nu mor el n-are să afle că sunt bolnavă; şi-are să vină abia după ce au să mă pună în coşciug fără simţire, rece şi ţeapănă.”

„Ce-are să simtă atunci sufletul meu eliberat? Oare poate vedea şi poate să ştie ce se întâmplă cu ţărna? Pot spiritele, prin vreun mijloc oarecare, să ia legătura cu carnea însufleţită? Morţii se mai pot oare întoarce vreodată la cei pe care îi părăsesc? Se pot întruchipa în elemente? Va putea vântul, apa, focul să-mi deschidă o cale către Moore?“

„Să n-aibă oare niciun înţeles faptul că vântul şopteşte uneori aproape cu glas omenesc – cântă aşa cum l-am auzit eu în vremea din urmă cântând în toiul nopţii – sau şuieră pe lângă fereastră hohotind ca pentru dureri ce se pregătesc să vină? Atunci, oare, nimic nu-l mână din urmă – nimic nu-l însufleţeşte?“

„Dar nu se poate, într-o noapte aproape că mi-a vorbit cu cuvinte; spunea o poveste pe care chiar aş fi putut s-o aştern pe hârtie, numai că eram înspăimântată şi n-am avut curaj să mă duc să caut creion şi hârtie în lumina aceea puţină a luminării.“

„Ce este electricitatea aceea despre care se vorbeşte atâta, ale cărei schimbări fac să ne simţim bine sau să fim bolnavi; a cărei lipsă sau abundenţă excesivă sunt distrugătoare, al cărei echilibru sănătos readuce viaţa? Ce sunt toate înrâuririle ce se revarsă asupra noastră din atmosferă, care se joacă într-una pe nervii noştri ca degetele mâinii pe coardele întinse, făcând să răsune când o notă veselă şi când un vaier – acum un clocot de bucurie, şi îndată după aceea cei mai trist dintre ritmuri?“

„Unde se află lumea cealaltă? În ce va consta viaţa cealaltă? De ce întreb? N-am oare pricini să cred că în prea mare grabă se apropie pentru mine ceasul acela când vălul va fi ridicat de pe toate tainele? Nu ştiu oare că Marea Taină stă gata să se abată prea timpuriu asupra mea? Spirite nemărginite în a cărui bunătate mă încred; pe care socotindu-te părintele meu, te-am implorat zi şi noapte încă din fragedă copilărie – aibi milă de neputincioasa creaţie a mâinilor tale! Susţine-mă în încercarea asta de care mi-e teamă şi căreia trebuie să mă supun. Hărăzeşte-mi putere! Hărăzeşte-mi răbdare! Hărăzeşte-mi - vai! *hărăzeşte-mi* CREDINŢĂ!“

Căzu îndărăt pe pernă. Doamna Pryor izbuti să se strecoare neauzită afară din cameră; se reîntoarse puţin mai târziu, în aparenţă la fel de liniştită ca şi când n-ar fi auzit acel straniu monolog.

A doua zi veniră mai mulţi vizitatori. Se răspândise vestea că

domnişoarei Helstone îi e tot mai rău. Domnul Hall şi sora sa Margaret se înfăţişară; după ce zăboviră o vreme în camera bolnavei, amândoi ieşiră de acolo plângând; o găsiseră pe bolnavă mult mai rău decât s-ar fi aşteptat. Veni şi Hortense Moore. Caroline păru încurajată de prezenţa ei; o asigură, zâmbind, că nu era vorba de o boală primejdioasă; îi vorbi cu glas stins, dar vesel. Şi cât a rămas domnişoara Moore acolo, însufleţirea a făcut să i se urce sângele în obraji – arăta mai bine.

— Ce face domnul Robert? o întrebă doamna Pryor în vreme ce Hortense se pregătea să plece.

— Se simţea foarte bine când a plecat.

— A plecat?! Nu e acasă?

Atunci i se explică doamnei Pryor că unele informaţii primite de poliţie cu privire la răzvrătiţii pe care îi urmărea făcuseră necesară plecarea lui în dimineaţa aceea la Birmingham, unde probabil urma să rămână vreo două săptămâni.

— Dânsul ştie că domnişoara Helstone e foarte bolnavă?

— Nu, da’ de unde! Credea şi el, ca şi mine, că e vorba doar de-o răceală mai zdravănă.

După această vizită, doamna Pryor avu grijă să nu se apropie de patul Carolinei vreme de mai bine de o oră; o auzea că plânge şi n-avea destulă tărie ca să-i vadă lacrimile.

Înspre seară, îi aduse nişte ceai. Caroline deschise ochii după un moment de toropeală şi îndreptă către sora ei de caritate o privire din care se vedea că n-o recunoaşte. Dar spuse:

— În dimineaţa asta de vară, pe când stăteam la fereastra din biroul administraţiei, am simţit cum dinspre crâng vine până la mine mireasma caprifoiului.

Asemenea cuvinte ciudate, pornite de pe buze palide, străpung inima ascultătorului mai dureros decât oţelul. În cărţi poate că sună romantic; dar în viaţa adevărată sunt o tortură cumplită.

— Draga mea, mă recunoşti? întrebă doamna Pryor.

— Mă dusesem acolo să-l chem pe Robert la micul dejun; şi-am fost cu el prin grădină; el m-a chemat; o rouă bogată a înviorat florile; şi piersicile încep să se coacă.

— Draga mea! Draga mea! se jeluia mereu sora de caritate.

— Credeam că e ziuă – mult după răsăritul soarelui; se pare că-i întuneric – a răsărit luna?

Luna nu răsărise de mult, dar acum se uita la ea rotundă şi galeşă; plutind pe întinderile albastre fără nicio pată de nor, o privea liniştită.

— Atunci nu e dimineaţă? Nu sunt la vilă? Cine e aici? Văd pe cineva lângă patul meu.

— Eu sunt – prietena ta – cea care te îngrijeşte - sunt... Sprijină-ţi capul pe umărul meu – fă o sforţare şi trezeşte-te. Apoi doamna Pryor rosti cu glas mai slab: Îndură-te, Dumnezeule! Dă-i *ei* viaţă şi *mie* putere! Trimite-mi curaj – învaţă-mă ce să spun!

Câteva minute se scurseră în linişte. Bolnava stătea tăcută şi inertă în braţele tremurătoare – sprijinită pe pieptul zbuciumat al surorii de caritate. În cele din urmă Caroline şopti;

— Mă simt mai bine acum, mult mai bine – şi ştiu unde sunt: aici, lângă mine, e doamna Pryor; visam, şi când mă trezesc din vis am obiceiul să vorbesc: bolnavii fac deseori aşa. Cât de tare vă bate inima, doamnă! Nu vă speriaţi.

— Nu sunt speriată, fetiţa mea; doar o mică nelinişte care o să treacă. Ţi-am adus puţin ceai, Cary, făcut chiar de unchiul tău. Ştii şi tu cum spune el: că nicio gospodină nu e în stare să facă ceai aşa de bun cum e cel pregătit de mâna lui. Hai, gustă-l. E îngrijorat când află cât de puţin mănânci; tare s-ar bucura dacă ar şti că ai mai multă poftă de mâncare!

— Mi-e sete: vreau să beau ceva. Şi bău cu înfrigurare. Apoi întrebă: Cât e ceasul, doamnă?

— E trecut de nouă.

— Nu-i mai mult? Vai! mai am încă o noapte lungă înaintea mea; dar ceaiul mi-a dat puteri. Am să mă ridic în capul oaselor.

Doamna Pryor o ridică şi îi potrivi pernele.

— Mulţumesc lui Dumnezeu! Nu sunt totdeauna aşa de slabă, bolnavă şi neputincioasă. M-am simţit rău toată după-amiaza, de când a plecat Hortense; poate că noaptea o să mă simt mai bine. E-o noapte frumoasă, nu-i aşa? Luna străluceşte în toată splendoarea.

— Foarte frumoasă – o minunată noapte de vară. Clopotniţa sticleşte albă aproape ca argintul.

— Şi curtea bisericii pare liniştită.

— Da. Şi grădina la fel. Roua străluceşte pe frunze.

— Oare printre morminte se văd multe buruieni şi urzici înalte, sau arată îngrijite, cu brazde de iarbă şi flori?

— Pe unele movile de pământ văd flori cu petalele strânse strălucind ca perlele. Thomas a tuns ştevia şi iarba prea crescută şi a curăţat locul.

— Totdeauna am ţinut să se facă treaba asta; când vezi locul bine îngrijit, parcă te unge la inimă. Şi mai că aş zice: înăuntrul bisericii, în clipa asta, lumina lunii trebuie să strălucească la fel de frumos ca şi în cameră la mine. Pe fereastra dinspre răsărit trebuie să se reverse din plin asupra pietrei funerare a familiei Helstone. Închid ochii şi parcă văd epitaful bietului meu tată scris cu litere negre pe marmura albă. Iar sub el e loc destul şi pentru alte inscripţii.

— Azi-dimineaţă a venit William Farren să vadă de florile tale; îi era teamă că tu n-ai să te poţi ocupa de ele şi au să sufere din pricină că sunt lăsate în părăsire. A luat cu el acasă două dintre plantele tale favorite, ca să le îngrijească aşa cum ştie el.

— Dacă ar fi să fac un testament, lui William i-aş lăsa toate plantele mele; prietenei mele Shirley i-aş lăsa medalioanele şi alte fleacuri ce-mi aparţin – în afară de unul singur, acela nu trebuie să-mi fie luat de la gât – iar dumneavoastră, doamnă, cărţile. Apoi, după o pauză, adăugă: Doamnă Pryor, simt că aş dori din toată inima ceva.

— Ce anume, Caroline?

— Ştiţi că pentru mine e totdeauna o adevărată desfătare să vă aud cântând; fiţi bună şi cântaţi chiar acum un imn, cântaţi imnul acela care începe cu:

Our God, our help în ages past, -
Our hope for years to come;
Our shelter from the stormy blast;
Our refuge, haven, home![1]

Şi doamna Pryor se supuse de îndată.

Nu era de mirare că domnişoarei Helstone îl plăcea atât de mult s-o asculte cântând; chiar şi când vorbea, glasul îi era dulce şi curat ca sunetul argintului; în cântec, răsuna aproape divin. Nici fluierul şi nici cimpoiul n-ar fi putut intona note mai limpezi. Dar tonul rămânea ceva neînsemnat în comparaţie cu

[1] O, Dumnezeule, sprijin al nostru în veacuri trecute, - / Nădejdea noastră în anii ce vor să vină: / Adăpost al nostru împotriva înverşunărilor furtunii; / Scăparea, limanul şi vatra noastră!

emoţia ce răzbătea în glas: o vibraţie nespus de gingaşă revărsată dintr-o inimă simţitoare.

Auzind acele dulci acorduri, slujnicele ieşiră din bucătărie şi se strecurară la picioarele scării ca să asculte; până şi bătrânul Helstone, pe când se plimba prin grădină cugetând asupra firii slabe şi nestatornice a femeii, se opri pe cărare ca să poată prinde mai bine acea jalnică melodie. Cum de se întâmplă să-i aducă aminte de răposata sa nevastă pe care o uitase, n-ar fi putut spune; nici din ce pricină îl îndemna să fie mai preocupat decât fusese până atunci de adolescenţa pe cale de încheiere a Carolinei. Se bucură când îşi aduse aminte că îi făgăduise lui Wynne, magistratul, să-i facă o vizită în seara aceea. Tristeţea şi gândurile întunecate nu le putuse suferi niciodată; de câte ori simţea că îl ameninţă, găsea un mijloc pentru a le alunga cât mai repede. Şi pe când păşea peste pajişti, imnul îl însoţea auzindu-se din ce în ce mai stins; grăbi paşii totdeauna destul de repezi, ca să-l poată lăsa cu totul în urmă.

Thy word commands our flesh to dust -
Return, ye sons of men;
All nations rose from earth at first.
And turn to earth again.

A thousand ages în Thy sight
Are like an evening gone;
Short as the watch that ends the night,
Before the rising sun.

Time, like an ever-rolling stream,
Bears all its sons away;
They fly, forgotten, as a dream
Dies at the opening day.

Like flowery fields, the nations stand,
Fresh in the morning light;
The flowers beneath the mower’s hand
Lie withering ere ’tis night.

Our God, our help în ages past, -
Our hope for years to come;

Be Thou our guard while troubles last, -
O *Father, be our home!*[1]

— Acum cântaţi un cântec – un cântec scoţian, o rugă Caroline când se sfârşi imnul. Cântaţi *Ye banks and braes o'bonny Doon*[2].

Din nou doamna Pryor se supuse, ori încercă să se supună. La sfârşitul primei strofe se opri; îi era cu neputinţă să mai continue; inima îi era atât de plină de emoţii, încât simţămintele ei se revărsaseră.

— Plângeţi din pricina sentimentalismului adânc al melodiei; veniţi lângă mine şi am să vă liniştesc, îi spuse Caroline cu glas încărcat de milă.

Doamna Pryor veni; se aşeză pe marginea patului bolnavei şi lăsă braţele acelea fără vlagă să se încolăcească în jurul ei.

— Dumneavoastră de multe ori mă alinaţi pe mine, lăsaţi-mă să vă alin şi eu pe dumneavoastră, şopti fata sărutând-o pe obraz. Fiindcă sper, adăugă de îndată, că nu din pricina mea plângeţi.

De data asta nu veni niciun răspuns.

— Credeţi că n-am să mă mai fac bine? Nu mă simt foarte bolnavă – doar slăbită.

— Dar mintea, Caroline, mintea ta e în adâncă suferinţă; inima ţi-e aproape strivită – ai fost atât de mult neglijată, de atâtea ori respinsă, lăsată să te scalzi în nefericire!

— Cred că mâhnirea este, şi a fost totdeauna cea mai rea boală de care am suferit eu. Câteodată îmi trece prin minte că de s-ar întâmplă ca o mare fericire să se abată asupra mea, încă

---

[1] Porunca ta încredinţează carnea noastră ţărânii – / Întoarceţi-vă, fii ai neamului omenesc / Toate seminţiile din ţărână s-au ridicat mai întâi, / Şi-apoi tot în ţărână se întorc. // În faţa ta o mie de ani / Sunt ca o seară care a trecut; / Scurtă ca veghea ce încheie noaptea / Înainte de răsăritul soarelui. // Ca un şuvoi de ape ce nu cunosc odihna, timpul / Îşi ia cu sine şi îşi duce toţi fiii; / Iar ei zboară, uitaţi, cum un vis / Moare în faptul zilei. // Ca nişte câmpii înflorite stau seminţiile, / Falnice în lumina dimineţii; / Căzute sub mâna cosaşului / Se vor veşteji de mai înainte de căderea nopţii. // O, Dumnezeule, sprijin al nostru în veacuri trecute, – /Nădejdea noastră în anii ce vor să vină; / Fii-ne ocrotitor în vremuri de restrişte, – / O, tată, fii-ne vatră a noastră.

[2] Voi, maluri şi lunci, ale mândrului Doon (râu în Scoţia).

aş mai putea să revin la viaţă.

— Ai vrea să trăieşti?

— N-am nicio ţintă în viaţă.

— Mă iubeşti, Caroline?

— Foarte mult şi foarte sincer, uneori mai mult decât pot spune cuvintele. Chiar acum parcă simt că aproape aş fi în stare să-mi contopesc inima cu a dumneavoastră.

— Mă întorc numaidecât, draga mea, spuse doamna Pryor în vreme ce o culca pe Caroline înapoi pe perne.

O lăsă acolo şi se strecură până la uşă, întoarse încet cheia în broască, verifică să vadă dacă se încuiase, apoi reveni lângă pat. Se aplecă asupra bolnavei. Trase perdeaua mai la o parte ca să îngăduie razelor lunii să pătrundă în voie. O cerceta pe fată cu priviri arzătoare. Apoi spuse, vorbind repede şi cu glas schimbat:

— Atunci, dacă mă iubeşti, dacă ţi se pare că – pentru a folosi chiar cuvintele tale – „ai putea să-ţi contopeşti inima cu a mea“, n-are să fie nici surpriză neplăcută şi nici durere pentru tine să afli că inima *aceea* este izvorul de la care s-a împlinit inima ta: că din vinele *mele* a izvorât şuvoiul ce curge în vinele *tale;* că eşti a *mea* – fiica mea – propriul meu copil.

— Doamnă Pryor…

— Propriul meu copil!

— Asta înseamnă., vreţi să spuneţi… că m-aţi înfiat?

— Vreau să spun că de nu ţi-am dăruit nimic altceva, ţi-am dăruit viaţa; că te-am purtat în pântec – şi te-am alăptat; că sunt cu adevărat mamă; nicio altă femeia din lume nu poate năzui către titlul ăsta – fiindcă e *al meu.*

— Dar doamna James Helstone… dar nevasta tatălui meu, pe care nu-mi aduc aminte s-o fi văzut vreodată… ea e mama mea!

— Da – *este* mama ta; James Helstone a fost bărbatul *meu.* Îţi spun că eşti *a mea.* Am dovedit-o. Mi-am închipuit că poate eşti în întregime numai a lui, ceea ce ar fi însemnat pentru mine o crudă soartă; dar văd că *nu-i* aşa. Dumnezeu mi-a îngăduit ca să fiu părinte al cugetului copilei mele – mie îmi aparţine – e bunul meu, e dreptul *meu.* Trăsăturile tale sunt ale lui James. Avea un chip tare frumos când era tânăr şi încă nepervertit de greşeli. Tata, draga mea, ţi-a dăruit ochii ăştia albaştri şi părul castaniu şi mătăsos; el ţi-a dăruit ovalul feţei şi trăsăturile ei armonioase; înfăţişarea exterioară, de la *el* o ai; dar sufletul şi mintea sunt

ale *mele;* răsadul lor de la *mine* l-ai primit şi au crescut în chip fericit, s-au dezvoltat până la cea mai aleasă ţinută. Îmi stimez şi îmi accept copila tot atât de mult cât o iubesc din adâncul inimii.

— Oare să fie adevărat ce aud? Nu cumva e un vis?

— Aş dori ca tot atât de adevărat să fie că vlaga şi culorile sănătăţii au să-ţi înflorească din nou în obraji.

— Propria mea mamă! Să fie ea o fiinţă pe care s-o pot iubi tot atât de adânc cum vă iubesc pe dumneavoastră? Îndeobşte oamenii nu prea o îndrăgeau, aşa am fost lăsată să înţeleg.

— Ţi-au spus ei treaba asta? Bine, uite, acum mama ta îţi spune că, neavând darul de a plăcea oamenilor în general, nu-i pasă de încuviinţările şi aprobarea lor; toate gândurile îi sunt acum adunate asupra copilei sale. Copila aceasta o primeşte, ori o respinge?

— Dar dacă *eşti* într-adevăr mama mea, pentru mine lumea se schimbă cu totul. Sigur că pot să trăiesc – aş dori să mă fac bine…

— *Trebuie* să te faci bine. De la sânul meu ai primit viaţă şi putere când erai o mogâldeaţă micuţă şi bălaie peste ai cărui ochi albaştri obişnuiam să vărs lacrimi, temându-mă să nu recunosc în însăşi frumuseţea ta semnele acelor trăsături ce-mi pătrunseseră în piept ca un pumnal şi îmi străpunseseră sufletul ca o spadă. Fetiţa mea! Îndelungă vreme am fost despărţite; dar acum m-am întors să-ţi dăruiesc din nou dragostea mea.

O strânse la pieptul ei; o cuprinse în braţe şi o legănă duios, ca şi cum ar fi încercat să adoarmă un prunc.

— Mamă! Mămica mea!

Odrasla se cuibări lângă mama; mama, simţindu-i dragostea şi auzindu-i chemarea, o strânse şi mai cu putere la piept. O acoperi cu sărutări înăbuşite; şi-i murmura cuvinte dragi, aşa cum îşi dezmiardă şi turturica puii.

Şi multă vreme acolo în odaie se înstăpâni liniştea.

— Dar unchiul ştie?

— Unchiu-tău ştie; i-am spus încă din prima zi când am venit să stau cu tine.

— Şi m-a recunoscut când ne-am întâlnit prima oară la Fieldhead?

— Cum s-ar fi putut altfel? Când au fost anunţaţi domnul şi

domnişoara Helstone, am ştiut că o să-mi văd fiica.

— Prin urmare asta te-a tulburat; am văzut numaidecât că eşti emoţionată.

— N-ai văzut nimic, Caroline; ştiu să-mi tăinuiesc simţămintele. Niciodată n-o să-ţi poţi da tu seama ce veacuri de senzaţii stranii am trăit în cele două minute care s-au scurs între clipa când ţi s-a pronunţat numele şi clipa când ai apărut pe uşă. N-ai să poţi afla niciodată cât m-au izbit înfăţişarea, expresia, umbletul tău.

— De ce? Ai fost dezamăgită?

— Cum o fi arătând? mă întrebasem mereu. Iar când am văzut cum arăţi, era cât pe-aci să cad din picioare.

— Mamă, dar de ce?

— Faţă în faţă cu tine tremuram ca frunza. Îmi spuneam: „Niciodată n-are să fie a mea; niciodată n-are să mă cunoască”.

— Dar n-am spus şi n-am făcut nimic deosebit, Eram doar puţin cam intimidată la gândul că am să fiu prezentată unor străini, atât şi nimic mai mult.

— Mi-am dat curând seama că eşti intimidată; şi ăsta a fost primul lucru liniştitor pentru mine. Dacă ai fi arătat ca o ţărăncuţă, necioplită, stângace, aş fi fost mulţumită.

— Nu mai înţeleg nimic.

— Aveam toate motivele să mă tem de o înfăţişare fără cusur, să nu mă încred într-o purtare cordială şi degajată, să tremur de frică în faţa distincţiei, graţiei şi curteniei. Pe vremea când eram singuratică, nefericită, tânără şi neştiutoare – o guvernantă frântă de trudă, zdrobită de muncă fără satisfacţii, gata să mă prăbuşesc înainte de vreme – frumuseţea şi curtenia mi-au ieşit în cale. Şi pe acestea, Caroline, atunci când mi-au zâmbit le-am luat drept îngeri coborâţi pe pământ! Le-am urmat până în casa unde sălăşluiau, iar după ce fără nicio rezervă mi-am depus în mâinile lor orice nădejde de fericire în viitor, am fost sortită să fiu martora unor transformări petrecute chiar în sânul căminului meu: să văd cum masca albă este dată la o parte, să văd cum travestiul strălucitor e lăsat să cadă, iar în faţa mea rămâne… Of, Dumnezeule! *Cât* am suferit! Se prăbuşi pe perne. *Cât* am suferit! Nimeni nu vedea – nimeni nu ştia; de nicăieri nu venea un gest de compătimire – un semn de izbăvire – o licărire de nădejde în îndreptare!

— Linişteşte-te, mamă; acum toate au trecut.

— Au trecut şi nu fără folos. M-am străduit să urmez cuvântul Domnului şi să-mi păstrez răbdarea; el mi-a fost sprijin în zilele durerii. Eram înnebunită de spaimă - am fost chinuită; prin multe şi grele încercări mi-a condus paşii până la o mântuire ce mi s-a arătat în vremea din urmă. Teama mă chinuia – şi el mi-a alungat-o hărăzindu-mi în locul ei această dragoste deplină... Dar, Caroline...

Aşa îşi chemă copila, după o pauză.

— Da, mamă.

— Îţi cer ca atunci când vei revedea pentru prima oară mormântul tatălui tău, să respecţi numele dăltuit acolo în piatră. Ţie nu ţi-a făcut decât bine. Ţie ţi-a închinat toată comoara lui de frumuseţi; fără să-i adauge cândva vreun negru păcat. Tot ce ai primit *tu* de la el este minunat. Îi datorezi recunoştinţă. Încheierea socotelilor noastre comune las-o doar în seama lui şi a mea. Să nu te amesteci; Dumnezeu este cel chemat să facă dreptate. Legile acestei lumi niciodată nu ne pot sta aproape - niciodată! Când a fost vorba să mă apere, s-au dovedit neputincioase ca un fir de trestie putredă! — incapabile ca o bâlbâială de idiot când a fost vorba să-l îndrume pe el! Aşa cum ai spus şi tu, acum toate au trecut; între noi doi se află mormântul. Acolo doarme – în cimitirul de-aici! Şi ţăranii lui îi spun în seara asta ceea ce n-am spus încă niciodată până acum: „James, dormi în pace! Uite, cumplita datorie faţă de mine îţi este iertată! Priveşte, cu propria-mi mână şterg lungul şi întunecatul pomelnic! James, copilul tău ispăşeşte: această fiinţă plină de viaţă – întru totul asemănătoare ţie la chip – această făptură cu trăsăturile tale nealterate - acest dar nepreţuit pe care mi i-ai făcut s-a cuibărit cu dragoste la inima mea şi cu glas fierbinte m-a numit “mamă”. Bărbate al meu, iertat să fii!

— Draga mea mamă, bine ai făcut! Oare duhul tatii ne poate auzi? Se simte oare mai alinat dacă află că încă îl iubim?

— Eu nu despre iubire am pomenit, ci despre iertare. Păstrează în minte adevărul, copila mea – n-am pomenit despre dragoste! Şi de va fi ca în pragul veşniciei să se afle de faţă şi să mă vadă trecându-l, tot vorbele astea le voi avea în cuget.

— Vai, mamă, cât trebuie să fi suferit!

— Ei, copila mea! Inima omenească *poate* să sufere. Ea este în stare să cuprindă mai multe lacrimi decât apele oceanului.

Niciodată nu ştim cât de adâncă şi cât de nesfârşită este această inimă, până ce nenorocirea nu începe a-şi dezlega baierile norilor ca s-o umple cu potopul întunericului.

— Mamă, dă-le pe toate uitării!

— Uitării! rosti însoţindu-şi exclamaţia cu cel mai straniu surâs fantomatic. Polul Nord va da năvală către cel de Sud, peninsulele Europei se vor muta în golfurile Australiei – iar eu tot nu voi fi uitat.

— Taci, mamă! Odihneşte-te! Linişteşte-te!

Şi copila începu să-şi legene mama, aşa precum mama îşi legănase mai înainte copila. În cele din urmă, doamna Pryor izbucni în plâns; iar după ce plânse se mai potoli. Se reîntoarse la îngrijirile duioase a căror desfăşurare frământarea o curmase pentru o vreme. Îşi aşeză fiica pe pat, îi netezi perna şi îi întinse cearceafurile. Îi potrivi părul moale cu buclele răvăşite, iar fruntea umedă i-o răcori cu o licoare proaspătă şi înmiresmată.

— Mamă, spune-le să aducă o lumânare, să te pot vedea; şi roagă-l pe unchiul să mai treacă din când în când şi pe-aici prin cameră; vreau să-l aud cum îmi spune că sunt fiica ta. Şi, mămico, să-ţi iei cina aici; să nu mă laşi singură nicio clipă în noaptea asta.

— Vai, Caroline, ce bine că eşti atât de drăguţă! Spune – du-te, şi am să mă duc; vino – şi am să vin; fă cutare lucru, şi am să-l fac. La fel ca şi anumite trăsături, ai moştenit anumite gesturi. „Mămico” am să aud totdeauna înainte de a-mi cere ceva: o cerere de-a ta, rostită totuşi cu glas duios, mulţumesc lui Dumnezeu! Da, adăugă ea în şoaptă abia auzită, şi el a vorbit cu glas duios, odată – ca un flaut care răspândeşte note drăgăstoase; iar apoi, când nu mai era nimeni de faţă să audă, a făcut să răsune dezacorduri ce sfâşiau nervii şi-ţi îngheţau sângele în vine – sunete în stare să te scoată din minţi.

— Mi se pare atât de firesc, mămico, să-ţi cer ba cutare, ba cutare lucru; n-o să am nevoie decât de tine să-mi stai aproape şi numai tu să faci câte ceva pentru mine. Dar nu-mi îngădui să devin obositoare; opreşte-mă dacă vezi că întrec măsura.

— Nu trebuie să te bizui pe mine ca să te opresc; supraveghează-te tu singură. Sunt destul de puţin înzestrată cu curaj moral; lipsa acestuia este osânda mea. Din pricina asta am ajuns o mamă denaturată – asta m-a ţinut departe de copilul meu în timpul celor zece ani scurşi de când, după moartea

tatălui tău, aş fi avut posibilitatea să te recapăt; asta mi-a paralizat mai întâi braţele şi a făcut ca fetiţa pe care aş fi putut s-o mai păstrez un timp lângă mine, să fie smulsă prea devreme din îmbrăţişarea acestor braţe.

— Cum s-a întâmplat, mămico?

— Te-am lăsat să pleci când erai un biet copilaş, fiindcă erai frumoasă şi eu mă îngrozeam de frumuseţea ta; o socoteam stigmatul perversiunii. Când aveai opt ani mi-au trimis portretul tău, iar portretul ăsta mi-a întărit temerile. Dacă mi-ar fi înfăţişat un copil de la ţară ars de soare – un copil oarecare, greoi şi necioplit - numaidecât m-aş fi zbătut să te recapăt; dar acolo, sub hârtia albă de mătase, am văzut înmugurind gingăşia unei flori aristocratice – „micuţa lady“ se putea citi în fiece trăsătură. De prea puţină vreme izbutisem cu greu să mă târăsc de sub jugul unui preafin gentleman – ca o evadată, rănită, zdrobită, paralizată, ajunsă în pragul morţii – pentru a mai avea curajul să înfrunt pe reprezentanta lui încă şi mai fină, ca o adevărată zână. Dulcea domnişoară încântătoare mă umpluse de spaimă; aerul ei de eleganţă înnăscută îmi îngheţase şi măduva în oase. În viaţa mea nu avusesem prilej să întâlnesc sinceritatea, modestia şi bunătatea ca însuşiri ale frumuseţii. O înfăţişare atât de maiestuoasă şi fermecătoare, căutam să mă conving singură, nu poate ascunde decât o minte pervertită şi crudă. Şi nu aveam încredere în puterea educaţiei de a îndrepta o astfel de minte; sau, mai degrabă, mă îndoiam profund de posibilitatea mea de a o influenţa. Caroline, n-am avut curajul să-mi iau răspunderea educaţiei tale; am hotărât s-o las pe seama unchiului tău. Ştiam că deşi e sever, Matthewson Helstone e un om integru. Şi el şi tot restul lumii m-au judecat foarte aspru pentru această hotărâre stranie şi nedemnă de o mamă, şi am meritat să fiu judecată cu atâta asprime.

— Mămico, dar de ce ţi-ai luat numele de doamna Pryor?

— Era un nume din familia mamei. L-am luat ca să pot trăi liniştită, fără chinuri. Numele bărbatului îmi reamintea în chip prea viu viaţa din căsnicie; n-aş fi putut îndura. În afară de asta, eram ameninţată să fiu readusă cu forţa la sclavie. Aşa ceva nu era cu putinţă; aş fi preferat oricând năsălia drept pat şi mormântul drept cămin. Numele cel nou mi-a fost ca o pavăză; la adăpostul lui mi-am reluat vechea ocupaţie de educatoare. La început abia cu greu îmi puteam procura cele necesare vieţii.

Dar ce nespus de gustoasă era foamea când puteam să postesc în liniște! Cât de sigure păreau întunecimea şi frigul cumplit al unei vetre fără foc, atâta vreme cât nicio înfiorătoare imagine a spaimei nu venea să însângereze tristeţea! Cât de senină era singurătatea, când nu trebuia să mă tem de năvălirea violenţei şi viciului!

— Dar, mămico, ai mai fost pe aici şi înainte vreme. Cum a fost cu putinţă ca atunci când ai venit din nou, împreună cu domnişoara Keeldar, să nu te recunoască nimeni?

— N-am fost decât într-o scurtă vizită, ca logodnică, acum douăzeci de ani; iar pe atunci arătam cu totul altfel decât arăt acum: subţirică, aproape la fel de puţină la trup cum este astăzi fiica mea; înfăţişarea – până şi trăsăturile îmi sunt altele; părul, felul de a mă îmbrăca – toate sunt schimbate. Nici tu n-ai cum mă vedea în închipuire ca o fată subţirică şi tânără, îmbrăcată în rochii strâmte de muselină, cu braţele goale, cu brăţări şi coliere de mărgele, cu părul pieptănat în stil grecesc şi cu cârlionţii adunaţi deasupra frunţii.

— Probabil că într-adevăr arătai cu totul altfel. Mămico, am auzit uşa de la intrare deschizându-se. Dacă e cumva unchiul, fii bună şi roagă-l să vină puţin până sus, ca să mă pot asigura prin spusele lui că sunt într-adevăr trează şi în toate minţile, că nu trăiesc doar un vis şi nu am halucinaţii.

Din propria sa iniţiativă, parohul urca pe scări; iar doamna Pryor n-avu să-i facă decât un semn pentru a-l chema în odaia nepoatei.

— Sper că nu-i e mai rău? se interesă el îngrijorat.

— Cred că-i e mai bine. Are chef de conversaţie şi parcă a mai prins şi puteri.

— Foarte bine! încuviinţă preotul şi intră numaidecât în cameră. Ha! Ce faci, Cary? Ai băut ceaiul făcut de mine? Să ştii că ţi l-am preparat exact aşa ca pentru sufletul meu.

—]Până la ultimul strop, unchiule. Şi mi-a făcut tare bine, parcă mi-a dat viaţă. Mi-a venit gust să mai stau de vorbă, aşa că am rugat-o pe doamna Pryor să te poftească încoace.

Venerabilul ecleziast părea mulţumit, şi totuşi cam încurcat. Era dispus din toată inima să-i ţină nepoatei tovărăşie vreme de vreo zece minute, din moment ce ea o dorea, dar habar nu avea cum şi în ce fel s-o distreze. Îşi drese glasul – se foi pe loc.

— Ca mâine te pui pe picioare, spuse negăsind altceva mai

bun. Slăbiciunea asta are să-ţi treacă repede; pe urmă trebuie să bei vin negru – un butoi întreg, dacă eşti în stare – şi să mănânci vânat şi stridii. Îţi fac eu rost de ele, dacă există undeva pe lumea asta. Ascultă-mă pe mine! Până terminăm cu povestea asta te facem să fii mai voinică decât Samson.

— Unchiule, cine e doamna care stă lângă dumneata, la capul patului?

— Dumnezeule mare! se minună domnul Helstone. Doamnă… nu credeţi cumva că aiurează?

Doamna Pryor zâmbi.

— Ba aiurez, fiindcă mă aflu într-o lume de vis, spuse Caroline cu glas catifelat şi voios, şi vreau să te rog pe dumneata să-mi spui dacă lumea asta e într-adevăr vis ori e lumea reală. Ce doamnă avem în faţă? Dă-i un nume, unchiule.

— Doamnă, trebuie să-l chemăm iarăşi pe doctorul Rile, sau mai degrabă pe doctorul MacTurk; e mai puţin şarlatan. Thomas să pună şaua pe căluţ şi să se ducă să-l cheme.

— Nu. N-am nevoie de niciun doctor. Mămica are să fie singurul meu doctor. Acum înţelegi, unchiule?

Domnul Helstone îşi împinse ochelarii pe nas înspre frunte, scoase tabacherea şi îşi administră o priză din conţinutul ei. Astfel învigorat, răspunse foarte scurt:

— E limpede ca lumina zilei. Dumneavoastră i-aţi spus, doamnă?

— Şi e *adevărat?* întrebă Caroline ridicându-se în capul oaselor. E *într-adevăr* mama mea?

— N-ai să-ncepi să plângi, să faci cine ştie ce scenă, ori să te-apuce istericalele, dacă îţi răspund: Da?

— Să *plâng?* Aş plânge dacă mi-ai fi răspuns *Nu.* Acum ar fi cumplit să vină o dezamăgire. Dar de ce nu-i dai un nume; dumneata cum îi spui?

— Acestei doamne curajoase, îmbrăcată într-o rochie neagră ca de pe vremea bunicii, dar cu înfăţişare îndeajuns de tinerească pentru a putea să poarte şi veşminte mult mai arătoase, dacă ar vrea – acestei doamne eu îi spun Agnes Helstone. S-a măritat cu fratele meu James şi este văduva lui.

— Şi mama mea?

— Ce neîncrezătoare e micuţa asta! Uitaţi-vă la faţa ei, doamnă Pryor, puţin mai mare decât palma mea, şi vedeţi-o cât e de plină de înfrigurare şi emoţie. (Apoi către Caroline:) În orice

caz, dânsa şi-a dat osteneala să te aducă pe lume; vezi, de-ţi îndeplineşte îndatoririle faţă de ea însănătoşindu-te cât măi curând şi îndepărtând paloarea asta din obraji. Ce să mai vorbim! De obicei arăta destul de rotofeie; ce-o fi făcut cu carnea de pe oase, chiar de mi-aş da viaţa n-aş putea să ghicesc.

— Dacă *dorinţa* de a mă însănătoşi mă poate ajuta, atunci n-am să mai fiu multă vreme bolnavă. Azi-dimineaţă n-aveam nici motiv şi nici putere ca s-o doresc.

În clipa aceea Fanny bătu la uşă şi dădu de veste că cina e gata.

— Unchiule, dacă eşti bun, fii drăguţ şi trimite-mi ceva de mâncare – orice vrei, numai să fie din bucatele dumitale. Asta ar fi o treabă mai cuminte decât să mă apuce istericalele – nu crezi?

— Ai vorbit ca un adevărat înţelept, Cary. Ia să vezi tu dacă n-ai să fi mulţumită! Când femeile izbutesc să fie raţionale – şi, mai cu seamă, când sunt în stare să se facă înţelese – pot să mă descurc şi eu cu ele. Numai ce e vag, simţămintele suprarafinate, stările alambicate mă scot din fire. Să-mi ceară mie o femeie ceva de mâncat ori ceva de îmbrăcat – fie şi cea mai năstruşnică minunăţie ori platoşa lui Aron, o parte din lăcustele şi mierea sfântului Ioan ori brâul de piele ce-i întărea mijlocul - şi sunt cel puţin în stare să înţeleg ce vor; dar atunci când se zbat pentru nici ele nu ştiu bine ce – simpatie, simţăminte, asemenea abstracţiuni nedefinite – nu-s în stare de nimic; nu ştiu ce mi se cere; mă văd cu totul lipsit de puteri. Doamnă, îngăduiţi-mi să vă ofer braţul.

Doamna Pryor îi aduse la cunoştinţă că în noaptea aceea avea să rămână cu fiica ei. Ca urmare, Helstone le lăsă să stea împreună. Se întoarse curând, purtând o farfurie în chiar mâinile sale cele preasfinţite.

— Acum am adus pui, le anunţă; dar mâine o să avem potârnichi. Ridicaţi-o în capul oaselor şi puneţi-i un şal pe umeri. Pe cuvântul meu că mă pricep la îngrijit bolnavii. Ei, uite aici, asta-i chiar furculiţa mică de argint folosită de tine când ai venit prima oară în casa parohială; mi-am spus că dac-o aduc poate săvârşesc ceva ce ai putea spune şi tu că-i un gând fericit, o atenţie delicată. Pune mâna pe ea, Cary, şi înfulecă din toate puterile.

Caroline se strădui cât putu mai mult. Unchiul se încruntă când văzu în ce hal i se împuţinaseră puterile; totuşi, proroci lucruri mari pentru viitor. Şi cum bolnava lăudă hrana adusă de el şi îi zâmbi cu recunoştinţă, parohul se aplecă şi o sărută, zicând cu o voce sacadată şi aspră:

— Noapte bună, fetişcană! Domnul sa te aibă în pază!

În noaptea aceea Caroline se bucură de o tihnă atât de odihnitoare, aşa cum şedea înlănţuită de braţele mamei şi cu capul sprijinit de pieptul ei, încât uită să mai dorească orice altceva; şi cu toate că nu numai un singur vis o făcu să se zbuciume prin somn, atunci când se trezea gâfâind o mulţumire atât de caldă o năpădea odată cu trezirea, încât neliniştea i se potolea aproape în aceeaşi clipă.

În ce o priveşte pe mamă, îşi petrecu noaptea asemenea lui Iacob la Peniel[1] până în faptul zilei se rugă lui Dumnezeu, înălţându-i rugile cele mai fierbinţi.

CAPITOLUL XXV

Bate vântul dinspre apus

Cei destul de îndrăzneţi să se adreseze cu atâta ardoare divinităţii nu capătă întotdeauna darul cerut. Se poate întâmplă ca noapte după noapte sudorile agoniei să izvorască întunecând fruntea bolnavului; cel ce se roagă poate să strige după îndurare cu acel glas fără sunet folosit de suflet când se adresează Nevăzutului. Şi poate cerşi: „Cruţă-l pe cel atât de drag inimii mele. Tămăduieşte lumina vieţii mele. Nu smulge de lângă mine ceea ce dragostea îndelungată a făcut să fie una cu întreaga-mi fiinţă. Dumnezeule al cerurilor şi al pământului, apleacă-ţi urechea – auzi-mă – milueşte-mă!“ Iar după atâta strigăt şi zbuciumare, soarele se poate înălţa pe cer ca să-l vadă aproape răpus. Aceiaşi zori de ziuă, care obişnuiau să-l salute cu murmurele zefirilor, cu triluri de ciocârlii, pot să se desprindă acum, cu întâiele lor freamăte, de pe buzele dragi lipsite de

[1] În *Vechiul Testament*; aici Iacob s-ar fi luptat cu îngerul.

culoare şi reci.

„Vai! Ce noapte chinuitoare am avut. Azi-dimineaţă mă simt şi mai rău. Am încercat să mă ridic. Şi nu pot. Visuri cu totul neobişnuite m-au torturat.”

Pe urmă cel ce veghează se apropie de perna bolnavului şi vede o ciudată şi nouă alcătuire a trăsăturilor binecunoscute, simte numaidecât cum se apropie acele clipe de neîndurat, ştie că e voia Domnului ca idolul său să fie zdrobit, şi îşi lasă capul în piept, îşi supune sufletul sentinţei pe care nu are cum o ocoli şi pe care abia de izbuteşte s-o suporte.

Fericita doamnă Pryor! Încă se mai ruga, fără să ştie că soarele de vară se ridicase deasupra colinelor, când copilul i se deşteptă lin în braţele sale. Niciun geamăt sfâşietor şi inconştient – acel sunet în stare să ne sleiască atât de adânc puterile, încât chiar dacă am jurat să fim tari, un val de lacrimi nestăpânite ia cu sine jurământul – nu îi vesti deşteptarea. Şi niciun răstimp de apatie neînsufleţită nu îi urmă. Cele dintâi vorbe rostite nu erau acelea ale înstrăinaţilor de lumea noastră şi cărora începe să li se îngăduie a rătăci pe tărâmuri necunoscute celor vii. Era limpede: Caroline îşi aducea perfect aminte ce se întâmplase.

— Mămico, am dormit *atât* de bine! N-am visat şi nu m-am trezit decât de două ori.

Doamna Pryor se ridică brusc, pentru ca fiica să nu-i pontă vedea lacrimile de bucurie ce îi năpădiseră ochii la auzul drăgăstosului cuvânt „mămico” şi binevenita linişte ce le urmase

Multe zile în şir mama nu îndrăzni să se bucure decât cu teamă în suflet. Prima reîntremare păruse asemeni pâlpâirii unei lămpi ce stă să se stingă; dacă flacăra se înalţă luminoasă pentru o clipă, în cea următoare, rămasă fără vlagă, se-ascunde în căciulă. Epuizarea urma numaidecât după vioiciune.

Toată vremea erau vizibile emoţionante sforţări de a *arăta* mai bine, dar prea adesea puterile refuzau să dea ascultare voinţei; prea adesea încercările de a face faţă eşuau străduaniile de a mânca, de a vorbi, de a părea voioasă nu dădeau roade. Se scurseră ceasuri nenumărate în răstimpul cărora doamna Pryor se temea că strunele vieţii nu mai rezistau la încordare, deşi momentul când aveau să plesnească putea fi amânat.

În vremea asta mama şi fiica păreau să fi fost pe deplin date

uitării în împrejurimi. Era către sfârşitul lui august: vremea se păstra frumoasă, adică rămânea foarte secetoasă şi cu foarte mult praf, fiindcă un vânt uscat din răsărit suflase fără contenire în ultima lună; şi foarte senină, de asemenea, deşi un fel de abur palid atârna în văzduh părând să răpească orice adâncime cerului, orice prospeţime verdeţii câmpurilor şi orice strălucire luminii zilei. Aproape toate familiile din Briarfield plecaseră în vreo călătorie. Domnişoara Keeldar şi prietenii ei se duseseră la mare; la fel întreg clanul doamnei Yorke. Domnul Hall şi Louis Moore, între care, probabil ca urmare a similitudinilor de vederi şi de temperament, se legase o spontană şi strânsă prietenie, plecaseră „în nord" să facă pe jos o excursie în ţinutul Lacurilor. Până şi Hortense, care fără îndoială ar fi fost bucuroasă dacă ar fi rămas s-o ajute pe doamna Pryor la îngrijirea bolnavei, fusese cu atâta stăruinţă rugată de domnişoara Mann s-o întovărăşească din nou la Wormwood Wells, unde nădăjduia să-şi mai îndulcească suferinţele mult înrăutăţite de vremea neprielnică, încât se simţise obligată să se supună; şi într-adevăr, nu-i stătea în fire să refuze rugămintea ce făcea apel la bunătatea ei şi totodată – prin recunoaşterea unei stări de dependenţă – îi măgulea amorul-propriu. Cât despre Robert, de la Birmingham trebuise să se ducă la Londra, unde încă se mai afla.

Atâta vreme cât suflarea pustiurilor asiatice usca buzele şi înfierbânta vinele Carolinei, restabilirea ei fizică nu putea ţine pasul cu refacerea liniştii sufleteşti; dar veni o zi când vântul încetă să mai suspine la frontonul dinspre răsărit al casei parohiale şi la fereastra turnului bisericii. Un nor micuţ cât o mână omenească se înălţă către apus; răbufniri de vânt venite tot dintr-acolo îl împinseră înainte şi-l făcură să se lăţească; vremea ploioasă şi furtunoasă se înstăpâni pentru un timp. Când toate astea se sfârşiră, soarele se arătă plin de veselie, cerul îşi recâştigă azurul şi pământul verdeaţa; livida nuanţă holerică se şterse de pe chipul naturii: colinele se înălţau limpezi de-a lungul zărilor, eliberate de sub aburul palid aducător de friguri.

Tinereţea îi putu fi acum de oarecare folos Carolinei şi la fel se arătară şi îngrijirile mamei: amândouă – încoronate de binecuvântarea Domnului, trimisă pe aripile adierilor limpezi ale vântului dinspre apus ce se strecurau alinătoare şi proaspete prin veşnic deschisa fereastră a camerei – îi reînsufleţiră puterile

multă vreme aproape stinse.

În cele din urmă doamna Pryor îşi dădu seama că nădejdile prindeau pe-ncetul temei: începuse o adevărată şi vizibilă convalescenţă. Nu numai că zâmbetul Carolinei devenise mai luminos şi întreaga stare sufletească mai senină, dar o anumită expresie i se ştersese de pe chip şi din priviri – o expresie dureroasă şi de nedescris, dar uşor de reamintit de către cei ce urmăriseră evoluţia primejdioasei boli. Cu mult înainte ca vlăguitele trăsături ale chipului ei să înceapă a se împlini, sau culorile ofilite să înceapă a se înviora, se petrecu o schimbare mai subtilă: toate deveniră mai blânde şi mai calde. În loc de o mască de marmură şi nişte ochi sticloşi, doamna Pryor văzu sprijinită de pernă o faţă palidă şi destul de vlăguită, poate mai trasă decât arătase înainte, dar mai puţin jalnică: fiindcă acum era vorba de o fată bolnavă dar în viaţă – nu de un simplu mulaj alb, statuar şi împietrit.

La fel, în ultima vreme nu mai cerea întruna de băut. Cuvintele „Mi-e tare sete“ încetară de a-i fi unica lamentare. Uneori, după ce înghiţea câte ceva, mai spunea şi că a întremat-o; nu orice îmbiere la mâncare îi era la fel de silnică; câteodată chiar putea fi convinsă să-şi exprime o preferinţă. Cu câtă plăcere înfiorată şi grijă clocotind de dragoste îi pregătea mama bucatele alese! Cum o mai sorbea din ochi când gusta din ele! Hrana aduse vigoare. Putea să se ridice în capul oaselor. Pe urmă tânji de dorul de a respira aer curat, de a-şi revedea florile, de a vedea cum se coc fructele. Totdeauna darnic, unchiul cumpără un fotoliu de grădină numai pentru ea; o duse el însuşi în braţe şi o aşeză în frumosul fotoliu cu rotile iar William Farren se afla de faţă ca s-o împingă pe alei, să-i arate cum îi îngrijise plantele şi să primească instrucţiuni pentru ce avea de făcut în viitor.

William şi Caroline găseau multe de discutat; aveau nenumărate preocupări comune; pasionante pentru ei, lipsite de orice interes pentru restul lumii. Amândoi arătau aceeaşi dragoste faţă de animale, păsări, insecte şi plante. Împărtăşeau cam aceleaşi idei cu privire la omenire şi la formele mai modeste de viaţă, şi cam aceeaşi înclinaţie către observarea amănuntelor naturii. Obiceiurile furnicilor şi muşuroiul clădit de ele la umbra unui cireş bătrân alcătuiau un subiect de discuţie; cuiburile unui anume soi de vrăbii, tihna unor ouşoare ca perlele

şi propăşirea unor pui golaşi care abia încercau să zboare alcătuiau un altul.

Dacă pe vremurile de atunci ar fi existat *Chambers's Journal*[1] el ar fi ajuns fără îndoială publicaţia favorită a domnişoarei Helstone şi a lui William Farren. Prima s-ar fi abonat la el; iar lui, desigur, i-ar fi fost împrumutat cu regularitate; amândoi ar fi crezut orbeşte şi s-ar fi delectat de minune cu minunatele povestiri despre iscusinţa animalelor.

Asta e o digresiune; dar este în stare să explice din ce pricină Caroline n-ar fi acceptat pe nimeni altcineva să-i împingă fotoliul, şi pentru ce motiv această simplă tovărăşie şi conversaţie izbutea să asigure interesul plimbărilor prin grădină.

Mergând prin preajma lor, doamna Pryor se mira că fiica ei se poate simţi atât de bine în tovărăşia unui „om din popor". Ei îi era cu neputinţă să-i vorbească altfel decât solemn. Avea impresia că o largă prăpastie se întinde între casta ei şi a lui; şi că a trece peste această prăpastie sau a-l întâlni la jumătatea drumului ar fi însemnat să se înjosească. O întrebă blând pe Caroline:

— Nu ţi-e teamă, draga mea, să discuţi atât de deschis cu această persoană? Ar fi în stare să depăşească măsura şi să devină incomod de vorbăreţ.

— William să depăşească măsura, mămico? Nu-l cunoşti. Niciodată nu depăşeşte măsura; e mult prea mândru şi sensibil ca să facă asemenea lucru. William e un om deosebit.

Doamna Pryor zâmbi neîncrezătoare pe socoteala acestei naive concepţii în stare să presupună că o astfel de persoană cu mâini butucănoase, cap colţuros şi trup greoi ar putea fi „un om deosebit".

La rândul său, Farren n-avea pentru doamna Pryor decât priviri încruntate. Îşi dădea seama când era judecat greşit, şi putea deveni arţăgos cu cei care nu-i acordau ce i se cuvenea.

Seara o restituia pe Caroline în întregime mamei, şi doamnei Pryor îi plăceau serile; fiindcă atunci, singură numai cu fiica ei fiind, nicio umbră omenească nu reuşea să se interpună între ea şi obiectul adoraţiei. În timpul zilei revenea la obişnuitele ei momente de răceală şi purtare sobră. Între ea şi domnul Helstone se menţineau relaţii foarte respectuoase dar prea rigid

[1] William Chamber (1800—1883) şi Robert Chamber (1802-1871), editori ai publicaţiei *Chambers's Kdinburgh Journal* (1832).

ceremonioase; orice gest ce ar fi semănat a familiaritate ar fi trezit dispreţul imediat al unuia sau al amânduror acestor personaje; dar cu ajutorul unei politeţi stricte şi al unei rezerve niciodată încălcate, lucrurile mergeau destul de bine.

Faţă de slujnice, purtarea doamnei Pryor nu era lipsită de curtenie, dar reţinută, îngheţată, fără amabilităţi. Probabil că mai curând sfiala decât mândria o făceau să pară atât de distantă; însă, cum era şi de aşteptat, Fanny şi Eliza nu izbutiră să sesizeze deosebirea, şi ca urmare nu se bucura de simpatia lor. Efectul nu întârzie să se arate; ajungea câteodată să fie nemulţumită de sine însăşi pentru greşeli pe care n-avea cum să le evite; şi în afară de celelalte, deveni abătută, rece şi taciturnă.

Această stare se schimba sub influenţa Carolinei şi numai sub influenţa ei. Recunoscătorul sentiment de dependenţă faţă de îngrijirile ei, fireasca dragoste filială se revărsau asupra-i cu multă gingăşie; şi-atunci îngheţul se topea; rigiditatea se mlădia, devenea zâmbitoare şi maleabilă. Caroline nu-şi mărturisea dragostea prin vorbe – asta nu s-ar fi potrivit deloc cu doamna Pryor; ar fi văzut în ea o dovadă de nesinceritate; dar se lăsa pe seama ei fără rezerve; se bizuia pe dânsa cu o încredere neţărmurită; toate acestea îi desfătau inima de mamă.

Îi făcea mare plăcere să-şi audă fiica spunându-i: „Mămico, fă cutare lucru”. „Te rog, mămico, dă-mi cutare.“ „Citeşte-mi ceva, mămico.“ „Cântă puţin, mămico.“

Nimeni altcineva – nicio fiinţă vie – nu-i solicitase vreodată în felul acesta serviciile, nu aşteptase astfel ajutor din partea ei. Faţă de ea unii oameni erau totdeauna mai mult ori mai puţin rezervaţi, solemni, la fel cum şi ea se arăta rezervată şi solemnă; alţii lăsau să se întrevadă că îşi dau seama de punctele ei slabe şi nu se pot împăca defel cu ele. Caroline în schimb nu vădea acum mai multă atitudine critică sau sensibilitate încărcată de reproşuri decât pe vremea când fusese un prunc de trei luni.

Şi totuşi Caroline putea găsi pricini de reproş. Oarbă faţă de slăbiciunile înnăscute şi deci de nelecuit, avea ochii larg deschişi faţă de deprinderile câştigate şi deci cu posibilităţi de îndreptare. În anumite privinţe era în stare să-şi dojenească mama fără niciun fel de menajamente; iar mama, în loc să se

simtă ofensată, găsea un izvor de bucurie descoperind că fata *îndrăzneşte* s-o dojenească, prin urmare că alături de ea se simte într-adevăr la largul său.

— Mămico, sunt absolut hotărâtă să nu te mai las să porţi nicio zi rochia aceea veche; n-are o croială potrivită: fusta e prea dreaptă. De-acum în fiecare după-amiază o să-ţi pui rochia de mătase neagră; în rochia aceea arăţi drăguţă, îţi şade bine; iar pentru duminică ai să-ţi faci o rochie de satin negru – satin adevărat – nu imitaţie sau mai ştiu eu ce fleacuri. Şi ia seama, mămico, după ce ţi-o faci ai grijă s-o şi porţi.

— Draga mea, eu ziceam că rochia cea neagră are să-mi slujească drept îmbrăcămintea mea cea mai bună încă mulţi ani de-acum înainte, şi mă gândeam să-ţi cumpăr ţie câteva lucruri.

— N-are niciun rost, mămico. Unchiul îmi dă bani să-mi cumpăr tot ce doresc, ştii doar cât e de darnic; iar eu aşa am hotărât în inima mea: să te văd îmbrăcată în satin negru. Cumpără-ţi degrabă materialul şi să-l dai la cusut unei croitorese pe care am să ţi-o recomand eu; şi tot eu am să-ţi aleg modelul. Totdeauna vrei să te travesteşti în bunică; vrei neapărat să convingi lumea că eşti bătrână şi urâtă – iar asta nu-i deloc adevărat! Ba dimpotrivă – când te îmbraci drăguţ şi eşti bine dispusă arăţi într-adevăr frumoasă. Zâmbetul ţi-e atât de plăcut, dinţii atât de albi, iar părul păstrează o atât de frumoasă nuanţă deschisă! Şi pe urmă vorbeşti ca o doamnă tânără, ai un glas atât de limpede, cu o tonalitate fermecătoare, iar de cântat cânţi mai frumos decât orice altă femeie tânără ce-am auzit-o vreodată. De ce, mămico, porţi asemenea rochii şi bonete cum nu mai poartă nimeni?

— Asta te deranjează, Caroline?

— Foarte mult; chiar mă supără. Lumea zice că n-ai cu ce trăi; şi totuşi n-o duci deloc greu, fiindcă dăruieşti în dreapta şi-n stânga săracilor şi asociaţiilor religioase, deşi darurile astea le faci atât de discret şi pe tăcute, încât în afară de cei care le primesc foarte puţini ştiu de ele. Dar lasă că am să-ţi fiu eu cameristă; de îndată ce mă simt ceva mai în putere am să mă apuc de treabă, iar tu trebuie să fi aşa de bună, mămico, şi să urmezi tot ce spun eu.

Şi aşezându-se alături de maică-sa, Caroline îi aranjă baticul de muselină şi îi netezi părul. Apoi continuă, ca şi cum chiar şi numai gândul la legătura dintre ele i-ar fi iscat o mare plăcere:

— Mămica mea, care-i doar a mea şi eu sunt doar a ei. Acum sunt o fată bogată; am ceva ce pot iubi din toată inima, fără să-mi fie teamă că iubesc. Mămico, cine ţi-a dat broşa asta mică? Lasă-mă s-o desprind şi să mă uit la ea.

Deşi de obicei se ferea de degetele îndrăzneţe şi de orice apropiere, doamna Pryor se supuse cu plăcere.

— Tata ţi-a dat-o, mamă?

— Mi-a dat-o sora mea, singura mea soră, Cary. De-ar fi trăit şi mătuşa ta Cary să-şi vadă nepoata!

— De la tata nu ai nimic? Niciun medalion, niciun dar de la el?

— Am unul singur.

— Şi ţii la el?

— Ţin foarte mult.

— E drăguţ şi de valoare?

— E scump şi nepreţuit pentru mine.

— Arată-mi-l şi mie, mămico. Îl ţii aici, ori la Fieldhead?

În clipa asta vorbeşte şi se apleacă spre mine; mă strânge în braţe.

— Vai, mămico! Vorbeşti despre fetiţa ta care te necăjeşte, care nicio clipă nu te lasă în pace; când te duci în cameră la tine nu se poate stăpâni şi dă fuga să te caute, se ţine pretutindeni după tine, ca un căţeluş.

— Ale cărei trăsături câteodată încă îmi mai pricinuiesc un fior ciudat. Pe jumătate încă îmi mai e teamă de frumuseţea ta, draga mamei.

— Să nu-ţi fie; nu se poate să-ţi fie. Mămico, îmi pare foarte rău că tata n-a fost un om bun; atât de mult aş fi dorit să fi fost! Răutatea strică şi otrăveşte toate lucrurile plăcute; ucide dragostea. Dacă tu sau eu am crede despre cealaltă că e un om rău, n-am putea să ne iubim, nu-i aşa?

— Şi dacă n-am putea să avem încredere una în alta, Cary?

— Cât de nenorocite am fi! Mamă, înainte de a te fi cunoscut aveam o bănuială că nu eşti un om bun, că n-aş fi putut să te preţuiesc; teama asta îmi slăbea dorinţa să te văd; iar acum sunt în al nouălea cer când văd că eşti fără cusur – aproape; bună, deşteaptă, frumoasă. Singura ta meteahnă e că ai rămas prea de modă veche, dar de asta am să te lecuiesc eu. Mămico, lasă te rog lucrul; citeşte-mi ceva. Îmi place accentul tău din sud; e aşa de pur, de dulce! N-ai nicio pronunţie graseiată, nicio fornăială pe nas, aşa ca mai fiecare om de-aici, din nord. Unchiul

şi domnul Hall spun că citeşti minunat, mămico. Domnul Hall a spus că niciodată n-a mai auzit vreo doamnă citind cu o nuanţare atât de corectă şi cu un accent atât de pur.

— Aş fi bucuroasă dacă aş putea să întorc complimentul, Cary; dar, îţi spun drept, prima oară când l-am auzit pe într-adevăr excelentul tău prieten citind şi predicând, n-am reuşit să înţeleg nimic din dialectul lui lăbărţat, de nordic.

— Pe mine ai putut să mă înţelegi, mămico? Ţi s-a părut că şi eu vorbesc necizelat?

— Nu. Dar aproape că doream să fie aşa, la fel cum doream să fi arătat ca o persoană neşlefuită. Tatăl tău, Caroline, avea înnăscut darul de a vorbi frumos; cu totul altfel decât vrednicul său frate; vorbea corect, melodios, mângâietor. Ai moştenit darul ăsta.

— Bietul tata! Dar dacă era un om atât de plăcut, de ce nu era şi un om bun?

— De ce era *aşa* cum era – adică într-un fel pe care, din fericire, tu n-ai cum ţi-l închipui, fetiţa mamei – n-aş putea să răspund; rămâne o taină de nepătruns. Cheia tainei rămâne în mâinile Celui ce l-a alcătuit, iar eu acolo o las.

— Mămico, toată ziua lucrezi şi iar lucrezi; termină, te rog, odată de cusut; urăsc asta din toată inima. Îţi acoperă toată poala şi eu vreau să pun capul în ea; îţi ţine ochii ocupaţi, iar eu am nevoie de ei ca să se uite pe o carte. Poftim, ai aici pe scriitorul tău preferat - Cowper.

Cicălelile de felul ăsta alcătuiau încântarea mamei. Dacă zăbovea vreodată cu împlinirea lor, asta se întâmplă numai fiindcă voia să le mai audă o dată şi să se bucure de insistenţele blânde, pe jumătate jucăuşe, pe jumătate nerăbdătoare ale copilei sale. Iar pe urmă, după ce le îndeplinea, Caroline, îi spunea cu şiretenie:

— Să ştii că mă răsfeţi, mămico. Totdeauna mi-am închipuit că mi-ar face plăcere să fiu răsfăţată şi simt că e de-a dreptul încântător.

La fel simţea şi doamna Pryor.

CAPITOLUL XXVI

Caiete vechi

La vremea când cei de la conacul Fieldhead reveniră la Briarfield, Caroline se făcuse aproape bine. Întrucât primise prin poştă veşti despre convalescenţa prietenei sale, domnişoara Keeldar nu lăsă să treacă nici măcar un ceas între sosirea la conac şi prima vizită la casa parohială.

O răpăială uşoară de ploaie se scurgea domol dar din abundenţă peste florile târzii şi tufişurile colorate în nuanţele roşietice ale toamnei, când se auzi cum se deschide portiţa grădinii şi silueta binecunoscută a domnişoarei Shirley trecu prin dreptul ferestrei. După ce intră, îşi arătă simţămintele în felul ei cu totul personal. Când era adânc emoţionată, de temeri sau bucurii deosebite, nu mai rămânea la fel de vorbăreaţă. Rareori îngăduia cuvintelor să-i trădeze emoţiile puternice şi nici chiar în priviri nu le lăsa să răzbată decât în chip cu totul fugar şi imperceptibil. O luă pe Caroline în braţe, se uită o clipă la ea, o sărută o dată, şi pe urmă zise:

— Arăţi mai bine. Iar după un minut: Văd că eşti acum în afară de orice primejdie, dar fii cu grijă. Deie Domnul ca sănătatea să nu-ţi mai fie chemată a face faţă şi altor încercări!

Apoi începu să vorbească cu însufleţire despre călătorie. În toiul acestei relatări pline de vervă, ochii îi tot rătăceau către Caroline, iar în strălucirea lor se putea citi o adâncă preocupare, o umbră de stinghereală şi o umbră de uimire care păreau să spună: „S-ar putea să se simtă mai bine; dar cât de fără vlagă e şi acum! Prin ce primejdii o fi trecut?”

Deodată privirile i se întoarseră străpungătoare către doamna Pryor, pe care o întrebă:

— Când se întoarce lângă mine guvernanta mea?

— Pot să-i spun tot? o întrebă Caroline pe maică-sa.

Iar când printr-un gest i se dădu îngăduinţa, Shirley înţelese numaidecât tot ce se petrecuse în lipsa ei.

— Foarte bine! comentă ea cu răceală. Foarte bine! Numai că pentru mine nu e o noutate.

— Cum! Ştiai?

— Bănuisem de mult toată povestea. Auzisem câte ceva din trecutul doamnei Pryor – nu de la dânsa, ci de la alţii. Cunoşteam toate amănuntele legate de caracterul şi cariera domnului James Helstone; o singură după-amiază de taifas cu

domnişoara Mann m-a făcut să cunosc cât se poate de bine toate acestea; de altfel James Helstone este unul dintre exemplele folosite de doamna Yorke ca nişte semnale luminoase, de un roşu aprins, pentru a preveni şi a le speria pe fetele tinere, cu gândul să le îndepărteze de la căsătorie. Cred că ar fi trebuit să fiu sceptică în ceea ce priveşte fidelitatea portretului creionat de asemenea mâini – amândouă doamnele încearcă o plăcere întunecată când au prilej să arate laturile negre ale vieţii – însă l-am întrebat şi pe domnul Yorke despre aceleaşi lucruri, şi mi-a spus: „Shirley, fata mea, dacă ţii să afli câte ceva despre acel James Helstone, eu nu-ţi pot spune decât că era tigru, nu om. Era frumos, desfrânat, curtenitor, crud, avea o fire slabă, nestatornică…” Nu plânge, Cary; n-o să mai pomenim despre lucrurile astea.

— Nu plâng, Shirley; şi chiar dacă plâng, nu-i nimic - spune mai departe: nu-mi eşti prietenă dacă îmi ascunzi adevărul; urăsc sistemul ăsta de a disimula, de a mutila adevărul.

— Din fericire ţi-am spus aproape tot ce aveam de spus, în afară de faptul că însuşi unchiul tău a confirmat cuvintele domnului Yorke, fiindcă şi lui îi e silă de minciună, şi nu recurge la niciunul dintre acele tertipuri făţarnice mai jalnice decât minciunile.

— Dar tata e mort; ar trebui să-l lase în pace acum.

— Aşa ar trebui – iar noi chiar o să-l lăsăm în pace. Hai, plângi, Caroline, are să-ţi facă bine; nu e sănătos să-ţi stăvileşti lacrimile sincere; în afară de asta, îmi place tare mult să împărtăşesc un gând care în clipa de faţă, când se uită la tine, străluceşte în ochii mamei tale; fiece picătură spală un păcat. Apoi continuă, adresându-se doamnei Pryor: Doamnă, v-aţi închipuit cumva că ar fi fost cu putinţă ca, în mod obişnuit, să vă văd zi de zi şi pe dumneavoastră şi pe fiica dumneavoastră împreună – când îmi săreau în ochi uimitoarele asemănări în atâtea şi atâtea privinţe – să observ, vă rog să mă iertaţi, emoţiile de nestăpânit prin care treceaţi când şi Caroline se afla de faţă, şi încă mai puternice în absenţa ei, şi totuşi să nu trec şi eu la unele presupuneri? Am trecut, şi ele s-au dovedit întru totul întemeiate. Am să-ncep a mă crede foarte ageră.

— Şi cu toate astea să nu spui nimic? interveni Caroline, căci redevenise pe deplin stăpână asupra emoţiilor sale.

— Nimic. N-aveam niciun fel de împuternicire ca să suflu vreo

vorbă. Nu era treaba mea, m-am abţinut de a mă amesteca.

— Ai pătruns într-o taină atât de ascunsă şi n-ai dat niciun semn c-ai dezlegat-o?

— Ţi se pare atât de greu?

— Nu ţi se potriveşte.

— De unde ştii?

— Nu eşti un om închis. Eşti sinceră şi comunicativă.

— Se poate să fiu comunicativă, dar ştiu până unde să merg. Pot să-mi dezvălui comorile, dar să păstrez totuşi numai pentru mine un giuvaier sau două – o piatră ciudată, incrustată, care nu se găseşte de vânzare – o amuletă la a cărei licărire mistică chiar şi eu îmi îngădui rareori să mă uit. La revedere.

Şi astfel Caroline avu impresia că a descoperit în firea bunei sale prietene o nouă latură. Nu trecu mult, şi descoperirea se preciză, oferindu-se de la sine.

De îndată ce Caroline avu destulă putere ca să suporte o schimbare de decor – mai precis, să se afle într-o mică societate – domnişoara Keeldar şi începu să reclame zilnic prezenţa ei la Fieldhead. Nu se poate şti dacă vizita onoratelor rude începuse s-o plictisească – n-a spus niciodată că aşa ar sta lucrurile: dar o chema şi o reţinea pe Caroline cu o stăruinţă ce dovedea că o nouă prezenţă adăugată acelei venerabile companii nu era nedorită.

Sympsonii erau anglicani evlavioşi şi bineînţeles că o întâmpinară pe nepoata parohului cu toată curtenia. Domnul Sympson se dovedi un om de o respectabilitate fără cusur, cu un temperament cam neliniştit, principii cucernice, dar concepţii de viaţă mondene; soţia sa era o femeie bună, răbdătoare, drăguţă şi cu educaţie aleasă. Fusese crescută într-un sistem de vederi înguste – ţinea morţiş la câteva prejudecăţi; nimic mai mult decât un pumn de buruieni amare; puţine preferinţe, diluate până ajungeau să-şi piardă orice urmă de savoare naturală, şi cu niciun fel de condiment utilizat la gătit; câteva principii excelente, preparate într-o crustă rigidă de bigotism, destul de greu de digerat; şi era mult prea supusă ca să se plângă vreodată de o asemenea dietă, sau să pretindă măcar o firmitură în afara ei.

Fetele erau cu adevărat exemplare pentru persoanele de acelaşi sex cu ele. Erau înalte şi aveau nasuri de tip roman; primiseră o educaţie fără cusur; tot ce făceau era bine făcut.

Istoria şi cărţile cele mai serioase le îmbogăţiseră mintea. Erau înzestrate cu principii şi păreri ce nu admiteau să fie clintite nici cu o iotă. Ar fi fost greu de găsit oriunde altundeva vieţi, simţăminte, maniere şi obiceiuri mai strict stabilite. Ştiau pe de rost un anumit cod al domnişoarelor de pension, unde se găseau adunate reguli privind vorbirea, comportamentul etc.; niciodată nu se abăteau de la ciudatele lui mici prevederi pragmatice; şi priveau cu tainică oroare exprimată în şoapte orice încălcări săvârşite de alţii. Oroarea inspirată de disperare nu mai constituia un mister pentru ele – descoperiseră acest Sentiment inexprimabil în acea trăsătură pe care alţii o numesc Originalitate. Cu o rapiditate excepţională sesizau semnele acelui rău; şi ori de câte ori îi dădeau de urmă – fie în priviri, fie în vorbe, fie în fapte, fie că îl identificau în stilul proaspăt, viguros al unei cărţi, ori îl auzeau într-un limbaj interesant, lipsit de banalităţi, pur, expresiv – se cutremurau, se fereau de el. Primejdia le stătea deasupra capului, ameninţarea le călca pe urme. Ce era acest straniu lucru? Fiind de neînţeles, nu poate fi decât rău. Să-l denunţăm şi să-l punem în fiare.

Henry Sympson – singurul fiu şi cel mai mic dintre copiii familiei – avea cincisprezece ani. De obicei stătea împreună cu preceptorul; dacă se despărţea de el, o căuta pe vara lui, Shirley. Băiatul acesta se deosebea de surori; era mărunţel, şchiop şi palid; ochii mari îi luceau oarecum stins în orbitele adânci; erau, într-adevăr, cam şterşi – însă se arătau în stare să se şi lumineze; câteodată puteau nu numai să strălucească, ci să şi scânteieze; emoţiile puternice păreau capabile să dea culoare obrajilor şi hotărâre mişcărilor lui de invalid. Mama îl iubea pe Henry; considera toate ciudăţeniile lui ca semnul unei predestinări; recunoştea că nu e la fel ca alţi. Copii; îl socotea o nouă întruchipare a lui Samuel – cel ales de Dumnezeu încă de la naştere; era deci menit carierei preoţeşti. Cum nu-l înţelegeau, domnul şi domnişoarele Sympson îl lăsau de cele mai multe ori singur. Shirley făcu din el copilul ei favorit; iar el o transformă pe Shirley în tovarăş de joacă.

Înăuntrul acestui cerc de familie – sau mai degrabă în afara lui – se mişca preceptorul – satelitul.

Da – Louis Moore era un satelit al casei Sympson, legat de ea şi totuşi de sine stătător; totdeauna de faţă - totdeauna la distanţă. Toţi membrii acestei familii ireproşabile îi arătau

consideraţia cuvenită. Tatăl îl trata cu o politeţe sobră, dar uneori devenea nervos; fiind o femeie blândă, mama era atentă, dar protocolară; fetele vedeau în el o abstracţiune, nu un om. Felul lor de a purta lăsa să se înţeleagă pe faţă că pentru ele preceptorul fratelui nu avea viaţă. Erau fete învăţate; la fel şi preceptorul dar nu pentru ele. Erau fete înzestrate; şi el avea unele însuşiri, dar imperceptibile pentru simţurile lor. Cea mai inspirată schiţă de desen ieşită din mâna lui, rămânea pentru ele o simplă foaie de hârtie; cea mai pătrunzătoare observaţie pornită de pe buzele lui le ajungea la urechi, dar nu le pătrundea în auz. Nimic n-ar fi izbutit să le tulbure calmul şi seninătatea purtărilor.

Ar fi trebuit să adaug că nimic nu putea fi la înălţimea purtărilor lor. Dar îmi aduc aminte de un fapt care a mirat-o în chip straniu pe Caroline Helstone: descoperirea că vărul ei nu avea la Fieldhead absolut *niciun* prieten care să ţină la el. Pentru domnişoara Keeldar rămânea în aceeaşi măsură un simplu profesor, şi totodată şi un mărunt gentleman, un bărbat oarecare, ca şi pentru onorabilele domnişoare Sympson.

Ce se întâmplase cu Shirley, cu inima ei generoasă, de era în stare să rămână atât de indiferentă faţă de situaţia îngrozitoare a unui semen izolat astfel sub acoperişul ei? Poate că nu era arogantă faţă de el, dar niciodată nu-l băga în seamă: îl lăsa în pace. Louis venea şi pleca, vorbea sau tăcea, dar ea foarte rar îşi dădea seama de existenţa lui.

Cât despre Louis Moore însuşi, lăsa impresia că este obişnuit cu astfel de viaţă şi se hotărâse să o îndure pentru o vreme. Toate darurile sale păreau să-i fie zidite înlăuntrul fiinţei şi să rămână fără murmur în captivitate. Niciodată nu râdea; rareori zâmbea; nu se plângea de nimic. Îşi îndeplinea îndatoririle cu scrupulozitate. Elevul îl iubea; de la restul lumii nu pretindea nimic altceva decât bună-cuviinţă. S-ar fi zis chiar că nici n-ar fi acceptat ceva în plus, cel puţin în casa unde se afla acum; fiindcă atunci când vara lui Caroline îi făcu unele modeste avansuri de prietenie, nu le încurajă deloc; mai degrabă o ocolea decât o căuta. O singură altă făptură însufleţită, în afară de palidul, stângaciul lui elev, îi era dragă în casa aceea, şi anume neînduplecatul Tartar; acesta, încruntat şi inabordabil pentru alţii, arăta faţă de el o preferinţă cu totul specială; o preferinţă atât de evidentă, încât uneori, când Moore, fiind

chemat la masă, intra în sufragerie şi se aşeza nebăgat în seamă de nimeni, Tartar se scula din culcuşul lui de la picioarele domnişoarei Shirley şi se ducea lângă taciturnul preceptor. O dată – dar numai o singură dată – Shirley observă că îşi părăsise locul; ridicându-şi mâna albă şi vorbindu-i alintător, încercă să-l cheme îndărăt. Tartar se uită, se gudură şi scheună după obiceiul lui, dar nu luă totuşi în seamă invitaţia şi foarte nepăsător se propti în coadă, la dreapta lui Louis Moore. Respectivul domn aşează capul mare şi cu bot negru pe genunchiul său, îl mângâie, şi zâmbi uşor, discret, numai pentru sine.

Un observator fin ar fi putut să remarce, în cursul aceleiaşi seri, că după ce Tartar se întorsese sub ascultarea stăpânei lui, şi din nou stătea culcat lângă scăunelul ei de picioare, temerarul preceptor izbuti iarăşi să-l fascineze doar cu un cuvânt şi un singur gest. Când auzi cuvântul, ciuli urechile; când văzu gestul, se ridică în picioare şi veni, ţinând capul plecat în jos, ca semn de dragoste, să primească aşteptata mângâiere; iar pe când aşteptările i se împlineau, zâmbetul acela semnificativ se răspândi din nou pe faţa senină a lui Moore.

Într-o zi, pe când şedeau amândouă singure în chioşc, Caroline întrebă:

— Shirley, ai ştiut că vărul meu Louis a fost preceptor în familia unchiului tău mai înainte ca Sympsonii sa vină aici?

De data asta răspunsul dat de Shirley nu urmă la fel de repede ca de obicei, dar, în sfârşit, rosti:

— Da – bineînţeles. Am ştiut foarte bine.

— Credeam că tu trebuie să fi cunoscut şi împrejurările.

— Ei, şi ce dacă?

— Mi-e greu să înţeleg cum de n-ai pomenit niciodată de ele.

— De ce oare îţi este atât de greu?

— Mi se pare ciudat. Nu pot găsi nicio explicaţie. Tu vorbeşti destul de mult şi vorbeşti deschis, liber. Cum s-a întâmplat că despre împrejurarea aceea n-ai pomenit niciodată?

— Aşa s-a-ntâmplat, răspunse Shirley, şi începu să râdă.

— Eşti o fiinţă ciudată! adăugă Caroline. Credeam că te cunosc chiar foarte bine, dar încep să-mi dau seama că am greşit. Ai tăcut ca peştele în legătură cu doamna Pryor; iar acum, din nou, uite alt secret. Dar de ce ai făcut din asta un

secret – rămâne o taină pentru mine.

— N-am făcut niciodată un secret, n-aveam niciun motiv s-o fac. Dacă m-ai fi întrebat cine e preceptorul lui Henry, ţi-aş fi spus; dealtminteri, credeam că ştii.

— Mă nedumeresc pe mine mai multe lucruri în povestea asta, nu numai unul; nu-ţi place bietul Louis - de ce? Nu-ţi convine cumva ceea ce tu probabil consideri situaţia lui de *subordonat*? Oare ai vrea ca fratele lui Robert să aibă o situaţie mai înaltă?

— Chiar aşa: fratele lul Robert! fu răspunsul rostit de Shirley pe un ton cu accente de dispreţ.

Apoi, cu un gest de mândră nerăbdare, smulse un trandafir de pe o creangă ce se iţea printre zăbrele.

— Da, stărui Caroline cu hotărâre blândă, fratele lui Robert. Atât de apropiată rudă e cu Gérard Moore de pe vâlcea, deşi natura nu i-a dăruit trăsături la fel de frumoase ori un aer la fel de nobil; dar sângele îi este tot atât de ales şi ar fi un gentleman tot atât de desăvârşit, dacă ar avea libertatea să se manifeste.

— Caroline a noastră cea înţeleaptă, smerită şi pioasă! exclamă Shirley cu ironie, Auzi-o ce spune: oameni şi îngeri! N-ar trebui să dispreţuim trăsăturile comune şi nicio ocupaţie trudnică dar cinstită, nu-i aşa? Uite-ţi obiectul laudelor, e colo, în grădină, continuă arătând printr-un gol din ţesătura plantelor agăţătoare; şi pe acolo putea fi văzut Louis Moore înaintând încet pe alee.

— Nu-i deloc urât, Shirley, insistă mai departe Caroline; nu-i deloc lipsit de nobleţe; e trist, şi tăcerea îi pecetluieşte mintea; eu cred că e inteligent, şi poţi fi convinsă că în cazul când în firea lui n-ar exista trăsături demne de laudă, domnul Hall nu i-ar căuta niciodată tovărăşia cu asiduitatea cu care o caută.

Shirley începu să râdă; şi râse iarăşi, de fiecare dată într-un chip vag-sarcastic. Apoi comentă:

— Bine! Bine! Din pricină că e prietenul luă Cyril Hall şi fratele lui Robert Moore uite că-i suportăm prezenţa – nu-i adevărat, Cary? Tu crezi că e inteligent, aşa-i? Nu-i chiar tâmpit – nu? Vreo trăsătură remarcabilă! *id est*[1], nu chiar un netrebnic. Bun! Părerile tale au totdeauna importanţă pentru mine; şi ca să-ţi dovedesc că aşa stau lucrurile, dacă vine încoace am să stau de vorbă cu el.

---

[1] Adică (lat.).

Louis se apropie de chioşc; fără să ştie că înăuntru se află cineva, se aşează pe scări. Devenit acum tovarăşul lui obişnuit, Tartar îl urmase şi i se întinse peste picioare.

— Bătrâne, bătrâne! îl mângâie Louis trăgându-l de urechea cafenie, sau mai bine zis de ceea ce rămăsese din organul acela sfâşiat şi rupt în sute de încăierări. Soarele toamnei îşi revarsă tot atât de generos strălucirea asupra noastră ca şi asupra celor mai frumoşi şi mai bogaţi decât noi. Grădina asta nu-i deloc a noastră, dar ne bucurăm de verdeaţa şi de miresmele ei, nu-i aşa?

Pe urmă tăcu şi îl mângâie mai departe pe Tartar, care tot scheuna încet arătându-şi nemăsurata afecţiune. Un freamăt uşor se stârni prin copacii din jur; o fluturare stinsă ca a frunzelor coborî spre pământ; erau păsările, care după ce poposeau pe iarbă păstrând cu sfioşenie anume distanţă, începeau să ţopăie de colo-colo, de parcă ar fi aşteptat ceva.

— Spiriduşii ăştia mici şi cafenii îşi aduc aminte că ziua trecută le-am dat de mâncare, monologă din nou Louis. Mai vor nişte biscuiţi, dar azi am uitat să pun deoparte o bucăţică. Drăcuşori vioi şi poznaşi, n-am nicio firmitură pentru voi!

Vârî mâna în buzunar şi o scoase goală.

— O lipsă uşor de împlinit, şopti domnişoara Keeldar la locul ei de ascultare. Scoase din coşuleţ o bucăţică de pesmecior, fiindcă din rezervele strânse acolo nu lipsea niciodată ceva ce putea fi aruncat la puii de găină, la răţuşte, ori la vrăbii; şi aplecându-i-se peste umăr îi puse firimiturile în palmă, zicând: Uite. Există şi o providenţă pentru cei neprevăzători.

— După-amiaza asta de septembrie e încântătoare, observă Louis Moore în vreme ce – deloc descumpănit - arunca fără grabă firimiturile peste pajişte.

— Chiar şi pentru dumneata?

— La fel de încântătoare pentru mine ca şi pentru orice cap încoronat.

— Dumneata trăieşti un fel de sălbatică şi solitară izbândă, găsind prilejuri de bucurii în natură, în lucrurile neînsufleţite şi în cele însufleţite de pe treptele mai modeste ale existenţei.

— Solitară da, dar sălbatică nu. Alături de animale simt că sunt fiu al lui Adam; că sunt moştenitor al celui căruia i s-a dat stăpânire asupra a „tot ce e viu şi se mişcă pe faţa pământului”. Câinele dumitale ţine la mine şi mă urmează pretutindeni; când

mă duc în curte, porumbeii dumitale ies din porumbar şi fâlfâie din aripi pe la picioarele mele; iapa din grajd mă cunoaşte la fel de bine ca şi pe dumneata şi mă ascultă mai cu supunere.

— Trandafirii mei îţi oferă dulcea lor mireasmă, iar copacii mei te ocrotesc cu umbra lor.

— Şi, urmă Louis, niciun fel de capricii nu-mi pot răpi aceste bucurii: sunt *ale mele.*

Se ridică şi porni mai departe; Tartar îl urmă ca şi când dragostea şi datoria l-ar fi îndemnat s-o facă, iar Shirley rămase în picioare pe pragul chioşcului. Caroline îi văzu chipul îndreptat către asprul preceptor; era palidă, de parcă mândria i-ar fi sângerat pe dinăuntru.

— Vezi, îi spuse Caroline pe ton de scuză, e atât de deseori lovit în simţămintele lui delicate, încât asta îl face să fie morocănos.

— Vezi, îi răspunse Shirley furioasă, e un subiect asupra căruia noi două o să ne certăm, dacă îl vom discuta de multe ori; aşa că să-l părăsim de-acum încolo şi pentru totdeauna.

“Cred că nu numai o singură dată s-a mai purtat în acelaşi fel, gândi Caroline doar pentru sine. Şi asta o face pe Shirley să fie atât de distantă; totuşi mă mir că nu e în stare să arate îngăduinţă pentru natura omenească şi pentru împrejurări; şi mă mir că firea lui în general modestă, bărbătească, sinceră n-a putut s-o influenţeze favorabil în ce-l priveşte. Nu deseori e atât de pătimaşă, atât de arţăgoasă.”

Mărturia verbală a doi dintre prietenii Carolinei cu privire la firea vărului ei avu darul de a-i spori părerile bune despre el. William Farren, a cărui căsuţă o vizitase împreună cu domnul Hall, îl categorisise drept „adevărat gentleman”: altul la fel nu se mai afla în Briarfield; el – William – „era în stare să facă orice pentru omul ăsta. Şi pe urmă numai să fi văzut ce mult ţineau la el copiii, şi cât i-a plăcut nevestei de cum a dat ochii cu dânsul; de îndată ce intra într-o casă, copiii se strângeau ciotcă în jurul lui; mogâldeţele astea se poartă de parcă ar fi mai dibaci decât cei în toată firea, dacă vine vorba de ghicit firea oamenilor”.

Dând răspuns unei întrebări puse de domnişoara Helstone în legătură cu părerea lui despre Louis Moore, domnul Hall spuse fără şovăire că era omul cel mai valoros pe care-l întâlnise de când părăsise Cambridge-ul.

— Dar e atât de ursuz! obiectase Caroline.

— Ursuz! E cel mai plăcut tovarăş de pe lume! E plin de un umor ciudat, liniştit şi cu totul original. Nici o excursie din viaţa mea nu mi-a prilejuit atâta plăcere ca aceea făcută împreună cu el la lacuri. Inteligenţa şi gusturile îi sunt cu adevărat superioare şi oricine are de câştigat când se află sub influenţa lor; cât despre temperament şi fire, eu afirm că sunt excepţional de frumoase.

— La Fieldhead e totdeauna morocănos şi, după cum cred, are reputaţia că ar fi mizantrop.

— Ei! Îmi închipui că la Fieldhead nu se poate simţi la largul lui – se află într-o situaţie nepotrivită. Sympsonii sunt oameni foarte onorabili, dar nu dintre aceia în stare să-l înţeleagă; prea le stă mintea numai la forme şi politeţuri, adică la tot ce poate fi mai străin de firea lui Louis.

— Nu cred că domnişoara Keeldar îl simpatizează.

— Nu-l cunoaşte – nu-l cunoaşte; altminteri, e suficient de înţeleaptă ca să-i recunoască meritele.

„De, probabil că nu-l cunoaşte”, îşi spusese în gând Caroline, şi cu ajutorul acestei ipoteze ajunsese să înţeleagă ceea ce altminteri i se părea de neînţeles. Dar nu multă vreme îi fu dat să poată rămâne la această soluţie simplă a nedumeririlor; în curând se văzu obligată să refuze domnişoarei Keeldar până şi o asemenea scuză negativă pentru această prejudecată.

Într-o bună zi, Caroline se întâmplă să se afle în camera de studiu împreună cu Henry Sympson, a cărui fire prietenească şi plină de afecţiune îi câştigase foarte repede simpatia. Băiatul era ocupat cu o născocire mecanică; infirmitatea îl făcea să îndrăgească ocupaţiile sedentare; la un moment dat începu să scotocească prin biroul preceptorului după nişte ceară sau o bucată de sfoară, care îi trebuiau atunci. Moore nu se afla de faţă, fiindcă domnul Hall îl invitase la o plimbare mai lungă. Henry nu izbuti să găsească repede ce căuta: răscolea un sertar după altul; până când, în sfârşit, deschizând un sertar interior, dădu – nu peste un ghem de sfoară sau un bulgăre de ceară de albine – ci peste un teanc de caiete cu coperte marmorate, legat cu o panglică. Se uită la ele şi zise:

— Ce gunoaie mai strânge şi domnul Moore în birou! Sper că n-o să păstreze şi caietele mele tot cu atâta grijă.

— Ce-i acolo?

— Caiete vechi.

Şi îi azvârli Carolinei tot pachetul. Pe dinafară arăta atât de îngrijit, încât deveni curioasă să afle ce cuprinde.

— Dacă nu-s decât nişte caiete vechi, crezi c-aş putea să mă uit prin ele?

— Sigur, fără discuţie. Biroul domnului Moore e pe jumătate al meu – fiindcă îmi îngăduie să ţin în el tot ce vreau – aşa că îţi dau eu voie.

Cercetând caietele văzu că ele cuprind compuneri în franceză, scrise cu o caligrafie ciudată dar strânsă, minunat de curată şi clară. Scrisul îi era cunoscut; nici nu mai avu nevoie de dovada suplimentară oferită de numele înscris la sfârşitul fiecărei teme, pentru a şti cui îi aparţineau. Şi cu toate astea numele o umplu de mirare: „Shirley Keeldar, Sympson Grove…shire (un comitat din sud), iar data se situa cu patru ani în urmă.

Legă la loc pachetul şi îl ţinu în mână, cu gândurile concentrate asupra lui. Avea aproape impresia că deschizându-l trădase încrederea cuiva.

— Sunt ale verişoarei mele Shirley, după cum vezi, spuse Henry cu nepăsare.

— *Tu* i le-ai dat domnului Moore? Le-a scris împreună cu doamna Pryor, nu-i aşa?

— Le-a scris în camera de studiu de la Sympson Grove, când stătea acolo, la noi. Domnul Moore îi dădea lecţii de franceză; e limba lui maternă.

— Ştiu… Şi era o elevă silitoare, Henry?

— Era neastâmpărată şi râdea întruna, dar îţi făcea plăcere să stai cu ea în cameră; alături de Shirley lecţiile deveneau încântătoare. Învăţa foarte repede – nici n-ai fi putut spune când şi cum. Pentru ea franceza era o jucărie; o vorbea repede – repede; la fel de repede ca şi domnul Moore.

— Era ascultătoare? Făcea pozne?

— Într-un fel făcea destul de multe pozne; era neastâmpărată, dar mie îmi plăcea. O iubesc cu disperare pe Shirley.

— O iubeşti cu *disperare* – prostuţule mic! Nici nu ştii ce vorbeşti.

— O iubesc cu *disperare*; e lumina ochilor mei; azi-noapte i-am spus la fel şi domnului Moore.

— Ar fi trebuit să te certe fiindcă exagerezi.

— Nu m-a certat. El nu stă numai să certe şi să certe, cum fac

guvernantele fetelor. Citea atunci, şi doar a zâmbit cu ochii pe carte, şi mi-a spus că dacă domnişoara Keeldar n-ar fi decât atât, atunci ar fi mai puţin decât socoteşte el că este; asta fiindcă eu nu-s decât un puşti miop şi cu ochi spălăciţi. Mi-e teamă că-s un biet nefericit, domnişoară Caroline Helstone. Sunt infirm, ştii.

— Nu contează, Henry, eşti un băiat foarte drăguţ; iar dacă Dumnezeu nu ţi-a hărăzit sănătate şi putere, ţi-a dat un caracter frumos, un suflet şi o minte minunată.

— O să fiu dispreţuit. Câteodată îmi vine să cred că şi Shirley şi dumneata mă dispreţuiţi.

— Ascultă, Henry. În general nu-mi plac băieţii de vârsta ta; am o adevărată oroare de ei. Mi se par nişte mici ticăloşi care găsesc o plăcere contra firii în a ucide şi chinui păsărele, insecte şi pisoi şi tot ce e mai slab decât ei; dar tu eşti aşa de deosebit de ei, încât te iubesc foarte mult, Ai aproape tot atâta minte cât un bărbat (mult mai multă, martor mi-e Dumnezeu – murmură doar pentru sine – decât mulţi bărbaţi); îţi place să citeşti şi te pricepi să vorbeşti cu judecată despre ce citeşti.

— *Chiar* că-mi place să citesc. Ştiu că am minte şi ştiu că am şi simţire.

În clipa aceea intră domnişoara Keeldar, spunând:

— Henry, ţi-am adus gustarea aici; am să ţi-o pregătesc chiar eu.

Puse pe masă un pahar de lapte dulce, o farfurie pe care se afla ceva cu aspect nu prea diferit de pielea tăbăcită, şi un instrument asemănător cu o furculiţă de prăjit pâinea.

— Ce faceţi voi aici, continuă apoi, răscoliţi biroul domnului Moore?

— Ne uităm la caietele tale vechi, îi răspunse Caroline.

— Caietele mele vechi?

— Caiete de franceză. Iată! Probabil că sunt socotite de mare preţ; uite cu câtă grijă au fost păstrate.

Îi arătă pachetul. Shirley i-l smulse din mână, zicând:

— Nici n-am ştiut că există. Credeam că toate au fost folosite încă de mult la aprinsul focului din bucătărie sau la încârlionţatul părului slujnicelor de la Sympson Grove. De ce le-ai păstrat, Henry?

— Nu eu le-am păstrat; mie nici un mi-ar fi dat prin gând; nici măcar n-am visat că nişte caiete pot să fie obiecte de preţ.

Domnul Moore le-a pus la păstrare în sertarul dinăuntru al biroului său; probabil că le-a uitat acolo,

— *C'est cela*[1]; le-a uitat, fără îndoială, repetă Shiriey. Sunt extraordinar de frumos scrise, observă cu satisfacţie.

— Ce fată zburdalnică erai, Shirley, pe vremea aceea! Te ţin aşa de bine minte; o fiinţă subţirică, sprintenă, şi cu toate că erai aşa de înaltă, te-aş fi putut ridica într-o mână. Parcă te văd şi-acum, cu buclele tale lungi şi bogate căzându-ţi pe umeri, şi şalul revărsat de sub ele. De obicei îl făceai pe domnul Moore să fie voios - vreau să zic, la început; dar cred că după câtva timp ai început să-l necăjeşti.

Shirley răsfoia paginile acoperite cu scris îndesat şi nu spunea nimic. Deodată rosti:

— Asta a fost scrisă într-o după-amiază de iarnă. E descrierea unui peisaj acoperit de zăpadă.

— Îmi aduc şi eu aminte, spuse Henry. Când a citit-o, domnul Moore a strigat: *„Voilà le Français gagné!"*[2] Zicea că e foarte izbutită. După aceea l-ai pus să deseneze, în sepia, peisajul descris de tine.

— Va să zică n-ai uitat, Hal?

— Nici vorbă. Toţi am fost certaţi în ziua aceea fiindcă n-am coborât la ceai când ne-au chemat. Îmi mai aduc aminte cum şedea preceptorul meu la şevalet şi cum tu stăteai în spatele lui, îi ţineai lumânarea şi urmăreai cum desenează costişa înzăpezită, pinul, cerbul culcat la poalele lui şi semiluna agăţată pe cer.

— Unde îşi păstrează desenele, Henry? Ar trebui să le vadă şi Caroline.

— În mapă, dar lacătul e încuiat şi cheia-i la dânsul.

— Cere-i-o când se întoarce.

— Tu ar trebui să i-o ceri, Shirley. Acuma eşti foarte rezervată cu el; te porţi ca o doamnă nobilă şi foarte mândră – am observat eu.

— Shirley, eşti un adevărat mister, îi şopti Caroline la ureche. Ce ciudate descoperiri fac de-o vreme, mai în fiecare zi! Eu, care credeam că mă bucur de încrederea ta. Inexplicabilă fiinţă! Până şi băiatul ăsta te ţine de rău.

— După cum vezi, Henry, nu-mi mai amintesc de "vechile şi

---

[1] Asta-i (fr.).

[2] Uite cum şi-a însuşit franceza.

uitatele păcate“, spuse domnişoara Keeldar răspunzând tânărului Sympson şi fără să-i acorde vreo atenţie Carolinei.

— Asta n-ar fi trebuit s-o faci niciodată. Nu meriţi să fi luceafărul unui bărbat, dacă ai memoria atât de scurtă.

— Luceafărul unui bărbat – auzi! Şi prin „bărbat” înţelegi preastimabila ta persoană, nu? Hai, bea laptele ăsta proaspăt până nu se răceşte.

Tânărul infirm se ridică şi porni şchiopătând înspre cămin; îşi lăsase cârja rezemată de consolă.

— Sărmanul şi dragul meu infirm! murmură Caroline abia auzit şi-l sprijini în mers.

— La cine ţii tu mai mult, Shirley, la mine sau la domnul Sam Wynne? întrebă băiatul pe când se aşeza într-un fotoliu.

— Vai, Harry! Sam Wynne e năpasta mea! Tu eşti băieţelul meu cel mai drag,

— La mine sau la domnul Malone?

— Tot la tine – de o mie de ori mai mult

— Dar ei sunt bărbaţi zdraveni şi cu favoriţi, fiecare înalt de câte şase picioare.

— Pe câtă vreme tu, Henry, n-ai să fi toată viaţa ta nimic mai mult decât un biet plângăreţ mărunt şi palid.

— Da, ştiu.

— N-ai de ce să fi supărat. Nu ţi-am mai spus de atâtea ori cine era aproape tot aşa de mărunt, la fel de palid, la fel de chinuit ca şi tine, şi totuşi puternic ca un uriaş şi viteaz ca un leu?

— Amiralul Horatio?

— Amiralul Horatio, viconte de Nelson şi duce de Bronti; cu inimă mare ca de titan; viteaz şi curajos cât toată lumea şi vremurile cavalerismului; conducătorul puterii Angliei; comandant al forţelor ei de pe întinsul mărilor; aruncător al fulgerelor ei pe deasupra valurilor.

— Un om mare; dar eu nu sunt războinic, Shirley; şi cu toate astea mintea nu mi se odihneşte o clipă, ard zi şi noapte – pentru ce – n-aş prea putea sa spun ca să fiu – ca să – ca să sufăr, cred.

— Henry, ceea ce te tulbură e mintea ta, care e mai puternică şi mai matură decât ţi-e trupul. E o întemniţată. E ţinută în robie fizică. Dar ea are să se zbată totuşi, şi are să se elibereze. Învaţă cu grijă, studiază nu numai cărţile, ci şi lumea. Iubeşti

natura; iubeşte-o fără teamă. Fii răbdător – aşteaptă trecerea timpului. N-ai să fii soldat sau marinar, Henry, dar dacă vei trăi, ai să fii – ascultă prorocirea mea – ai să fii scriitor - poate chiar poet.

— Scriitor! Asta e o rază de speranţă – o adevărată rază de speranţă! Am să fiu – *am să fiu*! Am să scriu o carte numai ca să ţi-o dedic ţie.

— Ba ai s-o scrii pentru a aduce o descătuşare adevărată sufletului tău. Vai de mine! Ce tot spun eu aici? Mai multe decât înţeleg, cred, sau pot îndrepta. Uite, Hall, ai aici turtă de ovăz prăjit – hrăneşte-te ca să trăieşti!

— Cu plăcere! strigă un glas de dincolo de fereastra deschisă. Recunosc de la o poştă aroma asta. Domnişoară Keeldar, pot veni să mă înfrupt şi eu?

— Domnule Hall (fiindcă domnul Hall era, şi împreună cu el Louis Moore, amândoi întorşi de la plimbare), în sufragerie se află pregătită o masă cum se cuvine, iar în jurul ei veţi găsi oameni asemănători. Dacă vă face plăcere, puteţi să vă alăturaţi lor şi să vă înfruptaţi împreună din cele pregătite; dar dacă gusturile dumneavoastră extravagante vă îndeamnă să preferaţi o comportare la fel de extravagantă, poftiţi încoace şi faceţi la fel ca noi.

— Îmi place mirosul acesta îmbietor, şi de aceea am să mă las condus de nas, răspunse domnul Hall când tocmai intra pe uşă, întovărăşit de Louis Moore.

Ochii acestuia din urmă se abătură asupra biroului devastat. Zise doar:

— Au dat hoţii! Henry, ai merita să ţi se pună cătuşe.

— Shirley şi Caroline le merită – de au dat iama, i se răspunse cu grijă mai mult pentru efect decât pentru adevăr.

— Pârâtor şi martor mincinos! strigară amândouă fetele. Nu ne-am atins nici măcar de un singur lucru, în afara celor la care ne-am uitat cu intenţia unor cercetări lăudabile.

— Exact aşa, spuse Moore arborând unul dintre rarele lui zâmbete. Şi ce aţi descoperit cu prilejul acelor „cercetări lăudabile”?

Atunci zări sertarul interior deschis, şi remarcă:

— E gol. Cine a luat…?

— Uite-l! Uite-l! răspunse Caroline cu grabă, şi puse repede pachetul la loc.

Moore închise sertarul; apoi îl încuie cu o cheiţă atârnată de lanţul ceasornicului; făcu ordine printre celelalte hârtii, închise biroul şi se aşeză fără să mai rostească vreun alt cuvânt.

— Credeam c-o să le certaţi mult mai aspru, sir, zise Henry. Fetele astea merită să fie mustrate.

— Le las în seama propriei lor conştiinţe.

— Fapta asta le acuză de crime nu numai plănuite, ci şi săvârşite, sir. Dacă n-aş fi fost eu aici, ar fi procedat cu mapa dumneavoastră la fel cum au procedat şi cu biroul; dar le-am spus că e sub lacăt.

— Nu vrei să iei masa cu noi? interveni acum Shirley adresându-se lui Moore, dornică, după câte se părea, să schimbe cursul conversaţiei.

— Sigur, dacă mi-e îngăduit.

— Dar va trebui să te mulţumeşti cu lapte dulce şi turtă de ovăz ca în Yorkshire.

— *Va – pour le lait frais!*[1] spuse Louis. Cât despre turta de ovăz... şi făcu o strâmbătură.

— Nu poate să mănânce turtă de ovăz, spuse Henry. Zice că parcă ar fi tărâţe dospite cu maia stricată.

— Bine, atunci printr-o favoare specială o să-i îngăduim să mănânce câţiva biscuiţi, dar numai lucruri preparate în casă.

Gazda sună şi dădu scurte dispoziţii, care fură numaidecât executate. Ea însăşi turnă laptele şi împărţi pâinea în cercul acela simpatic, ce se strânsese în jurul focului viu aprins în micul cămin din odaia de studiu. Pe urmă trecu pe postul de general al pâinii prăjite şi, îngenunchind pe covor, cu furculiţa în mână, îşi îndeplini cu îndemânare îndatoririle.

Domnul Hall, totdeauna încântat de orice inovaţie plăcută adusă obiceiurilor încetăţenite, şi pentru care turta zgrunţuroasă de ovăz devenise din obişnuinţă gustoasă ca mana cerească, părea a fi în cea mai bună dispoziţie. Vorbea şi râdea cu multă veselie, când cu Caroline, pe care o aşezase alături de el, când cu Shirley, şi din nou cu Louis Moore. La rândul său, Louis îi ţinea isonul arătând aceeaşi dispoziţie; nu râdea mult, dar spunea pe tonul cel mai obişnuit lucruri de adâncă înţelepciune. Fraze rostite cu gravitate, remarcabile prin întorsături surprinzătoare, cu blânde nuanţe originale şi de mare ascuţime îi porneau cu uşurinţă de pe buze. Se dovedea a fi ceea ce

[1] De acord – cu laptele proaspăt! (Fr.)

domnul Hall şi spusese că este – un excepţional om de societate. Caroline era uluită de umorul lui, dar încă şi mai mult de neclintita-i stăpânire de sine. Nimeni dintre cei aflaţi de faţă nu părea să-i pricinuiască vreo neplăcută senzaţie de stinghereală; nimeni nu părea a-i plictisi, a-l încurca, a-l intimida în vreun fel – şi totuşi acolo se afla recea şi semeaţa domnişoară Keeldar, îngenuncheată dinaintea focului, aproape la picioarele sale.

Dar Shirley nu mai era nici rece şi nici semeaţă – cel puţin nu în momentul acela. Părea că nu-şi dă seama de umila poziţie în care stătea atunci; sau dacă îşi dădea seama, stătea aşa doar pentru a putea să guste din farmecele modestiei. Faptul că din grupul pe care îl servea ca slujnică voluntară făcea parte şi preceptorul vărului ei nu-i rănea deloc mândria; nu o speria perspectiva că împărţind celorlalţi pe rând lapte şi pâine va trebui să-i ofere şi lui; iar Moore îşi primea porţia din mâna ei cu acelaşi calm cu care ar fi primit-o dacă ar fi fost egali.

— Te-ai încălzit prea rău, îi spuse el după ce Shirley mânuise cam îndelung cu furculiţa. Dă-mi voie să te ajut.

Şi îi luă furculiţa din mână cu un fel de autoritate liniştită, la care ea se supuse tăcută, fără să opună vreo rezistenţă şi fără să-i mulţumească.

— Aş vrea să-ţi văd tablourile, Louis, îi spuse Caroline după ce bogatul prânz fusese savurat. Dumneavoastră nu, domnule Hall?

— Ca să-ţi fac dumitale plăcere, da; însă dacă ar fi numai după mine, îl cunosc prea bine ca artist, M-am săturat de preocupările astea ale lui până peste cap în Cumberland şi Westmoreland[1]. De câte ori n-am fost muraţi până la piele în munţi, fiindcă el se încăpăţâna să rămână aşezat pe un scăunel pliant ca să prindă efecte de nori încărcaţi de ploaie, neguri mişcătoare, licăriri de soare sau mai ştiu eu ce.

— Iată mapa, anunţă Henry, purtând-o într-o mână şi sprijinindu-se cu braţul celălalt în cârjă.

Louis o luă, dar rămase tot pe scaun, ca şi cum ar fi vrut ca altul să vorbească. S-ar fi zis că n-are s-o deschidă până ce mândra Shirley nu va binevoi să se arate interesată de expunerea lor.

— Ne face să aşteptăm ca să ne aţâţe curiozitatea, spuse ea

[1] Comitate din nord-vestul Angliei.

în cele din urmă.

— Ştii s-o deschizi, afirmă Louis întinzându-i cheia. Ai stricat odată lacătul ca să nu-l mai pot descuia - încearcă acum.

Louis ţinu mapa, Shirley o deschise. Apoi, oprind pentru ea conţinutul, fu cea dintâi care cercetă fiecare desen. Şi trăi încântarea – dacă era încântare – în deplină linişte, fără niciun fel de comentariu. Moore stătea în spatele fotoliului şi privea peste umărul ei, iar după ce termină şi ceilalţi încă mai priveau, îşi părăsi locul şi începu să se plimbe prin încăpere.

Se auzi o trăsură apropiindu-se pe alee, apoi sunetul clopotului de la poartă. Shirley tresări şi spuse:

— Avem oaspeţi şi o să fiu chemată. Grozavă mutră mai am – cum se spune – ca să primesc musafiri; aproape toată dimineaţa am fost cu Henry în grădină şi am cules fructe. Vai! Odihna aflată la umbra viţei mele şi la umbra smochinului meu! Fericită femeia-roabă a căpeteniei indiene, căci n-are îndatoriri de îndeplinit în salon, ci îşi poate îngădui să stea liniştită şi să împletească rogojini, să înşire mărgele, sau să-şi pieptene în pace părul negru, într-un colţ tihnit al *wigwam*-ului ei. Am să emigrez în pădurile vestului sălbatic.

Louis Moore începu să râdă.

— Ca să te măriţi cu Nor-Alb sau Marele-Bivol; iar după legătura cununiei să te dedici plăcutei îndeletniciri de a prăşi lanul de porumb al stăpânului dumitale, în vreme ce el îşi fumează pipa sau bea rachiu.

Shirley părea gata să dea răspuns, dar tocmai atunci se deschise uşa şi domnul Sympson pătrunse în camera de studiu. Domnia-sa rămase cu gura căscată când văzu grupul adunat în jurul focului.

— Am crezut că eşti singură, domnişoară Keeldar, spuse cu mirare. Dar văd că ai o mică reuniune.

După aerul lui şocat şi scandalizat, era evident că - dacă n-ar fi observat printre cei de acolo şi o faţă bisericească – s-ar fi pornit numaidecât pe o filipică improvizată împotriva inadmisibilelor obiceiuri ale nepoatei sale; dar respectul pentru sutană îl opri s-o facă.

— Nu doream decât să anunţ, continuă foarte înţepat, că familia de la De Walden Hall, domnul, doamna, domnişoarele şi tânărul Sam Wynne se află în salon.

Şi cu asta se înclină şi se retrase.

— Familia de la De Walden Hall! nici nu se putea o garnitură mai cumplită, murmură Shirley.

Rămase neclintită, arătând puţin cam îndărătnică şi foarte puţin doritoare să se mişte. Obrajii îi erau aprinşi din pricina focului; părul îi fusese de mai multe ori răvăşit de vântul din dimineaţa acelei zile; era îmbrăcată într-o rochie de muselină uşoară, strânsă pe corp, dar foarte bogată la poale; şalul purtat în grădină încă îi mai învăluia trupul în falduri ce cădeau în voia lor. Arăta încăpăţânată, nepăsătoare, plină de vioiciune şi deosebit de drăguţă - mai drăguţă decât de obicei, ca şi cum o emoţie discretă (cine poate şti în cel fel stârnită?) i-ar fi insuflat chipului o nouă înflorire şi o altă expresie.

— Shirley – Shirley, trebuie să te duci, îi şopti Caroline.

— Mă întreb pentru ce!

Înălţă privirile şi în oglinda de deasupra căminului văzu cum amândoi, şi domnul Hall şi Louis Moore, se uită la ea cu un aer grav. Spuse cu un surâs plin de înţelegere:

— Dacă majoritatea celor de faţă susţin că persoanele de la De Wald Hall au drept la politeţea mea, voi face ca dorinţele mele să se expună datoriei. Cine crede că trebuie să mă duc, să ridice mâna.

Când se uită din nou într-acolo, oglinda îi arătă un vot unanim împotriva ei.

— Trebuie să te duci, îi spuse domnul Hall, şi mai trebuie să te şi porţi politicos. Ai multe îndatoriri faţă de societate. Nu ţi-e îngăduit să faci numai ce-ţi place.

Louis Moore încuviinţă cu un stins „Aşa-i! Aşa-i“.

Caroline se apropie de ea, îi netezi buclele unduioase, dădu îmbrăcămintei o graţie mai puţin artistică şi mult mai domestică, iar Shirley fu silită să părăsească încăperea încă protestând, cu buza răsfrântă, împotriva faptului că era expediată.

— E înconjurată de un farmec straniu! remarcă domnul Hall îndată după plecarea ei. Şi-acum, continuă, trebuie să vă părăsesc şi eu, fiindcă Sweeting e dus să-şi vadă mama, şi avem două înmormântări.

— Henry, ia-ţi cărţile; e ora când avem lecţii, spuse Louis Moore aşezându-se la birou.

— Un farmec straniu! repetă elevul, când el şi preceptorul rămaseră singuri. Adevărat, oare nu-i o maestră a magiei albe?

întrebă.

— Despre cine vorbeşti, sir?

— Despre vara mea Shirley.

— Nu pune întrebări fără rost. Învaţă în linişte.

Domnul Moore arăta şi vorbea aspru – tăios. Henry cunoştea starea asta; doar arareori se abătea asupra preceptorului său, dar când o observa, îl cuprindea un soi de spaimă. Aşa că se supuse.

CAPITOLUL XXVII

Cel dintâi dintre pedanţi

Firea domnişoarei Keeldar şi cea a unchiului său nu se puteau împăca – şi nici nu ajunseseră vreodată să se împace. El era irascibil, ea recalcitrantă; el era despotic, iar nepoatei îi plăcea libertatea; unchiul era un om practic, nepoata era, poate, romantică.

Şi nu întâmplător venise el până în Yorkshire; avea o misiune foarte limpede şi intenţiona să şi-o ducă la bun sfârşit cu toată scrupulozitatea: dorea cu aprindere să-şi vadă nepoata măritată; să găsească pentru ea o partidă potrivită; s-o dea în seama unui bărbat bine ales, şi în ce o privea să se spele pe mâini pentru vecie.

Numai că, din nenorocire, din anii copilăriei încoace, între Shirley şi el existau divergenţe în ce priveşte înţelesul cuvintelor „potrivit“ şi „bine ales“. Până în prezent nicio clipă nu se declarase de acord cu definiţiile lui; şi era îndoielnic dacă măcar cu prilejul celui mai important pas din viaţa ei se va arăta dispusă să le accepte.

Şi prilejul verificării nu întârzie să se ivească.

Domnul Wynne îi ceruse mâna foarte oficial în numele fiului său, Samuel Fawthrop Wynne.

— Fără îndoială potrivit! Cum nu se poate mai bine ales! proclamase domnul Sympson. Un domeniu straşnic, negrevat de vreo datorie; avere sănătoasă; relaţii înalte. *Trebuie să se facă!*

Îşi convocă nepoata în salonul lambrisat; încuie uşa ca să

rămână singuri, numai între patru ochi; îi comunică propunerea; îşi spuse părerea. Îi ceru consimţământul, care îi fu refuzat.

— Nu. Nu mă mărit cu Samuel Fawthrop Wynne.

— Te întreb de ce? Trebuie să-mi spui un motiv, în toate privinţele e mai mult decât demn de tine.

Shirley stătea sprijinită de cămin; era palidă ca placa şi coronamentul de marmură albă din spatele ei; ochii mari, dilataţi îi scânteiau fără umbră de zâmbet.

— Şi *eu* te întreb în ce sens tânărul acela e mai mult decât demn de *mine?*

— Are de două ori mai mulţi bani decât tine, de două ori mai multă minte, relaţii corespunzătoare şi se bucură de acelaşi respect.

— Să aibă el de o sută de ori mai mulţi bani decât mine şi tot nu i-aş promite c-am să-l iubesc.

— Te rog să-mi spui ce poţi avea împotrivă.

— Duce o viaţă dezmăţată, josnică şi vrednică de dispreţ. Te rog să accepţi asta drept primul motiv pentru care îl resping cu silă.

— Domnişoară Keeldar, mă uluieşti!

— Numai purtarea asta singură şi îl aruncă într-un hău de nemăsurată inferioritate. Inteligenţa lui nu se ridică la înălţimea pentru care aş putea să am consideraţie – asta-i a doua piedică. Are vederi înguste; sentimentele îi sunt tocite; gusturile grosolane; manierele vulgare.

— E un om respectabil şi bogat. A-l refuza e o dovadă de înfumurare din partea ta.

— Refuz categoric! încetează să mă mai plictiseşti cu subiectul ăsta. Îţi interzic!

— Ai de gând să te măriţi vreodată, sau preferi celibatul?

— Nu-ţi recunosc dreptul de a pretinde răspuns la o asemenea întrebare.

— Aş putea să întreb dacă aştepţi cumva ca vreun nobil – vreun membru al Camerei Lorzilor – să vină să-ţi ceară mâna?

— Mă îndoiesc tare că s-a născut acel nobil căruia i-aş acorda-o.

— Dacă am fi avut cazuri de boli mintale în familie, aş zice că ai înnebunit. Extravaganţa şi îngâmfarea ta sunt vecine cu nebunia.

— Poate până o să termin ce am de spus ai să mă vezi

trecând dincolo de ea.

— Nici nu mă aştept la altceva. Eşti o aiurită şi-o descreierată. Bagă de seamă! Să nu cumva să ne pătezi numele printr-o mezalianţă.

— Să *ne* pătezi? Mă cheamă pe *mine* Sympson?

— Mulţumesc lui Dumnezeu că nu! Dar să fii foarte cu grijă! Eu nu mă las dus de nas!

— Dar ce-ai putea face, în numele legii şi al bunului simţ, sau ce ai vrea să faci, dacă mi-ar veni chef să mă opresc la o alegere cu care nu ai fi de acord?

— Bagă de seamă! Bagă de seamă! (şi o ameninţa cu un glas şi o mână la fel de tremurătoare).

— De ce? Ce umbră de putere ai *dumneata* asupra mea? Pentru ce ar trebui să mă tem?

— Bagă de seamă, domnişoară!

— Am să bag de seamă cu toată grija, domnule Sympson. Sunt hotărâtă ca înainte de a mă mărita să stimez – să admir – să *iubesc.*

— Caraghioslâcuri! Lucruri nelalocul lor! Prostii nedemne de o femeie!

— Să iubesc din adâncul inimii. Ştiu că vorbesc o limbă necunoscută; dar mi-e absolut indiferent dacă sunt sau nu înţeleasă.

— Şi dacă dragostea asta a ta s-ar întâmpla să se îndrepte spre un cerşetor.

— Spre un cerşetor n-are să se îndrepte niciodată. Cerşetoria nu e demnă de stimă.

— Spre un funcţionar mărunt, un actor cabotin, un biet autor de piese de duzină… ori… ori…

— Fii curajos, domnule Sympson! Ori ce?

— Vreun scriitoraş de nimic, sau vreun zdrenţăros şi prăpădit de artist.

— Pentru oamenii de nimic, pentru zdrenţăroşi sau prăpădiţi n-am niciun fel de simpatie; pentru literatură şi arte, am. Şi în treaba asta mă întreb cum de s-ar potrivi cu mine Fawthrop Wynne al dumitale? Nu-i în stare să scrie un bileţel fără greşeli de ortografie; nu citeşte decât un jurnal de sport; a fost prostănacul liceului din Stilbro'!

— Ce limbaj nepotrivit pentru o lady! Dumnezeule mare! - unde are s-ajungă?

Şi îşi înălţă mâinile şi privirile către cer.

— Niciodată în faţa altarului alături de Sam Wynne.

— Unde are s-ajungă? De ce nu sunt legile mai drastice, ca s-o pot sili să dea ascultare raţiunii?

— Linişteşte-te, unchiule. Chiar dacă Anglia ar fi o ţară de şerbi şi dumneata despotul, tot nu m-ai putea *sili* să fac acest pas. Am să-i scriu *eu* domnului Wynne. În legătură cu treaba asta nu-ţi mai da niciun fel de osteneală.

Până şi în proverbe se spune despre soartă că e schimbătoare, şi totuşi propriile-i capricii o fac adesea să arunce mereu şi mereu în acelaşi loc raze norocoase asemănătoare. S-ar fi zis că la vremea aceea domnişoara Keeldar – ori averea ei – ajunsese să facă vâlvă prin partea locului şi să producă impresie în cercuri la care ea nici nu visa. Nu mai puţin de trei propuneri o urmară pe cea a domnului Wynne – toate mai mult sau mai puţin ispititoare. Toate la rând îi fură prezentate cu insistenţă de unchiul ei, şi pe toate la rând le refuză. Totuşi printre ei se număra nu numai un singur gentleman cu caracter ireproşabil şi totodată cu mare avere. În afară de unchiu-său, mulţi o întrebau ce are de gând şi pe cine aştepta să prindă în mreje de se arăta atât de impertinent mofturoasă.

Până la urmă limbile clevetitoare îşi spuseră că au găsit explicaţia acestei purtări, iar unchiul nu se mai îndoi nicio clipă că o nimeriseră; ba încă mai mult, descoperirea i-o prezenta pe nepoată într-o lumină cu totul nouă, deci şi întreaga lui purtare faţă de ea se schimbă în consecinţă.

În ultima vreme, la Fieldhead atmosfera devenise din ce în ce mai aprinsă pentru ca şi unchiul şi nepoata să-şi găsească locul aici; mătuşa cea îndatoritoare nu era nici măcar ea în stare să-i împace; fiicelor le îngheţa sângele în vine când îi vedeau cum se ceartă. Gertrude şi Isabella şuşoteau ceasuri întregi retrase în camerele lor şi înlemneau de spaimă reţinută dacă se întâmplă să rămână singure cu temerara lor verişoară. Dar, după cum am spus, interveni o schimbare: domnul Sympson se arătă împăcat, iar familia i se linişti.

Despre satul Nunnely am mai pomenit, ca şi despre vechea lui biserică, despre pădurile şi ruinele mânăstireşti de acolo. Avea şi el conacul lui, numit Priory Hall – o reşedinţă mai veche, mai mare şi mai impozantă decât toate celelalte de pe la

Briarfield sau Whinbury; şi, lucru care le întrecea pe toate, avea chiar şi stăpân cu titlu nobiliar – un baronet, deci ceva cu care nici Briarfieldul şi nici Whinburyul nu puteau să se mândrească. Această proprietate – cea mai mândră şi cea mai respectată – fusese ani la rând doar nominală; baronetul din vremea aceea, un bărbat tânăr, care până atunci stătuse într-o provincie îndepărtată, era cu totul necunoscut la domeniul din Yorkshire.

În vremea când domnişoara Keeldar se aflase într-o staţiune balneară foarte la modă, numită Cliffbridge, ea şi prietenii ei îl întâlniseră şi fuseseră prezentaţi lui Sir Philip Nunnely. Pe urmă se mai văzuseră de multe ori la plajă, pe faleză, în diferite plimbări, câteodată la balurile organizate în staţiune. Părea singuratic; felul lui de a se purta era foarte modest – chiar prea simplu pentru a putea fi numit amabil; mai degrabă sfios decât trufaş: nu *binevoia* să se afle în tovărăşia lor, ci se arăta *bucuros* de ea.

Shirley putea să lege repede şi lesne prietenie cu orice om sincer şi deschis. Stătea îndelung de vorbă cu Sir Philip şi împreună cu mătuşa şi verişoarele făceau uneori câte o plimbare cu iahtul lui. Îi plăcea tânărul acesta fiindcă vedea că e îndatoritor şi modest şi era încântată când îşi dădea seama că este în stare să-l amuze.

Nu i-ar fi putut găsi decât un singur cusur – dar unde s-a văzut prietenie lipsită de asemenea umbre? – şi anume acela că Sir Philip avea înclinaţie pentru literatură: scria poeme, sonete, stanţe, balade. Poate că domnişoara Keeldar îl socotea prea dornic să citească sau să recite cu orice prilej asemenea compoziţii; poate ar fi dorit ca rimele să fie mai fericit îmbinate – ritmul sa aibă mai multă muzicalitate – imaginile mai multă prospeţime – inspiraţia mai multă înflăcărare; oricum ar sta lucrurile, adevărul e că trăia o senzaţie neplăcută de câte ori tânărul pomenea despre poeziile lui, şi de obicei făcea tot ce-i stătea în putinţă ca să abată discuţia spre alte subiecte,

O atrăgea în plimbări sub clar de lună, pe pod, cu singura intenţie, după câte se părea, de a-i împuia urechile cu cea mai lungă dintre baladele scrise de el; o conducea pe nesimţite înspre singuratice colţuri cu aspect rustic, unde zbuciumul valurilor revărsate pe nisip se auzea lin şi odihnitor, iar când rămâneau numai ei singuri, cu întinsul mării dinaintea lor, învăluiţi de răcoarea înmiresmată a grădinilor, adăpostiţi de

înălţimea semeaţă a falezei, scotea din buzunar ultimul său ciclu de sonete şi i-l citea cu glas înfiorat de emoţie. Părea să nu-şi dea seama că deşi ar fi putut fi socotite cuvinte rimate, nu erau poezie. După ochii ei plecaţi în pământ şi chipul îngrijorat se vedea că Shirley o ştie şi e adânc îndurerată de această unică meteahnă a bunului şi prietenosului baronet.

Deseori încerca, slujindu-se de cea mai mare delicateţe posibilă, să-l lecuiască de această stranie adorare a muzelor, singura lui idee fixă, căci în ce priveşte orice alte chestiuni obişnuite dovedea destul bun-simţ şi cu dragă inimă Shirley se întreţinea cu el asupra unor subiecte curente. Câteodată o întreba ce părere are despre reşedinţa lui de la Nunnely, şi ea era cât se poate de fericită să-i răspundă pe larg la asemenea interogatorii; nu mai ostenea să descrie străvechiul Priory, romanticul parc împădurit, bătrână biserică şi bătrânul cătun; nici nu ezită să-l sfătuiască să vină acolo şi să-şi adune arendaşii în jurul lui, în străvechiul său conac.

Oarecum, spre mirarea ei, Sir Philip îi urmă sfaturile întocmai; şi într-adevăr, către sfârşitul lui septembrie sosi la Priory.

Curând se înfăţişă şi la Fieldhead, iar această primă vizită n-a fost şi ultima; apoi spuse – după ce încheie cercetarea împrejurimilor – că sub niciun acoperiş nu aflase un atât de încântător adăpost ca sub acela de grinzi din stejar masiv al conacului de la Briarfield, o aşezare destul de strâmtă şi modestă în comparaţie cu a sa – dar care îi plăcea tare mult.

Curând ajunse să nu mai fie mulţumit doar să stea cu Shirley în salonul ei lambrisat, unde mereu veneau unii şi plecau alţii şi unde rareori putea găsi un moment de linişte ca să-i înfăţişeze ultima realizare a fertilei sale muze; trebuia să o însoţească în plimbări peste păşunile încântătoare şi s-o conducă pe malurile lacurilor. Dar ea evita plimbările în doi; aşa că baronetul începu să organizeze reuniuni în cinstea ei pe proprietăţile lui, în încântătoarea sa pădure; şi în locuri mai depărtate – codri tăiaţi de cursuri de apă şi vâlcele udate de Aire.

Asemenea insistenţe îi conferiră domnişoarei Keeldar multă distincţie. Sufletul de proroc al unchiului întrevedea un viitor strălucit; încă de pe acum trăia farmecul vremurilor viitoare când, cu un aer nepăsător, cu piciorul stâng sprijinit pe genunchiul drept, avea să facă elegante aluzii familiale cu privire la „nepotul baronet”. Acum, nepoata nu i se mai înfăţişa

drept „o fata nebună”, ci ca „o femeie cu foarte multă judecată”. În discuţii confidenţiale cu doamna Sympson o caracteriza astfel: „o fiinţă într-adevăr superioară: extravagantă, dar foarte inteligentă”. Îi arăta o excesivă consideraţie; se ridica îndatoritor să-i deschidă uşa şi s-o închidă în urma ei; se congestiona la faţă şi îşi pricinuia dureri de cap tot aplecându-se să ridice mănuşi, batiste şi alte obiecte dintre acelea pe care Shirley nu le păstra cu prea multă grijă. Îşi permitea glume obscure cu privire la superioritatea isteţimii femeieşti asupra înţelepciunii bărbaţilor; începea încâlcite scuze pentru gafa pe care o făcuse în privinţa abilităţii şi dibăciei „unui personaj aflat la nicio sută de mile de Fieldhead”; pe scurt, se arăta la fel de entuziasmat ca „un curcan pe baligă”.

Nepoata îi observa manevrele şi îi primea cu nepăsare insinuările; lăsa să se înţeleagă că ar pricepe cel mult jumătate din sensul lor. Când i se spuse pe şleau că e preferata baronetului, răspunse că şi ea crede c-o place, după cum şi el îi plăcea ei; n-ar fi crezut niciodată că un om de rangul lui – singurul băiat al unei mame mândre şi iubitoare – singurul frate al unor surori care îl adoră – poate să aibă o inimă atât de bună şi, în general, atât de mult bun-simţ.

Şi timpul dovedi că Sir Philip într-adevăr o plăcea. Poate că descoperise la ea acel „farmec straniu” observat cândva de domnul Hall. Îi căuta prezenţa cu tot mai multă stăruinţă; iar până la urmă cu o asiduitate ce arăta că persoana ei îi devenise indispensabilă. Cam tot prin aceeaşi vreme, simţăminte ciudate pluteau prin jurul conacului Fieldhead; speranţe aprinse şi nelinişti chinuitoare rătăceau prin unele încăperi de acolo. Peste câmpurile tihnite dimprejur se desfăşura un fel de rătăcire speriată a câtorva dintre cei găzduiţi în conac; era un soi de aşteptare nesigură care ţinea nervii încordaţi.

Un lucru părea limpede. Sir Philip nu era un bărbat de dispreţuit. Era un om cu suflet cald şi chiar dacă nu se ridica la un nivel intelectual deosebit, era inteligent. Domnişoara Keeldar n-ar fi putut spune despre el – aşa cum spusese cu atâta înverşunare despre Sam Wynne - că sentimentele i-ar fi fost tocite, gusturile grosolane şi manierele vulgare. Era înzestrat cu o sensibilitate deosebită; avea o dragoste reală, chiar şi dacă nu cu prea mult discernamânt, pentru arte; în întreaga lui comportare se vădea gentlemanul englez; iar în ceea ce

priveşte originea şi averea, amândouă se aflau, bineînţeles, cu mult mai presus decât ar fi putut pretinde Shirley.

Înfăţişarea lui prilejuise la început câteva observaţii hazlii, deşi străine de orice răutate, din partea veselei domnişoare Keeldar. Arăta ca un adolescent; trăsăturile îi erau comune şi lipsite de vigoare; părul de culoarea nisipului; statura prin nimic impresionantă. Dar curând Shirley îşi stăvili orice observaţie sarcastică în această privinţă; ba chiar îşi ieşea din fire dacă altcineva făcea aluzii ireverenţioase. „Are un chip foarte plăcut", afirma Shirley; „iar ce se ascunde înăuntrul inimii valorează mai mult decât trei nasuri romane, decât pletele lui Absalom sau statura lui Saul". Însă, câte o săgeată împotriva nefericitei lui înclinaţii poetice tot mai trimitea din când în când; numai că nici în privinţa aceasta n-ar fi îngăduit nicio altă ironie făcută de altcineva decât de ea însăşi.

Pe scurt, lucrurile ajunseseră la un stadiu ce părea să îndreptăţească pe de-a întregul o remarcă făcută de domnul Yorke, cam prin acea vreme, faţă de preceptorul Louis:

— Ascultă, fratele ăsta Robert al dumitale mie mi se pare că e ori prost, ori ţicnit. Acum două luni aş fi putut să jur c-a înşfăcat bine prada în mână; dar uite că s-apucă să cutreiere prin ţară, se instalează frumuşel la Londra pentru săptămâni la şir, iar când o binevoi să se întoarcă, are să rămână cu buzele umflate.

Louis răspunse:

— În treburile omeneşti apar momente când, dacă ştii să te foloseşti de forţa refluxului, ajungi cu siguranţă la avere; se întâmplă însă ca asemenea refluxuri să nu se mai ivească niciodată.

— Dacă aş fi în locul dumitale i-aş scrie lui Robert şi i-aş aminti de ce ţi-am spus eu adineauri.

— Robert avea anumite intenţii legate de domnişoara Keeldar? întrebă Louis ca şi cum ideea ar fi fost cu totul nouă pentru el.

— Intenţii pe care eu însumi i le-am sugerat şi intenţii pe care ar fi putut să le realizeze, fiindcă fata îl plăcea.

— Ca vecin?

— Mai mult decât atât. Am văzut-o schimbându-şi înfăţişarea şi culoarea feţei la simpla pomenire a numelui său. Scrie-i băiatului, ascultă-mă pe mine, şi spune-i să se întoarcă repede acasă. La drept vorbind, e un domn mult mai de ispravă decât

acest neînsemnat baronet.

— Nu vi se pare cumva, domnule Yorke, că pentru un aventurier fără un ban a aspira la mâna unei femei bogate ar fi o dovadă de înfumurare – ceva demn de dispreţ?

— Oho! Dacă eşti partizanul idealurilor înalte, al simţămintelor ultrarafinate, n-am nimic de zis. În ce mă priveşte, eu sunt un om obişnuit, un om practic; şi dacă Robert doreşte să renunţe la această răsplată regească în favoarea unui neisprăvit de rival – o smiorcăită odraslă aristocrată – sunt cu totul de acord. La vârsta *lui,* în locul *lui* şi urmărind scopurile *lui,* eu aş fi procedat altminteri. Niciun fel de baronet, niciun fel de duce şi niciun fel de prinţ n-ar fi putut să-mi smulgă iubita fără luptă. Dar voi, preceptorii ăştia, sunteţi nişte oameni tare gravi; să vină şi să vă ceară cineva părerea e ca şi cum ar sta de vorbă cu un popă.

Se văzu însă că aşa răsfăţată şi adulată cum era acum, Shirley nu-şi pierduse capul, şi că marile ei calităţi nu dispăruseră. Într-adevăr, comentariile încetaseră să mai alăture în mod unanim numele ei de acela al lui Moore, iar îndreptăţirea acestei schimbări era întărită de faptul că, aparent, cel plecat fusese dat uitării; dar că nu îl dase *cu totul* uitării – că încă îi mai purta dacă nu dragoste, cel puţin interes – ieşi la iveală prin sporita grijă arătată în această stare de lucruri cu prilejul unei îmbolnăviri subite a preceptorului Louis, fratele lui Robert, faţă de care se purta de obicei când cu rezervă rece, când cu mult respect; câteodată trecea pe lângă el arborând întreaga demnitate a unei femei bogate şi de neam ce avea să fie în curând Lady Nunnely, alteori venea să-i spună câte ceva cu atitudinea unei şcolăriţe ruşinate care se adresează unui profesor sever, adică îndoindu-şi gâtul de fildeş, răsfrângându-şi buza de carmin, când se întâmpla ca privirile să li se întâlnească pentru o clipă, pentru ca apoi să se supună severei mustrări din ochii profesorului, cu o smerenie ce te-ar fi lăsat să crezi că în caz de nesupunere el ar fi avut puterea să dea pedepse.

Louis Moore se îmbolnăvise de friguri probabil într-una dintre căsuţele modeste din acele locuri pe care el, elevul lui infirm şi domnul Hall obişnuiau să le viziteze împreună; aceste friguri îl chinuiră câteva zile. În orice caz se îmbolnăvi, şi după ce o zi sau două opuse bolii o împotrivire mută, se văzu silit să rămână la pat.

Într-o seară, pe când se zvârcolea în culcuşul ca de spini şi era vegheat cu grijă de Henry, care refuzase să-l părăsească, o bătaie în uşă – prea discretă ca să poată fi atribuită doamnei Gill sau fetei din casă – îl chemă pe tânărul Sympson să deschidă.

— Cum se simte domnul Moore în seara asta? întrebă un glas scăzut aflat pe coridorul întunecat.

— Vino să-l vezi.

— Doarme?

— Bine ar fi să poată dormi. Vino să vorbeşti cu dânsul, Shirley.

— N-o să-i facă plăcere.

Dar vizitatoarea păşi totuşi înăuntru; văzând-o cum şovăie pe prag, Henry o luă de mână şi o duse lângă patul bolnavului.

Lumina slabă lăsa să se vadă doar vag silueta domnişoarei Keeldar, însă se putea distinge că e îmbrăcată elegant. La parter avea loc o reuniune la care era prezent şi Sir Philip Nunnely; doamnele se aflau acum în salon şi gazda se furişase din mijlocul lor ca să se ducă să-l vadă pe preceptorul lui Henry. Rochia de un alb imaculat, gâtul şi braţele frumoase, lănţişorul de aur ce-i înconjura gâtul şi-i tremura pe piept străluceau straniu în mijlocul obscurităţii din camera bolnavului. Chipul domnişoarei Keeldar arăta purificat şi gânditor. Spuse cu blândeţe:

— Cum te simţi în seara asta, domnule Moore?

— Nu mi-a fost foarte rău, şi acum mă simt mai bine.

— Am auzit că te-ai plâns de sete şi ţi-am adus nişte struguri; poţi să guşti din ei?

— Nu. Dar îţi mulţumesc pentru că ţi-ai adus aminte de mine.

— Ia unul măcar.

Shirley rupse o boabă din ciorchinele bogat aflat într-un coşuleţ din mâna ei şi i-o duse la buze. Bolnavul clătină din cap şi îşi îndepărtă faţa aprinsă.

— Dar ce altceva aş putea să-ţi aduc? Nu ţi-e poftă de fructe, dar văd că ţi-s buzele arse. Ce băutură ai prefera?

— Îmi aduce doamna Gill pâine prăjită şi apă. Asta îmi place cel mai mult.

Câteva minute domni tăcerea.

— Ţi-e rău? Te doare ceva?

— Mai nimic.

— De ce te-ai îmbolnăvit?

Tăcere.

— Mă întreb de unde ar putea să fi venit frigurile astea? Dumneata cum îţi explici?

— Cine ştie ce miasmă, malarie – poate. Acum e toamnă, un anotimp prielnic frigurilor.

— Aud că deseori, împreună cu domnul Hall, vizitaţi bolnavii de prin Briarfield şi chiar din Nunnely. Ar trebui să fiţi atenţi, nechibzuinţa nu e un lucru înţelept.

— Asta mă face să mă gândesc, domnişoară Keeldar, că poate ar fi fost mai bine să nu intri în încăpere sau să te apropii de patul ăsta. Nu cred că boala mea este infecţioasă. Nu prea mi-ar veni să cred (şi urmă cu un fel de zâmbet) că *dumneata* te-ai putea molipsi; dar de ce să înfrunţi până şi o umbră de risc? Du-te.

— Puţină răbdare; plec numaidecât; însă mi-ar face plăcere ca înainte de a pleca să-ţi pot fi de folos cu ceva – aşa… un cât de mic serviciu…

— Au să-ţi simtă lipsa la parter.

— Nu, domnii sunt încă la masă.

— N-au să mai zăbovească mult acolo; Sir Philip Nunnely nu este mare amator de vin şi chiar în clipa asta îl aud cum trece din sufragerie în salon.

— E un servitor care trece.

— Ba e Sir Philip; îl cunosc după mers.

— Ai auz fin.

— Nu e niciodată tocit, iar acum pare mai ascuţit decât de obicei. Seara trecută Sir Philip a fost aici la ceai. Te-am auzit cântându-i un cântec pe care ţi l-a adus el. L-am auzit şi când şi-a luat rămas bun, la unsprezece, şi cum te-a invitat să vii puţin afară să vezi stelele.

— Probabil că eşti într-o stare de tensiune nervoasă.

— Am auzit cum ţi-a sărutat mâna.

— Cu neputinţă!

— Nu. Camera mea e aşezată deasupra holului, fereastra se deschide chiar deasupra intrării, partea de jos era puţin ridicată, fiindcă aveam fierbinţeală. Aţi stat acolo, pe trepte, vreme de zece minute; am auzit ce aţi vorbit, cuvânt cu cuvânt, şi am auzit salutul de despărţire. Henry, dă-mi, te rog, puţină apă.

— Lasă-mă să-i dau eu.

Dar bolnavul se ridică pe jumătate în pat ca să ia paharul din

mâna tânărului Sympson şi refuză orice ajutor din partea ei.

— Şi nu pot să fac chiar nimic?

— Nimic; fiindcă nu-mi poţi dărui o noapte de adevărată odihnă, şi asta e tot ce-mi lipseşte în clipa de faţă.

— Nu dormi bine?

— Somnul m-a părăsit.

— Şi cu toate astea spuneai că nu eşti foarte bolnav.

— Am insomnii chiar şi când sunt în cea mai deplină sănătate.

— Dacă mi-ar sta în putere, te-aş cufunda în cel mai tihnit somn; adânc, liniştit şi fără vise.

— Adică anihilare totală! Nu de asta am nevoie.

— Atunci cu vise în care să ţi se arate tot ce-ţi doreşti mai mult.

— Amăgiri înfiorătoare! Atunci somnul mi-ar fi un adevărat delir, iar trezirea moartea însăşi.

— Dar dorinţele nu-ţi pot fi atât de irealizabile; doar nu eşti un exaltat.

— Mi-e teamă că aşa mă consideri, domnişoară Keeldar; dar poate că firea mea nu e pentru dumneata tot atât de limpede scrisă cum ar putea să fie o pagină dintr-un ultim roman.

— Asta se poate… Dar în ce priveşte somnul: *m-aş ruga* fierbinte de perna dumitale, ca să-i câştig bunăvoinţa spre a ţi-l dărui. Dacă aş lua o carte, m-aş aşeza şi aş citi câteva pagini?… Aş putea foarte bine zăbovi o jumătate de oră.

— Îţi mulţumesc, dar n-am de gând să te reţin.

— O să citesc încet.

— N-ar folosi la nimic. Am febră prea mare şi sunt prea neliniştit ca să pot asculta lângă urechea mea un glas domol, cristalin şi tremurător. Ai face mai bine să mă laşi.

— Fie, atunci mă duc.

— Fără să îţi iei rămas bun?

— Ba da, ba da. Noapte bună, domnule Moore.

Shirley plecă.

— Henry, dragul meu, du-te şi te culcă; e vremea să te odihneşti puţin.

— Sir, mi-ar face plăcere să stau toată noaptea la căpătâiul dumneavoastră.

— Nu e nici cea mai mică nevoie: mă simt mult mai bine; aşa că du-te.

— Binecuvântaţi-mă, sir.

— Domnul să te aibă în paza sa, tu, cel mai minunat dintre elevii mei!

— Niciodată nu-mi spuneţi cel mai iubit dintre elevii dumneavoastră, sir.

— Nu, şi nici n-am să-ţi spun.

Este posibil ca pe domnişoara Keeldar s-o fi supărat faptul că fostul ei preceptor îi respinsese atenţiile; e însă sigur că nu a mai repetat încercarea, Oricât de des îi alunecau în timpul unei zile paşii uşori de-a lungul coridorului, ei nu s-au mai oprit niciodată la uşa lui Louis Moore; şi nici glasul „cristalin şi tremurător” n-a mai tulburat a doua oară liniştea camerei bolnavului. Cameră a bolnavului în sens propriu încetase curând să mai fie; constituţia robustă a domnului Moore izbândi repede asupra bolii: în câteva zile o înfrânse şi îşi reluă îndatoririle de preceptor.

Faptul că „frumoasele vremuri de odinioară” încă îşi mai păstrau vechea influenţă atât asupra preceptorului cât şi a elevei era dovedit de felul cum Louis Moore depăşea uneori fără ezitare distanţa menţinută în mod obişnuit între ei, şi cu mână sigură, dar blândă, înfrângea rezerva solemnă a domnişoarei Keeldar.

Într-o după-amiază familia Sympson plecase la o plimbare cu trăsura. Cum nu se temea niciodată de vreo dojană venită din partea lor, Shirley rămăsese acasă sub cuvânt că e ocupată cu nişte treburi. Treburile astea - câteva scrisori – fură încropite şi expediate curând după ce porţile se închiseră în urma trăsurii; domnişoara Keeldar ieşi în grădină.

Era o liniştită zi de toamnă. Auriul verii târzii îndulcea până către zări înfăţişarea păşunilor. Pădurile roşietice se pregătiseră de dezgolire, dar încă îşi mai păstrau frunzişul. Purpura florilor de câmp, pălită dar nu dispărută, înveşmânta colinele. Pârâiaşul şerpuia către vâlcea printr-un ţinut stăpânit de tăcere; nicio adiere de vânt nu-i însoţea drumul şi nu se abătea peste malurile lui împădurite. Grădinile de la Fieldhead purtau pecetea declinului senin. Pe cărările măturate chiar în dimineaţa aceea se aşezaseră iarăşi, fluturând, frunze îngălbenite. Trecuse vremea florilor, şi chiar aceea a fructelor; dar câteva mere uitate încă mai împodobeau pomii*;* doar ici şi colo câte o floare stingheră se mai înălţa din mijlocul câte unui mănunchi de

frunze veştede.

Florile acestea stinghere – cele de pe urmă din soiul lor – le culegea Shirley pe când rătăcea printre răzoare, pierdută în gânduri. Tocmai îşi prindea la cingătoare un buchet văduvit de strălucire şi mireasmă, când Henry Sympson se apropie şchiopătând dinspre casă şi îi spuse:

— Shirley, dacă n-ai vreo treabă mai urgentă, domnul Moore te-ar aştepta cu plăcere în camera de studiu ca să te asculte citind puţin pe franţuzeşte.

Mesagerul îşi împlini misiunea în chipul cel mai simplu, ca şi când ar fi fost vorba de lucrul cel mai obişnuit cu putinţă.

— Domnul Moore te-a trimis să-mi spui aşa?

— Sigur că da. De ce nu? Acuma fii bună şi vino, ca să mai fim o dată aşa cum eram la Sympson Grove. Pe vremurile acelea aveam deseori asemenea lecţii plăcute.

Domnişoara Keeldar îşi zise probabil că lucrurile se mai schimbaseră de atunci; totuşi nu spuse nimic, şi după ce stătu puţin pe gânduri îl urmă încet pe Henry.

Intră în camera de studiu înclinând capul în semn de supunere cuviincioasă, aşa cum obişnuia să facă în trecut. Îşi scoase boneta şi o atârnă lângă şapca lui Henry. Louis Moore stătea la birou şi răsfoia paginile unei cărţi pe care o avea în faţă, însemnând cu creionul anumite pasaje. Drept răspuns la reverenţa ei, făcu un simplu gest, dar nu se ridică de pe scaun.

— Cu câteva nopţi în urmă mi-ai propus să-mi citeşti ceva, îi spuse. Atunci n-am avut putinţa să te ascult; acum întreaga mea luare-aminte îţi stă la dispoziţie. O mică reluare a exerciţiilor de franceză poate că n-ar fi nefolositoare. Am observat că ai început să cam pierzi din accent.

— Ce carte să iau?

— Uite aici operele postume ale lui St. Pierre[1]. Citeşte câteva pagini din *Fragments de l'Amazone.*

Shirley acceptă scaunul pregătit pentru ea alături de al preceptorului. Cartea se afla pe biroul lui – şi între ei nu se mai găsea decât un singur alt scaun. Părul ei bogat se revărsa atât de mult încât ascundea pagina.

— Ridică-ţi părul, îi spuse Louis.

O clipă se păru că nu e sigură dacă să se supună ori să nu ia

[1] Se referă la scriitorul Bernardin de Saint-Pierre (1737—1811), autorul romanului *Paul et Virginie.*

în seamă cererea. O sclipire a ochilor ei căzu pe furiş pe faţa profesorului; poate că dacă s-ar fi uitat la ea aspru sau sfios, ori dacă o umbră de nehotărâre i s-ar fi putut citi pe chip, eleva s-ar fi răzvrătit, iar lecţia s-ar fi terminat atunci şi acolo; dar el nu aştepta decât supunere – la fel de calm ca şi când ar fi fost cioplit în marmură, şi la fel de rece. Domnişoara Keeldar îşi trecu şuviţele de păr pe după ureche. Era bine că Shirley avea un chip cu profil agreabil, că obrazul păstra luciul şi rotunjimea primei tinereţi, căci altminteri, lipsite de astfel de nuanţe blânde, contururile ar fi putut să-şi piardă graţia. Dar ce importanţă mai aveau asemenea lucruri în acea situaţie? Nici Calypso şi nici Eucharis[1] n-au încercat să-l farmece pe Mentor[2].

Începu să citească. Cuvintele parcă se înstrăinaseră de limba ei, care i se împleticea în gură; lectura continua cu hopuri, împiedicată de răsuflarea prea grăbită, frântă de accente englezeşti. Se opri.

— Nu sunt în stare. Citeşte-mi un paragraf, dacă eşti bun, domnule Moore.

Ea repetă ce citi *el.* În trei minute îi prinse accentul.

— *Très bien*[3]*,* fu comentariul aprobator la încheierea lecturii.

— *C'est presque le Français rattrapé, n'est-ce pas?*[4]

— Tare mi-e teamă că n-ai putea să mai scrii în franţuzeşte aşa cum scriai cândva!

— O, nu! Acum ar ieşi nişte trăsnăi de toată frumuseţea din acordurile mele.

— N-ai mai izbuti să scrii încă o dată tema *La première femme savante*[5]?

— Mai ţii încă minte prostia aceea?

— Fiecare rând.

— Mă îndoiesc.

— Mă prind s-o repet cuvânt cu cuvânt.

— Te-ai opri definitiv chiar după prima frază.

— Provoacă-mă la experienţa asta.

— Te provoc.

Atunci Louis începu să recite următoarele (el le-a rostit în

---

[1] Personaje mitologice; prima l-ar fi fermecat pe Ulise.

[2] Personaj mitologic, prieten al lui Ulise şi îndrumător al fiului său, Telemah.

[3] Foarte bine (fr.).

[4] E aproape o franceză recâştigată, nu-i aşa? (fr.).

[5] Cea dintâi femeie savantă (fr.).

franţuzeşte, dar noi trebuie să traducem, căci altminteri am rămâne neînţeleşi de către unii cititori):

> *— Şi se întâmplă că atunci când oamenii ajunseră să se înmulţească pe faţa pământului, şi fură dăruiţi cu fiice, ca fiii lui Dumnezeu să vadă că fiicele oamenilor erau frumoase, iar atunci le luară de soaţe după aleasa fiecăruia.*

Asta s-a petrecut în zorii vremurilor, înainte ca luceferii să fi fost aşezaţi pe cer, şi pe când cu toţii încă mai cântau laolaltă.

Vremurile sunt într-atât de depărtate, negurile şi cenuşiul ca de rouă al revărsatului zilei la vremea utreniei le acoperă cu o obscuritate atât de înşelătoare, încât orice amănunt al obiceiurilor de pe atunci, orice indiciu limpede în privinţa locurilor scapă înţelegerii şi zădărniceşte cercetările. E îndeajuns să ştim că pe atunci lumea fusese făurită; că era locuită de oameni; că firea omului, cu pasiunile, preferinţele, durerile şi plăcerile ei umplea planeta şi îi dădea suflet.

Un anume trib a colonizat un anume loc de pe glob; din ce rasă făcea parte tribul acela – nu se ştie; unde anume se afla acel loc – nu se spune. De obicei ne gândim la Răsărit când vrem să discutăm despre acest lucru; dar cine va afirma că Apusul, Sudul, Nordul erau lipsite de viaţă? Ce dovadă poate veni să infirme presupunerea că în loc să se aşeze sub palmierii din Asia, acel trib rătăcea pe sub insule de păduri de stejari, rod al propriilor noastre mări din Europa?

Mi se pare că nu pot chema în faţa ochilor nicio întindere nisipoasă şi nici vreo oarecare oază sărăcăcioasă şi mică doar cât palma. Dar mi se arată o vale împădurită, cu margini stâncoase şi cafenii adâncuri de umbre alcătuite de arbori cu ramurile îngemănate. În asemenea locuri, într-adevăr, sălăşluiesc făpturi omeneşti, dar sunt atât de puţine la număr, şi umblă pe cărări atât de înţesate şi acoperite de ramuri, încât nu pot fi nici auzite şi nici văzute. Sunt oare sălbatici? - Fără îndoială. Îşi ţin viaţa cu ajutorul cârligului şi al arcului: pe jumătate păstori, pe jumătate vânători, turmele lor rătăcesc la fel de sălbatice ca şi vânatul. Sunt fericiţi? - Nu; nu mai fericiţi decât suntem noi astăzi. Sunt oare buni? - Nu; nu mai buni decât noi înşine: firea lor este firea noastră – amândouă

omeneşti. Dar în acest trib exista cineva prea adeseori nenorocit – un copil lipsit de amândoi părinţii. Nimeni nu se îngrijeşte de fetiţa asta: i se dă uneori de mâncare, dar mult mai adesea e uitată; rareori e primită într-o colibă: scorburile copacilor şi peşterile friguroase îi slujesc de adăpost. Părăsită, pierdută şi rătăcitoare, trăieşte mai mult printre păsări şi fiare sălbatice decât printre semenii ei. Foamea şi frigul îi ţin tovărăşie; tristeţea îi stă deasupra şi singurătatea o înconjoară de pretutindeni. Neluată în seamă şi nepreţuită de nimeni fiind, ar muri; dar şi trăieşte şi creşte; întinderile sălbatice şi înverzite îi poartă de grijă şi devin pentru ea o mamă: o hrănesc dându-i poame zemoase, rădăcini dulci şi nuci.

În văzduhul acestor meleaguri se află ceva ce întreţine cu blândeţe viaţa; în roua de pe întinsurile lor trebuie să se afle, de asemenea, ceva ce lecuieşte cu balsamuri atotputernice. Anotimpurile blânde nu trezesc nicio pasiune şi nu aţâţă simţurile; temperatura înclină către armonie; ai putea spune că adierile vântului aduc din ceruri sămânţa gândurilor curate şi a simţămintelor alese. Formele stâncilor şi ale frunzelor nu cunosc grotescul şi fantasticul; coloritul florilor şi al păsărilor rămâne străin de intensităţile violente; în întreagă măreţia acestor codri sălăşluieşte odihna; în întreaga lor prospeţime se află gingăşia.

Duiosul farmec hărăzit florii şi copacului – revărsat asupra cerbului şi porumbelului – n-a fost refuzat vlăstarului omenesc. În deplină singurătate, a crescut dreaptă şi graţioasă. Natura i-a modelat chipul după un tipar încântător; iar el s-a împlinit după acele alese şi cumpănite trăsături dintâi, nediformate de loviturile bolii. Nicio înverşunare a vântului uscat nu s-a atins cu violenţă de învelişul făpturii ei; nicio rază de soare pârjolitor nu i-a asprit şi n-a venit să-i veştejească boiul; trupul îi străluceşte printre copaci alb ca fildeşul; părul i se revarsă bogat, lung şi lucios;

ochii, niciodată orbiţi de flăcările focului, lucesc în umbră mari şi larg deschişi, şi înrouraţi; iar deasupra acestor ochi, atunci când adierile vântului vin să-i dezgolească fruntea, străluceşte o întindere frumoasă şi înaltă - o pagină curată, neprihănită, pe care cunoaşterea, de se va ivi vreodată, va putea să înscrie un monument de aur. Nimic inexpresiv sau nesănătos nu vezi la tânără sălbatică însingurată; străbate pădurile inocentă şi gânditoare: deşi la ce s-ar putea gândi o fiinţă atât de

neştiutoare, nu este deloc uşor de ghicit.

Şi către asfinţitul unei zile de vară, înainte de Potop, simţind cum o apasă greu singurătatea, căci pierduse orice urmă a tribului ei, care se depărtase cale de multe leghe fără ca ea să ştie încotro, se urcă pe o înălţime de pe marginea văii, ca să vadă cum Ziua îşi ia rămas bun şi cum soseşte Noaptea. Se opri pe un colţ de stâncă asupra căruia străjuia un stejar; rădăcinile lui acoperite de iarbă şi muşchi îi ofereau culcuş; ramurile cu frunză deasă ale copacului ţeseau deasupra ei acoperământ.

Domol şi cu falâ Ziua se retrăgea trecând în flăcări de purpură şi luându-şi rămas bun în cântările sălbatice şi molcome ale corului codrilor. Iar Noaptea veni, tăcută ca moartea; vântul conteni şi păsările îşi curmară ciripitul. Acum fiecare cuib adăpostea câte o pereche fericită, iar cerbul şi cerboaica dormeau cu binecuvântată tihnă în bârlogul lor.

Fata şedea cu trupul nemişcat şi sufletul fremătând, stârnit, totuşi, mai degrabă de simţăminte decât de gânduri - de dorinţe decât de speranţe – mai mult de închipuire decât de gânduri la viitor. Simţea că lumea, cerul, noaptea sunt necuprins de puternice. I se părea că ea însăşi este miezul tuturor lucrurilor – ea, un mărunt şi uitat atom de viaţă, o scânteie de suflet, izvorâtă întâmplător din marea obârşie a creaţiei, pentru ca apoi să ardă ca un lucru neînsemnat şi să se piardă în adâncul unei văi întunecate. Şi se întreba dacă e menită să ardă astfel până la capăt şi să piară, fără ca lumina ei vie să aducă vreun bine, rămânând veşnic neştiută şi niciodată trebuincioasă – o stea pe-o boltă altminteri neînstelată - pe care niciun păstor, niciun pribeag, niciun înţelept, niciun preot să n-o urmeze ca pe o călăuză şi să n-o citească pentru a afla o prorocire? S-ar putea oare să fie astfel, se întreba, când flacăra inteligenţei sale ardea atât de viu; când viaţa îi zvâcnea în piept atât de convingător, atât de firesc, atât de puternic; când ceva în făptura ei se zvârcolea cu nelinişte şi fără contenire mărturisea o putere de la Dumnezeu dăruită şi cerându-i cu stăruinţă să-i afle o întrebuinţare?

Privi în depărtări către Ceruri şi Noapte; Cerul şi Noaptea îi întoarseră privirea. Se aplecă şi cercetă cu ochii maluri, coline, râuri împrăştiate până în depărtări greu de zărit. Pe oricare întreba, îi răspundea în vorbe încâlcite: le auzea, şi se înfiora; dar înţelesul nu li-l putea pătrunde. Îşi înălţă deasupra capului

mâinile împreunate şi strigă:

„Îndrumare – sprijin – tihnă – veniţi!“

Niciun glas, şi niciun fel de alt răspuns.

Rămase în aşteptare, îngenuncheată, privind cu încordare către înalt. Şi-acolo, sus, cerul rămânea de nepătruns; stelele maiestuoase străluceau străine şi depărtate.

În cele din urmă, una dintre strunele supraîncordate ale chinului ei se destinse: se gândi că Ceva de-acolo, de sus, se îmbunase, că Ceva foarte îndepărtat începuse să se apropie; parcă Tăcerea i-ar fi grăit. Nu era niciun fel de vorbire, niciun cuvânt, ci doar un sunet.

Din nou – un sunet lin, bogat, sublim, adânc şi alinător ca şoaptele vântului făcu amurgul să unduiască.

Şi încă o dată se auzi mai adânc, mai apropiat, mai limpede şi mai armonios.

Şi-atunci, iarăşi – un glas sonor se răspândi între Ceruri şi Pământ.

„Eva!”

Căci dacă pe fata aceasta nu o chema Eva, atunci n-avea nume.

„Iată-mă*.

„Eva!“

„O! Noapte (căci numai Noaptea ar fi putut să vorbească) aici sunt!“

Şi glasul, coborându-se, ajunse pe Pământ.

„Eva!“

„Doamne! strigă fata. Aruncă-ţi privirile asupra slujitoarei tale.“

Avea şi ea religie; toate triburile îşi aveau credinţele lor.

„Am venit: eu sunt Ocrotitorul tău.“

„Doamne, vino cu grăbire!“

Şi seara fu inundată de speranţă; Aerul îşi grăbi răsuflarea; Luna, care mai înainte urca pe cer, se înălţă măreaţă, dar strălucirea ei nu mai arată vreo rotunjime sau altă formă.

„Apleacă-te către mine, Eva. Vino în braţele mele; vino şi află-ţi odihnă.“

„De îndată mă aplec, o, tu cel nevăzut, dar simţit. Şi ce eşti tu?“

„Eva, am adus din ceruri o suflare vie. Fiică a Omului, bea din pocalul meu!“

„Beau – e ca şi când cea mai dulce rouă mi s-ar fi revărsat din belşug pe buze. Inima-mi uscată se trezeşte iar la viaţă; durerile îmi sunt alinate; supărarea şi neliniştea mi s-au stins. Şi noaptea se preschimbă! Pădurea, colinele, luna, cerul necuprins – totul se preschimbă!“

„Totul se preschimbă şi pentru de-a pururi. Din faţa ochilor tăi îndepărtez întunericul; îţi eliberez înzestrările şi le scot din cătuşe! De pe întinsul cărărilor tale sfărâm stavilele! Şi eu însumi mă înfăţişez pentru a umple hăurile. Şi iau asupră-mi, ca al meu, pierdutul atom de viaţă. Iau numai pe seama mea scânteia de suflet – arsă în foc până acum, uitată!“

„O, ia-mă! O, cheamă-mă! Un zeu este acesta.“

„Acesta este un fiu al lui Dumnezeu: unul ce se simte el însuşi în frântura de viaţă tresăltândă în tine; i s-a îngăduit să ceară lucrul său pentru ca astfel să ocrotească şi să sprijine întru a nu lăsa acea frântură de viaţă să piară lipsită de nădejde.“

„Un fiu al lui Dumnezeu! Şi sunt cu adevărat aleasă?“

„Singură tu pe acest pământ. Am văzut că eşti frumoasă; am ştiut că eşti a mea. Mie îmi este dat să mântui, să sprijin şi să îndrăgesc ce este al meu. Recunoaşte în mine acel Serafim de pe Pământ al cărui nume este Geniu.“

„Slăvitul meu mire! Început adevărat, coborât din ceruri! Iată că am tot ce aş fi putut avea. Adevărul mi s-a revelat. Acea nedesluşită bănuială, acele şoapte abia auzite ce m-au urmărit încă din copilărie mi-au fost acum lămurite. Din-Dumnezeu-născutule, ia-mă pe mine, mireasa ta! “

„Fără umilinţă pot să iau ce este al meu. Oare nu eu însumi luat-am de pe altar flacăra din care s-a aprins făptura Evei? Întoarce-te iarăşi în ceruri, de unde ai fost trimisă.“

Şi acea Prezenţă, nevăzută dar puternică, o adună pre ea ca pe un miel la turmă; glasul acela, blând dar atotpătrunzător, îi răsună în inimă ca o cântare. Nimic nu se înfăţişa ochiului său; şi totuşi ceva îi arăta vederii şi îi vorbea minţii despre curăţenia aerului fără de pală, despre puterea mărilor atotstăpânitoare, măreţia mişcării stelelor, forţa elementelor ce se ciocnesc, trăinicia adâncă a înălţimilor cu temelii larg întinse şi, mai presus de toate, despre strălucirea frumuseţii eroice ce se năpusteşte victorioasă asupra Nopţii, supunându-i şi risipindu-i întunericul asemenea unui încă şi mai revelator soare.

Aşa s-a petrecut încununarea nunţii dintre Geniu şi

Umanitate. Cine va repeta povestea celor petrecute după unirea lor? Cine va zugrăvi bucuriile şi suferinţele cuprinse în ea? Cine va spune cum el, după ce a intrat în duşmănie cu Dumnezeul Femeie, a pus la cale ucigaşe uneltiri pentru a rupe legătura ori a-i pângări nevinovăţia? Cine va istorisi lunga încleştare dintre Şarpe şi Serafim? Cum veşnic Tatăl Minciunilor strecura răul în bine, orgoliul în înţelepciune, durerea în bucurie, urâciunea în splendoare, otrava în pasiune? Şi cum „îngerul neînfricat“ l-a sfidat, l-a înfruntat şi l-a pus pe goană? Cum, mereu şi mereu, curăţa cupa otrăvită, înălţa gândurile josnice, aducea pe calea cea bună pornirile păcătoase, dezvăluia răutăţile ascunse, punea stavilă ispitelor neruşinate – purifica, dezvinovăţea, veghea şi ţinea piept? Cum prin răbdarea, prin puterea lui, prin nemărginita-i iscusinţă hărăzită de la Domnul – Făcătorul său – de-a lungul timpului credinciosul Serafim a dus o luptă dreaptă în sprijinul Omenirii; apoi, când curgerea Timpului s-a stăvilit şi la capătul ei s-a înfăţişat Moartea, punând cu braţe descărnate oprelişte în faţa porţilor Eternităţii, cum Geniul n-a încetat să rămână aproape de mireasa-i muribundă, a sprijinit-o în chinurile trecerii, şi întru slavă a purtat-o în propria lui casă – Raiul; şi a redat-o, răscumpărată, lui Iehova – Ziditorul ei; iar la sfârşit, în faţa îngerilor şi Arhanghelilor, a încoronat-o punându-i pe frunte cununa Nemuririi.

Cine oare va scrie vreodată cronica tuturor acestora?

— Niciodată n-am apucat să-mi corectez compoziţia asta, spuse Shirley când Moore încheie recitarea. Condeiul dumitale de cenzor a acoperit-o cu sublinieri critice al căror înţeles n-am izbutit să-l pătrund până astăzi.

Luase de pe biroul preceptorului un creion colorat şi desena pe marginile paginilor cărţii frunzuliţe, fragmente de coloane, cruci sfărâmate.

— Poate că franceza o fi pe jumătate uitată, dar după câte văd obiceiurile de pe vremea lecţiilor de franceză sunt încă păstrate, spuse Louis. La fel ca odinioară, cărţile mele au să înceapă a nu mai fi în siguranţă. Volumul proaspăt, legat, conţinând operele lui Saint-Pierre, va ajunge în curând la fel ca şi cel cu operele lui Racine; va avea urmele şi însemnările făcute pe fiecare pagină de domnişoara Keeldar.

Shirley lăsă jos creionul ca şi cum i-ar fi ars degetele.

— Spune-mi, te rog, care erau greşelile din tema aceea? întrebă ea. E vorba de greşeli de gramatică, ori nu erai de acord cu conţinutul?

— Niciodată n-am spus că sublinierile făcute de mine voiau să arate vreun fel de greşeală. Trebuie să crezi că aşa au stat lucrurile, şi că atunci nu eram dispus la discuţii în contradictoriu.

— Dar ce altceva voiau să arate?

— Acum n-are importanţă.

— Domnule Moore, strigă Henry, puneţi-o pe Shirley să repete câteva dintre bucăţile pe care atât de frumos le spunea pe dinafară!

— Dacă aş dori s-ascult vreuna, atunci ar fi *Le cheval dompté*[1], răspunse Moore începând să ascută cu un briceag creionul tocit de domnişoara Keeldar până la lemn.

Shirley întoarse capul într-o parte; lipsite de vălul lor natural, gâtul şi obrazul luminos arătau arse de roşeaţă.

— Aha! Uitaţi-o că tot mai ţine minte, sir, spuse Henry în culmea bucuriei. Ştie cât de neastâmpărată era.

Un zâmbet, căruia Shirley nu-i îngădui să se arate în întregime, făcu să-i tremure buzele; îşi lăsă faţa în jos şi o acoperi pe jumătate cu braţele, pe jumătate cu părul care, când se aplecase, căzuse din nou revărsat.

— Fără îndoială că am fost o rebelă! recunoscu ea.

— O rebelă! repetă Henry. Da; tu şi cu tata v-aţi certat îngrozitor, iar tu i-ai înfruntat şi pe el, şi pe mama, şi pe doamna Pryor, şi pe toată lumea; spuneai că te-a insultat…

— Şi *chiar* mă insultase, îl întrerupse Shirley.

— Şi ai vrut să pleci numaidecât de la Sympson Grove. Ţi-ai împachetat lucrurile şi tata ţi le-a aruncat afară din cufăr; mama plângea – doamna Pryor plângea; amândouă îşi frângeau mâinile şi te rugau să fi înţelegătoare, iar tu stăteai în genunchi pe podea, cu lucrurile şi cufărul răsturnate dinaintea ta şi se vedea, Shirley – se vedea - zău, că te afli într-unul dintre momentele *tale* de furie. Când eşti furioasă, nu te schimonoseşti la faţă; chipul ţi se împietreşte, dar tare frumos mai arată; nici nu s-ar zice că eşti supărată, ci doar hotărâtă şi oarecum nerăbdătoare; totuşi oricine îşi poate da seama că în asemenea clipe un obstacol ce ţi s-ar ivi în cale ar fi sfărâmat ca de trăsnet. Tata n-a mai ştiut ce să facă şi l-a chemat pe domnul Moore.

[1] Calul îmblânzit (fr.).

— Ajunge, Henry.

— Nu, n-ajunge. Nu prea ştiu ce-a făcut domnul Moore; doar atât îmi aduc aminte, cum i-a spus tatii că enervarea îi poate înrăutăţi guta; pe urmă a stat de vorbă foarte calm cu doamnele şi a izbutit să le facă să plece; după aceea ţi-a spus ţie, domnişoară Shirley, că în împrejurările acelea discuţiile sau poveţele n-ar avea niciun rost, dar că serviciul de ceai tocmai fusese adus în odaia de studiu, că era foarte însetat şi că ar fi fericit dacă pentru moment ai lăsa deoparte împachetatul şi ai veni să pregăteşti câte o ceaşcă de ceai pentru dânsul şi pentru mine. Şi-ai venit; la început n-ai scos o vorbă; dar peste puţin te-ai îmbunat şi pe urmă ţi-a revenit buna dispoziţie. Domnul Moore a început să ne vorbească despre Continent, despre război şi despre Bonaparte, subiecte despre care amândoi eram bucuroşi să auzim. După ceai ne-a spus că în seara aceea niciunul dintre noi n-aveam să ne despărţim de dânsul; n-o să ne lase nici pe tine şi nici pe mine să ieşim din raza vederii lui, fiindcă altminteri iar o să facem prostii. Şi am stat amândoi lângă dânsul, unul la dreapta şi altui la stânga. Eram nespus de fericiţi. Niciodată n-am petrecut o seară mai plăcută. A doua zi, domnişoară, ţi-a făcut morală o oră întreagă şi a încheiat dându-ţi ca pedeapsă să înveţi pe dinafară o bucată din Bossuet – *Le cheval dompté.* Şi în loc să-ţi faci bagajele, ai învăţat-o pe de rost, Shirley. Nici vorbă n-a mai fost de plecare. Pe urmă un an întreg domnul Moore te-a tachinat din când în când cu povestea asta.

— Asta a fost lecţia pe care a spus-o cu cel mai mare entuziasm adăugă Moore. Atunci mi-a oferit, pentru prima dată, plăcerea de a-mi auzi limba maternă vorbită fără accent de o tânără englezoaică.

— O lună întreagă a fost pe urmă dulce ca mierea, interveni Henry. O dojană prietenească izbutea întotdeauna s-o îmblânzească pe Shirley.

— Vorbeşti despre mine ca şi când n-aş fi de faţă, spuse domnişoara Keeldar fără să-şi ridice totuşi capul.

— Eşti sigură că *te afli* de faţă? întrebă Moore. De când am venit aici au existat momente când mă simţeam ispitit să o întreb pe Doamna de la Fieldhead dacă ştie ce s-a mai întâmplat cu fosta mea elevă.

— Acum e aici, de faţă.

— O văd, şi încă destul de smerită; dar nu l-aş sfătui nici pe Henry şi nici pe alţii să creadă orbeşte într-o smerenie capabilă să-şi ascundă într-un moment faţa îmbujorată, ca un copil ruşinos şi cuminte, pentru ca în clipa următoare să şi-o înalţe palidă şi sfidătoare ca o iunonă de marmură.

— Se spune că în vremuri de demult un om a dăruit viaţă statuii pe care o cioplise. S-ar putea ca alţii să aibă darul opus de a transforma viaţa în piatră.

Înainte de a răspunde la această remarcă, Moore făcu o pauză. Expresia lui, mirată şi gânditoare totodată, spunea: „Ciudată frază; oare ce-ar putea să însemne?“ O suci şi o răsuci în minte, chibzuind adânc şi fără grabă, ca un neamţ aplecat asupra problemelor de metafizică. În cele din urmă zise:

— Vrei să spui că anumiţi oameni inspiră repulsie şi astfel îngheaţă inimile duioase?

— Ingenios! răspunse Shirley, Dacă interpretarea asta îţi place, liber eşti s-o iei drept valabilă. Pe *mine* nu mă interesează.

Şi rostind asta îşi înălţă capul, cu o expresie semeaţă şi o înfăţişare ca de statuie, aşa cum o descrisese Louis.

— Ia te uită ce metamorfoză! exclamă Moore. Greu de imaginat şi totuşi se realizează – o nimfă modestă se transformă într-o inaccesibilă zeiţă. Dar Henry nu trebuie să rămână dezamăgit în aşteptarea recitării, şi Olympia va binevoi să-l îndatoreze.

— Am uitat până şi primele cuvinte.

— Eu nu le-am uitat. Memoria *mea,* deşi, înceată, e tenace. Reuşesc în mod conştient şi să cunosc, şi să admir. Cunoaşterea mi se desăvârşeşte în minte şi sentimentele în inimă, şi nu e vorba de acele roade repede răsărite şi care, neavând rădăcini solide, înfloresc destul de bogat pentru o vreme, apoi mult prea curând se pălesc şi se usucă. Ia seama, Henry! Domnişoara Keeldar e dispusă să-ţi facă un hatâr. *Voyez ce cheval ardent et impétueux*[1]*,* aşa începe.

Domnişoara Keeldar acceptă să depună acel efort; dar în curând se opri şi spuse:

— Dacă nu aud bucata în întregime, nu mai pot să continui.

— Şi totuşi a fost învăţată foarte repede. „Ce vine uşor, uşor se duce“, moralizează preceptorul.

---

[1] Priviţi acest cal focos şi aprig (fr.).

Recită fragmentul pe-ndelete, cu precizie, rar şi cu expresivitate emoţionantă.

Pe măsură ce recitarea înainta, Shirley devenea din ce în ce mai atentă. La început privise în altă parte, dar acum îşi reîntoarse faţa înspre el. Când preceptorul termină, începu ca şi cum i-ar fi luat cuvintele de pe buze; le rostea exact pe acelaşi ton; îi repeta întocmai accentul; nuanţa frazele întocmai cum o făcuse el; îi imită gesturile, pronunţia, expresia.

Veni acum rândul ei să solicite, şi îl rugă insistent:

— Aminteşte-ţi *Le songe d'Athalie*[1] – şi recită-l.

Louis Moore îl spuse pentru ea. Shirley şi-l însuşi. Trăi o vie emoţie în bucuria de a face din graiul lui propriul ei grai. Ceru şi alte favoruri; toate vechile bucăţi învăţate cândva reînviară, şi dimpreună cu ele reînviară pentru Shirley zilele de pe vremea când le memorizase.

Moore parcursese câteva dintre cele mai frumoase fragmente din Racine şi Corneille, apoi ascultase ecoul propriilor sale intonaţii grave în vocea fetei, care se modulase cu fidelitate după a lui. *Le Chêne et le Roseau*[2] – această cea mai frumoasă fabulă a lui La Fontaine – fusese recitată, excelent recitată de către preceptor, în vreme ce eleva trăsese cu însufleţire foloase din lecţia ascultată. Poate acum simţeau amândoi deodată că entuziasmul li se înteţise şi ajunsese o vâlvătaie pe care firavul combustibil al poeziei franceze nu mai izbutea s-o alimenteze. Poate că jinduiau după un trunchi de stejar englezesc menit să fie un fel de buştean dintr-aceia în stare să întreţină zile întregi focul de Crăciun şi pe care să-l dea acum pradă flăcărilor. Moore spuse:

— Şi astea sunt piesele noastre cele mai tari! Nu avem nimic mai dramatic, mai viguros, mai firesc!

Apoi zâmbi şi păstră tăcerea. Întreaga-i făptură părea cuprinsă de o înviorare senină. Stătea lângă cămin, sprijinindu-se cu cotul de consolă, şi cugeta nu fără bucurie.

Se apropia amurgul zilei scurte de toamnă. Ferestrele camerei de studiu – umbrite de plantele agăţătoare de pe coardele cărora vajnicele vânturi de octombrie nu izbutiseră să smulgă frunzele veştede – lăsau să se vadă doar rare şi mărunte sclipiri de cer; însă focul dăruia destulă lumină ca să poţi sta de vorbă

---

[1] Visul Athaliei (fr.).

[2] Stejarul şi trestia (fr.).

în preajma lui.

Şi acum Louis Moore se adresă în franţuzeşte elevei sale; iar ea răspunse la început cu şovăieli însoţite de râs şi în fraze frânte. Moore o încuraja şi îi corecta greşelile; Henry veni să ia şi el parte la lecţie. Cei doi elevi stăteau în faţa profesorului ţinându-se unul pe altul de mijloc. Tartar, după ce se rugase multă vreme şi în sfârşit fusese primit, se aşezase înţelepţeşte la mijlocul covorului şi privea flăcările ce pâlpâiau inegal din bulgării de cărbune împrăştiaţi pe cenuşa încinsă. Erau cu toţii destul de fericiţi, dar:

Pleasures are like poppies spread;
You seize the flower – its bloom is shed[1].

Huruit înfundat de roţi se auzi pe pavajul curţii.

— S-a întors trăsura, anunţă Shirley. Cina trebuie să fie gata şi eu încă un m-am îmbrăcat.

O slujnică sosi cu lumânarea şi ceaiul domnului Moore, fiindcă preceptorul şi elevul luau de obicei cina la vremea prânzului.

— Domnul Sympson şi doamnele s-au întors, vesti slujnica. E şi Sir Philip Nunnely cu dânşii.

— Cum ai mai tresărit şi cum ţi-a mai tremurat mâna, Shirley! spuse Henry după ce slujnica închisese obloanele şi plecase. Dar eu ştiu de ce – dumneavoastră nu ştiţi, domnule Moore? Ştiu ce pune la cale tata. E-un omuleţ urât, Sir Philip ăsta. Tare aş fi vrut să nu vină - ce bine mi-ar fi părut dacă surorile mele şi toţi ceilalţi ar fi rămas să ia masa la De Walden Hall. Atunci Shirley ar fi pregătit încă o dată ceaiul pentru dumneavoastră şi pentru mine, domnule Moore, şi ce fericită seară am fi petrecut.

Moore îşi încuie biroul şi aşează la loc volumul din St. Pierre.

— Asta era planul *tău* – nu-i aşa, băiete?

— Şi n-aţi fi fost de acord, sir?

— Nu sunt de acord cu niciun lucru utopic. Priveşte deschis chipul de fier al Vieţii; priveşte Realitatea aşa cum se înfăţişează în făptura-i de bronz. Pregăteşte ceaiul, Henry; eu mă întorc într-un minut.

Şi părăsi încăperea. La fel făcu Shirley, ieşind pe o altă uşă.

---

[1] Bucuriile sunt ca macii trecuţi; / Atingi floarea – petalele se scutură (engl.).

CAPITOLUL XXVIII

Phoebe[1]

Probabil că Shirley a petrecut o seară plăcută împreună cu Sir Philip, fiindcă a doua zi de dimineaţă a coborât în cea mai bună dispoziţie.

— Cine merge cu mine la plimbare? întrebă ea după micul dejun. Isabella şi Gertrude – vreţi să mergeţi?

Atât de rareori se întâmplă ca domnişoara Keeldar să adreseze asemenea invitaţie verişoarelor, încât amândouă au şovăit înainte de a accepta. Totuşi, întrucât mama făcu semn că încuviinţează, domnişoarele Sympson îşi luară bonetele şi plecară toate trei.

Aceste trei tinere persoane nu obişnuiau să se afle prea des împreună; domnişoara Keeldar agrea societatea unui mic număr de doamne. La drept vorbind, nu simţea adevărată plăcere în prezenţa nici uneia în afară de doamna Pryor şi domnişoara Caroline Helstone. Era politicoasă, drăguţă, atentă chiar şi cu verişoarele; totuşi doar rareori avea ce să discute cu ele. În acea anume dimineaţă aflându-se într-o dispoziţie excelentă, se sili să se întreţină chiar şi cu domnişoarele Sympson. Fără a se abate de la obişnuita regulă de a discuta cu ele doar chestiuni obişnuite, acordă acestor probleme un interes excepţional; scânteierile spiritului ei străluceau în cuprinsul fiecărei fraze.

Ce o făcea să fie atât de voioasă? Întreaga pricină trebuie să se fi aflat în propria-i fiinţă. Nu era o zi frumoasă, ci o posomorâtă, palidă şi spălăcită zi de toamnă; prin pădurile cenuşii potecile se umeziseră; aerul părea apăsător şi cerul rămânea acoperit; şi totuşi s-ar fi zis că în inima domnişoarei Keeldar s-a revărsat toată lumina şi azurul Italiei, după cum toată înflăcărarea ei râdea în cenuşii ochi de englezoaică.

Trebuind să dea unele porunci lui John, vătaful, la întoarcere, în apropiere de conac, rămase puţin în urma verişoarelor sale; probabil că între despărţirea de ele şi momentul când Shirley reintră în casă trecură cam douăzeci de minute; în acest răstimp

[1] Personificarea poetică a lunii.

vorbise cu John şi pe urmă mai zăbovise puţin pe alee lângă poartă. Chemarea la masa de prânz o făcu să intre înăuntru; dar se scuză că nu poate lua parte la dejun şi urcă la etaj.

— Shirley n-a venit la masă? întrebă Isabella. Zicea că nu-i e foame.

Un ceas mai târziu, văzând-o că nu mai iese din cameră, una dintre verişoare se duse s-o caute. O găsi aşezată la capătul patului, cu capul sprijinit în palmă; arăta foarte palidă, pierdută în gânduri, tristă aproape.

— Eşti bolnavă?

— Mi-e puţin greaţă.

Se vedea bine că nu mică era diferenţa între felul cum arăta în clipa aceasta şi cum arătase cu două ceasuri mai înainte.

Schimbarea, justificată doar prin cele patru cuvinte, nu s-ar fi putut explica altfel; dar ori de unde ar fi venit, trecu în zece scurte minute, ca un norişor pe cerul verii. La cină, când se reîntâlni cu ceilalţi, stătu de vorbă ca de obicei; rămase împreună cu musafirii toată seara; când îi puseră din nou întrebări în legătură cu sănătatea, răspunse că şi-a revenit pe deplin; nu fusese vorba decât de o slăbiciune trecătoare: o indispoziţie de moment, care nu merita atenţie. Şi totuşi se simţea că se petrecuse ceva cu Shirley.

A doua zi – în ziua – în săptămâna – în cele două săptămâni următoare, această nouă şi ciudată umbră continuă să plutească peste înfăţişarea şi purtările domnişoarei Keeldar. O stranie apatie se înstăpâni asupra mişcărilor, privirilor şi până şi asupra vocii ei. Schimbarea nu era atât de vizibilă încât să impună sau chiar să îngăduie întrebări insistente, dar *se vedea* totuşi şi nu dispărea; plutea asupra ei ca un nor pe care nicio suflare de vânt nu-l poate urni din loc sau împrăştia. Curând deveni limpede că dacă observai însemna s-o superi. Mai întâi nu lua în seamă observaţia; apoi, dacă se insista, o respingea cu acea aroganţă de care numai Shirley era în stare. „Era cumva bolnavă?“ Şi răspunsul venea tăios:

„Nu sunt.“

„O apăsa ceva pe suflet? Se petrecuse vreun lucru care o scosese din fire?“

Atunci ridiculiza cu dispreţ o asemenea idee: „Ce înţelegeau prin fire? Ea nu avea niciun fel de fire, nici bună şi nici rea, nici dulce, nici acră, nici amară din care să poată fi scoasă.”

„Ceva trebuie să se fi petrecut – era atât de schimbată.”

„Socotea că are dreptul să se schimbe după cum îi place. Devenise o fiinţă mai comună, o ştia; dar dacă ei îi convenea să se urâţească, ce nevoie aveau alţii să se frământe din pricina asta?“

„Schimbarea trebuie totuşi să aibă o cauză – care anume*?“*

Cerea cu toată hotărârea să fie lăsată în pace.

După aceea depunea eforturi ca să pară veselă, şi părea indignată împotriva ei însăşi fiindcă nu izbuteşte pe deplin; epitete scurte şi usturătoare îi izbucneau de pe buze când era singură. „Proasto! Laşo!“ se eticheta ea însăşi. „Fricoaso! îşi spunea, dacă trebuie să tremuri - tremură în taină! Ascunde-te unde nu te poate vedea ochi omenesc!”

„Cum de îndrăzneşti – se întreba pe sine însăşi - cum de îndrăzneşti să-ţi dai în vileag slăbiciunea şi să-ţi trădezi neliniştile prosteşti? Leapădă-te de ele; înalţă-te deasupra lor; iar dacă nu poţi face asta - ascunde-le.“

Şi se străduia din toate puterile să şi le ascundă. Din nou deveni cum nu se poate mai însufleţită în societate. Când efortul o lăsa fără vlagă şi se vedea silită să se odihnească, atunci căuta singurătatea; nu singurătatea camerei – refuza să lâncezească între patru pereţi – ci singurătatea mai furtunoasă care se întinde dincolo de uşi şi pe care putea s-o străbată în goană pe şaua pusă pe Zoe, iapa ei. Făcea lungi plimbări călare, de câte o jumătate de zi. Unchiul nu era de acord, dar nu îndrăznea să se împotrivească; niciodată nu putea fi plăcut să înfrunţi o Shirley furioasă, chiar şi atunci când era sănătoasă şi veselă; acum însă, când chipul începuse să i se subţieze şi ochii ei mari arătau ca nişte hăuri, în înnegurarea acelui chip şi în vâlvătăile izbucnite din acei ochi exista ceva care înduioşa în aceeaşi măsură în care şi speria.

Tuturor celor mai puţin apropiaţi, care, necunoscând schimbările petrecute în sufletul ei, făceau comentarii asupra transformărilor suferite de aspectul exterior al domnişoarei Keeldar, le dădea un singur răspuns:

„Sunt perfect sănătoasă; nu sufăr de nimic”.

Şi sănătoasă într-adevăr trebuia să fie ca să poată ţine piept vremii pe care o avea de înfruntat. Pe ploaie sau pe timp frumos, când era senin sau furtună, îşi făcea zilnic plimbarea de amazoană pe la Stilbro’ Moor, avându-l mereu în apropiere pe

Tartar, care o însoţea cu galopul lui ca de lup, în sărituri largi ce păreau să nu-l obosească niciodată.

De două, de trei ori, ochii clevetitorilor – acei ochi pretutindeni prezenţi: într-o mică odăiţă ca şi pe vârf de colină – băgară de seamă că în loc să apuce către Kushedge, creasta cea mai înaltă de la Stilbro' Moor, ea călărise înainte, străbătând tot drumul până în oraş. Şi nu era lipsă de iscoade dornice să stabilească unde anume se ducea în oraş; se constatase că se oprea la uşa unui anume domn Pearson Hall, un avocat, rudă cu vicarul de la Nunnely: acest domn şi strămoşii săi fuseseră de generaţii avocaţi ai familiei Keeldar; unii spuneau că domnişoara Keeldar se angajase în anumite speculaţii de afaceri legate de Hollow Mill, că pierduse mulţi bani, şi acum era nevoită să-şi ipotecheze pământurile; alţii presupuneau că se pregăteşte să se mărite şi că se ocupa cu punerea la punct a formelor trebuitoare.

Domnul Moore şi Henry Sympson se aflau amândoi în camera de studiu; preceptorul aştepta să i se înmâneze o lucrare şi elevul părea ocupat cu punerea ei la punct.

— Henry, grăbeşte-te. Se apropie seara.

— Da, sir?

— Sigur că da. Eşti aproape gata cu tema asta?

— Nu.

— Nici măcar *aproape* gata?

— N-am analizat nici măcar un rând.

Domnul Moore înălţă capul; tonul cu care vorbea băiatul părea cam ciudat.

— Dar treaba asta nu prezintă niciun fel de dificultate, Henry; sau, dacă ţi se pare greu, vino încoace: o să lucrăm împreună.

— Domnule Moore, nu pot să lucrez.

— Ce-i, băiete dragă, eşti bolnav?

— Sir, în ce priveşte sănătatea trupească nu o duc mai rău decât de obicei, dar inima mi-e în suferinţă.

— Închide cartea. Vino încoace, Harry. Hai să mergem lângă foc.

Harry veni şchiopătând într-acolo; preceptorul îl ajută să se aşeze într-un jilţ; îi tremurau buzele şi ochii îi înotau în lacrimi. Îşi lăsă cârjile pe podea, puse capul în piept şi începu să plângă.

— Harry, spui că suferinţa asta nu vine de la o durere fizică, aşa-i? Atunci ai o supărare – spune-mi-o.

— Sir, am o supărare cum n-am avut niciodată. Aş vrea să pot scăpa de ea în vreun fel: abia mai pot să îndur.

— Cine poate şti, dacă om sta amândoi de vorbă, ar fi cu putinţă să scapi. Care-i pricina? De cine e legată?

— Pricina, sir, e Shirley; e legată de Shirley.

— Da?... O găseşti şi tu schimbată?

— Oricine o cunoaşte vede că s-a schimbat; chiar şi dumneavoastră, domnule Moore.

— Nu în chip serios – nu. Nu văd altă schimbare în afară de una pe care o întorsătură fericită ar putea-o aduce în câteva săptămâni; dealtminteri, trebuie să ţinem cumva seama şi de ce spune ea; afirmă că nu suferă de nimic.

— Tocmai asta e, sir: atâta vreme cât a tot susţinut că nu are nimic, am crezut-o. De câte ori mă cuprindea tristeţea când eram departe de ea, de îndată ce o vedeam îmi treceau toate necazurile. Acum...

— Haide, Harry, spune, acum...? Ţi-a povestit ceva? Aţi stat azi-dimineaţă împreună de vorbă, în grădină, vreme de două ceasuri; am văzut cum ea îţi vorbea şi tu ascultai. Ascultă, dragul meu Harry! Dacă domnişoara Keeldar ţi-a mărturisit că este bolnavă şi ţi-a cerut să-i păstrezi secretul, nu-i da ascultare. De dragul vieţii ei, mărturiseşte totul. Vorbeşte, băiete!

— Ea, să spună că-i bolnavă! Sunt convins, sir, că şi pe patul de moarte de-ar fi, tot s-ar sili să zâmbească şi ar zice: „Nu sufăr de nimic”.

— Atunci ce ai aflat? Ce lucruri noi...?

— Am aflat că tocmai şi-a făcut testamentul.

— Şi-a făcut testamentul?

Şi preceptorul şi elevul rămaseră muţi.

— Ţi-a spus ea ţie lucrul acesta? întrebă Moore după ce trecură câteva minate.

— Mi-a spus chiar cu voioşie, nu ca pe ceva îngrijorător, cum simţeam eu că este. Zicea că în afară de avocatul ei, Person Hall, de domnul Helstone şi de domnul Yorke, eu sunt singurul care ştiu ceva în privinţa asta; şi m-a lăsat să înţeleg că doreşte în chip special să-mi explice prevederile testamentului.

— Spune mai departe, Harry.

— „Fiindcă“, zicea Shirley uitându-se la mine cu ochii ei frumoşi – vai! *cât* de frumoşi sunt, domnule Moore! Cât de mult îi îndrăgesc – o iubesc pe Shirley. E luceafărul meu! Cerurile nu

trebuie s-o cheme! Aduce atâta încântare pe lumea asta, pentru lumea asta e potrivită. Shirley nu e înger; e femeie, şi va trebui să trăiască alături de bărbaţi. Serafimii n-or s-o aibă lângă ei! Domnule Moore, dacă vreunul dintre acei „fii ai lui Dumnezeu" cu aripi largi şi luminoase cât cerul, albastre şi răsunătoare ca marea, văzând cât e de frumoasă, ar veni s-o ceară, atunci trebuie alungat – şi eu am să-l alung, aşa mic şi infirm cum sunt!

— Henry Sympson, continuă, când îţi spun!

— „Fiindcă – mi-a spus ea – dacă nu aş face testament şi aş muri înaintea ta, Harry, toată averea mea ţi-ar reveni ţie; şi nu am intenţia de a lăsa ca lucrurile să se petreacă astfel, deşi tatălui tău i-ar face mare plăcere. Iar tu – mi-a spus – ai să moşteneşti domeniul lui în întregime, un domeniu mare – mai mare decât Fieldhead; surorilor tale nu le-ar rămâne nimic, aşa că le-am lăsat nişte bani, deşi la ele nu ţin, la amândouă împreună, nici măcar pe jumătate cât ţin la o şuviţă din părul tău bălai." Vorbele astea le-a rostit, şi mi-a spus „dragul meu", şi m-a lăsat s-o sărut. Mi-a mai mărturisit pe urmă că i-a lăsat şi Carolinei Helstone o sumă de bani; conacul, cu mobila şi cărţile, mi le-a lăsat mie, fiindcă nu vrea ca vechea aşezare a familiei să ajungă în stăpânirea cuiva străin de sângele ei; şi că tot restul averii, cam douăsprezece mii de lire, în afară de ce a lăsat surorilor mele şi domnişoarei Helstone, n-are să-mi revină mie, întrucât eu şi aşa sunt bogat, ci unui om de bine, care va da acestui avut cea mai bună întrebuinţare ce-ar putea-o da vreo fiinţă omenească. Spunea că este vorba de un bărbat pe cât de blajin pe atât de viteaz, puternic şi mărinimos; un bărbat care poate nu-şi mărturiseşte pioşenia adâncă, dar păstrează pură şi neîntinată în faţa lui Dumnezeu taina credinţei, îi călăuzeşte spiritul dragostei şi păcii, îi vizitează pe orfani şi pe văduve şi le alină suferinţele, păstrându-se în acelaşi timp ferit de necurăţeniile lumii. Şi la urmă m-a întrebat: „Eşti de acord cu ce am făcut, Harry?" N-am putut să răspund – lacrimile îmi înecau glasul aşa cum mi-l înecă şi acum.

Domnul Moore lăsă elevului său răgaz să se lupte cu emoţia şi să şi-o stăpânească. Pe urmă îl întrebă:

— Şi altceva ce-a mai spus?

— Când i-am exprimat consimţământul meu deplin în ce priveşte prevederile testamentului, mi-a spus că sunt un băiat generos şi că e mândră de mine. „Iar acum, a adăugat, dacă o fi

să se întâmple ceva, ai să ştii ce să răspunzi Răutăţii, când va veni să-ţi şoptească la ureche lucruri neplăcute, insinuând că Shirley ţi-a făcut o nedreptate, că nu te-a iubit. Ai să ştii că *într-adevăr* te-am iubit, Harry; că nicio soră nu te-ar fi putut iubi mai mult, comoara mea scumpă." Domnule Moore, sir, când îmi amintesc vocea ei, când îmi aduc aminte cum arăta la faţă, inima îmi zvâcneşte în piept de parcă ar vrea să-şi rupă băierile. S-ar *putea* ca ea să se ducă la ceruri înaintea mea – dacă aşa va fi porunca lui Dumnezeu, aşa *trebuie* să fie. Dar tot restul vieţii mele – şi viaţa mea nu va fi prea lungă – lucru de care mă bucur în clipa de faţă – nu va fi decât o călătorie neabătută, grăbită, înţeleaptă pe cărarea deschisă de paşii ei. Mă gândeam să intru în cripta familiei Keeldar înaintea ei; de va fi să fie altfel, să-mi aşezaţi sicriul alături de cel în care se va odihni Shirley.

Moore îi răspunse cu un calm de stâncă, ceea ce era într-un ciudat contrast cu frământarea înflăcărată a băiatului.

— Greşiţi, amândoi greşiţi – vă faceţi rău unul celuilalt. Când se întâmplă ca tinereţea să fie cuprinsă de vreo spaimă de neînţeles, îşi închipuie că soarele n-are să mai strălucească niciodată, crede că cea dintâi nenorocire înfruntată are să dăinuie toată viaţa. Altceva ce a mai spus? N-a mai spus nimic?

— Am stabilit între noi câteva chestiuni de familie.

— Mi-ar face plăcere să ştiu şi eu ce anume…

— Dar, domnule Moore; dumneavoastră zâmbiţi… *Eu* nu pot zâmbi când o văd pe Shirley în asemenea stare.

— Dragul meu, eu nu sunt nici agitat, nici plin de imaginaţie şi nici lipsit de experienţă. Văd lucrurile aşa cum sunt în realitate; deocamdată tu nu eşti în aceeaşi situaţie. Spune-mi şi mie despre ce chestiuni de familie e vorba.

— Doar atâta, sir, că m-a întrebat dacă eu mă consider mai mult un Keeldar sau mai mult un Sympson; şi i-am răspuns că sunt un Keeldar până în adâncul inimii şi până în măduva oaselor. Mi-a spus că îi pare foarte bine; fiindcă, în afară de ea, eu sunt acum singurul Keeldar din toată Anglia. Pe urmă ne-am înţeles în unele privinţe.

— Da?

— Da, sir, că dacă aş trăi să moştenesc domeniul tatii şi conacul ei, trebuie să-mi iau numele de Keeldar şi să-mi aleg reşedinţa la Fieldhead. I-am spus că are să mă cheme Henry Shirley Keeldar; şi aşa are să fie. Numele şi conacul ei sunt vechi

de veacuri, iar Sympson şi Sympson Grove sunt abia de ieri.

— Lasă, deocamdată niciunul dintre voi n-o să vă înălţaţi la cer. Am cele mai frumoase speranţe în legătură cu amândoi şi cu mândrele voastre titluri – o pereche de şoimuleţi cu caş la gură. Ei, ia răspunde-mi: ce concluzie tragi tu din toate astea? Spune lămurit.

— Shirley crede că o să moară.

— A făcut vreo aluzie la sănătatea ei?

— Niciuna; dar vă asigur că parcă se topeşte. Mâinile i s-au subţiat de tot, la fel şi obrajii.

— S-a plâns vreodată faţă de mama ori surorile tale?

— Niciodată. Râde de ele, dacă o întreabă. Domnule Moore, e o fiinţă tare ciudată – atât de frumoasă şi de copilăroasă; nu pare nici pe departe a fi o femeie din spiţa omenească – şi nici Amazoană, şi totuşi îşi ţine capul sus pentru a nu stârni ajutor şi compasiune."

— Henry, ştii unde se află acuma? E acasă ori o fi plecat călare?

— Sigur nu e plecată, sir; plouă cu găleata.

— Adevărat. Dar nu-i totuşi o garanţie că în clipa de faţă nu galopează pe Rushedge. În ultimele zile, vremea n-a mai putut să-i împiedice plimbările călare.

— V-aduceţi aminte, domnule Moore, ce ploaie şi ce furtună a fost miercurea trecută? Atât de cumplite într-adevăr, încât n-a îngăduit să se pună şaua pe Zoe. Şi cu toate astea, vijelia socotită prea amarnică pentru iapă, Shirley a înfruntat-o pe jos; în după-amiaza aceea s-a dus până aproape de Nunnely. Când s-a întors, am întrebat-o dacă nu i-a fost teamă c-o să răcească. Şi mi-a răspuns: „Nici vorbă, ar însemna să fiu prea norocoasă. Nu ştiu cum să-ţi spun, Harry, dar cel mai bun lucru ce-ar putea să mi se întâmple mie ar fi să răcesc zdravăn şi să fac febră mare, iar după aceea să mă sting aşa cum s-au stins atâţia creştini". Vedeţi, sir, ei nici nu-i pasă.

— Într-adevăr, nu-i pasă! Du-te şi vezi unde e; iar dacă poţi găsi prilejul să stai de vorbă cu ea, fără să atragi atenţia, roag-o să vină încoace pentru un minut.

— Da, sir.

Elevul îşi luă cârja şi se ridică să plece.

— Harry!

Băiatul se întoarse.

— Să nu-i transmiţi comunicarea asta pe un ton care să-i dea de bănuit. Să-i vorbeşti aşa cum îi vorbeai mai demult, cum i-ai fi spus pe atunci să vină în camera de studiu.

— Înţeleg, sir în felul ăsta e mai sigur că are să vină.

— Şi… Harry…

— Da, sir.

— Când o să am nevoie de tine, am să te chem; până atunci, nu mai avem lecţii.

Henry plecă. Rămas singur, domnul Moore se ridică de la birou.

— Cu Henry pot să fiu foarte rece şi foarte autoritar, rosti cu glas tare. Pot da impresia că-i limpezesc şi-i risipesc neliniştile, privesc *du haut de ma grandeur*[1] la avânturile lui tinereşti. Cu *el* pot vorbi ca şi când, pentru mine, ar fi amândoi copii. Să văd dacă sunt în stare să joc acelaşi rol faţă de ea. Am cunoscut clipa când se părea că sunt pe punctul de a uita; când Confuzia şi Supunerea păreau gata să mă strivească sub blânda lor tiranie; când limba mi s-a împleticit şi aproape am lăsat mantia să cadă, apoi am rămas înaintea ei nu ca profesor – nu - ci ca altceva. Am încredere că niciodată n-o să ajung în asemenea situaţie idioată; îl prinde bine pe un Sir Philip Nunnely să roşească atunci când îi întâmpină privirile; îşi poate îngădui favoarea supunerii – poate chiar, fără niciun neajuns, să îngăduie mâinii să tremure atunci când o atinge pe a ei; dar dacă unul dintre ţăranii de pe pământurile de aici ar fi să se arate impresionabil şi sentimental, prin asta n-ar face decât să dovedească limpede că are nevoie de cămaşă de forţă. Până acum m-am descurcat totdeauna foarte bine. S-a aşezat lângă mine şi nu am tremurat – mai mult decât biroul la care şedeam. I-am întâmpinat privirile şi zâmbetele ca – sigur, ca un preceptor, ceea ce şi sunt. Mâna încă nu i-am atins-o niciodată – niciodată nu m-am supus la asemenea încercare. Nu sunt nici fermier pe pământurile ei şi nici valet nu-i sunt – nici şerb şi nici slujitor al ei n-am fost vreodată; dar sunt sărac şi am datoria să-mi păstrez respectul faţă de mine însumi – în privinţa asta să nu fac nici cel mai mărunt compromis. Ce-a vrut să spună cu aluzia aceea la oamenii reci în stare să pietrifice carnea şi s-o prefacă în marmură? Mi-a plăcut mult – nu prea ştiu de ce – nu mi-aş îngădui să cercetez – niciodată nu-mi îngădui să-i cercetez

[1] De la înălțimea autorității mele (fr.).

îndeaproape nici vorbirea şi nici înfăţişarea; căci dacă aş face-o, aş da uneori uitării Bunul-simţ şi aş crede în închipuire. Uneori o ciudată şi tainică încântare mi se strecoară în vine; n-am s-o încurajez, n-am să mi-o mai aduc aminte. Sunt hotărât ca, atâta vreme cât voi fi, să-mi păstrez dreptul de a spune dimpreună cu apostolui Pavel: „Nu sunt nebun, ci rostesc vorbele adevărului şi înţelepciunii”.

Tăcu şi rămase în ascultare.

„Are să vină, ori n-are să vină? se întrebă. Cum va primi chemarea? cu naivitate, ori cu dispreţ? ca un copil, ori ca o regină? Amândouă rolurile fac parte din firea ei.“

„Dacă vine, ce am să-i spun? Cum să justific mai întâi, libertatea de a o fi chemat? Oare să-mi cer scuze? Aş putea s-o fac, şi cu toată smerenia; dar scuzele ne-ar putea oare pune pe unul faţă de celălalt în poziţia ce-ar trebui s-o adoptăm în problema asta? *Trebuie* să-mi păstrez rolul de profesor, altminteri… Aud o uşă…“

Aşteptă. Trecură multe minute.

„Are să refuze. Henry o roagă stăruitor să vină; nici nu vrea s-audă. Cererea mea i se pare prea îndrăzneaţă; *numai* de-ar veni, căci ştiu cum să-i dovedesc contrariul. Aş fi bucuros să se arate puţin răutăcioasă – asta m-ar oţeli. O prefer acoperită cu platoşa mândriei şi înarmată cu ironie. Dispreţul ei mă trezeşte din vise – atunci sunt şi eu gata de luptă. Un sarcasm venit din ochii sau de pe buzele ei dă vigoare fiecărui nerv şi fiecărui muşchi al meu. Se apropie nişte paşi, şi nu-s ai lui Henry…”

Uşa se deschise; domnişoara Keeldar intră. După câte se părea, mesajul o găsise ocupată cu lucrul, fiindcă venise cu el în mână. În ziua aceea nu plecase călare; se vedea limpede că o petrecuse în linişte. Purta simpla dar eleganta ei rochie de casă şi şorţul de mătase. Nu era o Thalestris[1] venită de pe plaiuri, ci un blând personaj domestic venit de lângă vatră. Domnul Moore se afla în avantaj; ar fi trebuit să i se adreseze de îndată în cuvinte solemne şi să ia o înfăţişare rigidă. Poate că aşa ar fi făcut, dacă ea ar fi avut un aer cât de cât sfidător;
dar niciodată nu arătase mai puţină *crânerie*[2]*;* o blândă sfioşenie tinerească îi cobora pleoapele şi îi învăluia obrajii. Preceptorul

[1] Una dintre reginele Amazoanelor, despre care se spune că a fost atrasă de faima lui Alexandru cel Mare şi a pornit din tara ei pentru a-l vedea.
[2] Mândrie (fr.).

păstră tăcere.

Domnişoara Keeldar se opri şi rămase pe loc, între uşă şi birou. Întrebă:

— M-ai chemat, sir?

— Am îndrăznit, domnişoară Keeldar, să trimit după dumneata – adică, pentru a solicita o întrevedere de câteva minute.

Shirley aştepta, mânuind mai departe acul.

— Da, sir, zise fără să ridice ochii, despre ce anume?

— Ia loc mai întâi. Subiectul la care vreau să mă refer e unul de oarecare importanţă; poate că nici nu prea am dreptul să-l abordez; poate ar trebui să formulez scuze, deşi este posibil ca niciun fel de scuză să nu mă poată justifica. Libertatea pe care mi-am îngăduit-o decurge dintr-o discuţie avută cu Henry. Băiatul e tare nefericit din pricina stării sănătăţii dumitale, toţi prietenii dumitale sunt neliniştiţi din această pricină. Despre sănătatea dumitale am să vorbesc.

— Mă simt foarte bine, răspunse Shirley scurt.

— Eşti totuşi schimbată.

— Asta nu interesează pe nimeni în afară de mine. Toţi ne schimbăm.

— Vrei să stai jos? Mai demult, domnişoară Keeldar, am avut oarecare influenţă asupra dumitale – acum mai am vreuna? Pot presupune că ceea ce spun în clipa asta nu e luat drept pură îndrăzneală necugetată?

— Mai bine să citesc ceva în franţuzeşte, domnule Moore, sau chiar aş fi gata să mă trudesc puţin cu gramatica latină, şi hai să încheiem un armistiţiu în privinţa oricărei discuţii referitoare la sănătate.

— Nu. Nu. A venit vremea să discutăm.

— Atunci discută, dar nu mă alege pe mine drept text; eu sunt un subiect sănătos.

— Nu găseşti cumva că e greşit să afirmi şi să reafirmi ceva ce este fundamental neadevărat?

— Eu spun că sunt sănătoasă – nu tuşesc, nu mă doare nimic, n-am febră.

— Nu există niciun fel de echivoc în această afirmaţie? E acesta adevărul adevărat?

— Adevărul adevărat.

Louis Moore îi aruncă o privire pătrunzătoare.

— Nici eu n-aş putea găsi simptome ale vreunei boli reale; dar, atunci, pentru ce te-ai schimbat?

— *Sunt* oare schimbată?

— O să încercăm. Să căutăm să găsim o dovadă.

— Cum?

— Întreb, mai întâi: dormi la fel cum dormeai până acum?

— Nu. Dar asta nu din pricină că aş fi bolnavă.

— Mai ai şi acum pofta de mâncare de altădată?

— Nu. Dar asta nu din pricină că aş fi bolnavă.

— Mai ţii minte inelul ăsta mic pe care l-am legat la lanţul de ceas? A fost al mamei şi e prea strâmt ca să-mi încapă pe degetul mic. De multe ori ai încercat să mi-l furi în joacă; ţi se potrivea pe degetul arătător. Încearcă-l şi acum.

Shirley îngădui proba: inelul căzu de pe mâna mică şi slăbită. Louis îl ridică de jos şi îl prinse din nou la lanţul de ceas. Din cauza stânjenelii, roşeaţa îi acoperi fruntea. Shirley spuse din nou:

— Nu-i din pricină că aş fi bolnavă.

— Nu numai că ţi-ai pierdut somnul, pofta de mâncare şi ai slăbit, continuă Moore, dar întreaga stare sufletească ţi-e mereu în declin; în afară de astea, o panică nervoasă ţi se citeşte în ochi – o nelinişte nervoasă ţi se citeşte în gesturi; până acum o vreme toate astea îţi erau străine.

— Domnule Moore, o să ne oprim aici. Ai pus degetul pe rană: sunt nervoasă. Acum vorbeşte despre altceva. Ce vreme ploioasă avem! Plouă şi plouă mereu.

— Dumneata, nervoasă! Da; iar dacă domnişoara Keeldar e nervoasă, asta nu vine din senin, există o cauză. Lasă-mă să ajung la ea. Lasă-mă s-o privesc mai de aproape. Boala nu e o boală a trupului – am bănuit-o. S-a ivit deodată. Ştiu ziua. Am observat schimbarea. E vorba de o suferinţă psihică.

— Nici pomeneală; nu-i ceva atât de nobil – numai nervozitate. Vai! Să lăsăm treburile astea.

— După ce le lămurim – nu mai înainte. Tensiunile nervoase trebuie totdeauna mărturisite ca să poată fi îndepărtate. Aş dori să fiu înzestrat cu darul convingerii, ca să te pot face să vorbeşti deschis. Cred că mărturisirea, în cazul de faţă, ar echivala cu jumătate de lecuire.

— Nu, răspunse Shirley tăios. Aş vrea şi eu ca lucrul ăsta să fie cât de cât probabil, dar teamă mi-e că nu este.

Pentru un moment lăsă lucrul. Şi se aşeză. Îşi propti cotul pe masă şi îşi sprijini capul în palmă. După înfăţişarea domnului Moore, s-ar fi zis că simte cum, în sfârşit, a ajuns să pună un picior pe această dificilă potecă. Shirley rămânea foarte serioasă şi în dorinţa exprimată mai înainte era implicată o importantă recunoaştere; de acum încolo nu mai putea să afirme că *nimic* nu o face să sufere.

Preceptorul îi lăsă câteva minute pentru odihnă şi reflectare, înainte de a porni din nou atacul. Buzele i se mişcară ca să vorbească; dar se răzgândi şi prelungi pauza. Shirley înălţă privirile şi i se uită în ochi. Dacă el ar fi trădat vreo emoţie nepotrivită, probabil că rezultatul ar fi fost o îndărătnică stăruinţă în tăcere; însă Moore arăta calm, puternic, demn de toată încrederea. Şi Shirley zise:

— Mai bine îţi spun *dumitale* decât mătuşă-mi, ori verişoarelor, ori unchiului meu. Oricare dintre ei ar face asemenea zarvă – şi tocmai de zarva şi agitaţia asta mi-e groază; panica, tulburarea, vâlva; pe scurt, niciodată nu mi-a plăcut să mă aflu în centrul unei furtuni familiale. Poţi rezista la un mic şoc – da?

— Şi la unul mare, dacă e nevoie.

Niciun muşchi din trupul bărbatului aceluia nu s-a clintit, şi totuşi inima lui mare bătea cu putere în pieptu-i larg. Ce se pregătea să-i spună? Oare se produsese vreun rău ireparabil?

— Dacă aş fi socotit că e bine să viu la dumneata, n-aş fi făcut niciun moment o taină din povestea asta. Şi continuă: Ţi-aş fi spus numaidecât şi ţi-aş fi cerut sfatul.

— Şi de ce n-ar fi fost bine să vii la mine?

— Ar fi putut fi *bine* – nu asta vreau să spun; dar n-am fost în stare s-o fac. Mi se părea că nu am niciun drept să te tulbur; întâmplarea asta nefericită mă privea numai pe mine – am vrut s-o păstrez numai pentru mine, dar lumea n-a vrut să mi-o îngăduie. Îţi spun că nu pot îndura să fiu obiect de atenţii grijulii sau subiect de clevetiri provinciale. În afară de asta, s-ar putea să treacă fără nicio urmare – Dumnezeu ştie!

Deşi chinuit de aşteptare şi nesiguranţă, Moore nu ceru explicaţii grabnice; nu suferea nici gesturile, nici privirile şi nici cuvintele care trădează nerăbdare. Liniştea lui o linişti şi pe Shirley; încrederea lui îi readuse încredere.

— Efecte importante pot decurge din cauze mărunte, observă

Shirley în vreme ce îşi desfăcea o brăţară de la mână; apoi, descheindu-şi mâneca şi suflecând-o, zise: Uită-te aici, domnule Moore.

Şi arătă un semn pe braţul ei alb – părea o muşcătură adâncă, deşi vindecată: ceva între arsură şi tăietură.

— Asta n-am s-o arăt nici unui om din Briarfield, în afară de dumneata, fiindcă dumneata o poţi privi cu calm.

— Fără îndoială că în semnul ăsta mărunt nu e nimic nemaiauzit; istoria lui are să explice totul.

— Aşa mărunt cum e, mi-a alungat somnul, m-a făcut să devin nervoasă, slabă şi cam prostănacă; fiindcă, din pricina acestui semn mărunt, sunt obligată să privesc în viitor la o posibilitate care îşi are spaimele sale.

Mâneca fu lăsată în jos, brăţara aşezată la loc.

— Ştii că mă pui la grea încercare? întrebă Moore zâmbind. De felul meu sunt un om răbdător, dar acum inima îmi bate mai repede.

— Orice s-o întâmpla, ai să mă ocroteşti, domnule Moore. Ai să-mi acorzi sprijinul prezenţei dumitale de spirit, şi n-ai să mă laşi la discreţia laşilor aţâţaţi?

— Acum nu fac niciun fel de promisiune. Spune-mi toată povestea, şi pe urmă îmi poţi cere să-ţi făgăduiesc orice doreşti.

— E o poveste foarte scurtă. Într-o zi, acum vreo trei săptămâni, am făcut o plimbare împreună cu Isabella şi Gertrude. Ele au ajuns acasă înaintea mea; eu rămăsesem în urmă ca să-i spun ceva lui John. După ce m-am despărţit de el, mi-a făcut plăcere să zăbovesc puţin pe alee, unde totul era foarte liniştit şi singuratic; eram sătulă de trăncăneala cu fetele, şi nu mă grăbeam deloc să le reîntâlnesc. Şi pe când şedeam rezemată de stâlpul de la poartă, legănându-mă cu nişte gânduri foarte fericite privitoare la viaţa mea din viitor – fiindcă în dimineaţa aceea îmi imaginasem că lucrurile luau o întorsătură de multă vreme dorită de mine…

„Aha! A cu Nunnely în seara dinainte!“ gândi Moore în treacăt.

— … Aud un gâfâit; un câine venea în goană pe alee. Cunosc cei mai mulţi dintre câinii de prin împrejurimi; era Phoebe, unul dintre copoii domnului Sam Wynne. Biata căţea alerga cu botul în pământ şi cu limba atârnând; părea rănită şi bătută cumplit. Am chemat-o; aveam de gând s-o ademenesc în casă şi să-i dau

apă şi mâncare; eram sigură că fusese chinuită; domnul Sam deseori îşi bate câinii ca un barbar. Era prea înspăimântată ca să mă recunoască, şi când am încercat s-o mângâi pe cap, s-a repezit şi m-a înşfăcat de braţ. M-a muşcat până la sânge şi pe urmă a fugit mai departe gâfâind. Imediat după aceea a apărut paznicul domnului Wynne, cu puşca în mână. M-a întrebat dacă nu cumva am văzut un câine; i-am spus că am văzut-o pe Phoebe. „Aţi face mai bine să-l legaţi pe Tartar, domnişoară, mi-a spus, şi porunciţi-le oamenilor dumneavoastră să rămână în casă; eu umblu după Phoebe s-o împuşc, şi grăjdarul a plecat pe altă parte. E turbată.”

Domnul Moore se lăsă pe spate, în fotoliu, şi îşi încrucişă mâinile pe piept; domnişoara Keeldar îşi reluă ghergheful cu bucata pătrată de mătase şi continuă să brodeze o coroniţă de violete de Parma.

— Şi n-ai spus nimănui, n-ai cerut niciun ajutor, nicio îngrijire; n-ai căutat să vii la mine?

— Am venit până la uşa camerei de studiu; aici mi-a pierit curajul; am preferat să ascund totul.

— De ce? Ce pot eu dori mai mult pe lume decât să-ţi fiu de folos?

— N-aveam niciun drept.

— E monstruos! Şi n-ai făcut nimic?

— Ba da; m-am dus direct la spălătorie, unde se calcă mai în tot cursul săptămânii, acum, de când am atâţia musafiri în casă. Şi în vreme ce femeia era ocupată cu plisatul sau scrobitul, am luat de pe foc un drot şi i-am apăsat vârful înroşit peste rana de pe braţ. L-am apăsat adânc, şi mi-a cauterizat mica rană. Pe urmă am urcat în camera mea.

— Aş avea curaj să afirm că n-ai scos măcar un geamăt.

— Drept să-ţi spun, nici nu ştiu. Eram grozav de nenorocită. Cred că n-am fost deloc nici tare şi nici calmă: în sufletul meu nu era linişte.

— Exista calm în făptura dumitale. Îmi aduc aminte că am ascultat toată vremea, cât a durat prânzul, să aud dacă faci vreo mişcare în camera de deasupra; dar nu s-a auzit nici cel mai mic zgomot.

— Stăteam la capătul patului, şi mă gândeam ce bine ar fi fost dacă nu m-ar fi muşcat Phoebe.

— Şi singură! Îţi place singurătatea.

— Iartă-mă.

— Dispreţuieşti simpatia celorlalţi.

— Crezi, domnule Moore?

— Având o minte atât de pătrunzătoare, trebuie să te simţi mai presus de orice ajutor, de orice sfat, de societate.

— Aşa să fie – dacă îţi face plăcere.

Şi zâmbi. Continuă să brodeze, repede şi cu grijă; dar genele începură să-i tremure, pe urmă luciră, apoi o lacrimă se desprinse de pe ele.

Domnul Moore se aplecă peste birou, îşi mişcă jilţul şi îşi schimbă atitudinea. Şi întrebă, având în glas un ton deosebit, suav:

— Dacă nu e aşa, atunci cum este?

— Nu ştiu.

— Ba ştii, dar nu vrei să vorbeşti: totul trebuie să rămână zăvorât în mintea dumitale.

— Fiindcă nu merită să fie împărtăşit şi altora.

— Fiindcă nimeni nu poate oferi preţul ridicat pe care-l pretinzi pentru încredere. Nimeni nu e îndeajuns de bogat ca s-o poată cumpăra. Nimeni nu posedă atâta onoare, inteligenţă, putere câtă aştepţi de la un sfătuitor. Nu există în Anglia vreun umăr demn să-ţi aşezi mâna pe el căutând sprijin – cu atât mai puţin un piept căruia să-i îngădui a fi reazim de odihnă pentru capul dumitale. Bineînţeles că trebuie să trăieşti singură.

— *Pot* să trăiesc singură, dacă va fi nevoie. Dar întrebarea nu e cum să trăieşti – ci cum să mori singur. Asta mă tulbură în chip tot mai cumplit..

— Începi să te temi de efectele virusului…? Simţi încă de pe acum o ameninţare vagă, un sfârşit îngrozitor…?

Shirley plecă fruntea.

— Eşti foarte speriată şi feminină.

— Acum două minute mi-ai făcut complimente cu privire la mintea mea pătrunzătoare.

— Eşti foarte feminină. Dacă întreaga poveste ar fi fost cercetată şi discutată la rece, s-ar fi văzut că nu te ameninţă niciun fel de primejdie de moarte – de asta sunt convins.

— Amin! Aş vrea foarte mult să trăiesc – cu voia lui Dumnezeu. Mi-am dat seama că viaţa e dulce.

— Cum ar putea să fie altfel decât dulce când eşti înzestrată cu asemenea daruri şi asemenea fire? Chiar într-adevăr te

aştepţi să te îmbolnăveşti de hidrofobie şi să mori de turbare?

— Mă *aştept,* şi mi-a fost *teamă* de asta. În clipa de faţă, nu mă mai tem de nimic.

— Nici eu, în ceea ce te priveşte. Mă îndoiesc că cea mai mică particulă de virus ţi-a pătruns în sânge; şi chiar dacă ar fi pătruns, îngăduie-mi să te asigur că - tânără, sănătoasă, fără urmă de vreo slăbiciune, cum eşti - n-are să se întâmple nimic rău. În afară de asta, mă întreb dacă biata căţea era într-adevăr turbată. Eu cred că nu.

— Să nu spui nimănui că m-a muşcat.

— De ce aş spune, când cred că muşcătura a fost la fel de inofensivă ca o tăietură cu briceagul ăsta. Fii liniştită; eu sunt liniştit, deşi ţin la viaţa dumitale la fel de mult cum ţin la sorţii mei de a obţine fericirea în eternitate. Înalţă capul.

— De ce, domnule Moore?

— Vreau să văd dacă te-ai înveselit. Lasă lucrul jos şi înaltă capul.

— Da.

— Uită-te la mine. Mulţumesc! S-a risipit norul?

— Nu mai simt nicio teamă.

— Ţi-a revenit sufletul la obişnuita lui stare radioasă?

— Sunt foarte mulţumită; dar acum vreau promisiunea aceea.

— Porunceşte!

— Ştii, în cazul când răul de care *mi-a fost* teamă s-ar produce, atunci m-ar ucide prin sufocare. Nu e cazul, să zâmbeşti: aşa are să facă – aşa se întâmplă totdeauna. Unchiul are să fie copleşit de groază, de slăbiciune, de pripeală; şi asta ar fi singura idee ce i-ar veni în minte. Nimeni din casa asta n-are să-şi păstreze sângele rece în afară de dumneata; aşa că promite-mi să mă ocroteşti – să nu-l laşi pe domnul Sympson să sa apropie de mine – nici pe Henry, ca să nu-i fac vreun rău. Şi să iei seama – *ia seama* să ai grijă să te păzeşti şi dumneata; dar dumitale n-am să-ţi fac niciun rău, ştiu eu bine că nu. Să încui uşa camerei ca să nu vină doctorii - dă-i afară, dacă pătrund înăuntru. Să nu-i laşi nici pe tânărul şi nici pe bătrânul MacTurk să mă atingă;

şi nici pe domnul Greaves, colegul lor; iar la urmă, dacă am să fac prea mult rău, dă-mi un narcotic puternic: o doză de laudanum atât de mare, încât să nu mai încapă nicio îndoială. *Promite-mi că* aşa ai *să faci.*

Moore se ridică de la birou şi îşi îngădui o pauză, în care timp făcu câteva tururi prin cameră. Apoi se opri în faţa jilţului unde şedea Shirley, se aplecă asupra ei şi rosti cu o voce joasă şi gravă:

— Îţi promit tot ce mi-ai cerut – fără comentarii, fără rezerve.

— Dacă e nevoie de ajutor femeiesc, cheam-o pe menajera mea, doamna Gill; ea să-mi facă cele cuvenite, dacă mor. Ţine la mine. M-a înşelat mereu şi mereu, iar eu mereu şi mereu am iertat-o. Acum mă iubeşte, şi nu m-ar mai înşela cu un capăt de aţă; încrederea a facut-o să fie cinstită; îngăduinţa i-a îmbunat sufletul. Astăzi pot avea încredere în cinstea, în curajul şi în afecţiunea ei. Cheam-o pe ea; dar ai grijă ca buna mea mătuşă şi sfioasele mele verişoare să stea deoparte. Promite-mi încă o dată.

— Promit.

— De câtă bunătate poţi fi în stare! spuse Shirley, înălţând capul şi privindu-l aşa cum stătea aplecat asupra ei.

Îi zâmbi.

— Crezi? Şi asta îţi dă curaj?

— Foarte mult.

— Am să fiu alături de dumneata – numai eu şi doamna Gill – oricând şi în orice grea încercare unde va fi nevoie de calm şi dăruire. Nicio mână aspră sau laşă nu are să se poată amesteca.

— Mă crezi copilăroasă?

— Da.

— O! Mă dispreţuieşti.

— Oare dispreţuim copiii?

— De fapt, domnule Moore, nu sunt nici atât de tare, nici atât de mândră de puterile mele, pe cât îşi închipuie lumea; nici indiferentă faţă de simpatia altora; dar când am o durere, mi-e teamă s-o împărtăşesc celor la care ţin, pentru ca nu cumva să le aduc vreo supărare; iar faţă de cei ce-mi sunt indiferenţi, nu mă pot înjosi până la a mă plânge. La urma urmei, n-ar trebui să mă mustri sub cuvânt că aş fi copilăroasă; fiindcă în cazul când ai fi tot atât de nefericit cum am fost eu în ultimele trei săptămâni, şi dumneata ai simţi nevoia unui prieten.

— Toţi simţim nevoia unui prieten, nu-i aşa?

— Toţi cei care avem şi ceva bun în firea noastră.

— Da, uite, o ai pe Caroline Helstone.

— Da… Şi dumneata îl ai pe domnul Hall.

— Da… Doamna Pryor e o femeie bună şi înţeleaptă; îţi poate da un sfat atunci când ai nevoie de el.

— La rândul dumitale, îl ai pe Robert, care ţi-e frate.

— Pentru un soi de necazuri te poţi oricând sprijini pe cuviosul reverend Matthewson Helstone; pentru altele te poţi încrede în Hiram Yorke, Esq. Amândoi bătrânii ţin la dumneata.

— N-am văzut-o pe doamna Yorke purtându-se atât de matern cu niciun alt tânăr în afară de dumneata. Nu ştiu cum de i-ai câştigat inima; dar faţă de dumneata e mai duioasă decât faţă de propriii ei fii. Pe urmă, o ai pe sora dumitale, Hortense.

— S-ar părea că niciunul dintre noi nu suntem în suferinţă.

— Aşa se pare.

— Cât de recunoscători ar trebui să fim!

— Da.

— Cât de mulţumiţi!

— Da.

— În ce mă priveşte, în clipa de faţă sunt aproape mulţumit şi foarte recunoscător. Recunoştinţa este un simţământ divin; îţi umple inima, fără să o ardă; o încălzeşte, dar nu până la febră. Îmi place să gust fericirea pe îndelete; dacă o înfulec în grabă, nu-i mai simt gustul.

Stând mai departe sprijinit de spătarul jilţului ocupat de domnişoara Keeldar, Moore privea mişcările rapide ale degetelor şi cununiţa verde şi purpurie ce creştea sub ele. După o pauză prelungită, întrebă din nou:

— Şi umbra aceea s-a risipit *cu totul?*

— În întregime. Cum *eram* cu două ceasuri în urmă şi cum *sunt* acum reprezintă două stări deosebite ale existenţei. Eu cred, domnule Moore, că necazurile şi temerile nutrite în tăcere cresc la fel cum creşteau copiii Titanilor.

— Şi n-ai să mai păstrezi în tăcere asemenea sentimente?

— Nu, dacă voi avea curaj să vorbesc.

— Când vorbeşti de *curaj* la ce faci aluzie, adică faţă de cine să ai curaj?

— Faţă de dumneata.

— De ce tocmai faţă de mine?

— Din pricina sobrietăţii şi sfioşeniei dumitale.

— Pentru ce sunt sobru şi sfios?

— Pentru că eşti mândru.

— Şi pentru ce sunt mândru?

— Aş vrea şi eu să ştiu; nu vrei să fi atât de bun să-mi spui?

— Una dintre pricini, poate, e aceea că sunt sărac; sărăcia şi mândria fac deseori casă bună.

— Asta e o pricină tare drăguţă; aş fi încântată să descopăr încă una în stare să stea cu cinste alături de asta. Găseşte-i pereche turturelii ăsteia, domnule Moore.

— Numaidecât. Ce-ai zice dacă am însoţi sobra Sărăcie cu multicolorul Capriciu?

— Eşti cumva capricios?

— *Dumneata* eşti.

— Calomnie. Sunt încremenită ca o stâncă, nemişcată ca Steaua Polară.

— Stau şi mă uit, la o oarecare oră matinală a zilei, şi văd un curcubeu superb, fără cusur, strălucitor de promisiuni, răspândind splendoare peste înnouratul acoperământ al vieţii. La un ceas după aceea, mă uit din nou: jumătate din superbul arc a dispărut, iar restul s-a estompat. Ceva mai târziu, cerul întunecat neagă că ar fi purtat vreodată un atât de binefăcător simbol al speranţei.

— Da, domnule Moore, ar trebui să lupţi împotriva unor asemenea schimbări năzuroase; sunt păcatul dumitale cei mai de seamă. Omul nu ştie niciodată cum să te ia.

— Domnişoară Keeldar, am avut cândva – vreme de doi ani – o elevă pe care am îndrăgit-o foarte mult. Henry mi-e drag, dar ea îmi era şi mai dragă. Henry nu îmi face niciodată necazuri; ea – ştii – ea îmi făcea. Cred că mă necăjea douăzeci şi trei de ore din douăzeci şi patru…

— Nu stătea niciodată împreună cu dumneata mai mult de trei ore; sau cel mult şase deodată.

— Uneori îmi vărsa ceaiul din ceaşcă şi îmi fura mâncarea din farfurie. Şi când m-a lăsat nemâncat o zi întreagă (şi asta nu mi-a convenit deloc, fiindcă sunt un om obişnuit să mă aşez la masă cu oarecare bucurie şi să acord importanţa cuvenită savurării cumpătate a unei băuturi)…

— Ştiu că-i aşa. Cunosc ce fel de mese îţi plac cel mai mult – şi asta cât se poate de bine. Ştiu cu precizie ce mâncăruri preferi…

— Îmi fura mâncărurile acelea gustoase şi, pe deasupra, m-a mai şi prostit. Îmi place să dorm bine. În zilele mele liniştite, când sunt de capul meu, niciodată nu mă cert cu noaptea că e

prea lungă, şi nici nu-mi blestem patul pentru că ar avea spini. Şi ea a schimbat toate astea.

— Domnule Moore…

— Şi răpindu-mi liniştea sufletească şi savoarea vieţii, s-a luat pe sine din preajma mea; cu sânge rece – exact ca şi când, după plecarea ei, lumea ar fi putut rămâne pentru mine întru totul aceeaşi. Ştiam că odată şi odată am s-o reîntâlnesc. Şi la capătul a doi ani, s-a întâmplat să ne întâlnim din nou, chiar sub acoperişul ei, acolo unde era stăpână. Dumneata cum socoteşti că s-a purtat eu mine, domnişoară Keeldar?

— Ca una care a ştiut cum să folosească cele învăţate de la dumneata.

— M-a întâmpinat cu aroganţă; a întins între noi o distanţă cât mai mare, m-a ţinut la depărtare prin gesturi rezervate, prin priviri acordate rareori şi cu toată indiferenţa, prin cuvinte senin-politicoase.

— A fost o elevă excelentă! Când te-a văzut pe dumneata distant, a ştiut să se retragă numaidecât, Te rog, sir, admiră în trufia ei un pas înainte făcut cu grijă, o perfecţionare a răcelii dumitale.

— Conştiinţa, onoarea şi cea mai tiranică obligaţie m-au târât din preajma ei şi m-au ţinut departe, pus în cele mai grele fiare. Ea era liberă; ar fi putut fi îndurătoare.

— Niciodată liberă să facă vreun compromis cu propria-i demnitate; să insiste după ce a fost ocolită.

— Atunci înseamnă că n-a fost consecventă; la fel ca înainte, a trezit iluzii deşarte. Când credeam că am izbutit să mă hotărăsc a nu mai vedea în persoana ei decât o străină arogantă, tocmai atunci îmi arăta pe neaşteptate o asemenea imagine de simplitate drăgăstoasă – mă încălzea cu o asemenea strălucire de simpatie reînviată, mă bucura cu câte o oră de conversaţie atât de calmă, veselă şi binevoitoare – încât nu-mi mai puteam închide inima pentru a nu lăsa să pătrundă imaginea ei, tot aşa cum nu puteam să închid uşa aceea pentru a-i evita prezenţa. Explică-mi de ce mă chinuia astfel.

— Nu putea îndura să fie cu totul alungată; şi pe urmă îi trecea din când în când prin minte, în câte o zi rece şi umedă, că în camera de studiu nu e o atmosferă plăcută, iar atunci socotea de datoria ei să vină şi să vadă dacă dumneata şi Henry aţi făcut destul foc; şi o dată ajunsă acolo, îi plăcea să rămână.

— Dar n-ar fi trebuit să fie nestatornică; dacă tot venea, trebuia să vină mai des.

— Există şi ceva ce se cheamă indiscreţie.

— Mâine n-ai să mai fii aşa cum eşti astăzi.

— Nu ştiu. Dumneata ai să fii?

— Eu nu sunt nebun, preanobilă Berenice! Putem acorda o zi visărilor, dar în cea următoare se cade să ne trezim; iar eu am să mă trezesc cu bună ştiinţă în dimineaţa în care ai să te cununi cu Sir Philip Nunnely. Focul ne luminează pe amândoi, şi face să ne vedem foarte limpede în oglindă, domnişoară Keeldar; şi m-am uitat la imaginea de acolo în tot timpul cât am vorbit. Priveşte! Câtă deosebire între chipul dumitale şi al meu!

— Arăt bătrân pentru treizeci de ani!

— Eşti aşa de solemn; ai sprâncenele atât de încruntate; eşti palid la faţă. Niciodată nu m-am gândit la dumneata ca la un bărbat tânăr, nici ca la fratele mai mic al lui Robert.

— Nu? Aşa credeam şi eu. Închipuieşte-ţi chipul frumos şi cu trăsături limpezi al lui Robert privind peste umărul meu. Imaginea asta nu scoate în relief cu putere tiparul comun al trăsăturilor mele greoaie? auzi! Tresări. De-o jumătate de oră tot aştept să aud sunetul ăsta.

Suna clopoţelul care anunţa masa de prânz şi Shirley se ridică de pe scaun.

— Domnule Moore, spuse în vreme ce îşi strângea lucrul, ai mai primit în ultima vreme vreo veste de la fratele dumitale? Ştii cumva ce înseamnă şederea asta atât de prelungită la Londra? Pomeneşte cumva despre întoarcere?

— Pomeneşte de întoarcere; dar care e pricina absenţei ăsteia atât de îndelungate, n-aş putea să spun. Ca să vorbesc deschis, credeam că nimeni în Yorkshire nu ştie mai bine decât dumneata însăţi de ce ezită să se întoarcă la el acasă.

O umbră roşietică trecu peste obrazul domnişoarei Keeldar.

— Scrie-i şi spune-i să revină cât mai repede. Ştiu că nu e câtuşi de puţin lipsă de tact în faptul că şi-a prelungit aşa de mult absenţa; e foarte potrivit să oprească fabrica într-o vreme când comerţul merge atât de prost; dar nu trebuie să părăsească ţinutul.

— Ştiu, răspunse Louis, că în seara dinaintea plecării aţi stat mult de vorbă împreună, iar după aceea l-am văzut plecând de la Fieldhead. I-am citit pe chip, sau am *încercat* să-i citesc. S-a

întors cu spatele. Am ghicit atunci că va lipsi mai multă vreme. Nişte degete frumoase şi gingaşe au minunatul dar de a spulbera mândria fragilă a unui bărbat. Bănuiesc că Robert a avut prea mare încredere în frumuseţea lui bărbătească şi în prestanţa lui înnăscută. Sunt mult mai avantajaţi aceia care, fiind lipsiţi de calităţi deosebite, n-au cum să se lase înşelaţi de iluzii. Dar am să-i scriu şi am să-i spun că îl sfătuieşti să se întoarcă.

— Nu-i scrie că *eu* îl sfătuiesc să se întoarcă, ci că ar fi bine dacă s-ar întoarce.

Clopoţelul chemă a doua oară, şi domnişoara Keeldar îi dădu ascultare.

CAPITOLUL XXIX

Louis Moore

Louis Moore era învăţat cu o viaţă liniştită. Fiind un bărbat liniştit, o suporta mai bine decât ar fi suportat-o majoritatea bărbaţilor; având o lume întreagă în propria sa minte şi propria sa inimă, îndura cu multă răbdare limitarea la un colţ strâmt şi paşnic al lumii reale.

Ce adâncă pace domneşte la Fieldhead în seara asta! Toţi ceilalţi în afară de Moore – domnişoara Keeldar, întreaga familie Sympson, chiar şi Henry – au plecat la Nunnely. Sir Philip i-a invitat acolo; dorea să le facă tuturor cunoştinţă cu mama şi surorile sale, aflate acum la Priory. Fiind un gentleman atât de amabil, îl invitase şi pe preceptor; însă preceptorul mult mai bucuros ar fi acceptat o întâlnire cu stafia contelui de Huntingdon[1] şi o ceată de măscărici ursuzi de-ai lui sub baldachinul celui mai frunzos, întunecat şi bătrân stejar din pădurea Nunnely. Da, mai curând ar fi aranjat o întâlnire cu stafia unei stareţe, ori cu o călugăriţă de ceaţă palidă, printre rămăşiţele umede şi năpădite de buruiene ale ruinatului lor sanctuar ce putrezea în adâncurile pădurii. Louis Moore tânjeşte să aibă în noaptea asta ceva lângă el, dar nu pe baronetul cu

[1] Personaj din romanul *Arendaşul de la Wildfell Hall* de Anne Brontë.

caş la gură, nici pe binevoitoarea dar rigida lui mamă, nici surorile de neam mare, nici pe vreunul dintre Sympsoni.

Nu e o noapte liniştită; echinoxul încă se face simţit prin zvâcniri ale vântului. Ploile puternice din timpul zilei s-au domolit; uriaşul nor stingher se sparge şi se rostogoleşte departe pe ceruri, dar nu lunecând şi lăsând în urma sa o mare de safire, ci aruncându-se zgomotos înaintea unei necontenite, răsunătoare, năvalnice furtuni pe clar de lună. Luna domneşte cu slavă, bucuroasă de vijelie; atât de bucuroasă de parcă ea însăşi s-ar supune cu dragoste înverşunatelor ei mângâieri. Niciun Endimion[1] nu-şi va admira zeiţa în astă-noapte; nu se află turme ieşite pe coastele munţilor; şi e bine aşa, fiindcă în astă-noapte îl întâmpină cu dragoste pe Eol[2].

Stând în camera de studiu, Moore auzea vuietul furtunii ce se înverşuna împotriva frontonului celuilalt şi da roată către faţada holului. Capătul unde se afla el era adăpostit. Dar Louis Moore nu dorea adăpost; nu dorea sunete potolite şi o aşezare ferită.

— Toate saloanele sunt goale, spuse. Mi s-a făcut silă de celula asta.

O părăsi şi se duse acolo unde ferestrele cu canaturi, mai mari şi mai libere decât ferestrele zăbrelite şi umbrite de ramuri ale camerei sale, lăsau să treacă în voie întunecimea albăstruie, sclipirile argintii, tabloul unduios şi rotitor al cerului nopţii de toamnă. Nu avea lumânare; nu era nevoie nici de lămpi şi nici de foc: bogatele şi curatele revărsări de lumină ale lunii, deşi schimbătoare şi scrijelite de nori, se prelingeau peste podele şi peste pereţi.

Moore rătăceşte prin toate încăperile; pare că din salon în salon urmăreşte o nălucă. În salonul lambrisat se opreşte; aici nu e atâta răcoare şi atâta rafinament ca în alte părţi; aici e foc; căminul e fierbinte şi tăciunii mai sclipesc de sub cenuşă, cu căldură intensă şi lucire limpede; lângă covor e o măsuţă de lucru, o casetă pe ea, un jilţ alături.

Oare vedenia urmărită de Moore şedea în acel jilţ? Dacă l-ai vedea cum stă dinaintea lui, ai crede că da. Un atât de mare interes îi străluceşte în ochi, atât de elocventă îi este expresia feţei, încât s-ar zice că în singurătăţile acestei case şi-a găsit un

---

[1] În mitologie, un tânăr păstor iubit de Selene (Luna) şi pe care zeiţa îl adormea ca să nu-i poată simţi mângâierile.

[2] Zeul vânturilor, în mitologia elină.

tovarăş viu şi se pregăteşte să stea de vorbă cu el.

Face şi descoperiri. Un săculeţ, un mic săculeţ de şaten e agăţat pe spătarul jilţului. Caseta e deschisă, cheile sunt în broască; o pecete drăguţă, un creion de argint, câteva fructe roşii şi coapte pe o frunză verde, o mănuşă mică, delicată, curată – aceste nimicuri decorează şi în acelaşi timp răvăşesc locul unde se află. Într-o imagine ordinea ascunde detaliile; le scoate pe toate, rânduite, din câmpul atenţiei; dar detaliile sunt cele care dau farmec.

Moore vorbi.

„Urmele ei. A trecut pe aici – nepăsătoare, fermecătoare fiinţă! - a fost chemată în grabă, fără îndoială, şi a uitat să se mai întoarcă şi să le pună la locul lor. De ce până şi urmele paşilor îi sunt încântătoare? De unde a luat darul de a nu băga în seamă oamenii, fără să jignească vreodată? La ea poţi găsi oricând pricină de mustrare, dar mustrarea nu-ţi iscă niciodată amărăciune în suflet; iar pentru iubitul sau bărbatul ei, dojana, după ce se va fi stins puţintel în cuvinte, i se va topi pe buze transformându-se în sărut. Mai bine să petreci o jumătate de oră cu ea în mustrări, decât o zi întreagă admirând sau lăudând orice altă femeie de pe lume. Am început să bombănesc? - vorbesc singur? încetează!“

Şi încetă. Rămase cufundat în gânduri; şi pe urmă făcu mici pregătiri ca să-şi petreacă seara în tihnă.

Trase perdelele peste ferestrele largi şi regina Lună; îndepărtă vederii Suverana, Curtea şi Armatele stelare; înteţi din nou focul încă fierbinte dar pe cale să se stingă; aprinse una dintre cele două lumânări aflate pe masă; puse un scaun în faţa celui de lângă măsuţa de lucru, apoi se aşeză în el. Următorul gest fu să scoată din buzunar un carnet mic şi gros, cu foile albe; să dea la iveală un creion; şi să înceapă a scrie cu litere înghesuite şi greu de descifrat. Orice ar fi, apropie-te, cititorule; nu te ruşina: apleacă-te fără teamă peste umărul lui şi citeşte pe măsură ce el îşi aşterne mâzgălitura pe hârtie.

„Sunt ceasurile nouă; n-am nicio îndoială, trăsura n-o să se întoarcă înainte de unsprezece. Până atunci a mea e toată libertatea; până atunci pot să-i ocup camera; să stau în faţa jilţului ei; să-mi sprijin cotul de masa ei; să păstrez în jurul meu nimicuri ce-mi aduc aminte de ea.“

„Odinioară îmi cam plăcea Singurătatea – mi-o închipuiam ca

pe o nimfă oarecum liniştită şi gravă, dar de mare frumuseţe; o Oreadă venită către mine dinspre trecătorile munţilor; din ceţurile albăstrii ale colinelor îi erau alcătuite veşmintele, iar răsuflarea îi pornea din adierile lor răcoroase; şi pe chip i se vădea, de asemeni, mare parte din solemna lor frumuseţe. Cândva puteam să-i fac cu seninătate curte şi să-mi simt inima uşoară dacă o înduplecam să asculte – cu totul mută dar maiestuoasă.“

„Dar de când am chemat-o pe S. în camera de studiu, iar ea a venit şi a stat atât de aproape de mine; de când şi-a deschis sufletul în faţa mea şi mi-a arătat ce-o tulbură – mi-a cerut ocrotire – a făcut apel la puterile mele; din ceasul acela urăsc Singurătatea. Abstracţie de gheaţă, schelet fără de carne – fiică – mamă – şi însoţitoare a Morţii!“

„Ce plăcut e să scriu despre ceva ce e apropiat şi scump ca înseşi adâncurile inimii mele; nimeni nu mă poate lipsi de carneţelul ăsta, şi cu ajutorul creionului îi pot spune tot ce vreau – tot ce nu îndrăznesc a rosti în faţa nici unei fiinţe vii – tot ce nu îndrăznesc a *gândi* cu glas tare.“

„Din seara aceea aproape că nu ne-am mai văzut. O dată, pe când eram singur în salon şi căutam o carte de-a lui Henry, a intrat, îmbrăcată pentru un concert de la Stilbro’. Timiditatea – timiditatea *ei,* nu a mea - a întins între noi un văl de argint. Multe oi fi auzit şi citit eu despre «sfioşenia fetelor»; dar, folosite la locul cuvenit şi nu la întâmplare, cuvintele acestea sunt cuvinte adevărate şi potrivite; când s-a îndreptat către fereastră, după ce în mod tăcut dar plin de graţie dăduse semn că mă recunoscuse, în gândul meu nu o puteam numi altfel decât «fecioară imaculată»: îmi apărea vederii înveşmântată în gingaşă splendoare şi aureolată de sfioşenie copilărească. Fiind unul dintre oamenii cei mai comuni, s-ar putea să fiu şi unul dintre cei mai înfumuraţi; dar adevărul adevărat este că acea sfială mi-a prilejuit o încântătoare emoţie; mi-a măgulit cele mai alese senzaţii. Aş avea îndrăzneala să spun că arătam ca un prostănac; am trăit clipe paradisiace atunci când am văzut cum îşi îndepărtează privirile *ei* de privirile *mele,* şi cum îşi întoarce încetişor capul ca să-şi ascundă roşeaţa obrajilor.”

„Ştiu că astea sunt vorbe de visător – vorbele unui nebun exaltat şi romantic; da, e adevărat, *visez* şi *voi mai* visa din când în când; iar dacă ea a insuflat idei romanţioase prozaicei mele

compuneri, ce-aş putea eu face?”

„Ce copil e uneori! Cât e de simplă şi neştiutoare! O văd şi acum, privindu-mă direct în faţă şi implorându-mă să stau în calea celorlalţi, să nu-i las s-o sufoce, să fiu stăpân pe mine şi să-i dau un narcotic puternic; o văd cum îmi mărturiseşte că nu e atât de îngâmfată, nici atât de indiferentă faţă de simpatie cum o socoate lumea; văd cum de pe gene i se desprindea lacrima aceea tainică. Spunea că o cred copilăroasă – şi aşa o credeam. Îşi închipuia că o dispreţuiesc. S-o dispreţuiesc! a fost nespus de fermecător să mă simt dintr-o dată aproape şi mai presus de ea; să-mi dau seama că am un drept firesc şi puterea de a o sprijini, aşa cum un bărbat şi-ar sprijini soaţa.”

„Îi ador desăvârşirile; dar defectele, sau cel puţin slăbiciunile ei, sunt acelea care o apropie de mine – care o fac să mi se cuibărească în inimă – care o învăluiesc în dragostea mea – iar asta dintr-o pricină cum nu se poate mai egoistă, dar profund firească; defectele acestea sunt trepte ce-mi îngăduie să urc până la a căpăta ascendenţă asupra ei. Dacă ar păşi pe o înălţime artificială şi lină, fără niciun fel de oprelişti, cu ce s-ar mai putea lăuda piciorul? Tocmai înălţimile naturale, cu prăpăstiile şi piedicile lor de muşchi alunecos sunt acelea care ispitesc pe căţărător, şi al căror pisc îţi oferă bucurie când l-ai atins.”

„Să lăsăm metaforele! vederea ei îmi încântă ochiul; îmi insuflă viaţă; dacă aş fi rege şi ea slujnica ce-mi mătură scările palatului – chiar şi prin întreagă această distanţă ce ne-ar despărţi – privirea mea i-ar recunoaşte calităţile; din pricina ei bătăile inimii mi s-ar înteţi, deşi prăpastia de netrecut ar face cunoştinţa imposibilă. Dacă aş fi un nobil, iar ea slujnica mea, tot mi-ar fi cu neputinţă să n-o îndrăgesc pe acea Shirley. Să o lipsim de educaţia primită – să o lipsim de podoabe, de eleganta ei îmbrăcăminte – de toate avantajele exterioare – de orice graţie, în afară de aceea de neînlăturat a armoniilor trupului; şi să mi se arate pe pragul unei cocioabe, îmbrăcată într-o rochie de pânză; iar de acolo să-mi ofere o gură de apă, cu zâmbetul acela – cu aceeaşi caldă bunăvoinţă cu care acum îşi împarte senioriala ospitalitate – şi tot aş îndrăgi-o. Aş dori să rămân acolo un ceas; aş tânji să stau de vorbă cu acea ţărăncuţă. Nu aş simţi ceea ce simt *acum,* nu aş afla în preajma ei nimic divin; însă ori de câte ori aş întâlni în cale tânără ţărăncuţă, mi-ar face

plăcere – ori de câte ori ne-am despărţi, aş pleca plin de regrete.”

„Ce neglijenţă condamnabilă, să-şi lase deschisă caseta unde ştiu că are bani! În broască atârnă toate cheile ei, până şi ale casetei de bijuterii. În săculeţul de satin văd că se află o pungă; ciucurii din mărgele de argint atârnă în afară. Asemenea spectacol l-ar scoate din fire pe fratele meu Robert; la fel s-ar întâmpla cu toate micile ei greşeli, fiindcă ştiu că fiecare dintre ele ar fi pentru Robert pricină de enervare; dacă pe mine mă necăjesc, atunci e vorba de un necaz cum nu se poate mai plăcut; orice greşeală de-a ei e pentru mine o desfătare, iar dacă am sta mereu împreună, ştiu că n-ar fi zgârcită în a-mi dărui bucurii. N-ar face decât să-mi dea ceva de lucru, ceva să corectez: subiect pentru mustrările mele de preceptor. Pe Henry niciodată nu îl cert: niciodată nu mă simt dispus s-o fac; dacă greşeşte cumva – şi asta se întâmplă foarte rar, dragul de el! - un cuvânt este de ajuns; de cele mai multe ori mă mulţumesc să clatin din cap; dar în clipa când dau cu ochii de acea *minois mutin*[1] a ei, cuvinte de mustrare blândă mi se îngrămădesc pe buze; dintr-un taciturn, cred că are să mă preschimbe în vorbăreţ. De unde vine bucuria ce o trăiesc prin acele vorbe? Uneori mă minunez şi eu singur; cu cât mai *crânes, malignes, taquines*[2] îi sunt reacţiile, ca urmare a prilejurilor mai evidente de dezaprobare ce mi le oferă, cu atât mai multă înfrigurare o caut, eu atât mai mult o îndrăgesc. Niciodată nu e mai dezlănţuită decât atunci când îşi pune costumul de călărie; niciodată mai supusă decât atunci când se întoarce mândră cu Zoe, după ce s-au luat la întrecere cu vântul pe coline. Şi mărturisesc – acestei pagini mute o pot mărturisi – că am aşteptat în curte o oră întreagă norocul de a fi martor la întoarcere şi încântătorul prilej de a o primi în braţele mele când cobora din şa. Am băgat de seamă (şi din nou, numai faţă de această pagină aş menţiona-o) că niciodată nu îngăduie vreunui alt bărbat în afară de mine s-o ajute la descălecat. Am văzut-o refuzând politicos ajutorul lui Sir Philip Nunnely; şi e totdeauna nespus de binevoitoare faţă de tânărul ei baronet; nespus de atentă faţă de sentimentele lui gingaşe – ce să mai vorbim? - şi chiar faţă de atât de delicatul său amor-propriu; am văzut cu

[1] Chipuşor răzvrătit (fr.).
[2] Mândre, răutăcioase, ironice (fr.).

câtă aroganţă respingea ajutorul lui Sam Wynne. Acum ştiu – inima o ştie, fiindcă a simţit-o – că se bizuie pe mine fără vreo ezitare; oare e convinsă cât se bucură puterile mele de câte ori pot s-o slujească? Nu sunt robul ei – o spun ritos – dar talentele mi se adună în jurul frumuseţii ei ca spiritele în jurul strălucirii Soarelui. Toate cunoştinţele, toată înţelepciunea, întreaga-mi stăpânire de sine, toate puterile mele, în faţa ei stau şi aşteaptă cu umilinţă o însărcinare. Şi cât de fericite sunt atunci când o primesc! Câtă bucurie culeg din muncile la care sunt supuse. Oare ea ştie?“

„Am spus că e neglijentă; e cu totul remarcabil faptul că neglijenţa asta nu-i umbreşte niciodată rafinamentul; şi într-adevăr, tocmai prin această fierăstruică din firea ei pot fi văzute şi recunoscute existenţa, profunzimea şi autenticitatea pomenitului rafinament; uneori slăbiciuni şi infirmităţi sunt acoperite de un noian de podoabe; cu ajutorul unei mâneci meşteşugit făcute se poate arăta un braţ rotund şi frumos. Am văzut şi am umblat cu multe dintre lucrurile ei, fiindcă deseori le rătăceşte. Dar niciodată n-am dat peste ceva care să nu dezvăluie o adevărată lady; nimic pătat, nimic josnic; într-un anume sens e tot atât de scrupuloasă pe cât este, în altul, de necugetată; de-ar fi fost fată de ţăran, s-ar fi purtat totdeauna dichisită şi curată. Uite pielea imaculată a acestei mici mănuşi de seară – sau satinul gingaş fără o pată din care e făcut săculeţul!“

„Câtă deosebire există între S. şi acest giuvaer minunat de C. H.! Caroline, îmi închipui, este însăşi icoana punctualităţii fără greş şi a preciziei încântătoare; s-ar potrivi de minune obiceiurilor casnice ale unei exigente rude de-ale mele; e-atât de gingaşă, de îndemânatică, de demodată, ageră şi liniştită; toate le face într-o clipă, toate-s la locul lor precis; s-ar potrivi cu Robert; dar *eu,* ce-aş putea eu face cu o fiinţă aproape perfectă? *Ea* e pe potriva mea; la fel ca mine de săracă; este desigur drăguţă, are un cap ce-ţi aminteşte de Rafael; Rafael în trăsături, pe de-a întregul englezoaică în expresie; graţie şi puritate cu totul insulare; dar unde ai putea să afli ceva de schimbat, ceva de îndurat, vreun motiv de mustrare, vreo pricină de îngrijorare? Aşa este ea, ca o lăcrămioară, lipsită de culori, dar fără să aibă nevoie de culoare. Ce schimbare i-ar putea spori calităţile? Ce penel ar îndrăzni să intervină? Iubita

mea, dacă voi avea vreuna cândva, va trebui să se asemene mai mult cu trandafirul; să fie o desfătare dulce şi plină de viaţă, străjuită de primejdia spinilor. Nevasta *mea,* dacă mă voi însura vreodată, va trebui ca din când în când să-mi aţâţe cu câte o împunsătură făptura greoaie; va trebui să găsească întrebuinţare pentru masiva cantitate de răbdare a bărbatului ei. N-am fost făcut un om atât de răbdător ca să fiu împerecheat cu o mieluşea; aş afla o răspundere mult mai prielnică firii mele dacă mi s-ar da pe seamă o făptură din neamul leilor ori al leoparzilor. Îmi plac puţine lucruri dulci, dacă nu sunt totodată şi picante; puţine lucruri strălucitoare, dacă nu sunt în acelaşi timp şi fierbinţi. Îmi plac zilele verii, al căror soare face fructele să se rumenească şi grânele să dea în pârg gălbui. Frumuseţea nu e niciodată atât de cuceritoare ca atunci când, dacă o sâcâi, se întoarce asupră-mi cu mânie. Fascinaţia nu e niciodată mai copleşitoare decât atunci când, întărâtată şi pe jumătate furioasă, ameninţă să se preschimbe în cruzime. Teamă mi-e că m-aş plictisi de muta şi monotona nevinovăţie a mielului; n-ar trece mult şi m-aş simţi povară pentru porumbiţa care ar cloci în cuib şi niciodată nu mi s-ar zbate în piept; dar îndurarea mea s-ar înălţa pe culmile fericirii dacă ar trebui să potolesc zbaterile şi să îndrum eforturile nedomolitului erete. În stăpânirea instinctelor sălbatice ale celei mai nesupuse *bête fauve*[1]*,* puterile mele ar afla un adevărat ospăţ.”

„O, tu, discipola mea! O, fermecată Peri[2]! Eşti prea răzvrătită pentru a merita raiul – prea nevinovată pentru a fi aruncată în iad! Niciodată nu putea-voi să fac mai mult decât să te văd, să mă închin ţie, şi să mă rog pentru tine. Vai! Ştiind bine că ţi-aş putea aduce fericirea, fi-mi-va oare soarta să privesc cum treci în stăpânirea celor ce nu au această putere?“

„Oricât de protector va fi braţul – dacă e slab nu va izbuti s-o încovoaie pe Shirley; şi ea trebuie încovoiată. Nu va izbuti să o încline, şi ea trebuie înclinată.”

„Ia seama, Sir Philip Nunnely! Nu o văd niciodată păşind ori şezând alături de dumneata, cu buzele strânse ori cu sprâncenele încruntate, în sforţarea de a suporta vreo trăsătură din caracterul dumitale pe care nici n-o admiră şi care nici nu-i

[1] Animal sălbatic (fr.).

[2] Zână din mitologia persană, descendentă din îngerii prăbuşiţi în infern, alungată din rai doar până la ispăşirea penitenţei.

place; în hotărârea de a-ţi suporta vreo slăbiciune pe care o nădăjduieşte răscumpărată de vreo virtute, şi care o supără, în ciuda acestei nădejdi; niciodată nu observ grava strălucire a chipului, străfulgerările lipsite de bucurie din ochii ei, uşoara retragere a întregii ei făpturi atunci când vii puţin prea aproape, priveşti puţin prea expresiv sau şopteşti cu puţin prea multă căldură; niciodată n-am fost martor unor asemenea gesturi, dar mă gândesc la legenda Semelei[1] răsturnată."

„Nu pe fiica lui Cadmus o văd; nici nu-mi răsare în minte tragica ei dorinţă de a-l zări pe Iupiter în maiestuoasa-i splendoare de stăpânitor al zeilor. Un preot ai lunonei îmi apare atunci înainte, veghind târziu şi însingurat lângă altarul unui templu din Argos. În ani şi ani de preoţie pustnică, el s-a hrănit cu visuri; o nebunie divină s-a abătut asupra lui; iubeşte idolul căruia îi slujeşte şi zi şi noapte se roagă ca delirul să-i fie împlinit şi ca zeiţa cu ochi de bou[2] să zâmbească închinătorului. Zeiţa a auzit şi se va arăta mărinimoasă. Întregul Argos doarme. Uşile templului sunt ferecate, preotul veghează dinaintea altarului."

„Se simte o ciocnire între pământ şi ceruri – dar nu de către oraşul adormit; numai de singuraticul veghetor brav şi neclintit în fanatismul său. Şi în inima tăcerii, fără niciun zgomot prevestitor, se trezeşte deodată învăluit în lumină. Prin acoperiş – prin albastra spărtură larg deschisă, necuprinsă, străbătută de albeaţă orbitoare, se scurge o coborâre mai presus de fire – înfricoşătoare ca şi căderea stelelor. Acum are ce a cerut: retrage-te - nu-i îngăduit să te uiţi – am orbit. Şi în acel sanctuar aud un sunet de negrăit – nu l-aş mai fi auzit! Văd o strălucire de neîndurat arzând spăimântător printre stâlpi. Îndură-se zeii s-o stingă!"

„Un binecredincios din Argos veni la templu dis-de-dimineaţă ca să aducă ofrande în văzduhul răcoros al dimineţii. Tunase în timpul nopţii; trăsnetul se abătuse aici. Altarul e făcut ţăndări; lespezile de marmură din jur sunt sparte şi înnegrite. Statuia zeiţei stă senină, măreaţă, neatinsă; la picioarele ei, mormane

[1] Fiică a regelui Cadmus. Fiind iubită de Iupiter, a stârnit gelozia lunonei, care, din răutate, a îndemnat-o să-l roage pe Iupiter să i se arate în întreaga-i strălucire. Mai-marele zeilor i-a îndeplinit dorinţa, dar, la vederea lui, Semele a căzut fulgerată.

[2] Adică Iunona.

pale de cenuşă. Nu se mai află acolo niciun preot; şi nimeni n-avea să-l mai vadă vreodată pe cel ce stătuse de strajă.”

„Soseşte trăsura! Am să închid caseta şi am să vâr cheile în buzunar; mâine are să le caute: va trebui să vină la mine. Parc-o aud: «Domnule Moore, n-ai văzut cheile mele?» “

„Aşa are să spună cu glasul ei limpede, vorbind cu fereală, ruşinată, dându-şi seama că pentru a douăzecea oară pune această întrebare. Am s-o necăjesc puţin; am s-o ţin lângă mine dându-i speranţe şi făcând-o să se îndoiască; iar când am să i le înapoiez n-am să mă opresc de la mustrare. Uite aici şi săculeţul – şi punga - deodată cu cheile; mănuşa – creionul – pecetea. Pe toate are să le ia din mâna mea, încet şi una câte una; numai cu mărturisire, pocăinţă şi rugăminţi. Nu-i pot niciodată atinge mâna, o buclă sau o panglică a îmbrăcămintei, dar am să-mi asigur anumite privilegii; fiecare trăsătură a feţei, ochii ei scăldaţi în lumină, buzele vor trece prin toate schimbările pe care le cunosc, numai pentru desfătarea mea; îmi vor înfăţişa fiecare minunată nuanţă de privire şi unduire pentru a mă bucura - a-mi da fiori – pentru a mă înlănţui şi mai fără nădejde. Dacă trebuie să-i devin sclav, atunci n-am să-mi dau libertatea pe nimic.”

Închise caseta, vârî în buzunar toate acele bunuri şi părăsi încăperea.

CAPITOLUL XXX

Rushedge, loc de mărturisiri

Toată lumea ştia c-ar fi fost de mult timpul ca domnul Moore să revină acasă; întregul Briarfield se mira de această ciudată absenţă, iar cei din Whinbury şi din Nunnely îşi aveau fiecare partea lui la uimirea generală.

Se ştia de ce zăboveşte prin alte locuri? Da: se ştia de mai bine de douăzeci – de mai bine de patruzeci de ori; fiindcă existau cel puţin patruzeci de pricini invocate pentru a explica această inexplicabilă împrejurare. De afaceri nu putea fi vorba –

cu *asta* toate bârfele erau de acord; treburile cu care plecase le dusese la bun sfârşit încă de multă vreme; pe cei patru capi ai răzvrătirii îi aflase curând şi îi prinsese; asistase la procesul lor, auzise sentinţa şi condamnarea şi îi văzuse cu ochii lui cum sunt urcaţi pe vas înainte de a fi transportaţi.

Asta se ştia la Briarfield; o anunţaseră şi ziarele; *Stilbro'Courier* dăduse toate amănuntele, chiar cu adaosuri. Nimeni nu-i admira perseverenţa şi nu-i aplauda succesul; totuşi proprietarii de fabrici se bucurau, încredinţaţi că dreptele asprimi ale legii odată aplicate, aveau să paralizeze de acum încolo funesta îndrăzneală a nemulţumiţilor. Cu toate acestea, nemulţumirea continua să murmure înfundat. Azvârlea înjurături rău prevestitoare pe deasupra halbelor cu bere prin cârciumi şi ţineau toasturi ciudate în tovărăşia ginului britanic.

O versiune era aceea că Moore nu *îndrăzneşte* să se întoarcă în Yorkshire: ştia că dacă se întoarce, viaţa lui nu mai valorează nici doi bani.

— Am să-l vestesc despre treaba asta, zise domnul Yorke atunci când vechilul îi spuse ce se vorbeşte. Şi dacă *asta* nu-l aduce îndărăt în galop întins – nimic nu-l mai aduce.

În cele din urmă, ori o astfel de veste ori vreun alt motiv a izbutit totuşi să-l recheme. Îi anunţă lui Joe Scott ziua când urma să sosească la Stilbro', cerând să i se trimită calul la „George", ca să-l aibă la îndemână; şi cum Joe Scott îl informă pe domnul Yorke, domnia-sa îşi aranjă în aşa fel treburile ca să-l întâlnească.

Era zi de târg; Moore sosi la o vreme care îi îngăduia să ia parte şi la masa oamenilor de afaceri. Fiind oarecum străin – dar în acelaşi timp şi om de acţiune şi cu faimă – proprietarii de fabrici adunaţi acolo îl primiră cu anume ceremonie. Unii – care în public nu prea ar fi îndrăznit să arate deschis că îl cunosc, de teamă ca un cumva o parte din ura ce i se purta şi răzbunarea ce i se pregătea să cadă din întâmplare şi asupra lor – în cerc intim îl întâmpinară oarecum ca pe cel mai de seamă dintre ei. După ce se consumă ceva vin, respectul lor s-ar fi înteţit până la entuziasm, dacă neclintita indiferenţă a lui Moore nu l-ar fi reţinut într-o stare de mocneală, descurajare şi răceală.

Domnul Yorke – veşnicul prezident al acestor mese - observa purtarea tânărului său prieten încercând o necuprinsă satisfacţie. Dacă se putea ca un lucru să-l irite şi să-i stârnească

dispreţul mai mult decât un altul, atunci acela era faptul de a vedea un om prostit de linguşire sau entuziasmat de popularitate. Dacă ceva îl calma, îl îmbuna şi îl încânta în mod deosebit, atunci era vorba de spectacolul acela al unui personaj de vază incapabil să guste publicitatea: *incapabil* spun; dispreţul n-ar fi făcut decât să-l înfurie – indiferenţa era aceea care îi înmuia firea aspră.

Rezemat de spătarul scaunului, calm şi aproape morocănos, în timp ce fabricanţii de postavuri şi păturI îi lăudau curajul îi treceau iar în revistă faptele – mulţi dintre ei împănându-şi linguşelile cu aspre invective împotriva clasei lucrătoare – Robert constituia o imagine încântătoare pentru domnul Yorke. Inima i se delecta cu ferma convingere că aceste grosolane elogii îl ruşinau adânc pe Moore, şi îl făceau ca pe jumătate să se dispreţuiască pe sine şi treburile făcute. În faţa injuriilor, a reproşurilor, a calomniei e uşor să zâmbeşti; dureroase cu adevărat sunt laudele celor pe care îi condamnăm.

Moore privise adeseori cu strălucită stăpânire de sine la mulţimi ostile care urlau împotriva lui; dăduse piept cu furtuna impopularităţii cu ţinută demnă şi suflet senin; dar lăsă capul în piept auzind penibilele laude ale negustorilor şi se închise în sine, îndurerat, în fala felicitărilor.

Yorke nu se putu abţine să nu-l întrebe cum îi plac sprijinitorii, şi dacă nu cumva crede că fac onoare cauzei apărate de el. „Şi e păcat, băiete – continuă domnul Yorke – că nu i-ai spânzurat pe cei patru discipoli ai Necuratului. Dacă ai fi putut aranja o *asemenea* sărbătoare, nobilii oameni de aici ar fi deshămat caii de la trăsură, ar fi înjugat la ea douăzeci de măgari şi te-ar fi purtat prin Stilbro’ ca pe un general învingător.”

În curând Moore renunţă la vin, se desprinse dintre comeseni şi plecă. În mai puţin de cinci minute domnul Yorke o luă pe urmele lui; apoi părăsiră împreună, călări, orăşelul Stilbro’.

Era prea devreme pentru mers acasă, deşi se apropia sfârşitul zilei; ultimele raze de soare se şi desprinseseră de pe marginile norilor, iar noaptea de octombrie îşi întindea peste mlaştini umbrele ce-i vesteau sosirea.

Doar puţin înveselit de libaţiunile cumpătate şi deloc nemulţumit să-l vadă pe tânărul Moore din nou în Yorkshire şi să-l aibă tovarăş pe lungul drum până acasă, domnul Yorke luă mai mult pe seama sa îndatorirea de a întreţine conversaţia.

Pomeni pe scurt, dar în zeflemea, despre procese şi condamnare; apoi trecu la zvonurile care circulau prin împrejurimi şi, nu peste mult timp, îl atacă pe Moore pe terenul propriilor lui preocupări.

— Bob, cred că ţi-s-a-nfundat; şi o meriţi. Totul mergea ca pe roate. Şansa se îndrăgostise de tine: poruncise să ţi se dea cel mai mare câştig la roata ei douăzeci de mii de lire; nu-ţi cerea decât să întinzi mâna şi să-l iei. Şi tu ce te-ai apucat să faci? Ai cerut un cal şi-ai plecat să vânezi oameni prin Warwickshire. Iubita ta – Şansa, adică – a fost cât se poate de îngăduitoare. Ce şi-a zis: „Să-l iert, că-i tânăr”. Şi a aşteptat, „răbdătoare ca o statuie”, până ce hăituiala s-a încheiat şi vânatul ticălos a fost răpus. Atunci te-a aşteptat să te întorci şi să te faci băiat de treabă: tot ai mai fi putut pune mâna pe câştigul cel mare.

Dar a rămas uimită până peste măsură, ca şi mine de altfel, când a văzut că, în loc să te întorci vijelie acasă, în cel mai întins galop cu putinţă, şi să-ţi aşterni laurii la picioarele ei, te-ai urcat frumuşel în diligenta de Londra. Ce-i fi căutat acolo, dracu’ ştie; eu cred că nicio trebuşoară pe lumea asta, doar ai stat şi-ai făcut pe supăratul. Chipul nu ţi-a fost niciodată luminos ca un crin, dar acum e verde-măsliniu. Nu mai eşti la fel de arătos cum erai, băiete.

— Şi cine-o să ia câştigul despre care vorbeşti atâta?

— Un baronet; doar atât. În mintea mea nu încape nici o îndoială: ai pierdut. Înainte de Crăciun are să fie Lady Nunnely.

— De; foarte probabil.

— Dar n-ar fi trebuit să fie. Prostule! Uite, îţi jur că ai fi putut s-o iei.

— Ce te face să crezi, domnule Yorke?

— Totul şi toate. Lumina din ochii ei, roşeaţa din obraji: se răspândea ca apa când îţi era pomenit numele, cu toate că de obicei sunt palizi.

— Şansele mele s-au dus cu totul, nu-i aşa?

— Aşa ar trebui să fie; dar încearcă: merită să încerci. Eu îi zic lui Sir Philip ăsta „apă de ploaie”. Şi pe urmă să ştii că scrie versuri – rime goale. *Tu* eşti mai presus de prostiile astea, Bob, orice s-ar spune.

— Şi mă sfătuieşti s-o peţesc, domnule Yorke, târziu cum e, în ceasul al unsprezecelea.

— Nu-ţi rămâne decât să faci încercarea, Robert. Dacă e

amorezată de tine – şi, îţi spun pe conştiinţa mea, eu cred că este sau a fost – are să ierte multe. Ce-i cu tine, băiete: văd că râzi; de mine râzi? Mai bine ai rânii la propria ta răutate. Dar văd eu că râzi cam fără chef; ai acuma o mutră aşa de acră că să dai şi să fugi.

— Atât de îndelung m-am certat cu mine însumi, Yorke. Cu atâta îndârjire am înfruntat primejdiile, m-am zbătut în cămaşă de forţă, mi-am răsucit încheieturile mâinilor smucindu-le din cătuşe şi mi-am zdrobit capul izbindu-l de pereţi.

— Ha-ha! Îmi pare bine c-aud asemenea vorbe. Asta zic şi eu antrenament! Şi trag nădejde că ţi-o fi folosit la ceva. Ţi-a mai topit ceva din trufie?

— Trufie! Ce-i asta? Chiar şi demnitate, îngăduinţă faţă de sine, ce-or fi astea? Vinzi cumva asemenea articole? Ştii pe cineva care le pune în vânzare? Dă-mi şi mie adresa: ar găsi în mine un foarte generos client, în clipa asta m-aş lipsi de ultimul ban ca să le cumpăr.

— Aşa stau lucrurile cu tine, Robert? Treaba asta mă încântă. Îmi place să spună omul curat ce are pe suflet. Ce n-a mers cum trebuie?

— Maşinăria întregii mele firi; toate angrenajele acestei fabrici omeneşti; cazanul, adică ce cred eu că ar fi inima, stă gata să explodeze.

— Asta ar trebui tipărit pe hârtie; e ceva grozav. Aproape vers alb. N-ar fi rău să te apleci puţin şi asupra poeziei. Dacă-ţi vine cumva toana asta, Robert, dă-i bătaie, nu te lua după mine: de data asta am s-o-ndur.

— Hidos, respingător, rătăcire josnică! Poţi comite într-o clipă ceva pe care să-l regreţi toată viaţa – ceva ce viaţa nu mai poate şterge

— Băiete, dă-i înainte. Eu le zic gogoşi, castane, lapte de pasăre. Dar gustul lor îmi place în chip deosebit. Dă-i drumul: dacă vorbeşti, are să-ţi facă bine; mlaştinile se întind acum înaintea noastră şi cale de mile jur împrejur nu se află fiinţă vieţuitoare.

— Da, *vreau* să vorbesc. Nu mi-e ruşine să spun.
În piept parcă mi se zbate o sălbăticiune, şi m-am hotărât să te las să auzi cum e în stare să urle.

— Pentru mine e o adevărată muzică. Ce glasuri plăcute aveţi tu şi Louis! Când cântă Louis – cu intonaţii domoale, ca de adânc

glas de clopot – simt cum încep iar să mă înfior. Noaptea e liniştită; ascultă şi ea; se apleacă tăcută asupra ta, ca un preot întunecat asupra unui şi mai întunecat pocăit. Mărturiseşte, băiete; nu înfrumuseţa nimic; fii sincer ca un metodist bigot, condamnat şi iertat, la o adunare de convertire. Fii rău ca Belzebut: are să-ţi uşureze inima.

— Dezgustător ca Mammon, ar trebui să spui. Yorke, dacă aş coborî de pe cal şi m-aş întinde de-a curmezişul drumului, ai fi atât de bun încât să treci în galop peste mine – înainte şi înapoi – de vreo douăzeci de ori?

— Cu cea mai mare plăcere, dacă pentru omucidere nu s-ar fi inventat şi ceva care se cheamă judecată.

— Hiram Yorke, fără îndoială, am crezut că mă iubeşte. Am văzut cum ochii îi scânteiază de bucurie când a dat peste mine în mulţime; a roşit ca focul atunci când mi-a întins mâna şi mi-a spus: „Buna ziua, domnule Moore“.

Numele meu avea o influenţă magică asupra ei; când era rostit de alţii, se schimba la faţă – ştiu şi asta. Ea însăşi îl pronunţa folosind cea mai muzicală dintre multele ei intonaţii armonioase. Se purta afectuos cu mine; se vedea că o interesez; îmi ducea grija; îmi dorea binele; căuta şi folosea orice prilej pentru a-mi fi de folos. Am stat şi m-am gândit, m-am retras o vreme, am fost atent, am cântărit şi m-am întrebat: n-am putut ajunge decât la o singură concluzie – asta e dragoste.

M-am uitat la ea, Yorke; şi am văzut tinereţe şi un tip al frumuseţii. Am văzut că e înzestrată cu putere. Averea ei îmi oferea posibilitatea recâştigării onoarei şi situaţiei. Îi datoram recunoştinţă. Mă ajutase cu generozitate şi hotărâtor printr-un împrumut de cinci mii de lire. Puteam să-mi amintesc de lucrurile astea? Puteam crede că mă iubeşte? Puteam auzi înţelepciunea îndemnându-mă să mă însor cât mai repede cu ea şi să trec cu vederea toate foloasele atât de scumpe, să nu dau crezare nici unui gând măgulitor, să nu iau în seamă toate sfaturile bine cumpănite, să mă întorc din drum şi s-o părăsesc? Tânără, frumoasă, graţioasă – binefăcătoare a mea, care ţinea la mine, care mă iubea – aşa obişnuiam să-mi spun mie însumi; şi stăruiam asupra acestui cuvânt; îl repetam mereu şi mereu; şi mi se umplea sufletul cu o mulţumire încântătoare şi mândră – cu o admiraţie îndreptată numai şi numai către mine însumi şi neegalată nici măcar de stima pe care i-o purtam ei; într-adevăr,

zâmbeam în adâncă taină pe seama naivităţii şi simplităţii sale, dovedite prin aceea că ea se îndrăgostise mai întâi şi o şi arăta în văzul lumii. Cravaşa asta a dumitale pare a fi mânuită cu multă pricepere, Yorke, dacă ai vrea, ţi-ar fi foarte uşor s-o învârteşti pe deasupra capului şi, lovindu-mă, să mă arunci jos din şa. Mai că m-aş bucura de o lovitură năprasnică.

— Mai ai puţină răbdare, Robert, până ce iese luna, că deocamdată nu te văd prea limpede. Spune-o pe şleau – ai iubit-o, ori n-ai iubit-o? Parcă mi-ar plăcea să ştiu: sunt curios.

— Sir… Sir – cum să spun – e foarte drăguţă, în felul ei, şi foarte ispititoare. Câteodată se înfăţişează ca o făptură alcătuită din foc şi aer, la care mă uit şi mă minunez, dar fără a-mi trece prin gând s-o îmbrăţişez şi s-o sărut. Am aflat în ea un puternic magnet pentru interesele şi vanitatea mea; dar niciodată n-am simţit că natura a croit-o pentru a fi cealaltă şi cea mai bună parte a fiinţei mele. Şi când întrebări de felul acesta îmi dădeau năvală în cuget, le alungam de la mine şi îmi spuneam cu brutalitate că aş fi bogat cu ea şi ruinat neavând-o alături; şi mă rugam să pot fi un om cu picioarele pe pământ şi nu un visător.

— Foarte înţeleaptă soluţie. Şi ce rău a ieşit de aici, Bob?

— Cu această înţeleaptă soluţie m-am dus la Fieldhead într-o seară din august trecut; era chiar în ajunul plecării mele la Birmingham – fiindcă – înţelegi – voiam să mă asigur de marele dar al norocului; trimisesem mai înainte un bilet cerând o întrevedere între patru, ochi. Am găsit-o acasă, şi singură.

M-a primit fără niciun fel de stânjeneală, deoarece credea că e vorba de afaceri. *Eu* eram destul de stânjenit, dar, luasem anumite hotărâri. Nu prea ştiu cum am cârmit atunci discuţia, dar am trecut la subiect în chip direct şi ferm – destul de urât, aş îndrăzni să spun. Pur şi simplu m-am oferit pe mine însumi – distinsa mea persoană – cu datorii cu tot, bineînţeles, ca obiect de tranzacţie.

M-a jignit, mi-a stârnit furia faptul că nici n-a roşit, nici n-a început să tremure şi nici nu şi-a plecat privirea. Doar mi-a spus: „Mă îndoiesc c-am înţeles ce vrei să spui, domnule Moore“.

Aşa că a trebuit să iau încă o dată de la început întreaga propunere şi s-o formulez desluşit ca „bună ziua“, înainte ca ea să înţeleagă exact. Şi pe urmă, ce crezi că a făcut? În loc să rostească un dulce şi abia auzit „Da!“, sau să păstreze o emoţionată şi gingaşă tăcere (ceea ce ar fi fost acelaşi lucru), s-

a ridicat în picioare, a străbătut de două ori cu pas iute camera de la un capăt la altul, în felul acela numai de *ea* cunoscut, şi de nicio altă femeie, apoi a exclamat: „Doamne, iartă-mă!“

Stăteam lângă cămin, Yorke, rezemat de consolă; m-am sprijinit şi mai cu nădejde, pregătindu-mă pentru toate – pentru orice. Îmi cunoşteam soarta şi mă cunoşteam pe mine. Ar fi fost cu neputinţă să nu înţelegi, dacă îi auzeai glasul şi îi vedeai înfăţişarea. S-a oprit şi s-a uitat la mine.

„Doamne, iartă-mă! a repetat cu tristeţe şi cu acelaşi accent mirat, indignat şi totuşi dureros. Ai făcut o propunere nespus de ciudată – ciudată ca venind din partea *dumitale;* şi dacă ţi-ai da seama în ce chip straniu ai formulat-o, ai rămâne *dumneata* însuţi înmărmurit. Mi-ai vorbit ca un tâlhar care îmi cere punga mai curând decât asemenea unui îndrăgostit care mi-ar cere inima.”

Bizare vorbe, nu-i aşa, Yorke? Şi eu ştiam, în vreme ce le rostea, că erau tot atât de adevărate pe cât de bizare. Cuvintele astea ale ei alcătuiau o oglindă în care mă vedeam pe mine însumi.

M-am uitat la ea, mut şi încruntat; atunci numaidecât şi-a ieşit din fire şi m-a făcut să roşesc de ruşine.

„Gérard Moore, ştii bine că n-o iubeşti pe Shirley Keeldar.”

M-aş fi putut porni pe jurăminte false ca s-o asigur de dragostea mea; dar îmi era cu neputinţă să mint în faţa chipului ei senin; nu puteam să devin sperjur în faţa unei atât de pure bune-credinţe. Dealtminteri, astfel de jurăminte goale ar fi fost zadarnice şi lipsite de noimă: nu m-ar fi crezut cu nimic mai mult decât ar fi fost în stare să creadă în cuvintele fantomei lui Iuda, dacă s-ar fi desprins din noapte şi i s-ar fi înfăţişat dinainte. Sufletul ei de femeie avea antene prea fine ca să poată fi păcălit şi făcut să ia admiraţia mea pe jumătate grosolană şi pe jumătate lipsită de căldură drept dragoste adevărată, bărbătească.

„Şi ce s-a întâmplat pe urmă?“ ai să mă întrebi domnule Yorke.

Da, s-a aşezat pe tocul ferestrei şi s-a pornit pe plâns. A plâns cu furie; ochii-i nu vărsau numai lacrimi, ci aruncau şi fulgere. Fulgerau asupra mea larg deschişi, mari, întunecaţi, orgolioşi; parcă mi-ar fi spus: „M-ai îndurerat; m-ai insultat; m-ai dezamăgit”.

Curând fulgerelor din ochi li se adăugară vorbele.

„*Te-am* respectat – *te-am* admirat – *te-am* îndrăgit, mi-a spus. Da, la fel de mult ca şi când mi-ai fi fost frate; iar *dumneata* – *dumneata* ai vrut să faci din mine un obiect de tranzacţie. Ai fi vrut să mă aduci jertfă acelei fabrici – Molohul dumitale!”

Am avut bunul simţ să nu rostesc niciun cuvânt de scuză – să nu fac nicio încercare de a o potoli; am răbdat să fiu dispreţuit.

Dar cum în clipele acelea eram vândut Diavolului, este sigur că fusesem cuprins şi de înfumurare. Şi când am vorbit, ce crezi că am spus?

„Oricare ar fi fost sentimentele mele, eram încredinţat că *dumneata mă* iubeşti, domnişoară Keeldar.”

Frumos – nu-i aşa? A rămas cu totul descumpănită.

Şi am auzit-o murmurând: „Oare Robert Moore e cel care vorbeşte? Să fie un om – sau vreo altă vietate inferioară?” Apoi a zis cu glas tare:

„Vrei să spui – vrei să spui c-ai crezut că te iubeam aşa cum îi iubim pe cei cu care vrem să ne cunună̆m?”

Asta crezusem, şi am recunoscut-o.

„Ai nutrit o idee lipsită de cuviinţă faţă de simţămintele unei femei – mi-a răspuns – şi i-ai dat glas în chip revoltător pentru un suflet de femeie. Laşi să se înţeleagă destul de limpede că toată bunăvoinţa sinceră pe care ţi-am arătat-o a fost o întortocheată, îndrăzneaţă şi prezumţioasă maşinaţie pentru a prinde în cursă un bărbat; vrei să spui că în cele din urmă ai venit aici din milă să-mi oferi mâna dumitale, fiindcă eu sunt aceea care ţi-am făcut curte. Dă-mi voie să-ţi spun următoarele: vederea îţi este tulburată; ai văzut greşit. Mintea îţi este pervertită: n-ai judecat bine. Limba te trădează: acum nu vorbeşti aşa cum ar trebui. Nu te-am iubit niciodată. În privinţa asta poţi să fii liniştit. Inima mi-e tot atât de străină de pasiune pentru dumneata, pe cât e şi a dumitale goală de afecţiune pentru mine.”

Cred că mi s-a răspuns cum se cuvine, nu, Yorke?

„Par a fi o fiinţă oarbă şi nătângă”, i-am spus atunci.

„Să te fi *iubit!* strigă deodată. M-am înfăţişat dinaintea dumitale cu sufletul deschis, ca unui frate – niciodată nu te-am ocolit – niciodată nu mi-a fost teamă de dumneata. Nu poţi – continuă cu glas triumfător – nu mă poţi face să tremur atunci când vii, nici nu poţi face să mi se înteţească bătăile inimii în

prezenţa dumitale.”

Deseori presupusesem lucrurile astea: când vorbea cu mine roşea, iar pronunţarea numelui meu o făcea să sa emoţioneze.

„Nu din pricina *dumitale!“* îmi declară scurt. Am încercat să capăt explicaţii, dar nu am izbutit.

„Ţi-ai închipuit că te iubesc, atunci când am stat lângă dumneata la serbarea şcolară? Ţi-ai închipuit că te iubeam, atunci când te-am oprit din drum pe Maythorn Lane? Ţi-ai închipuit că te iubeam, atunci când am venit la dumneata, în clădirea administraţiei – când m-am plimbat cu dumneata pe drum?“

Asemenea întrebări mi-a pus, iar eu i-am răspuns prin da.

Doamne-Dumnezeule, Yorke! S-a ridicat în picioare - parcă mai crescuse – se înălţase şi se purificase asemenea flăcărilor; un tremur îi străbătea întreg trupul, ca al cărbunelui aprins, când e în culmea puterii lui de ardere.

„Vrei prin urmare să spui că ai cea mai proastă părere despre mine; nu recunoşti că aş avea tot ceea ce preţuiesc eu mai mult. Vrei să spui că sunt o trădătoare faţă de toate surorile mele; că m-am purtat aşa cum nicio femeie nu se poate purta, fără a se înjosi pe sine şi întreaga sa tagmă; că am scormonit acolo unde femeilor cuviincioase le este silă şi groază să scormonească. Multe minute la şir am rămas amândoi tăcuţi. Apoi a continuat: „Lucifer – luceafăr al dimineţii, te-ai prăbuşit. Tu – cel pe care odinioară l-am stimat atât de mult – te-ai prăbuşit în hăuri; tu – cel odinioară atât de preţuit prieten al meu – eşti acum alungat din rândurile lor. Pleacă!“

N-am plecat: îi auzisem glasul tremurând – vedeam cum i se zbat buzele; ştiam că avea să urmeze o nouă furtună de lacrimi; iar după aceea, credeam, trebuia să vină şi un răstimp mai calm şi mai însorit, iar eu voiam să-l aştept.

La fel de repede, dar cu mai multă linişte decât înainte, ploaia caldă a început să se cearnă; un alt sunet i se auzea în plâns – mai blajin, mai plin de regrete. Şi în vreme ce stăteam şi o cercetam, ochii ei au înălţat înspre mine priviri încărcate mai mult de reproşuri decât de aroganţă - mai mult triste decât mânioase.

„Vai, Moore! mi-a spus. A fost mai cumplit decât *Et tu,*

Brute![1]*”*

Am încercat să-mi uşurez sufletul cu ceea ce ar fi trebuit să fie un suspin, dar s-a auzit un geamăt. O senzaţie asemeni deznădejdii lui Cain îmi sfâşia pieptul. Am spus atunci:

„A fost greşit ce am făcut şi pentru asta am căpătat amară răsplată; iar răsplata asta mă voi duce s-o cheltuiesc departe de cea care mi-a, acordat-o“.

Mi-am luat pălăria. Toată vremea, nu mă putusem hotărî să mă despart astfel; şi credeam că n-are să mă lase să plec. Şi nici nu m-ar fi lăsat, dacă la mijloc n-ar fi fost rana de moarte pe care o pricinuisem mândriei sale şi care îi înăbuşea mila şi o făcea să rămână tăcută.

M-am văzut silit să mă întorc din proprie iniţiativă, după ce ajunsesem la uşă, să mă apropii de ea şi să-i spun: „Iartă-mă“.

„Aş putea, dacă eu însămi n-aş avea nevoie de iertare, mi-a răspuns. Dacă am împins până atât de departe în rătăcire un bărbat cu minte pătrunzătoare, înseamnă că şi eu am greşit.“

Atunci, deodată, m-am dezlănţuit într-o peroraţie ce nu mi-a mai rămas în minte; ştiu doar atât: că era sinceră şi că dorinţa şi ţinta mea erau să o absolv faţă de ea însăşi; şi de fapt, în cazul ei, autoacuzaţia era doar o închipuire.

În cele din urmă mi-a întins mâna. Pentru prima oară am simţit dorinţa de a o prinde în braţe şi a o săruta. I-am sărutat doar mâna, de nenumărate ori. Iar ea mi-a spus:

„Cândva, după ce vei fi avut timp să-mi descifrezi la lumina adevărului faptele şi pricinile ce m-au împins la ele, şi nu să le interpretezi îngrozitor de greşit, o să fim din nou prieteni. S-ar putea ca timpul să-ţi aducă dezlegarea potrivită; atunci, poate, ai să mă înţelegi; iar după aceea o să ne împăcăm.“

Lacrimi de despărţire i se prelinseră încet pe obraji, iar ea le şterse, spunându-mi printre suspine:

„Îmi pare rău de ce s-a întâmplat – nespus de rău.“

Acelaşi simţământ îl trăiam şi eu, martor mi-e Atotputernicul! Şi-aşa ne-am despărţit.

— Ciudată poveste! observă domnul Yorke.

— Niciodată n-o să mai fac asemenea lucru, făgădui tovarăşul său de cale, niciodată n-o să mai pomenesc vreunei femei de

---

[1] „Şi tu, Brutus!“. Cuvinte pe care le-ar fi rostit Cezar în clipa când a văzut că şi Marcus Iunius Brutus, care trecea drept fiu al său şi pe care îl protejase, face parte dintre conjuraţi si ridică pumnalul asupra sa.

căsătorie, dacă nu sunt împins de dragoste. De acum înainte, Creditul şi Comerţul n-au decât să-şi poarte singure de grijă. Falimentul poate să vină când i-o plăcea. Am terminat; nu mai sunt robul fricii de dezastru. Am de gând să muncesc cu îndârjire, să aştept cu răbdare, să îndur cu tărie. N-are decât să se abată asupră-mi şi tot ce poate fi mai rău; îmi iau un topor şi un bilet de emigrant şi plec împreună cu Louis în Vest; suntem amândoi hotărâţi în privinţa asta. Nicio femeie n-are să mă mai privească vreodată aşa cum m-a privit domnişoara Keeldar – n-are să mai încerce faţă de mine sentimentele pe care le-a încercat domnişoara Keeldar; înaintea nici unei femei nu voi mai sta vreodată ca un asemenea prost şi un asemenea ticălos totodată – ca o asemenea fiară şi un asemenea naiv.

— Fleacuri! comentă imperturbabilul Yorke. Prea faci mare caz de istoria asta. Totuşi, îţi mărturisesc că sunt uluit: mai întâi, că ea nu te-a iubit; şi, în al doilea rând, că tu nu ai iubit-o pe ea. Sunteţi amândoi tineri; sunteţi amândoi frumoşi; vă potriviţi destul de bine şi în ce priveşte deşteptăciunea, şi chiar şi în ce priveşte temperamentul – hai să începem cu tine: ce nu ţi-a convenit de nu v-aţi putut lega?

— Yorke, niciodată n-am *fost* – niciodată nu ne-am *putut* simţi la largul nostru unul alături de celălalt. Oricât de mult ne-am fi admirat când eram la distanţă, ori de câte ori ne aflam foarte aproape ne dondăneam. Am stat la un capăt al camerei şi am cercetat-o pe când şedea la capătul celălalt, poate că într-un moment de exuberanţă şi voioşie, când avea în jur câţiva dintre oamenii ei cei mai dragi – pe vârstnicii ei cavaleri, de pildă, pe dumneata şi pe Helstone, în prezenţa cărora e atât de vioaie, simpatică şi vorbăreaţă. Am observat-o în clipele când era cât se poate de firească şi de însufleţită, cât se poate de drăguţă; şi judecata mea a hotărât că e frumoasă; şi frumoasă e, uneori, atunci când dispoziţia sufletească şi îmbrăcămintea o sprijină în splendoare. M-am dus ceva mai aproape, considerând că starea relaţiilor dintre noi îmi îngăduie asta; m-am alăturat cercului din jurul ei, i-am atras privirile şi i-am reţinut atenţia; pe urmă am stat de vorbă; atunci ceilalţi – socotindu-mă, probabil, un privilegiat – s-au depărtat încetul cu încetul şi ne-au lăsat singuri. Am fost fericiţi că rămăseserăm singuri? În ce mă priveşte pe mine, trebuie să spun: Nu. Totdeauna mă copleşea un simţământ de constrângere; totdeauna eram înclinat să

devin morocănos şi absent. Discutam despre politică şi afaceri; niciun fior de apropiere sinceră nu ne-a izvorât vreodată în inimi, nu ne-a dezlegat limbile şi n-a ajutat ca vorbele noastre să curgă limpezi şi cu uşurinţă. Dacă ne făceam confidenţe, ele erau privitoare la contabilitate şi nu la ce purtam în inimi. Nimic din fiinţa ei nu mă îndemna spre afecţiune – nu mă îmboldea să fiu mai bun, mai îngăduitor; doar îmi aţâţa mintea şi îmi ascuţea puterea de înţelegere: niciodată nu a pătruns în inima mea şi nu a făcut-o să-şi grăbească bătăile; şi asta, fără îndoială, pentru bunul motiv că nu am avut în stăpânire cheia tainei de a o face să mă iubească.

— De, măi băiete, e destul de ciudat. Aş putea să râd de tine şi să-ţi spun că n-am decât dispreţ pentru delicateţurile tale; dar cum ne aflăm în puterea nopţii şi suntem numai noi singuri, nu mă sfiesc a-ţi spune că vorbele-ţi m-au făcut să-mi readuc în minte o frântură din zilele mele de odinioară. Acum vreo douăzeci şi cinci de ani, am încercat şi eu să fac o femeie frumoasă să mă iubească, şi ea nu s-a lăsat convinsă. N-aveam nici eu mijloacele potrivite firii ei; pentru mine parcă ar fi fost un zid de piatră, fără uşi şi fără ferestre.

— Dar dumneata ai *iubit-o,* Yorke: ai adorat-o pe Mary Cave; iar felul cum te-ai purtat, la urma urmei, a fost acela al unui bărbat – niciodată al unui vânător de zestre.

— Ehei! *Într-adevăr* am iubit-o; dar pe atunci era frumoasă ca luna pe care *nu* o vedem în noaptea asta; nu se mai află femei ca ea, în zilele de azi; domnişoara Helstone, poate, arată cam ca ea, dar nimeni altcineva.

— Cine arată cam ca ea?

— Nepoata acelui tiran în veşminte negre; blânda şi delicata domnişoară Helstone. De multe ori mi-am pus eu ochelarii ca să mă uit la fata asta în biserică, fiindcă are ochi albaştri blânzi şi gene prelungi; iar când stă în umbră, şi-i nemişcată şi foarte palidă, şi e, cum se-ntâmplă, gata s-adoarmă din pricina lungimii predicii şi a bonetei care îi ţine prea cald – seamănă cu o marmură de Canova mai mult decât orice altă femeie din lume.

— Tot cam aşa arăta şi Mary Cave?

— Mult mai grozav! Dar mai puţin ca o fată şi mai puţin ca fiind alcătuită din carne şi oase. Te întrebai de ce nu are aripi şi coroniţă. Un înger falnic şi blând – aşa era Mary a mea.

— Şi n-ai putut-o convinge să te iubească!

— A fost peste puterile mele; cu toate că de multe ori m-am rugat cerului, în genunchi, să-mi stea intr-ajutor.

— Mary Cave nu era ceea ce crezi dumneata, Yorke

— l-am văzut portretul la casa parohială. Nu e înger, ci o femeie frumoasă, cu trăsături regulate şi expresie de om închis în sine – cam prea palidă şi lipsită de viaţă după gustul meu. Dar – presupunând că ar fi fost ceva mai grozavă decât era…

— Robert, îl întrerupse Yorke, în clipa asta aş fi în stare să te arunc jos de pe cal. Totuşi, îmi stăpânesc braţul. Judecata îmi spune că ai dreptate şi că eu sunt în greşeală. Ştiu foarte bine că pasiunea ce-o mai port încă în suflet nu e decât rămăşiţă a unor iluzii. Dacă domnişoara Cave ar fi avut minte ori simţire, n-ar fi putut rămâne faţă de sentimentele mele atât de perfect nepăsătoare pe cât a rămas – ar fi trebuit să mă prefere pe mine acelui despot cu chip de aramă.

— Presupunând, Yorke, că ar fi avut învăţătură (nicio femeie nu primea învăţătură pe vremea aceea); presupunând că ar fi avut o minte profundă şi originală, dragoste de a cunoaşte cât mai multe, dorinţă de a afla lucruri noi, presupunând că ar fi trăit clipe de neprefăcută desfătare când putea să le afle de pe buzele dumitale şi întărite de propria dumitale mână; presupunând că orice discuţie cu ea – atunci când şedea lângă dumneata – ar fi fost bogată, variată, plină de graţie încântătoare şi de interes real, curgând domol, dar limpede şi generos; presupunând că atunci când s-ar fi întâmplat să stai alături de ea, sau ai fi făcut asta cu bună ştiinţă, te-ai fi simţit de îndată în largul dumitale, şi mulţumirea ţi-ar fi inundat sufletul; presupunând că oricând privirea ţi s-ar fi abătut pe obrazul ei, sau gândul la ea ţi-ar fi năvălit în minte, ai fi încetat cu fiecare minut ce trecea să fi aspru şi îngrijorat, şi o afecţiune curată, dragoste de cămin, sete de cuvinte dulci, dezinteresată dorinţă de a ocroti şi îndrăgi ar fi luat locul jalnicelor şi corupătoarelor calcule legate de afaceri; presupunând – pe lângă toate astea - că de nenumărate ori, când ţi-ar fi fost hărăzită fericirea de a ţine în mâna dumitale mâna gingaşă a frumoasei Mary, ai fi simţit-o cum îţi tremură între degete – aidoma unei mici şi calde vietăţi atunci când abia ai luat-o din cuibul ei; presupunând că ai fi văzut-o cum la intrarea dumitale într-o încăpere se trage deoparte şi totuşi, dacă te-ai fi dus s-o cauţi în colţul ei retras te-

ar fi întâmpinat cu cel mai dulce zâmbet ce-a înflorit vreodată pe-un chip feciorelnic şi n-ar fi făcut decât să-şi ferească ochii de întâlnirea cu privirile dumitale, pentru ca un cumva limpezimea lor să dezvăluie prea multe; presupunând, pe scurt, că Mary a dumitale ar fi fost – nu rece, ci modestă; nu absentă, ci gânditoare; nu năzuroasă, ci sensibilă; nu neştiutoare, ci inocentă; nu afectată, ci pură – ai fi părăsit-o şi te-ai fi dus să faci curte altei femei fiindcă ar fi fost bogată?

Domnul Yorke îşi scoase pălăria de pe cap şi îşi şterse fruntea cu batista.

— A răsărit luna, fu prima lui observaţie nu prea concludentă, rostită pe când arăta cu cravaşa spre cer, pe deasupra mlaştinilor. Ia uite-o cum se înalţă prin ceţuri şi se uită la noi cu o stranie lucire roşietică. Nu e mai argintie decât fruntea bătrânului Helstone de culoarea fildeşului. Ce-o fi vrând să spună când îşi aşază în felul ăsta obrazul peste Rushedge şi ne priveşte încruntată şi ameninţătoare?

— Yorke, dacă Mary te-ar fi iubit în tăcere şi totuşi cu nespus devotament – cu inimă curată, dar cu aprindere – aşa cum ai dori să te iubească soaţa, ai fi părăsit-o?

— Robert! rosti domnul Yorke ridicând braţul şi ţinându-l ridicat în răstimpul unei pauze. Robert! lumea asta e o lume ciudată, iar bărbaţii sunt alcătuiţi din cele mai ciudate drojdii alese de Haos în necurmata-i zbatere. Aş putea rosti jurăminte răsunătoare – jurăminte ce i-ar face pe braconieri să creadă că tunete cumplite s-au abătut peste Bilberry Moss – pentru a te asigura că, aşa cum rânduieşti tu lucrurile, numai Moartea m-ar fi putut despărţi de Mary. Dar eu am trăit pe lume vreme de cincizeci şi cinci de ani; am fost silit să cercetez firea omenească; şi – ca să spun un adevăr jalnic – toţi sorţii arată că, de m-ar fi iubit Mary în loc să mă dispreţuiască; dacă aş fi fost sigur de dragostea ei, convins de neabătuta-i statornicie, niciodată tulburat de vreo îndoială, niciodată ameninţat cu umilirea – toţi sorţii arată (şi îşi lăsă mâna să cadă greu pe oblânc) – toţi sorţii arată că aş fi părăsit-o!

Călăriră mai departe alături, în tăcere. Înainte ca vreunul dintre ei să mai fi scos vreo vorbă, trecuseră peste Rushedge; luminile din Briarfield înstelau marginile purpurii ale mlaştinilor. Fiind mai tânăr şi având în minte mai puţine lucruri din trecut în stare să-i acapareze gândurile, Robert vorbi cel dintâi.

— După câte cred eu – şi în fiece zi găsesc noi dovezi – pe lumea asta nu putem obţine nimic demn de a fi păstrat, nu în aceeaşi măsură ca un principiu ori o convingere, altfel decât prin flăcări purificatoare şi primejdii care ne întăresc. Rătăcim; cădem; ne simţim, umiliţi – dar după aceea păşim cu mai multă grijă. Mâncăm şi bem cu lăcomie otravă din cupa aurită a viciului, sau din traista de agoniseli a avarului; ne îngreţoşăm, ne înjosim; tot ce e bun în noi ni se întoarce împotrivă; sufletele ni se ridică pline de amarnică indignare împotriva trupurilor; e-un fel de epocă de război civil; dacă sufletul are destulă tărie, el învinge şi stăpâneşte – după aceea.

— Şi-acum ce ai de gând să faci, Robert? Ce planuri ţi-ai făcut?

— În ce priveşte treburile mele personale, am să le păstrez doar pentru mine; ceea ce îmi e foarte uşor să fac, de vreme ce în clipa de faţă nu am niciunul: unui om în situaţia mea, înecat în datorii, nu-i este îngăduită o viaţă personală. În ce priveşte planurile publice, părerile mi s-au cam schimbat. Câtă vreme am fost la Birmingham am scormonit puţin realitatea, am cercetat îndeaproape şi la origine cauza necazurilor de astăzi ale acestei ţări; acelaşi lucru l-am făcut şi la Londra. Ca necunoscut, mă puteam duce unde îmi plăcea, amesteca printre cine voiam eu. M-am dus acolo unde era lipsă de hrană, de combustibil, de îmbrăcăminte; unde nu exista de lucru şi nu exista speranţă. Am văzut oameni cu înnăscute năzuinţe înalte şi simţăminte alese, care nu puteau să se afirme din pricina unor privaţiuni jalnice şi a unor griji chinuitoare. Am văzut pe alţii josnici din firea lor şi cărora lipsa de educaţie nu prea le mai lăsa altceva în afară de trebuinţele animalice, dar nici aceste trebuinţe nu le erau împlinite şi trăiau înfometaţi, însetaţi şi deznădăjduiţi ca animalele flămânde; am văzut lucruri de la care mintea mea a deprins o lecţie nouă şi mi-au umplut sufletul de simţăminte proaspete. Nu am de gând să propovăduiesc mai multă moliciune ori mai mult sentimentalism decât am propovăduit până acum; privesc răzvrătirea şi setea de putere în acelaşi fel în care le-am privit şi mai înainte; m-aş porni pe urmele unui aţâţător la răzvrătire fugit cu aceeaşi râvnă de totdeauna şi cu aceeaşi râvnă l-aş încolţi până la primirea pedepsei meritate; dar de data aceasta aş face-o mai mult pentru binele şi liniştea celor împinşi pe căi greşite. Yorke, trebuie să ţinem seamă şi de

lucruri aflate dincolo de interesele personale, dincolo de realizarea unor planuri bine puse la punct; chiar şi dincolo de lichidarea unor datorii dezonorante. Pentru a se respecta pe sine însuşi, un om trebuie să fie încredinţat că a făcut dreptate semenilor săi. Dacă n-am să fiu mai îngăduitor faţă de ignoranţă şi mai îndurător faţă de suferinţă decât am fost până acum am să mă dispreţuiesc pe mine însumi ca pe un om grosolan de nedrept. Ce mai este? întrebă adresându-se calului care, auzind clipocit de apă, şi fiind însetat, pornise către un loc larg de pe margini, unde luna îşi juca razele pe cristalul unei bulboane.

— Yorke, continuă Moore, du-te înainte; eu trebuie să adăp calul.

Yorke se supuse şi porni încet mai departe, preocupat, pe măsură ce înainta, să distingă, printre luminile împrăştiate în depărtare, pe cele de la Briarmains. Stilbro' Moore rămăsese în urmă; plantaţii de pomi se înălţau întunecate pe amândouă marginile drumului; coborau acum coasta dealului; mai jos de ei se întindea valea cu populaţia ei numeroasă; se simţeau aproape ajunşi acasă.

Nemaifiind înconjuraţi de buruieni înalte, domnul Yorke nu fu surprins să vadă cum de după zid se ridică o pălărie şi se aude un glas. Cuvintele acelea, totuşi, erau stranii:

— Când un om rău piere, se strigă de bucurie, rosti vocea aceea. Apoi adăugă: Omul rău trece ca şi vârtejul (şi cu un mormăit mai gros): spaimele l-au luat cu ele întocmai ca apele; iadul i se deschide în faţă. Are să moară fără a afla de veste.

O flacără orbitoare şi un trosnet pătrunzător străpunseră liniştea nopţii. Încă înainte de a se întoarce, Yorke ştia că cei patru condamnaţi de la Birmingham fuseseră răzbunaţi.

CAPITOLUL XXXI

Unchi şi nepoată

Zarurile fuseseră aruncate. O ştia Sir Philip Nunnely; o ştia Shirley; o ştia domnul Sympson. Seara aceea, când întreaga familie de la Fieldhead luă masa la Nunnely Priory, decise totul.

Două sau trei lucruri contribuiseră pentru a-l aduce pe baronet la o hotărâre. Observase că domnişoara Keeldar arată îngândurată şi firavă. Această nouă fază în comportarea ei îl atinse tocmai la coarda sa cea mai slabă, adică la coarda poetică; în chip spontan, mintea sa porni să clocească un sonet; şi în vreme ce el se îndeletnicea cu asta, una dintre surorile sale izbuti, să-i convingă doamna visurilor să se aşeze şi să cânte, acompaniindu-se la pian, o baladă – chiar una dintre baladele lui Sir Philip. Era cea mai puţin chinuită, cea mai puţin afectată – de departe cel mai fericit rezultat al neostenitelor lui eforturi.

Din întâmplare, cu un minut mai înainte Shirley îşi aruncase privirile prin fereastră pe deasupra parcului; văzuse acel clar de lună bântuit de vânturi pe care probabil că în acelaşi moment *le professeur Louis* îl admira chiar prin zăbrelele salonului ei lambrisat; văzuse copacii răzleţi de pe domeniu – stejari înalţi, vânjoşi, cu coroane uriaşe, şi fagi mândri cu coame semeţe – încleştaţi în luptă cu îndârjirea furtunii. Prinsese în auz foşnetul bogat al pădurii din apropiere; scurgerea grăbită a norilor, luna ce se arăta ochiului ca lunecând încă şi mai cu grabă i se înfăţişară vederii; se desprinse de sunete şi imagini – emoţionată, dacă nu extaziată, învioratăă, dacă nu inspirată.

Cântă, aşa cum i se ceruse. Se vorbea mult despre dragoste în acea baladă; dragoste credincioasă ce refuza să-şi părăsească obiectul; dragoste pe care dezastrele nu erau în stare s-o clintească; dragoste care în nenorocire devenea şi mai puternică, iar în sărăcie se lega şi mai strâns. Cuvintele fuseseră potrivite pe o veche şi frumoasă melodie şi ele însele erau simple şi duioase; probabil că citite ar fi avut nevoie de forţă; *bine* cântate, nu mai aveau nevoie de nimic. Shirley le cântă bine: insuflă gingăşie sentimentelor; învălui pasiunea în forţă; glasul îi suna fermecător în seara aceea şi era încărcat de dramatism; îi impresionă pe toţi şi îl fermecă pe unul.

După ce se depărtă de pian se duse lângă foc şi se aşeză pe un scaun, jumătate taburet, jumătate pernă; doamnele stăteau în jurul ei – niciuna dintre ele nu scoase vreo vorbă. Domnişoarele Sympson şi domnişoarele Nunnely se uitau la ea aşa cum o pasăre de curte cuminte s-ar uita la o egretă, la un ibis ori la vreo altă pasăre exotică. Ce o făcea să cânte astfel? *Ele* niciodată nu cântau aşa. Era oare *potrivit* să cânţi atât de expresiv, cu atâta originalitate – atât de altfel decât şcolăriţele?

Hotărât – nu! Era bizar, era neobişnuit. Iar ceea ce era bizar trebuia să fie şi *greşit; ce* era *neobişnuit* nu putea fi decât *nepotrivit.* Shirley era cântărită atent.

Mai mult, bătrână Lady Nunnely o privea înţepenită din jilţul ei cel mare de lângă cămin; iar privirile îi vorbeau cu glas limpede: „Femeia asta nu face parte din tagma mea şi a fetelor mele; n-o vreau ca soaţă a băiatului meu“.

Fiul îi văzu privirea şi îi descifra înţelesul; intră în panică: îl ameninţa primejdia de a pierde ce dorea atât de mult să câştige. Trebuia să se grăbească.

Încăperea în care se aflau fusese cândva galerie de tablouri. Tatăl lui Sir Philip – Sir Monektan – o transformase în cameră de primire; dar ea îşi mai păstra încă aspectul întunecat, de salon prea vast. O nişă adâncă şi cu fereastră – o nişă unde se aflau o sofa, o masă şi un foarte frumos scrin – alcătuiau o cameră într-o cameră. Dacă două persoane ar fi stat acolo ar fi putut foarte bine discuta – cu condiţia de a nu lungi vorba şi de a nu ridica glasul – fără ca nimeni să bage de seamă.

Sir Philip le convinse pe două dintre surorile sale să facă un duet; pe surorile Sympson le angajă în altă ocupaţie; doamnele mai în vârstă îşi vedeau de ale lor.

Avu bucuria de a vedea că între timp Shirley se sculase de pe scaun şi privea tablourile. Avea prilej să-i spună o istorie despre o străbună a cărei frumuseţe melancolică amintea de o floare a sudului; se apropie de ea şi începu să-şi depene povestea.

Se mai aflau amintiri de la acea doamnă şi în scrinul ce împodobea nişa, iar în vreme ce Shirley stătea aplecată şi cerceta cartea de rugăciuni şi mătăniile de pe raftul incrustat, în vreme ce domnişoarele Nunnely se consacrau cu totul unor îndelungate ţipete ce nu se făceau vinovate de niciun fel de expresie, erau neatinse de originalitate, deplin convenţionale şi cu totul lipsite de semnificaţie, Sir Philip se aplecă şi el şi rosti în şoaptă câteva fraze grăbite. Mai întâi, domnişoara Keeldar rămase atât de încremenită încât ai fi putut crede că acele şoapte erau un fel de vrajă care o transformase în statuie; dar destul de curând înălţă capul şi răspunse. Se despărţiră. Domnişoara Keeldar se reîntoarse lângă foc şi se aşeză din nou pe scaun; baronetul se uită după ea, apoi se duse şi se postă în spatele surorilor. Domnul Sympson – şi numai domnul Sympson - observase pantomima.

Şi domnul Sympson trase propriile sale concluzii. Dacă ar fi fost tot atât de pătrunzător pe cât era de băgăreţ, la fel de perspicace pe cât era de curios, ar fi putut citi pe chipul lui Sir Philip unele indicii de natură să-i modifice deducţiile. Dar mereu netulburat, grăbit, sigur pe sine, se întoarse acasă simţindu-se în al nouălea cer.

Nu era un om priceput în păstrarea tainelor; când se bucura de ceva, îi era peste putinţă să nu vorbească despre acel lucru. A doua zi dimineaţa, având prilej să-l folosească pe preceptorul lui Henry ca secretar, trebui neapărat să-l anunţe pe acesta, cu accente pompoase şi gesturi cât mai grandilocvente, că ar face bine să se pregătească de întoarcere în sud, într-o zi foarte apropiată, deoarece treaba deosebit de importantă, care îl reţinuse pe dânsul (pe domnul Sympson) atât de multă vreme în Yorkshire, se afla acum în pragul unei fericite împliniri laborioasele şi grijuliile sale strădanii aveau să fie, în sfârşit, încununate de succes: o cât se poate de distinsă persoană urma să fie adăugată legăturilor de rudenie ale familiei.

— E vorba de Sir Philip Nunnely? îndrăzni să întrebe Louis Moore.

La care presupunere domnul Sympson se gratifică numaidecât cu o priză de tabac şi în acelaşi timp cu un râs înfundat, reţinut doar de un brusc acces de demnitate şi urmat de dispoziţia dată preceptorului să pornească la treabă.

O zi sau două domnul Sympson continuă să fie amabil şi blând ca un mieluşel; dar totodată părea că stă ca pe spini, iar felul cum mişca picioarele în mers te făcea să te gândeşti la o găină care parcă ar călca pe jăratic. Toată vremea se uita pe fereastră şi trăgea cu urechea să audă huruit de roţi: nevasta lui Barbă-Albastră – mama lui Sisera[1] – nu mai însemnau nimic pentru el. Aştepta clipa când chestiunea avea să fie pusă oficial; când avea să i se ceară sfatul; să fie convocaţi oamenii legii; când discuţiile pentru aranjamentele finale şi întreaga tevatură atât de plăcută şi cu ecou în societate aveau să înceapă cu toată pompa.

În cele din urmă, sosi o scrisoare; i-o înmână el personal domnişoarei Keeldar; recunoscuse scrisul şi recunoscuse însemnele peceţii. Nu văzu cum e deschisă şi citită, fiindcă Shirley o luă şi se retrase în camera ei; nu văzu nici cum i se

[1] Personaj din *Vechiul Testament* căpetenie de oşti a canaaneenilor.

întocmeşte răspunsul, deoarece domnişoara Keeldar îl scrise încuiată în cameră şi zăbovi îndelung asupra lui – cea mai mare parte a zilei. Doar întrebă dacă se răspunsese la scrisoare; şi nu auzi decât un singur cuvânt: „Da!“

Începu din nou să aştepte – să aştepte în tăcere – neîndrăznind să scoată măcar o vorbă; ceva anume ivit pe chipul nepoatei îi luase graiul – ceva cum nu se poate mai groaznic – la fel de indescifrabil pentru el ca şi cele scrise pe perete pentru Baltazar[1]. De mai multe ori fusese gata să-l cheme pe Daniel, în persoana lui Louis Moore, şi să-l pună să descifreze; însă demnitatea îl opri de la o asemenea familiaritate. Probabil că Daniel însuşi întâmpina propriile lui greutăţi de ordin personal legate de această înşelătoare probă de traducere; era ca un elev pentru care gramatica ar fi fost de neînţeles iar dicţionarele mute.

Domnul Sympson fusese plecat de acasă pentru a-şi petrece un ceas de nelinişte în mijlocul prietenilor săi de la De Walden Hall. Se întorsese ceva mai devreme decât era aşteptat; îşi găsi familia şi pe domnişoara Keeldar adunate în salonul lambrisat; de îndată, adresându-se acesteia din urmă, îi ceru să treacă împreună cu dânsul în altă încăpere; dorea să aibă amândoi „o întrevedere *strict* particulară”.

Domnişoara Keeldar se ridică fără să pună vreo întrebare şi fără să arate urmă de mirare.

— Cu plăcere, sir, spuse pe tonul de nestrămutată hotărâre al cuiva căruia i se aduce vestea că a sosit dentistul ca să-i scoată măseaua care îl făcuse să îndure chinurile iadului de-o lună de zile încoace. Lăsă lucrul şi degetarul pe tocul ferestrei şi porni pe urmele unchiului.

Se închiseră într-un salon şi se aşezară amândoi, fiecare în unul dintre fotoliile ce stăteau faţă în faţă, la depărtare de câţiva paşi.

— Am fost la De Walden Hall, anunţă domnul Sympson.

Apoi făcu o pauză. Privirile domnişoarei Keeldar rămâneau ţintuite pe covorul frumos, alb cu verde. Informaţia *aceea* nu

[1] Ultimul rege al Babilonului. Legenda biblică spune că din pricina păcatelor sale, Dumnezeu ar îi trimis o mână care ar îi scris pe perete trei cuvinte de neînţeles pentru rege şi pe care tiu i le-ar fi putut desluşi decât prorocul Daniel. Aceste cuvinte vesteau sfârşitul său şi al regatului.

pretindea răspuns: nu dădu niciunul.

— Şi am aflat, continuă rar domnul Sympson – am aflat un fapt care mă surprinde.

Shirley îşi sprijini obrazul în arătător şi aşteptă să i se spună despre *ce anume* fapt era vorba.

— Se pare că la Nunnely Priory totul e închis; că familia s-a întors la reşedinţa ei din... shire. Se pare că însuşi baronetul – baronetul însuşi – Sir Philip în persoană şi-a întovărăşit mama şi surorile.

— Nu zău! rosti Shirley.

— Aş putea să întreb dacă împărtăşeşti uimirea ce m-a cuprins pe mine când am aflat această veste?

— Nu, sir.

— *Este* ceva nou pentru tine?

— Da, sir.

— Vreau neapărat... vreau neapărat... continuă domnul Sympson, frământându-se acum în fotoliu, părăsind frazele până atunci scurte şi aproape limpezi, pentru a reveni la stilul său încărcat, confuz şi enervant. Vreau neapărat să am o explicaţie *amănunţită.* Eu *nu* am de gând să mă las dus cu vorba. Eu... eu... *insist* să fiu ascultat; şi să... să vorbesc aşa cum cred eu de cuviinţă. *Trebuie* să mi se dea răspuns la întrebări. Şi aştept răspunsuri limpezi, lămuritoare.. Nu admit să se joace cineva cu mine. (Tăcere.)

— S-a petrecut un lucru straniu şi extraordinar... un foarte ciudat... un cum nu se poate mai neaşteptat lucru! Credeam că totul e rezolvat... n-aveam nicio îndoială; şi deodată... familia a plecat!

— Eu aş crede, sir, că e dreptul lor să poată pleca.

— *Sir Philip a plecat!* (Cu afectare.)

Shirley înălţă din sprâncene şi zise:

— *Bon voyage!*

— Asta nu e cu putinţă; lucrurile trebuie neapărat schimbate, domnişoară!

Domnul Sympson îşi trase fotoliul înainte; îl împinse îndărăt; se vedea că e în culmea furiei şi în culmea neputinţei.

— Liniştеşte-te, unchiule, liniştеşte-te, îl dojeni blând Shirley. Nu-ţi ieşi din fire, nu te face foc şi pară, că aşa n-o să putem ajunge la nicio concluzie. Întreabă-mă despre ce anume vrei să afli; doresc şi eu tot atât de mult cât şi dumneata să ajungem la

o explicaţie; îţi promit c-am să-ţi dau numai răspunsuri sincere şi cinstite.

— Vreau… cer să ştiu, domnişoară Keeldar, dacă Sir Philip ţi-a făcut vreo propunere.

— Mi-a făcut.

— Recunoşti?

— Recunosc. Acum mergi mai departe; consideră punctul acesta ca rezolvat.

— Ţi-a propus căsătoria în noaptea de-atunci, când am luat masa la Priory?

— E suficient să spunem că mi-a propus. Mai departe.

— Ţi-a făcut propunerea acolo, în firidă – în încăperea fostă cândva galerie de tablouri şi transformată de Sir Monokton în salon?

Niciun răspuns.

— Eraţi împreună şi vă uitaţi la un scrin*;* am văzut totul: nimic n-a scăpat spiritului meu de observaţie - niciodată nu-i scapă. După aceea ai primit o scrisoare din partea lui. Despre ce era vorba – ce conţinea scrisoarea aceea?

Nu interesează.

— Domnişoară, aşa vorbeşti dumneata cu mine?

Shirley începu să bată repede tactul cu piciorul pe covor.

— Ţi-am răspuns până acum, sir. Continuă.

— Aş vrea să văd scrisoarea aceea.

— *Nu se poate* s-o vezi.

— *Trebuie* s-o văd şi *am s-o* văd, domnişoară. Sunt tutorele dumitale.

— Nemaifiind minoră, nu mai am tutore.

— Fiinţă ingrată! Te-am crescut ca pe fiica mea…

— Încă o dată, unchiule, fii drăguţ şi rămâi la problema noastră. Să ne păstrăm amândoi firea. În ce mă priveşte, eu nu aş vrea deloc să-mi pierd cumpătul; dar, după cum ştii, de îndată ce sunt împinsă dincolo de anumite limite, nu prea îmi mai pasă ce spun; iar pe urmă foarte greu îmi revin. Ascultă! M-ai întrebat dacă Sir Philip mi-a făcut vreo propunere; la întrebarea asta am răspuns. Ce altceva mai doreşti să afli?

— Doresc să aflu dacă ai acceptat propunerea sau ai respins-o. Şi sigur am să aflu.

— Bineînţeles: trebuie să ştii. Am respins-o.

— Ai respins-o! Tu… *tu,* Shirley Keeldar, l-ai *refuzai* pe Sir

Philip Nunnely?

— L-am refuzat.

Bietul gentleman sări din fotoliu şi se porni să alerge, pe urmă continuă să străbată cu paşi repezi salonul.

— Auzi! Auzi! Auzi!

— Vorbind foarte sincer, unchiule, îmi pare râu că eşti chiar atât de dezamăgit.

Faţă de unii oameni concesiile şi remuşcările nu folosesc la absolut nimic. În loc să-i îmbuneze şi să-i facă mai îngăduitori, îi încurajează şi îi fac mai îndărătnici; printre aceştia se număra şi domnul Sympson.

— *Eu,* dezamăgit! Ce importanţă are treaba asta pentru mine? Am *eu* aici vreun interes? Poate vrei să insinuezi că aş avea cine ştie ce motive?

— Cei mai mulţi oameni au motive, de un fel sau altul, pentru acţiunile întreprinse.

— Uite-o cum mă acuză în faţă! Pe mine – care i-am fost ca un părinte – mă acuză în faţă că aş avea motive vinovate!

— Motive *vinovate* – asta n-am spus.

— Acuma încerci s-o întorci. Eşti lipsită de principii!

— Unchiule, mă oboseşti; aş vrea să plec.

— Ba n-ai să pleci! Mie trebuie să mi se răspundă. Ce intenţii ai, domnişoară Keeldar?

— În ce privinţă?

— În privinţa proiectelor matrimoniale.

— Să stau liniştită - şi să fac exact ceea ce îmi place.

— Exact ce-ţi place! Vorbele astea ating culmea indecenţei!

— Domnule Sympson, te-aş sfătui să nu treci la insulte: ştii foarte bine că un asemenea lucru n-am să suport.

— Citeşti franţuzeşte. Ţi-ai otrăvit mintea cu romane franţuzeşti. Eşti îmbibată de principii franţuzeşti.

— Păşeşti pe un teren primejdios. Ia seama!

— Mai curând sau mai târziu are să sfârşească neapărat în mod ruşinos; eu am prevăzut-o de multă vreme.

— Afirmi cumva, sir, că ceva în care *eu* sunt amestecată are să sfârşească în chip ruşinos?

— Aşa are să fie… aşa are să fie. Chiar adineauri ai spus că ai să faci ce-ţi place. Nu recunoşti niciun fel de reguli de conduită – nicio limită.

— Fleacuri prosteşti!. Şi pe cât de prosteşti, pe atât de

vulgare!

— Batjocorind buna-cuviinţă, eşti gata oricând să încalci toate convenienţele.

— Mă oboseşti, unchiule.

— Şi care, doamnă – *care* ar putea să fie motivele ce te-au determinat să-l refuzi pe Sir Philip?

— În sfârşit, o altă întrebare cu rost; am să răspund cu multă bucurie. Sir Philip e prea tânăr pentru mine; mie mi se pare doar un adolescent; toate rudele lui - şi în special maică-sa – ar fi nemulţumite dacă s-ar însura cu mine; un asemenea pas l-ar face să se certe cu toţi ai lui, fiindcă după câte socoteşte lumea, nu sunt de acelaşi rang cu el.

— Asta-i tot?

— Temperamentele noastre nu se potrivesc.

— Cum se poate una ca asta, un băiat mai de treabă nici n-a existat vreodată pe lume.

— E foarte de treabă – într-adevăr excepţional - demn de toată stima, dar nu ca să fie *domnul şi stăpânul meu* – în nicio privinţă. N-aş putea să-l fac fericit, nu m-aş angaja la asemenea sarcină pentru nimic în lume; n-am să accept niciodată o mână care nu mă poate ţine în frâu.

— Credeam că îţi place să te porţi cum te taie pe tine capul; eşti teribil de inconsecventă.

— Când voi făgădui să mă supun, am s-o fac doar fiind adânc convinsă că-mi pot ţine făgăduiala*;* şi mi-ar fi peste putinţă să mă supun unui tânăr de vârsta lui Sir Philip. În afară de astea, el niciodată nu mi-ar porunci mie; ar aştepta ca eu să fiu cel care conduce – iar pentru asemenea treabă n-am niciun fel de înclinaţie.

— *Tu… tu* n-ai înclinaţie să faci pe grozava, să supui,
să porunceşti şi să stăpâneşti?!

— Nu pe bărbatu-meu; doar pe unchiu-meu.

— Unde-i deosebirea?

— Totuşi, *există* o mică deosebire – asta e în afară de îndoială. Şi ştiu cum nu se poate mai bine că orice om care ar dori să trăiască în cuviincioasă înţelegere cu mine, ca bărbat al meu, ar trebui să fie în stare să mă stăpânească.

— Ţi-aş dori să dai peste un adevărat tiran.

— Un tiran nu m-ar păstra nici o singură zi – niciun ceas. M-aş răzvrăti – m-aş smulge de lângă el – l-aş sfida.

— Nu eşti tu în stare să năuceşti mintea omului când te contrazici atât de des şi de grav?

— Se vede cât de colo că pe-a ta o năucesc.

Spui că Sir Philip e prea tânăr: are douăzeci şi doi de ani.

— Bărbatul meu trebuie să aibă treizeci şi minte de patruzeci.

— Atunci mai bine alege-ţi un bătrân – vreun flăcăiaş cu capul acoperit de păr alb sau de chelie.

— Nu, mulţumesc.

— Ai putea uşor să conduci vreun bătrânel ramolit: n-ai avea decât să ţi-l prinzi de şorţ cu un ac de siguranţă.

— Asta aş putea s-o fac cu un băieţandru; dar nu într-acolo merge vocaţia mea. N-am spus că prefer un *stăpân?* Un om în prezenţa căruia m-aş simţi obligată şi dornică să fiu bună. Un om al cărui control să poată fi recunoscut de temperamentul meu nepotolit. Un om a cărui încuviinţare să mă răsplătească şi a cărui nemulţumire să-mi fie pedeapsă. Un om despre care să simt că ar fi cu neputinţă să nu-l iubesc, şi foarte posibil să-i ştiu de frică.

— Şi ce anume te-ar împiedica sa faci toate astea alături de Sir Philip? E baronet; un om cu rang, avere şi relaţii mult mai presus de ale tale. Dacă vorbim despre intelect, Sir Philip e poet; scrie versuri; ceea ce tu, după câte ştiu, nu eşti în stare să faci, cu toată deşteptăciunea ta.

— Nici titlul, nici averea, nici pedigriul şi nici poezia nu-i pot fi de folos dacă e vorba să-i acorde puterea descrisă de mine. Astea au greutate de fulg şi deci ar avea nevoie de balast; o anumită cantitate de simţ practic sănătos, robust l-ar fi plasat în faţa mea pe o poziţie mult mai favorabilă.

— Tu şi cu Henry vă daţi în vânt după poezie; pe vremea când erai fetiţă, în privinţa poeziei te aprindeai ca iasca.

— Vai, unchiule! Nu există nimic într-adevăr de valoare pe lumea asta, nimic într-adevăr demn de slavă pe lumea cealaltă şi care să nu fie poezie!

— Atunci mărită-te cu un poet, pentru numele lui Dumnezeu!

— Arată-mi-l, şi aşa voi face.

— Sir Philip.

— Nici vorbă. Dumneata eşti un poet aproape la fel de bun ca şi el.

— Domnişoară, te depărtezi de subiectul discuţiei.

— Adevărat, unchiule: asta am şi vrut; şi aş fi fericită să te fac

şi pe dumneata să te îndepărtezi odată cu mine. Hai să nu ne ieşim din fire unul faţă de celălalt; nu meritã.

— Să ne ieşim din fire, domnişoară Keeldar?! Aş fi bucuros să aflu cine şi-a ieşit din fire.

— *Eu* nu mi-am ieşit, încă.

— Dacă ai cumva de gând să insinuezi că *eu* aş fi acela, consider că te faci vinovată de impertinenţă.

— O să fi foarte curând, dacă o să continuăm în ritmul ăsta.

— Asta este! Cu limba ta cea ascuţită ai pune la grea încercare până şi răbdarea lui Iov.

— Ştiu c-aş pune-o.

— Nu privi lucrurile cu uşurinţă, domnişoară! Asta nu e ceva de râs. E o chestiune pe care sunt hotărât să o cercetez cât mai îndeaproape, încredinţat fiind că la baza ei se află o greşeală. Cu mult prea multă libertate pentru anii şi starea ta de femeie, ai descris chiar adineaori soiul de om pe care ţi l-ai alege de bărbat. Fii bună, te rog, şi spune-mi dacă l-ai zugrăvit după natură.

Shirley deschise buzele; dar în loc să vorbească, doar se înroşi până în albul ochilor.

— La întrebarea asta trebuie neapărat să capăt răspuns, declară domnul Sympson, prinzând nemărginit curaj şi dând mare importanţă puterii acelui semn de tulburare.

— A fost un fel de tablou istoric, unchiule, inspirat de mai multe originale.

— Mai multe originale! Doamne iartă-mă!

— Am fost de multe ori îndrăgostită.

— Asta e cinism.

— De eroi ai multor naţii.

— Dar… altceva…

— Şi filosofi.

— Asta e nebună…

— Nu scutura clopoţelul, unchiule; ai s-o sperii pe mătuşă-mea.

— Scumpa, biata mătuşă, de ce nepoată a avut parte!

— Cândva l-am iubit pe Socrate.

— Ei, asta-i! Nu ne ţinem de glume, domnişoară.

— I-am admirat pe Temistocle, pe Leonida, pe Epaminonda.

— Domnişoară Keeldar…

— Şi ca să trecem peste câteva secole, Washington a fost un

om obişnuit, însă mi-a plăcut foarte mult; iar ca să vorbim despre prezentul propriu-zis…

— Da, chiar despre prezent.

— Şi ca să lăsăm deoparte naivele visuri de şcolăriţă şi să ne ocupăm de realităţi…

— Realităţile! Astea sunt încercarea cu care vei avea de dat piept, domnişoară.

— Ca să mărturisesc în faţa cărui altar îngenunchi eu acum – ca să-l dezvălui pe idolul de astăzi al sufletului meu…

— Ar trebui să te grăbeşti în privinţa asta, dacă eşti bună; se apropie ora prânzului, şi de mărturisit, *trebuie* să mărturiseşti.

— Trebuie să mărturisesc: taina asta nu-mi mai încape în suflet; trebuie să-i dau glas; n-aş dori decât să fii domnul Helstone şi nu domnul Sympson, fiindcă atunci ai avea mai multă simpatie faţă de mine.

— Domnişoară – aici e o chestiune de bun-simţ şi de precauţie elementară, nu de simpatie, de sentimente şi aşa mai departe. Ai spus, că domnul Helstone e acela?

— Nu chiar el, dar cineva cât se poate de apropiat: se aseamănă foarte mult.

— Trebuie să ştiu numele, trebuie să ştiu amănunte.

— În mod *sigur* se aseamănă foarte mult; nici măcar chipurile nu prea li se deosebesc – o pereche de oameni ca nişte şoimi – şi amândoi sunt impasibili, dintr-o bucată, hotărâţi. Însă eroul meu e cel mai remarcabil dintre ei; mintea lui are limpezimea mărilor adânci, răbdarea lui e asemeni stâncilor mării, iar forţa lui poate sta alături de puterea talazurilor.

— Asta-i fanfaronadă şi emfază!

— Aş avea curaj să spun că poate fi zgrunţuros ca gura fierăstrăului şi morocănos ca un corb înfometat.

— Domnişoară Keeldar, persoana asta locuieşte la Briarfield? Răspunde-mi.

— Unchiule, am să-ţi spun numaidecât: numele lui îmi stă pe limbă.

— Vorbeşte, fato!

— A fost bine spus, unchiule. „Vorbeşte, fato” suna cu adevărat tragic. Anglia a urlat sălbatic împotriva acestui om, unchiule; dar într-o buna zi are sa vuiască de bucurie în cinstea lui. Nu s-a temut de urlete şi n-are să se bucure de vuiete.

— Am spus că-i nebună… şi chiar este.

— Ţara asta a noastră are să-şi schimbe şi să-şi schimbe mereu atitudinea faţă de el; el n-are să se schimbe niciodată în felul în care îşi face datoria faţă de ea. Stai, nu te mai înfuria, unchiule; am să-ţi spun cum îl cheamă.

— O să-mi spui, sau…

— Ascultă! Arthur Wellesley, Lord Wellington.

Domnul Sympson se ridică în picioare, furios; dădu năvală pe uşă afară, dar numaidecât dădu năvală îndărăt Închise uşa şi se reaşeză în fotoliu.

— Domnişoara, *ai* să-mi spui *următorul* lucru: principiile dumitale ţi-ar îngădui să te măriţi cu un bărbat fără bani – un bărbat mai prejos de dumneata?

— Niciodată cu un bărbat mai prejos de mine.

— Te-ai mărita, domnişoară Keeldar, cu un bărbat sărac? întrebă domnul Sympson cu voce ridicată.

— Ce drept ai, domnule Sympson, ca să mă întrebi?

— Stărui cu insistenţă să ştiu.

— Nu mergi pe drumul care te-ar putea duce acolo.

— Respectabilitatea familiei mele nu va fi compromisă.

— O hotărâre foarte înţeleaptă; ţine-te de ea.

— Domnişoară, dumneata eşti aceea care va trebui să te ţii de ea.

— Cu neputinţă, sir, de vreme ce nu fac parte din familia dumitale.

— Ne renegi?

— Resping dictatura dumitale.

— Cu cine *ai* să te măriţi, domnişoară Keeldar?

— Nu cu domnul Sam Wynne, fiindcă îl dispreţuiesc; nu cu Sir Philip Nunnely, fiindcă *doar* îl stimez.

— Pe cine ai în vedere?

— Patru candidaţi respinşi.

— O asemenea îndărătnicie n-ar putea să existe, daca nu te-ai afla sub o influenţă nefericită.

— Ce vrei să spui? Există unele expresii în stare să facă sângele să-mi fiarbă în vine – influenţă nefericită! Ce fel de palavre băbeşti mai sunt şi astea?

— Eşti o tânără lady?

— Ba sunt ceva de o mie de ori mai de preţ: sunt o femeie onestă şi va trebui să fiu tratată ca atare.

— Ştii cumva (şi aici se aplecă misterios înainte, şi vorbi cu o

solemnitate forţată), ştii cumva că toate împrejurimile mişună de zvonuri cu privire la dumneata şi un arendaş falit de-al dumitale – străinul Moore?

— Zău?

— Da. Numele dumitale circulă peste tot, din gură în gură.

— Face onoare buzelor care îl rostesc, şi mă rog lui Dumnezeu să le şi purifice.

— Nu cumva persoana *asta* are puterea de a te influenţa?

— Mai mult decât oricare dintre cei a căror cauză ai susţinut-o.

— Cu el vrei să te măriţi?

— E frumos, – e un bărbat în toată puterea cuvântului şi e făcut să poruncească.

— Şi îmi spui asta în faţă! Escrocul ăsta flamand! Negustorul ăsta de duzină!

— E talentat, şi îndrăzneţ, şi hotărât. Titlul de prinţ i se citeşte pe frunte şi însuşirile de conducător i se arată în gesturi.

— Îşi face o falâ din toate astea! Nu ascunde nimic! Fără ruşine şi fără teamă!

— Când rostim numele de Moore ruşinea trebuie uitată şi teama alungată. Purtătorii numelui de Moore nu cunosc decât onoarea şi curajul.

— Am spus eu că-i nebună.

— M-ai luat peste picior până mi s-a urcat sângele la cap. M-ai sâcâit atât, încât mi-am revenit.

— Moore acela e frate cu preceptorul băiatului meu. Ai fi dispusă să îngădui unui biet belfer să-ţi spună „soră“?

Ochii domnişoarei Keeldar sticliră mari şi luminoşi în clipa aceea, când îi îndreptă asupra celui ce-o întrebase.

— Nu. Nu. Nu pentru o ţară întreagă – nu pentru un secol de viaţă.

— Nu-ţi poţi despărţi bărbatul de familia lui.

— Şi ce dacă?

— Ai să fii sora domnului Louis Moore.

— Domnule Sympson… M-am săturat până peste cap de toate prostiile astea penibile; nu mai pot să suport. Gândurile dumitale nu sunt gândurile mele, năzuinţele dumitale nu sunt năzuinţele mele, zeii dumitale nu sunt şi zeii mei. Nu vedem lucrurile în aceeaşi lumină; nu le măsurăm cu aceeaşi unitate de măsură; aproape că nici nu vorbim aceeaşi limbă. Mai bine să

ne despărţim.

Asta nu înseamnă – încheie Shirley, foarte tulburată – asta nu înseamnă că te urăsc; eşti un om de treabă şi probabil că în felul dumitale îmi vrei binele; dar nu ne putem înţelege; totdeauna suntem de păreri deosebite. Dumneata mă deranjezi pe mine amestecându-te în fleacuri şi încercând să exerciţi o tiranie meschină; mă scoţi din fire, mă faci să fiu şi să rămân multă vreme furioasă. Cât despre bietele dumitale maxime, regulile dumitale înguste, măruntele dumitale prejudecăţi, aversiuni, dogme – adună-le şi leagă-le laolaltă; domnule Sympson, du-te şi oferă-le ca ofrandă zeităţii căreia te închini; mie nu-mi trebuie niciuna dintre ele; mă spăl pe mâini de toate şi de fiecare în parte. Eu mă conduc după alt crez, altă lumină, credinţă şi speranţă decât dumneata.

— Un alt crez! Bănuiesc că e şi necredincioasă!

— Necredincioasă faţă de religia *dumitale;* atee faţă de dumnezeul *dumitale.*

— E... atee!!!

— Dumnezeul dumitale, sir, este Lumea. Pentru mine, dumneata eşti dacă nu un necredincios, atunci un idolatru. Îmi închipui că adori fără să-ţi dai seama ce anume pentru mine în toate privinţele eşti prea superstiţios, Sir, dumnezeul dumitale, marele dumitale Baal, Dagon al dumitale cel cu coadă de peşte mie mi se arată ca un demon. Dumneata şi cei deopotrivă cu dumneata l-aţi înălţat pe tron, i-aţi pus pe cap coroană, i-aţi dat în mână sceptrul. Şi priviţi cât de hidoasă îi e stăpânirea! Vedeţi-l ocupat cu îndeletnicirea cea mai plăcută lui – aranjarea de căsătorii. Îl leagă pe tânăr de bătrân, pe cel puternic de cel slăbănog. Întinde braţul lui Mezentius şi ferecă morţii de cei vii. În împărăţia lui există ură – ură ascunsă; există dezgust – dezgust nemărturisit; există trădare - trădare în familie; există viciu – viciu profund, viciu de moarte, viciu casnic. Acolo unde stăpâneşte el, copiii cresc fără să iubească, între părinţi ce n-au cunoscut niciodată dragostea; odraslele sunt hrănite cu înşelătorie încă din leagăn; sunt educaţi într-o atmosferă viciată de minciuni. Zeul vostru patronează nunţile regilor – priviţi-vă dinastiile regale! Zeitatea voastră este zeitatea aristocraţiilor străine – cercetaţi îndeaproape sângele albastru al Spaniei! Dumnezeul vostru este Himeneu al francezilor – ce a ajuns viaţa de familie în Franţa? Tot ce îi stă în preajmă grăbeşte către

putreziciune; sub sceptrul său, totul decade şi degenerează. Dumnezeul *vostru* nu-i decât o Moarte deghizată.

— Limbajul ăsta este înspăimântător! Fiicele mele şi dumneata nu trebuie să mai staţi laolaltă, domnişoară Keeldar; o asemenea întovărăşire prezintă primejdii. Dacă te-aş fi cunoscut ceva mai devreme – însă, cum îmi închipuiam că eşti o fiinţă excepţională, niciodată n-aş fi crezut…

— Iar acum, sir, începi să-ţi dai seama că n-are niciun rost să faci planuri pentru mine? Că procedând astfel nu faci decât să semeni vânt pentru a culege furtună? Mătur din calea mea urzeala planurilor dumitale, spre a putea să-mi văd de drum ferită de necurăţenii. M-am ancorat într-o hotărâre pe care nu o poţi clinti. Inima şi conştiinţa vor dispune de mâna mea – *numai ele singure.* Află asta măcar în ceasul din urmă.

Domnul Sympson începea să fie puţin cam năucit.

— În viaţa mea n-am mai auzit un asemenea limbaj! murmura el întruna. De când sunt nu mi s-a vorbit astfel – niciodată n-am fost tratat aşa.

— Eşti cu totul dezorientat, sir. Ar fi mai bine să te retragi; sau, dacă nu, mă retrag eu.

Domnul Sympson se ridică în mare grabă.

— Trebuie să părăsim casa asta; imediat trebuie să împacheteze.

— Nu le zori pe mătuşa şi pe verişoarele mele: lasă-le în voie.

— Niciun fel de alte legături; n-ar fi potrivite.

Se duse cu paşi repezi până la uşă; apoi se întoarse ca să-şi ia batista; scăpă jos tabacherea; îi lăsă conţinutul împrăştiat pe covor şi plecă împleticindu-se. Tartar stătea în faţa uşii, întins pe covoraş – domnul Sympson aproape căzu peste el; ajuns în culmea exasperării, trânti o înjurătură câinelui şi aruncă un epitet grosolan stăpânei.

„Bietul domn Sympson! E şi neajutorat şi vulgar, îşi spuse Shirley. Mă doare capul şi sunt obosită”, adăugă. Apoi îşi sprijini capul pe o pernă şi trecu lin de la încordare la odihnă. Când, peste un sfert de oră, cineva intră în cameră, o găsi adormită. De câte ori trecea prin clipe de încordare, Shirley recurgea în mod obişnuit la acest mijloc natural de refacere, care sosea de îndată ce era chemat.

Persoana intrată în cameră rămase locului când o văzu adormită, apoi rosti:

— Domnişoară Keeldar!

Probabil că acel glas se armoniza cu vreo imagine ivită în vis – fiindcă n-o făcu să tresară, ci abia să se deştepte păstrând ochii închişi; doar întoarse puţin capul, iar atunci obrazul şi profilul, acoperite mai înainte de braţ, se arătară la vedere: era îmbujorată, fericită, aproape zâmbitoare, dar genele îi erau umede; plânsese în somn; sau poate, înainte de a adormi, câteva lacrimi îi izvorâseră în mod firesc din ochi după ce auzise acel epitet; niciun bărbat – nicio femeie nu pot fi întotdeauna puternici, totdeauna în stare să îndure cu seninătate o părere nedreaptă, cuvântul defăimător; calomnia, chiar pornită de pe buzele unui netot, taie câteodată adânc în sufletele nepregătite. Shirley arăta ca un copil de curând pedepsit pentru neascultare, dar acum iertat şi mulţumit.

— Domnişoară Keeldar, rosti iarăşi glasul, şi de data asta o trezi; deschise ochii şi îl văzu alături de ea pe Louis Moore – nu alături, în apropiere, ci stând în picioare, oprit din mers, la vreo doi-trei paşi.

— O! Domnule Moore! exclamă. Mi-era frică să nu fie din nou unchiul meu; ne-am certat adineauri.

— Domnul Sympson ar trebui să te lase în pace, fu răspunsul. Nu-i în stare să vadă că eşti încă departe da a-ţi fi recăpătat puterile?

— Te asigur că nu m-a găsit deloc lipsită de puteri cât a fost el aici n-am plâns.

— Se pregăteşte să evacueze Fieldheadul – aşa spune. Acum împarte porunci familiei; a fost în camera de studiu şi a început să comande într-un stil care, bănuiesc eu, era continuarea celui folosit pentru a te hărţui aici.

— Trebuie să plecaţi şi dumneata cu Henry?

— În ce îl priveşte pe Henry, cam aşa s-ar putea deduce din indicaţiile acelea grozav de încâlcite; dar se poate ca mâine totul să se schimbe; e chiar în starea aceea de spirit când nicio hotărâre nu durează mai mult de două ceasuri la rând; eu mă cam îndoiesc că are să te părăsească în următoarele câteva săptămâni. Mie mi-a adresat nişte cuvinte cărora va trebui să le acord puţină atenţie din când în când, dacă o să am vreme de treburi dintr-astea. În momentul intrării sale eram preocupat de un bilet primit din partea domnului Yorke – atât de adânc preocupat încât am curmat repede întrevederea şi într-un mod

cam precipitat; l-am lăsat spumegând de furie. Am aici biletul – aş vrea să-l citeşti – e în legătură cu fratele meu Robert. Şi se uită lung la Shirley.

— Mă bucur să aud veşti din partea lui; se întoarcă acasă?

S-a întors: e în Yorkshire; domnul Yorke s-a dus ieri la Stilbro' să-l întâmpine.

— Domnule Moore... s-a întâmplat ceva rău...?

— Mi-a tremurat cumva glasul? Acuma e la Briarmains – şi mă duc să-l văd.

— Ce s-a întâmplat?

— Dacă păleşti aşa de rău, o să regret că ţi-am spus. Ar fi putut fi şi mai rău: Robert nu a murit, dar e rănit foarte grav.

— Vai, sir; dumneata eşti foarte palid. Stai aici lângă mine.

— Citeşte biletul – dă-mi voie să-l desfac.

Domnişoara Keeldar citi biletul; anunţa pe scurt că în noaptea trecută Robert Moore fusese împuşcat de cineva care trăsese din spatele zidului de la plantaţia Milldean, la poalele colinei; că era grav rănit, dar se putea nădăjdui că nu mortal; cât despre asasin ori asasini, nu se ştia nimic – fugiseră. „Nu încape îndoială – observa domnul Yorke – că a fost un act de răzbunare; ce păcat, la urma urmei, că s-a stârnit atâta duşmănie; dar acum nu mai e nimic de făcut."

— E singurul meu frate, spuse Louis pe când Shirley îi restituia biletul. Nu pot să aflu nepăsător că nişte ticăloşi s-au aşezat la pândă şi l-au împuşcat ca pe o fiară sălbatică, din dosul unui zid.

— Linişteşte-te; fii încrezător. Are să se facă bine - ştiu eu că are să se facă bine.

Dornică să-i aducă alinare, Shirley întinse mâna şi o aşeză pe a domnului Moore, care stătea sprijinită pe braţul fotoliului; abia o atinse uşor, aproape nesimţit.

— Da, dă-mi mâna, spuse Moore. Va fi pentru prima oară. Ne aflăm în clipe de grea încercare – dă-mi mâna.

Fără să-mai aştepte refuzul sau încuviinţarea, luă ceea ce ceruse, şi continuă:

— Acum mă duc la Briarmains. Te-aş ruga să mergi până la casa parohială şi să-i spui Carolinei Helstone ce s-a întâmplat; vrei să faci asta pentru mine? Lucrul cel mai bun e s-o afle de la dumneata.

— Numaidecât, răspunse Shirley cu grabă ascultătoare. Pot să-i spun că nu e nicio primejdie?

— Aşa să-i spui.

Te întorci repede, să-mi dai şi mie amănunte?

— Ori mă întorc, ori îţi scriu.

— Să ai încredere în mine că o să mă ocup de Caroline. Am să iau legătura şi cu sora voastră; sunt aproape sigură că e încă de pe acum la căpătâiul lui Robert.

— Sigur; sau are să fie în curând. Acum, la revedere.

— Şi ai să fii tare, orice s-ar întâmpla?

— Asta mai vedem noi.

Shirley fu silită să-şi retragă degetele dintr-ale preceptorului; Louis fu silit să elibereze mâna ce stătuse învăluită, strânsă, ascunsă într-a sa.

„Credeam că va trebui să-i dau eu sprijin, îşi spuse în drum spre Briarmains, şi când colo ea mi-a dat mie putere. Privirea aceea plină de compătimire – atingerea aceea gingaşă! Niciun fel de puf n-a fost vreodată mai moale – nici un elixir mai întremător! Părea un fulg de zăpadă, şi te înfiora ca trăsnetul. De mii de ori am tânjit să am mâna aceea – s-o ţin într-a mea. Şi am avut-o – vreme de cinci minute am avut-o într-a mea. Degetele mele şi ale ei nu mai pot fi vreodată străine - dacă s-au întâlnit o dată, trebuie să se reîntâlnească.“

CAPITOLUL XXXII

Şcolarul şi nimfa pădurii

Întrucât Briarmains era mai aproape decât Hollow, domnul Yorke îl dusese acolo pe tânărul său tovarăş de drum. Se îngrijise să-l vadă întins în cel mai bun pat din casă, cu aceeaşi dragoste cu care s-ar fi ocupat de un fiu al său. Vederea sângelui ce gâlgâia din rana provocată în mod laş făcu din rănit un adevărat fiu al inimii gentlemanului din Yorkshire. Spectacolul unei întâmplări atât de neaşteptate, al trupului aceluia înalt şi drept prăvălit cu întreaga-i mândrie de-a latul drumului, al frumosului cap de ora din sud tăvălit în ţărână, al omului aflat în floarea tinereţii şi rămas dintr-o dată dinaintea sa palid, neajutorat, fără viaţă – asta era cea mai nimerită

combinaţie de situaţii în stare să trezească viul interes al domnului Yorke faţă de victimă.

Nicio altă mână nu se afla acolo ca să se ridice şi să dea ajutor; niciun alt glas pentru a pune întrebări duioase; nicio altă minte ca să diriguiască aşa cum se cuvine toate măsurile luate; toate trebuiau îndeplinite numai de el. Această totală dependenţă a tânărului (fiindcă el tânăr îl vedea) sângerând şi lipsit de grai faţă de bunăvoinţa lui sporea acea bunăvoinţă şi o făcea şi mai utilă. Căci tare îi mai plăcea domnului Yorke să aibă putere şi să se poată folosi de ea; iar acum deţinea în mâinile sale puterea asupra vieţii unui semen; şi era încântat.

Nu mai puţin încântată era cea mai bună jumătate a sa; întâmplarea se potrivea de minune firii şi gusturilor ei. Alte femei ar fi fost îngrozite să vadă un bărbat scăldat în sânge purtat peste pragul casei lor şi depus în hol „în puterea nopţii“. Asta, aţi putea bănui, ar fi fost prilej de istericale. Nu; pe doamna Yorke o apucau istericalele atunci când Jessy refuza să părăsească grădina şi să se apuce de împletit, sau când Martin pomenea despre plecatul în Australia cu gând de a-şi câştiga libertatea şi de a scăpa de sub tirania lui Matthew; dar o încercare de asasinat la doi paşi de uşa ei – un om pe jumătate ucis întins în cel mai bun pat al casei – îi dădea puteri, îi aţâţa îndrăzneala şi dădea bonetei de pe capul ei prestanţa unui turban.

Doamna Yorke făcea parte din acel soi de femei în stare să mănânce zilele amărâte ale unei biete slujnice, dar să îngrijească eroic un întreg spital plin de ciumaţi. Pe Moore aproape că-l iubea; inima ei viguroasă aproape că tânjea de dragul lui când îl vedea încredinţat îngrijirilor sale – lăsat în braţele ei la fel de neajutorat şi dependent de ea cum fusese şi ultimu-i născut la vremea când se afla în leagăn. Dacă ar fi văzut vreo slujnică, ori pe una dintre fiice, dându-i o înghiţitură de apă ori netezindu-i perna, i-ar fi rupt urechile nechematei. Le alungă şi pe Jessy şi pe Rose din încăperile de la etaj ale casei; le interzise slujnicelor să pună piciorul pe acolo.

Adevărul e, însă, că în cazul când nenorocirea s-ar fi petrecut la porţile casei parohiale şi bătrânul Helstone l-ar fi găzduit pe martir, nici Yorke şi nici soaţa lui n-ar fi fost încercaţi de vreun simţământ de milă; ar fi considerat că doar şi-a primit dreapta răsplată pentru tirania şi intrigile lui; dar aşa, devenise atunci

pentru el însăşi lumina ochilor.

Ciudat! Lui Louis Moore i se îngădui să vină – să se aşeze pe marginea patului şi să se aplece asupra pernei – să ia mâna fratelui său şi să-şi apese cu dragoste buzele pe fruntea lui palidă; până şi doamna Yorke îndură asta fără crâcnire. Şi îi îngădui să rămână acolo jumătate din zi; ba o dată îi îngădui să vegheze în camera bolnavului o noapte întreagă; se sculă la cinci, într-o umedă dimineaţă de noiembrie, aprinse cu mâna ei focul la bucătărie, pregăti fraţilor micul dejun şi li-l servi ea însăşi. Îmbrăcată impunător într-un nesfârşit capot de flanelă, cu un şal pe umeri şi boneta de noapte pe cap, şezu şi se uită la ei cum mănâncă, vădind aceeaşi mulţumire cu care cloşca îşi priveşte puişorii ciugulind. Mai mult, în ziua aceea trimise vorbă bucătăresei că-şi poate permite să pregătească şi să ducă sus domnului Moore un castron cu fiertură de ovăz şi măduvă de arbore de pâine; tot în acea zi fata în casă i-a ieşit din graţii fiindcă la plecarea domnului Louis, îi adusese acestuia pardesiul ţinut la zvântat în bucătărie şi, ca o neobrăzată ce era, îl ajutase să se îmbrace şi acceptase în schimb un zâmbet, un „mulţumesc, fetiţo” şi un şiling. Într-o zi veniră două doamne, palide şi îngrijorate, şi rugară cu stăruinţă, cu umilinţă chiar, să li se îngăduie a-l vedea pe domnul Moore măcar o singură clipă; doamna Yorke îşi împietri inima şi le trimise la plimbare – şi nu fără ocări.

Dar cum a fost când a venit Hortense Moore? Nu chiar aşa de rău cum ar fi fost de aşteptat: întreaga familie Moore părea într-adevăr să fie pe placul doamnei Yorke mai mult decât fusese oricare alta de-a lungul timpului. Hortense şi dânsa găseau o inepuizabilă temă comună de conversaţie în înclinaţiile spre corupţie ale slujnicelor. Părerile lor în privinţa acestei categorii de oameni erau asemănătoare: îi supravegheau cu aceeaşi permanentă suspiciune şi îi judecau cu aceeaşi severitate. De asemenea, încă din capul locului Hortense nu lăsă să se vadă nici cel mai mic semn de gelozie faţă de atenţiile arătate de doamna Yorke lui Robert; o lăsă să-şi joace în voie rolul de soră de caritate, fără să se amestece mai deloc; pentru ea însăşi găsi o ocupaţie neîntreruptă în agitaţia prin casă, în supravegherea atentă a bucătăriei, în informarea promptă asupra celor petrecute acolo şi, pe scurt, făcându-se în toate chipurile folositoare. În ce priveşte vizitatorii, amândouă căzură de acord

că trebuiau cu străşnicie îndepărtaţi de camera bolnavului. Îl ţineau prizonier pe tânărul fabricant şi abia dacă permiteau aerului să-l atingă şi soarelui să-l vadă.

Domnul MacTurk, doctorul căruia i se încredinţase cazul lui Moore, declară rana acestuia drept primejdioasă, dar, după câte socotea el, nu fără nădejde de lecuire. La început dorise să lase la căpătâiul bolnavului o soră aleasă de el; dar despre una ca asta nici doamna Yorke şi nici Hortense nu voiră să audă măcar; în schimb promiseră să respecte întocmai prescripţiile. Şi ca urmare, pentru moment, bolnavul fu lăsat pe seama lor.

Fără îndoială că răspunseră cât se pricepură mai bine încrederii acordate; dar într-o zi se întâmplă ceva neplăcut: bandajele se deplasaseră sau se umblase la ele, ceea ce avu drept urmare o gravă pierdere de sânge. Fiind chemat, MacTurk sosi cu calul în spume. Era unul dintre acei doctori pe care e primejdios să-i superi; repezit când se afla în cea mai deplină bună dispoziţie, în dispoziţie proastă – turbat, văzând starea lui Moore, îşi dezvălui simţămintele printr-un limbaj înflorat cu care nu este nevoie să acoperim pagina de faţă. Un buchet sau două din cei mai superbi boboci se abătură peste capul nepăsător al unui anume domn Graves, un ajutor tânăr şi voinic cărat de doctor pretutindeni după el; cu un alt buchet îl cadorisi pe încă un tânăr din suita sa -
un interesant facsimil al lui însuşi, fiind, într-adevăr, chiar propriul lui fiu; dar întregul coş de flori rare fu rezervat insinuantei tagme femeieşti, în întregime.

În cea mai mare parte a unei nopţi de iarnă, doctorul şi sateliţii săi trebăluiră numai pe lângă Moore. Acolo, lângă patul lui, încuiaţi în cameră numai ei şi rănitul, s-au trudit şi s-au ciorovăit asupra acelui trup sleit de puteri. Ei trei stăteau de-o parte a patului, iar Moartea de cealaltă. Lupta a fost crâncenă; a durat până în zori de ziuă, când balanţa dintre beligeranţi stătea atât de dreaptă, încât oricare dintre părţi ar fi putut revendica victoria.

În zori, bolnavul fu lăsat în seama lui Graves şi a tânărului MacTurk, în vreme ce mai vârstnicul plecă el însuşi să aducă ajutoare şi le găsi în persoana doamnei Horsfall, cea mai bună soră din echipa lui de lucru. Acestei doamne i-l dădu în grijă pe Moore dimpreună cu cele mai severe ordine privitoare la răspunderea ce-i apăsa pe umeri. Doamna Horsfall primi

răspunderea cu o anume nepăsare, la fel cum îşi trase şi fotoliul lângă căpătâiul bolnavului. Şi din clipa aceea îi începu domnia.

Doamna Horsfall avea o calitate – se supunea orbeşte ordinelor primite din partea lui MacTurk: pentru ea Cele zece porunci erau mult mai lesne de călcat decât vorbele doctorului. În alte privinţe nu era femeie, ci dragon. Faţă de ea, Hortense Moore rămase o sărmană nevinovată; doamna Yorke se retrase – zdrobită; totuşi, ambele aceste doamne erau persoane cu oarecare demnitate, după propria lor apreciere, şi de oarecare importanţă, după părerea celorlalţi. Băgate în sperieţi de lăţimea, înălţimea, osatura şi musculatura doamnei Horsfall, se retraseră în salonul din fund. În ce o privea, doamna soră rămânea sus când îi plăcea şi cobora când socotea ea de cuviinţă; îşi trăgea duşca de trei ori pe zi şi luleaua de tutun de patru.

Cât despre Moore, acum nimeni nu mai îndrăznea să întrebe de el; doamna Horsfall îi era dădacă; ea trebuia să aibă grijă de tot ce avea legătură cu bolnavul; şi părerea generală era că doamna se descurca foarte bine.

În fiecare dimineaţă şi în fiecare seară MacTurk venea să-l vadă; cazul lui Moore, complicat şi printr-un nou ghinion, devenise ceva foarte interesant în ochii doctorului; îl privea ca pe un mecanism stricat pe care numai măiestria sa l-ar mai putea face din nou să meargă. Graves şi tânărul MacTurk – singurii alţi vizitatori ai lui Moore – îl priveau pe bolnav exact aşa cum erau obişnuiţi să-i privească pe ocupanţii camerei de disecţie a spitalului din Stilbro’.

În vremea asta Robert Moore petrecea de minune: chinuit de dureri; ameninţat de moarte; prea slăbit ca să se poată mişca; aproape şi prea slăbit ca să poată vorbi; avea drept păzitor un fel de femeie uriaş; iar cei trei doctori alcătuiau singura lui societate. Şi aşa zăcu de-a lungul mereu mai împuţinatelor zile şi mai prelungilor nopţi din întreaga cumplită lună a lui noiembrie.

La începutul captivităţii, Moore obişnuia să reziste foarte greu doamnei Horsfall; îi era groază de vederea acelui trup uriaş şi spaimă de atingerea mâinilor ei tari; dar ea îl învăţă numaidecât să fie ascultător. Nici un băga de seamă cele şase picioare înălţime, muşchii şi încheieturile sale bărbăteşti; îl întorcea în pat aşa cum altă femeie ar fi întors un sugaci în leagăn. Când

era ascultător şi supus îi spunea „dragul meu“ şi „puişorule“; dar dacă nu era cuminte, îl lua şi din scurt. Dacă încerca să spună vreo vorbă când era şi doctorul MacTurk de faţă, numaidecât ridica mâna şi-l mustra – şşşt! — ca o guvernantă când vrea să ţină în frâu un copil neastâmpărat. „Dacă n-ar fuma – dacă s-ar putea lipsi de gin, ar fi mult mai bine; dar şi fumează şi-i şi trage cu ginul”, îşi spunea Moore. Odată, în absenţa ei, îl făcu pe MacTurk să înţeleagă destul de limpede că „îi cam trage la măsea”.

— Ehei! dragul meu domn, toate sunt la fel, fu răspunsul obţinut cu atâtea sforţări. Numai că Horsfall are o mare calitate: fie beată, fie trează, niciodată nu uită să-mi dea ascultare *mie.*

În cele din urmă trecu şi toamna întârziată; ceţurile, ploile ei îşi retraseră din Anglia doliul şi lacrimile; vuiturile se prelinseră de acolo ca să mai jeluiască şi pe tărâmuri mult îndepărtate. În urma lui noiembrie păşi iarnă temeinică, dimpreună cu limpezime, linişte şi îngheţ.

O zi liniştită de noiembrie se încheia într-o seara cristalină; asupra Lumii se întinsese o coloratură de Polul Nord: toate culorile şi nuanţele ei se arătau ca nişte *reflets*[*1] de giuvaeruri albe, sau violete, sau pal-verzui. Colinele erau îmbrăcate în albastru-liliachiu; soarele scăpătat spre apus îşi pusese purpură în roşeaţă; cerul era de gheaţă şi întregu-i azur se poleise cu argint; când stelele răsăriră, se arătară a fi de cristal alb - nu de aur; nuanţe cenuşii, azurii, sau verzi-diluate ca de smaragd pal – reci, curate şi transparente - colorau întreaga întindere a peisajului.

Ce este arătarea aceea stingheră din pădurea ce nu mai e verde şi nici măcar roşietică, din pădurea de culoare nedecisă – ce este mogâldeaţa aceea de culoare albastru-închis şi care se mişcă? Ei, e un şcolar – un elev al liceului din Briarfield; s-a despărţit de colegii săi, porniţi acum în grabă pe şosea către casă, şi caută un anumit copac, cu o anume moviliţă de muşchi crescută pe rădăcini şi foarte potrivită să tină loc de scaun. Pentru ce rătăceşte pe aici? - aerul e îngheţat şi ceasurile sunt

---

* Găseşti-mi, cititorule, un cuvânt englezesc la fel de potrivit, şi cu bucurie te scutesc de cel francez. Englezescul *reflections* (reflexie – n.t.) nu merge (n.a.).

[1] Iradieri, sclipiri.

târzii. Se aşază; la ce s-o fi gândind? Simte oare farmecul neprihănit în care s-a înveşmântat Natura astă-seară? O lună albă ca sideful zâmbeşte printre copaci; o fi îndrăgostit de zâmbetul ei?

Cu neputinţă de spus; fiindcă tace şi pe faţă nu i se poate desluşi nimic; până acum chipul nu e oglindă unde să i se arate simţămintele, ci mai curând mască menită să le ascundă. Băiatul ăsta este un tinerel de cincisprezece ani – subţirel şi înalt pentru vârsta lui. Pe faţă i se arată tot atât de puţină amabilitate pe cât de puţin servilism; ochii îi par pregătiţi să prindă încă din prima clipă orice încercare de a-l dirija ori de a-l îmbrobodi, iar trăsăturile vădesc vii însuşiri pentru rezistenţă. Pedagogii înţelepţi evită ciocnirile neobligatorii cu flăcăul acesta. Orice încercare de a-l supune prin severitate ar fi inutilă; a te strădui să-l câştigi prin măguliri ar însemna un efort mai rău decât inutil. E mai bine să-l laşi în pace. Timpul îl va educa şi experienţa îl va instrui.

După spusele lui, Martin Yorke (e unul dintre tinerii Yorke, bineînţeles) dispreţuia până şi cuvântul poeziei; dacă i-ai fi vorbit despre sentimente, ţi-ar fi răspuns cu sarcasme. Şi iată-l acum, rătăcind de unul singur, cercetând cu supunere Natura care îi deschide dinainte, sub privirile lui pline de interes, o pagină de poezie aspră, tăcută, solemnă.

După ce se aşază, scoate din ghiozdan o carte – nu Gramatica latină, ci o carte purtată pe ascuns, un volum de basme; încă un ceas de acum încolo are să fie destulă lumină pentru agerii lui ochi tineri; şi dealtminteri luna însăşi stă şi îl priveşte, iar razele ei, încă spălăcite şi neclare, inundă luminişul unde s-a oprit.

Citeşte; e condus într-o singuratică regiune de munte; totul în jurul său e aspru şi pustiu, inform şi aproape fără culoare. Vântul îi aduce în auz clinchete de clopoţei; desprinzându-se din valurile diforme ale ceţii, coboară asupră-i cea mai strălucitoare vedenie – o doamnă îmbrăcată în verde, călare pe un buiestraş alb ca neaua; îi vede veşmintele; nestematele şi calul aprig; zâna îi face să stea locului, întrebându-l despre nişte lucruri tainice; e vrăjit şi trebuie să o urmeze în Ţara Zânelor.

Un alt basm îi poartă până la ţărmul mării; şi-acolo se trezeşte pe o mare învolburată ale cărei valuri se zbuciumă amarnic la poalele unor stânci ameţitoare; plouă şi vântul suflă cu furie. Un şirag de stânci, negre şi neprimitoare, se întinde până departe

în largul mării şi pretutindeni, de-a lungul, printre şi pe deasupra acestor steiuri se aruncă şi izbucneşte, alunecă şi tresaltă, se umflă şi se înfăşoară şiroaie cu spume de albimea zăpezii. Un rătăcitor singuratic umblă peste aceste stânci şi calcă grijuliu, cu paşi cumpăniţi, pe undele şi sălbaticele buruieni de mare; priveşte în locuri unde adâncimea apelor cu limpezime de cristal se numără în stânjeni şi vede acolo vegetaţie mai sălbatică, mai ciudată şi mai uriaşă decât se află pe uscat, cu comori de scoici - unele verzi, altele purpurii, altele sidefii – strânse ciorchine pe coturile ramurilor ce seamănă a şerpi. Aude un strigăt. Înălţând privirea şi uitându-se în depărtare, vede la capătul bătut de vânturi al şirurilor de stânci o arătare înaltă şi palidă – are formă de om, dar e alcătuită din spumă – transparentă, tremurătoare, cumplită; şi nu e singură: sunt multe siluete omeneşti ce rătăcesc pe stânci – o ceată de femei de spumă – un grup de albe şi vaporoase Nereide.

Ssst! — închide cartea; ascunde-o repede în ghiozdan; Martin aude paşi. Stă şi ascultă. Nu – ba da: din nou frunzele moarte, strivite uşor, foşnesc pe poteca din pădure. Martin pândeşte; copacii parcă se dau la o parte şi o femeie înaintează printre ei.

E o doamnă îmbrăcată în mătase neagră şi cu faţa acoperită de un văl. Niciodată până acum Martin n-a mai întâlnit vreo doamnă în pădurea asta – şi nici vreo altă femeie în afară de câte o ţărăncuţă venită după alune – şi asta destul de rar. În noaptea asta o astfel de apariţie nu-l supără. Pe măsură ce se apropie, vede că nu e vorba nici de o bătrână, nicio femeie simplă, ci de o doamnă foarte tânără; şi dacă în clipa de faţă n-ar recunoaşte în ea pe cineva despre care spusese cu toată convingerea că e urâtă, ar mărturisi că descoperă trăsături de frumuseţe dincolo de aburii vălului.

Trece pe lângă el şi nu spune nimic. Ştia că aşa are să facă: toate femeile sunt nişte maimuţe fudule – iar ei nu întâlnise încă fată mai încrezută decât Caroline Helstone asta. Abia îi fulgerase prin minte gândul acesta, când doamna se întoarse şi făcu îndărăt cei doi paşi cu care îl depăşise, îşi ridică vălul, îi cercetă chipul şi îl întrebă cu glas blând:

— Eşti cumva unul dintre fiii domnului Yorke?

Niciun fel de dovadă adusă de un om nu l-ar fi putut vreodată convinge pe Martin Yorke că la auzul acelor cuvinte roşise; totuşi roşise, şi încă până la urechi.

— Sunt, răspunse fără ezitare; şi îşi dădu singur curaj întrebându-se cu trufie ce avea să mai urmeze.

— Eşti Martin, bănuiesc, fu observaţia următoare.

Nici nu s-ar fi putut inventa o observaţie mai fericită. Era o frază simplă, rostită fără urmă de afectare şi chiar cu puţină sfială; dar se armoniza perfect cu firea tânărului; îl mângâie ca un acord muzical.

Martin avea un foarte ascuţit simţ al personalităţii; găsea că e şi corect şi înţelept ca domnişoara să-l deosebească pe el de ceilalţi fraţi. Ca şi tatăl său, ura formalismul; îi plăcea să audă o doamnă spunându-i simplu „Martin”, şi nu „domnul Martin” sau „domnişorul Martin”, formule ce ar fi lipsit-o pentru vecie de favorurile lui. Încă şi mai nefericită, decât formalismul, dacă era posibil, ar fi fost cealaltă extremă, adică familiaritatea deşucheată: tonul acela blând şi sfios – şovăiala abia simţită, erau socotite cum nu se poate mai la locul lor.

— Martin sunt, repetă.

— Tatăl şi mama ta sunt sănătoşi? — (ce noroc că nu spusese *tăticul* şi *mămica,* fiindcă asta ar fi stricat totul) – dar Rose şi Jessy?

— Cred că da.

— Verişoara mea Hortense e tot la Briarmains?

— O, da!

Cu mult haz, Martin rosti cuvintele pe jumătate ca geamăt şi le însoţi de o jumătate de zâmbet; jumătatea de zâmbet primi răspuns din partea domnişoarei, fiindcă o făcuse să înţeleagă cam cu ce ochi era privită Hortense de odraslele familiei Yorke.

— Şi mama ta se înţelege cu Hortense?

— Se potrivesc atât de bine când e vorba de servitori încât le-ar fi cu neputinţă să nu se simpatizeze una pa alta.

— E frig în noaptea asta.

— De ce ai ieşit aşa de târziu?

— M-am rătăcit prin pădure.

De data asta Martin îşi îngădui totuşi să izbucnească într-un stenic hohot de râs plin de ironie,

— Te-ai rătăcit în codrul cel uriaş de la Briarfield! Ai merita să nu mai găseşti niciodată drumul.

— N-am mai fost niciodată pe aici şi acum cred ca mă aflu fără permisiune pe o proprietate particulară; ai putea să mă reclami, Martin, dacă ai vrea, ca să fiu amendată: e pădurea

tatălui tău.

— Aş zice că ştiam şi eu treaba asta; dar dacă eşti aşa de neajutorată şi te rătăceşti, am să te scot eu din încurcătură.

— Nu-i nevoie; acum am ieşit la locuri cunoscute şi ştiu pe unde s-o iau. Martin, întrebă ea puţin cam cu grabă, ce face domnul Moore?

Martin auzise anumite zvonuri; îi trecuse prin minte că ar putea fi amuzant să facă o experienţă.

— E pe moarte. Nimic nu-l mai poate salva. Au aruncat peste bord toate speranţele.

Caroline îşi ridică vălul. Se uită drept în ochii lui şi zise:

— Pe moarte?

— Pe moarte. Şi totul din pricina femeilor, a mamei şi a celorlalte; nu ştiu ce i-au făcut la bandaje că au pus capăt la toate; dacă n-ar fi fost ele, i-ar fi mers mai bine. Sunt sigur că au să le aresteze, să le închidă, să le judece şi să le pornească înspre Botany Bay, în cel mai scurt timp.

Probabil că persoana care pusese întrebările nici nu auzise sentinţa lui Martin; rămăsese stană de piatră. Şi peste două minute, fără să mai scoată o vorbă, o luă la drum; fără noapte bună şi fără alte întrebări. Asta nu era ceva amuzant şi nu fusese deloc prevăzut de Martin; el aşteptase ceva emoţionant şi spectaculos; nici nu mai merita s-o sperie pe fata asta, dacă nu putea obţine de la ea nimic amuzant în schimb. Strigă:

— Domnişoară Helstone!

Nu-l auzi şi nu se întoarse. Martin o luă la fugă după ea şi o ajunse din urmă.

— Stai. Te-a îngrijorat ce ţi-am spus?

— Tu nu ştii nimic despre moarte, Martin; eşti prea tânăr ca să pot discuta cu tine despre asemenea lucruri.

— Ce, m-ai crezut? Ţi-am spus numai prostii; Moore mănâncă pe rupte; toată ziua îi prepară fiertură de fulgi de ovăz cu măduvă de arbore de pâine, ori altceva ce îi prieşte lui; eu nu mă duc niciodată pe la bucătărie, dar pe plită e totdeauna o tigaie în care se pregătesc delicatese pentru el. Cred c-o să m-apuc să fac şi eu pe grozavul, ca să capăt bucăţica cea mai grasă, cum capătă el.

— Martin! Martin! Glasul începu să-i tremure şi Caroline se opri în loc. E cum nu se poate mai urât din partea ta, Martin; aproape că m-ai omorât.

Din nou se opri; se rezemă de un copac, tremurând toată şi palidă ca moartea.

Martin se uita la ea cu o curiozitate de nedescris. Pe de o parte, aşa cum s-ar fi exprimat, era o „grozăvenie” să asişti la asta; îi spunea atât de multe, iar el începuse să se dea în vânt după descoperirea de secrete; în alt sens, îi aducea aminte de ce simţise cândva când auzise o păsărică bocindu-şi puişorii luaţi de Matthew din cuib şi zdrobiţi cu piatra – şi nu fusese deloc un simţământ plăcut. Neizbutind să găsească ceva foarte potrivit de *spus* ca să o liniştească, începu să-şi scormonească mintea căutând ceva de *făcut.* Zâmbi. Şi zâmbetul îi dădu o uluitoare transparenţă fizionomiei. Strigă:

— Evrica! Foarte curând aranjez totul. Ţi-ai mai revenit, domnişoară Caroline, hai să mergem! o zori Martin.

Fără să se gândească vreo clipă că pentru domnişoara Helstone ar fi mult mai greu decât pentru el să sară peste un zid ori să se strecoare printr-un gard, o conduse pe o scurtătură care nu ducea la nicio poartă. Urmarea fu că se văzu silit s-o ajute la escaladarea unor obstacole grozave şi, în vreme ce râdea pe socoteala neajutorării ei, se bucura la culme văzând că e folositor.

— Martin, înainte de a ne despărţi spune-mi serios şi pe cuvântul tău de onoare că domnului Moore îi merge mai bine.

— Dar ce multă grijă îi porţi domnului Moore acesta!

— Nn… dar… mulţi dintre prietenii lui ar putea să mă întrebe, şi aş vrea să fiu în stare să le răspund spunându-le adevărul.

— Poţi să le spui că e destul de bine, dar cam leneş; le poţi spune că mănâncă la prânz cotlete de berbec şi cel mai gustos *arrowroot*[1] la cină. Ştiu fiindcă am dat o dată peste un castron sortit să ajungă sus la el, şi l-am mâncat pe jumătate.

— Şi cine are grijă de el, Martin? Are soră de caritate?

— Cine-l îngrijeşte? Matahala! Tot atât de rotundă şi mare cât e cada noastră de apă – o femeie în vârstă, voinică şi încruntată. Nu mă îndoiesc defel că îi face o viaţă de mai mare dragul; nimeni n-are voie să se apropie de el; şade mai mult pe întuneric. Părerea mea e că se poartă cumplit de aspru cu el acolo în cameră. Uneori, când sunt în pat, pun urechea la perete şi mi se pare că aud cum îl înghionteşte. Numai să-i vezi

[1] Amidon extras din tuberculul plantei americane cu numele ştiinţific *Maranta arundinacea.*

pumnul: într-o singură palmă ar putea să cuprindă şase mâini ca ale dumitale. Ea urma urmei, cu toate cotletele şi jeleurile trimise sus, zău că n-aş vrea să fiu în locul lui. De fapt, părerea mea personală e că dumneaei înfulecă cea mai mare parte din ce i se trimite pe tavă, sus, domnului Moore. Sper că n-o să-l lase să moară de foame.

Adâncă tăcere şi meditaţie din partea Carolinei şi viclene ochiri din partea lui Martin.

— Şi cred că tu nu-l vezi niciodată, aşa-i, Martin?

— Eu? Nu. Dealtminteri nici nu mă interesează să-l văd.

Din nou tăcere.

— Nu cumva ai venit o dată la noi acasă împreună cu doamna Pryor, acum vreo cinci săptămâni, şi aţi întrebat de el? continuă Martin.

— Da.

— Aş zice că doreaţi să vă duceţi până sus.

— De *dorit* am dorit; chiar ne-am rugat fierbinte; dar mama ta nu ne-a îngăduit.

— Îhî! Nu v-a dat voie. Am auzit toată discuţia; s-a purtat cu voi aşa cum îi place ei din când în când să se poarte cu lumea care vine pe la noi; a fost grosolană şi jignitoare.

— N-a fost drăguţă. Fiindcă ştii, Martin, suntem rude, şi e firesc să ne intereseze starea domnului Moore. Dar acum trebuie să ne despărţim: am ajuns la porţile tatălui tău.

— Foarte bine – şi ce dacă? Merg să te conduc până acasă.

— Au să vadă că lipseşti şi-au să se întrebe cu îngrijorare unde ai putea să fii.

— N-au decât... Socot că sunt în stare să-mi port singur de grijă.

Martin ştia că încă de pe acum e asigurat de o mustrare straşnică şi de pâine uscată în loc de ceai. Dar nu conta, seara aceea îi dăduse prilejul unei aventuri, şi asta făcea mai mult decât brioşele şi pâinea prăjită.

O conduse pe Caroline până acasă. Pe drum îi făgădui să-l vadă pe domnul Moore, înşelând în vreun fel străşnicia dragonului pus de pază în camera lui, şi hotărâră o oră pentru a doua zi, când Caroline urma să vină la Briarmains Wood[1] şi să afle veşti de la el. Trebuiau să se întâlnească la un anume copac. Planul nu ducea la nimic; lui totuşi îi plăcea.

[1] Pădurea Briarmains (engl,).

După ce ajunse acasă îşi primi după cuviinţă cicăleala şi pâinea uscată şi fu trimis foarte devreme la culcare. Primi pedeapsa cu cel mai desăvârşit stoicism.

Înainte de a urca în camera lui, făcu o vizită secretă în sufragerie, o încăpere liniştită, rece, rareori folosită, fiindcă de obicei familia lua masa în salonul din fund. Se opri în faţa consolei şi ridică lumânarea către două portrete atârnate deasupra – capete de femei: una, un tip de frumuseţe senină – fericită şi candidă; cealaltă, mai drăguţă – dar pierdută şi deznădăjduită

„Ca *asta* arăta când a suspinat, a pălit şi s-a rezemat de copac," spuse uitându-se la cel de al doilea tablou.

„Cred, continuă Martin când ajunse în camera lui şi se aşează pe marginea patului cu saltea de paie, cred că e ce numesc ei *îndrăgostită;* da, *îndrăgostită* de lunganul acela din camera de alături. Ssst! Îl burduşeşte matahala? Mă mir că bietul om nu începe să urle. După cum s-aude, chiar s-ar zice că s-a aruncat asupra lui cu ghearele şi cu dinţii; dar mai degrabă aş zice că îi face patul. Am văzut o dată cum împlineşte treaba asta, izbeşte în saltele de parcă ar boxa cu vreunul. Ce ciudat e: Zillah (aşa îi spun ceilalţi – Zillah) – Zillah Horsfall e femeie, iar Caroline Helstone e tot femeie; deci două exemplare din aceeaşi specie – şi totuşi nu prea se-aseamănă. E-o fată frumoasă, Caroline asta? Bănuiesc că este – când te uiţi la ea, o vezi aşa de drăguţă - are ceva atât de luminos pe chip – ceva atât de gingaş în priviri. Şi îmi place când se uită la mine; mă simt bine. Are gene prelungi; umbra lor pare să se lase asupra locului unde se uită şi parcă picură pace şi meditare. Dacă se poartă frumos şi continuă să se înţeleagă cu mine, aşa cum ne-am înţeles azi, s-ar putea să-i fac un serviciu. Chiar că mă încântă gândul să le joc o festă mamei şi căpcăunii aceleia, bătrână Horsfall. Nu c-aş ţine să-i fiu pe plac lui Moore; dar orice oi face am să fiu răsplătit, şi încă în monede alese de mine; şi ştiu ce anume răsplată am să pretind – una neplăcută pentru Moore şi foarte plăcută pentru mine."

Şi se vârî în pat.

CAPITOLUL XXXIII

Tactica lui Martin

Pentru punerea la punct a planului său, Martin avea nevoie să rămână acasă în ziua aceea. Ca urmare, de dimineaţă n-avu niciun fel de poftă de mâncare; apoi, cu foarte puţin înainte de vremea plecării la şcoală, îl apucă o cumplită durere la inimă, ceea a făcut de dorit ca în loc să pornească spre şcoală împreună cu Mark, să urmeze tatălui în fotoliul de lângă foc şi la lectura jurnalului de dimineaţă. Treaba asta fiind mulţumitor aranjată, după plecarea lui Mark la clasa domnului Summer şi retragerea lui Matthew şi a tatălui către clădirea administraţiei, trei alte isprăvi – ba nu, patru - aşteptau să fie duse la îndeplinire.

Cea dintâi dintre ele era consumarea micului dejun din care nici nu gustase şi de care foamea lui de băiat de cincisprezece ani nu prea îi îngăduia să se lipsească; a doua, a treia şi a patra să le îndepărteze succesiv din calea sa pe doamna Yorke, domnişoara Moore şi doamna Horsfall înainte de ceasurile patru ale după-amiezii.

Deocamdată prima era cea mai grabnică, întrucât eforturile ce-l aşteptau cereau o cantitate de energie pe care starea de goliciune a tânărului său stomac nu prea părea capabilă s-o furnizeze.

Martin cunoştea drumul înspre cămară; şi cunoscându-l, porni să-l străbată. Slujnicele se aflau în bucătărie şi îşi luau în tăcere micul dejun, cu uşile închise; maică-sa şi domnişoara Moore ieşiseră la aer pe pajişte şi discutau despre cei aflaţi dincolo de uşile închise adineauri pomenite; ştiindu-se deci în deplină siguranţă, Martin făcu din întreaga provizie a cămării o alegere într-adevăr exigentă. Micul lui dejun fusese întârziat şi de aceea hotărâse că avea să fie rafinat; avea impresia că o variaţie faţă de obişnuita şi cam searbădă porţie de pâine şi lapte ar fi fost nu numai de dorit, ci şi recomandabilă; se gândea că foarte bine ar putea combina consistenţa cu suculenţa. Avea la îndemână un stoc de mere roşietice înşirate pe poliţă; alese trei. Pe o farfurie se aflau plăcinte; luă una cu cremă de caise şi o tartă cu goldane. Obişnuita pâine de casă nu o învrednici nici baremi cu o privire; dar cercetă cu bunăvoinţă un chec cu stafide, cum se servea la ceai, şi consimţi să ia o bucată. Cu ajutorul briceagului

izbuti să-şi însuşească o aripă de pasăre şi o felie de şuncă; găsi de asemenea cu cale că la toate acestea s-ar potrivi şi o felioară din budincile cu ouă şi lapte rânduite pe rafturi; iar după ce făcu şi acest adaos prăzii, se furişă în hol.

Tocmai ajunsese la jumătatea drumului – încă trei paşi i-ar fi ajuns ca să poată ancora în rada salonului din fund – când uşa din faţa lui se deschise şi în prag se arătă Matthew. Mult mai bine ar fi fost dacă s-ar fi ivit Scaraoţchi însuşi, cu întregu-i echipament de coarne, copite şi coadă.

Bănuitor şi totdeauna ironic, încă de dimineaţă Matthew nu prea dăduse crezare acelei dureri de la inimă; mormăise el ceva, mai desluşite fiind nişte vorbe cu privire la „prefăcătorie”; dar mai cu seamă îl scosese din fire succesiunea la fotoliu şi la jurnalul de dimineaţă; spectacolul ce i se înfăţişa în clipa aceea, merele, tartele, checul, friptura de pasăre, şunca şi budinca îi ofereau dovada neîndoielnică în sprijinul stimei ce-o avea faţă de propria-i putere de pătrundere.

Un moment, doar o singură clipă, Martin rămase *interdit*[1]; în clipa următoare deveni pe deplin conştient de situaţie şi hotărî că totul era în regulă. Cu adevărata agerime de minte *„des âmes d’élite“*[2] îşi dădu numaidecât seama în ce fel această întâmplare – nenorocită la prima vedere – poate fi întoarsă înspre marele lui folos; văzu cum s-ar fi putut sluji de ea pentru a-şi asigura ducerea la bun sfârşit a celei de a doua isprăvi, adică îndepărtarea maică-si. Ştia foarte bine că o încăierare între el şi Matthew îi sugera totdeauna doamnei Yorke ideea oportunităţii unui acces de istericale; mai ştia de asemenea că în conformitate cu principiul „după ploaie vine vreme bună”, unei dimineţi de istericale îi urma fără greş din partea maică-si o după-amiază de şedere la pat. Lucru ce i-ar fi convenit lui de minune.

Şi fără întârziere încăierarea avu loc în hol. Un râs dispreţuitor, un rânjet încărcat de jignire, o ironie necruţătoare întâmpinată de un răspuns usturător fură semnalele de începere. Şi se aruncară unul împotriva celuilalt. Deşi în mod obişnuit în astfel de ocazii Martin rămânea tăcut, de astă dată făcu o gălăgie asurzitoare. Numaidecât dădură năvală slujnicele, doamna Yorke şi domnişoara Moore; dar nicio mână de femeie

---

[1] Uluit (fr.).

[2] A sufletelor alese (fr.).

n-ar fi fost în stare să-i despartă, aşa că în mare grabă fu chemat domnul Yorke.

— Băieţii mei, proclamă dânsul, dacă asemenea lucru se mai întâmplă, unul dintre voi trebuie să plece de sub acoperişul meu; eu n-am să tolerez ca aici să aibă loc înfruntarea dintre Cain şi Abel.

Atunci Martin se lăsă tras deoparte. Ieşise destul de mototolit, fiind cel mai tânăr şi mai slab, dar arăta foarte calm şi nu părea deloc furios. Ba chiar zâmbea, încântat că partea cea mai grea din lucrul ce-şi propusese a-l îndeplini se încheiase cu bine.

La un anumit ceas din cursul dimineţii parcă s-ar fi dat bătut.

— Nu merită să-mi bat eu capul cu domnişoara Caroline asta, rosti pentru sine.

Dar un sfert de oră mal târziu se afla din nou în sufragerie şi privea portretul cu păr răvăşit şi ochi turburaţi de deznădejde.

— Da, zise, am făcut-o să ofteze din adânc, să tremure şi aproape să leşine; înainte de a termina cu ea am s-o fac să zâmbească; şi, în afară de asta, vreau să păcălesc tot muieretul ăsta.

Îndată după prânz, doamna Yorke se conformă socotelilor fiului său şi se retrase la ea în cameră. Rămânea Hortense.

Distinsa domnişoară tocmai venise în salonul din fund şi se aşezase în tihnă să ţească ciorapi, când Martin, întins pe sofa (căci după mărturisirile lui încă se simţea rău), lăsă jos cartea citită până atunci cu voluptoasa nepăsare a unui paşă tânăr încă neştiutor de griji, şi rosti agale câteva vorbe privitoare la Sarah, slujnica de la Hollow. Cu multe ocolişuri şi întortocheli strecură vestea că, după câte se spunea, jupâniţa ar fi avut nu mai puţin de trei drăguţi: Frederick Murgatroyd, Jeremiah Pighills şi John-al-lui-Mally-al-Hannei-a-lui-Deb, iar domnişoara Mann ar fi spus precum că ştie sigur că Sarah, rămasă singură şi de capul său la Hollow’s Cottage, adesea îi chema pe flăcăii ăştia la masă şi îi ospăta cu tot ce se găsea mai bun prin cămări.

De mai mult nici nu era nevoie. Un ceas n-ar mai fi putut trăi Hortense fără să se ducă în persoană la locul unde se petreceau asemenea blestemăţii şi să vadă cu ochii ei cum stăteau lucrurile. Mai rămânea doamna Horsfall.

Stăpân pe situaţie acum, Martin scoase din coşuleţul de lucru al maică-si o legătură de chei; cu una dintre ele deschise uşile unui bufet, luă de acolo o sticlă neagră şi un păhăruţ, le aşeză

pe masă, urcă în fugă scările, se duse la uşa camerei unde zăcea domnul Moore şi bătu. Îi deschise sora de caritate.

— Dacă binevoiţi, doamnă, sunteţi poftită în salonul din fund să gustaţi ceva; n-are să vă deranjeze nimeni, fiindcă toată lumea e plecată.

O conduse pe scări; o aşteptă să intre înăuntru; închise uşa cu mâna lui*;* acum ştia că din partea asta poate fi liniştit.

Ce fusese mai greu se făcuse; de-acum urma partea plăcută. Îşi înhăţă şapca şi o întinse spre pădure.

Încă nu era decât trei şi jumătate; dimineaţa fusese frumoasă, dar la ceasul acela cerul se întunecase; începea să ningă; sufla un vânt rece; pădurea era posomorâtă; copacul cel bătrân părea încruntat. Totuşi lui Martin îi plăcea întunecimea aceea şi găsea că înfăţişarea fantomatică a stejarului zgâlţâit de vânt are un farmec deosebit.

Trebui să aştepte; se plimbă de colo până colo în vreme ce fulgii de nea se îndeseau, iar vântul, care mai înainte gemuse, începu să vuiască jalnic.

— Cam întârzie, mormăi Martin uitându-se în lungul cărării înguste. Mă mir, bombăni mai departe, la ce-oi fi dorind aşa de mult s-o văd. Doar nu pentru mine vine încoace. Dar am putere asupra ei şi vreau să vină, ca că mă folosesc de puterea asta.

Îşi continuă umbletul.

— Dar să ştii, conchise el după ce mai trecu o vreme, că de n-o veni am s-o urăsc şi-am s-o dispreţuiesc.

Auzi cum orologiul de la biserică bate în depărtare ceasurile patru. Un pas, atât de iute şi atât de uşor încât dacă n-ar fi fost foşnetul frunzelor nici nu s-ar fi auzit pe cărarea din pădure, îi potoli nerăbdarea. Vântul bătea acum cu tărie şi viforul alb mereu mai înteţit îţi lua vederile; dar ea se apropia mereu, fără să se descurajeze.

— Ei, Martin, îl întrebă cu înfrigurare, cum se simte?

„E ciudat cum se gândeşte mereu *numai* la el, îşi spuse Martin. Cred că nici nu simte frigul pătrunzător şi viscolul care te orbeşte; şi totuşi nu-i decât „o mână de om“, cum ar zice mama. Uite, parcă simt în inimă dorinţa să am o pelerină şi s-o înfăşor în ea.

Furat de aceste gânduri, nici nu-i răspunse domnişoarei Helstone.

— L-ai văzut?

— Nu.

— Vai! Mi-ai promis c-o să-l vezi.

— Vreau să fac pentru tine ceva mai bun. Nu ţi-am spus că *mie* nu-mi arde să-l văd?

— Bine, dar acum o să treacă aşa de mult până când oi ajunge să aflu ceva sigur despre el, şi m-am îmbolnăvit de-atâta aşteptare. Martin, fii bun şi *du-te* să-l vezi, transmite-i salutări din partea Carolinei Helstone, spune-i că a vrut să afle cum se simte, să ştie dacă poate face ceva pentru el.

— Nu mă duc.

— Te-ai schimbat; noaptea trecută ai fost atât de prietenos.

— Hai să mergem! Nu-i bine să stai aici în pădure; e prea frig.

— Bine, dar înainte de a pleca promite-mi că o să vii aici şi mâine, să-mi aduci veşti.

— Nici nu vreau s-aud. Sunt mult prea plăpând ca să stabilesc şi să respect asemenea întâlniri pe vreme de iarnă. Dacă ai şti ce durere grozavă am avut în piept azi de dimineaţă, cum m-am lipsit de micul dejun, şi-am mai luat şi tăvăleală, atunci ţi-ai da seama cât e de nepotrivit să m-aduci aici, în zăpadă. Hai, când îţi spun.

— Eşti într-adevăr plăpând, Martin?

— N-arăt aşa?

— Ai obraji ca bujorii.

— Asta-i de la oftică. Mergi, sau nu mergi?

— Unde?

— Cu mine. Am fost prost că n-am luat o pelerină. Te-aş fi făcut să te simţi bine.

— Tu te duci acasă; drumul meu cel mai scurt e prin partea astălaltă.

— Ia-mă de braţ, că am eu grijă de tine.

— Păi... zidurile... gardurile... e aşa de greu de trecut peste ele, şi tu eşti prea subţirel şi tânăr.

— Ai să intri pe poartă.

— Păi...

— Păi!... Păi! Ai încredere în mine, sau n-ai?

Îl privi drept în faţă.

— Cred că da, o să am. Orice-ar fi, tot e mai bine decât să mă întorc la fel de îngrijorată cum am venit.

— De asta n-aş putea să răspund. Totuşi, ceva pot să-ţi promit: ascultă-mă pe mine şi-ai să-l vezi pe Moore cu ochii tai.

— Să-l văd cu ochii mei?!!

— Cu ochii tăi.

— Păi, dragă Martin, el ştie?

— Aha! Acuma-s dragă! Nu; nu ştie.

— Şi mama ta şi ceilalţi?

— Toate-s aranjate.

Caroline căzu într-o lungă tăcere prielnică visurilor, dar continuă să meargă la braţul călăuzei. Ajunseră într-un loc de unde se vedea la Briarmains.

— Te-ai hotărât?

Niciun răspuns.

— Hotărăşte-te. Uite că am ajuns. Eu *n-am* să-l văd – ţi-o spun de pe-acum – nu dau ochii cu el decât ca să te anunţ.

— Martin, eşti un băiat tare ciudat, iar pasul ăsta e cel puţin la fel de ciudat; dar tot ce simt eu *este* şi *a fost,* încă de multă vreme, ciudat. Merg să-l văd.

— Şi după ce ai spus vorbele astea, nici n-o să şovăieşti şi nici n-o să dai înapoi?

— Nu.

— Atunci s-a făcut. Să nu te temi când ai să treci prin dreptul ferestrei salonului: n-o să te vadă nimeni. Tata şi cu Matthew sunt la administraţie; Mark e la şcoală; slujnicele sunt în bucătăria din spate; domnişoara Moore e la Hollow; mama s-a băgat în pat; şi doamna Horsfall este în paradis. Fii atentă aici: n-am nevoie să sun, deschid singur; în hol nu-i nimeni, nici pe scări, nici pe coridor; casa întreagă şi toţi cei dinăuntru se află sub o vrajă pe care n-am s-o risipesc decât după ce vei fi plecată.

— Martin, am încredere în tine.

— Niciodată n-ai spus vorbă mai frumoasă. Dă-mi şalul; am să-l scutur de zăpadă şi-am să ţi-l pun la uscat. Te-ai udat şi tremuri de frig; nu contează; sus e foc. Eşti gata?

— Da.

— Hai după mine.

Îşi lăsă ghetele pe covoraş şi urcă scările desculţ; Caroline se strecură după el cu paşi neauziţi; în capul scărilor începea o galerie şi pe urmă un scurt coridor; după ce trecu de coridor, Martin se opri în faţa unei uşi şi ciocăni. Trebui să bată de două – de trei ori. În cele din urmă, un glas cunoscut unuia dintre ascultători zise:

— Intră.

Băiatul intră numaidecât.

— Domnule Moore, a venit o doamnă şi întreabă de dumneavoastră; niciuna dintre slujnice nu-i pe-aici; e zi de spălat şi fetele sunt până peste cap pline cu clăbuc de săpun; aşa că am rugat-o eu pe doamna să vină până sus.

— Aici sus, sir?

— Aici sus, sir. Dar dacă aveţi ceva împotrivă, doamna se poate retrage.

— Măi, băiat zăpăcit, ăsta e un loc şi sunt eu acum un om la care să aduci o doamnă?

— Nu. Aşa că am să plec cu ea de aici.

— Martin, stai pe loc. Cine e?

— Bunica dumneavoastră din castelul acela de pe Escaut tot pomenit mereu de domnişoara Moore.

— Martin, nu te mai ţine de prostii, se auzi dinspre uşă cea mai stinsă şoaptă.

— E-aici? întrebă Moore cu înfrigurare. Auzise şi el un sunet nedesluşit.

— E-aici şi-i gata să leşine; stă în picioare pe covoraş, uluită de-atâta lipsă de dragoste filială.

— Martin, eşti o încrucişare primejdioasă între un drăcuşor şi un paj. Cum arată?

— Mai mult ca mine decât ca dumneavoastră, fiindcă e tânără şi frumoasă.

— Trebuie s-o aduci încoace. M-auzi, sau nu?

— Vino, domnişoară Caroline.

— Domnişoară Caroline! repetă Moore.

Şi când domnişoara Caroline intră, fu întâmpinată în mijlocul camerei de o siluetă înaltă, subţiratică, împuţinată, care îi luă amândouă mâinile într-ale sale.

— Vă dau un sfert de oră, spuse Martin retrăgându-se, nu mai mult. În vremea asta spuneţi-vă tot ce aveţi de spus; până atunci eu aştept în galerie, aşa că nicio suflare omenească n-are să se apropie. Pe urmă vin să te scot de aici şi să te conduc fără nicio primejdie. Dacă stai mai mult decât ţi-am spus, te las să te descurci cum ţi-o fi soarta.

Închise uşa. În galerie se simţi mândru ca un rege; niciodată nu trăise, vreo aventură care să-l încânte în asemenea grad; fiindcă în nicio altă aventură rolul său nu avusese atâta

importanţă şi nu îi trezise un asemenea interes.

— În sfârşit, te-ai arătat, spuse bărbatul acela slab, privindu-şi vizitatoarea cu ochi duşi în fundul capului.

— Mă aşteptai şi mai înainte?

— Vreme de o lună – două luni aproape, nu ne-am aflat departe unul de celălalt; şi am trecut prin mari suferinţe, mari primejdii şi mult chin, Cary.

— N-am putut să vin.

— N-ai putut? Dar între casa parohială şi Briarmains nu-i cale lungă: doar două mile.

Şi suferinţă şi bucurie se citeau pe chipul fetei când asculta aceste reproşuri implicite; era dulce – dar era şi amară apărarea.

— Când am spus că n-am putut să vin am înţeles că n-am putut să te văd; fiindcă am venit împreună cu mama chiar în ziua când am auzit de cele întâmplate. Pe urmă domnul MacTurk ne-a spus că nu poate lăsa niciun străin să te vadă.

— Dar după aceea – în fiece după-amiază frumoasă din aceste multe săptămâni din urmă am aşteptat şi am tras cu urechea. Ceva de aici, Cary (îşi puse mâna pe piept), îmi spunea că este cu neputinţă să nu te gândeşti la mine. Nu că aş fi vrednic de gândurile tale; dar suntem cunoştinţe vechi, suntem veri.

— Am mai fost şi altă dată, Robert; mama şi cu mine am mai fost şi altă dată.

— Aţi mai fost? Bine, asta merită să fie ştiută; dacă aţi mai fost şi altă dată, o să stăm jos şi să vorbim despre venirile voastre.

Se aşezară. Caroline îşi trase scaunul lângă al lui. Aerul era acum încărcat de fulgi de zăpadă; o vijelie ca din Islanda îi învârtejea cu furie. Cei doi nu-i auzeau vuietul prelung şi nu-i vedeau povara albă purtată de colo-colo; fiecare părea conştient doar de un singur lucru: de prezenţa celuilalt.

— Şi va să zică mama şi cu tine aţi mai venit pe aici?

— Iar doamna Yorke s-a purtat cu noi destul de straniu. Am rugat-o să ne lase să te vedem. Şi ne-a răspuns: „Nu, în casă la mine, nu. Acuma eu sunt răspunzătoare de viaţa lui, şi n-are să şi-o piardă pentru jumătate de ceas de baliverne fără rost.“ Dar nu e cazul să-ţi povestesc tot ce-a zis: a fost cumplit de neplăcut. Cu toate astea, am mai venit din nou – mama, domnişoara Keeldar şi cu mine. De data asta credeam c-o să

izbândim, fiindcă eram trei împotriva uneia, fiind şi Shirley de partea noastră. Numai că doamna Yorke a pornit o asemenea canonadă…

Moore zâmbi.

— Ce v-a spus?

— Lucruri care pur şi simplu ne-au uluit. Până la urmă Shirley a început să râdă, eu am plâns, iar mama s-a supărat foarte tare; toate trei am fost puse pe fugă. Şi de-atunci am trecut numai o singură dată în fiecare zi pe lângă casă, doar pentru mulţumirea de-a putea să mă uit la fereastra dumitale, singura cu perdelele lăsate. Zău că nu mai aveam curaj să intru.

— Chiar mi-a fost *dor* de tine, Caroline.

— De asta n-am ştiut. Nici n-am visat, fie şi măcar pentru o singură clipă, că te-ai gândit la mine. Dacă mi-ar fi trecut prin minte oricât de vag că aşa ceva ar fi cu putinţă…

— Doamna Yorke tot te-ar fi înfrânt.

— Nu m-ar mai fi înfrânt. Dacă nu izbuteam s-o conving, inventam eu vreo stratagemă. Aş fi venit pe la uşa bucătăriei, şi slujnicele m-ar fi lăsat să intru; şi-aş fi alergat de-a dreptul aici, la etaj. De fapt mult mai puternică era teama că te deranjez – teama de dumneata, şi ea m-a împiedicat mai mult decât teama de doamna Yorke.

— Chiar noaptea trecută îmi pierdusem nădejdea c-am să te mai văd vreodată. Slăbiciunea mă făcuse să cad într-o teribilă deprimare – cumplită deprimare.

— Şi stai singur?

— Mai rău decât singur.

— Dar probabil că-ţi merge din ce în ce mai bine, de vreme ce te poţi da jos din pat.

— Mă cam îndoiesc c-o să mai rămân în viaţă; după *o* asemenea încercare, nu mai văd înaintea mea altceva decât decăderea.

— Ai… ai să te întorci acasă, la Hollow.

— Tristeţea are să-mi fie tovarăşă – nimic îmbucurător n-o să se mai apropie de mine.

Eu am să *schimb* treaba asta; neapărat trebuie *să vină* o schimbare, chiar dac-ar fi să mă războiesc cu zece doamne Yorke.

— Cary, mă faci să zâmbesc.

— Da, zâmbeşte, zâmbeşte iarăşi. Să-ţi spun ce mi-ar plăcea

mie?

— Spune-mi ori şi ce vrei – numai vorbeşte. Sunt ca şi regele Saul, de n-ar fi muzica, aş pieri.[1]

— Mi-ar plăcea să fii adus la casa parohială şi dat pe mâna mea şi a mamei.

— Preţios dar! De când m-au împuşcat şi până astăzi n-am mai râs.

— Te doare ceva, Robert?

— Acum nu prea mă mai doare; dar sunt înfiorător de slăbit, iar starea minţii mele e de nedescris – întunecată, pustie, fără vlagă. Nu se citesc toate astea pe faţa mea? Parcă aş fi un strigoi.

— Eşti schimbat, dar eu te-aş fi recunoscut totuşi, oriunde te-ai fi aflat. Şi îţi înţeleg perfect starea sufletească; am trecut şi eu prin ceva asemănător. De când ne-am văzut ultima oară şi eu am fost foarte bolnavă,

— *Foarte* bolnavă?

— Credeam c-o să mor. S-ar fi zis că povestea vieţii mele e încheiată. Mereu şi mereu, exact la miezul nopţii, mă trezeam din visuri înfricoşătoare – şi totdeauna găseam cartea deschisă la ultima pagină, acolo unde scrie „Sfârşit“. Şi trăiam nişte simţăminte tare ciudate.

— Parcă ai vorbi despre mine.

— Credeam că n-o să te mai văd niciodată; şi slăbisem aşa de tare – eram la fel de slabă cum eşti dumneata acuma. Ajunsesem să nu mai fiu în stare de nimic – nu puteam nici să mă ridic, nici să stau întinsă; nu puteam mânca absolut nimic – şi totuşi, după cum vezi, acum mi-e mult mai bine.

— E-o mângâiere! Tristă şi dulce. Sunt prea slăbit ca să pot spune ce simt; dar, în vreme ce tu vorbeşti, simt, *simt* cu adevărat.

— Uite, sunt alături de dumneata, când n-am crezut c-o să mai fiu vreodată. Uite, stau de vorbă cu dumneata

— Văd că mă asculţi cu plăcere – mă priveşti cu bunăvoinţă. Mai speram eu asemenea lucruri? Deznădăjduisem.

Moore oftă – un oftat atât de adânc încât părea geamăt. Îşi acoperi ochii cu mâna.

— Ajută-mi, Dumnezeule, să pot fi scutit de ispăşire.

---

[1] În *Vechiul Testament,* se povesteşte cum tânărul David îi cânta la harpă regelui Saul.

Asta îi era ruga.

— Pentru ce să ispăşeşti?

— Cary, acum nici n-o să ne ocupăm de povestea asta. Aşa sleit de puteri cum sunt n-aş putea face faţă. Doamnă Pryor a stat cu tine cât ai fost bolnavă?

— Da. (Pe chipul Carolinei se ivi un zâmbet luminos.) Ştii că e mama mea?

— Am auzit; mi-a spus Hortense. Dar şi povestea asta tot de la tine vreau s-o aud. Te-a făcut să fii mai fericită?

— Cum! Mama? Mi-e într-adevăr *scumpă; cât* de scumpă, nici nu pot să-ţi spun. Eram definitiv sfârşită, şi m-a întremat.

— Merit să aud lucrurile astea într-o vreme când abia pot să-mi duc mâna până la cap. O merit.

— Dar nu e un reproş la adresa dumitale.

— E ceva ce mă face să mă ruşinez până în adâncul sufletului; şi la fel se întâmplă cu fiece cuvânt pe care mi-l adresezi, şi cu fiece privire care îţi luminează chipul încântător. Vino mai aproape, Lina, şi dă-mi mâna – dacă nu te sperie degetele astea ale mele ca nişte beţişoare.

Îi luă degetele subţiri între mâinile ei micuţe – îşi aplecă fruntea *et les effleura de ses lèvres*[1] (am spus asta pe franţuzeşte fiindcă acest *effleurer* este un cuvânt delicios). Moore fu teribil de impresionat: una sau două lacrimi grele i se scurseră pe obrajii scofâlciţi.

— Toate astea am să le păstrez în inimă, Cary; iar sărutul ăsta am să-l pun deoparte, şi într-o bună zi ai să mai auzi de el.

— Hai, vino afară! strigă Martin deschizând uşa. Hai să mergem – aţi avut douăzeci de minute în loc de un sfert de ceas.

— Încă n-o să se mişte de aici, măi tâlhăraşule.

— Robert, nu mai îndrăznesc să stau.

— Îmi poţi promite că ai să revii?

— Nu, nu poate, dădu Martin răspuns. Treaba asta nu vreau să ajungă obişnuinţă; nu-mi pot lua eu atâtea griji pe cap. E foarte bine şi o singură dată; eu nu mai repet povestea.

— *Tu* n-o s-o mai repeţi?

— Ssst! Nu-l necăji; dacă n-ar fi fost el nu ne-am fi putut vedea astăzi. Dar eu am să mai vin, dacă doreşti într-adevăr să vin.

---

[1] Le atinse uşor cu buzele ei (fr.).

— *Asta* mi-e dorinţa – dorinţa mea cea *mare* - aproape singura dorinţă pe care o pot simţi în clipa de faţă.

— Vino chiar în clipa asta. Mama a tuşit, s-a ridicat în pat şi şi-a pus picioarele pe podea. Numai să te prindă ea pe scări, domnişoară Caroline! Gata, nu mai e cazul să-ţi iei rămas bun (şi se vârî între ea şi Robert), e cazul s-o întinzi.

— Şalul meu, Martin.

— Îl am. Am să ţi-l dau când o să fim în hol.

Îi sili să se despartă; nu mai îngădui niciun fel de rămas bun în afara aceluia ce putea fi exprimat prin priviri. În jos pe scări aproape că o purtă pe braţe pe Caroline. În hol îi puse şalul pe umeri şi o înfăşură în el, apoi – dacă nu s-ar fi auzit paşii maică-si pe galerie şi dacă un simţământ de sfială – acel impuls specific, firesc şi deci nobil al inimii lui de copil nu l-ar fi oprit, şi-ar fi cerut răsplata – ar fi spus: „Acum, domnişoară Caroline, pentru toate astea dă-mi un sărut”. Dar mai înainte ca aceste cuvinte să i se fi putut dezlipi de pe buze, ea şi trecuse drumul înzăpezit, mai curând plutind pe deasupra nămeţilor decât străbătându-i.

— Mi-a rămas datoare, dar o *să-mi* primesc eu plata.

Se măgulea singur cu gândul că prilejul şi nu îndrăzneala îi lipsise; îşi judeca greşit propria lui fire, şi o lua drept ceva mai puţin valoros decât era în realitate.

CAPITOLUL XXXIV

Un caz de persecuţie familială - ales exemplu de pioasă stăruinţă în împlinirea îndatoririlor religioase

După ce aflase gustul emoţiilor, Martin ar fi vrut să mai tragă o duşcă; după ce simţise măreţia puterii, n-ar mai fi putut suferi să renunţe la ea. Domnişoara Helstone - fata aceea despre care totdeauna spusese că e urâtă şi al cărei chip îi stătea acum veşnic în faţa ochilor, ziua şi noaptea, în întuneric şi la lumina soarelui – intrase cândva în sfera lui de preocupări; îl necăjea cumplit gândul că s-ar putea ca vizita ei să nu se mai repete

niciodată.

Deşi şcolar, nu era un şcolar obişnuit era sortit să fie un tip de original. Peste puţini ani avea să-şi dea cele mai aprige silinţe pentru a se potrivi şi cizela după modelul celorlalţi oameni, dar n-avea să izbutească niciodată; o pecete unică îl însemnase pentru vecie. Acum lenevea în banca lui de la liceu şi îşi storcea mintea, ca să afle căile ce i-ar fi îngăduit să adauge un nou capitol aventurii lui romantice abia începute; încă nu ştia cât de multe asemenea aventuri sunt menite în viaţă să nu treacă niciodată dincolo de primul – sau, cel mult, de al doilea capitol. Jumătatea liberă a zilei de sâmbătă o petrecuse în pădure împreună cu cartea de basme şi cu cealaltă carte, nescrisă, din imaginaţia lui.

Băiatul întâmpina apropierea duminicii cu o silă potrivnică oricărei credinţe. Părinţii lui – deşi contestau orice legături cu biserica – nu uitau niciodată ca de ziua sfântă să umple cu înfloritoarea lor familie încăpătoarea stranăă din biserica de la Briarfield. În mod teoretic, domnul Yorke plasa toate sectele şi bisericile pe aceeaşi treaptă; doamna Yorke, însă, acorda fraţilor moravi[1] şi quakerilor laurii priorităţii din pricina acelei cununi de smerenie purtate de oamenii aceştia de nădejde, deşi despre niciunul dintre soţi nu se ştia să fi călcat vreodată la o casă de rugăciuni a sectanţilor.

După cum spuneam, lui Martin nu-i plăceau duminicile din cauză că slujba de dimineaţă era prea lungă, iar predicile de obicei foarte puţin pe gustul său; totuşi, în această după-amiază de sâmbătă, meditaţiile lui din pădure dăruiră cu un farmec nou ziua ce avea să urmeze.

Se arătă a fi o zi cu zăpezi mari; atât de mari, încât în timpul micului dejun doamna Yorke fu de părere că ar fi mai bine ca toţi copiii, şi băieţii şi fetele, să rămână acasă; apoi proclamă hotărârea sa conform căreia, în loc de a se duce la biserică, aveau să rămână tăcuţi vreme de două ceasuri în salonul din fund, în vreme ce Rose şi Martin, urmau să citească pe rând un şir de predici – predici de ale lui John Wesley; căci fiind John Wesley şi reformator şi protestatar, se bucura atât de preţuirea ei cât şi a capului familiei.

— Rose n-are decât să facă ce-i place, spuse Martin fără să

[1] Sectă religioasă creştină; înrudită cu pietismul a luat fiinţă în Moravia, în secolul al XV-lea.

ridice ochii de pe cartea pe care, după obiceiul lui de atunci şi din vecii vecilor, o citea în vreme ce-şi mânca pâinea şi laptele.

— Rose are să facă ce i se spune, şi la fel o să facă şi Martin, îl corectă maică-sa.

— Eu mă duc la biserică.

Astfel răspunse feciorul, cu negrăita seninătate a unui Yorke autentic, care ştie precis şi ce vrea, şi prin ce mijloace are să ajungă la lucrul dorit, şi care, chiar de ar fi fost pus la zid, s-ar fi lăsat ucis – în cazul când n-ar fi putut găsi nicio cale de salvare – dar cu niciun preţ n-ar fi capitulat.

— Nu-i vreme prielnică, spuse tatăl.

Niciun răspuns; tânărul era cu totul cufundat în lectură; cu mişcări domoale îşi frângea pâine şi îşi sorbea laptele.

— Martin nu poate suferi să meargă la biserică, dar încă şi mai puţin îi place să dea ascultarea, spuse doamna Yorke.

— Trebuie să presupun că sunt mânat numai de răutate?

— Da, eşti.

— Mamă, *nu sunt!*

— Atunci de ce eşti mânat?

— De o sumedenie de lucruri complicate şi al căror labirint aş fi tot atât de dispus să mă grăbesc a ţi-l lămuri, pe cât aş fi dornic să mă întorc pe dos pentru a-ţi lăsa la vedere maşinăria interioară a trupului meu.

— Auziţi! auziţi de ce e în stare! strigă domnul Yorke. Trebuie să mă gândesc ce am de făcut pentru ca flăcăiaşul ăsta al meu să ajungă la bară. Natura l-a croit anume ca să-şi câştige traiul dând din gură. Hester, al treilea născut al tău trebuie numaidecât să ajungă avocat; are toate cele de trebuinţă – neobrăzare, îngâmfare, şi vorbe, vorbe, şi iar vorbe.

— Rose, te rog fii bună şi dă-mi puţină pâine, vorbi Martin cu adâncă solemnitate, seninătate şi nepăsare.

Băiatul avea de la natură un glas slab şi plângăreţ, care, în „clipele de îndărătnicie”, se auzea doar puţin mai tare decât o şoaptă femeiască; cu cât mai neclintită îi era încăpăţânarea, cu atât mai duios şi mai trist îi suna glasul. Scuturâ clopoţelul şi rugă cu blândeţe să i se aducă bocancii.

— Să ştii, Martin, stărui tatăl său, că tot drumul e acoperit de nămeţi, şi chiar un bărbat în toată firea doar cu greu l-ar putea străbate. Dar, băiete, continuă văzând că tânărul se ridică de îndată ce auzi clopotele bătând, asta e o împrejurare unde nici

prin cap nu-mi trece să mă amestec pentru a sta împotriva unui îndărătnic. Du-te neapărat la biserică. Bate un vânt necruţător, o măzăriche rece şi tăioasă, ca să nu mai vorbim de nămeţii uriaşi pe care trebuie să-i străbaţi. Du-te şi ia-i în piept, dacă asta îţi place mai mult decât să stai lângă foc.

Martin îşi puse în tăcere pelerina, fularul şi şapca, apoi, cu pas hotărât, ieşi din casă.

„Tata are mai multă judecată decât mama, hotărî el. Cum nu pot să înţeleagă femeile astea! Îşi înfig ghearele în tine, crezând că au de-a face cu o piatră lipsită de simţire.”

Ajunse devreme la biserică.

„Dacă s-o fi speriat de vremea asta (şi e o adevărată furtună de decembrie), ori dacă doamna Pryor aia n-o lasă să plece din casă şi până la urmă tot n-am s-o întâlnesc – asta m-ar supăra grozav; dar furtună sau ciclon fie, grindină ori îngheţ, *trebuie* să vină; iar dacă are minte pe potriva ochilor şi chipului, *are* să vină pentru a prinde prilejul de a mă vedea, (tot aşa cum eu sunt aici pentru a prinde prilejul s-o văd; o să vrea să afle câte ceva despre afurisitul acela de iubit al ei, la fel cum eu vreau să mai adulmec o dată acea mireasmă care cred că este esenţa vieţii – gustul existenţei ce şi-a păstrat încă tăria şi nu s-a irosit în văzduh. Aventura e faţă de lâncezeală la fel ca şampania faţă de un vin amărât.“

Privi în jur. Biserica era îngheţată şi tăcută, iar înăuntru nu se afla decât o femeie bătrână. Clopotele continuau să sune armonios, şi mereu sosea câte un alt enoriaş bătrân, luându-şi cu smerenie locul pe băncile libere, întotdeauna cei mai firavi, cei mai bătrâni şi cei mai săraci înfruntă furtunile şi greutăţile de tot felul pentru a-şi dovedi şi duce mai departe devotamentul faţă de scumpa maică biserică; în dimineaţa asta de cumpănă nu se arătă nicio familie foarte înstărită, nicio trăsură luxoasă – toate stranele capitonate şi înzestrate cu perne rămăseseră goale; numai pe băncile tari de stejar stăteau rânduiţi bătrâni cu păr cărunt şi săraci sleiţi de puteri.

— Dacă nu vine, n-o să mai am pentru ea decât dispreţ, mormăi Martin cu furie şi hotărâre.

Pălăria cu boruri largi a domnului Helstone se strecurase prin faţa bisericii. Parohul şi diaconul se aflau acum în sacristie. Clopotele conteniră, cărţile de rugăciuni erau pregătite, uşile închise – iar slujba începu; dar strana casei parohiale tot goală

rămânea; cea aşteptată nu se arătase, şi dispreţul lui Martin nu întârzie.

„Un om de nimic: Doi bani nu merită vorba ei! Ce poţi să faci cu o fiinţă ca asta?! E la fel ca toate fetele – egoistă, fără vlagă, fără credinţă!“

Cam asta era rugăciunea lui Martin.

„Nu-i ca portretul de la noi de acasă: ochii nu-i sunt mari şi plini de viaţă; n-are nasul drept, delicat, grecesc; gura nu are farmecul acela pe care am crezut eu o clipă că-l observ şi despre care îmi închipuiam c-ar fi în stare să-mi alunge necazurile când mi-aş ieşi rău din fire. La urma urmei, ce-i de capul dumneaei? Nu-i decât un fel de păpuşă, o jucărie, o slăbănoagă – adică, pe scurt, o *fată.“*

Cinicul acesta nevârstnic era atât de cufundat în gândurile lui, încât uită să se ridice din genunchi la timpul potrivit şi rămase în aceeaşi poziţie de adâncă smerenie în clipa când – după încheierea litaniei – se intonă cel dintâi imn. O asemenea întâmplare nu putea să aibă darul de a-l potoli; dimpotrivă, se ridică în picioare roşu ca focul (fiindcă era sensibil la ridicol ca o fetiţă sfioasă). Şi pentru ca lucrurile să se înrăutăţească şi mai tare, tocmai atunci se deschise din nou uşa bisericii şi o mulţime de lume pătrunse înăuntru. Pâş, pâş, piş, făceau pe podele picioarele noilor sosiţi. Erau elevii şcolii duminicale. După cum era obiceiul la Briarfield, iarna copiii stăteau într-o încăpere încălzită şi veneau în biserică abia cu puţin înainte de împărtăşanie şi de predică.

Întâi şi întâi fură rânduiţi cei mici, iar la sfârşit, după ce băieţii şi fetele îşi ocupară cu toţii locurile ştiute - când se înalţă puternic glasul orgii, apoi corul şi toţi credincioşii se ridicară în picioare intonând un cântec pios - pătrunse în lăcaşul de închinăciune şi un grup de femei tinere care încheiau procesiunea. După ce se încredinţă că elevii ei se aflau fiecare la locul cuvenit, profesoara trecu în strana casei parohiale. Pelerina cenuşie de croială franţuzească şi mica bonetă de vidră îi erau cunoscute lui Martin; alcătuiau tocmai îmbrăcămintea după vederea căreia îi tânjiseră ochii. Domnişoara Helstone nu îngăduise furtunii să-i stea stavilă în cale; până la urmă tot ajunsese la biserică. Se vede treaba că Martin îşi exprima mulţumirea comunicând-o în şoaptă cărţii de rugăciuni; oricum, în ea îşi ascunse faţa vreo câteva minute.

Mulţumit sau nu în clipa aceea, până la sfârşitul predicii avu timp destul să se supere iarăşi tare rău pe domnişoara Helstone; nu se uitase înspre el nici o singură dată, sau cel puţin nu fusese el îndeajuns de norocos ca să-i întâlnească privirea.

„Dacă nu mă bagă în seamă – îşi spuse Martin - dacă îmi dovedeşte că nu-şi îndreaptă niciun gând către mine, o să-mi fac despre ea cea mai proastă, cea mai detestabilă părere. Nici nu s-ar putea găsi pe lume ceva mai vrednic de dispreţ decât să fi venit până aici de hazul puştilor ăstora prostănaci şi nu pentru mine sau pentru deşiratul acela de Moore.“

În cele din urmă predica luă sfârşit; preotul rosti binecuvântarea; credincioşii ieşiră din biserică; dar ea nu se apropiase nici cu un pas de Martin.

Şi acum, pornind spre casă, bietul băiat vedea într-adevăr că măzărichea îi înţeapă obrajii şi vântul dinspre răsărit e îngheţat şi taie ca briciul.

Calea cea mai scurtă ducea peste câmp şi era un drum cam primejdios, fiind neumblat; dar n-avea importanţă; pe acolo apucă. Lângă cel de al doilea pârleaz se afla un pâlc de copaci. Oare umbrelă să fie ce zărea zăbovind sub ei? Da, umbrelă era, şi ţinută cu greu împotriva vântului, iar dincolo de ea flutura o pelerină de croială franţuzească. Martin zâmbi răutăcios în vreme ce păşea pe coasta înclinată şi alunecoasă, la fel de înşelătoare pentru picior ca şi un povârniş din preajma vârfului Etnei.

Pe chip i se ivi o expresie întru totul unică, atunci când ajunse la pârleaz şi se aşeză cu nepăsare pe el, deschizând astfel o discuţie care, dacă ar fi fost după voia lui, ar fi putut să nu se mai sfârşească niciodată.

— Cred că ar fi mai bine să facem un târg: să mă schimbi cu doamna Pryor.

— Nu eram sigură c-o să apuci pe drumul ăsta, Martin, dar mi-am zis că merită să încerc. Acolo, în biserică ori în curtea bisericii, nu se poate sta de vorbă în tihnă.

— Cazi la învoială? Dă-i-o pe doamna Pryor maică-mi şi ia-mă pe mine în locul ei, vrei?

— Nu înţeleg nimic! Ce te-a apucat cu doamna Pryor?

— Îi spui „mamă“, nu-i aşa?

— Păi *este* mama mea.

— Nu se poate – sau e o mamă mult prea lăsătoare, mult prea

puţin grijulie. Eu ţi-aş fi o mamă de o sută de ori mai bună. Poţi să râzi *în voie;* n-am nimic împotrivă să te văd râzând; să-ţi văd dinţii. Nu pot să sufăr dinţii urâţi; dar ai tăi sunt la fel de minunaţi, ca un şirag de mărgăritare, un şirag de mărgăritare care toate sunt tare frumoase, bine potrivite, încântător îmbinate.

— Martin, ce-i cu tine? Eu credeam că bărbaţii din familia Yorke nu fac niciodată complimente.

— Nici n-au făcut până la generaţia de acum. Am însă impresia că sunt menit să aduc pe lume o nouă specie din neamul Yorke. Mi s-a cam acrit cu strămoşii ăştia ai mei; îi ştim din urmă cu vreo patru generaţii – poveşti despre Hiram, care a fost feciorul lui Hiram, care a fost feciorul lui Samuel, care a fost feciorul lui John, care a fost feciorul lui Zerubbabel Yorke. Toţi, de la Zerubbabel şi până la ultimul Hiram, au fost la fel cum ştii că e tata. Înainte de asta a fost un Godfrey, al cărui portret îl avem şi e acum în camera unde stă Moore. Seamănă cu mine. Despre firea lui nu ştim nimic, dar sunt convins că a fost altfel decât urmaşii lui. Are păr lung, ondulat şi negru la culcare; e îmbrăcat îngrijit şi cu distincţie. Şi de vreme ce am spus că seamănă cu mine, nu mai e nevoie să spun că era şi frumos.

— Tu nu eşti frumos, Martin.

— Nu. Dar mai aşteaptă puţin, mai lasă-mă o vreme. De astăzi înainte am de gând să mă cultiv, să mă şlefuiesc – şi-atunci o să vedem noi.

— Martin, eşti un băieţandru tare ciudat, tare greu de înţeles. Dar să nu-ţi închipui c-o să fi vreodată frumos. N-ai cum.

— Am să încerc. Dar vorbeam despre doamna Pryor; trebuie să fie cea mai nepăsătoare mamă din lume ca să-şi lase de bună voie fata să iasă pe o vreme ca asta. Maică-mea s-a înfuriat la culme când a auzit că vreau să plec la biserică; era să arunce cu mătura după mine.

— Şi mama a fost foarte îngrijorată, iar mie mi-e teamă că am fost cam îndărătnică. Trebuia să plec.

— Ca să te întâlneşti cu mine?

— Întocmai; numai la asta mă gândeam. Mi-era tare teamă că din pricina ninsorii n-ai să mai vii şi nici nu ştii cât de fericită am fost când te-am văzut singur în stranã.

— *Eu* am venit ca să-mi fac datoria şi să dau exemplu întregii parohii. Şi va să zică ai fost îndărătnică, da? Mi-ar plăcea şi mie

să văd cum te încăpăţânezi, zău că mi-ar plăcea. Dacă ai fi sub puterea mea, crezi că n-aş şti să te fac să asculţi? Dă-mi mie umbrela.

— Nu pot să mai stau nici două minute – la noi trebuie să fie masa gata.

— Şi la noi la fel; duminica ni se dă totdeauna mâncare caldă la prânz. Astăzi avem gâscă la cuptor, plăcintă cu mere şi budincă de orez. De fiecare dată fac eu ce fac şi aflu lista de bucate. Astea toate îmi plac la nebunie, dar dacă vrei tu, mă sacrific.

— Noi avem mâncare rece. Unchiul meu nu îngăduie să ne trudim prea mult în zi de sărbătoare. Oricum, neapărat trebuie să mă întorc – altminteri nu mai e linişte în casă.

— Nici la Briarmains n-are să fie, de asta nu te îndoi. Parcă îl şi aud pe tata cum trimite vechilul şi încă cinci oameni să caute fiecare în câte o parte trupul fiului risipitor înlemnit în zăpadă şi pe mama căindu-se de câte rele mi-a făcut şi cum m-a silit să fug de acasă.

— Martin, ce face domnul Moore?

— De *asta* ai venit – doar ca să întrebi de Moore?

— Hai, spune-mi repede.

— Lua-l-ar să-l ia! N-o duce mai rău. Dar e tot aşa de asuprit, închis în colivie şi ţinut în izolare. Au de gând ori să-l tâmpească, ori să-l scoată din minţi şi pe urmă să-l declare iresponsabil. Horsfall îl lasă să moară de foame – ai văzut ce slab e.

— În ziua aceea ai fost un băiat foarte bun, Martin.

— În care zi? Totdeauna sunt bun – un adevărat model.

— Când ai să mai fii la fel de bun?

— Văd eu încotro baţi; dar n-o să obţii nimic de la mine, oricât m-ai linguşi, eu nu scot castanele din foc pentru alţii.

— Dar trebuie neapărat – e doar un lucru drept şi folositor.

— Cam abuzezi! Să nu uiţi că ce am făcut până acum am făcut doar din propria mea bunăvoinţă.

— Şi-ai să mai faci.

— Ba n-am să mai fac. Am avut prea multă bătaie de cap şi mie îmi place să fiu liniştit.

— Martin, dar domnul Moore vrea să mă vadă. Şi eu vreau să-l văd pe el.

— Cam aşa aş zice (cu răceală).

— E o mare răutate din partea mamei tale că-l ţine despărţit

de prieteni.

— Spune-i-o ei.

— Chiar şi de rude.

— Du-te şi cere-i socoteală.

— Ştii bine că n-ar sluji la nimic. Dar eu n-am să mă las. Am să-l văd. Iar dacă tu nu vrei să mă ajuţi, am să-l văd şi fără ajutorul tău.

— Aşa să faci. Nimic pe lume nu-i mai de preţ decât să nu depinzi de nimeni şi să te bizui pe propriile tale forţe.

— Acum n-am vreme să stau la discuţii cu tine, dar găsesc că eşti foarte enervant. La revedere.

Şi plecă imediat, cu umbrela închisă, fiindcă altminteri n-ar fi putut s-o ducă împotriva vântului.

„Nu-i deloc fără vlagă; nu-i deloc superficială, îşi zise Martin. Are să-mi facă plăcere s-o urmăresc şi să văd cum se descurcă fără ajutor. Dacă furtuna ce se revarsă peste câmpii n-ar fi de zăpadă ci de flăcări, tot la fel ar străbate-o ca să poată sta cinci minute de vorbă cu acest Moore. Ei, acum zic şi eu că am avut o dimineaţă straşnică. Dezamăgirile au trecut destul de repede, iar temerile şi accesele de supărare n-au făcut decât ca discuţia asta scurtă să fie încă şi mai agreabilă atunci când, în cele din urmă, a avut loc. Credea că o să mă înduplece numaidecât cu vorbe mieroase, dar asta n-are să izbutească de la prima încercare; va trebui să încerce iar şi iar şi iar. Mi-ar plăcea grozav s-o văd că se chinuie – s-o fac să plângă. Vreau să aflu cât de departe e în stare să meargă, ce o ajută puterile să facă şi până unde o ţine curajul, atunci când vrea să obţină un lucru. Pare ciudat şi pentru mine e ceva cu totul neaşteptat să văd că o fiinţă omenească e capabilă să se gândească atât de mult la o alta, aşa cum se gândeşte fata asta la Moore. Dar a venit vremea să mă întorc şi eu acasă – după cât mi-e de foame ştiu că e ora prânzului. Ce-o să mai înfulec din gâsca aia! Şi să vedem noi cine capătă astăzi bucata cea mai mare de plăcintă cu mere: Matthew sau eu?“

CAPITOLUL XXXV

În care lucrurile înaintează, dar nu prea mult

Martin îşi făcuse bine socotelile şi pentru propria-i desfătare pusese la punct un plan întocmit cu dibăcie; se întâmplă însă adesea ca oameni mai vârstnici şi mai înţelepţi decât el să vadă cum planurile alcătuite cu cea mai mare iscusinţă sunt aruncate în nefiinţă de mătura năzuroasă a Sorţii – această cruntă menajeră ale cărei braţe roşii nimeni nu le poate stăpâni. De data asta mătura fusese făcută din fibrele tari ale scopurilor neabătute pe care le urmărea Moore şi legate strâns laolaltă cu propria-i voinţă. Îşi adunase acum puterile şi opunea o neobişnuită rezistenţă faţă de doamna Horsfall. În fiecare dimineaţă o uluia pe biata matroană cu noi lucruri de mirare. Mai întâi o eliberă de îndatoririle de valet – avea să se îmbrace singur; pe urmă refuză cafeaua pe care i-o aducea dimineaţa în cameră – avea să ia micul dejun împreună cu familia; în cele din urmă îi interzise să mai intre în camera lui. În aceeaşi zi, însoţit de protestele vehemente ale tuturor femeilor din casă, ieşi în aer liber. În dimineaţa următoare se duse după domnul Yorke până la clădirea administraţiei şi-l rugă să trimită pe cineva să-i aducă o trăsură de la hanul Casa roşie, întrucât hotărâse, spunea, să se întoarcă la el, la Hollow, chiar în acea după-amiază. În loc să-i stea împotrivă, domnul Yorke îl ajută şi îl îmboldi. Trimise numaidecât după trăsură, trecând peste vorbele doamnei Yorke care dădea asigurări că asta înseamnă moarte curată. Veni trăsura. Nefiind dornic de vorbe, puse punga să-şi facă datoria în locul limbii, aşa că îşi exprimă recunoştinţa faţă de slujitori şi faţă de doamna Horsfall prin zornăit de monede. Persoana pomenită la urmă încuviinţă şi înţelese întru totul acest limbaj; el făcu sa dispară orice neînţelegeri din trecut. Sora şi pacientul se despărţiră cei mai buni prieteni din lume.

După ce vizită şi mulţumi pe deplin bucătăria, Moore trecu în salon; trebuia s-o potolească pe doamna Yorke, treabă nu chiar tot atât de uşoară ca liniştirea slujnicelor doamnei. Dânsa şedea cufundată în tăcere mânioasă şi toate gândurile îi erau închinate celor mai triste reflecţii cu privire la nerecunoştinţa omenească. Moore se apropie şi se aplecă asupră-i, obligând-o să-şi înalţe privirile fie şi numai pentru a-l pofti „să lipsească din ochii ei“. Trăsăturile lui palide şi vlăguite îşi păstrau încă frumuseţea; în

ochii duşi în fundul capului încă mai sclipeau ardoarea şi un fel de dulceaţă – căci zâmbea.

— Rămâneţi cu bine! zise, şi în vremea asta zâmbetul îi licări şi se şterse.

Acum nu mai avea acea stăpânire de fier asupra propriilor simţăminte; în starea lui de slăbiciune, cea mai uşoară emoţie le făcea să iasă la iveală.

— Şi de ce vrei să ne părăseşti? îl întrebă doamna Yorke. Noi te-am ţine aici şi am fi în stare să facem pentru dumneata tot ce se poate face pe lumea asta, dacă ai vrea să rămâi doar până te mai întremezi puţin.

— Rămâneţi cu bine! repetă Moore, apoi adăugă: Aţi fost pentru mine ca o adevărată mamă; fiţi bună şi îmbrăţişaţi-l pe fiul dumneavoastră cel încăpăţânat.

Ca străin ce era, îi oferi întâi un obraz, apoi pe celălalt. Şi doamna Yorke îl sărută.

— Ce de necazuri şi câte griji v-am pricinuit! murmură mai departe Moore.

— Cel mai mare necaz acuma ni-l faci, tinere căpăţânos! fu răspunsul. Mă întreb cine are să-ţi poarte de grijă acolo, la Hollow's Cottage. La treburi dintr-astea sora dumitale Hortense nu se pricepe mai mult decât un copil.

— Mulţumesc lui Dumnezeu! Am avut la îngrijiri câte să-mi ajungă pentru toată viaţa.

Atunci apărură fetele: Jessy plângea, Rose era liniştită, dar încruntată. Moore le conduse în hol ca să le liniştească, să le mângâie şi să le sărute. Ştia că firea mamei lor nu putea îngădui ca vreo altă fiinţă vie, în afară de ea însăşi, să fie mângâiată; s-ar fi supărat şi dacă l-ar fi văzut mângâind un pisoi de faţă cu ea.

Când Moore se urcă în trăsură, băieţii se aflau prin preajmă, dar de la ei nu îşi luă rămas bun; domnului Yorke îi spuse doar:

— În sfârşit, ai scăpat de mine. Împuşcătura aceea ţi-a adus nenoroc, Yorke; ţi-a transformat Briarmains-ul în spital. Vino cât mai curând pe la mine, la vilă.

Ridică geamul şi trăsura porni. Peste o jumătate de oră coborî la portiţa propriei lui grădini. După ce plăti birjarului şi dădu drumul trăsurii, rămase o vreme rezemat de portiţă, şi ca să se odihnească şi ca să stea puţin pe gânduri.

„Acum şase luni am ieşit pe portiţa asta, îşi spuse, un om

mândru, mânios şi dezamăgit; mă întorc mai trist şi mai înţelept; destul de slăbit, dar nu îngrijorat. Împrejurul meu e o lume rece şi cenuşie, dar liniştită – o lume în care nu pot nutri decât puţine nădejdi, dar nici n-am a mă teme de ceva. Orice înrobitoare teamă de încurcături m-a părăsit pentru totdeauna; vie peste mine şi cel mai crunt dintre rele, pot să muncesc, aşa cum face Joe Scott, şi să-mi câştig un trai onorabil; într-o astfel de soartă mai văd încă greutăţi, dar niciun fel de înjosire. Mai înainte, ruina financiară mi se părea totuna cu dezonoarea personală. Acum nu mai consider lucrurile aşa; cunosc deosebirea. Ruina *este* un rău, dar un rău pe care sunt pregătit să-l înfrunt; cunosc ziua când se va produce, fiindcă mi-am făcut socotelile. O mai pot amâna şase luni – niciun ceas mai mult. Dacă până atunci lucrurile se schimbă, ceea ce nu pare probabil; dacă opreliştile ce încătuşează astăzi negoţul şi par de neclintit ar mai slăbi (acesta fiind dintre toate lucrul cel mai puţin probabil) – încă aş mai putea birui în lupta asta atât de lungă – şi aş putea – Doamne Dumnezeule! ce n-aş putea face! Dar gândul ăsta e un fel de nebunie şi eu trebuie să privesc situaţia cu ochi lucizi. Ruina are să vină, are să se înverşuneze cu toporul împotriva rădăcinilor averii mele şi are să le reteze. Am să iau un copăcel tânăr, am să trec oceanul şi am să-l plantez în pădurile Americii. Louis are să meargă cu mine. Şi nimeni altcineva în afară de Louis? Nu ştiu ce să zic – n-am dreptul să întreb.“

Intră în casă.

Era după-amiază, cam în preajma înserării – o înserare fără lună şi fără stele; căci, deşi prins cu tărie într-un îngheţ întunecos şi uscat, cerul rămânea acoperit de o mască de nori aspri şi neclintiţi. Pârâiaşul îngheţase şi el şi o linişte deplină stăpânea peste vâlcea; în casă se făcuse aproape întuneric. Sarah aprinsese în salon un foc zdravăn, iar acum pregătea ceaiul în bucătărie.

— Hortense, spuse Moore după ce sora sa se repezise să-l ajute să-şi scoată pelerina, îmi pare bine că m-am întors acasă.

Domnişoara Moore nu sesiză noutatea extraordinară a acestei expresii pornite de pe buzele lui Robert, care niciodată până atunci nu spusese că vila e casa lui şi se simţise mai degrabă stânjenit decât apărat de proporţiile ei modeste. Oricum, indiferent de sursa bucuriei lui, Hortensei îi făcea plăcere şi o

recunoscu deschis.

Robert se aşează, dar curând se ridică iar în picioare; se duse la fereastră, se reîntoarse lângă foc.

— Hortense!

— *Mon frère*?[1]

— Salonul ăsta mic al nostru arată foarte curăţel şi plăcut; nu ştiu, parcă ar avea o strălucire deosebită.

— Ai dreptate, frăţioare dragă; cât ai lipsit tu am făcut curăţenie şi am dereticat cu grijă toată locuinţa.

— Ştii, Hortense, cred că în această primă zi de după întoarcerea mea acasă ar trebui să inviţi la ceai vreun prieten ori vreo cunoştinţă; chiar şi numai ca să vadă cât de proaspăt şi dichisit ai făcut tu să arate micul nostru cămin.

— Ai dreptate, frate dragă. Dacă n-ar fi aşa de târziu i-aş putea trimite vorbă domnişoarei Mann.

— Ai putea, numai că e într-adevăr prea târziu ca s-o deranjezi pe femeia asta de treabă, şi e şi cam frig pentru ea să iasă din casă.

— Cum te gândeşti tu la toate, Gérard dragă! Trebuie să lăsăm totul pentru altă zi.

— Aş vrea să vină cineva chiar astăzi, surioară dragă. Un oaspete liniştit care să nu ne obosească nici pe tine, nici pe mine.

— Domnişoara Ainley?

— Se spune că e o fiinţă tare plăcută şi aşezată, numai că locuieşte foarte departe. Spune-i lui Harry Scott să se repeadă până la casa parohială şi s-o roage din partea ta pe Caroline Helstone să vină şi să petreceţi seara împreună.

— Dragul meu, n-ar fi mai bine să lăsăm pe mâine?

— Aş ţine mult să ne vadă locuinţa chiar aşa cum arată ea în clipa de faţă; curăţenia strălucitoare şi bunul gust, vădit de fiece amănunt îţi fac o cinste deosebită.

— I-ar putea fi şi ei de folos, fiindcă ar avea ce să înveţe.

— I-ar putea şi trebuie să-i fie de folos. Să vină încoace.

Robert se şi duse în bucătărie.

— Sarah, te rog amână ceaiul cu o jumătate de oră.

Apoi îi spuse să-l trimită pe Harry Scott la casa parohială şi îi dădu un bileţel împăturit, pe care mâzgălise cu creionul câteva cuvinte şi scrisese ca adresă: „Domnişoarei Helstone”.

---

[1] Ce-i, frate? (fr.).

Abia avusese Sarah timp să înceapă a se neliniști de soarta feliilor de pâine prăjită, când mesagerul se şi întoarse, iar împreună cu el sosi şi musafirul aşteptat.

Caroline intră prin bucătărie, urcă domol pe scara de serviciu ca să-şi scoată boneta şi haina îmblănită, apoi coborî la fel de liniştită, cu frumosul ei păr pieptănat îngrijit, cu rochia de lână şi gulerul drăguţ fără cută şi fără pată şi ţinând în mână micuţul ei coş de lucru. Zăbovi puţin să schimbe câteva cuvinte amabile cu Sarah, să admire noua pisicuţă ca de baga ce se tolănise lângă vatra bucătăriei şi să stea de vorbă cu canarul pe care o bruscă izbucnire a focului îl făcuse să tresară pe stinghia lui. După aceea se îndreptă spre salon.

Saluturile duioase, caldele cuvinte de bun sosit fură schimbate pe tonul calm şi senin potrivit cu întâlnirile dintre veri; o senzaţie de tihnă şi mulţumire, discretă şi gingaşă ca un parfum, se răspândi în cameră; lampa de curând aprinsă îşi revărsa din plin lumina; tava şi ceainicul fură aduse la masă.

— Îmi pare bine că m-am întors acasă, repetă domnul Moore.

Se adunară în jurul mesei. De vorbit, vorbea mai mult Hortense. O felicită pe Caroline pentru progresele vădite în ce priveşte sănătatea; băgă de seamă că îşi recăpătase culorile şi rotunjimea obrajilor. Şi era adevărat. Schimbările petrecute în înfăţişarea domnişoarei Helstone erau uşor de observat; tot ce avea legătură cu ea părea plin de voie bună; mâhnirea, teama, deznădejdea dispăruseră. Nu mai arăta nici istovită, nici deprimată, nici tristă şi nici obosită, ci ca un om care gustase din tonicul mulţumirii sufleteşti şi se înălţase pe aripile speranţei.

După ceai, Hortense urcă la etaj. În ultima lună nu mai scotocise deloc prin sertare, şi dorinţa de a se consacra acestei îndeletniciri devenise irezistibilă. În absenţa ei, iniţiativa discuţiei trecu în seama Carolinei, şi o folosi cu îndemânare, ajungând la tonul de conversaţie cel mai potrivit cu putinţă. O plăcută uşurinţă şi eleganţă în alegerea cuvintelor parcă împrumuta prospeţimi nebănuite unor subiecte de mult cunoscute şi dezbătute; o nouă muzicalitate în glasul totdeauna catifelat îl surprinse agreabil şi îl cuceri pe nesimţite pe ascultător; anumite umbre şi lumini ivite în expresia chipului înzestrau trăsăturile tinereşti cu tărie de caracter şi le înviorau cu pasiune.

— Caroline, arăţi de parcă ai fi aflat de curând veşti foarte îmbucurătoare, îi spuse Moore după ce o cercetă atent vreme de câteva minute.

— Serios?

— În seara asta am trimis după tine ca să-mi pot recăpăta buna dispoziţie; şi văd că reuşeşti să-mi redai această bună dispoziţie în măsură mai mare decât mă aşteptasem.

— Mă bucur foarte mult. Şi *chiar* izbutesc să te fac să te simţi bine?

— Eşti radioasă, te mişti cu vioiciune, şi parcă n-ai vorbi, ci ai cânta.

— Sunt tare bucuroasă că mă aflu din nou aici.

— E într-adevăr plăcut, simt şi eu acelaşi lucru. Şi e o bucurie să-ţi văd din nou sănătatea în obraji şi speranţa în priviri, Cary. Dar de unde vine speranţa asta şi de unde pornesc razele de soare ce îţi învăluie întreaga fiinţă?

— În primul rând: din fericirea de a o avea pe mama. O iubesc tare mult şi dânsa mă iubeşte la fel. M-a îngrijit multă vreme şi cu multă duioşie; iar acum, după ce îngrijirile ei mi-au redat sănătatea, pot să stau cu ea şi să mă ocup de ea în toate zilele, de dimineaţă până seara. Îmi spun că e rândul meu să-i port de grijă, şi chiar că *am grijă* de dânsa; îi sunt slujnică tot aşa cum îi sunt şi copil. Şi îmi place mult... ai râde dacă ai şti cât de mult îmi place să-i fac rochii şi să cos pentru ea. E atât de drăguţă acum, Robert; n-o mai las să se îmbrace ca pe vremea bunicii. Şi în afară de asta, e o încântare să stai de vorbă cu ea – e plină de înţelepciune; are o judecată sănătoasă; ştie o mulţime de lucruri şi are o întreagă comoară de remarci interesante adunate de-a lungul timpului de ascuţita ei putere de pătrundere. Cu fiecare zi petrecută alături de ea ajung să o îndrăgesc şi mai mult, să-i port stimă şi mai adâncă, s-o iubesc cu tot mai multă căldură.

— Atunci, *asta* e în primul rând, Cary; vorbeşti cu atâta înfocare despre „mămica“, încât este de ajuns ca să te facă gelos pe bătrâna doamnă.

— Nu-i bătrână, Robert.

— Atunci pe tânăra doamnă.

— Nu ţine să treacă drept tânără.

— Bine – să zicem doar doamnă. Dar ai spus că dragostea mamei e lucrul care te face *în primul rând* fericită; prin urmare trebuie să mai fie şi altceva.

— Mă bucur că te-ai făcut bine.
— Şi altceva?
— Mă bucur că suntem prieteni.
— Tu şi cu mine?
— Da. Într-o vreme am crezut că niciodată n-o să fim.
— Ascultă, Cary. Într-o bună zi am să-ţi spun despre mine ceva ce nu-mi face deloc cinste şi, prin urmare, n-are să-ţi placă.
— Vai – nu! Nu pot îndura să gândesc lucruri rele despre tine.
— Iar eu nu pot îndura să ai despre mine păreri mai bune decât acelea pe care le merit.
— Bine, dar să ştii că pe jumătate îţi cunosc „taina“; ba, de fapt, cred că o cunosc chiar în întregime.
— N-o cunoşti.
— Eu cred că da.
— În afară de mine la cine se mai referă?
Se îmbujoră la faţă; şovăi; rămase tăcută.
— Spune, Cary! De cine mai e legată?
Caroline încercă să îngâne un nume, dar nu reuşi.
— Hai, spune-mi. În afară de noi nu mai e nimeni de faţă. Fii sinceră.
— Şi dacă greşesc.
— Am să te iert. Hai, Cary, spune în şoaptă.
Îşi aplecă urechea aproape de buzele ei. Totuşi Caroline nu încerca, sau nu putea rosti limpede cuvintele aşteptate. Văzând însă că Moore nu renunţă şi e hotărât să audă răspunsul, în cele din urmă şopti:
— Acum vreo săptămână, domnişoara Keeldar a petrecut o zi la casa parohială. Pe urmă s-a lăsat o seară de iarnă aspră, aşa că ne-am străduit şi am convins-o să rămână la noi peste noapte.
— Şi pe urmă ea te-a ajutat să-ţi ondulezi părul.
— De unde ştii treaba asta?
— După aceea v-aţi aşezat la taifas, iar ea ţi-a spus…
— Nu în vremea cât ne ocupam cu ondulatul părului, aşa că nu ştii chiar atât de multe cum crezi. Dealtminteri, nici nu mi-a spus.
— Până la urmă aţi dormit împreună?
— În aceeaşi cameră şi în acelaşi pat. Dar de dormit nu prea am dormit; am stat de vorbă toată noaptea.
— Aş pune capul că aşa aţi făcut! Şi pe urmă totul a ieşit la

iveală – *tant pis*[1]. Numai că aş fi preferat să auzi de la mine toată povestea.

— Greşeşti cu desăvârşire. Nu mi-a spus lucrurile pe care le bănuieşti tu; nu e ea omul în stare să discute despre asemenea treburi. Totuşi am putut înţelege câte ceva din ce mi-a spus, am mai adunat altele de prin zvonuri, iar restul l-am adăugat din instinct.

— Dar dacă nu ţi-a spus că am vrut să mă însor cu ea din pricina averii, că m-a respins cu indignare şi dispreţ (nu e cazul nici să tresari şi nici să roşeşti; nici nu-i nevoie să-ţi înţepi cu acul degetele tremurătoare; ăsta e adevărul adevărat, fie că-ţi place, fie că nu) - dacă nu la lucrurile astea s-au referit augustele ei mărturisiri, atunci la ce s-au referit? Singură ai spus că aţi stat de vorbă toată noaptea. Despre ce?

— Despre lucruri pe care până atunci niciodată nu le discutasem pe îndelete, deşi suntem prietene intime. Doar nu cumva te aştepţi că am să-ţi spun şi ţie?

— Da, da, Cary… vreau să-mi spui şi mie. Tu singura ai afirmat că suntem prieteni, iar prietenii totdeauna trebuie să-şi deschidă inima unul faţă de celălalt.

— Şi eşti sigur că n-o să povesteşti nimănui?

— Absolut sigur.

— Nici lui Louis?

— Nici măcar lui Louis. Când l-au interesat vreodată pe Louis tainele domnişoarelor?

— Robert… Shirley e o fiinţă ciudată şi mărinimoasă.

Da, eu aş îndrăzni să spun că în firea ei există probabil şi părţi stranii şi părţi minunate.

— De multe ori am văzut-o ezitând să-şi dea pe faţă sentimentele; dar când acestea încep să izbucnească, să curgă ca un râu, să-ţi alunece bogate şi puternice prin faţa ochilor – când aproape au scăpat de sub stăpânirea ei – stai şi priveşti, te minunezi, admiri şi – cred eu - o iubeşti şi mai mult.

— Ai văzut tu spectacolul ăsta?

— Da. În puterea nopţii. Când întreaga casă stătea cufundată în tăcere, stelele străluceau pe cer şi îngheţatele licăriri ale zăpezii dansau prin camera noastră – atunci am văzut inima bunei noastre Shirley.

— Adâncul inimii? Crezi că te-a lăsat să priveşti acolo?

---

[1] Nu-i nimic (fr.).

— Adâncul inimii.

— Şi cum arăta?

— Ca un altar – fiindcă era sfânt; ca zăpada – fiindcă era imaculat; ca o flacără – fiindcă era fierbinte, şi ca moartea de neînduplecat.

— E în stare să iubească? Asta să-mi spui.

— Tu ce crezi?

— Încă n-a iubit pe nimeni din câţi au iubit-o pe ea.

— Şi cine-s cei care au iubit-o pe ea?

Robert înfăţişă un şir de nume şi încheie cu Sir Philip Nunnely.

— Dintre cei spuşi de tine n-a iubit pe nimeni.

— Şi totuşi câţiva dintre ei erau demni de dragostea unei femei.

— Erau demni să fie iubiţi de anumite femei. Dar nu de Shirley.

— E în asemenea măsură mai bună decât alte femei.

— E o fiinţă cu totul aparte şi mai primejdioasă dacă e vorba s-o iei de nevastă – cu pripeală.

— Asta pot să-mi închipui şi eu.

— A vorbit despre tine -

— Ehei! Da? Parcă spuneai că nu.

— N-a vorbit în felul în care îţi închipui; dar am întrebat-o şi aproape am silit-o să-mi spună ce crede despre tine, sau mai bine zis ce simţăminte nutreşte faţă de tine. Voiam să aflu – de multă vreme eram dornică să ştiu.

— Şi eu la fel; dar să auzim. Are o părere proastă - fără îndoială că mă dispreţuieşte, nu-i aşa?

— Are despre tine aproape cele mai bune păreri pe care le poate avea o femeie despre un bărbat. Ştii cu câtă elocinţă poate să vorbească; încă şi în clipa de faţă mai am în minte felul strălucit în care se exprima când vorbea despre tine.

— Şi în ce priveşte sentimentele?

— Până când ai ofensat-o (mi-a spus că o ofensaseşi, dar n-a vrut să-mi spună cum anume), simţea pentru dumneata tot ce simte o soră faţă de un frate pe care îl şi iubeşte şi de care e şi mândră.

— N-am s-o mai jignesc niciodată, Cary, fiindcă jignirea aceea s-a întors împotriva mea cu o putere ce m-a făcut să mă clatin pe picioare; dar comparaţia cu raporturile dintre un frate şi o soră nu-i decât o prostie; e prea bogată şi prea mândră ca să

poată nutri faţă de mine sentimente fraterne.

— Tu n-o cunoşti, Robert. Şi uneori îmi vine *acum* să cred (fiindcă mai înainte am avut alte păreri) că nici n-o poţi cunoaşte; tu şi ea nu sunteţi construiţi aşa ca să vă puteţi înţelege cu adevărat unul pe celălalt.

— S-ar putea să ai dreptate. De stimat o stimez, ba chiar o admir; şi totuşi impresiile mele despre ea sunt aspre, necruţătoare. Eu cred, de pildă, că nu e capabilă să iubească.

— Shirley nu e în stare să iubească!

— Că niciodată n-are să se mărite. N-o văd dispusa să-şi sacrifice o părticică din mândrie, să-şi mai slăbească autoritatea şi să-şi împartă averea.

— Shirley te-a rănit în amorul tău propriu.

— Da, aşa este, deşi n-am încercat pentru ea nicio umbră de tandreţe şi nicio licărire de pasiune.

— În cazul ăsta, Robert, a fost un gest foarte urât din partea ta să vrei să te însori cu ea.

— Şi foarte josnic, micul meu îndrumător moral, frumoasa mea preoteasă. În viaţa mea n-am vrut vreodată s-o sărut pe domnişoara Keeldar, deşi are buze splendide, purpurii şi pline ca cireşile coapte; sau, dacă am dorit cumva, a fost vorba doar de simpla dorinţă a ochiului.

— Acuma încep să mă îndoiesc dacă spui sau nu adevărul: cireşile sau strugurii sunt acri – „atârnă prea sus“.

— Are o siluetă frumoasă, un chip frumos, păr splendid – îi recunosc toate farmecele şi nu-l simt pe niciunul, sau le simt într-un fel pentru care ea n-ar putea să aibă decât dispreţ. Cred că am fost într-adevăr ispitit doar de învelişul strălucitor al momelii. Caroline, ce personaj nobil e Robert al tău – măreţ, bun, dezinteresat şi, pe urmă, atât de curat la suflet!

— Dar nu şi fără defecte. A făcut o dată o mare gafă, şi de acum încolo n-o să mai pomenim niciodată de ea.

— Şi nici n-o să ne mai gândim la ea, Cary? Şi n-o să-l dispreţuim în adâncul inimii noastre duioase, dar drepte, miloase, dar cinstite?

— Niciodată! Ne vom aduce aminte că oricând cu aceeaşi măsură cu care vom măsura vom fi şi noi cântăriţi, iar atunci dispreţul va fugi de lângă noi şi va rămâne numai afecţiunea.

— Ceea ce nu va fi de ajuns, trebuie să te previn. Într-o bună zi are să fie nevoie de ceva mai presus de afecţiune – ceva mult

mai puternic, mai dulce, mai cald. Există acel lucru şi poate fi şi el oferit?

Caroline era emoţionată – teribil de emoţionată. Atunci Moore îi spuse cu glas liniştitor:

— Linişteşte-te, Lina. Nu am de gând, fiindcă nu am dreptul, să-ţi tulbur gândurile nici acum şi nici câteva luni de aci înainte. Nu te uita la mine ca şi cum te-ai pregăti să pleci; n-o să mai facem niciun fel de aluzii tulburătoare şi o să punem capăt pălăvrăgelii. Nu mai tremura; uită-te la chipul meu şi vezi ce biată fantomă slabă, palidă şi tristă am ajuns – mult mai demnă de milă decât de admiraţie.

Caroline îl privea sfioasă, nu-i putu susţine privirea şi pe când cobora ochii spuse:

— Aşa palid cum eşti, rămâi demn de admiraţie.

— Dar să ne întoarcem la Shirley, continuă Moore. Tu crezi că există sorţi să se mărite vreodată?

— E îndrăgostită.

— Aşa… platonic… teoretic… fleacuri dintr-astea!

— Iubeşte aşa cum înţeleg eu dragostea: din toată inima.

— Ţi-a spus ea?

— Nu pot afirma că mi-a spus aşa. Nu mi-a făcut o mărturisire în care să spună „iubesc pe cutare sau pe cutare“; asemenea vorbe nu s-au desprins niciodată de pe buzele ei.

— Ştiam eu.

— Dar sentimentul şi-a croit drum împotriva voinţei sale şi eu l-am văzut. A vorbit despre un anumit bărbat cu o încordare ce nu poate fi greşit interpretată; chiar şi numai glasul era o mărturie pe deplin convingătoare. După ce i-am smuls părerea despre tine, i-am cerut să-mi spună şi ce crede despre – despre o altă persoană cu privire la care mi se părea mie că ar exista unele indicii, deşi dintre cele mai încurcate şi mai derutante ce s-ar putea găsi pe lume. Eram *hotărâtă* s-o fac să vorbească; am zgâlţâit-o, am cicălit-o, am ciupit-o de degete de câte ori încerca să mă ducă de nas şi să scape cu ironii şi glume, în felul acela al ei straniu şi enervant, iar în cele din urmă s-a pornit. Îţi spun; era destul să-i auzi glasul: puţin mai puternic decât o şoaptă, dar încărcat de o emoţionantă încordare duioasă. N-a fost vorba de o mărturisire, de o confesiune în privinţa asta; până la astfel de lucruri ea nu poate coborî. Dar am rămas convinsă că fericirea acelui bărbat îi e tot atât de scumpă ca şi propria-i

viaţă.

— Cine e?

— I-am spus pe faţă ce cred; n-a negat; nici n-a încuviinţat, ci doar s-a uitat la mine şi i-am văzut ochii în lucirea zăpezii. Mi-a fost întru totul de ajuns; mi-am arătat fără milă bucuria izbânzii.

— Şi ce drept ai *tu* la izbândă? Vrei cumva să spui că inima *ta* e liberă?

— Oricum aş fi *eu,* Shirley e o sclavă. O leoaică! Dar şi-a găsit îmblânzitorul. Poate fi ea stăpână pe întreg restul lumii – stăpâna ei însăşi nu mai este.

— Va să zică te-ai simţit în culmea bucuriei văzând că ai găsit tovarăşă de robie într-o fiinţă atât de frumoasă şi maiestuoasă?

— Da. Ce frumos ai spus, Robert: o fiinţă atât de frumoasă şi maiestuoasă!

— Şi mărturiseşti: e vorba de o *tovarăşă* de robie?

— Nu mărturisesc nimic. Dar afirm că această maiestuoasă Shirley nu e acum mai liberă decât a fost cândva Agar[1].

— Şi cine e, mă rog, Abraham, acel patriarh eroic în stare de o asemenea cucerire?

— Tot mai vorbeşti pe ton dispreţuitor, cinic şi acrit; dar foarte curând am să te fac eu să-ţi schimbi tonul ăsta.

— Rămâne de văzut. Şi se poate mărita cu acest Cupidon?

— Cupidon! Seamănă tot atât de mult cu Cupidon pe cât semeni tu cu Ciclop.

— Se poate mărita cu el?

— Ai să vezi.

— Cary, vreau să ştiu cum îl cheamă.

— Ghici.

— E cineva de prin împrejurimi?

— Da, din parohia Briarfield.

— Atunci e vorba de cineva care n-o merită. Nu ştiu în parohia Briarfield nicio suflare de om pe măsura ei.

— Ghiceşte.

— Cu neputinţă! Aş crede că se află sub stăpânirea unei iluzii şi până la urmă are să facă vreun pas necugetat.

Caroline zâmbi.

— Ţi se pare potrivită alegerea asta? o întrebă Moore.

— Din toată inima. Din *toată* inima.

---

[1] Personaj din Vechiul Testament, roaba patriarhului Abrahaam căruia i-a dăruit un fiu, pe Ismail.

— Atunci sunt *într-adevăr* uluit. Fiindcă ştiu ce excelentă maşinărie miniaturală de gândit este căpşorul ăsta împodobit cu o cascadă de cârlionţi castanii şi cât de fără greş lucrează; ba chiar se făleşte cu judecata lui senină şi sănătoasă, moştenită de la „mămica” – după câte presupun.

— Iar mie mi se pare *cât se poate* de potrivită, şi mămica s-a arătat încântată.

— „Mămica” încântată! Doamna Pryor! înseamnă că nu poate fi vorba de ceva romantic?

— *E* romantic, dar şi potrivit.

— Spune-mi, Cary. Fie-ţi milă de mine; sunt prea slăbit ca să mai rezist la asemenea încercări.

— Ba ai să suporţi asemenea încercări; n-au să-ţi facă niciun rău, şi nu eşti chiar aşa de slăbit cum pretinzi.

— În seara asta mi-a trecut de două ori prin gând să mă arunc pe jos, la picioarele tale -

— Mai bine abţine-te, fiindcă n-am să te ajut să te ridici.

— Ca să mă închin ţie cu toată smerenia. Mama a fost catolică, iar tu arăţi asemeni celei mai încântătoare dintre icoanele ce-o înfăţişează pe Fecioară. Cred că am să mă întorc la credinţa ei, am să îngenunchi şi am să ador o icoană vie.

— Robert, Robert, astâmpără-te. Nu fi absurd. Dacă treci la gesturi lipsite de noimă, plec şi mă duc la Hortense.

— Mi-ai luat minţile; în clipa de faţă nu mai am în minte decât *les litanies de la sainte Vierge. Rose céleste, reine des Anges!*[1]

— *Tour d-ivoire, maison d’or*[2] – nu aşa vin cuvintele? Bine, stai jos cuminte şi dezleagă ghicitoarea.

— De! „Mămica” încântată! Aici e cheia tainei.

— O să-ţi spun ce a răspuns mama când i-am dat vestea: „Poţi să fii liniştită, draga mea, căci o asemenea alegere va aduce fericire în viaţa domnişoarei Keeldar”.

— O să încerc o singură dată, şi numai o dată. Bătrânul Helstone. Are să-ţi fie mătuşă.

— Am să-i spun unchiului; şi Shirley o să afle! Strigă Caroline râzând în hohote. Mai încearcă o dată, Robert; bâjbâielile astea ale tale sunt încântătoare.

— E celălalt paroh, Hall.

— Asta în niciun caz; domnul Hall e al meu, dacă nu te superi.

---

[1] Litaniile sfintei Fecioare. Trandafir ceresc, regină a îngerilor (fr.).

[2] Turn de fildeş, casă de aur (fr.).

— Al tău! Extraordinar! Toate femeile din Briarfield par să-şi fi făcut idol din preotul ăsta. Şi nu înţeleg de ce: e chel, abia mai vede, şi a şi încărunţit.

— Dacă nu te grăbeşti, Fanny are să sosească aici să mă ia înainte de-a izbuti tu să dezlegi ghicitoarea.

— Nu mai fac nicio încercare. Una e c-am obosit, iar în al doilea rând nu mă interesează. Cât despre mine, domnişoara Keeldar poate să se mărite şi cu *le grand Turc*[1].

— Crezi c-ar fi bine să-ţi şoptesc la ureche?

— Aşa trebuie să faci, şi cât mai degrabă; o aud pe Hortense coborând. Vino lângă mine, şi mai aproape, draga mea Lina; şoaptele mă interesează mai mult decât cele spuse.

Şi Caroline îi şopti la ureche; Robert tresări, o lumină îi fulgeră prin ochi, apoi râse scurt. Intrase domnişoara Moore, urmată curând de Sarah, care aduse vestea că sosise Fanny. Ora de taifas luase sfârşit.

Robert găsi prilejul să mai schimbe împreună câteva fraze şoptite; o aşteptase la capătul scării, să coboare după ce îşi luase şalul. O întrebă:

— Şi acum trebuie să declar că Shirley e o creatură plină de nobleţe?

— Fără îndoială, dacă ţii să rosteşti adevărul.

— Trebuie s-o iert?

— S-o ierţi?! Ce înfumurat eşti, Robert! Ea a greşit, sau tu ai greşit?

— Şi cu timpul trebuie s-o iubesc într-adevăr, Caroline?

Caroline îi aruncă o privire pătrunzătoare şi făcu o mişcare înspre el, un gest ce arăta pe jumătate dragoste şi pe jumătate nemulţumire.

— Numai o vorbă să spui, şi voi încerca să mă supun.

— Fără nicio îndoială; nu trebuie s-o iubeşti; gândul în sine e imoral.

— Dar e frumoasă, neobişnuit de frumoasă; frumuseţea ei e o frumuseţe care te copleşeşte treptat; când o vezi prima oară ţi se pare doar graţioasă; după ce ai cunoscut-o vreme de un an de zile descoperi că e frumoasă.

— Nu tu ar trebui să spui vorbele astea. Şi-acum, Robert, încearcă să fi bun.

---

[1] Denumire folosită mai demult de către creştinătatea apuseană pentru sultanii Imperiului Otoman.

— Vai, Cary, nu am dragoste de dăruit. Zeiţa frumuseţii de-ar veni ea însăşi să-mi facă mie curte, n-aş fi în stare să-i răspund. În pieptul acesta nu există inimă despre care aş putea spune că este a mea.

— Cu atât mai bine; fără inimă eşti mult mai în siguranţă. Noapte bună!

— De ce trebuie totdeauna să pleci, Lina, tocmai în clipa când aş dori cel mai mult să rămâi?

— Fiindcă tu trebuie să simţi dorinţa de a păstra ceva tocmai atunci când eşti cât mai sigur că ai să pierzi.

— Ascultă. Încă un singur cuvânt. Ai grijă de inima ta. M-ai auzit?

— Nu-i nicio primejdie.

— De asta nu sunt convins. Mă gândesc la preotul discipol al lui Platon, de pildă.

— Cine? Malone?

— Cyril Hall. Într-acolo aş fi dator nu doar cu o singură tresărire de gelozie.

— În ce te priveşte pe tine, am aflat că i-ai făcut curte domnişoarei Mann; acum câteva zile mi-a arătat o plantă pe care i-ai trimis-o în dar. Fanny, sunt gata.

CAPITOLUL XXXVI

Scris în camera de studiu

Îndoielile lui Louis Moore cu privire la plecarea neîntârziată de la Fieldhead a domnului Sympson se dovediră a fi întru totul întemeiate. Chiar a doua zi după marea ceartă în legătură cu Sir Philip Nunnely, un soi de împăcare păru a se ivi în relaţiile dintre unchi şi nepoată. Fiind incapabilă să găsească în fiinţa ei puterea de a fi sau de a părea inospitalieră (unica excepţie rămânând cazul domnului Donne), Shirley rugă întreaga societate să mai rămână puţin; şi se rugă cu atâta stăruinţă, încât se vedea limpede că dintr-o pricină oarecare chiar dorea ca ei să rămână. O ascultară fără şovăire; fiindcă, ce e drept, unchiul nu se putea uşor hotărî s-o lase cu totul fără

supraveghere şi pe deplin liberă să se mărite cu Robert Moore, de îndată ce numitul domn s-ar fi pus iar pe picioare (domnul Sympson se ruga fierbinte ca asemenea lucru să nu se întâmple în veci) şi şi-ar fi putut relua presupusele pretenţii la mâna domnişoarei. Aşa că rămaseră cu toţii.

La prima sa izbucnire de furie împotriva întregii familii Moore, domnul Sympson se purtase în asemenea fel cu domnul Louis, încât acesta din urmă – foarte înţelegător când era vorba de muncă ori de alte încercări, însă cu totul intolerant faţă de impertinenţa nesăbuită - îşi dăduse numaidecât demisia din slujbă şi acum doar cu greu putuse fi convins să-şi păstreze postul numai până când familia avea să plece din Yorkshire. Atât izbutiseră să-l înduplece rugăminţile doamnei Sympson; dealtminteri, ataşamentul faţă de elevul său constituia încă un îndemn către concesii; e de asemenea probabil să fi existat şi un al treilea motiv, mai puternic decât oricare dintre precedentele două; pesemne că i-ar fi venit grozav de greu să plece de la Fieldhead tocmai în momentul acela.

Şi o vreme viaţa se scurse la Fieldhead în deplină linişte; domnişoara Keeldar îşi recăpătase sănătatea şi starea ei sufletească reintrase pe făgaşul obişnuit, căci Moore găsise mijloace nimerite pentru a o feri de orice încordare nervoasă; s-ar fi zis că din seara când i se destăinuise, toate temerile îşi luaseră zborul. Inima îi era la fel de uşoară şi purtarea la fel de lipsită de griji ca a unui copil nevinovat care, neştiutor de viaţă şi de moarte, lasă întreaga răspundere pe seama părinţilor. Şi ea şi William Farren – cu ajutorul căruia se interesase de starea bietei Phoebe – ajunseră amândoi la convingerea că nu era vorba de un caz de turbare şi că numai un tratament deosebit de brutal o făcuse să fugă, fiindcă se ştia bine cu câtă neomenie obişnuia stăpânul ei s-o pedepsească. Părerea lor putea să fie întemeiată şi putea să fie falsă, căci şi grăjdarul şi paznicul făceau afirmaţii contrare, amândoi susţinând că dacă nici acesta nu era un caz de turbare, atunci asemenea boală nu mai exista pe pământ. Însă faţă de asemenea mărturii Louis făcea urechea toacă; Shirley nu afla de la el decât veştile încurajatoare, şi bineînţeles că îl credea pe de-a întregul. Indiferent de partea cui ar fi fost dreptatea, era evident că în cazul ei muşcătura se dovedea neinfecţioasă.

Trecu noiembrie şi decembrie îi urmă. De data asta familia

Sympson urma să plece chiar de adevărat; de Crăciun trebuia să fie neapărat acasă; li se pregăteau bagajele şi plecarea urma să aibă loc peste câteva zile.

Într-o seară de iarnă, în ultima săptămână a şederii la Fieldhead, Louis Moore îşi scoase din nou caietul lui de însemnări şi se întreţinu cu el aşa precum urmează:

„E mai încântătoare decât oricând. După ce norul acela mărunt s-a risipit, a dispărut toată trecătoarea-i ofilire şi sfârşeală. A fost o desfătare să vezi cu câtă repeziciune puterea magică a tinereţii i-a putut reface buna dispoziţie şi reînviora starea de înflorire.

Astăzi de dimineaţă, după micul dejun la care o văzusem, unde îi ascultasem vorbele şi – ca să spun aşa – o simţisem în fiece atom înzestrat cu simţire al fiinţei mele, a trebuit să mă despart de prezenţa-i luminoasă şi să trec în salonul friguros. Am luat un volum frumos legat şi am văzut că era o culegere de poezii. Am citit un poem sau două; n-aş putea să spun dacă vraja se afla în mine sau în versuri, dar inima mi s-a umplut de dulceaţă şi pulsul a luat-o razna; m-am simţit cuprins de flăcări, în ciuda aerului îngheţat. Şi eu sunt încă tânăr; deşi ea a spus că niciodată nu m-a socotit tânăr, am abia treizeci de ani; există momente când viaţa, fără nicio altă pricină decât propria-mi tinereţe, îmi surâde în culori dintre cele mai ispititoare.

Venise vremea să mă duc în camera de studiu. M-am dus. Camera asta e destul de plăcută în cursul dimineţii; atunci soarele pătrunde printre gratiile ferestrei; cărţile sunt toate în bună rânduială; nicăieri nu poţi vedea hârtii împrăştiate; focul e vesel şi luminos; jarul n-a început să se stingă şi cenuşa nu s-a strâns în cămin. Acolo l-am găsit pe Henry şi el o adusese cu sine şi pe domnişoara Keeldar; stăteau împreună.

Spuneam că e mai încântătoare decât oricând, şi aşa este. O gingaşă îmbujorare, nu intensă ci delicată, îi stăruie în obraji; ochii totdeauna întunecaţi, limpezi şi expresivi vorbesc un limbaj pe care eu nu mă simt capabil să-l folosesc – este vorbirea aceea, văzută şi nu rostită, cu ajutorul căreia fără îndoială că îngerii s-au înţeles între ei pe vremea când „tăcerea stăpânea în ceruri”. Părul întotdeauna i-a fost negru ca întunericul şi moale ca mătasea; gâtul întotdeauna frumos, mlădios şi sidefiu – dar amândouă au căpătat acum un farmec nou; buclele îi sunt

vaporoase ca umbra, umerii peste care cad ac graţie zeească. Odinioară doar i-am *văzut* frumuseţea; acum i-o *simt.*

Henry repeta cu ea lecţiile, înainte de a începe lucrul cu mine – Shirley ţinea într-o mână cartea, iar cealaltă era în mâna băiatului. Henry ăsta se bucură de mai multe privilegii decât i s-ar cuveni; îndrăzneşte să mângâie şi e mângâiat. Câtă înţelegere şi câtă milă îi arată Shirley! Prea multă; dacă lucrurile vor continua tot aşa, peste câţiva ani, când sufletul îi va fi pe deplin format, Henry şi-l va închina pe altarul ei aşa cum l-am închinat şi eu pe al meu.

Când am intrat am văzut cum i se zbat pleoapele, dar ochii nu şi i-a ridicat; *acum,* aproape niciodată nu mă mai învredniceşte cu vreo privire. S-ar părea că devine şi tăcută; rareori vorbeşte cu *mine,* iar când sunt eu de faţă are puţine lucruri de spus şi celorlalţi. În clipele când sunt abătut, pun schimbarea asta pe seama indiferenţei – a silei – a fel de fel de simţăminte asemănătoare. Atunci când sunt bine dispus, găsesc alte explicaţii. Dacă aş fi egalul ei – îmi spun – aş putea găsi în purtarea asta sfioşenie, nesiguranţă, iar în nesiguranţă – dragostea. Dar aşa cum stau lucrurile, oare îndrăznesc s-o caut? Ce aş putea face cu ea, dacă aş afla-o?

Azi-dimineaţă am îndrăznit, în fine, să pun la cale o întâlnire de un ceas în care să fim împreună; am îndrăznit – nu numai am *dorit,* ci am *vrut* o întâlnire cu ea; şi am îndrăznit să invoc singurătatea să ne stea de pază. Cu toată hotărârea l-am chemat pe Henry la uşă; şi fără o clipă de şovăială i-am spus: «Du-te unde vrei tu, dragul meu; dar până nu te chem să nu mai vii aici».

Mi-am dat seama imediat că lui Henry nu-i făcea plăcere că-l trimit din cameră, băiatul ăsta e tânăr, dar ştie să gândească. Ochii lui meditativi mă privesc uneori în chip ciudat. Simte pe jumătate ce mă leagă pe mine de Shirley; ghiceşte pe jumătate că în modul rezervat în care se poartă Shirley cu mine se află o desfătare mult mai scumpă decât în toate drăgălăşeniile acordate lui. Leul acesta nevârstnic, şchiop şi încă neîmplinit la trup ar mârâi la mine din când în când, fiindcă i-am îmblânzit leoaica şi îi sunt paznic, dacă obişnuinţa disciplinei şi afecţiunea instinctivă nu l-ar ţine sub ascultare. Du-te, Henry; trebuie să înveţi a-ţi primi partea de amărăciune a vieţii dimpreună cu toţi aceia din spiţa lui Adam care s-au petrecut înaintea ta ori au să

vină după tine. Destinul tău nu se poate abate de la calea comună; fii recunoscător că dragostea ta e luată în seamă atât de devreme, mai înainte de a putea să simtă vreo înrudire cu pasiunea; un ceas de neliniște, o fulgerare de invidie sunt îndestulătoare pentru a da glas simţămintelor tale. Gelozia, arzătoare ca soarele deasupra ecuatorului, Furia, nimicitoare ca uraganele tropicelor nu sunt cunoscute de climatul simţămintelor tale — deocamdată.

Mi-am ocupat locul obişnuit de la birou, întocmai la fel cum făceam întotdeauna; am fost blagoslovit cu puterea de a acoperi orice furtună dinăuntru cu un calm desăvârşit în afară. Uitându-se la chipul meu nepăsător, nimeni n-ar putea să ghicească ce uragane mi se învârtejesc uneori în inimă, cât de copleşitoare mi-e tristeţea şi cât de strivitoare nevoia de a fi precaut. Cât de plăcut e să ai darul de a-ţi vedea mai departe de ale tale în liniște deplină şi cu toată forţa, fără să-i neliniştești pe ceilalţi printr-un gest nepotrivit. Nu aveam atunci de gând s-o fac să audă vreo şoaptă de dragoste, nici s-o las să zărească măcar o clipă vâlvătăile focului ce mă mistuia. Înfumurat n-am fost niciodată şi înfumurat n-am să fiu nicicând; chiar cu riscul de a *părea* egoist şi interesat, mă voi ridica plin de hotărâre de la locul meu, îmi voi strânge cingătoarea, îmi voi lua rămas bun şi voi pleca să caut la celălalt capăt al lumii o viaţă nouă, îngheţată şi stearpă ca stânca zilnic spălată de valurile sărate ale mareelor. Ce urmăream eu în dimineaţa asta era să o cercetez îndeaproape – să descifrez un rând de pe pagina inimii ei; eram hotărât ca înainte de a pleca să ştiu ce părăseam.

Trebuia să transform nişte pene în instrumente de scris; inimile celor mai mulţi dintre bărbaţi ar fi tremurat când purtau în inimi asemenea neliniști; ale mele şi-au făcut datoria cu deplină siguranţă, iar glasul, atunci când i-am cerut să intervină, a sunat fără umbră de şovăire.

«De azi într-o săptămână o să fi singură la Fieldhead, domnişoară Keeldar.»

«Da. Cred că de data asta hotărârea de a pleca a unchiului meu e definitivă»

«Se desparte de dumneata nemulţumit.»

«Nu e încântat de mine»

«Pleacă aşa cum a venit, a făcut călătoria fără niciun folos, iar asta îl răneşte adânc.»

«Sper că nerealizarea planurilor sale are să-l lecuiască de orice dorinţă de a alcătui altele.»

«În felul său, domnul Sympson ţi-a dorit sincer binele. Tot ce a făcut ori a avut de gând să facă ţi-ar fi fost, după părerea sa, de cel mai mare folos.»

«E drăguţ din partea dumitale că iei apărarea unui om care şi-a îngăduit să te trateze cu atâta impertinenţă.»

«Nu mă simt niciodată jignit şi nici nu simt vreo ranchiună faţă de cineva care se poartă întocmai cum îi e firea; şi nici nu poate fi ceva mai potrivit cu firea domnului Sympson decât acea ieşire vulgară şi violentă împotriva mea îndată după ce se despărţise de dumneata cu totul înfrânt.»

«De-aci înainte n-o să mai fi preceptorul lui Henry?»

«O vreme o să rămân despărţit de Henry (dacă şi eu şi el mai trăim, găsim noi o cale să ne mai vedem, fiindcă ţinem unul la altul) şi o să fiu alungat pentru totdeauna din sânul familiei Sympson. Din fericire, schimbarea asta nu mă pune în mare încurcătură; nu face decât să grăbească executarea unor planuri pe care mi le-am alcătuit de multă vreme.»

«Nicio schimbare nu te găseşte nepregătit; eram convinsă că, în felul dumitale reţinut, ai să ştii să faci faţă oricărei întâmplări neprevăzute. Totdeauna îmi spun că stai printre oameni ca un arcaş solitar, însă atent şi încordat, în mijlocul pădurii, având în tolbă nu numai o singură săgeată; până şi arcul ţi l-ai înzestrat cu o coardă de rezervă. Aşa obişnuieşte să facă şi fratele dumitale. Amândoi aţi putea fi şi vânători nomazi pe cele mai singuratice întinderi ale Vestului sălbatic; v-aţi descurca de minune. Copacii doborâţi v-ar da adăpost şi pădurile defrişate v-ar oferi ogoare din piepturile lor dezgolite; bizonii v-ar simţi tăria puştilor şi ar veni să vi se închine la picioare, cu coarnele şi cocoaşele plecate.»

«Şi orice trib al indienilor Picioare-negre sau Capete-turtite s-ar grăbi să ne îmbie cu câte o mireasă – nu?»

«Nu (cu ezitare); asta nu cred. Sălbaticul e nenorocit. Şi cred – adică – *sper* că niciunul dintre voi nu aţi împărţi căminul cu cineva căruia nu i-aţi putea da inima.»

«Ce te-a făcut să te gândeşti la Vestul sălbatic, domnişoară Keeldar? Ai fost cu gândul alături de mine atunci când nu te vedeam? Ai rătăcit prin visurile visate de mine cu ochii deschişi şi mi-ai cercetat mintea în vreme ce era ocupată cu alcătuirea

planurilor de viitor?»

Shirley despăturise una dintre acele mici fâşii de hârtie răsucită, folosite la aprinsul focului, şi o rupea în bucăţele pe care le arunca una câte una în cămin, uitându-se lung cum sunt înghiţite de flăcări. Nu scoase nici *o* vorbă.

«Cum ai aflat tot ce se pare că ştii despre intenţiile mele de viitor?»

«Nu ştiu nimic; abia acum le aflu; am vorbit la întâmplare.»

«Felul dumitale de a vorbi la întâmplare seamănă a ghicitorie. Preceptor n-am să mai fiu niciodată – niciodată nu voi mai lua un elev, după ce v-am avut pe Henry şi pe dumneata; şi nici nu se va mai întâmpla vreodată să mă aşez în chip obişnuit la masa altuia – să fiu un fel de accesoriu al unei familii. Sunt acum bărbat de treizeci de ani, şi de când eram băieţaş de zece ani n-am mai fost nicio clipă liber. Simt o asemenea sete de Libertate – o asemenea adâncă pornire de a o cunoaşte şi de a considera că îmi aparţine – atât de mult doresc ziua şi atât de des visez noaptea s-o cuceresc şi să fie a mea, încât de dragul ei n-aş refuza să trec Atlanticul; după ea aş rătăci în adâncurile pădurilor virgine. Nu voi primi în niciun caz să fac o sclavă dintr-o fată sălbatică; o asemenea femeie n-ar putea fi soţie. Nu cunosc nicio fată albă pe care s-o iubesc şi care să fie gata a mă urma. Dar sunt încredinţat că Libertatea are să mă aştepte, aşezată la poalele unui pin; atunci când am s-o chem, are să vină în casa mea de bârne şi are să se arunce în braţele mele.»

Nu putea să mă audă vorbind astfel fără să se emoţioneze şi *era* într-adevăr emoţionată. E drept că asta urmăream – s-o emoţionez. Nu găsea putere să răspundă, şi nici să se uite la mine; mi-ar fi părut rău s-o fi putut face pe oricare dintre ele. Obrajii îi străluceau *ca* şi cum o floare purpurie, printre ale cărei petale soarele îşi strecura lumina, şi-ar fi revărsat culorile asupra lor. Pe pleoapele albe şi genele negre ale ochilor ei pironiţi în pământ tremura tot ce e graţios la o fiinţă stăpânită de o stinghereală pe jumătate dureroasă şi pe jumătate plăcută.

Foarte curând îşi controlă emoţia şi deveni stăpână pe toate sentimentele. Vedeam că încercase un simţământ de răzvrătire şi acum se ridica să-l supună. Se aşează. Puteam să citesc multe pe faţa ei, care parcă spunea: «Văd limpede linia care marchează limita, şi nimic nu mă va putea face să trec dincolo de ea. Simt – ştiu până unde pot să-mi dezvălui simţămintele şi

când anume trebuie să le ţin în frâu. Am înaintat până la o anumită distanţă, până acolo unde firea mea adevărată, dominatoare şi nealterată poate îngădui – aici m-am oprit şi am prins rădăcini. Inima mi se poate frânge dacă e încătuşată. N-are decât – niciodată nu va reuşi să mă dezonoreze – niciodată nu va ajunge să dezonoreze, prin mine, toate femeile. Suferinţă mai curând decât înjosire! mai curând moarte decât trădare!»

Cât despre mine i-am spus: «Dacă ar fi săracă, m-aş afla prosternat la picioarele ei. Dacă ar fi smerită, aş cuprinde-o în braţe. Dar Aurul şi Situaţia ei sunt doi cerberi care o veghează de-a dreapta şi de-a stânga. Dragostea se uită şi tânjeşte, dar nu poate îndrăzni; Pasiunea dă târcoale, dar e ţinută la respect; Adevărul şi Devotamentul sunt înspăimântate. Cine ar încerca s-o cucerească n-ar avea nimic de pierdut – nu i s-ar cere nici cel mai mic sacrificiu – câştigul i-ar fi pe deplin asigurat, şi tocmai de aceea e vorba de o treabă necuprins de grea.»

Dar fie greu, fie uşor, ceva trebuie încercat; trebuie spus ceva. Să rămân tăcut având dinainte toată această frumuseţe cufundată în modestie mută – asta n-aş putea s-o fac, şi n-am s-o fac. Şi iată cum am vorbit, păstrându-mi încă întreaga stăpânire; dar oricât de calme ar fi fost cuvintele mele, le puteam auzi totuşi răsunând dar şi grav.

«Ştiu, totuşi, că mă voi afla într-o situaţie stranie alături de acea nimfă a munţilor – Libertatea. Mi-e cam teamă că e îndeaproape înrudită cu Singurătatea, căreia cândva i-am făcut curte şi de care în ultima vreme încerc să divorţez. Oreadele astea sunt făpturi ciudate; ţi se ivesc în cale învăluite într-o vrajă nepământeană, asemenea unor nopţi înstelate; îţi stârnesc o sălbatică încântare, lipsită însă de căldură; frumuseţea lor este frumuseţea duhurilor; graţia lor nu este graţia vieţii ci aceea a anotimpurilor ori a peisajelor din natură; poartă cu ele înflorirea înrourată a dimineţii

— Melancolica îmbujorare a înserării – pacea lunii - necontenita schimbare a norilor. Dar eu vreau altceva şi altceva o să am. Pentru mine asemeni splendori din lumea zânelor apar reci la vedere şi îngheţate la pipăit. Eu nu sunt poet; nu pot trăi cu abstracţiuni. Dumneata însăţi, domnişoară Keeldar, în ironiile dumitale pline de haz, mi-ai spus uneori că sunt un filosof al materiei, ceea ce voia să spună că pot trăi foarte mulţumit numai cu realităţile palpabile. Fără îndoială, simt că sunt

materie din creştet şi până în tălpi; şi oricât de strălucitoare ar fi Natura, oricât de înflăcărat aş diviniza-o cu puterile robuste ale unei inimi tari, totdeauna voi prefera s-o contemplu în gingaşii ochi omeneşti ai unei soaţe iubite şi încântătoare, mai curând decât în orbitele găunoase ale celei mai de seamă zeiţe din Olimp.»

«Iunona nu s-ar pricepe să-ţi pregătească un cotlet de bizon aşa cum îţi place dumitale», îmi răspunse.

«N-ar putea; dar am să-ţi spun eu cine ar fi în stare – vreo tânără fată fără un ban, fără prieteni şi fără nimeni pe lume. Tare aş dori să dau peste un asemenea om; îndeajuns de frumoasă ca să o pot iubi şi care să aibă în suflet şi în minte şi câte ceva din cele ce sunt pe gustul meu: nu fără bună creştere şi învăţătură – cinstită şi modestă. Nici nu mi-ar păsa cât de multe lucruri ştie; dar cu multă încântare aş întâmpina germenii acelor nepreţuite puteri înnăscute cu care nu poate rivaliza niciun fel de învăţătură; şi orice fire vrea Soarta – le pot stăpâni şi pe cele mai aprinse. Unei asemenea fiinţe mi-ar plăcea să-i fiu mai întâi preceptor şi pe urmă bărbat. Aş deprinde-o cu vorba mea, cu obiceiurile mele, cu principiile mele, iar după aceea aş răsplăti-o cu dragostea mea.»

«Ai *răsplăti-o!* Dumnezeu atoateziditorule! Ar *răsplăti-o!»* strigă deodată, luând o expresie batjocoritoare.

«Şi aş câştiga înmiit»-.

«Dacă ar dori şi ea, înălţimea-voastră.»

«Şi ar *vrea-o.»*

«Ai spus că ai accepta orice fire ar hotărî soarta. Constrângerea se loveşte de sufletele inflexibile, la fel cum se loveşte amnarul şi cremenea.»

«Iar dragostea e scânteia ce sare din ele.»

«Cine are nevoie de o dragoste ce-ar fi doar scânteie – o vezi, ţâşneşte, şi dispare.»

«Trebuie să-mi găsesc fata aceea singură pe lume. Spune-mi cum să fac, domnişoară Keeldar.»

«Dă un anunţ; şi neapărat nu uita să adaugi, la calităţile cerute, că trebuie să fie o bună bucătăreasă.»

«Trebuie s-o găsesc. Şi după ce o găsesc, mă însor cu ea.»

«Dumneata, niciodată!»

Şi în clipa aceea glasul îi căpătă un ton de deosebit dispreţ. Mi-a făcut plăcere: o scosesem din starea aceea meditativă în

care o găsisem la început. Voiam s-o stârnesc şi mai mult.

«De ce te îndoieşti?»

«Dumneata – să te însori!»

«Da – bineînţeles. Nimic mai evident decât să pot să mă însor şi am s-o şi fac.»

«Tocmai contrariul sare în ochi, domnule Moore.»

În starea aceasta sufletească, Shirley mă încânta; aroganţă dezlănţuită, pe jumătate jignitoare, trufie, furie, zeflemisire, toate se amestecau laolaltă în ochii ei mari şi frumoşi, care aveau în clipele acelea sclipirile ochilor de erete.

«Fă-mi hatârul să-mi expui pricinile unei asemenea păreri, domnişoară Keeldar.»

«Mă întreb cum vei izbuti *dumneata* să te însori?»

«Am să aranjez totul cu uşurinţă şi repeziciune de îndată ce găsesc persoana potrivită.»

«Acceptă celibatul (şi făcu din mână un gest ce ar fi putut lăsa să se creadă că îmi oferă ceva), socoteşte că asta îţi este soarta!»

«Nu. N-ai cum să-mi dai ceva ce am dinainte. Celibatul l-am avut vreme de treizeci de ani. Dacă doreşti cumva să-mi oferi un dar, un cadou de despărţire, o amintire, trebuie să găseşti altceva.»

«Atunci, ceva şi mai rău!»

«Cum? Şi ce anume?»

Acum mă simţeam şi arătam plin de înflăcărare şi vorbeam cu patimă. Făcusem o prostie când îmi părăsisem, fie şi pentru un moment, unicul meu colac de salvare: calmul. Asta mă lipsise de un avantaj ce trecuse acum de partea ei. Firava scânteie de furie se preschimbase în sarcasm şi acum i se răsfrângea pe faţă în cutele unui zâmbet batjocoritor.

«Ia o femeie care ţi-a făcut curte pentru a te mântui de nevinovăţie şi s-a repezit asupra dumitale pentru a-ţi cruţa scrupulele.»

«Arată-mi de unde s-o iau.»

«Orice văduvă planturoasă, care a mai avut până acum câţiva bărbaţi şi deci se pricepe la treburi dintr-astea.»

«Dar să nu fie bogată. Ştiu bine ce înseamnă femeile bogate.»

«Niciodată n-ai fi izbutit să culegi roadele grădinii cu poame de aur. Nu ai curaj să înfrunţi dragonul neadormit; nu eşti destul

de iscusit ca să-l câştigi pe Atlas[1] de partea dumitale.»

«Pari furioasă şi arogantă.»

«Şi dumneata cu mult mai arogant. Mândria cu care te făleşti nu-i decât o hidoasă falsificare a umilinţei.»

«Nu sunt decât o persoană aflată în serviciul altora; ştiu unde mi-e locul.»

«Iar eu sunt femeie; mi-l ştiu pe al meu.»

«Sunt sărac; trebuie să fiu mândru.»

«Trebuie şi eu să mă supun anumitor reguli şi am obligaţii la fel de stricte ca şi ale dumitale.»

Ajunsesem la un punct critic, aşa că am tăcut şi ne-am uitat unul la altul. Simţeam că *ea* nu va merge mai departe. Dincolo de asta nu mai simţeam şi nu mai vedeam nimic. Îmi mai rămâneau la dispoziţie doar câteva clipe. Sfârşitul se apropia – îi auzeam goana – dar încă nu sosise; mă gândeam să tărăgănez, să aştept, să vorbesc, iar când aveam să simt imboldul, să acţionez. Niciodată nu mă grăbesc; niciodată în viaţa mea nu m-am grăbit. Oamenii grăbiţi beau nectarul vieţii când e fierbinte şi frige; eu îl sorb când e rece ca roua. Am continuat:

«După câte s-ar părea, domnişoară Keeldar, şi dumneata ai tot atât de puţine şanse să te măriţi, ca şi mine. Ştiu că ai refuzat trei, ba nu, patru oferte ispititoare şi, cred, chiar o a cincea. L-ai respins pe Sir Philip Nunnely?»

Am pus întrebarea direct şi pe neaşteptate.

«Credeai că am să-l accept?»

«Mă gândeam că ai putea.»

«Te-aş putea întreba pe ce te întemeiezi?»

«Potrivire de rang; vârstă; un fericit contrast de caractere, fiindcă *el* e blând şi îndatoritor; armonie în preferinţele intelectuale.»

«Ce frază frumoasă! Dar s-o luăm cu de-amănuntul. Potrivire de rang. - Se află cu mult mai presus de mine. Fii bun şi compară căsuţa mea cu palatul lui; dealtminteri toţi cei din jurul lui mă dispreţuiesc. Potrivire de vârstă. - Ne-am născut în acelaşi an; prin urmare Sir Philip e încă un copil, pe câtă vreme eu sunt femeie în toată firea; deci, în realitate, cu zece ani mai în vârstă decât el. Fericit contrast de caractere. - El e blând şi îndatoritor. Eu – cum sunt? Spune-mi, te rog.»

---

[1] Personaj mitologic, unul dintre Titani şi frate cu Prometeu; a participat la lupta dintre giganţi şi olimpieni.

«Ca o soră bună a isteţului, agerului şi crudului leopard cu pete.»

«Iar dumneata ai vrea să mă uneşti cu un mieluşel - atunci când Mileniul[1] încă se află la milioane de veacuri depărtare în faţa omenirii! Când este încă întocmai ca imaginea unui arhanghel dintr-al şaptelea cer şi căruia nu-i este sortit să coboare pe pământ! Barbar crunt! armonie în preferinţele intelectuale. El e îndrăgostit de poezie, iar eu nu pot s-o sufăr…»

«Da? Asta-i o noutate.»

«Pur şi simplu mă cutremur în prezenţa ritmului şi la auzul rimei ori de câte ori mă aflu la Priory sau vine Sir Philip la Fieldhead. Într-adevăr armonie! Când am însăilat eu vreodată sonete insipide ori am înşirat strofe fragile ca cioburile de sticlă? Şi când am lăsat eu vreodată să se creadă că aş, vedea în mărgeluşe de doi bani adevărate briliante?»

«Dar ai putea să ai mulţumirea de a-i îndruma talentul către lucruri mai de valoare, de a-i rafina gusturile.»

«Să-l conduc şi să-l rafinez! Să-l învăţ şi să-l dăscălesc! Să îndur şi să rabd! Uf! Bărbatul meu n-o să-mi ţină loc de prunc. N-am să stau să-i indic în fiecare zi lecţia şi să-l controlez dacă a învăţat-o, să-i dau acadele dacă e ascultător şi să-l mustru cu răbdare, cu chibzuinţă şi căldură dacă nu e cuminte. Dar unui preceptor îi stă bine să vorbească despre satisfacţiile profesoratului - îmi închipui că *dumneata* socoteşti asta drept cea mai aleasă îndeletnicire de pe lume. Eu nu cred aşa – nu-mi trebuie asemenea ocupaţie. Să-mi îndrum bărbatul! Nu. Am să stărui ca bărbatul să mă îndrume pe mine, iar altminteri să ne despărţim.»

«Martor mi-e Dumnezeu că ai avea nevoie!»

«Ce vrei să spui cu asta, domnule Moore?»

«Exact ce am spus. E neapărată nevoie să fii îndrumată.»

«Dacă ai fi femeie l-ai instrui pe *Monsieur, votre mari*[2] în chip încântător. Şi chiar ţi s-ar potrivi: instruirea altora e vocaţia dumitale.»

«Aş putea să întreb dacă, în pornirea asta de dreptate şi blândeţe, ai avea intenţia să mă iei în derâdere pentru faptul că

---

[1] Legenda biblică (Apocalipsul) vorbeşte despre o viitoare perioadă de o mie de ani în care Christos va domni peste tot Pământul, nu va mai exista pe lume răutate şi duşmănie, iar „mielul va dormi la burta leului”.

[2] Domnul, bărbatul dumitale (fr.).

sunt preceptor?»

«Da – şi cât mai usturător. Şi pentru orice altceva ţi-ar plăcea – pentru orice cusur de care eşti în chip dureros conştient.»

«Pentru că sunt sărac, de pildă?»

«Bineînţeles; asta are să te doară. Suferi din pricină că eşti sărac şi mereu te gândeşti la lucrul acesta.»

«Şi pentru că n-aş putea oferi femeii care mi-ar stăpâni inima nimic altceva în afară de persoana mea lipsită de orice frumuseţe?»

«Exact. Obişnuieşti să spui întruna că ai fi un om urât. Eşti foarte sensibil când e vorba de trăsăturile chipului dumitale, fiindcă nu sunt chiar după asemănarea lui Apollo. Le vorbeşti de rău mai stăruitor decât ar fi nevoie, cu nădejdea vagă de a găsi pe cineva dispus să spună un cuvânt în favoarea lor – ceea ce n-are să se întâmple. Chipul dumitale nu e ceva de care să poţi fi mândru, asta e sigur – nu-i înzestrat cu nicio trăsătură drăguţă, cu nicio nuanţă plăcută.»

«Compară-l cu al dumitale.»

«Parcă ar fi al unui zeu egiptean – un cap mare, cioplit în piatră şi îngropat în nisip – dar mai bine să nu-l compar cu ceva atât de grandios: seamănă cu al lui Tartar. Eşti văr cu buldogul meu; cred că semeni cu el în cea mai mare măsură în care un om poate să semene cu un câine.»

«Tartar e însoţitorul dumitale îndrăgit. Vara, când te scoli devreme şi pleci să alergi peste pajişti ca să-ţi uzi picioarele cu rouă şi să laşi adierile vântului să-ţi răcorească obrajii şi să-ţi răvăşească părul, întotdeauna îl chemi şi pe el să te urmeze; uneori îl chemi fluierându-l, aşa cum ai învăţat de la mine. În singurătatea pădurilor ce-ţi aparţin, când crezi că nimeni în afară de Tartar nu te poate auzi, fluieri chiar acele melodii pe care ai învăţat să le reproduci de pe buzele mele, sau cânţi chiar acele cântece pe care le-ai învăţat după ureche ascultând glasul meu. Nu întreb de unde izvorăsc simţămintele ce se revarsă în aceste cântece, fiindcă ştiu că din inima dumitale izvorăsc, domnişoară Keeldar. În serile de iarnă, Tartar îţi stă întins la picioare; îi îngădui să-şi aşeze capul în poala-ţi parfumată; îl laşi să-şi afle culcuş pe poalele veşmintelor dumitale de saten; părul lui aspru s-a obişnuit cu atingerea mâinilor dumitale. Şi te-am văzut o dată sărutându-l pe acea pată albă ca zăpada aşezată ca o stea pe fruntea lui largă. E primejdios să spui că semăn cu

Tartar: m-ar putea îndemna să mă gândesc la pretenţia de a fi tratat asemeni lui Tartar.»

«E posibil, sir, să obţii toate astea de la fata fără un ban, fără prieteni şi fără nimeni pe lume – când o s-o găseşti.»

«O! dacă aş putea s-o aflu întocmai aşa cum o am în închipuire! — o fată pe care mai întâi s-o îmblânzesc, iar după aceea s-o învăţ; întâi s-o supun, şi pe urmă s-o dezmierd; să smulg acea nefericită făptură din ghearele sărăciei; să-mi înstăpânesc puterea asupra ei, iar după aceea să mă arăt îngăduitor faţă de toanele de nimeni înrâurite şi niciodată până atunci îngăduite; s-o văd pe rând furioasă şi supusă, cam de douăsprezece ori în douăzeci şi patru de ore; şi poate că, în cele din urmă, după ce instruirea s-a încheiat cu bine, să admir în ea pe mama desăvârşită şi răbdătoare a vreo doisprezece copii şi care numai din când în când îl mai urechează cu dragoste pe Louis cel mic în chip de dobândă plătită pentru marea datorie pe care *ea o* are faţă de tatăl lui. O! (am continuat) fata mea, care n-are pe nimeni pe lume, mi-ar da multe sărutări; seara ar sta în prag şi mi-ar aştepta întoarcerea acasă; ar alerga în braţele mele; şi mi-ar păstra căminul tot pe atât de luminos pe cât de primitor. Binecuvânteze-mi Dumnezeu acest gând alinător! Trebuie s-o găsesc.»

Din ochi îi ţâşniră priviri arzătoare şi buzele i se deschiseră; dar le închise şi se răsuci năvalnic pe călcâie.

«Spune-mi, spune-mi unde se află, domnişoară Keeldar!»

Încă o răsucire – era toată numai semeţie, văpaie şi încordare.

«Trebuie să ştiu. Poţi să-mi spui. *Ai* să-mi spui.»

«Niciodată.»

Se răsuci din nou, hotărâtă să mă părăsească. O puteam acum lăsa să se despartă de mine aşa cum se despărţise totdeauna? Nu; mersesem prea departe ca să nu duc lucrurile până la capăt. Ajunsesem prea aproape de scop, ca să nu-l ating pe deplin. Toate stavilele îndoielii, toate mofturile nehotărârii trebuiau de îndată înlăturate şi adevărul adevărat trebuia stabilit. Trebuia să-şi ia asupra ei partea care îi revenea şi să-mi spună care era. Eu trebuia să-mi iau partea mea şi să mă identific cu ea.

«Numai o clipă, doamnă, spusei lăsând mâna să zăbovească pe clanţa uşii, înainte de a o deschide. În dimineaţa asta am avut o lungă convorbire, dar ultimul cuvânt nu a fost încă rostit:

dumneata se cuvine să-l spui...»

«Pot să trec?»

«Nu. Stau de strajă la uşă. Aproape că aş fi în stare să-mi iau viaţa decât să te las să mă părăseşti acum, fără să rosteşti cuvântul pe care îl cer.»

«Ce cuvânt îndrăzneşti să aştepţi de la mine?»

«Ceea ce ard de nerăbdare şi mor aşteptând să aud; ceea ce *trebuie* să aud şi *voi auzi*; ceea ce acum nu îndrăzneşti să ascunzi.»

«Domnule Moore, nu ştiu deloc ce vrei să spui; parcă nici n-ai mai fi dumneata însuţi.»

Cred într-adevăr că nu mai semănăm cu mine însumi, fiindcă o speriasem; şi îmi dădeam seama că aşa era bine; ca să poată fi supusă, trebuia speriată.

«Ba *ştii* ce vreau să spun, şi pentru prima oară stau înaintea dumitale *eu însumi.* L-am azvârlit deoparte pe preceptor şi te rog îngăduie-mi să-ţi înfăţişez omul; dar să nu uiţi că e un gentleman.»

Tremura. Puse mâna pe mâna mea ca şi cum ar fi vrut s-o îndepărteze de pe clanţă; cu acelaşi succes ar fi putut încerca, cu puterile ei firave, să desfacă două metale sudate. Îşi dădu seama că n-are niciun rost, şi renunţă; şi din nou începu să tremure.

N-aş putea să explic ce schimbare se petrecuse în mine; dar din tulburarea ei se scurse în mine o nouă stare sufletească. Nu mă mai simţeam nici strivit şi nici îmbărbătat de pământurile şi aurul ei; nu mă gândeam la ele şi nu mă interesau; nu însemnau nimic: erau gunoaie oare n-aveau cum să mă descurajeze. N-o mai vedeam decât pe ea, făptura-i tânără şi frumoasă; graţia, splendoarea, gingăşia ei feciorelnică. Şi rostii:

«Eleva mea».

«Profesorul meu», veni răspunsul abia auzit.

«Am ceva să-ţi spun.»

Apoi aşteptă, cu frumosul ei cap aplecat şi buclele revărsate în jos.

«Am să-ţi spun că vreme de patru ani ai crescut în inima preceptorului dumitale, iar acum ai prins acolo rădăcini puternice. Trebuie să mărturisesc deschis că m-ai vrăjit, în ciuda judecăţii şi a experienţei, în ciuda deosebirilor de rang şi avere; în asemenea chip te-ai înfăţişat, ai vorbit, şi te-ai mişcat; în

asemenea chip mi-ai arătat cusururile şi virtuţile dumitale – frumuseţile mai degrabă; sunt departe de a fi atât de rigide ca virtuţile - încât te iubesc – te iubesc cu întreaga-mi viaţă şi cu toate puterile mele. Acum totul e dat pe faţă.»

Se trudi să spună ceva, dar nu găsi niciun cuvânt; încercă să se liniştească, dar în zadar. Şi iarăşi i-am spus cu înflăcărare cât de mult o iubesc.

«Da, domnule Moore, şi ce-i cu asta?» fu răspunsul pe care îl primii, rostit pe un ton ce-ar fi putut fi luat drept arţăgos, dacă n-ar fi fost şovăitor.

«N-ai nimic să-mi spui? Nu mă iubeşti?»

«Puţin de tot.»

«Nu trebuie să mă chinuieşti*;* în clipa de faţă nici măcar de glumă nu-mi arde.»

«Nu vreau să glumesc; vreau să plec.»

«Mă mir că ai curajul să vorbeşti despre plecare în clipa de faţă. *Să pleci!* Cum? Cu inima mea în pumn, ca să te duci, s-o aşezi pe masa dumitale de toaletă şi să-ţi înfigi acele în ea? Nu te mişti de lângă mine; nu te vei îndepărta de mine până ce nu îmi laşi un ostatic - zălog pentru zălog – inima dumitale în schimbul inimii mele.»

«Obiectul pe care îl vrei e rătăcit – pierdut încă de mai multă vreme. Lasă-mă să mă duc să-l caut.»

«Mărturiseşte că se află acolo unde sunt de multe ori şi cheile dumitale – adică la mine.»

«Ar trebui să ştii. Şi cheile mele unde sunt, domnule Moore? Îţi spun cinstit şi deschis că din nou le-am rătăcit. Iar doamna Gill vrea nişte bani, şi eu nu am nimic în afară de moneda asta de şase pence.»

Scoase din buzunarul şorţului moneda şi o ţinu în palmă. Aş fi putut lua lucrurile în glumă, dar n-ar fi folosit la nimic; era o încercare pe viaţă şi pe moarte. Punând numaidecât stăpânire pe monedă şi pe mâna care o ţinea, am întrebat:

«Va trebui să mor fără dumneata, ori să trăiesc numai de dragul dumitale?»

«Fă cum îţi place; departe de mine gândul de a-ţi impune alegerea.»

«Ai să-mi spui cu propria dumitale gură dacă mă sorteşti exilului, ori îmi deschizi zările speranţei.»

«Du-te. Pot îndura să fiu părăsită.»

«Poate că şi eu *pot* îndura despărţirea de dumneata. Dar răspunde-mi, Shirley, eleva mea, stăpânitoarea mea - răspunde-mi.»

«Mori fără mine – dacă vrei. Trăieşte de dragul meu – dacă îndrăzneşti.»

«Nu mi-e frică de dumneata, leopardul meu: *am îndrăzneala* să trăiesc pentru şi alături de dumneata, din ceasul acesta şi până în clipa morţii. Şi-acum, în sfârşit, te-am câştigat: eşti a mea. Niciodată nu te voi mai lăsa să pleci. Oriunde fi-va să-mi fie căminul, mi-am ales-o pe aceea care îmi va sta alături. De voi rămâne în Anglia, în Anglia ai să trăieşti; dacă voi străbate Atlanticul, alături de mine ai să-l străbaţi. Vieţile ne sunt contopite, destinele înlănţuite.»

«Adică suntem egali, sir? Până la urmă am ajuns totuşi să fim egali?»

«Eşti mai tânără, mai gingaşă, mai firavă, mai neştiutoare decât mine.»

«Ai să fii bun cu mine şi niciodată n-ai să mă tiranizezi?»

«Lasă-mă puţin să respir, mă copleşeşti. Acum, nu trebuie să zâmbeşti. Lumea se clatină şi se învârteşte în jurul meu. Soarele mi se arată ca o flacără purpurie şi ameţitoare, cerul parcă ar fi un vârtej violet care se roteşte pe deasupra mea.»

Sunt un om tare, dar în vreme ce rosteam cuvintele acestea mă clătinam pe picioare. Întreg universul apăruse într-o lumină mai vie; culorile erau mai aprinse, mişcările mai iuţi, viaţa însăşi mult mai intensă. O clipă aproape că nici n-am văzut-o pe Shirley; dar îi auzeam glasul - nespus de dulce. Niciodată n-ar fi în stare să-şi folosească vreunul dintre farmecele ei pentru a-şi exprima compătimirea; probabil că nu ştia nimic despre cele ce se petreceau în sufletul meu.

«Ai spus că sunt leopard, dar să nu uiţi că leoparzii nu pot fi dresaţi.»

«Dresată sau feroce, sălbatică ori supusă – eşti a mea»

«Mă bucur că îmi cunosc dresorul şi că sunt obişnuită cu el. Numai glasului său îi voi da ascultare; doar mâna lui are să mă conducă; şi doar la picioarele lui o să-mi aflu odihnă.»

Am dus-o îndărăt către jilţul în care şezuse şi m-am aşezat şi eu alături. Voiam s-o mai aud iarăşi vorbind! mi-era cu neputinţă să mă satur de glasul şi de cuvintele ei.

«Cât de mult mă iubeşti?» am întrebat-o.

«O! Asta ştii. Nu vreau să te răsfăţ. Nu vreau să te măgulesc.»

«Nu ştiu nici jumătate din cât aş vrea şi inima-mi jinduieşte după hrană. Dacă ai şti cât de înfometată şi lacomă e, te-ai grăbi s-o îndestulezi cu câteva cuvinte.»

«Sărmane Tartar! spuse atingându-mi şi apoi mângâindu-mi mâna. Sărmane prieten şi tovarăş credincios, dragostea şi slăbiciunea bietei Shirley – aşază-te!»

«N-am să stau până ce nu-mi astâmperi foamea cu o vorbă dulce. «

Şi în sfârşit mi-a dăruit-o.

«Dragul meu Louis, să-mi păstrezi credinţă – să nu mă părăseşti niciodată. Nu mai cer nimic de la viaţă, dacă mi-e dat s-o petrec alături de tine.»

«Mai spune-mi.»

Şi-atunci porni pe-o altă cale: nu stătea în firea ei să ofere de două ori acelaşi fel de bucate. Înălţă capul şi zise:

«Sir, îţi asumi mari riscuri dacă mai rosteşti vreodată asemenea dezgustătoare cuvinte cum ar fi bani, ori sărăcie, ori inegalitate. Ar fi cumplit de primejdios să mă chinuieşti cu aceste scrupule înnebunitoare. Şi să te mai prind c-o mai faci vreodată!»

Îmi ardeau obrajii. Încă o dată am dorit din suflet ca eu să nu fi fost atât de sărac sau ea să nu fi fost atât de bogată. A băgat de seamă chinul în care mă zbătusem o clipă; şi-atunci, într-adevăr, m-a mângâiat. Am trăit extazul amestecat cu tortura.

«Domnule Moore, îmi spuse uitându-se la mine cu chipul luminat de o expresie blândă, sinceră şi serioasă, învaţă-mă şi ajută-mă să fiu bună. Nu te rog să-mi iei de pe umeri toate grijile şi îndatoririle legate de avuţia pe care o am; dar te rog să împărţi cu mine povara şi să-mi arăţi cum să fac ca să duc cât mai bine partea mea. Ai o minte echilibrată; o inimă duioasă; ai principii sănătoase. Ştiu că eşti înţelept; simt că eşti plin de bunăvoinţă; cred că eşti foarte conştiincios. Să-mi fii tovarăş de-a lungul vieţii, să-mi fii călăuză în cele ce-mi sunt necunoscute, să-mi fii stăpân şi să mă îndrepţi când greşesc, să-mi fii prieten întotdeauna.»

«Am să fiu – aşa să-mi ajute Dumnezeu!»

Ai aici din nou, cititorule, un fragment din caietul de însemnări; dacă îţi place – citeşte-l; dacă nu - treci peste el;

„Familia Sympson a plecat; dar nu înainte de a fi aflat şi de a fi avut loc unele explicaţii. Felul meu de a mă purta sau înfăţişarea mea trebuie să fi lăsat să se întrevadă ceva: eram liniştit, dar uneori uitam să fiu îndeajuns de atent. Stăteam în casă mai mult decât de obicei; nu puteam îndura să fiu departe de Shirley; mă întorceam acolo unde se afla şi mă încălzeam la prezenţa ei cum se încălzea Tartar la soare. Dacă pleca din salonul lambrisat, în mod instinctiv mă ridicam şi plecam şi eu. Nu numai o singură dată m-a certat, din pricina asta; o făceam cu speranţa vagă şi naivă de a prinde prilejul să schimb cu ea o vorbă în hol sau altundeva. Ieri, către înserat, am stat numai eu cu ea vreme de cinci minute lângă căminul din hol; eram alături; mă înţepa cu tot felul de ironii, iar eu mă desfătam auzindu-i glasul; domnişoarele Sympson au trecut pe acolo şi s-au uitat la noi; nu ne-am îndepărtat unul de altul. Nu peste mult timp au trecut din nou, şi iar s-au uitat. A venit doamna Sympson; nici nu ne-am clintit; pe urmă domnul Sympson a deschis uşa sufrageriei, şi atunci Shirley l-a răsplătit din plin pentru privirile lui de iscoadă uitându-se la el cu dispreţ şi scuturându-şi pletele. Privise la unchiul ei într-un chip care îl şi lămurea, îl şi sfida; îi spunea limpede: «Îmi place tovărăşia domnului Moore şi te desfid să găseşti vreo greşeală în preferinţele mele».

Am întrebat-o:

«Ai de gând să-l faci să înţeleagă cum stau lucrurile?»

«Da, mi-a răspuns. Dar las totul să se desfăşoare la voia întâmplării. Are să urmeze o scenă. Nici n-o aştept cu nerăbdare, nici nu mă tem de ea – atâta doar că vreau să fii de faţă. Fiindcă m-am săturat până peste cap să-i ţin mereu piept singură. Mă îngrozeşte gândul că am să-l văd din nou furios; în astfel de împrejurări leapădă toate manierele distinse şi măştile convenţionale, iar făptura omenească astfel dezgolită se arată a fi ceva căruia tu i-ai spune *commun, plat, bas – vilain et un peu méchant*[1]. Ideile lui nu sunt curate, domnule Moore, şi ar avea nevoie să fie frecate zdravăn cu săpun lichid şi argilă pentru înlăturat grăsimea. După câte cred eu, dacă ar izbuti să-şi vâre imaginaţia alături de celelalte lucruri din albia de rufe a doamnei Gill şi ar lăsa-o s-o pună la fiert în cazan, cu apă de ploaie şi praf de înălbit (sper că mă socoteşti o spălătoreasă destul de

[1] Ordinar, banal, abject – infam şi puţin rău la suflet (fr.).

pricepută) – asta i-ar fi de un folos inimaginabil.»

Azi de dimineaţă mi s-a părut c-o aud coborând puţin mai devreme decât de obicei şi bineînţeles că numaidecât am fost şi eu jos. Nu mă înşelasem: am găsit-o trebăluind de zor în salonaşul unde se servea micul dejun şi unde fata pusese masa şi ştergea praful. Se sculase mai din timp ca să termine un mic lucru de mână pe care îl pregătise pentru Henry ca amintire. Am fost întâmpinat cu răceală, dar până la plecarea fetei m-am împăcat cu situaţia, mi-am luat cartea şi foarte liniştit m-am aşezat lângă fereastră. Chiar şi după ce am rămas singuri nu m-am gândit s-o împiedic de la treabă; faptul că puteam s-o văd era o fericire, şi încă o fericire potrivită pentru cele dintâi ceasuri ale dimineţii – senină, neîmplinită, dar pe cale de împlinire. Ştiam că dacă aş fi stăruit, aş fi fost pus la punct. «Pentru admiratori nu sunt acasă», stătea scris pe fruntea ei; aşa că am continuat să citesc aruncându-i din când în când câte o privire furişă, admirându-i înfăţişarea blândă şi sinceră, iar ea îşi dădea seama că nu vreau s-o tulbur şi se bucura de gingăşia acelor clipe.

Distanţa dintre noi se scurta şi bruma aceea subţire se topea pe nesimţite; peste mai puţin de un ceas şedeam alături de ea şi o priveam cum coase, culegând zâmbetele dulci şi cuvintele drăgăstoase ce se scurgeau pentru mine în şuvoi necurmat. Şedeam aşa cum aveam dreptul să stăm, unul alături de celălalt şi îmi sprijinisem braţul pe fotoliul ei; mă aflam destul de aproape ca să-i pot număra împunsăturile şi să văd limpede urechea acului.

Şi deodată se deschise uşa.

Dacă în clipa aceea m-aş fi depărtat brusc, sunt convins că Shirley m-ar fi dispreţuit, dar mulţumită calmului meu înnăscut rareori tresar. Când mă simt în largul meu, *bien*[1], tihnit, nu-i uşor să mă urneşti din loc; şi mă simţeam *bien – très bien*[2] – deci eram de neclintit; nici măcar un muşchi nu mi s-a mişcat. Aproape ca nici nu m-am uitat înspre uşă.

«Bună dimineaţa, unchiule», rosti Shirley, adresându-se personajului în cauză, care se oprise încremenit în prag.

«Domnişoară Keeldar, eşti de mult aici, jos, şi singură cu domnul Moore?»

---

[1] Bine (fr.).

[2] Foarte bine (fr.).

«Da, de foarte multă vreme. Amândoi am coborât foarte de dimineaţă: abia se făcuse lumină.»

«Purtarea asta e nepotrivită…»

«A fost la început, când eram cam rea şi nepoliticoasă; dar o să-ţi dai seama că ne-am împrietenit.»

«Îmi dau seama de mai mult decât ai dori tu.»

«Nicidecum, sir, i-am răspuns eu, fiindcă nu avem nimic de ascuns. Îngăduiţi-mi să vă anunţ că orice observaţie aţi avea de făcut de acum încolo mi-o puteţi adresa la fel de bine şi mie. Începând din clipa de faţă voi sta între domnişoara Keeldar şi toate neplăcerile ce i s-ar putea ivi.»

«*Dumneata!* Ce ai *dumneata* de-a face cu domnişoara Keeldar?»

«S-o ocrotesc, să-i stau de strajă, şi s-o slujesc.»

«Dumneata, sir? Dumneata… preceptorul?»

«Niciun cuvânt jignitor, sir, interveni Shirley. Nici o singură silabă nerespectuoasă faţă de domnul Moore - în casa asta.»

«Ţii cu el?»

«Cu *el?* Da, sigur!»

Se întoarse către mine cu o mişcare bruscă, drăgăstoasă, pe care o întâmpinai cuprinzând-o cu braţul. Amândoi ne-am ridicat în picioare.

«’Nezeule sfinte!» fu strigătul pornit dinspre halatul care tremura în cadrul uşii.

’Nezeu, bănuiesc, trebuie să fi fost porecla dată larilor domnului Sympson, fiindcă de câte ori se afla la ananghie pe acest idol îl invoca.

«Vino înăuntru, unchiule: ai să auzi toată povestea. Spune-i totul, Louis.»

«Îl desfid să vorbească. Cerşetorul! Tâlharul! Ipocritul neruşinat! Sluga asta josnică, intrigantă şi infamă! Cară-te de lângă nepoata mea, sir! Las-o să plece!»

Shirley se agăţă de mine cu putere şi spuse:

«Stau lângă viitorul meu soţ. Să văd: cine îndrăzneşte să se atingă de el sau de mine?»

«Soţul ei!»

Ridică braţele înspre tavan şi se prăbuşi pe un scaun.

«Cu câtăva vreme în urmă doreai foarte mult să afli cu cine aveam de gând să mă mărit; pe atunci intenţiile mele erau limpezi, dar nu îndeajuns de coapte pentru a fi date pe faţă.

Acum sunt coapte, rumenite de soare, întru totul împlinite. Şi uite-le rodul cel mai de preţ – uite-l pe Louis Moore!»

«Nu (în culmea furiei), *n-ai* să te măriţi cu el - *n-are* să se însoare cu tine!»

«Mi-aş pierde viaţa în clipa când m-aş gândi să mă mărit cu altcineva. Mi-aş pierde viaţa dacă aş rămâne fără el.»

Domnul Sympson a izbucnit într-un potop de cuvinte care niciodată nu vor murdări pagina de faţă.

Shirley păli ca o moartă; începu să tremure din tot trupul şi nu se mai putu ţine pe picioare. Am întins-o pe sofa şi m-am uitat la ea ca să mă conving că nu leşinase, convingere pe care mi-a oferit-o printr-un zâmbet dumnezeiesc; am sărutat-o, iar după aceea, chiar dacă mi-ar fi viaţa în joc, tot n-aş fi în stare să povestesc în mod coerent ce s-a petrecut în următoarele cinci minute. Mai târziu, printre lacrimi, râsete sau tremurând, Shirley mi-a spus că am devenit înspăimântător şi am căzut cu totul pradă Diavolului; că am lăsat-o pe sofa şi am făcut un salt de-a curmezişul camerei, că domnul Sympson a dispărut din încăpere ca pornit din puşcă, iar eu am dispărut pe urmele lui şi că a auzit-o pe doamna Gill ţipând.

Când mi-am revenit în simţiri, doamna Gill încă mai ţipa. Mă aflam atunci în altă încăpere – cred că în salonul lambrisat; îi aveam pe domnul Sympson dinaintea mea, prăbuşit într-un fotoliu, şi mâna îmi era încleştată de cravata lui. Ochii i se rostogoleau în cap – fiindcă îl strângeam de gât, cred; menajera se afla alături şi-şi frângea mâinile, implorându-mă să mă opresc; m-am oprit chiar în clipa aceea, şi dintr-o dată m-am simţit calm ca de piatră. Dar i-am spus doamnei Gill să trimită numaidecât după trăsura de la Casa roşie, şi l-am informat pe domnul Sympson că trebuie să plece de la Fieldhead în clipa când va trage la scară. Deşi spaima aproape îl scosese din minţi, declară că n-are să plece. Atunci am repetat ordinul dat mai înainte şi am adăugat porunca de a se trimite după cineva de la poliţie. I-am spus:

«*Ai* să pleci – de voie sau de nevoie!»

Ameninţă cu darea în judecată, dar nu-mi păsa de nimic. Îl mai dominasem o dată – nu chiar cu aceeaşi tărie ca de data asta, dar cu toată severitatea. Întâmplarea avusese loc într-o noapte când hoţii încercaseră să pătrundă la Sympson Grove şi când în jalnica lui laşitate alarmase zadarnic toată casa, fără să

schiţeze vreun gest de apărare. Mă văzusem obligat să-i protejez familia şi casa, stăpânindu-l pe el, şi izbutisem. De data asta am stat lângă el până a sosit trăsura; l-am condus până la ea, fără să aud bombănelile lui neîntrerupte. Era cu totul uluit, şi în culmea furiei; ar fi fost gata să-mi opună rezistenţă, dar nu ştia cum; şi-a chemat nevasta şi fetele să plece cu el. I-am spus că aveau să-l urmeze de îndată ce izbuteau să-şi termine pregătirile. Furia, fierberea, revolta ce se vădeau în comportarea lui erau de nedescris, dar toată furia asta rămânea incapabilă de a trece la fapte. Tratat cum se cuvine, acest om poate fi oricând redus la neputinţă. Ştiu bine că n-are să ceară sprijinul legii împotriva mea; ştiu că soţia lui, pe care o tiranizează când e vorba de fleacuri, este cea care îl dirijează în chestiunile importante. Încă de multă vreme i-am câştigat pentru vecie recunoştinţa maternă prin devotamentul arătat fiului ei; de câteva ori, când a fost bolnav, eu l-am îngrijit pe Henry – mai bine, spunea doamna Sympson, decât l-ar fi putut îngriji orice femeie; asta n-are s-o uite niciodată. Şi ea şi fetele s-au despărţit astăzi de mine cu mânie şi groază mută – dar de respectat, mă respectă. Cu toate că şi-a întors capul în partea cealaltă, am văzut cum i s-au umplut ochii de lacrimi când Henry s-a agăţat de gâtul meu în clipa în care l-am urcat în trăsură şi l-am aşezat lângă dânsa şi apoi i-am potrivit păturile ca să-i fie cald. Cu atât mai înverşunată se va dovedi în apărarea cauzei mele, cu cât ştie că m-a lăsat furios. Şi asta mă bucură; nu pentru mine, ci pentru viaţa şi idolul meu – Shirley.“

O săptămână mai târziu, scrie din nou:

„Acum mă aflu la Stilbro’: m-am instalat temporar la un prieten – un avocat – pe care am posibilitatea să-l ajut la treburile lui. În fiecare zi mă duc călare la Fieldhead. Oare câtă vreme are să mai treacă până ce voi putea spune că locul acela este casa mea şi stăpâna lui îmi aparţine? Nu sunt în apele mele – nu pot fii liniştit; prea doresc mult ce nu am încă, iar asta uneori devine tortură. Dacă ar vedea-o cineva acum, ar crede că niciodată nu şi-a aşezat obrazul pe umărul meu şi nu s-a prins de gâtul meu cu dragoste şi încredere. Mă simt nesigur; mă face să fiu nenorocit. Când o vizitez, mă ocoleşte; se retrage unde nu o pot ajunge. Odată, de curând, i-am înălţat chipul, hotărât să

mă uit cu luare-aminte în ochii ei adânci şi întunecaţi; e greu de descris ce am văzut acolo! Panteră! - frumuseţe sălbatică! - fire vicleană, neîmblânzită şi neasemuită! Îşi roade lanţurile; parcă văd dinţii albi înverşunându-se împotriva oţelului! Adesea visează pădurile-i stăpânite de sălbăticie şi tânjeşte după libertatea fără oprelişti. Parcă aş dori să apară încă o dată Sympson ca s-o silească să-şi înlănţuie braţele în jurul meu. Aş vrea să existe primejdia să mă piardă, aşa cum există riscul ca eu să o pierd pe ea. Nu; de pierdere definitivă nu mi-e teamă; dar o aşteptare prea îndelungată…

Acum e noapte – miezul nopţii. După-amiaza şi seara le-am petrecut la Fieldhead. Cu câteva ceasuri în urmă a trecut pe lângă mine coborând către hol pe scara de stejar; nu ştia că stăteam în obscuritate, la fereastra de lângă scări, şi priveam strălucirea îngheţată a stelelor. Cât de aproape de balustradă luneca în josul scării! Cât de sfios luceau ochii ei mari când se uita spre mine! Cât de evanescentă, fugară şi schimbătoare părea – firavă şi transparentă ca aurora boreală!

Am urmat-o în salon; doamna Pryor şi domnişoara Helstone se aflau amândouă acolo; le chemase Shirley, ca să-i ţină de urât o vreme. În rochia albă de seară, cu părul lung curgându-i pe umeri bogat şi ondulat, cu pasu-i uşor, cu ochii plini de noapte şi fulgere, arăta m-am gândit atunci – ca un spirit, ceva alcătuit dintr-o substanţă unică – copil al unui zefir şi al unei flăcări - fiică a unei raze de soare şi a unui strop de ploaie - un lucru ce nu putea fi niciodată oprit, subjugat, ţintuit locului. Aş fi vrut să mă pot stăpâni şi să n-o urmăresc cu privirea în vreme ce se mişca de colo până colo, dar îmi era cu neputinţă. M-am străduit din răsputeri să discut cu celelalte doamne, dar şi atunci mă uitam la ea. Era foarte tăcută; cred că nu mi-a adresat niciun cuvânt - nici măcar atunci când mi-a servit ceaiul. Întâmplându-se să fie chemată afară, pentru un minut, de doamna Gill, am trecut în holul luminat de lună, cu gândul de a-i smulge un cuvânt măcar atunci când avea să se întoarcă; până şi asta am făcut-o.

«Domnişoară Keeldar, stai numai o clipă!» i-am spus.

«De ce? E prea frig în hol.»

«Pentru mine nu e prea frig; dacă o să stai lângă mine, nici pentru tine n-are să fie frig.»

«Dar tremur.»

«De teamă, cred. Ce te face să-ţi fie teamă de mine? Eşti rece şi distantă; de ce?»

«E firesc să-mi fie teamă dacă mă întâlnesc la lumina lunii cu ceva ce pare un spiriduş negru şi mare.»

«Nu, nu pleca! Rămâi puţin cu mine, să schimbăm în linişte câteva cuvinte. Sunt trei zile de când n-am mai stat singuri de vorbă; atitudinile de felul acesta sunt o adevărată cruzime.».

«Nu doresc deloc să fiu crudă», îmi răspunse cu destulă blândeţe. Şi, într-adevăr, se vădea blândeţe în întreaga-i purtare – pe chip, în glas; dar exista şi reţinere şi o atmosferă de efemer, de neconsistent şi intangibil.

«Fără îndoială că mă faci să sufăr, i-am spus. E-abia o săptămână de când m-ai numit viitorul tău bărbat şi te-ai purtat cu mine ca atare; acum am ajuns din nou să fiu pentru tine un preceptor; mi se vorbeşte cu domnul Moore şi cu sir; buzele tale au uitat să mai rostească numele Louis.»

«Nu, Louis, nu; e un nume plăcut, diafan; nu-i uşor de uitat.»

«Atunci fii prietenoasă cu Louis, apropie-te de el - lasă-l să se apropie.»

«Sunt prietenoasă», îmi răspunse plutind departe, ca o umbră albă.

«Glasul ţi-e foarte dulce şi foarte firav, spusei atunci înaintând pe încetul. Pari potolită, dar încă speriată.»

«Nu. Sunt cu desăvârşire calmă şi nu mă tem de nimic», încercă ea să mă asigure.

«De nimic în afară de cel care te adoră.»

Am îngenuncheat la picioarele ei.

«Doar vezi că mă aflu într-o lume nouă, domnule Moore. Nu mă mai cunosc pe mine însămi – nu te cunosc pe dumneata. Dar ridică-te; când te porţi aşa mă tulburi şi mă nelinişteşti.»

Am ascultat-o; nici n-ar fi fost potrivit să rămân multă vreme în poziţia aceea. Căutam să-i dovedesc seninătate şi încredere şi nu m-am străduit în zadar; şi-a recăpătat voioşia şi din nou s-a lipit de mine. l-am spus:

«Uite, Shirley, nu e greu să-ţi dai seama că sunt departe de a fi fericit în situaţia mea nesigură şi nelămurită.»

«Ba da, ba da. *Eşti* fericit! strigă cu grabă. Nici nu ştii cât de fericit eşti! Orice schimbare n-ar putea fi decât spre mai rău!»

«Fericit sau nu, nu mai pot îndura să continui aşa încă multă vreme. Eşti prea generoasă ca să-mi ceri asemenea lucru.»

«Fii înţelegător, Louis – ai răbdare! Îmi placi atât de mult fiindcă ştii să ai răbdare.»

«Atunci să nu mă mai placi – iubeşte-mă în schimb stabileşte ziua cununiei. Gândeşte-te bine în noaptea asta, şi pe urmă hotărăşte.»

Rosti cu glas stins un fel de murmur, nearticulat dar expresiv totuşi; apoi ţâşni, sau se topi din braţele mele - şi atunci am pierdut-o.“

CAPITOLUL XXXVII

Deznodământul

Da, cititorule, acum trebuie să încheiem socotelile. Nu-mi rămâne decât să povestesc pe scurt împlinirea destinelor unora dintre personajele cu care am făcut cunoştinţă în istorisirea de faţă, iar după aceea tu şi cu mine urmează să ne strângem mâna, şi deocamdată să ne despărţim.

Să ne întoarcem la diaconi – la cei multiubiţi, deşi îndelung neglijaţi. Păşeşte înainte, tu, cel cu merite puţine! Şi văd că Malone este cel ce răspunde grabnic invocaţiei; îşi recunoaşte propria descriere de îndată ce-o aude.

Nu, Peter Augustus, ţie nu-ţi putem spune nimic; n-ar fi de niciun folos. Nu este posibil să ne asumăm povara mişcătoarei povestiri a faptelor şi ursitelor tale. Oare nu ştii, Peter, că un public părtinitor îşi are capriciile lui; că adevărul nepoleit nu e acceptat; că faptele banale nu sunt suportate? Nu ştii că guiţatul porcului din coteţ nu e astăzi mai apreciat decât în vremurile de odinioară? Dacă ar fi să înfăţişez dezastrul vieţii şi comportării tale, publicul ar izbucni cu violenţă în ţipete isterice şi s-ar cere în gura mare săruri volatile şi fum de pene arse. „E cu neputinţă!“ s-ar striga aici;
„neadevăruri!“ s-ar răspunde de dincolo. „Neartistic!” s-ar hotărî până la urmă în mod solemn. Ia bine seama! Ori de câte ori înfăţişezi adevărul gol-goluţ, adevărul simplu, el este într-un chip sau altul întotdeauna denunţat drept minciună; lumea nu vrea să aibă de-a face cu el, îl azvârle la o parte, îl aruncă pe

spinarea altora; pe câtă vreme rodul propriei tale imaginaţii, purele născociri, simplele plăsmuiri sunt însuşite, îndrăgite, numite frumoase, adevărate, încântător de naturale; pipernicitul contrafăcut primeşte toate acadelele – bucălatul cel cinstit şi drept, toate scatoalcele. Aşa e şartul lumii, Peter; şi întrucât tu eşti golanul obraznic, nespălat şi urâcios - recunoscut ca atare – trebuie să stai jos.

Fă loc pentru domnul Sweeting.

Şi iată-l pe dumnealui, cu doamna sa la braţ, femeia cea mai superbă şi cea mai grasă din întregul Yorkshire - doamna Sweeting, fostă domnişoara Dora Sykes; s-au cununat sub cele mai fericite auspicii, întrucât domnul Sweeting tocmai fusese promovat la o viaţă îndestulată, iar domnul Sykes fusese în măsură să-i asigure Dorei o zestre frumoasă. Şi au trăit ei multă vreme fericiţi laolaltă, îndrăgiţi de enoriaşi şi de un mare număr de prieteni.

Iată! Sper că poleirea a fost foarte dibaci folosită.

Poftiţi, domnule Donne.

Acest gentleman s-a descurcat de minune – mult mai bine decât tu sau eu ne-am fi putut aştepta vreodată, cititorule. Şi el s-a însurat cu o femeie micuţă, cu aspect de doamnă, cât se poate de înţeleaptă şi liniştită. Căsătoria asta a fost opera lui; a devenit şi el un bărbat foarte iubitor de casă şi un foarte activ cleric, mai mare peste o parohie (cu îndrumarea spirituală dumnealui, până în ceasul său cel de pe urmă, a refuzat cu bună ştiinţă să se ocupe). S-a priceput de minune să lustruiască pe dinafară potirul şi toată argintăria; obiectele de mobilier din altar şi din biserică le-a îngrijit cu sârguinţa unui bun meseriaş şi meticulozitatea unui pedant. Mica lui şcoală duminicală, mica lui biserică şi mica lui parohie - toate îi datorează înălţarea; şi toate au ajuns să-i sporească cinstirea; în felul ei, fiecare a devenit un model; dacă uniformitatea şi gustul în materie de arhitectură ar fi fost acelaşi lucru ca statornicia şi fervoarea în domeniul religiei, ce mai păstor de turmă creştinească ar fi fost domnul Donne! Exista o artă în care nicio făptură muritoare n-a izbutit vreodată să-l depăşească în măiestrie pe domnul Donne – aceea a cerşitului. Prin propriile-i strădanii strict personale a cerşit toţi banii trebuitori pentru ce a îndeplinit. În această privinţă dovedea o inventivitate şi o perseverenţă într-adevăr unice; nu se sfia să cerşească de la oamenii cei mai de seamă şi de la

oamenii cei mai umili, mergând de la bordeenii desculţi până la duci cu coroană pe cap; a trimis scrisori prin care cerea obolul în toate cele patru colţuri ale ţării – bătrânei regine Charlotte, principeselor, fiicele reginei, fiilor ei, auguştii duci, prinţului regent, lordului Castlereagh şi fiecărui membru al guvernului aflat atunci la putere; iar ceea ce e încă şi mai demn de luat în seamă e faptul că a stors câte ceva de la fiecare dintre aceste personaje. E lucru cunoscut că a primit cinci lire de la regina Charlotte, bătrâna doamnă pungă-strânsă, şi două guinee de la regescul mână-spartă, fiul ei mai vârstnic. Când pornea în expediţiile sale de cerşetorie, domnul Donne se împlătoşa în cea mai desăvârşită neobrăzare; dacă îi dăduseşi ieri o sută de lire, asta nu însemna, pentru el, că nu trebuie să-i dai astăzi două sute; ţi-o spunea deschis, de la obraz, şi existau totdeauna zece sorţi la unul singur că are să-ţi ia banii; trebuia să dai, ca să poţi scăpa de el. Dar la drept vorbind, cu toţi banii aceştia a făcut lucruri folositoare; la vremea şi în generaţia lui a fost un om care a lăsat urme.

Poate s-ar cuveni să adaug că după prematura şi brusca dispariţie a domnului Malone de pe scena parohiei Briarfield (nu ai cum afla în ce fel s-au petrecut lucrurile, cititorule; curiozitatea trebuie să-ţi fie neapărat sacrificată în folosul distinsei iubiri pe care o nutreşti faţă de lucrurile frumoase şi plăcute), ca urmaş al său a sosit un alt cleric irlandez, domnul Macarthey. Şi sunt fericită să-ţi pot spune, cu *drept cuvânt,* că acest cleric a contribuit la o bună faimă a ţării sale tot atât de mult pe cât a contribuit domnul Malone la una proastă; s-a dovedit a fi la fel de cuviincios, corect şi cinstit, pe cât fusese Peter de violent, scandalagiu şi – (prefer să renunţ la acest din urmă epitet, fiindcă ar lăsa să se vadă de unde a sărit iepurele.) A muncit cu multă sârguinţă pentru parohie; şcolile, atât cea duminicală cât şi cele obişnuite, au înflorit sub îndrumarea lui ca pajiştile primăvara. Om fiind, bineînţeles că avea şi el cusururile lui; dar, oricum, era vorba de nişte cusururi specifice, acceptabile, clericale, dintre acelea care în ochii multora ar putea trece drept virtuţi. Dacă s-ar fi întâmplat să fie invitat la ceai împreună cu un disident, o săptămână întreagă nu şi-ar mai fi putut afla locul; vederea unui quaker cu capul acoperit în sfânta biserică sau gândul că vreun semen ce nu primise taina botezului ar fi putut fi înmormântat creştineşte erau în stare să

provoace cataclisme ciudate în starea trupească şi sufletească a domnului Macarthey; altminteri era un om întreg şi cumpătat, harnic şi cu inimă bună.

Nu mă îndoiesc defel: cititorii însetaţi de dreptate au observat mai de mult că până acum am dat dovadă de o vinovată neglijenţă în urmărirea, prinderea şi pedepsirea după merit a celui ce încercase să-l ucidă pe domnul Robert Moore; asta mi-ar fi oferit prilej să încing împreună cu cititorii doritori de asemenea lucruri o straşnică horă pe cât de frumoasă pe atât de vioaie, o horă de dispoziţii legale şi citate pioase, de procese, puşcării şi spânzurători. Poate că ţi-ar fi făcut plăcere, cititorule, dar *mie* nu mi-ar fi plăcut; între mine şi firul povestirii mele s-ar fi produs o ruptură, şi atunci toate ar fi căzut baltă; iată de ce am fost fericită atunci când faptele m-au scutit pe deplin de o asemenea încercare. Criminalul n-a fost niciodată pedepsit, pentru bunul motiv că n-a fost niciodată prins, iar acest lucru din urmă s-a petrecut din pricină că nu a fost deloc urmărit. Magistraţii s-au agitat puţin, ca şi când s-ar fi pregătit să ia lucrurile foarte în serios şi să facă cine ştie ce isprăvi; dar de vreme ce Moore însuşi stătea cuminte în bârlogul lui, râdea pe ascuns ori răspundea oricărei aluzii la cele petrecute cu indiferenţă ironică întipărită pe toate trăsăturile chipului său palid şi exotic, în loc să-i zorească şi să-i îmboldească, aşa cum făcuse mai înainte, au stat şi-au mai chibzuit; apoi, după ce au dus la capăt unele formalităţi absolut obligatorii, au ajuns la încheierea că lucrul cel mai înţelept era să se prefacă a fi dat totul uitării – şi au procedat întocmai.

Domnul Moore, la fel ca întregul Briarfield, ştia cine îl împuşcase; nu era nimeni altul decât Michael Hartley, acel ţesător pe jumătate ieşit din minţi, despre care am mai pomenit, antinomian înverşunat în ce priveşte credinţa şi zănatic dezlănţuit în întreaga sa purtare; sărmanul nefericit a răposat la un an după acea încercare necugetată, iar Robert i-a dat bietei văduve o guinee ca să aibă cu ce-l înmormânta.

Iarna a trecut şi s-a dus; i-a urmat primăvara în goana ei strălucitoare şi uneori umbroasă, cu belşugu-i de flori şi ploi repezi; suntem acum în miezul verii – la mijlocul lunii iunie – luna iunie a anului 1812.

E o arşiţă cumplită; văzduhul e colorat în albastru intens şi

auriu aprins – pe potriva anotimpului, a vremurilor şi a furtunii ce cutremură acum sufletele popoarelor. Veacul al nouăsprezecelea se dezlănţuie trecând în adolescenţa-i de uriaş; copilul său teribil se joacă, iar în joaca lui cumplită dezrădăcinează munţii şi împrăştie stâncile în cele patru vânturi. În vara asta Bonaparte s-a aşezat cu nădejde în şa; dimpreună cu oştirile lui a pornit să cutreiere nemărginitele întinderi ale Rusiei; are alături francezi şi polonezi, italieni şi flăcăi de pe malurile Rinului, alcătuind toţi laolaltă o armată de şase sute de mii de oameni. Mărşăluiesc înspre bătrâna Moscovă, iar sub zidurile bătrânei Moscove stă şi aşteaptă cazacul cel neînfricat, teribilul stăpânitor al stepei. Aşteaptă fără a se teme de necuprinsele pustiiri ce vin către el. Îşi pune nădejdea într-un nor vestitor de zăpada: Pustietatea, Vântul şi Viscolele sunt adăpostul şi pavăza lui, iar sprijinitori îi sunt stihiile firii – Aerul, Focul, Apa. Şi oare ce or fi acestea? Sunt trei arhangheli înfricoşători ce stau dintotdeauna de strajă alături de tronul Atotputernicului. Se arată înveşmântaţi în alb şi încinşi cu cingători de aur, iar mânia lor se bucură de binecuvântarea Domnului. Vremea lor este tăria răzbunării, şi trâmbiţa ce va vesti dezlănţuirea cumplitei mânii fi-va glasul Stăpânului Oştilor „în clipa când va detuna cu slavă cutremurătoare”.

„Încălcatu-mi-ai tărâmurile comorilor de zăpezi ori aruncatu-ţi-ai ochii asupra noianelor de grindini ce le-am păstrat pentru vremuri de cumpănă, de încrâncenări şi războaie? Urmează-ţi calea; revărsa-se-va asupra Părtinitului potopurile mâniei Celui Preaînalt!“

Şi rostirile s-au adeverit; pământul este pârjolit de foc, marea se arată „precum sângele tuturor celor răposaţi”; insulele se pierd în necuprinsul zării, munţii se şterg de pe faţa pământului.

În acest an lordul Wellington a luat cârma în Spania, căci în nădejdea propriei lor mântuiri l-au făcut generalisim. În acelaşi an el a cucerit oraşul Badajos, şi-a întins stăpânirea asupra câmpiilor de la Vittoria, a supus Pamplona şi a luat cu asalt oraşul San Sebastian; în acelaşi an şi-a întins puterea în Salamanca.

Oameni din Manchester! Vă cer iertare pentru acest scurt rezumat al unor măreţe fapte de arme, dar lucrurile sunt acum lipsite de importanţă. În ziua de astăzi Lordul Wellington nu mai este pentru voi decât un bătrân părăsit de puteri, ba aş crede

chiar că unii dintre voi aţi spus de mult despre el că e „un ramolit” – aţi făcut haz pe seama vârstei lui înaintate şi a împuţinării trupeşti. Ce vajnici eroi sunteţi! Oameni ca voi au dreptul să calce în picioare jumătatea vremelnică din făptura unui semizeu. Batjocoriţi cât vă place – dispreţul vostru n-are să-i poată înjosi niciodată bătrâna inimă neînfrântă.

Dar veniţi, prieteni, quakeri sau textilişti de-aţi fi, veniţi să ţinem împreună un congres de pace şi să spunem deschis tot ce avem pe suflet. Cu înverşunare de necrezut vorbit-am despre bătălii sângeroase şi generali care au mânat la căsăpire mii şi mii de oameni; dar iată-ne acum ajunşi la un luminiş de rară încântare. În ziua de 18 iunie a anului 1812 oprelişti straşnice au fost îndepărtate şi porturi ferecate şi-au deschis porţile către întinsurile mărilor. Ştiţi foarte bine – acei dintre voi îndeajuns de vârstnici pentru a vă aduce aminte – atunci, cu acel prilej, v-aţi ridicat glasurile de aţi făcut să se cutremure şi comitatul Yorkshire şi comitatul Lancashire; atunci s-a întâmplat să plesnească un clopot din clopotniţa de la Briarfield, şi până în ziua de astăzi tot spart sună. Asociaţia negustorilor şi fabricanţilor a organizat un banchet la Stilbro’ şi toţi cei ce-au luat parte la el s-au întors acasă într-o stare de veselie cum nevestele lor n-ar mai vrea să-i vadă până la capătul vieţii. Oraşul Liverpool a tresărit şi a nechezat ca un cal năzdrăvan după ce a mâncat zece tăvi de jăratic. Unii negustori americani au simţit că îi apucă apoplexia şi au chemat doctorii să le ia sânge; şi apoi cu toţii, ca oameni cu scaun la cap, s-au repezit în aceste prime clipe de belşug necuprins spre tot soiul de afaceri, în adâncimile cărora poate că aveau să se scufunde într-o bună zi. Depozite îngrămădite şi înghesuite până la refuz vreme de ani întregi se topeau acum într-o singură clipă, ca şi cum nici n-ar fi existat; magaziile se goleau şi corăbiile se umpleau cu vârf; pretutindeni era nevoie de braţe de muncă şi lefurile creşteau în fiece zi; s-ar fi zis că sosiseră timpurile de aur. Poate că nu era vorba decât de o simplă iluzie, dar o iluzie încântătoare – şi pentru unii chiar realitate deplină. La vremea de atunci, în acea unică lună a lui iunie, s-au agonisit multe avuţii temeinice.

Când un ţinut întreg se bucură, până şi cel mai neînsemnat dintre locuitorii săi trăieşte zi de sărbătoare: dangătul clopotelor pare să ducă până în cea mai stingheră aşezare omenească

îndemn către veselie. Aşa gândea şi Caroline Helstone în ziua aceea de mare izbândă a negoţului şi în vreme ce se îmbrăca mult mai cu grijă decât de obicei şi se ducea, gătită în cea mai frumoasă dintre rochiile ei de muselină, să petreacă după-amiaza la Fieldhead, unde urma să supravegheze anume pregătiri vestimentare făcute în întâmpinarea unui mare eveniment, căci în astfel de treburi ultimul cuvânt era întotdeauna lăsat pe seama gustului ei fără cusur. Ea hotărî în alegerea cununiţei, a voalului şi a rochiei ce aveau să fie purtate dinaintea altarului; ea alegea feluritele rochii şi podoabe chiar pentru prilejuri mai puţin importante, fără să ţină prea mult seama de părerile miresei care, într-adevăr, se afla într-o stare sufletească puţin prielnică înţelegerii.

Louis prevăzuse unele greutăţi şi acum chiar trebuia să le facă faţă; căci aleasa inimii sale se arăta cumplit de năzuroasă şi amâna data cununiei de la o zi la alta, de la o săptămână la alta sau de la lună la lună. La început îl înduplecase cu duioase şi blânzi rugăminţi de amânare, însă până la urmă izbutise să-i întărâte firea cumpănită dar voluntară şi să-l facă să se revolte împotriva acestei tiranii atât de înduioşătoare şi totodată insuportabile.

A fost nevoie de un soi de furtună pentru a o convinge să ia o hotărâre limpede; dar până la sfârşit, a trebuit să se lase ferecată de o zi anume; şi în starea asta se afla acum, supusă de puterea dragostei şi înlănţuită de tăria făgăduielii.

Astfel înfrântă şi subjugată, se zbuciuma ca orice vieţuitoare captivă din arşiţa deserturilor. În afara celui ce-o supusese, nimeni altcineva nu i-ar fi putut aduce veselie; numai şi numai prezenţa lui o putea despăgubi de pierdutul privilegiu al libertăţii; când el nu se afla de faţă, stătea singură, dusă pe gânduri sau rătăcea de una singură, vorbea puţin şi încă şi mai puţin mânca.

Nu se ocupa deloc cu pregătirile de nuntă. Louis se văzu nevoit să se îngrijească el de toate amănuntele; devenise de fapt stăpân la Fieldhead cu săptămâni înainte de a căpăta acest titlu în mod oficial – stăpânul cel mai puţin pretenţios şi mai blând cu putinţă, dar cel mai ascultat de către doamna sa. Shirley abdicase fără să rostească o vorbă şi fără să schiţeze cea mai slabă împotrivire. Oricine venea la ea să primească porunci căpăta acelaşi răspuns: „Du-te la domnul Moore,

întreabă-l pe domnul Moore”. Niciodată n-a trăit peţitor al unei mirese bogate mai ferit de impresia că ar fi vioara a doua, sau silit cu mai multă străşnicie să joace rolul stăpânului necontestat.

Purtarea aceasta era în parte rezultatul înclinaţiilor fireşti ale domnişoarei Keeldar; dar câteva cuvinte rostite un an mai târziu dovediră că urmărea şi un anumit plan. A spus atunci: „Louis n-ar fi învăţat niciodată să stăpânească, dacă eu n-aş fi încetat să mai conduc: incapacitatea suveranului a făcut să crească puterile primului ministru”.

Fusese vorba ca la apropiata cununie Carolinei Helstone să-i revină rolul de domnişoară de onoare; dar Soarta hotărâse altfel.

Se întoarse acasă la vremea când obişnuia să-şi ude plantele. Tocmai îşi îndeplinise această plăcută îndatorire. Ultima floare de care se ocupa era un trandafir care îşi arăta bobocii într-un liniştit ungher plin de verdeaţă, în spatele casei. Caroline răspândise asupra lui bura înviorătoare şi acum stătea să se odihnească o clipă. Lângă peretele casei se afla o piatră sculptată – rămăşiţă de pe vremea călugărilor – ce fusese cândva, probabil, postamentul unei cruci; se urcă pe ea ca să poată vedea în zare. Încă mai ţinea într-o mână stropitoarea şi cu cealaltă îşi trăgea puţin la o parte poalele rochiţei frumoase, ca să le ferească de picături; privea pe deasupra zidului întinderile singuratice; vedea trei copaci întunecaţi ce se profilau pe cer înşiruiţi unul lângă altul, iar la capătul unei pajişti îndepărtate silueta unui mărăcine stingher; cerceta cu ochii mlaştinile acoperite de întuneric pe deasupra cărora licăreau flăcărui; seara aceea de vară era caldă, dangătul clopotelor plin de veselie; fumul albastru al focurilor părea molatic, flăcările lor roşii îşi sporeau strălucirea; deasupra lor, pe cerul de pe care soarele dispăruse, sclipea un punct argintiu - Steaua Dragostei.

În seara aceea Caroline nu era tristă, ci cu totul dimpotrivă; dar pe când stătea şi privea oftă o dată din adânc şi în vreme ce oftă simţi cum un braţ o cuprinde şi se opreşte mângâietor peste mijlocul ei. Credea că ştie cine venise şi se afla alături de ea. Primi atingerea aceea fără să tresară.

— Mă uit la Venus, mămico. Ia uită-te cât e de frumoasă! Cât de albă îi e strălucirea, în comparaţie cu roşul aprins al focurilor!

Răspunsul fu o strângere şi mai mângâietoare, iar atunci

Caroline se întoarse şi văzu nu chipul matern al doamnei Pryor, ci un chip bărbătesc învăluit în întuneric. Lăsă stropitoarea din mână şi coborî de pe piatră.

— Am stat împreună cu „mămica” un ceas întreg, spuse noul-sosit. Am avut împreună o lungă conversaţie. Unde ai fost în vremea asta?

— La Fieldhead. Shirley e tot aşa de mofturoasă, Robert. Oricum ai întreba-o, nu-ţi răspunde nici „da”, nici „nu“. Stă toată vremea retrasă şi n-aş putea să spun dacă e tristă ori numai nepăsătoare. Dacă încerci s-o scuturi sau s-o cerţi, îţi aruncă o privire pe jumătate îngândurată şi pe jumătate indiferentă, în stare doar să te facă să pleci la fel de contrariată şi de nedumerită pe cât pare a fi şi ea. Nu ştiu cum are să se descurce Louis. În ce mă priveşte pe mine, dacă aş fi bărbat n-aş avea curajul să-mi iau răspunderea îndrumării ei.

— Lasă-i pe ei în pace – au fost croiţi unul pe măsura celuilalt. Oricât de ciudat ţi s-ar părea, capriciile astea îl fac pe Louis s-o iubească şi mai mult. Dacă se află pe lume om s-o poată stăpâni, atunci numai el e acela. În orice caz, îl pune la grea încercare. Pentru o fire liniştită ca a lui, perioada asta de logodnă a fost tare furtunoasă; dar o să vezi că până la urmă victoria tot de partea lui are să fie. Caroline, te-am căutat ca să te rog să-mi acorzi o întrevedere. De ce bat clopotele?

— În cinstea abrogării legii aceleia cumplite – Ordinele atât de urâte de tine. Eşti încântat, nu-i aşa?

— Ieri seară, pe vremea asta, împachetam nişte cărţi în vederea unei călătorii peste Ocean. În afară de câteva haine, seminţe, nişte bulbi şi nişte unelte erau singurele bunuri pe care socoteam că îmi este îngăduit să le iau cu mine în Canada. Mă pregăteam să te părăsesc.

— Să mă părăseşti? Să mă *părăseşti?*

Degetele ei gingaşe i se încleştară pe braţ. În glas şi în priviri i se citea spaima.

— Acum nu – acum nu. Uită-te la mine – da, da, uită-te bine la chipul meu: poţi citi cumva pe el deznădejde ori semn de despărţire?

Şi atunci Caroline privi o pagină plină de inluminuri ale cărei litere erau toate strălucitoare, deşi fondul rămânea de culoare închisa. Iar chipul lui Moore, impunător în măreţia trăsăturilor lui, revărsă asupră-i nădejde, mulţumire, desfătare.

Abrogarea asta are să te ajute – are să te ajute *mult* – are să-ţi fie de folos chiar *acum?* întrebă Caroline.

— Abrogarea Ordinelor ministeriale mă salvează. Acum n-am să mai ajung la faliment; n-o să mă mai retrag din afaceri*;* n-o să mai părăsesc Anglia; acum n-o să mai fiu sărac şi o să-mi pot plăti datoriile; acum toate postavurile aflate în magaziile mele au să-mi fie luate şi am să primesc multe comenzi pentru altele. Ziua de astăzi oferă o bază solidă avutului meu de peste hotare şi pentru prima oară în viaţă pot porni să construiesc pe teren sănătos.

Caroline îi sorbea cuvintele. Îl ţinea strâns de mână. Şi răsuflă o dată din toţi rărunchii.

— Eşti salvat? Greutăţile acelea cumplite nu-ţi mai stau în cale?

— Nu-mi mai stau în cale. În sfârşit, răsuflu; în sfârşit, pot trece la acţiune.

— În sfârşit! Dumnezeu s-a îndurat. Să-i mulţumim, Robert.

— Îi mulţumesc cu adevărat.

— Şi eu îi mulţumesc, în numele tău.

Se uita la el cu privirile încărcate de devotament.

— Acum pot să angajez mai mulţi lucrători; să plătesc lefuri mai mari; să pun la cale proiecte mai înţelepte şi mai generoase; să fac bine semenilor mei; să fiu mai puţin egoist. *Acum,* Caroline, pot să am un cămin – un cămin care să fie cu adevărat al meu; şi *acum...*

Se opri, fiindcă glasul lui adânc părea sugrumat.

— Şi acum, continuă, acum mă pot gândi la însurătoare; acum pot să-mi caut o tovarăşă de viaţă.

Nu era aceasta clipa în care ea ar fi putut să rostească vreo vorbă. Şi nu rosti.

— Va putea oare Caroline – fiinţa care cu atâta smerenie aşteaptă să fie iertată la fel cum iartă şi ea – va putea oare să dea uitării toate suferinţele câte le-a avut de îndurat din pricina mea; întreg chinul îndelung la care cu răutate am supus-o; cumplita boală a trupului şi a sufletului de pe urma căreia datorită mie a zăcut? Va putea să uite tot ce ştie despre jalnicele mele ambiţii, despre planurile mele păcătoase? Oare îmi va îngădui să ispăşesc toate aceste vini? Îmi va îngădui să-i dovedesc: că aşa precum odinioară am părăsit plin de cruzime, am nesocotit cu uşurătate şi am jignit cu josnicie sufletească,

acum sunt în stare să iubesc plin de cea mai nestrămutată credinţă, să îndrăgesc cu duioşie şi să preţuiesc cu înflăcărare?

Mâna lui încă se afla într-a Carolinei; o strângere gingaşă îi dădu răspunsul.

— E a mea Caroline?

— Caroline a ta e.

— O voi răsplăti. Conştiinţa valorii ei nepreţuite stă aici, în inima mea; nevoia de a o avea drept tovarăşă e împletită cu toate fibrele vieţii mele. Nici de sângele ce-mi zvâcneşte în vine nu voi avea mai multă grijă decât de fericirea şi bunăstarea dragei mele.

— Şi eu te iubesc, Robert, şi cu necuprinsă credinţă îţi voi purta de grijă.

— Vrei să-mi porţi de grijă cu credinţă – cu aceeaşi credinţă cu care trandafirul de lângă noi ar făgădui să ocrotească împotriva furtunii piatra asta cenuşie şi tare? Dar o să-mi poarte de grijă în felul ei; mâinile acestea vor fi duioşii făuritori ai tuturor desfătărilor ce-mi vor fi hărăzite vreodată. Ştiu bine că făptura pe care mă lupt s-o contopesc laolaltă cu a mea îmi va dărui o alinare

— O bunătate sufletească – o puritate de care, prin mine însumi, aş rămâne pururi străin.

Dar deodată Caroline deveni neliniştită; buzele începură să-i tremure.

— De ce s-a speriat porumbiţa mea? întrebă Moore când o văzu ghemuindu-se la pieptul lui şi apoi retrăgându-se tulburată.

— Biata mămica! Eu sunt tot ce are ea pe lume; trebuie s-o părăsesc?

— Să ştii că m-am gândit la necazul ăsta şi am stat de vorbă cu „mămica”.

— Spune-mi tot ce doreşti – tot ce ţi-ar face plăcere – şi am să mă gândesc dacă îmi stă în putinţă să te mulţumesc; dar pe mama nu o pot abandona nici măcar pentru tine; nici chiar de dragul tău n-aş putea să-i zdrobesc inima.

— Ea a fost credincioasă când eu m-am dovedit nestatornic – nu-i aşa? Niciodată n-am venit la patul tău de suferinţă, dar ea te-a vegheat clipă de clipă.

— Oare ce-ar trebui să fac? Sunt gata de orice, numai să nu mă despart de ea.

— Dacă e după vrerea mea, niciodată n-o să vă despărţiţi.

— S-ar putea să trăiască şi ea foarte aproape de noi?

— Împreună cu noi – doar că o să-şi aibă camerele şi slujnica ei; asta pretinde şi dânsa.

— Ştii că are un venit pe deplin îndestulător pentru felul ei de viaţă?

— Mi-a spus-o cu o mândrie senină, ce m-a făcut să-mi aduc aminte de altcineva.

— Nu se amestecă niciodată în treburile altora şi e cu totul incapabilă de clevetire.

— O cunosc şi eu, Cary; şi chiar dacă în loc de personificare a modestiei şi discreţiei ar fi tocmai contrariul, tot nu m-aş teme de dânsa.

— Totuşi are să-ţi fie soacră!

Cuvintele fură însoţite de o poznaşă înclinare a capului; Moore zâmbi.

— Cary, Louis şi cu mine nu facem parte dintre bărbaţii cărora le e frică de soacre; pentru noi, cei aflaţi sub acelaşi acoperământ n-au fost şi n-au să fie niciodată vrăjmaşi. Nu mă îndoiesc nicio clipă că soacră-mea are să-mi fie chiar de mare folos.

— Da, aşa are să fie – în felul ei liniştit şi tăcut. Nu e niciodată expansivă, iar când o s-o vezi reţinută, sau chiar rece, nu trebuie să-ţi închipui că ar fi nemulţumită – aşa e felul ei. Dacă vreodată n-ai s-o poţi înţelege, lasă-mă pe mine să-ţi explic; şi totdeauna să ai încredere în ce am să-ţi spun eu despre mama, Robert.

— Asta fără nicio îndoială! Şi îţi spun fără vreo intenţie de glumă: am simţământul c-o să ne înţelegem împreună *on ne peut mieux*[1]. După cum ştii, Hortense e nemaipomenit de susceptibilă – în sensul dat de noi, francezii, acestui cuvânt – şi poate că nu totdeauna pretenţiile ei sunt rezonabile, dar, în ciuda acestui fapt, niciodată în viaţa mea n-am jignit-o şi nu m-am certat serios cu ea.

— Ai dreptate: totdeauna ai tratat-o cu o generozitate plină de delicateţe – da, ai fost înţelegător ca om, şi iubitor ca frate; faţă de mama ai să fi la fel de duios. Eşti un gentleman din cap până-n picioare, Robert, până în măduva oaselor, şi nicăieri nu eşti mai gentleman decât în propria ta casă.

— Iată nişte laude care îmi fac plăcere; sunt încântătoare.

[1] Cum nu se poate mai bine (fr.).

Sunt foarte fericit că scumpa mea Caroline mă vede în lumina asta.

— Mama are despre tine exact aceeaşi părere pe care o am şi eu.

— Sper că nu chiar exact aceeaşi.

— Nu vrea să se mărite cu tine – nu fi înfumurat - dar chiar acum câteva zile mi-a spus: „Draga mea, domnul Moore are nişte maniere cum nu se poate mai alese; este unul dintre puţinii gentlemani întâlniţi de mine în viaţă şi capabil să îmbine politeţea cu un aer de sinceritate”.

— „Mămica“ e puţin cam mizantroapă, nu-i aşa? N-are chiar cele mai bune păreri despre bărbaţi.

— Nu-şi îngăduie să-i vâre pe toţi într-o oală: există şi unele excepţii pentru care nu poate avea decât admiraţie. Louis şi domnul Hall şi, în vremea din urmă, tu însuţi. Mai înainte nu-i erai pe plac; mi-am dat seama de asta fiindcă niciodată nu pomenea despre tine. Dar, Robert...

— Ei, acum ce mai este? La ce te mai gândeşti?

Cu unchiul încă n-ai stat de vorbă?

— Ba da; „mămica” l-a chemat şi pe el în cameră. S-a declarat de acord, însă cu o condiţie: dacă sunt în stare să întreţin o nevastă, n-am decât să mi-o iau; şi *sunt* în stare s-o întreţin mai bine decât îşi închipuie el – mai bine decât mi-ar fi făcut mie plăcere să mă laud.

— Dacă te îmbogăţeşti, Robert, ai să fi generos cu banii tăi, ai să faci mult bine?

— Am să *fac* mult bine, iar tu ai să-mi spui cum anume; într-adevăr, am eu unele proiecte ale mele despre care o să discutăm amândoi împreună într-o bună zi, când vom avea propriul nostru cămin. Am ajuns să-mi dau seama de necesitatea de a face bine; am izbutit să înţeleg jalnica rătăcire a egoismului. Caroline, prevăd ceea ce am să-ţi prevestesc în clipa asta. Războiul *trebuie* să ia odată sfârşit; e probabil că cel puţin câţiva ani după aceea afacerile au să prospere; s-ar putea să se ivească o scurtă perioadă de încordare între Anglia şi America, dar asta n-are să dureze multă vreme. Ce-ai zice dacă într-o bună zi – poate chiar mai devreme de zece ani – Louis şi cu mine am împărţi între noi parohia Briarfield? În orice caz, e sigur că Louis are să dispună de bogăţie şi putere; n-are să-şi îngroape el talentele: e un băiat cu suflet de aur, şi în afară de

asta e înzestrat cu o forţă intelectuală deloc obişnuită. Mintea lui e cumpănită şi pătrunzătoare; trebuie să se aştearnă la treabă; poate că va lucra cu încetineală, dar va lucra bine. Are să ajungă judecător în ţinutul nostru – Shirley spune că asta va ajunge; dacă ar fi după Shirley, ar porni numaidecât la acţiune, cu grabă şi înverşunare, spre a-i obţine rangul acesta, în cazul când el i-ar îngădui; dar n-are să-i îngăduie; ca de obicei, n-o să se grăbească; după ce va fi un singur an stăpân la Fieldhead, întreg ţinutul are să-şi dea seama de influenţa lui binefăcătoare şi are să-i recunoască superioritatea incontestabilă; este nevoie de un judecător, şi în curând oamenii au să-l înalţe la acest rang de bunăvoia lor şi fără nicio ezitare. Toată lumea îi admiră viitoarea tovarăşă de viaţă şi, cu timpul, toată lumea are să-l îndrăgească; e făurit din acel *pâte*[1] plăcut tuturor, *bon comme le pain*[2] – pâine zilnică şi pentru cei mai greu de mulţumit dintre oameni; bună pentru copii şi pentru vârstnici, hrănitoare pentru sărac, prielnică bogatului. În ciuda nazurilor şi ciudăţeniilor ei, a ezitărilor şi animărilor, Shirley îl iubeşte cu înflăcărare; şi într-o bună zi va ajunge să-l vadă atât de îndrăgit de toată lumea cum până şi *ea* ar dori să fie; are să-l vadă, de asemenea, unanim preţuit, stimat, ascultat, căutat – chiar în prea mare măsură; sfatul lui are să fie întotdeauna înţelept şi ajutorul lui întotdeauna oferit cu dragă inimă – astfel încât nu peste multă vreme şi sfatul şi ajutorul vor fi solicitate dincolo de marginile puterilor omeneşti; se va vedea silit să impună oprelişti. Cât despre mine, dacă izbândesc în tot ce am de gând să fac, succesele mele au să le sporească veniturile amândurora; mă simt în stare să dublez câştigurile fabricii, care e proprietatea lor; pot face ca de-a lungul vâlcelei, acum nelocuite, să se întindă nesfârşite şiruri de case şi ghirlande de grădini…

— Robert! Şi-ai să desţeleneşti pădurile?

— Nici cinci ani n-au să treacă şi pădurile au să ajungă doar lemne de foc; frumoasele viroage sălbatice de acum au să devină costişe line; terasa acoperită de verdeaţă va fi stradă pietruită; pretutindeni vor răsări case: şi pe viroaga întunecată, şi pe corhănile sălbatice; şleaul acoperit astăzi cu pietriş are să fie un drum neted, tare, larg, negru şi lin, acoperit cu zgură de la fabrica mea; iar fabrica mea, Caroline – fabrica mea se va

[1] Aluat (fr.).

[2] Bun ca pâinea caldă (fr.).

întinde peste întreaga ei curte de astăzi.

— Înfiorător! Ai să faci ca întreaga înfăţişare a văzduhului nostru de-un albastru pur să ajungă aidoma atmosferei încărcate de fum de la Stilbro'?

— Voi face ca apele râului Pactolus să curgă prin Valea de la Briarfield.

— Pârâul îmi place de o mie de ori mai mult.

— Voi face să se voteze o lege pentru hotărnicirea izlazului de la Nunnely şi împărţirea lui în loturi de ferme.

— Mlaştinile de la Stilbro' îţi vor sta cu tărie împotrivă, mulţumesc lui Dumnezeu! Ce-ai să poţi vreodată cultiva la Bilberry Moss? Ce-are să poată, creşte pe Rushedge?

— Caroline, cei fără vetre, cei chinuiţi de foame, cei fără de lucru vor veni la Hollow's Mill de prin împrejurimi şi de prin locuri depărtate, iar Joe Scott are să le ofere de lucru, Louis Moore Esq., un acoperiş, şi doamna Gill are să le asigure hrană până în ziua celei dintâi lefi.

Caroline îşi înălţă privirile către chipul lui şi zâmbi.

— Ce mai şcoală duminicală o să ai, Cary! Cât de rodnice rezultate au să dea subscripţiile publice organizate de tine! Ce şcoală publică o să conduceţi împreună: tu, Shirley, şi domnişoara Ainley! Fabrica are să asigure lefurile pentru un învăţător şi o învăţătoare, iar proprietarul moşiei ori fabricantul vor face şcolii donaţii frumoase în fiece trimestru.

Fără să spună vreo vorbă, Caroline îi oferi un sărut, ofertă din care s-au tras avantaje neloiale, de vreme ce dintr-unul singur s-a ajuns la vreo sută.

— Dezlănţuite visări cu ochii deschişi! rosti Moore oftând şi zâmbind în acelaşi timp. S-ar putea însă întâmpla ca să le împlinim pe unele dintre ele. Dar uite c-a început să cadă roua. Doamnă Moore, am să vă conduc în casă.

E august; clopotele au prins din nou glas, nu numai în Yorkshire, ci în întreaga Anglie. Din Spania a răsunat un prelung glas de trâmbiţă, iar acum se aude din ce în ce mai tare şi tot mai tare: vesteşte victoria de la Salamanca. În noaptea asta, Briarfieldul are să fie scăldat în lumină. Astăzi cei de pe moşia Fieldhead ospătează laolaltă; muncitorii de la Hollow's Mill se adună pentru cinstirea unei sărbători asemănătoare; pentru şcoli e de asemenea sărbătoare luminoasă. Astăzi înainte de

prânz, la biserica din Briarfield s-au desfăşurat cu fast două cununii – Louis Gérard Moore, Esq., originar din Anvers, cu Shirley, fiică a răposatului Charles Cave Keeldar, Esq., de la Fieldhead; Robert Gérard Moore, Esq., de la Hollow's Mill, cu Caroline, nepoată a cuviosului părinte Matthewson Helstone, M.A., paroh la Briarfield.

La prima ceremonie, slujba religioasă a fost oficiată de domnul Helstone, iar Hiram Yorke, Esq., de la Briarmains a condus-o pe mireasă dinaintea altarului. La cea de a doua, a oficiat domnul Hall, vicar la Nunnely. Printre cavalerii de onoare s-au distins cu precădere două persoane: Henry Simpson şi Martin Yorke.

După câte bănuiesc, până la urmă prorocirile lui Robert Moore s-au împlinit, în parte. Acum câteva zile am trecut prin vâlcea, despre care vorbe rămase de demult spun că a fost cândva verde, singuratică şi sălbăticită; iar acolo am văzut visările cu ochii deschişi ale fabricantului întruchipate în alcătuiri de piatră şi cărămidă şi zgură – şoseaua de culoare neagră-cenuşie, casele şi grădinile; acolo am văzut o fabrică impunătoare şi un coş de fabrică fălos ca Turnul Babel. I-am spus toate astea bătrânei menajere din casa unde mă aşezasem iar ea mi-a răspuns:

— Ehei! Ciudate schimbări se mai petrec pe lumea asta. Îmi aduc aminte de vremea când a fost ridicată fabrica veche – cea dintâi şi dintâi zidită în ţinutul nostru; şi ţin minte cum pe urmă a fost dărâmată şi cum m-am dus cu suratele (prietenele) mele să vedem cum se începe temelia de piatră a celei noi. Cei doi domni Moore au alergat de colo-colo cu sufletul la gură în ziua aceea. Amândoi se aflau acolo dimpreună cu o mulţime de lume aleasă şi cu amândouă cucoanele lor – grozav de falnice şi frumoase mai arătau, dar tot doamna Louis era mai făloasă. Tare frumos se mai îmbrăca dânsa întotdeauna! Doamna Robert era mai sfioasă. Doamna Louis, când vorbea, era numai zâmbet; avea o expresie cu adevărat bună, fericită, veselă, dar ştia şi să arunce priviri care îţi îngheţau sângele în vine. În ziua de astăzi nu mai găseşti asemenea cucoane.

— Şi cum arăta vâlceaua pe atunci, Martha?

— Altfel decât astăzi; dar eu o mai ţin minte şi cum arăta altfel, în anii de demult, când, cale de o leghe de jur împrejur, nu se vedeau pe aici nici fabrică, nici vilă, nici casă cât toate

zilele, în afară de Fieldhead. Îmi aduc aminte cum într-o seară de vară, acum vreo cincizeci de ani, tocmai în faptul serii, a venit în goană mama, aproape ieşită din minţi şi strigând că a văzut o zână pe Fieldhead Hollow; şi asta a fost cea de pe urmă zână văzută vreodată prin părţile noastre (cu toate că în aceşti patruzeci de ani din urmă glas de zână s-a mai auzit pe aici). Era un loc singuratic şi un loc tare frumos, acoperit de stejari şi de nuci. Acuma s-a schimbat.

Povestea s-a sfârşit. Parcă îl văd pe cititorul chibzuit şi cuminte punându-şi ochelarii ca să caute morala. Dacă i-aş îndruma, ar însemna să-i jignesc agerimea minţii. Spun doar atât: Dumnezeu să-l ajute în această căutare!

S F Â R Ş I T